

The Journal of the Royal Society of Medicine

Homilię in Euā

GELIA DOMINICALIA

IVXTA LITERAM, ADIE-
ctis Homiliis in Euangelia trium feria-
rum Pentecostalium, ac Euāgelio de
Zachæo, per F. Ioannem Royar-
dum ordinis F. Minorū, nuper
æditæ, ac nunc per eun-
dem denuò recogni-
tæ, tersæ, & e-
mendatæ.

PARS AESTIVALIS.

PRINCIPIUM EX FIDE,

FINIS IN CHARITATE.

PARISIIS,

Apud Hieronymum & Dionysiam de Marneſ,
ad inſigne Pelicani, in via Iacobæa.

1550.

EORVM QVAE IN OPE

re sequenti sparsim tractantur, compendiosus
index Alphabetico digestus.

Brahā credi-
dit nō ppter
signa 259.i
Abra. chari-
tas erga de-
um. 12.c
Abrahā fili*
Zachaeus, quo merito 307.o
Abire, & debitorem in carcerē
mittere, quid 274.f
Abscondi à quatuor vt impos-
sibile ibidem g
Accusatur pctor à multis. 107.c
Adā terrenus & Adā cœlestis
ad invicem cōparantur. 241.d
Adam vt ruit 158.p
Aduē* Chri. in misericor. 12.d
Aduē. chri. in hieruf. my. 119.k
Aduerſitas vt utilis. 49.o
Aduerſa. nō in via, quis. 129.q
Adulter, quasi leprosus 168.k
Adulterare verbum dei. 69.i
Alligatio vulnecum despoliati.
162.c
altare tēpli ſterioris, fides. 84.q
amare poti* eſſe quā timere.
216.f
amoris approbatio 218.d.l
amorē ſui vt de* remune. 218.l
Amicus cur appellatur is qui
damnatur 253.m
amicorū triū parabola. 114.v
amalechitis viri ſeruus ægro-
tus, ſit dux Dauid 48.m
anathema de Iericho quis ſur-

ripit, mysticē 301.c
Angeli ſancti vt crudelib* ho-
minibus indignantur 274.g
Angelis ſanctis cur noſipſos
commendemus 34.h
Anima peccatrix vt anguſtatur
& ad terrā poſternitur 128.p
Aīa vt peccato deformat. 258.e
Anima quādo peccati pondus
ſentit. 267.f
Animæ perniciēs, ſolatia car-
nis. 256.c
Animę portitores ſuneſti 198.h
Animā peccatricem demones
vt vallo circundant 128.d
Animam vt viſitat deus 129.q
Animam vt quidam cibo poſt-
ponunt. 182.k
Animalis homo vt quadrupe-
di ſimilis 240.k
Antichriſti præcurſores 95.f
Apparitiones dei factas fuiſſe
per angelos 156.c
Apparitores dei immiſi debi-
tori 268.i
Apoſtoli quā beatī 156.b
Apoſtolice prædicationis ty-
pus. 73.f
Araneus vt cnm ſuo perit recti-
mysticē 102.c
Arbor & fruct* ei*, myſt. 100.o
Arbor mala vt excidēda. 101.c
Arborē bonā quo fructu co-
gnoscas. 96.i
Arca & Dagon 178.
Ar.

INDEX.

Arroganti iusto humiliter poe
nitentem preferri 308.q
Artificium diaboli 287.h
Aquila loquitur 202.o
Alpis surda, moraliter 144.f
Atrabiles ad Chri. quid sit. 24.b
Avarus ut talpæ cōparat. 36.l
Avarus qualiter perit 102.c
Auat* ut hydropico simi. 206.g
Avari mira insania 207.
Avaros saluari difficile 303.d
Avaritia ut illaqueat. 180.g
Avaritia ut deo iniur. facit. ibi.
Avaritiæ æstuant soli mors
imponit finem ibidem
Auguria & incantationes va-
na esse 216.h
Auctoritas Christi legem ferē-
tis 81.h
Aures unde custodiendæ. 148.o
Baptismus quid conferat
parvulis 14.g
Beatitudo ut cunctis o-
ptata 151.a
Beatitudo quid sit ibidem
Beatitudinis verge ignorā. ibi.
Beati nū omnes fuerunt qui vi-
derunt Christum ibidem
Beatores patribus fuisse apo-
stolos 153.d
Bellū tēstatiōis quale sit. 194.d
Beneficiis duob* seu præbēdis
nū quis servire possit. 178.d
Benedictionē Abrahæ quis cō-
sequitur 12.c
Blasphemia in deum à culpæ
defensione nascitur 44.f
Blasphemus in deū, quis 234.n
Blasphemi in Christum verum

deum pharisei 235.o
Blasphemare deum desperatio
ne pereuntes 233.m
Bonus ut malus fieri potest, &
econverso 99.n
Boni quidam frustra 17.b
Boni iud. ut deū placēt. 247.n
Boni num inter ethnicos fue-
rint vlli 251.g
Boni malos debēt toler. 252.h
Bonis mali ubique & semper
admixti 251.h
Bonis plures esse malos. 252.i
Bona præterita ut miseris au-
gent tristitiam 38.p
Bona dñi ut dissipamus. 107.d
Brevis vita mortalium 257.d

CAdere retrorsum ut pe-
riculosum 175.h
Cadere in facie ut pio-
rum est ibidem.h
Cadaveri ut insidēt corui, vn-
de fugit columba 207.h
Callos magni firmatum 394
Charitas mutua cōmēdat. 84.p
Charitas ut opera hominis san-
ctificat 221.c
Char. ut aliena bōa picipat. ib.
Charitatis dignitas 220.b
Chari. ut cedit cupiditas. 221.c
Camelus ut per angustā transi-
it, mysticē 303.o
Caro Christi pro mundi vita
ut data 201.l
Cautionis nomine quid de-
signetur 113.p
Cæcus cæcū quādo ducit. 63.m
Cæna cœlestis ut magnā 41.b
Celsū princ. iure reddēdū. 286.f

INDEX.

Ceremoniarū ecclesiasticarum
ritus defenditur 146.k
Clamorem Christi ut sensu ca-
rentia perceperunt 144.f
Clauē (id est, auctoritatē dimit-
tēdi pēcā) triplici. dici. 234.o
Cōciliis indicendis causa 74.i
Cōfessio peccatorum qualis es-
se debet 173.e
Confessio cui faciendā 161.f
Concordiæ proximorum utilita-
tas 85.s
Cōmēdat se vitiōse, qui 136.m
Commendare se citra culpā ut
contingit 138.l.m
Cōiuratio p. mortē tripl. 36.m
Compelluntur intrare 47.n
Conscientia cuiusque ut inferi
pta 288.k
Cōscientiæ præcones duo 144.c
Consilium salutis 114.s
Conuitium, causa correctionis
excusat 82.o
Cōtemnere & ex cōtemptu pec-
care ut differunt 182.d
Conuiuia Assueri, typicē 42.c
Conuiuia vix sine peccato 31.c
Conuiuia Christi qualia 204.a
Corporis xpī virt* magna 203.h
Correcturus alium hæc confi-
deret 64.o
Credit nemo inuitus 25.d
Christ* ut nō venit iudicare. 12.e
Chri. qbus i iudiciū venit, ibi.
Christus se habere deum patrē
ostendit 24.b
Christus ut vita æterna 28.h
Christus ut desiderabilis 66.b
Christ, ut ad Iudaicum populū
venit 119.i
Chri. ut venit i hūc mūdū, ibid.
Christus ut venit ad animā ra-
tionalem ibidem.k
Chri. ut nob. pxim*, 116.2.160.n
Christus ut Samaritanus iter fa-
ciens 139.m
Christus noster, pximus ut vene-
randus & amandus 163.y
Christus ut domum propriam
nullam habuit 172.b
Christus ut filius David. 224.k
Christus probat se posse pecca-
ta dimittere 236.q
Christus quos secū habere re-
cusauit 238.e
Christus ut verbis & opere nos
docuit 265.a
Christ, iure magister quid do-
cet 282.k
Christ. cur per suæ carnis præ-
sentiam virtutes fecerit 276.d
Christus ut querendus & susci-
piendus 305.h
Christus ut à Iudeis secessit ad
gentes ibidem.i
Christus cur ad publicanum di-
uertit 308.q
Chri. boni pastoris exēplū, 18.d
Chri. vltro nea mīa. 87.e
Christi mira dignatio 164.161.s
Chri. deitas euidentissimē osten-
ditur 226.235.p
Chri. erga pōnitentes clemen-
tia 295.k
Christ. ut se deū probat, 294.k
Christ. pharisei ut dolos nectūt
278.d
Chri. tribus modis videri, 151.a

INDEX.

Christi qui pascēbāt pharisæi, vt mōdebanr 205.c
Crudelitates sex detestandæ. 274.f
Culpa pētoris vt inexcusa. 101.i
Cupiant quid vniuersi 44.c
Curæ celestis exemplū 184.o
Culpæ nobis vnde multiplicā-
tur 277.p
Curiositas suggillatur 45.h
Curiositatis origo 46.a
Damnatoris poenæ esse per-
petuas 39.q
Damnato. pēna gemina. 102.a
Dānato. pēna iterminab. 103.k
Dānatis gratia irrecuper. 104.k
Dānationis impiorū ratio. 14.h
Dānosum homini peccatū. 72.d
Dauid vt Christū dominū suū
confitetur 225.l
Dauid vt Christi pater & seru⁹
226.n
Debitorem suū tenere 273.d
Debitum decem millium talē-
torum, vnde 266.e
Debiti grauitas & insolubil. ibi.
Decalogi perfectio ī quo 157.m
Decapolis regionis situs 142.a
Delectus cordis & carnis sic dif-
ferunt 42.b
Dēmōnū pēta ī deū, duo. 180.d
Denarij duo dati stabular. 162.x
Denarius deo reddendus 287.g
Derisiones quorum nobis con-
temnendæ 298.d
Deus quare diligendus 157.h
Deus qualiter diligēdus 155.h.i
Deus vt contemnitur 179.c
Deus cur intrat in iudiciū cum
seruo 275.g
Dei miranda dilectio 11.a
Dei providentiam vt quidā ac-
culant 150.a
Deū aliter nunc & aliter in fu-
turo manere in sanctis 3.g
Diabolus quid de suo in homi-
ne primo inuenit 9.s
Diabol⁹ vt homini moriētī in-
fidiat 10.c
Diabolus vbi cubat 97.k
Diabolus vt sustinetur, sed nō
diligitur 179.c
Digitus dei, spiritus sanct⁹. 146.k
Dies sacri vt violantur 21.n
Dilectio dei nū doceri pos. 218.
dilectio dei vbi loc⁹ nō est. 219
Dilectio chri. ad pat. patet. 10.v
Diligere quid sit 156.l
Diligere deū ex toto cor. 216.g
Diligere deū ī tota aīa. ibid. h
Diligere deū tota mente 217.b
Diligendi deū ratio multiplex
217.i & inde
Diligendi pxiimū modus 186.l
Dragma perdita, quid 56.n
Discipulis remediū quo minus
turbentur 8.p
Discipulor. Christi. charit. 91.n
Discipul. Chri. parsimonis. 92.p
Discipulorum in nullo Christi.
fecisse miraculum 338.e
Discipulor. Christi potuisse pec-
cata dimittere 236.r
Disputari frustra cū here. 214.b
Diues epulo cur absque nomi-
ne inducitur 31.a
Diues epulo cur dānatus, ibi. b
Diues & pauper propter alteru-
trum

INDEX.

trum 32.d
Diues quo pacto queat saluari.
303.d
Diuites insolentes arguitur. 32.c
Diuites hinc discant 91.p
Diuites non rerū dominos, sed
dispensatores esse 106.c
Diuites posse deo placere 180.f
Diuitis epulōis crudelitas. 32.c
Diuitis dānati verba expendū-
tur 37.n
Diuiti epuloni mortuo obse-
quiū nullum 34.i
Diuitia quid in homine gene-
rant 67.c
Diuitiæ cur mām non. iniq. 114.c
Diuitiæ vt siquos efficiūt. 115.t
Diuitiæ ad qd appetendæ. 180.f
Diuitiis vt multis modis homo
peccat 109.h
Diuitias vt amaritudo comita-
tur 67.c
Docibiles dei 26.c
Doctores ruina grauis 50.a
Doctores pestilent. vitād. 70.m
Doctores sani auscultādi 173.d
Doctrina sana vnde 70.m
Doctrinam hinc discernere. 131.v
Doctrinæ Christi virtus 66.b
Doctus a deo quid facit 27.f
Dolia duo ī limbo louis. 189.c
domine domine, nū quis possit
dicere sine spū scto. 104.m
Dominica dies quā multipli-
citer insignis 209.m
Domus zachari, myst. 305.g
Edem mensura remetie-
tur, exponitur 63.l
Ebriosis vt vitādī 167.o
ecclesia vt nūcōparatur. 228.c
Eccl. electa, syna. reiecta. 249.d
Ecclesia vt malos cū bonis ad-
mittit 251.h
Ecclesia præsens, cur regnū eor-
lorum dicitur 264.a
Ecclesia quo modo salutem est
consequuta 296.n
Ecclesiæ vnitas ostenditur &
commendatur 69.k
Ecclesiæ typus archa Noē 251.i
Ecclesiæ fecunditas, sterilitas sy-
nagoga 252.k
Ecclesiam inter pericula vt ser-
uat deus 75.l
Ecclesiam de scripturis iudica-
re 95.o
Ecclesiæ præpositi attendant.
290.o
Edera Ionæ vt aruit, myst. 101.d
Aeger Amalechites fit dux Da-
uid 48.m
Egestatis nost. caus. variz. 179.l
Egredi à facie dom. quid. 164.a
egrotationis origo 230.h
Electorum non esse in hoc mū-
do hereditatem 3.e
Eleemosyna ex iniquo repro-
batur 232.n
Elementa vt humanum corpus
urgent ad mortem 103.i
Emoroissā vt ecclesiæ de genti-
bus typus 295.n
Emoroissæ vnde fiducia tāgen-
di Christum 293.g
Emoroissam Christus cur filiā
appellat 295.l
Ericio vt similis, culpæ defen-
sor 44.f

INDEX.

Error Iudæo. de Mccl. elidit. 13. d
Error Iosephi 78. b
Error Manichæo. vitandus 99. n
Error apud se prudentis 112. a
Error ignoratū cur vitandus. 117. s
Error Iudæ. gemi. de chri. 223. i
Errata pximorū vt portā. 213. g
Erratū dupliciter circa dei pui
dentiam 251. b
Escā Christi. qualē prebuit. 91. p
Euangelizare ppter cibū quā
peruersum 185. p
Euangelij præcones vnde corā
deo conqueruntur 46. k
Euangelij perfectio 78. b
Excidiū Ierololym. occas. 283. n
Excusatio vt pētori tollitur 15. i
Excusationis delicti origo 46. f
Excusatio nulla iis qui ad hære
ticos deficiunt 94. c. d
Excusatio peccatori in iudicio
nulla 275. i
Extremum digiti. quid 37. o
Factis Christi. & vt verbis
docuit 71. a
Fallimur quā maxime
in quo 93. a
Falsi prophete qua ducunt 95. f
Falso christiani arguuntur 40. s
Febri animæ. peccatum 257. d
Febrile fastidium. myst. 258. e
Festuca & crabs 64. n
Ficus & vua. quid 98. l
Fideles defuncti. dormientes po
tius quā mortui 282. c
Fides eadem priscorum & præ
sentium 22. l
Fides cuiq; sua q̄tū valeat 21. h
Fides recta quasi scriptio dena
rij legitima 288. k
Fidei dignitas 26. f
Fidei christianæ altitudo 71. a
Fidei opera ardua ibidem. b
Fidei & obedientiæ exem. 76. o
Fidei christianæ veritas vt con
firmata 243. f
Fidem alienā posse pdesse. 143. b
Fidē discutere. est perfid. 243. f
Fidelis act⁹ vt deus cōsid. 252. k
Fiducia vana tollitur 194. l
Fiducia quorūdā peruersa 232. l
Filius dei vt nobis datus 11. a
Fili⁹ vnice mris viduz. my. 194. l
Filius mortuus adolescēs. myst.
ibidem. m
Filium fieri cui peccata dimittit
tuz 231. i
Filij hui⁹ seculi prudentiores. 13. q
Filij lucis vt tardiores. ibidem
Filios. vt mī. eccl. amittit. 194. m
vt mī. eccl. recuperat. ibi. m
Fimbria vesti. christ. myst. 296. o
Fimbria ipsa vt tūgitur. ibidem.
Fagellati agnoscunt. consolati
calcitrant 272. b
Fleuit christus iter summos ho
nores 116. b
Fleuit christus nascens 117. d
Fleuit mortuū suscitaturus ab.
ibidem. e
Fleū qui sunt. q̄ maxime. ibi. d
Elet⁹ quot hos bona patit. ibi. f
Fletus & lachrymarū. vnde ca
rentia 118. g
Formicæ inuicē sepeliūt. 192. h
Fractio panis p chri. quid. 91. n
Frangendo pic. vt panis auge
scit 91. o
Fraternē

INDEX.

Fraternē correctionis modus
54. q. c
Fructus à quib⁹ arbor mala co
gnoscutur 96. b
Fructus bonus. non nisi arbo
ris bonæ 100. o
Fructibus à suis quando arbor
plene cognoscetur 103. i
Fructus velandē impietati. 96. i
Fur & latro. quis 17. a
Furetur. mactet & perdat. ex
ponitur. 23. n
Ganeonum mores. & typus
170. n
Gaudium quare de conuersio
ne peccatoris 55. k
Gaudendum esse Christum di
ligentibus vnde 8. q
Gehennam & regnum celorū
vt lex ignorat 83. n
Gelboe montes vt maledictio
ne damnati myst. 118. g
Genезareth stagnum 67. c
Genus hominum vt turbatur
88. g
Genus hominem nec commen
dat nec damnat 175. i
Generi humano vt miseretur
deus 89. h
Gentes cur terrena inquirunt.
184. o
Gentiles vnde Iudæis præfe
runtur 176. l
Gentilium multos. Iudæorum
paucos saluari 264. x
Gentilium qui. christianismum
oderunt 15. i
Gentiliū num vllus bon⁹. 16. m
Gentilib⁹ incredulie. causa. ibi.
Gloria vt sequi fugientē. 66. a
Gloria inanis prædicatori vi
tanda 67. f
Gloria & vtilitas ex opere bo
no 149. q
Gloria recusata accrescit 150. f
Gloria inanis & vitanda 298. b
Gloriæ inanis captores asimi
lantur 67. f
Gloriam nunc nō esse queren
dam 212. q
Gloriā filij vt pater q̄rit. 225. m
Gloriam inanem vt christus vi
tauit 300. f
Gloriandum cur nulli de pro
priis meritis 132. b
Gloriandum nulli esse de signis.
148. p
Gratias cur egit christus 51. o
Gratiarū actione terrena quo
que bona augeri ibid.
Gratiarū actionis modus. 174. g
& deinde
Gratias christo cur nouē mun
dati non egerunt 176. l
Gradus peccandi 44. c
Hæresis nunc per quales
homines 94. d
Hæreticus opera bona reici
ens hinc erubescat 157. m
Hæretici vt fures 18. c
Hæretici describuntur 70. n
Hæretici huius temporis qua
les. 93. b
Hæretici vt christ. cōtrarii. ibi.
Hæretici vt vanē se de pauci
tate commendant 94. d
Hæretici huius temporis vt lu
pi vespertini 95. f
Hæreti

INDEX.

Hæretici quasi spinæ blasphemus pungentes 97.k
Hæretici ut vitandi 171.a
Hæretici ut placari nō possunt 212.a
Hæret. cur incorrigibiles 214.b
Hæretici ut Christum dolo laudant 284.o
Hæreticum ut deprehēdis. 96.g
Hæreticorū cimba fatiscēs, diabolo gubernat. demergitur. 69.k
Hæreticorum ut molimina casā 75.k
Hæret. insania mendax 93.o
Hæreticorū seductiones Apost. vitare præmonet 95.f
Hæret. omnium pessimi 96.g
Hæreticorū sacerdotes nefandi 97.i
Hæretico. ut opera impia ibi.k
Hæreticorum assecras tributorum nomine designari 98.l
Hæreticorū opera qualia 165.c
Hæreticorum calūnia mendax eliditur 247.l
Hæreticorum duo modi 290.p
Hæret. blasphem. cōtra reliquias sanctorū cōfutantur 293.h
Hæret. cōfutatīs argum. 153.f
Hæreticos spinarū nomine designari 97.k
Hypocritis ut disā gratia. 79.d
Hypocritis peccata. graue. 194.b
Hypocrita qualis 64.o
Hypocrita ludas impius 96.i
Hypocrita ut discrutatur. 170.l
Hypocrita quis 284.a
Hypocrita vnum hoc nō potest effingere 285.d
Hypocritæ ut speciem virtutis ostentare gestiunt 134.e
Hypoc. ut color diuersus. 169.e
Hypocritarum dolus 286.k
Hypocritarum multimoda assimilatio 282.o
Hypocritarum certa damnatio. 286.e
Hyems & æstas mysticē 111.m
Homo ut arbori assimilatur. 100.a & inde.
Homo moriens quorū cadit. 101.a
Homo quando primum surdus & mutus 132.b
Homo quilibet ut homini proximis 156.k
Homo ut mutatur secundū naturam 189.b
Homo ut mutatur secundū fortunam ibidem.c
Homo ut mutatur secundū voluntatem 188.d
Homini occisio ut verita 80.a
Homini occisio cui & quare permissa ibidem.n
Homini imitris superbia. 272.e
Hominem ubi opus est nō occidens. peccat 80.g
Homines occidisse qui laudantur 81.h
Homines vniuersi dei debitor. 266.c
Hominum mortalitū vnū. i. Christi vultu vidit deum 27.g
Homicidium Iudei ut per alios moliantur 278.b
Homicidij fomentum 167.f

Homi-

INDEX.

Homicidij poena grauis. ibid.
Homicidam locus sacer ut non tuetur ibid.
Honor mundanus assimilatur. 116.c
Honores inter. quid pensandū. 117.c
Honoribus qualiter vtendum. 102.f
Hūilitas quanta mereatur. 76.n
Hūilitas multiplex. 140.p
Hūilitas ut mereatur regnum. 187.v
Hūilitas simulata 112.r
Hūilitas vera in quibus consistit 213.v
Hūilitas christi patet. 120 & 262.b.o
Hūilitate hominem quietē viuere 100.a
Hūilitate ut placatur deus. 269.k
Hūilitatis Petri & aliorū exempla 75.m
Hūiliationis superborū exempla 141.r
Hūiles & timentes ut confirmat deus 76.n
Hūiles ut exaltandi. 212.q
Hūiles ut amici appellantur. 213.a
Hūiliter de se sentiendū. 211.q
Ieiunium etiam à Phariseo commendatur. 139.k
Iericho ciuitatis vetus hist. 302.a
Iericho myst. ibidem
Ierico. ciuitatē suscitatur. quis. ibi.
Iericho ciuitatis fundamenta ponit ibidem
Ierolyma qualis 116.a
Iero. ciuit. inclita sic perit. 124.f
Ierolymæ exciditū ut per prophetas predictum. 125.g
Ignis in altari 219.m
Imago Christi in nobis vt necessaria 280.g
Imaginem diaboli qui habent. 287.h
Incarnationis filij dei causa duplex 241.c.d
Incorrigibiles nunc in ecclesia. qui 141.v
Ingratitudo ut homini damno- sa 183.l
Ingratitudo cæcæ mentis detestanda 273.d
Inuidia phariseorum confutatur 57.p
Inuidiæ tormentum 170.m
Inuidorum mos 205.c
Intēcio recta. ut pōdus equum 288.i
Iosue ut typus Christi 302.a
Ira qualiter in deo 245.i
Ira dei ob tria formidāda. 247.n
Ira quēdam laudabilis 81.i
Ira culpabilis gradus tres. 82.l
Irae modus grauisissimus. 84.o
Iram num causa excuset 81.h
Irafcitur de modis tribus. 246.m
Irafcitū quatuor modi. 82.k
Iudei vt ordeipaleā rodūt. 90.m
Iudæi Sodomorum gente peiores 120.a
Iudæi vt portentis moniti. ibid.
Iudæi vt dignē obsidione valati 124.g
Iudæ

INDEX.

- Iudæi vt ciuitatem readificare
vetiti 126.l
Iudæi cur non in totum delcti.
227.M
Iudæi superbi relictī, gentiles
assumpti 141.q
Iudæi vt filij diaboli 219.c
Iudæi vt avaritię intenti. 244.&
246.g.l
Iudæi vt mortuam planguit sy
nagogam 301.k
Iudæi monoculi 306.k
Iudæorum contra Christū mur
mur 24.a
Iudæorum principes oblatę gra
tę contemptores 47.l
Iudæorum error 78.b
Iudæorum calamitas incompa
rabilis 120.a
Iudæorum malicia & cęcitas in
sanabilis 121.c
Iudæorū excidium perhorre
dum ibidem
Iudæorum cęcitas suggillatur.
126.l
Iudæorum calumnię in ipsos
retorta 209.k
Iudæorum calamitas. 245.i
Iudæorum de christo iudicium
iniquum 306.k
Iudæis ventura mala vt Christ⁹
prędixit 124. & 125.i
Iudæis insultatur 209.l
Iudæis cur primum erāt prędi
candum 248.b
Iudæis vt crimen suum & pę
nā prędicatur 278.a
Iudęos in odio Christi persi
stere 126.l
Iudęos ob interemptionē chri
sti pęnas dare 127.m
Iudęos sub christi pedibus ia
cere 126.i
Iudęos Christum signo potuiss
se cognoscere. 259.k
Iudęos semper odissē Gentiles.
306.o
Iudaicus populus quando cę
pit mori ibidem
Iudaica obsequia vt a deo re
probata 250.d
Iudicare quę licitę possis. 60.e
Iudicare alium quorū modis cō
tingit ibidem.f
Iudicat & cōdemnat quis. 61.g
Iudicandum in partem mitio
rem 211.e.60.g
Iudicandi qui, & qui non iudi
candi 14.f
Iudicatus quando fuit is qui
non credidit 13.f
Iudicati omnes in massa. 14.g
Iudicium temerarium cauē
dum 59.d.60.c
Iudicij ex signis leuibus gradus
triplex 60.f
Iudicij sententia vt inēuitabi
lis 103.k
Iumento imponi & duci in sta
bulum, quid 162.v
Iustitia duplex, diuina & hu
mana 24.b. & 25.c
Iustitia vera sic differt a falsa.
59.d
Iustitia phariseorum cur re
probata 77.b
Iustitia nostra quę sit ibid.
Iustitia mercenaria 77.b
Iustitia

INDEX.

- Iustitia vana & arrogans. 78.c
Iustitia seuera 79.b
Iustitia extrinseca ibidem
Iustitia verbalis ibidem
Iustitia humana quę & qualis.
112.b
Iustitia hominis necdū discuf
sa ibidem
Iustitia dei qua iustificamur.
127.e
Iustitia regni dei quę sit. 127.v
Iustitia veritatis, quę. 254.m
Iustitię maiori, merces maior.
79.f
Labor manuum commen
datur 181.k
Labor homini nō prohibetur,
sed sollicitudo. ibidem
Largitur christus pleraque in
dignis 262.o
Lamix & struthio, myst. 160.e
Lapis super lapidē dānatę ani
mę vt non relinquitur. 129.q
Lazarus cur apud Abrahā cer
nitur 26.m
Latrones quoddā saucium & spo
liatū reliquerunt, quid. 160.g
Legendi scripturas non omni
bus idem modus 154.g
Legionem dęmonum vir ha
bens 227.a
Lex vt manum, nō animum co
hibuit 78.b
Lex noua pręstantior vetere.
79.e
Lex vnā cum sacrificiis saluare
nequiuir 160.r
Legis & Euangelij differentia.
78.c
Legis vtriusque typus 86.b
Legē vt Christ⁹ impleuit. 81.h
Lepra peccati vt mūdetur, quid
agendum 172.b
Lepra Marię prophetissę. 165.b
Lepra Ozis 166.c
Leprosus mysticē simoniacus.
166.d
Leprosus mysticē, publicus vsu
rarius 167.g
Leprosus mysticē, qui gulę addi
ctus 170.n
Leproso vt schismaticus com
paratur 165.b
Leproso similis hereticus. 165.c
Leprosus moraliter sacrilegus.
166.e
Leproso similis adulter 169.k
Leproso similis murmurator.
170.m
Leproso similis hypocrita. 169.l
Leproso similis homicida. 167.f
Leprosi decem, qui 164.b
Leprosi vt a lōgē steterūt. 171.a
Leprosi cur mittuntur ad sęcere
dotes 172.c
Lætitia vt temperanda. 116.c
Libertatem homini vt peccatū
tollit 262.c
Lignum crucis tetigit Christus
197.g
Lingua diuitis cur cruciatur.
37.o
Lingua vt cōfrcenda. 148.o
Lingua multis rationib⁹ custo
dienda 266.h
Lingūę piorum vt soluuntur.
148.o
Lingūę situs & officium. 281.h
Lingūę

I N D E X.

Linguae lapsus grauis. ibidem
Locum regiminis vt interdum
ignauis occupant 74.K
Loculus mortuo 199.k
Logeuitas sperata vt fallit. 132.a
Loquitur recte quis 148.o
Loquitur vt animal brutum. 202.o
Loquitur mortuus ibidem
Loquitur cornu ibidem
Locus quondam pie defuncto-
rum, quorū sinus dicitur 34.h
Lucem cur quidā oderunt. 15.K
Lucem quis non refugit. 14.h
Lucerna accensa 36.m
Luctus remedia multa 197.c
Luctus vniuersi acerbus. 275.b
Lugere mortuos qui prohiben-
tur 195.a
Lugent ficti mortuos qui. 197.c
Lugent quidam mortuos immo-
deratus 196.b
Lugēt mortuos fideliter & pie.
197.c
Luminaria quæ Deus homini
accendit 14.h
Lupi vespertini, quales 96.g
Lupi in vestimentis ouium, qui
286.c
Luxuriæ vitium tenacius desi-
net 46.i
Luxuriæ fructus quales 101.d
Luxuria vt odiū dei parit. 207.h
Luxuriosus qualiter hydropi-
co similis 208.i
MAli quoddam interdum pro-
sunt, vnde fit 99.o
Maligni spiritus, ministri, ad
quid 254.o
Malicia cōuinci potest, corrigi
non potest 278.b
Malitia damnatorum vt indu-
rata 39.r
Malorum à bonis distantia. 298.d
Mammona quid. 179.c
Mandata dei æqualia non esse.
215.d
Mandatorum omnium maxi-
mum 220.a
Mandatorum omnium in vnu
collectio 224.h
Manducantium quidam satu-
rantur, quidam non. 92.r
Manna ad Christi corpus com-
paratur 28.h
Manna qui comederūt vt mor-
tui sunt ibidem
Mansio christi duplex 4.k
Manus & pedes cur reprobis
ligantur 254.o
Mater vidua, myst. 194.l
Medici in quos substantia fru-
stra expenditur 296.n
Medicamen ex luto & spūto,
mysticè 146, & 147.l
Mendicatio duplex, myst. 111.m
Mensura bona, conferta, cogi-
tata, & superfluens. 62.i.k
Meritū vt premium responde-
bit. 62.i
Messiæ signa in christo 147.o
Miraculū christi maximū. 130.s
Miracula Christi & sanctorum
sic differunt 225.e
Misericordie christi exēpla. 51.b
Misericordie proximo modus. 58.c
Misericordie conferui 275.i
Miseric. erga proximum tri-
plex. 59.d
Missa.

I N D E X.

Misericordia cōdonatiōis. 61.g
Misericordia subpersionis. ibi.
Misericordia vt sis nō indignus.
105.a
Misericordia vt proximum fa-
cit 163.y
Misericordia dei indigni, qui.
270. & 271.o
Misericordia à deo perdiscen-
da 58.a
Modicæ fidei arguuntur. 184.n
Monetā cudere cuius sit. 286.f
Morborum utilitas multiplex.
248.f
Mors vt rerū ordinē variat. 32.d
Mors vt æquat omnes. 33.g
Mors commendatur 196.c
Mortis tēpus cur incertū. 258.g
Mortis tēpus præscire an ex-
pediat ibidem
Moriedo vt homo deficit. 115.v
Mortuus mysticè, per quas por-
tas effertur 193.l
Mortuum Xps vt suscitatur. 149.l
Mortui num sciant acta viuorū
41.v
Mortuorum commercium om-
nino vitandum 190.c
Mortuorū ossa eruta humo dis-
pergere, res indigna 190.f
Mortuorū triū mysteriorū. 300.g
Mortuis credentes grauiter so-
lere decipi 190.c
Mortuos sepelire, pium ibid.
Mortuos ad sepulchrum comi-
tari laudabile 193.h
Mortui animorū primi 82.k
Mulieres curiositate pericli-
tari 46.h
Mūd* hic, mari assimilāt. 67.d
Mundi insania 94.d
Mundi misera mutatio 119.i
Mūdo despecti vt eligunt. 47.l
Murmurare vt iudeis antiquū.
52.d
Mutatio rerum calamitosa. 35.i
Mutatio hominis triplex. 189.b.c
Nauis innocentie & nauis
ecclesie 68.g
Nauis Salomonis, vt typus ec-
clesie 228.d
Nauis ecclesie vt arborem cru-
cis habet ibidem
Nauis ecclesie vela ibidem
Nauis huius portus ibidem
Nauis vnicuique, vt sua conscien-
tia 229.c
Nauis periclitanti quibus mo-
dis subuenitur. ibid. & inde
Nauem nostram quæ anchora
figat 129.f
Naves duæ, myst. 68.g
Nauiculæ alteri* socij, my. 74.i
Nauiculæ mergebant, quid, ibi.
Nauiculæ mysticæ deus gubet
nator 228.c
Nauiculæ mysticæ remiges an-
geli ibidem
Negligentia iudeorum peruer-
sa 243.g
Negotiantes in templo, quanta
inreptione feriuntur. 130.f
Negotiantium in templo pec-
catum graue 130.e
Nemo ab amando Deum repel-
litur 1.b
Nocte laborantes quid caprent.
22.h

Nomen

INDEX.

Nomen pauperis christus ex-
primit, nomine diuitis sup-
presso 32.d
Notitiam dei in patribus suc-
cessiue creuisse 152.d
Nummisma legitimum tria re-
quirat 188.i
Nuntios dei vt contumeliis af-
fecerunt iudaei 244.h
Nuptie Xpi & ecclesie. 210.o
Nuptie & christi & primorum
parentum ad inuicem compa-
rantur 242.d
Nuptie cœlestes vt paratae.
240.b
Nuptiarum cœlestium typus.
248.a
Nuptiis Christi indigni, qui.
254.n
Obedientia Petri vt fructuo-
sa 75.c
Obedientia Zachari 37.n
Obediendum potestati, sed in
his que licent 289.n
Obediendum quibus in rebus
est nemini. 202.o
Obiurgatio fratris vt tempera-
da 65.p
Oblatio qualis esse debet. 85.p
Oblatio hereticorum qualis. 85.q
Oblatio Cœn. 101.d
Oblationes vt indicat. 85.r
Oblationes dissidentium cur nō
placent 86.s
Oculi mentis duo. 151.b
Oculum simplicem quis habere
non potest. 186.o
Oculos vt poena aperit 35.l
Odium & homicidium nō dis-
ferre 64.fl
Oleum erogare, my. quid. 112.o
Opus dei, colligere dispersos.
250.g
Opus diaboli dispergere col-
lectos ibidem
Operi meritorio quatuor ne-
cessaria 73.f
Operatio duplex in Christo.
86.a
Opera ad fidem vt requirun-
tur 104.l & 153.f
Opera bona num occultanda.
149.p
Opera Christi qualia 188.a
Opera duo liberant 277.n
Operandi facultas damnata
blata 254.o
Orare mone nt tris. 270.m
Orare apud se, quid 136.h
Orandum potius in templo. 135.f
Orandum quali corporis ha-
bitudine ibidem
Orationes tres à christi. laudat. 269.m
Ordo correctionis fraternæ.
64. & 65.o
Originali peccato dimisso, cur
morbi superstites 258.f
Osculari manum suam, quid.
73.g
Ostarius vt vero pastori ape-
rit 19.c
Ostium & ostiarius Christus. ib.
Oves vocare nominatim. 19.g
Oves quomodo propriæ. 20
Oves educere, vt laboriosum.
ibidem.h
Oves prisci ouilis vt foris ex-
babant

INDEX.

babant 23.o
Ouium Christi signum 18.f
Ouium in vestimentis qui nūc
veniunt 90.c
Ovis que perit saluis nona-
gintanovem 53.f
Ouem errantē vt Christus que
fuit ibidem
Ouem inuentam vt portat hu-
metis 54.h
Ouibz Christi egredi & ingre-
di, quid sit. 22.m
Pacis descriptio 7.n
Pacis conciliator ibid.
Pacem qualem dat mun-
dus ibidem.o
Patientie præmium 188.x
Patientie exempla 307.m
Patientia irrationabilis nocua,
82.i
Patientia dei erga homines tri-
plex 270.n
Pax vt desiderabilis 7.n
Pax Christi qualis 7.o
Panis Christi verum ipsius est
corpus 29.k
Panis viuus cur dissipatus ib.
Panem viuum manducantes vt
victuri ibidem.i
Parabolis recte intelligendis
quid attendas 112.o
Paralytici portitores quatuor,
mysticē 230.g
Parochianum diaboli sic perno-
scit 35.k
Pastor oves antecedit 20.i
Pastoris veri indicia 18.d
Pastorali abutentes officio 17.a
Patris summi charitas vt patuit
2.o
Paucitatis saluandorum typus.
255.p
Pauperes delinquentes cur nō
contemnendi 36.n
Pauperis medici patientia 33.e
Pauperibus consolatio 30.l
Pauperibus pijs vt mors optan-
da 33.g, 34.h
Peccatum cur æternè puniatur
63.l
Peccato quo pacto quis libere-
tur 265.a
Peccata dimissa vt rursus impu-
tantur 276.m, 277.n
Peccator vt deo sinitur iudicā-
dus 266.d
Peccatoris typus 135.b
Peccatores cur recipit Christus,
52.d
Pecunias habere, & pecunias
amare differunt 303.d
Pecuniarum repetitores immi-
tes, attendant 273.d
Pœnitentia peccatorum vt à Chri-
sto quaesita 307.p
Pœnitentiā agēdi modus 57.o
Pœnitens verè, quis sit 307.m
Pœnitēs, nō quilibet iustis præ-
ferendus 55.l
Pœnitentium modus mulci-
plex 255.d
Perfidorum derisio vt christo ad
gloriam 298.d
Phariseus sui commēdator ini-
quus, qualis 135.h
Pharisei quare contra Christum
murmurabant 52.c
Pha-

I N D E X.

Pharisæi, satellitium diaboli, 55, p
Pharisæi vt Christo insidiâtes, 204, c
Pharisæi à Christo interrogati, cur silent 206, c
Pharisæorum vanitas ridenda, 128, g
Pharisæorum interrogationes non ipsi profuisse sed nobis. folio. 213, a
Pharisæorum contra Christum dolus ibid. e
Pharisæorum insania 279, c
Pharisæis qui nunc similes sunt 202, a 50, e
Philosophorum vanitas 12, c
Piscatores ignaui & dānosī, mysticē qui 74, k
Pisciculorum significatio 92, p
Plagæ à latronib⁹ iposite quid 160, q
Plangentes magis ipsi plangendi, qui 298, b
Plangentes vt irrisores fiunt & irridendi ibidem
Portitores corporis humani, 198, i
Potestas maxima homini cōcessa, quæ 214, n
Potestas non angelis, sed hominibus demandata 238, v
Prædicator mūdāna relinquat 68, c
Prædicator hoc attendat 72, e
Prædicatores vt suscipiēdi 43, d
Prædicatores vani, qui 68, f
Prædicator si quidā piscatores, quidam venatores ibidem

Prælati vt grauem reddent rationem 109, i
Prælati exemplum in Christo 69, l
Primatum qui maximē appetit 98, m
Promissio dei attendenda 2, e
Prophetarū genus duplex 84, c
Proverbia ad quid vtilia 21, k
Proxim⁹ noster simpliciter, q 223, f
Proximo quid extrinsec⁹ debemus ibidem
Prudētia prauorū qualis 114, r
Pseudopredicatores taxantur, 97, i
Pseudopredicatores vt Christo & apostolis contrarij, ibidem
Publicanus quis 31, b
Publicanus vt iustificat⁹, 140, o
Publicani hūilis verecūdi. 119, n
Puniri multos propter vnum 247, n

R Aab vt ecclesiæ typum expressit 302, c
Ratio actū vitæ vt reddenda 265, b
Ratio quando ponitur 266, d
Rationem in iudicio vnde exigamur 109, h & inde
Reconciliandum fratri 84, p
Reconciliandi modus 85, q
Reconciliationem simulatā nō prodesse 277, n
Regia imago tametsi tātūm carbōne delineata, non cōtemnenda 156, k
Regiæ imaginis iniuria vt in regem redundat ibidem
Regnū

I N D E X.

Regnum cœlorum quando reuelatum 79, f
Regnum dei vt propter se appetendum 185, p
Regnum dei tripliciter dici. 186, r
Regnum cœlorum vt ecclesiā præsens 240, a
Regni signorū parabola, 98, m
Regis ius 289, l
Rex vnicus deus 240, a
Regulus, vt incredulus, 260, & 261, l, m
Relinquendum propter Christum cur omnia 77, p
Reliquiis sanctorum inesse virtutem 293, h
Remedium peccati 11, b
Reprobi suo crimine Iudzi, 248, a
Reprobos vt pœnæ perpetuæ 276, k
Reprobosū pœna cur sine caret ibidem
Reprobis vt in iudicio excusatio tollitur. 254, n
Reprobos vt deus nescire dicitur 176, k
Rerum amor vt amarus, 90, l
Resurrectionis mysticæ signa in homine 299, f
Resurrectionis mysticæ modi tres 300, h
Retaliatio diuiti dānato iusta, 36, l
Rete aranæ 71, b
Rete ecclesiæ per quos rumpitur 73, h
Retia piscatorum, myst. 68, h

Retia vt lauantur, reficiuntur, extricantur, & cætera, ibid. & inde
Retia quidam vt laxant inaniter, 71, b
Retributio humanorū actūū distincta 37, q
Retributio meritorum quibusdam in præfenti 38, p
Reuiuiscere, moraliter 201, l
Reum esse consilio, iudicio, gehennæ ignis 82, m & 83, n
Ritus Iudaici nunquam reseruendi 256, a
Romanæ ecclesiæ fides incorrupta, 70, m
Romani, vt contra Iudzos exercitus dei 245, i
Rumoribus finistris non citō credendum 102, g

S.

S Abbatidie vt deus operatur 208, k
Sabbatum cur in dominicam diē translaturum, 198, m
Sacerdotes attendant 86, e
Sacerdotes in templo negotiātes 199, r
Sacerdotes vt peccata dimittunt, 235, r
Sacerdotale iudicium vt obseruandum 172, o
Sacrilegorum opera 166, e
Sacrilegij pœna 167, f
Sal insatiatum inutile, 50, a
Salomon vestium decore pollebat 183, n
Samaritani de tribus commendantur 176, i

INDEX.

Samaritanorum fides propior
quàm Iudæorum 256 & 259, h
Sanatum à se vt Christus dimi-
dit 206, f
Sancto corpora Christus quid
designauit 222, p
Sancti cur non orant pro dam-
natis 276, l
Sanctos non subuenire damna-
tis 39, q
Sapientia huius seculi vt deno-
tatur 113, q
Sapientia carentes vt pereunt,
201, i
Sapientie utilitas ibidem
Scandalum quorum contemne-
dum 206, f
Schismaticus, quis, & vt separa-
tus 165, b
Scriptura vt sanè intelligenda,
105, n
Seculum hoc vt mari compara-
tur 228, c
Sedere Christu à dextris, quid
225, l
Senectutis incommoda 128, n
Sepultura inferni 35, i
Sepultura animæ vt eligitur,
35, k
Sepultura asini, quæ ibidem
Sermo Christi tripliciter seruā-
tus, 2, d
Sermonem suo capiuntur, qui,
281, g
Sermonem christi contemnere,
vt graue 4, i
Sermo christi qualis fuit 52, g
Seruus fidelis, quis 75, g
Serui duo in ecclesia 266, c
Seruorum tres modi ibidem
Seruire potest quis & deo &
homini 178, b
Seruire diuitis non licet 180, c
Sicomorus vt typus crucis christi
fuit 304, f
Sicomoru quis ascendit, ibid.
Signa dilectionis dei in homi-
ne, 219, n
Signum vt differt à prodigio,
261, m
Silentio tegenda, quatuor, 150, q, r
Similitudo ab araneo notanda,
233, m
Simonia hinc nefaria, 166, d
Simoniacus spiritualiter lepro-
sus ibidem
Simulationis modi tres 285, b
Synagogæ occasus vt salus ec-
clesiæ 293, m
Synagogam perfidia & inuidia
contabuisse 297, a
Societas prauorum vt vitanda,
146, h
Socii in auxilium piscatibus ac-
citi 74, i
Solatia perniciofa, quæ 301, i
Solicitudo duplex 181, i
Spectaculum salubre & mise-
rabile 193, h
Sperandum vt cū timore, 233, m
Spes assimilatur ibidem
Spiritus sanctus vt in Christi
nomine mittitur 5, l
Spiritus sanctus vt docet, 6, m
Spiritus sancti operationes vt
per eius nomina manifesta-
tur, 5, l
Spiritus sancti missio duplex, 6
Sputum

INDEX.

Sputum Christi myst. 146, l
Stabulum Samaritani 162, v
Stabularius quis 162, x
Stultitia sapiens 307, o
Subditorum consilium posse p-
desse 87, d
Suffragia nobis prodesse sancto-
rum 231, h
Superbia suggillatur exemplis,
44 & 134, g, d
Superbia vt pernitiosa 131, a
Superbia hominis vnde 137, i
Superbia fructus, vetosi, 102, f
Superbiæ interioris modi qua-
tuor 133, c, d
Superbos ruere, exemplo osten-
ditur 134, d
Superbi vt cœli feruntur, 100, b
Superbus vt hydropico similis,
28, i
Surdus mystice peccator per tria
efficitur 143 & 144, c, d
Surdus peccator erga quatuor,
144, e, & inde
Suspiciere in cœlum & ingeme-
re vt debemus 147, m
Suspicionis origo triplex, 60, f
T Habor in morte Christi
docuisse, 189, b
Tacens Christus vt exau-
diuit tacentem 294, k
Talentum & libra, quid 272, c
Tatali fame qui patitur, 206, g
Tauri & altaria occisa mystice,
243, f
Templum dei primu aduentu,
129, r
Templum dei vt symonia con-
taminat 130, t
Templum virtutis & templum
honoris 134, e
Templum virtutis vt ascendi-
tur ibidem
Templum honoris vt ascendi-
tur ibidem
Templum cœlestis gloriæ vt a-
scenditur ibidem
Templum orationis cur ascen-
ditur ibidem
Templum peruersè ingredien-
tur, qui, ibidem
Templi iudaici ruina irrepara-
bilis 123, c
Temporis huius periculosi con-
sideratio 252, i
Temporalia vt in potestate im-
peratoris 290, n
Temporis præsentis malicia,
91, c
Tenebræ interiores, 254, o
Tentauerūt vt multis modis su-
dxi Christum 214, c
Tentatio pauperis medici hinc
grauior 33, e
Terreti à deo vt expedit pecca-
tori 268, h
Testimonium mortuorum non
expedire viuentibus 41, e
Testamentum vetus, nox. 71, c
Tibicines super mortuam, qui,
298, b
Tibicines mystice vt decipiunt,
300, i
Timor mundanus 239, v
Timor seruilis ibidem
Timor filialis ibidem
Tyri ciuitatis descriptio 142, a
Tonitrua vt loquuntur 203, q
¶ iij Tor-

INDEX.

Tortores damnatorū, qui. 275, k
Trahit quo modo deus 24, d
Trabem in oculo qui habent, 64, n
Transitus Christi qualis, 164, a
Triduum sustinendi Christum, 88, f
Triticum erogare, mysticē, 112, o
Tunica Ioseph, mysticē, 296, o
Turbæ cur ad Christum cōflue-
bant, 66 & 88, a, g
Turbæ Iesum comprimentes,
mysticē 292, f
Turbas pascēdi, multa difficul-
tas, 86, k
Vallum quid 124, g
Vana prosperitas peri-
turæ ciuitatis Ieroso-
lymorum 118, h
Veniam in iudicio cur damnā-
dus non petit 169, i
Venundari debitorem, quid.
267 & 268, g, h
Verax ppheta Christus 246, k
Verbum dei cur facies domini
dicitur 272, a
Verbo vt temperatē vtendū ad
turbas 70, l
Verbis quantum delinquitur,
83, n
Verecundia humilis vt placet,
139, n
Verecundia quædam mala. ibi.
Veritas triplex à qua Christus
commendatur 282, l, 283, m
Vermis post culpam 101, d
Vestis nuptialis 253, l
Vestitus stulta vanitas 182, k
Vestimenta ouium 93, a
Vitia capitalia septē, & quid eo-
rū quodlibet suggerat 200, e, f
Videt quos Christus 305, g
Vix spinis septē, mysticē 49, n
Vicissitudo metuenda 145, f
Villa quid 106, b
Villicus quid ibidem
Villa triplex mysticē 106, c
Villicus tria magni terroris ver-
ba audit 110, l
Villicus ore domini vnde lau-
dandus 112, n
Villici exemplum quid doceat,
106, b
Villicatur vsque ad finem vitæ,
110, l
Virtus & præscientia Christi e-
lucet 289, m
Virtutis corporis Christi signū
memorable, 293, i
Visus ab homine an Deus fuit
ante Christum 152, c
Visitat hominem deus qualiter.
202, n
Vita ubi abundantius habetur,
23, o
Vitæ signa duo in puella susci-
tata 299, f
Viuorum & mortuorū vt Chri-
stus cibis 29, i
Vocantur ad cœnam multi,
42, b
Vocat deus quos 42, b, d
Vocat deus multis modis. 108, g
Vocatorum modi tres, 48, n
Vox sanguinis vt auditur à deo
245, i
Vsurarius publicus. vt detectus
dus

INDEX.

160, g
Vsurarius vt punitur in se, ibid.
Vsurarius vt punitur in suis,
ibidem.
Vsurario fauentes vt puniuntur,
ibidem
Vsurarius vt punitur in hæredi-
bus 168, i
Vsurarius vt punitur in morte,
169, a
Vsurarius vt punitur post mor-
tem ibidem.
Vsurarius vt suspensus crepat
medius 207, g
Vsurarij taxantur, 223, m
Vtilitas mortis Christi 11, b
Vtilitatis charitas 11, b
Vua & ficus mysticē 98, l
Vuam interdum spina portat,
ibidem
mysticē

Indicis partis æstiuæ

FINIS.

NVMERVS HOMILIARVM
huius partis æstiuæ.

	folio.
Dominica Pentecostes, Homilia I.	10
Feria secunda Pentecostes, Homilig II.	16
Feria tertia Pentecostes, Homilia I.	23
Feria quarta Pentecostes, Homilia I.	30
Dominica prima à Pente. Homilia I. I.	41
Dominica secunda à Pente. Homilia I.	95
Dominica tertia à pente. Homilia II.	18
Dominica quarta à pente. Homi. I.	66
Dominica quinta à pente. Homi. II.	77
Dominica sexta à pente. Homi. II.	86
Dominica septima à pente. Homi. I.	92
Dominica octaua à pente. Homi. II.	150
Dominica nona à pente. Homi. II.	116
Dominica decima à pente. Homi. II.	131
Dominica vndecima à pente. Homi. I. I.	142
Dominica duodecima à pente. Homi. I.	150
Dominica tertiadecima à pent. Homi. II.	164
Dominica quattadecima à pente. Homi. II.	177
Dominica quintadecima à pent. Homi. I.	188
Dominica decimasexta à pente. Homi. II.	203
Dominica decimasextima à pente. Homil. II.	213
Dominica decima octaua à pente. Homil. I. I.	226
Dominica decimanona à pente. Homil. II.	239
Dominica vigesima à pente. Homil. II.	255
Dominica vigesima prima à pente. Homil. I. I.	264
Dominica vigesima secunda à pente. Homil. II.	278
Dominica vigesima tertia à pente. Homil. II.	290
Dominica vigesima quarta à pente. Homil. I.	301
In Euangelium de Zachæo, Homil. I.	

Summariè, Homilia XLVI.

HOMI.

HOMILIAE IN EUAN-

GELIA DOMINICALIA Iuxta LITE-
ran, adiectis Homiliis in Euangelia trium Feriarum Pen-
tecostaliū, ac Euangelio de Zachæo, per F. Ioannē Roy-
ardum, ordinis Fratrum Minorum, nuper editæ, ac nūc
per eundem demò recognitæ, terse & emendatæ.

DIE SANCTO PEN-
TECOSTES.

I quis diligit me, sermonem meum serua-
bit. Ioannis 14.

¶ In hac sancti Euangelij lectione qua-
tuor comprehenduntur, Primum est, pro-
bata erga Christum dilectionis utilitas.
Secundum est, venturum per spiritum in-
telligentiæ claritas. Tertium est, datum Discipulis solatium
pacis. Quartum est, frustrandus aduentus mundi principis.
Primum, a principio lectionis. Secundum, ibi: Hæc loquu-
tus sum vobis apud vos manens. Tertium, ibi: Pacem relin-
quo vobis. Quartum, ibi: Iam non multa loquar vobis-
cum.

¶ Circa primum tria sunt consideranda. Primum est, synce-
re erga Christum dilectionis probatio. Secundum, probate
dilectionis optanda remuneratio, ibi: Et pater meus. Ter-
tium, minimè diligentium aperta designatio, ibi: Qui non
diligit me.

¶ Circa primum dicit: Si quis diligit me, sermonem meum
seruabit. Et est responsio ad interrogationem vnius ex Di-
scipulis, videlicet Beati Iudæ, cognomento Thaddæi.
Sic enim præmisit Euangelista: Dicit ei Iudas, non ille Is-
cariotes: Domine, quid factum est quia manifestaturus es
teipsum

DOMINICA

teipsum nobis, & non mundo. Dixerat enim: Qui diligit me, diligitur à patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum. Respondens ergo ei Dominus: Si quis diligit me, inquit, sermonem meum seruabit, & cetera quæ sequuntur.

*Dilectio
discernit
sanctos à
mundo.*

¶ Vbi Augustinus: Quæ fierat discipulus de Domini manifestatione, & audiuit de dilectione acque manifestatione, quia dilectio discernit sanctos à mundo, & quibus Christus dat suam dilectionem, illis donabit in fine sui manifestatione, & diligentibus ipsum manifestabit se.

¶ Porro diligentes eum, non sunt mundus hic. Exponit ergo causam quare suis se manifestaturus est, non alienis, quia scilicet hi diligunt, illi vero non diligunt. Porro dilectionis probatio, sui sermonis observatio est. Si quis diligit me, inquit, sermonem meum seruabit, & cetera quæ sequuntur. Quibus verbis id quod dixerat prius, confirmat: Qui diligit me, diligitur à patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum.

*B
Cur deus
minus dili-
gitur.
Esa. 1.*

Philip. 2.

1. Ioan. 2.

*Ab aman-
do Deum
nemo repel-
litur.*

¶ Sane paucitatem diligentium insinuat quum dicit: Si quis diligit, ac si patenter dicat: Si quis de numero plurimorum. Pauci enim Deum sincere diligunt, eo quod simul una cum illo diligunt vanitatem, & Dei amorem terrenarum rerum adulterino amore confundunt. Vnde per Esaiam dicitur: Argentum tuum versum est in scoriā, vinum tuum mixtum est aqua. Et rursus: Omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. Vnde & Apostolus: Omnes, inquit, quæ sua sunt querunt, non quæ Iesu Christi. Qui autem diligunt munera & querunt quæ sua sunt, ipsi scilicet Deo in amando præferunt, & Deum minus diligere conuincuntur. Vnde per Beatum Ioannem dicitur: Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas patris in

eo. ¶ Ceterum, in eo quod dicit, si quis diligit me, communem omnibus suis amorem esse insinuat. Deus enim à nullo hominum recusat amari, quin potius sui amorem offert vniuersis à cunctis anari volens, ut illi ab ipso amplius amari mereantur, iuxta quod ipse loquitur dicens: Ego diligentes me diligo. Hanc sui amoris communitatem insinuat vbi dicit:

PENTECOSTES.

¶ Ego flos campi, qui vique nulli clauditur, nulli denegatur. Quid enim se negaret, qui se ab omnibus præcepit amari, sciens nos non aliter quam suo amore fieri posse beatos. Vnde non intra mœnia ciuitatis, sed extra portam crucisigi voluit, ut passionis suæ fructum cunctis ostenderet esse communem. Vnde & ipse cunctos inuitans dicit: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Hinc B. Petrus in Actibus Apostolorum loquitur dicens: In veritate comperio, quia non est personarum acceptor Deus, sed in omni gente qui timet Deum & operatur iustitiam, acceptus est illi.

¶ Ad hæc, amoris sui dignitatem seu nobilitatem insinuat quum dicit, me. Si quis diligit me. Amoris enim vel dignitas, vel indignitas penes id quod amatur attenditur. Quoniam ergo deo nihil maius, nihil melius esse potest, nihil est dignius ipsius amore præstantius, nihil dignius, nihil iustius. Immo itaque Deum amans anima hinc recipit dignitatem, sicut etiam peccatum & vanitatem amando, abiectionem & extremam incurrit vilitatem.

¶ Cuius ratio est, quia rationalis anima per amorem suum se maritat. Sponsæ autem generosis & illustribus iunctæ viris sicut suorum radiis coruscant maritorum, ita & sponsæ nobiles indignis coniunctæ viris sordidantur. Sane talis est quisque quale est illud quod præ cæteris rebus amat. Si nihil terrena amas, & ipse terrenus es: si cœlestia, cœlestis: si Deum amas, diuinus es. Et quod maius est: Ego, inquit, dixi: Dij estis. Nam & qui adhæret Deo, vnus spiritus est.

¶ Amor iste multitudinem operis peccatorum, Salomone attestante, qui ait: Vniuersa delicta operis charitas. Idem hic amor nos atque opera nostra coram Deo commendat. Et quod his maius est: Scimus, inquit Apostolus, quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, his qui secundum propositum vocati sunt sancti.

¶ Itaque nullus omnium affectuum qui humanam mentem imbuiere possunt, est hoc amore nobilior. Proinde solus amor est, qui ex omnibus animæ motibus & affectibus potest ex æquo respondere creatori, vel de simili mutuam rependere vicem. Verbi gratia: Si mihi irascitur
a ij Deus,

DOMINICA

Deus, nunquam illi simili irascar, sed paucio & contremi-
scam, & veniam deprecabor. Nec si me iudicabit, iudicabi-
tur à me, sed adorabo: & saluans me non quaerit à me salua-
ri, sed de amore vide quàm aliter sit. Nacum amat Deus, nō
aliud vult quàm amari. Quippe qui non ob aliud amat, nisi
vt ametur. Sed nunquid ex hoc peribit charitas in creatura
amante, quia non valet ex æquo currere cū gigante? Non
enim pari vbertate fluunt amor ipse, & amans. Vnde & si
minus diligit creatura, non ei ad delictū reputabitur, quia
minor est.

D Et quidem ipse spiritus sanctus (vt ait Gregorius) amor
est. Vnde & Ioannes dicit: Deus charitas est. Ergo qui men-
te integra Deum desyderat, profectō iam habet quem amat.
Neque enim quisquam posset Deum diligere, si eum quem
diligit, non haberet. Sed ecce vnusquisque vestrum si requi-
ratur an diligit deum, tota fiducia & secura mente respon-
det, diligo. Sed si quis diligit, inquit, sermonem meum serua-
bit. Probatio ergo dilectionis, exhibitio est operis. Hinc in
Epistola sua idem Ioannes dicit: Qui dicit, quia diligo deū,
& mandata eius non custodit, mendax est. Verē enim diligi-
mus, si mandata eius seruamus. Verē diligimus, si ad manda-
ta eius à nostris nos voluptatibus coarctamus. Nam qui ad-
huc per illicita desyderia diffluit, profectō deum nō amat,
quia ei in sua voluntate contradicit.

Quoniam ergo pro veri amoris probatione, remittitur
ad sermonum domini obseruationem, ideo sciendum est ip-
sius sermones tribus modis à nobis debere seruari, corde
videlicet, ore, & opere: Hoc est, vt eius sermonem corde me-
ditemur, per hunc verbo proximum ædificemus, & hunc
in opere per lucis exempla monstremus. Sanē ad hanc tri-
plicem sermonum suorum obseruantiam ipse nos monet,
dicens: Verba quæ ego præcipio tibi hodie, erunt in corde
tuo, ecce primum, & narrabis ea filiis tuis, ecce secundum.
& habebis ea quasi signum in manu tua, ecce tertium.

Circa secundū, quod est, probare dilectionis optanda re-
muneratio, subditur:

*Et pater meus diliget eum, & ad eum ueniet, &
mansionem apud eum faciet.*

Pater

PENTECOSTES.

3

Pater meus, inquit, diliget eum. Et quidni diligere, qui
miseretur etiam omnium, & nihil odit eorum quæ fecit. *Patris cha-
ritas vt
patet.*
Porro summi huius patris dilectio abundē patet. Primum,
in dilectionis præuentione. Vnde per hunc Apostolum ali-
bi dicitur: In hoc est charitas dei, non quasi nos dilexerit-
bi dicitur: In hoc est charitas dei, non quasi nos dilexerit-
mus deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos. Et Apost. Pau-
lus: Elegit nos, inquit, in ipso ante mundi cōstitutionem, vt
essemus sancti & immaculati in cōspectu eius in charitate.
Patuit item in vnigeniti filij sui ad nos missio. Sic enim
Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitū daret. Et
rursum: In hoc apparuit charitas dei in nobis, quoniam fi-
lium suum vnigenitum misit in mundum. *1. Ioan. 3.
1. Ioan. 4.*

Denique patet hæc patris cœlestis erga nos dilectio in
collatione supernæ hereditatis. Vnde Apost. Petrus testa-
tur fideles regeneratos esse in spem viam per resurrectionem
Iesu Christi ex mortuis in hereditatem incorruptibilem,
& incontaminatam, & immarcescibilem, ipsis in cœlis
conseruatam. Quin & seipsum in hereditatem promittit
suis, sicut scriptum est: Ego pater & hereditas tua. *1. Pet. 1.
Num. 10.
Deut. 18.*

Et vnde rursum in Deuteronomio scriptum est, dicente
Domino: Non habebūt sacerdotes & Leuitæ & omnes qui
de eadem tribu sunt, partem & hereditatem cum reliquo Is-
raël. Et post pauca: Dominus enim ipse est hereditas eorū,
sicut loquutus est illis. Et ad Abraham: Ego, inquit, prote-
ctor tuus sum, & merces tua magna nimis. Protector in præ-
senti, merces in futuro. Qui autem per Leuitas (qui assum-
pti interpretantur) nisi electi dei qui ad cœlestem heredi-
tatem vocati sunt, intelliguntur? Hi prohibentur cum filiis
huius seculi habere hereditatem, eo quod hereditatis eo-
rum portio sit in terra viuentium. Itaque hoc quod in ca-
ducis & terrenis rebus superfluum hic concupiscunt & ac-
cipiunt, eorum illic minuit hereditatem. *Gene. 15.
Electi
hic nō esse
heredita-
tem.*

Dictum fuit à Domino filiis Israël: Transibitis per ter-
minos fratrum vestrorum filiorum Esau. Videte ergo dili-
genter ne moueamini contra eos. Neque enim dabo vobis
de terra eorum quantum potest vnus pedis. calcare vesti-
gium, quia in possessionem Esau dedi montem Seir, quod
interpretatur hircus, & signat vilem & fœdam carnis vo-
luptatem. *Dan. 2.*

a iij Et

DOMINICA

Ad eū ve-
Augst. **¶** Et ad eū, inquit, veniemus. Magna sanē & optanda remuneratio Christi sermonem seruantibus, quod & a patre diliguntur, & quod iis patris & filij & spiritus sancti aduentus & commoratio est reposita. Veniunt autem ad nos, dum venimus ad eos. Veniunt subueniendo, venimus obediendo. Veniunt illuminando, venimus intuendo. Veniunt implendo, venimus capiendo, ut si nobis eorum nō extranea visio, sed interna: & eorum in nobis non transitoria mansio, sed æterna. Et mansionem, inquit, apud eum faciemus. Atque ita non in somnis manifestabimur vobis, sed cum patre venturus sum, eo modo quo par est patrem manifestari, ita fiet & mea manifestatio qua vobis manifestabor. At dicēdo, Mansionem apud eum faciemus, submouit Apostoli Iudæ suspicionem. Non enim somnia manent, inquit, ego autem cum manifestor, maneo vna cum patre. Non igitur quasi in somnio erit visitatio mea.

Theoph.
¶ Non autem putandum est hoc esse manifestari dei filij diligentibus eum, quod veniet cum nubibus, ut videat eū omnis oculus, quamquam & hoc sine dubio futurum sit, quo videlicet modo videbunt & qui pupugerunt: sed expressa est magnificentius hæc manifestatio de qua nunc agitur, quia veniemus, inquit, ad eum, & mansionē apud eū faciemus.

¶ Igitur intus diligentibus dei filium, intus inquam, in interioribus animæ, dilectus ipse dei filius cum patre manifestatur. Et hoc profectō magnum dilectionis est præmium, quod pater & filius per spiritum sanctum deus vnus, dilectæ animæ intrinsecus mira & ineffabili charitatis voluptate copulatur.

G **¶** Sed querat aliquis, & dicat: Quo pacto dictum est hic, & mansionem apud eum faciemus, quum alibi proprium hoc fuerit signum quo sanctus sanctorum foret agnoscerendus, iuxta quod ad Ioannem oraculo diuino dictum est: Super quem videris spiritum descendentem sicut columbam, & manentem super eum, hic est qui baptizat in spiritu sancto, & idem spiritus connaturalis & consubstantialis sit patri & filio, de quibus personis hic enuntiatur, & ad eū veniemus, & mansionem apud eum faciemus? Sed aduertendum est, quia quandiu in hoc mortali corpore viuimus,

Ioan. 1.

Deus manet in sanctis.

PENTECOSTES.

4

tur, manet quidē in sanctis animabus per manifestationem filij, pater & filius, & nihilominus sanctus veriusque spiritus. Per infusionem verō propriæ substantiæ, ut mansio æterna maneat, hoc in remuneratione venturi seculi foeliciter adimplendum expectatur. Nam nūc quidem dilectus, tãquam sibilus auræ tenuis raptim figens osculum, fugit: illa autem beata vita dilectus dilectæ plena & permanente voluptate copulabitur. Et gaudebit, inquit propheta, spūs super sponsam, & gaudebit super te Deus tuus. **3. Reg. 19. Esa. 62.**

¶ Talis mansio patris & filij & spiritus sancti, præsertim dilectionis ædificatione præparatur. Ait ergo: Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, & pater meus diligit eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Veruntamen diuinæ maiestati intra cordis hospitium suscipiendæ ea quæ dicta est preparatione opus est. Grande est enim in cordis hospitio habere aduentum dei. Vnde Greg. Si domum cuiusquam vestrum quisquam diues & præpotens amicus intraret, omni festinantia domus tota munderetur. Tergat ergo sordes prauis operis, qui deo præparat domum mentis. In quorundam etenim corda venit & mansionem nō facit, quia per cōpunctionem quidam dei respectum percipiunt, sed tentationis tempore hoc ipsum quod cōpuncti fuerant obliuiscuntur, sicq; ad perpetranda peccata redeunt, ac si hæc minimē planxissent. Qui verò deum sincerè diligit, qui eius mādāta custodit, in eius corde dominus & venit & mansionem facit, quia sic eum diuinitatis amor penetrat, ut ab hoc amore tentationis tempore nō recedat. Ille ergo verè amat, cuius mentem delectatio praua ex consensu non superat. Nam tanto quisque à superno amore disiungitur, quanto inferius delectatur.

¶ Circa tertium, quod est, minimē, diligentium aperta designatio, sequitur:

Qui non diligit me, sermones meos non seruatur.

¶ Sicut Christi sermones seruantibus manifestandus est & filius ipse & pater, ita quoque ab eo qui mandata non seruatur, discedit & ipse & pater, tãquam à non diligente. Nam qui non diligit me, inquit, sermones meos nō seruatur. Atque ita neque patrem diligit, qui nō diligit filium. Nam sermo filij, etiam patris est.

H
Quibuslibet venit, sed nō manet.

Theoph.

Hi non diligunt.

r iiii

Igitur

DOMINICA

¶ Igitur qui non custodit sermonem filij vel patris, sicut odit filium, odit & patrem. Vos igitur, inquit, discipuli custodite sermones meos: ita enim declarabitis dilectionem tam erga me, quam erga patrem. Non ergo credat aliquis, quicquid sibi animus de dilectione dei sine operis attestazione responderit: Nunquam est dei amor ociosus. Operatur etenim magna si est, si verò operari renuerit, amor non est. Ne autem parua cuiquam videatur indignitas, non seruare sermones ab eo dictos, ecce adiecit, dicens:

Et sermonem quem audistis non est meus, sed eius qui misit me patris.

Ioan. 7. 1 ¶ Huic simile est quod paulò ante dixit: Verba quæ ego loquor vobis, à meipso non loquor. Et longè antè: Mea, inquit, doctrina non est mea, sed eius qui misit me. Sanè is ipse qui loquitur vnigenitus filius, verbum patris est, & ideo sermo quem loquitur filius, non est filij, sed patris, quia ipse filius verbum est patris. Qui sermonem suum loquitur, mendacium loquitur, & autoritate legis contemnendus est, quia mendax est. Sermo autem quem audistis, impletur, & ab effectibus suis esse verax comprobatur. Ergo meus, inquit, non est, ergo à meipso de proprio corde confectus non est, sed eius qui misit me patris, testantibus operibus quæ vidistis, quæ visuri, quæque in nomine meo facturi estis.

Deute. 18. ¶ Proinde qui sermones meos non seruat, non leue hoc esse putet. Sprenedo quippe sermonem quem audistis, spernit eum cuius sermo est, scilicet patrem qui misit me. Rectè igitur factori tribuit, quod facit æqualis, à quo habet hoc ipsum, quo illi est æqualitatis indifferentia. Quum enim non sit dei filius de seipso, neque de seipso loquitur. Nam & essentiam suam & operationem & sermonem omnem à patre habet. Et suus itaque est sermo, quia loquitur illi, & simul non suus, quia nō à seipso loquitur. Quod si de Christi humanitate intelligatur, sensus planus est: nam Euangelicam doctrinam Christi humanitas à se non habet, sed à deo. Hinc doctrinæ Christianæ predicatoribus datur exemplum, quatenus ita predicent, ut verè & ipsi possint dicere: Sermo quæ loquor nō est meus, sed eius qui misit me patris.

Circa

PENTECOSTES.

5

¶ Circa secundum principale dicitur:

Hæc loquutus sum vobis, apud vos manens.

¶ Hic ponitur venturum per spiritum intelligentiæ promissa claritas. Vbi duo sunt notanda. Vnum est, Paracleti spiritus ratio & missio. Alterum est, per eundem spiritum mentium illustratio, ibi: Ille vos docebit omnia.

¶ Circa primum dicit: Hæc loquutus sum vobis apud vos manens. Ac si diceret: Apud vos manens præsentia corporali, non meipsum vobis adhuc manifestavi, sed tantum loquutus sum & sermonem feci, quem si quis seruauerit, hoc magnum recipiet præmium quod ego manifestabo ei meipsum. Manens apud vos mysteria regni Dei in parabolis & in prouerbis loquutus sum vobis, & quasi paruulis sensu lac vobis potum dedi, non escam. Nondum enim poteratis, sed ne nunc quidem potestis. Hoc hæcenus factum est.

¶ Duplicem sanè suam mansionem insinuat. Corporalem Christi videlicet, qua iam tunc præsens erat. De qua hic loquens, missio dicit: Hæc loquutus sum vobis apud vos manens, & vnde per prophetam dicitur: In terris visus est, & cū hominibus cōuersatus est.

¶ Insinuat & spirituales mansionem, quam paulò ante promissit futuram, qua cum patre & spiritu sancto intrinsecus mentes nostras spiritualiter inhabitat. Quando enim non maneret apud suos, quibus ascensurus in cælum promittit, dicens: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem seculi? Ergo verbum incarnatum & manet & recedit: Recedit corpore, manet diuinitate. Apud eos igitur tunc mansisse se perhibet, quia is qui inuisibili semper potestate eis præsens erat, corporali iam visione recedebat. Sequitur:

Paracletus autem spiritus sanctus, quem mittet pater in nomine meo.

¶ Paracletum nominat propter continuas ipsorum afflictiones, bono illos animo esse faciens, quod ab illo forent refocillandi. Nec tamen Apostolis tantum doctorem illum & paracletum promissit & dedit, sed & vniuersæ prorsus per eum ecclesiæ suæ, qui illam indefinenter & docet, & regit, & gu-

DOMINICA

& gubernat, ne quo modo impingens abreret à fide. Porro magisterium illud spiritus sancti schismatici omnes & heretici derelinquunt.

Advocat. Proinde paracletus Græca loquutione, Latine advocatus dicitur vel consolator. Qui idcirco advocatus dicitur, quia pro errore delinquentium apud iusticiam patris interuenit. Qui vnus substantiæ cum patre & filio exorare pro delinquentibus perhibetur, quia eos quos repleuerit, exorantes facit. Vnde & Paulus dicit: Ipse enim spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Sed diceret quis: Minor est qui postulat quam qui postulator, quomodo ergo spiritus postulare dicitur, qui minor non est? Sed ipse spiritus postulat: quia (vt iam dictum est) ad postulandum eos quos repleuerit, inflammat.

Consolator. Consolator autem idem spiritus vocatur, quia de peccati perpetratione moerentibus, dum spem veniæ præparat, ab afflictione tristitiæ mentem leuat. Vnde etiam ei canit ecclesia: Consolator optime, dulcis hospes anime, dulce refrigerium.

Ioan. 6. Spiritus. Proinde, spiritus dicitur ratione vitæ. Spiritus est enim qui viuificat. Et sicut habitare in corpore animam probant vitales sensus corporis, ita et habitare in anima spiritum, probat vita spiritualis. Item, spiritus dicitur ratione virtutis, nihil enim spiritu virtuosius. Vnde & quanto aliquid est spiritualius, tanto est virtuosius. Ille verò spiritus tantæ est virtutis, vt eo operante sint omnia creata. Vnde Psalmista precatur, dicens: Emitte spiritum tuum & creabuntur, sed & omnia virtute ipsius subsistunt.

Spiritus sanctus. Dicitur etiam spiritus sanctus, quia non modò sanctus est, sed & quia eos quibus datur ipse sanctificat. Sanctificat autem animam donis septem, à quibus apud Esaiam vocatur spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilij & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, & spiritus timoris Domini.

Spiritus veritatis. Dicitur vltimus spiritus sanctus spiritus veritatis, quia cognitiue veritati (quæ Christus est) non nisi per ipsum adheremus, qui & veraces, & veritatis facit amatores. Sicut enim ipse amor est connectens patrem filio, vt pater in illo sibi complacere, ita idem spiritus sanctus diuinæ veritatis

PENTECOSTES 6

tis verbum rationali menti connectit.

Theoph. Quæ mittet, inquit, pater in nomine meo. Ideo in Christi nomine venturus paracletus dicitur, quia nihil à Christo alienum sit docturus, neque propriam opinionem sibi vendicabit: sed in nomine meo, inquit, veniet. Hoc est, in gloriam nominis mei, non sui, quod faciunt docentes contraria suis doctoribus, proprium nomen commendantes. Proinde, in Christi nomine spiritus sanctus à patre mittitur, quia in fide nominis eius, & quia à filio spiritus sanctus mittitur, quod tamen filius habet à patre. Vnde & alibi dicit se mittere spiritum sanctum à patre. Potest & in hunc modum intelligi, quod in nomine filij venturus erat spiritus sanctus: quia sicut in nomine patris venerat filius eò quod filius esset Dei patris, ita spiritus sanctus venturus esset in nomine filij dicente Paulus: Misit Deus spiritum filij sui.

Duplex autem est missio spiritus sancti. Vna inuisibilis, qua mentem sanctificaturus humanam cum patre venit & filio. Vnde in Evangelio dicitur: Spiritus vbi vult spirat, & vocem eius audis, sed nescis vnde veniat, aut quod vadat.

Altera est visibilis, quæ sensibilibus quibusdam signis ipsius demonstrat aduentum. Quomodo hodierna die apostolis in vnum congregatis missus fuit, sicut in Actibus apostolorum scriptum est, & in lectione epistolæ solenitas huius recitatur. Vnde habes in opere super epistolas Dominicales.

Circa secundum, quod est, per eundem spiritum mentium illustratio, subditur:

Ille uos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quæcunque dixerò vobis.

Ne discipuli rursus interrogarent, & dicerent: Quæ munda seruare debemus? liberat eos à turbatione, dicens: Paracletus obscura & intellectu difficilia, cognita vobis faciet. Nam hæc quæ vobis videtur obscura, dixi, quæ manere & esse apud vos. Si autem abiero, de omnibus docebimini. Igitur de discessu non oportet vos esse tristes, qui tanta vobis bona, tantamque vobis sapientiam afferet. Quandiu enim ego apud vos maneo & spiritus non venit, nihil magnum

Spiritus sancti missio duplex. Ioan. 15. Ioan. 3.

Act. 2.

Theoph.

DOMINICA

gnum neque sublime intelligere potestis. Ille, inquit, vos docebit omnia. Hoc est (secundum Didymum) quæ spiritualia sunt & intellectualia veritatis & sapientie sacramenta. Docebit verò, non sicut qui artes aliquas & sapientiam studio industriaque docuerit, sed quasi ipsa ars atque doctrina & sapientia veritatis spiritus, inuisibiliter menti insinuat scientiam diuinorum.

Theoph.

¶ Et suggeret vobis omnia, id est, commemorabit, quia spiritalia sanctus & docuit, & commemorauit. Docuit quidem quæcunque nondum dixerat eis Christus, tanquam non valentibus portare. commemorauit verò quæcunque dominus dixerat, quæ obscuritatis causa vel intellectus tarditate commendare memorie nequiverunt. Ergo spiritalis sanctus sic docet quæcunque vera sunt, quod etiam suggerendo consulat & inducat ut ipsius præcepta seruemus.

Grego.

¶ Re vera enim nec sine magisterio, nec etiam sine adiutorio huius spiritus nec diuinam veritatem intelligere, nec præcepta possumus celestia seruare. Vnde Grego. Nisi idem spiritus cordi assit audientis, otiosus est sermo doctoris. Nemo ergo docenti homini tribuat, quod ex ore docentis intelligit: quia nisi intus sit qui doceat, doctoris lingua, exterius in vacuum laborat.

1. Ioan. 2.

¶ Ecce vnam loquentis vocem omnes pariter auditis, nec ramen pariter sensum audite vocis percipitis. Quum ergo vox dispar non sit, cur in cordibus dispar est vocis intelligentia, nisi quia præter hoc quod vox loquentis communitur admonet, est magister interior qui de vocis intelligentia quosdam specialiter docet? De hac vnctione spiritus per Ioannem alibi dicitur: Vnctio eius docet vos de omnibus. Per vocem ergo non instruitur, cuius mens per spiritum non vngitur. Sed cur ista de doctrina hominum loquimur, quando & ipse conditor non ad eruditionem hominis loquitur, si eidem homini per vnctionem spiritus non loquitur? Certè Cain priusquam fratricidium opere perpetraret, audiuit: Peccasti, quiesce. Sed quia culpis suis exigentibus voce est admonitus non vnctione, audire Dei verba potuit, sed seruare contempsit.

Gen. 4.

¶ Circa tertium principale dicitur:

Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.

¶ Hic

PENTECOSTES.

7

¶ Hic post præmissa subiungitur datum discipulis solatiū N pacis. Vbi tria sunt per ordinem consideranda. Primum est, optatæ pacis gratiosa donatio. Secundum est, attendenda pacis à pace distinctio, ibi: Non quomodo mundus dat. Tertium est, trepidantium discipulorum per Christum confirmatio, ibi: Non turbetur cor vestrum.

¶ Circa primum dicit: Pacem relinquo vobis. Pax (ut dicit De ver. Augustinus) est serenitas mentis, tranquillitas animi, simplicitas cordis, amoris vinculum, consortium charitatis. Sa-
Descriptione pacis, ne pacem relinquit in hoc seculo, in qua manentes hostem vincimus, & etiam diligimus inimicem. Vnde & ecclesia precatur: Hostem repellas longius, pacemque dones protinus. Relinquant homines suis temporalia bona hæredibus, Christus discipulis suis reliquit pacem. Pacem meam do vobis, scilicet in futuro seculo quando sine hoste regnabimus, ubi nunquam poterimus dissentire. Nam & si per spiritum sanctum veram pacem in presenti habere possumus, plena tamen non erit nisi in futuro seculo, quia adhuc peccamus.

¶ Est autem pax amicitie fructus, sicut è contrario bellum
Pax quam in inicitiarum opus est. Quæ pax tanto gravior & desiderabilior venit, quanto grauiori dispendio eius qui minor & infirmior est, inimicitie geruntur. Verbi gratia: Vbi victor victos oēs morti addiceret, dulcius nomen vel opus pacis est, quàm ubi victor victis reſeruatis ſolummodo tributa, quanquam difficilia, indicare. Erant autem inter Deum & homines inimicitie nimis graues, nec dubium erat quin in certamine iudicij Deus omnino superior foret. Et si qui erant homines fideles & iusti, quales fuerunt Abraham, Isaac, & Iacob, & quique ſimiles illis, attamen tantilla erat illorum iuſtitia debiti comparatione, quanta eſt fortitudo regis occurrentis cum decem milibus, ei qui cum viginti milibus aduerſum ſe venit. Ergo quanto maiori malo generis humani prædictæ inimicitie gerebantur, tanto magis
Concilia- tor pacis, necessaria erat hominibus pax. Sed quam nos legationem miſiſſemus, ea quæ pacis ſunt rogaturi, niſi vltro ſe obtuliſſet pax noſtra Chriſtus filius dei, qui pro eo q̄ ſolus erat innocēs, ſolus etiam poterat rationes perorare noſtræ pacis: Ipſe eſt, inquit Apoſtolus, pax noſtra, qui fecit vtraque
vnum:

DOMINICA

vnum: & medium parietem macerix, id est inimicitias, soluit in carne sua. Et post pauca: Et veniens, inquit, euangelizauit pacem vobis qui longè fuistis, id est gentibus, & pacè his qui propè, id est iudeis, quonià per ipsum habemus accessum ambo in vno spiritu ad patrem.

¶ Sanè quiddam pacem geminauit, hoc datur intelligi, quia pacem nobis reliquit in hoc seculo, pacemque suam dabit in futuro. Pacem nobis reliquit qua superemus inimicum, pacem dat, vt tandem sine hoste viuamus. Pacem relinquit hic nobis abiturus ad patrem, pacem dat nobis nos adducturus ad patrem.

¶ Itaque non idem est, relinquere pacem & dare. Nam ea quam relinquit, pax nostra est (vnde non ait: Pacem meam relinquo vobis) vt eam ipsi possimus accipere: quam verò ipse dat, in cœlis est: nec possumus hanc accipere, quandiu in nobis est lucta carnis & spiritus.

¶ Circa secundum, quod est, attendenda pacis à pace distinctio, subiungitur in litera:

Non quomodo mundus dat, ego do vobis.

Aug. 17. ¶ Hoc est non quomodo homines qui diligunt mundum, qui propterea sibi dant pacem, vt sine molestia mundo perfruantur: & quando iustis dant pacem, vt non eos persequantur. Sed pax esse non potest vera, vbi non est vera concordia, quia disiecta sunt corda. Christus autem dat pacem, vt aduersa mundi sine perturbatione tolerentur.

*Pax mundi
qua'is.
Sep. 2.* ¶ Itaque pax quam mundus dat, paci quam dat Christus contraria est. Quid namque mundus agit in largitione suæ pacis? Venite, inquit, & fruamur bonis quæ sunt, & vtamur creatura tanquam in iuuentute celeriter. Vino & vnguentis nos implemus, & non prætereant nos flos temporis. Eiusmodi pacem nolite, inquit Christus, putare quod venerim mittere in terram. Non veni pacem mittere, sed gladium.

Mat. 10. ¶ Porro de pace quam dat Christus scriptum est: Quam spacious super montes pedes euangelizantis pacem, annuntians bonum, prædicantis salutem, dicentis: Sion, regnauit Deus tuus.

Esa. 32. ¶ In hoc quippe pax Christi est quam ipse dat nobis, *1. Ioh. 12.* quod principe mundi huius foras eiectione, o Sion, regnauit ipse Deus tuus, regnumque peccati & mortis destrutum

PENTECOSTES. 8

atum est, & cessauit exactor, qui euit tributum, contriuit Dominus baculum impiorum, virgam dominantium, exedentem populos in indignatione, plaga insaniabili, subicientem in furore gentes, persequentem crudeliter.

¶ Veram ergo dum vado, inquit, pacem relinquo vobis, *Rup. 8.* pacem veram, meam: meam inquam, id est, per me acquisitam, dum redeo, dum à mortuis resurgo, do vobis, dicens do pax vobis. Accipite spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.

¶ Circa tertium, quod est, trepidantium discipulorum per Christum confirmatio, sequitur:

Non turbetur cor vestrum neque formidet, audistis quia ego dixi vobis, vado & venio ad vos.

¶ Turbari & formidare poterat cor eorum, quiddam recedebat ab eis, quauis iterum venturus ad eos, ne forsitan *Aug. 17.* gregem lupus hoc intervallo inuaderet. Ideo enim dixit, Pacem relinquo vobis, quasi ita dicens: Quid vobis no- *Theoph.* cent mundi turbationes, quum pacem mecum habeatis? *Remediū* Nec enim talis est pax mea qualis mundi, quæ sæpe in ma- *discipulis* lo sit, & planè stulta est, sed ego vobis talem do pacem, vt ne *turbetur* & inter vos pacem habeatis, & vnum corpus sitis. Hoc autem fortissimos omnium vos faciet, etiam si multi contra vos insurgent, nihil patiemini, concordia pacisque mutua muniti.

¶ Sicut ergo suprà dixi, inquit, non turbetur cor vestrum, creditis in Deum & in me credite, ita & nunc repetens dico: Non turbetur cor vestrum neque formidet, videlicet, data ratione digna, cur nequaquam cor vestrum turbari debeat aut formidare. Audistis enim, nam ego dixi vobis, vado & venio ad vos. Vado, inquam, parare vobis locum: & si abiero, & præparauero vobis locum, iterum venio, & accipiam vos ad me ipsum, vt vbi sum ego, & vos sitis. Quiddam si necessariò caro vestra præ infirmitate dum ego vado turbatur, saltem non turbetur cor vestrum neque formidet à ipse sua se esse deceptum, quasi frustra crediderit me esse Christum filium dei. Et si in ipsa trepidatione disparet exterior pulchritudo confessionis, viuat intrinsecus radix fidelitatis.

¶ Vado,

DOMINICA

¶ Vado, inquit, moriendo, resurgendo, & ad celos ascendendo, corporealem vobis presentiam subtrahendo, & venio ad vos. Dixit enim superius: Si quis diligit me, ego & pater ad eum veniemus. Non igitur debebant corde turbari & formidare, quandoquidem sic deserebat oculos, ut non desereret cor. Ut autem intelligerent secundum id quod homo erat esse dixisse, Vado & venio ad vos, subiecit atque ait:

Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad patrem, quia pater maior me est.

¶ Quasi dicat: Diligitis quidem me nunc interim tanquam proximum, sed nondum tanquam Deum. Si enim sic diligeretis me, si cognovissetis me, si crederetis quia ego in patre & pater in me est, gauderetis utique, quia ad patrem vado.

¶ Quanta enim in hoc diligetibus me gaudendi causa est? Magna plane & ineffabilis. Nam quando mortalis homo sum, pater maior me est. Ergo per quod filius non est æqualis patri, per hoc erat iturus ad patrem, à quo & venturus est iudicare vivos & mortuos. Per illud autem in quo est æqualis patri, nunquam recedit à patre, sed cum illo est ubique totus pari divinitate quam nullus continet locus. Ipse ergo filius dei æqualis patri in forma dei, quia semetipsum exinanivit, non formam dei amittens, sed formam servi accipiens, maior est seipso, quia maior est forma dei quæ amissa non est, quam forma servi quæ accepta est. Hæc igitur est forma servi in qua dei filius minor est, non patre solum, sed etiam spiritu sancto. Secundum hanc formam servi, puer Christus etiam parentibus suis minor erat quando parvit maioribus, sicut scriptum est: Descendit cum eis Nazareth, & erat subditus illis.

¶ Agnoscamus igitur geminam christi substantiam, videlicet divinam, quæ æqualis est patri, & humanam, quæ maior est pater. Vtrunque autem simul, non duo, sed unus Christus, ne sit quaternitas, sed trinitas deus. Ideo ergo dixit, Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad patrem, quia naturæ humanæ gratulandum est, quod sic assumpta est à verbo vigenito ut immortalis constitueretur in celo, atque ita fieret terra sublimis, ut incorruptibilis pulvis sederet ad dexteram patris. Quis non hinc gaudeat qui sic dili-

PENTECOSTES. 9

git Christum ut & suam naturam iam immortalem gratuletur in Christo, atque idipsum speret se futurum esse per Christum. Hinc de ipso per Psalmistam dicitur: Minuisti eum paulo minus ab angelis. Et mox subiungitur: Gloria & honore coronasti eum, & constituisti eum super opera manuum tuarum. Omnia subiecisti sub pedibus eius. Et in alio Psalmo: Dixit Dominus domino meo, sede à dextris meis. Ac deinceps: De torrente in via bibet, propterea exaltabit caput.

¶ Hoc propter idipsum quia vado, mox futurum est. Videbitis enim me dominum & Salvatorem vestrum propter passionem mortis gloria & honore coronatum. Quidni ergo gauderetis me transire ab exilio mundi, & æternaliter iessurum ad dexteram patris intrare in gloriam regni mei? quia videlicet hætenus ex quo carnem indui, pater maior me est, & ego secundum mortalitatem eiusdem carnis non solum patre, sed etiam immortalibus paulo minor sum angelis. Sequitur:

Et nunc dixi vobis priusquam fiat, ut quum factum fuerit, credatis.

¶ Valet enim ad testimonium presentium memoria præteritorum. Idcirco nunc dixi vobis priusquam fiat, dixi inquam, quia vado & iterum venio, ut quum factum fuerit, quum ego abiero, & iterum venero, vos præteritis dictis simul & presentibus factis confirmati, credatis. scilicet quia ego in patre & pater in me est, qui hæc antequam facerem prædixi, & postquam prædixi, facere potui.

¶ Sed dicat aliquis: Quid est hoc quod ait, ut quum factum fuerit credatis, quum magis credere homo debeat antequam fiat id quod credendum est? Hæc est enim laus fidei, si quod creditur non videtur. Nam & ille cui dictum est, quia vidisti me credidisti, aliud vidit, aliud credidit. Vidit hominem, credidit Deum. Sed si debent credi quæ videntur, sicut dicit unusquisque oculis suis se credidisse, non tamen ipsa est quæ in nobis ædificatur fides. Sed ex rebus quæ videntur agitur nobis, ut ea credantur quæ non videntur. Illud itaque dicit, quum factum fuerit, quum post mortem visuri erant viventem, & ascendentem

DOMINICA

ad patrem. Quo viso fuerant credituri, quod ipse esset Christus filius dei, qui hoc potuit (vt iam dictum est) & facere & predicare antequam faceret. Credituri autem hoc erant, non fide noua, sed aucta: ut certe quum mortuus esset defecta, quum resurrexisset, refecta.

¶ Circa quartum principale dicitur:

iam non multa loquar uobiscum. Venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquam.

¶ Hic ponitur frustrandus aduentus huius mundi principis. Vbi duo notantur. Vnum est, irrita diaboli contra innocentem insidia. Alterum, euidentis argumenti paternae dilectionis & obedientiae, ubi: Sed vt cognoscat mundus.

¶ Circa primum dicit: iam non multa loquar vobiscum. Ideo hoc dicebat, quoniam instabat iam tempus vt comprehenderetur, & ad mortem traderetur. Venit enim, inquit, princeps mundi huius, id est, diabolus. Caue putes quod machinae huius mundi daemones imperium habeant, sed prauis & facinorosis hominibus hos insinuat praesidere, qui & iam tunc per orbem terrarum hominibus per idolatriam dominabatur.

¶ Vltimatum est autem in literis sacris opera mala & ea facientes mundi nomine appellari, vt quum dominus ad discipulos suos dicit: Vos de mundo non estis, propterea odit vos mundus. Illis enim duntaxat daemones imperant, qui vltro se illis subdidere. Tale itaque mundum regunt daemones, qui deum non cognouit: contra quem serui dei perpetuas habent inimicitias, & ille aduersum eos. Quia & quod patiuntur homines importunos, illi inuisibiles faciunt. Instigant enim & inflammant eos, & tanquam vasa sua mouent, & velut propriis organis hic operantur.

¶ Dicit itaque: Venit princeps mundi huius, mundi, scilicet, damnati, id est, amatorum huius mundi: mundi, inquit, qui nunc me odit, & mihi aduersatur, diabolus nunc venit, intentione mortis mecum egressurus. Hoc videlicet modo venit in malignis & peruersis Iudeis, qui Christum citra omnem mortis causam tradiderunt in mortem, vel ipso diaboli subministro Pilato testante & dicente: Nulla in eo inuenio causam, & ecce nihil dignum morte actum est ei. Venit

Mundi nomine censentur.
Ioan. 15.

Gyrl.

Ioan. 18.

PENTECOSTES.

10

nerat a principio contra prothoplastum, & de suo plurimum in eo reperiens (nempe per fidiam, superbiam, gulam, inobedientiam) hunc facile superauit, trahebatque in suum captiuum triumpho. Nec illum solum, sed & vniuersum genus humanum, quod fune peccati originalis astrinxerat.

¶ Porro si princeps tenebrarum ad Christum moriturum venit, in quo non habebat quicquam, possemus quam terribiliter, quamque ferociter ad ceteros venit homines, opera sua districtè proditorum, & supplicij compensatione repetiturus. Vnde dictum est ad eum: Tu insidiaberis calcaneo illius. Vnde & per Psalmistam dicitur: Ipsi calcaneum meum obseruabunt. Calcanei nomine, vltimum vitae hominis rectè intelligimus, quod eo astutius maligni spiritus insidiantes obseruant, quo se ulterius hominem tentandi nullum tempus habere non nesciunt.

¶ Venit, inquit, princeps mundi huius, praepositus mortis, peccator antiquus, qui homicida fuit ab initio, & in me non habet quicquam. Quia neque cum peccato deus venerat, nec eius carnem de peccati propagine virgo pepererat. Vnde & dicebat: Nihil in eo inuenio quod me deleat. Venit ergo ingruente iam Christi passionis tempore, vt seruaretur si vel timore mortis, morte fugeret, sed frustra. Nam sic tristitiam & timorem in Christo reperit, quod tamen cognouit eum promptè & voluntarie mortem pati.

¶ Circa secundum, quod est, argumentum euidentis paternae dilectionis & obedientiae, subditur in litera:

Sed ut cognoscat mundus quia diligo patrem, & sicut mandatum dedit mihi pater, sic facio.

¶ Quasi dicat: Non idcirco princeps huius mundi venit, non propter hoc venire permittitur, quod ego rapuerim, vel iuste exolvere debeam quod ille est exacturus, id peccatum habuerim, cui mortis supplicium debeatur, sed vt cognoscat mundus quia diligo patrem. Nihil enim fuit quo magis eam quam ad patrem habet dilectione eui detius ostenderet, quam quod ipse qui a peccato prorsus erat emunus, & in quo nihil erat morte dignum, ipsam mortem patri obediens sustineret. Vnde mox subdit:

¶ Et sicut mandatum dedisti mihi pater, sic facio. Mandatum

T
Homini
vt diabo-
lus insidietur.
Gen. 3.

Christi ad
patrem pa-
ter dile-
ctio.

b ij) ueras

DOMINICA

Cant. 8.
Heb. 9.

uerat autem filio pater, ut pro humani generis reparatione ipse moriens deo sacrificii & propitiatio pro peccatis nostris fieret. Sed & eouique pater ipse per spiritum sanctum humanum genus dilexit, ut vnigenitum suum in quo sibi bene complacuit, in quo (ut dictum est) nulla mortis erat causa, mortem crucis subire mandauerit. Et ut palam foret quia fortis est ut mors dilectio, imò morte fortior, ipse filius per spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum deo. Vnde mox post præmissa subiicit: Surge, eamus hinc. Ecce quomodo dilectio patris eum impellebat ad mortem, ut mandatum ipsius impleteret, accedens sponte ad eum quo tradendus erat locum.

¶ Ac si parenter dicat: Idcirco illum admitto mortis foeneratorem, ut cognoscat mundus quia ego diligo patrem. & obediens illi per omnia pro omni mundo, sicut mandauit pater, sic facio. Igitur quod venit ille princeps mundi huius, stultæ temeritatis & temerariæ stultitiæ est: quod autem incurtus eius sustinens morior, voluntarium obedientiæ pro omni mundo sacrificium est. Sed patris voluntas deducit me dicentem: Pater, non mea voluntas, sed tua fiat, quia non quod infirma caro appetit, sed agendum mihi cenfeo quod exigit consilium diuinitatis. Veniat itaque qui nunc venit princeps mundi huius, ut quum in me nihil inuenerit, victus in certamine per vnum hominem iure foras eiiciatur, sicut è contrà per vnum hominem quem vicit, principatum mundi huius iure sibi obtinuisse videbatur. Hoc facto cognoscat mundus suæ salutis experimento, quia ego diligo patrem, & mandato ipsius subeo mortem, qui per nullam culpam acquisit mihi ex Adam mortis hereditatem.

FERIA SECUNDA PENTECOSTES

Le Deus dilexit mundum, ut filium suum vnigenitum daret. Ioan. 3.

¶ Præsens sancti Euangelij lectio quatuor cōprehendit. Primum est, diuinæ dilectionis erga homines ostensio. Secundum est, pie credentibus spei erectio, ibi: Non enim misit. Tertium est, perfidis & impiis timoris incusio,

PENTECOSTES.

11

incusio, ibi: Qui autem non credit. Quartum est, incusio timoris causa seu ratio, ibi: Hoc est autem iudicium.

¶ Circa primum duo notantur. Vnum est, ipsa diuinæ dilectionis manifestatio. Alterum, manifestatæ dilectionis desideranda fructificatio, ibi: Ut omnis qui credit.

¶ Circa primum dicit: Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum vnigenitum daret. Quasi dicat: Sic ei visum est qui ita vos dilexit, ut pro seruis saluandis filium suum dederit. Dicendo igitur: Sic deus dilexit mundum, multam indicat amoris intensionem. Multa enim est & infinita distantia. Qui enim immortalis, qui sine principio, qui magnitudo infinita, eos qui sunt ex terra & cinere infinitis plenos peccatis dilexit, & eouique dilexit, ut daret, non datus. quasi debitum redderet: non venderet, quasi aliquid vicissim pro filio recepturus: non accommodaret, quasi postmodum hunc ab illis ablaturus, & repetiturus, sed mercedaret. Vnde per Esaiam dicitur: Filius datus est nobis.

Esa. 9.

¶ Admiranda sanè & amplectenda Dei erga homines dilectio, ut daret, non angelum quemlibet, aut seruum, sed filium. Non alienum, sed suum, sed proprium, dicente Apostolo: Proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Filium inquam, suum, non adoptiuum, sed naturalem & sibi consubstantialem: non vnum ex pluribus, sed vnigenitum. Hunc talem dedit in mortem, ut illi viuant, imò ut mortui reuiuiscant.

Miranda

Dei dile-

ctio.

Rom. 8.

¶ Nota quodd sicut supra dixit filium hominis descendisse de celo, quanuis non descenderit caro de celo, sed propter vnâ Domini personâ & vnâ hypostasin, ea quæ Dei sunt attribuit homini, ita & hoc loco ea quæ hominis sunt attribuit verbo Deo. Dedit, inquit, Deus filium suum in mortem, quanuis impassibilis permanferit Deus, attamen quia vnus & idem fuit per hypostasin Dei filius & homo qui passionem sustinuit, filius in mortem dari dicitur, in quantum & verè passus non in sua natura, sed in sua carne.

¶ Est autem maxima utilitas, & mentè excedens humanâ, ex huiusmodi datione consequuta, vnde subditur:

Ut omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat uitam æternam.

b iij

Ecce

DOMINICA

B *Theoph. Virtutes ex more Christi*
Ecce duo lucra. Vnum quidem, quia non perit: Alterum, quod vitam habeat, atque vitam eternam. Vetus enim lex promittebat eos qui hanc seruarent implendo, longitudo in dierum. Euangelium verò non temporariam vitam largitur, sed indissolubilem & eternam.

Sap. 2.
Vnde Augustinus: Dei filius mortuus est, & ipsa morte liberauit nos à morte. Morte occisus mortem occidit. Scimus autem quia inuidia diaboli mors intravit in mundum. Deus enim mortem non fecit, nec letatur in perditione hominum. Ad mortem tamē à diabolo propinatam non venit homo, vi adductus: non enim cogendi potentia diabolus habebat, sed persuadendi versutiam. Consensio sua o homo, te perduxit ad mortem. A mortali mortales nati, ex immortalibus mortales facti. Ab Adam omnes homines mortales. Iesus autem filius dei, verbum dei, per quod facta sunt omnia, vnicus, æqualis patri, mortalis factus est, quia verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Ergo mortem suscepit, & mortem suspendit in cruce, & de ipsa morte, mortales liberantur.

Ioan. 1.
Typus christi crucis exaltati.
Quod in figura factum esse apud antiquos Dominus ipse paulò ante commemorauit in eo quod ait: Sicut exaltauit Moyses serpentem in eremo, ita exaltari oportet filium hominis, vt omnis qui credit in ipsum non pereat, sed habeat vitam eternam. Prosternebatur in eremo populus Israël morsibus serpentum. Dictum est à Domino ad Moysen, vt faceret serpentem æneum & exaltaret in ligno, admoneretque populum, vt si quis morsus esset à serpente, illum serpentem exaltatum in ligno attenderet. Factum est, moriebantur homines, intuebantur, sanabantur.

Quid sunt serpentes mordentes? Peccata de mortalitate carnis. Quis est serpens exaltatus? Mors Domini in cruce. Quia enim à serpente mors, per serpentis effigiem, figurata est mors. Morsus serpentis lethalis, mors domini vitalis. Ergo vt à peccato sanemur, Christum crucifixum intueamur. Quomodo enim qui intuebantur illum serpentem æneum in deserto non peribant morsibus serpentum, sic qui intuentur fide mortem Christi, sanantur à morsibus peccatorum. Sed illi sanabantur à morte ad vitam temporalem, hic autem ait: Vt habeant vitam eternam.

Sed

PENTECOSTES.

12

C Sed quæstio suboritur non contemnenda: Quis enim hic appareat tanta dei misericordia, & dilectio tam misericors, vbi est dei iustitia? Porro enim quid dicimus, Vniuersæ vix domini misericordia & veritas, superbus angelus audeat mouere pennam, & aperire os, & gaudere. Falsum est, inquit. Nam quod sic Deus dilexit infidum vt filium suum vniogenitum daret, misericordia sine veritate est, misericordia iniusta est.

Rupert.
Cui in suam proteruam & obscenā faciem resistimus, dicentes: Nunquid conueniebat vt dei dilectio cuiusquā hominis dilectione minor appareret? Nonne pater fidei nostræ Abraham homo erat ex illa massa quæ tota in Adam perierat? Ecce hic obtulit deo filium suum, & non pepercit vniogenito suo propter deum. Nonne ergo salus iustitiæ & veritate de homini debitor esse voluit, vt & Deo propter hominem filio suo non parceret, quia propter deum homo filio suo non pepercit? Vbi deus accepta tanta iustitiæ causa proclamat: Per memetipsum iuravi, quia fecisti hanc rem, & non pepercisti vniogenito filio tuo propter me, benedicam tibi & multiplicabo semen tuum, & possidebit semen tuum portas inimicorum suorum, atque in te benedicentur omnes cognationes terre.

Abrahæ charitas erga Deum.
Quis audeat dicere deo, quare sic iurasti? Quare apud hominem damnati generis iuramento te obligasti, vt ei semen tale dares? Nempe & si folius gratiæ & misericordię est quod prius illum vocauit, & hoc semen benedictionis promittens, de Hur Chaldeorum eduxit, hoc sanè iam veritatis quoque & iustitię est, quod in tanta tentatione fideli & emerito cum interpositione iuramenti promissæ atque compleuit.

Misericordia non absque iustitia.
Igitur tam verax quàm misericors deus, tam constanti veritate quàm irreprehensibili misericordia sic dilexit mundum, vt filium vniogenitum daret, id est in altitudinem crucis exaltandum traderet, vt omnis qui credit in ipsum, videlicet eiusdem Abrahæ fidem eandem firmiter tenens, non pereat, sed habeat vitam eternam.

Gen. 22.
Fide nanque filium ille obtulit quum tēretur, & vniogenitum offerebat in quo suscepit re promissiones, dicente domino: Quia in Isaac vocabitur tibi semen, arbitrans

b iij

quia

DOMINICA

Gen. 21. quia & à mortuis suscitare potens est Deus. Qui igitur credit in filium dei vnigenitum, quoddam deus illum dederit sicut promisit, & interemptum suscitauerit, & principem ac Saluatorem exaltauerit, hic eandem cum illo possidet fidem, eandem consequitur benedictionem vt nō pereat, sed habeat vitam æternam.

Rom. 4. Porro mundum quē dilexit deus, humanū genus accipimus, id est, viuos & mortuos: mortuos scilicet, qui venturū in fide expectauerūt: viuos, qui in illū siue ex Iudæis siue ex gentibus credituri erant. Sic enim ait absque distinctione Iudæi atque gentilis vniuersaliter, vt omnis qui credit in ipsum non pereat, sed habeat vitam æternam.

*Benedictio per Abra-
ham consequi-
tur.* Circa secundum principale dicitur:

Non enim misit Deus filium suum in mundum ut iudicet mundum, sed ut saluetur mundus per ipsum.

Aduentus Christi in misericordia. Hic confertur p̄i credentibus spei erectio. Vbi Augustinus: Quantum in medico est, saluare venit ægrotum. Sed ipse se interimit qui pręcepta medici obseruare non vult. Venit Saluator in mundum. Quare Saluator dictus est mundi, nisi vt saluet mundum, non vt iudicet mundū? Saluari non vis ab ipso, ex teipso iudicaberis.

Aduentus Christi in iustitia. Et est sensus: Equidem ad hoc venit filius dei in mundum, vt credentes in eum habeant vitam æternam, nō vt pereant peccatores. Nō enim venit exacturus satisfactionem pro illatis contumeliis patri, sed magis pro hominibus suis facere patri. Sed noli errare. Nam ex hoc Christi verbo (vt dicit Chrysostomus) multi pigrorum in peccatorum magnitudine & negligentia superabundantia, Dei abutentes misericordia, dicunt: Non est gehenna, non est supplicium, omnia nobis deus peccata dimittit. Sed considerandum quoddam duo sunt aduentus Christi, videlicet, qui iam factus est, & qui futurus est. Et prior quidem factus est, nō vt iudicet quę facta sunt à nobis, sed vt dimittat. Secundus autē, nō vt dimittat, sed vt iudicet. De priori ait: Non veni vt iudicem mundum. Quia enim clemens est, non facit iudicium: sed interim remissionem omnium peccatorū per baptismū primū, & postea, per poenitentia. Quia si hoc modo nō fecisset, vniuersi simul perdiri esse-

mus.

PENTECOSTES.

13

mus. Omnes enim peccauerunt, & egent gloria dei.

Rom. 3. *Rupertus.* *Iudæorum error eliditur.* Ceterū quum ait: Non enim misit Deus filium suum in mundum, vt iudicet mundum, hoc profectō cōtra carnalem Iudæorum opinionem loquitur, quibus terrenum regnum & carnale seculum Christo regnante sperabatur assuturum, bellis & cædibus gentium cruentum, vt per occisiones hominum pacificam pararent sibi victoriam, essentque capientes eos qui se ceperant. Quo sensu irridendo expectabant auream gemmatamque Hierusalem in terris, instaurationem templi, hostiarum sanguinem, otium sabbati, circumcisionis iniuriam, nuptias, partus, educationem liberorum, epularum delicias, & cunctarum gentium seruitutem, rursumque bella & triumphos, & superatorem neces.

Christus vt non venit iudicare. Contra hunc (vt iam dictum est) illorum sensum quotta E lem expectauerant regem Christum, Non, inquit, misit Deus filium suum in mundum, vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum. Hoc est, Non misit illū Deus vt iudicet, sed vt iudicetur. Non vt iudicet vel disponat ea quę in mundo sunt, sed vt iudicetur & agat ea quę salutis æternę sunt. Vnde euidam dicenti sibi: Magister, dic fratri meo vt diuidat mecum hereditatem, Respondit: O homo, quis me constituit iudicē aut diuisorem super vos? *Luc. 12.*

In quorum iudicium venit. Ceterū in ipsorum potius se venisse iudiciū, qui veniente Messia mundum iudicare sperabant gentes suo subiugandas fore dominio, alio loco testatur, dicens: In iudicium veni in hunc mundum, vt non videntes videāt, & videntes cæci fiant. Veruntamen nec ista spiritalia sic iudicare tunc venerat, sicut iudicaturus est in maiestate sua, nec secularia vel carnalia illo modo iudicare habebat, sed vt saluaretur mundus per ipsum.

Theoph. Primum enim ad hoc venit vt mundū seruaret, atque hæc intentio eius fuit. Per accides autem iudicat eos, qui nō crediderunt, quia iā iudicati sunt. Secundū autē veniet vt omnes iudicet, & faciat vnicuique secundū opera sua. Porro primi aduentus sui clementiam confirmans, subdit.

Qui credit in eum, non iudicatur.

Qui credit, inquit, non qui inuestigat aut dubitat, non iudica-

DOMINICA

iudicatur. Sed nunquid si immundam egerit vitam non iudicatur? Maximè quidem. Non enim verè fideles sunt eiusmodi vt Paulus dicit: Patentur se nosse Deum, factis autem negant. Sed hoc significatur, videlicet quiddam propter ipsum credere non iudicatur, dabit autem penas graues malorum operum. Propter incredulitatem autem quā non habet, non punietur.

Rupert.

Sententia
Christi
sensu.

¶ Sic ergo dominicam hanc intellige sententiā. Qui credit in eum rectè, iustè, fideliter, hic non iudicatur. Nā qui credit & renatus est ex aqua & spiritu sancto, iam alius homo est, iam nouus homo est, iam à vetusto patre recessit, & ad nouum accessit, alienatus ab illo est, alterius semen est. Quare ergo iudicaretur? Quare propter Adam more retur? Quare propter illius peccatum à dei regno exclusus inueniretur? Absit, inquit, non iudicabitur.

¶ Circa tertium principale dicitur:

Qui autem non credit, iam iudicatus est, quia nō credit in nomine unigeniti filij Dei.

¶ Hic ponitur perfidis & impiis timoris incursio. Qui autem, inquit, non credit, iam iudicatus est. Nondum apparuit iudicium (inquit August.) & iam factum est iudiciū. Nouit enim dominus qui sunt eius. Nouit qui permanent ad coronam, qui permaneant ad flammam. Nouit in area sua triticum, nouit paleam, nouit segetem, nouit zizania. Ergo iam iudicatus est qui non credit. Vbi? Quando? In illo suo patre, in illo peccatore antecessore suo. Quando ille peccauit & iudicatus est, quando tunica pellicea induit & à regno Dei eiectus est, tunc & iste iudicatus, & cum illo in cuius lumbis erat à regno Dei expulsus est. Vnde Theophylactus.

Rupert.

Quando iudicatus fuit
qui nō credit.

Genes. 3.

¶ Qui non credit iam iudicatus est. Primum quidem, quoniam & ipsa incredulitas condemnatio est. Esse enim extra lucē, per se maximū supplicium est. Deinde, quāuis non hic gehennæ traditus sit, sed congregauit hic futuri supplicij occasiones, sicut & homicida tamen nonnulli sententia iudicis condemnatus sit, rei tamen natura condemnatus est, sicut & Adā, quā die comedit de ligno mortuus est, & quāuis viveret, sententia tamen & natura rei mortuus

PENTECOSTES.

14

tuus fuit. Omnis igitur incredulus condemnatus est, & hinc migrans mox supplicio tradendus, & non in iudiciū producendus, iuxta illud:

¶ Non resurgent impij in iudicio. Indigni enim habentur vt rationem dent impij, sicut & diabolus. In iudiciū candi, & igitur non resurgent, sed in condemnationem. Vnde qui non.

Gregorius:

¶ In extremo etenim iudicio aliqui non iudicantur & pereunt, de quibus hic dicitur: Qui non credit, iam iudicatus est. Nō enim eorum tunc causa discutitur, qui à cōspectu districti iudicis iam condemnatione suæ infidelitatis abscedunt. Professionem verò fidei retinentes, sed professionis opera nō habentes redarguuntur vt pereant.

¶ Qui verò nec fidei sacramenta tenuerunt, increpationem iudicis in extrema examinatione non audiunt, quia præiudicati in infidelitatis suæ tenebris eius quā deseperant inuectione argui non merentur. Princeps nāque terrenam rempublicam regens aliter punit ciuem interius delinquentem, atq; aliter hostem exterius rebellantē. In illo iura sua consulit, contra hostem verò bella mouet, dignaque eius malitiæ tormenta retribuit, de malo verò eius quid lex habeat non requirit. Neque enim lege necesse eum est periri, qui lege nunquam potuit teoeri.

¶ Quare autem iudicatus est qui non credit, causam assignat, dicens:

Quia non credit in nomine unigeniti filij Dei.

¶ In hoc enim solo nomine est salus. Non enim habet Deus multos filios qui possint saluare, hunc habet unigenitum per quem saluat. Itaque qui non credit, in illa antiqua primi hominis damnatione permanet (vt iam dictum est). Ille autem qui credit, iudicatus quidem & ipse tunc est, sed non iudicabitur, id est, in illa damnatione nō retinebitur. Qui credit, iudicatus quidem est in massa, sed non iudicabitur in propria persona. Qui autem non credit, & tunc iudicatus in massa, & pro futuro iudicatus est in sua persona.

¶ Quærit hic Augustinus & dicit: Vbi ergo paruulos po-
nimus baptizatos? Quæstionis ratio est, quia nō credunt in nomine vnigeniti filij Dei. Et respondet: Vtique inter eos

Simila.

Nota.

Iudicati

omnes in

massa.

De bap.

par.

Baptismus

quid pua-

lis confert.

eos

DOMINICA

eos qui crediderunt. Hoc enim eis per virtutem sacramenti baptismalis, & per offerentium responsum acquiritur, ne per hoc qui baptizati non sunt, inter eos qui non crediderunt, statimur.

¶ Circa quartum principale dicitur:

Hoc est autem iudicium, quia lux venit in mundum,

& dilexerunt homines magis tenebras quam lucem.

Hic assignatur iusti timoris causa seu ratio. Vbi tria notantur. Primum est, iniquorum hominum peruersa dilectio. Secundum est, peruersa dilectionis origo seu ratio, ibi: Erant enim eorum mala opera. Tertiū est, oppositi ex opposito necessaria illatio, ibi: Qui autem facit veritatem.

Dānatio- nis ratio. ¶ Circa primum dicitur: Hoc est autem iudicium, hoc est iustae damnationis reproborum ratio, quia lux venit in mundum. Seipsum dominus appellat lucem. Erat enim lux vera. Et ipse perhibere dignatus est, dicens: Ego sum lux mundi. Et dilexerunt homines magis tenebras quam lucem. Tenebras appellat peccata. Nunquid ergo ipsi lucem quæsierunt, vel laborauerunt ut inuenirent? Imo ipsa lux venit ad eos, & neque ita ad eam cucurrerunt, quin potius dilexerunt tenebras magis quam lucem. Ergo de reliquo omni eos priuat excusatione. Venit enim Saluator eripere à tenebris, & ad lucem ducere. Quis ergo eius qui non vult ad lucem accedere miserebitur?

Ioan. 10.

Chrysost.

Rupert.

Que luminaria deus hominibus accendit.

¶ Nam (ut ait Theo.) si non venisset lux, potuissent homines prætexere ignorasse se quid bonum. Verum, quia venit Deus verbum, deditque verbum suum ut illuminaret, non susceperunt autem illi, omni posthac carent excusatione. Venit iam lux in mundum, prosequuta est homines etiam à principio mox ut de regno dei proiecti sunt. Plurima illis accendit luminaria, vbi post parentum denudationem nati sunt, ut nudationem suam & ipsi cognoscentes & penitentia agentes, vestitū vel ornatū suum, (i. innocentia) recuperarent. Plurima sanè huiusmodi illis accendit luminaria & ante legē & sub lege, nempe, iustos viros, quorum factis, dictis, vel scriptis lucentibus se ipsos viderent & agnoscerent, tandemque venit ipsa substantia lucis, paratum illis ostendens & facilem introitum regni

PENTECOSTES.

15

regni. Sed dilexerunt magis tenebras quam lucem.

¶ Circa secundum, quod est, peruersa dilectionis origo ratio, subditur:

Erant enim eorum mala opera.

¶ Ne quis dicat incredibile esse homines prætulisse tenebras luci causam assignat quare hoc passi sunt, dicens: Erant enim eorum mala opera.

¶ Quia enim Christianismus non solum recta dogmata, sed & honestam vitam exigit, ipsi autem voluerunt sub luto peccati inuolui, ideo nolunt improbi ad lucē Christianismi venire, & se eius subiacere legibus. Sed quare erant eorum opera? Fornicationes, adulteria, homicidia, veneficia, comestiones, ebrietates, furta, periuria, falsa testimonia, & his similia. Quibus omnibus lux ista inimica est, quæ committi prohibet quibus conuenire non potest. Idcirco dum ostendit illis aditum regni Dei, dum præcepit illis agere penitentiam & generationem celestem ingredi, in qua non liceat scortari vel inebriari, pollueri vel pollui, concupiscere & rapere vel furari, refugiunt ab ista luce, seque in tenebras suas recondunt sicut Adam pater ipsorum, & filii ineptæ & prauæ defensionis opera pudenda contegunt, blasphemantes insuper ipsam lucem, suamque defendentes tenebras, vocantes tenebras lucem, & lucem tenebras.

¶ Et quidem si in iudicium lux ipsa (id est, Dei filius) venisset, haberet hoc quoddam lucem oderunt nec ad eam venerunt aliquam rationem. Qui enim malorum sibi conscius est, iudicem fugere consuevit, parati vero, qui deliquerunt, occurrunt. Decens igitur erat eos qui multorum sibi ipsius erant consocij peccatorum, maxime Christo ad ignoscendum venienti occurrere, quod & in multis factum est. Etenim publicani & peccatores venientes recumbebat cum Iesu. ¶ Quia verò plerique adeo molles sunt ad subeundum qui pro virtute sunt labores, ut vique ad ultimum velint inherere malitiæ, in horum suggestionem subdit:

Omnis enim qui male agit odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera eius.

¶ Hoc dictum est de iis qui eligunt in malitia permanere.

Theoph.

Christianismus quod oderunt.

Est. c. Peccatores ut excusatio tollatur.

Mar. 1.

DOMINICA

re, ipsi enim lucem odium quæ deregit peccatum.
¶ *Quare ipsi lucem odium* Sanè (vt dicit August.) quia falli nolunt & fallere volunt, amant lucem quum seipsam indicat, & oderunt eam quum eos ipsa indicat. Inde retribuetur eis vt eos nolentes manifestet, & eis ipsa non sit manifesta. Amant ergo veritatem lucentem, oderunt eam redarguentem.

Rom. 3. **¶** Attende quodd nō ait, omnis qui malè agit, odit lucem, *Quibus omnes enim peccauerunt & egent gloria dei, sed omnis lux exosa.* qui malè agit, instanter, studiose, perseveranter, omnis utique non qui per ignorantiam, vel per infirmitatem peccat, sed qui diligit, qui diligenter defendit iniquitatem, odit istam lucem & non venit ad eam, vt non arguantur opera eius.

Matt. 12. Tales erant quorum ipse lucra disperfit eiiciendo vendentes & ementes de templo. Quasi ipse dicat:

Rupert. **¶** Idcirco lucem istam non recipiunt, idcirco me nō audiunt, quia nisi de cupidis & avaris atque rapacibus, vel adulteris, munifici, largi, continentibus, & operosi sūt, & omnino renascantur vt alij sint, dico illis q. regnū dei nō cōtinetur. Isti tales quia me verā lucem oderunt vidētes me eicere dæmonia, & sciētes q. illa in digito dei eiciū, quē Magi quoq. coram Pharaone ex operibus cognoscere potuerunt, mentiuntur & dicunt: In Beelzebub principe dæmoniorū eicit dæmonia, & sic q. ad me venire nolunt, quodd lucem præsente fugiunt, videri volunt ex iudicio rationis facere, non ex odij vel inuidiæ presumptione.

LUC. 11. **¶** Circa tertium, quod est, oppositi ex opposito necessaria illatio, subditur in litera:

Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, ut manifestentur opera eius quia in Deo sunt facta.

¶ *Qui facit, inquit, veritatem, id est, qui cum Deo sentit & iudicat aduersus suam, quam odit iniquitatem, qui condelectatur legi Dei secundum interiorem hominem, & videns aliam legem in membris suis repugnantem legi mentis suæ, & captiuum se ducentem in lege peccati, confitetur, clamat & ingemit, dicens: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Qui taliter cum Deo tribunal ascendit, & sibi ipsi displicens seipsum iudicat, & alius esse cupit, hic talis venit ad lucē, quid sit bonum*

PENTECOSTES.

16

bonum sibi indicantem, & regni dei aditum ostendentem, vt manifestentur opera eius pie confessionis & vere poenitentiae vocibus, qui in Deo sunt facta. In Deo utique, non contra Deum, nō quo modo illorū opera qui sciēter & per industriam peccant & peccata sua defendunt. Ipsi nanque vel per ignorantiam vel per infirmitatem peccauerunt, & peccata sua cognoscentes doluerunt, fleuerunt, confessi sunt, & salutis consilium receperunt.

¶ Initium enim bonorum operum, confessio est operum malorum. Facis veritatem & venis ad lucem. Non te palpes, nō tibi blandiaris, nō dicas: Iustus sum, quum sis iniquus & incipis facere veritatem, quia non tibi displiceret peccatum tuum, nisi Deus tibi luceret, & eius veritas tibi ostenderet. Sed qui admonitus diligit peccata sua, odit admonentem lucem, & fugit eam vt non arguantur opera eius mala quæ diligit, hic osor est lucis. Qui autem facit veritatem non sibi ignoscit, vt Deus ignoscat. Venit ad lucem cui gratias agit, quodd illi quid in se odisset ostenderit. Et dicit Deo: Auerte faciem tuam à peccatis meis quoniam iniquitatem meā ego agnosco, & peccatum meū contra me est semper. Sit ante te, quod non vis esse, ante Deum. Si autem post te feceris peccatū tuum, retorquetur illud tibi Deus ante oculos tuos quando iam poenitentiae fructus nullus erit. Hæc post Augustinum.

¶ Porro præmissam hanc Domini sententiam Chrysostomus aliter putat intelligendam. Ait enim: Non autem de his qui ab initio facti sunt Christiani hanc esse sententiam accipiendam, sed tantum de his qui ex Gentibus vel Iudeis ad rectam transponendi erāt fidem. Ostendit enim quoniam nullus utique eligit in errore viuens ad fidem venire, nisi prius inscribat sibi ipsi vitam rectam.

¶ Qui enim facit veritatem, & contendit & aspirat ad vitam quæ Deo placeat, is ad Christianismum veluti ad lucem accedit quo magis in bono proficiat, & appareant eius opera secundum Deum facta. Qui talis est, cum fide recta & vitam quoque honestam instituit, lucetque omnibus hominib⁹, & in illo glorificatur Deus. Et ita gentibus in credulitatis causa facta est immunditia vite.

¶ Sed forte dixerit quis: Quid igitur non sunt & Christiani

Gentibus causa in credulitate. Theoph.

DOMINICA

Gentilem stiani improbi & Gētiles honeste vitæ? fateor & ipse qui-
bonum est dem improbos Christianos, at bonos Gentiles inueniri
se nullum. non asseuerauim. Et natura quidem boni & mansueti
reperientur quidam, sed non virtute. Nam exercitatione
& meditatione boni nullus inuenitur. Et quanuis boni
quidam habitū sunt, omnia tamen ad vanam gloriam fece-
runt. Qui autem bonus est propter gloriam & non pro-
pter bonum ipsum, si quando tempus inuenerit malis in-
dulgebit concupiscentiis. Nam si apud nos & intermina-
tio gehennæ, & omne aliud studium, & vitæ innumera-
bilis sanctorum vix conseruant homines in virtute, quo
pacto nuxæ Gentilium illos in bono continebunt? Ma-
gna quoque res fuerit, si non & peccatos reddiderint.

Noctem Cæterum quum ait: Qui autem facit veritatem venit
perosi. ad lucem, competenti similitudine vsus est. Nam sicut ad-
ulteri & scortatores amant noctem, diemq; fugiunt, sic
omnes impij præsens seculum diligunt, & futurum ode-
runt, ac mendacio protecti à veritate se abscondunt. E-
contra sicut operosi ac pudici noctem fastidiunt, diem-
que tardum æmulo lumine præueniunt, sic omnes qui ex
Deo sunt peccata sua oderunt, iustitiāque esuriunt &
sitiunt, præsensque seculum fastidientes, consciam ubiq;
futuri regni Dei veritatem requirunt.

Lucæ 21. Competenti igitur (vt dictum est) similitudine per cō-
parationem lucis ac tenebrarū vsus est cūctos collaudās,
qui quo modo Nicodemus in tēpore noctis lucem quæ-
rebat veritatis, ita vitæ presentis obscuritatem sacræ scri-
pturæ illustratione solantur, attendentes illi tanquā lu-
cernę lucenti in caliginoso loco donec dies illucescat &
lucifer oriatur in cordibus eorū. Illos autē improbās qui
vt se de ignorantia excusent, volunt intelligere vt bene-
agant, & vt non iniquitentur neq; dimidiēntur volupta-
tes eorum comminationibus futuri iudicii, & præ timo-
re & expectatione quæ supervenient vniuerso orbi.

FERIA TERTIA PENTEC.

A Men amen dico vobis, qui non intrat per os-
trum in ouile ouium, sed ascendit aliunde, ille
fur est & latro.

Ioan. 10.

Præ-

PENTECOSTES 17

¶ Præsens sancti Euangelij lectio duo comprehendit. V-
num est, De pastore & de fure Christi parabolica differtio.
Alterum est, parabolice dissertationis interprete Chri-
sto elucidatio, ibi: Dixit ergo eis iterum Iesus.

¶ Circa primum quinque sunt consideranda. Primum,
quis sit fur & latro. Secundum, legitimi pastoris designa-
tio, ibi: Qui autem intrat. Tertium, veri peccatoris circa oues
actio, ibi: Et proprias oues vocat. Quartum, ouium tam
erga pastorem quā alienum habitudo, ibi: Et oues illum
sequuntur. Quintum est, prolatae parabolæ intellectus
absconditus, ibi: Hoc prouerbium.

¶ Circa primum præmittendum est quemadmodum in
præcedente litera occasione cæci à natiuitate, per Chri-
stum illuminati quum dominus dixisset in iudicium ego
in hunc mundum veni, vt qui non vident vdeant, & qui
vident cæci fiant, quidam ex pharisæis dixerunt: Nūquid
& nos cæci sumus? Quibus respondit: Si cæci essetis, non
haberetis peccatum. Nunc autem quia dicitis, videmus,
peccatum vestrum manet. Horum, inquam occasione, ea
quæ iam tractanda sunt induxit, dicens: Amen amen dico
vobis, qui non intrat per ostium in ouile ouium, sed a-
scendit aliunde, ille fur est & latro.

¶ Fur videlicet, quia furatur quod alienū est: latro, quia
occidit quod furatus est.

¶ Et quidem congrua similitudine pro re & tempore v-
sus est. Illi nanque, id est, pharisæi, quasi pastores, sed pa-
storali potestate abutentes, hominem illum qui illumina-
tus fuerat, tanquā ouē de ouili ouis (id est, de synagoga)
eiecerunt. Itaq; huius occasione tā illis quā omnibus, qui
quū lupi sint pastores videri volunt, & subditos suos quo
testati permisos neq; per ostiū admittunt, neq; per ostiū
emittunt, id est, non secundum Deū sed secundum pro-
priam voluntatem anathematizantes condēnant, vel as-
sumētes iustificāt, iuxta Prophetā dicentem: Viuificabant
animas quæ nō viuunt, & mortificabant animas quæ nō
moriuntur, omnibus inquam, qui eiusmodi sunt, edicit, qd
hoc pacto non per ostium in ouile ouium introierint, sed
aliunde ascenderint, & proinde fures sint & latrones.

¶ Hic iam illud subaudiendū est quod postea dicit: Ego
sum

A

Ioan. 9.

Fur & la-
tro.

Rupertus.

Officio pa-
storali a-
butentes.

Ex ec. 13.

FERIA TERTIA

sum ostium ouium. Constat autē quia Pharisæi nō solum per ipsum intrare recusabant, dicentes: Hunc autē nescimus vnde sit, & quod adhuc peius est, iam conspirauerāt quod si quis per ipsum intrare veller, id est, si quis cōfiteretur ipsum esse Christū, extra synagogā fieret. Et quidem idcirco hunc de quo dictū est hominem de synagoga eiecērant, quia per ipsum intrare iam cōperat.

¶ Rectissime ergo dicitur eis hoc prouerbiū quo de ip̄s significabatur quia fures essent & latrones, quia videlicet per ostium, id est, per Christum nec ipsi intrant, nec alios intrare permittunt. Ideo si cæci essetis, inquit, hoc est, non si consideretis in vobismetipsis, & si non tulissetis clauim scientiæ, nec ipsi introeissetis, nec alios intrare permittentes, peccatum non haberetis, illud scilicet, quod ostium, id est me, per quem intratur in ouile ouium, tanto pere declinatis, & obstruere contenditis. Nunquid enim cæcus ostium declinare nouit, & non potius ignorans & errans ab eo diuertit?

B ¶ Itaque iusto fiet iudicio ut qui non vident ostium, vocentur & ducantur ad ipsum, moxque introducti videant: qui autem vident ostium, & inuidentes ostio, vel vituperantes illud aliunde ascendunt, ad hoc ut faciendo desideria patris sui diaboli mactent & perdant, ipsi cōtinuū cæci hant, videlicet sic foras expulsi, ut iam nec ostium inueniant, nec aliunde ascendere præualeant. Propter illorū ergo vanam & superbam & insanabilem arrogantiam dominus Iesus ista contexuit in quibus & nos salubriter (si aduertamus) admonuit.

*Frustra
quidam
boni.*

¶ Sunt enim multi (ut dicit Augu.) qui secundū quandā vitæ huius cōsuetudinē dicuntur boni homines, innocētes, & quasi obseruantes ea quæ in lege præcepta sunt, deferentes honorē parentibus suis, nō mœchantes, nō homicidium perpetrantes, non furtum facientes, non falsum aduersus quēquam testimonium perhibentes, & cetera quæ in lege mādāta sunt velut obseruantes, & Christiani nō sunt, & plerūq; se iactāt quo modo isti: Nūquid & nos eī sumus? Sed quia ista omnia qui faciūt, ad quæ finē referant nesciūt, inauiter faciūt. Dominus de grege suo & ostio quo intratur ad ouile hāc loquitur est similitudinē.

Dicant

PENTECOSTES.

18

¶ Dicant ergo Pagani: Bene viuimus. Si per ostium non intrāt, quid prodest eis vnde gloriātur? Ad hoc enim debet unicuique prodesse bene viuere, ut deur illi semper viuere. Nō est autem cuiquā spes vera & certa semper viuendi, nisi agnoscat vitam quæ est Christus, & per ianuā intret in ouile.

¶ Quærent etiam plerunque tales homines persuadere hominibus ut se illi sequentes bene viuant, & Christiani non sunt, per aliam partem volunt ascendere, tapere & occidere, non ut pastor conseruare atque saluare. Fuerūt enim philosophi de virtutibus & vitis subtilia multa tractantes, diuidentes, dissidentes, syllogismos acutissimos concludentes, libros implentes, suam sapientiam buccis concrepantibus ventilantes, qui etiam dicere audent hominibus: Nos sequimini, sectam nostram tenete si vultis beatē viuere. Sed non intrabant per ostium. Perdere volebant, mactare, & occidere. Iactabant etiam & Pharisæi seip̄os tanquam videntes, id est sapientes, & negabāt Christum, & non intrabant per ostiū. Ecce & ipsi si quos forte seducerent, mactandos & occidendos, non liberandos seducebant, & hos dimittimus.

*Philosophi
rum vanitas.*

¶ Videamus illos si fortē ipsi intrant per ostiū qui Christi nomine gloriāntur. Innumerabiles enim sunt, qui se videntes non solum iactant, sed à Christo illuminatos se videri volunt, sunt autem hæretici. Fortē ipsi per ostiū intrauerunt? Absit, Nam Christo contraria sentiunt, contraria dogmatizant.

*Hæretici
ut fures.*

¶ Vnde Theophylactus: Fur est, qui non per scripturas ingreditur in stabulum ouium, & ita per illas deprehenditur. Sed ascendit aliunde, hoc est, aliam & insolitam sibi viam parat, sicut & corrupti sunt. Talis erit Antichristus. Non enim ex scripturis illius testimonia, sed & eos notat qui mandata legis parui faciebant, mandata autem & traditiones hominum docebant diligenter. Bene dicit, ascendit, quod utique furis est sepe transsilientis, & omnia cum periculo facientis.

¶ Verū qui quis vult intrare ad ouile, per ostium intret, Christum verum prædicet. Non solum Christum verum prædicet, sed Christi gloriam quærat, non suam. Nam

Augu.

et ij

multi

FERIA TERTIA.

multi quærendo gloriam suam, oues Christi sparserunt potius quam congregauerunt. Humilis enim ianua est Christus. Qui intrat per hanc ianuam, oportet ut humiliet se, ut sano capite possit intrare. Qui autem se non humiliat sed extollit, per maceriam vult ascendere. Qui autem per maceriam ascendit, ideo exaltatur ut cadat. Ille, inquit, fur est & latro, qui oues alienas vult dicere suas, alienas inquam, id est, furto ablatas, sed non ut saluet, sed ut occidat. Ergo fur est, quia quod alienum est, suum dicit. Latro, quia & quod est furatus, occidit.

¶ Circa secundū, quod est, veri pastoris designatio, subdit: Qui autem intrat per ostium, pastor est ouium.

D ¶ Vidisti iudicia latronis, vide & quæ sint pastoris. Nam Indicia *ve* hoc planè cōsequitur eum qui intrat per ostium, ut sit pa-
ri pastoris stor ouium: sicut e contra, eum qui ascendit aliunde, cōse-
quens est esse furem & latronem. Intrare autem per ostiū quid est, nisi imitari Christum, qui sicut paulò post dicit, & pastor est & ostium? Sed quid est imitari Christum, nisi non à seipso quæque venire, sed cum subiectione obedi-
tine, mittentis siue vocantis sustinere imperium? Christus

Exemplū boni pasto-
ris christi, enim non ipse sibi pastoris nomen aut officium siue pos-
sessionem usurpauit ouium, sed à patre iussus & missus cu-
ram requirendæ ouis centesimæ quæ perierat, obediēter suscepit, sicut ipse cōtestatur dicens: Neque enim à me ip-
so veni, sed ille me misit. Quod & Apostolus verbis aliis cōprobās, nec quisquā, inquit, sumet sibi honorē, sed qui
Leui. 15. vocatur à Deo tanquā Aaron. Sic & Christus non semet-
ipsum clarificauit ut pontifex fieret, sed qui loquutus est
Ioan. 8. ad eum, dicens: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Et alio
Heb. 5. loco dicit: Tu es sacerdos in æternum, secundum ordi-
nem Melchisedech. Qui ergo non à seipso venit, neque
seipsum commendat, sed commendatorem Deum expec-
tat ut pastor fiat, intrat utique per ostium, quia sic imita-
tur principem pastorem Christum, multūque dissimilis est illi, contra quos hæc maximè dicuntur, Annæ & Cai-
phæ, quire vera aliunde ascēderāt. Vnde nec mirū est quod fu-
rabatur & mactabāt & perdebāt, quia fures erāt & latro-
nes. Non enim hi neque his similes vocati sunt à Deo tan-
quam Aaron, sed cōtendēdo intruētes alter super alterum

Qui in-
trat per o-
stium.

PENTECOSTES.

19

venale sacerdotium in partes annuas sciderūt. Sequitur:

Huic ostiarius aperit.

¶ Quasi dicat: Huic qui intrat per ostium, id est, qui ordi-
ne legitimo propter Deum pastoris sortitur officium, o-
stiarius aperit, quia videlicet ut studium eius ouibus pro-
fit, auditorum corda per gratiā sancti spiritus præuenit. *August.*
Quod utique legitimus pastor Paulus Apostolus sibi fa-
ciat esse testatur, dicens: Permanebo autem Ephesi vsq-
ad Pentecosten, ostium enim mihi apertum est magnū &
euidens. Tale etiam est illud quod in Apocalypsi angelo
Philadelphie ecclesiæ promittitur: Hæc dicit sanctus &
verus, qui habet clauem David, qui aperit & nemo clau-
dit, claudit & nemo aperit. Scio opera tua. Ecce dabo eo-
ram te ostium apertum, quod nemo potest claudere. *Pastori ut ostiarius*
1. Cor. 16.

¶ Tunc enim sanctus & verus prædicatori cupienti salu-
ti proximorum proficere, ostium magnum aperit, sciens
opera eius, quando perpendens intentionem cordis eius,
intelligentiam sacri verbi pandere illi dignatur, & labo-
ri eius ut fructū faciat, præueniente pariter ac subsequē-
te gratia sua cooperatur. Et nunc quidem ostiarius est ip-
se qui hæc loquitur, qui antequam per victoriam mortis quādo pri-
glorificaretur, humilis ianua videbatur, nunc inquam, nō mō ostia-
rīus, sed & ostiarius est, ex quo ascendens in ali-
um, & captiuam ducens captiuitatem, dedit dona homi-
nibus. Exinde nanque ostiarius esse comprobatur, quia *Eph. 4.*
ipse dedit quosdam quidem Apostolos, alios autem Pro-
phetas, alios verò Euāgelistas, alios autem pastores & do-
ctores. Nec verò confusionem facit vllam quod idem ip-
se & ostium & ostiarius est. Nam in ouili quidem bruta-
rum ouium, aliud ostiū atque aliud est ostiarius, ac verò
in grege rationali, quod ostium, hoc ostiarius est. Etenim *Christus*
quemadmodū vnus idēque dominus noster Iesus Chri-
stus, & via & veritas est & vita, sic non solum ostium, sed
& ostiarius, & adhuc ipse ouium est pascua. *ostiu & o-
stiarius.*

¶ Ostiarius igitur ipsum Dominum debemus accipere.
Multo enim inter se magis diuersa sunt in rebus huma-
nis pastor & ostium, quā ostiarius & ostium, & tamen
Dominus & pastorem se dixit & ostium. Cur nō ergo in-
telligamus ipsum & ostiarium? *Ioan. 14.*

FERIA TERTIA.

Est autem in ostio & ostiario nonnulla perfecti nostri-
rum distinctio. Nam dum per fidem catholicam quisque nostrum
ad Christum accedit, Christus illi ostium est. quando autem iam
accepto gratia aliquam idem distributor gratiarum largi-
tur, iam ostiarius est. Sic & summis post ipsum pastoribus
Apostolis ante passionem suam Christus tantummodo os-
tium erat, ex quo autem resurgens à mortuis potestatem ac-
cepit sicut ipse ait: Data est mihi potestas in celo & in
terra, iam & ostium & ostiarius extitit, & ut veri ostiarius
coeli, dona sancti spiritus illis largitus est. Sequitur:

Et oves vocem eius audiunt.

I Hoc quippe dignum est & omnibus ipsis expedit. Nam alias
Christi oves non essent, sicut alio loco ait: Sermo meus non
capit in vobis, quia non estis ex omnibus meis. Nam oves meam
vocem meam audiunt & sequuntur me, & ego vitam aeternam
do eis, & non rapiet eas quisquam de manu mea. Oves, in-
quam Christi non essent, si apostolos Christi & omnes qui-
bus hic ostiarius aperuit non sequeretur, & si vocem eorum
non audirent, hoc est, si doctrinam eorum vel nescirent vel non
approbarent. Nam talibus ipse dicit: Qui vos audit, me au-
dit: & qui vos spernit, me spernit. Quia fretus auctoritate
Paulus: An inquit, experimentum queritis eius qui in me lo-
quitur Christus? Itaque cuiusque ostiarius aperit, oves
vocem eius sciunt, & sequuntur eum, & quicumque sequun-
tur, oves sunt. Qui autem sequi contemnant, ipsa rebel-
lione sua testes sunt sibi, quia non oves sed haedi sunt.

Circa tertium, quod est veri pastoris circa oves actio, subd-
dit: Et proprias oves vocat nominatim, & ducit eas.

G Novit enim nomina praedestinatorum. Unde & discipu-
lis ait: Gaudete autem, quia nomina vestra scripta sunt in
caelis. Quam dissimilis est etiam iste quicumque per ostium in-
trauit, vel cui ostiarius aperuit, furibus & latronibus illis
qui declinantes ostium, aliunde ascenderunt. Illi nempe
nequaquam oves vocant nominatim, sed e contra peruer-
sis utuntur nominibus, dum dicunt bonum malum, & malum
bonum, dum vocant lucem tenebras, & tenebras lucem,
ut iustificent impios pro muneribus, & iustitiam iusti auferant
ab eo, quemadmodum illi fures & latrones propter
quos haec maxime dicitur, quia hominem illum qui caecus
fuerat

PENTECOSTES.

30

fuerat & viderat, alieno nomine vocantes maledixerunt
& exprobrauerunt, & eiecerunt tanquam malum. Non sic
ipse, sed proprias oves vocat nominatim. Proprias inquam, proprias.
videlicet quia Christi oves dilectionis affectu suas fecit,
vel quia pastorum principi pastor ipse proprio labore &
cura nutritia illas quae non erant acquisivit.

Vocat illas nominatim, id est, quum sint oves, non ha-
edos vocat, sed ut sunt oves, blandè ac familiariter appel-
lat. Et si quando haedi fuerunt, non hoc maledico ore tyrani-
zando illis improperat, nisi forte per vtili commemoratione
ne gratiae purificatis, sicut Apostolus quum vetera com-
morasset nomina, dicendo, neque fornicarii, neque idolis ser-
vientes, neque avari, neque molles, neque masculorum concubito-
res, neque fures, neque rapaces regnum dei possidebunt: quum,
inquit, haec vetustatis nomina contigisset, mox dei gratiam
commendando subiunxit: Et haec quidem fuistis, sed abluti
estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis in nomine do-
mini nostri Iesu Christi, & in spiritu dei nostri. Itaque no-
minatim vocat illas. i. eo nomine quod super nos magnus
pastor scripsit, obliteratis nominibus priscis, nomen suum
novum, nomen filiorum dei, quod est nomen Christianum, de quo
& per prophetam: Vocabo, inquit, servos meos nomine a-

1. Cor. 6.

lio, in quo qui benedictus est benedicetur super terram.
Et sic vocando educit eas, inquit. Unde educit vel quod
educit? Iam quidem quot quot oves Christi sumus, eo ip-
so quod sumus oves,educti sumus de tenebris errorum
antiquorum, iamque per manum pastorum suorum eri-
puit nos Deus de praesenti seculo nequam.

Esa. 65.

Veruntamen est adhuc, & plerumque evenit, unde ple-
rosque nostrum (qui iam sumus oves Christi) oporteat educi,
imò & clamore grandi oporteat evocari, sicut per Lazarum
significatum est, quem iam fontem & quatrivarium
legimus magno Domini nostri Iesu Christi clamore fuisse
resuscitatum. Sordidantur quippe oves plerumque et-
iam postquam tunc & salubri fluio lotae fuerint, & ip-
sis suorum vitiorum morbis delectatae, in prava detineantur
consuetudine, aut etiam (quod gravius est) haeretico for-

Galat. 1.

intravit, cui ostiarius aperuit, & vocibus utens nunc qui-
dem

Oves edu-
cere labor.

FERIA TERTIA

dem asperis, verbi gratia, quum dicit Apostolus: Omnino auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes: nunc verò blandis, quum idem ipse ad eosdem: Os nostrum, inquit, pater ad vos d Corinthij, cor nostrum dilatatum est, siue ad Galatas: Filioli mei quos iterum parturio donec formetur Christus in vobis, reuera vocat oves nominatim, donec educat eas: i. praua in illis fornicationis consuetudinem expurget, vel reformat fidei firmitate. Quod quia non sola voce predicationis, sed opere quoque & exemplo perficitur, protinus subiungitur:

Et quum proprias oves emisit, ante eas vadit.

I. *Oves pastor antecedit.*
Hoc nempe illi expedit, ut quum emisit illas per verbum exhortationis, vadat ante illas per exemplum boni operis, nequando dicat illi deus peccanti: Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? Tu verò odisti disciplinam, & proiecisti sermones meos retractorum. Quod precauens Apostolus dicebat: Sic curro non quasi in incertum, sic pugno non quasi aërem verberans, sed castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne forte quum aliis predicauerim, ipse reprobus efficiat.
C. Circa quartum, quod est ouium tam erga pastorem quam erga alienum differens habitudo, subditur:

Et oves illum sequuntur, quia sciunt vocem eius. Alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo, quia non nouerunt vocem alienorum.

Esaie. 24. Ergo quum proprias oves emisit pastor legitimus, ante eas vadit, non autem eas sequitur, iuxta illud: Sicut populus, sic & sacerdos.

Matt. 23. Et oves illum sequuntur. Nempe hoc illis expedit ouibus. Si enim de hypocritis & simulatis pastoribus precipit ouibus suis dicens: Omnia quaecunque dixerint vobis seruare & facite, secundum opera verò eorum nolite facere, dicunt enim & non faciunt, quanto magis sequi oportet eos pastores qui dicunt & faciunt? Sequuntur ergo illum, quia sciunt vocem eius, quia veram & sanam esse cognoscunt doctrinam eius.

C. Alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo. Alienos non qualescunque hypocritas, sed huiusmodi fures atque

PENTECOSTES.

21

atque latrones hic accipi oportet quales erant isti, propter quos hoc prouerbiū dictum est, quorum vox multū erat aliena, utpote ad blasphemiam prouocans, dicendo: Da gloriam Deo. Nos scimus quia hic homo peccator est, & non est hic homo à deo. Quam utique vocem non agnoscens, imò agnoscere nolens, memoratus homo qui cæcus fuerat & viderat, noluit sequi, sed fugit ab eis ut verè alienis, & fugiens mente, corpore quoque ab eis passus est se expelli. Tales sunt omnes hæretici, quorum dogma vox est Hæreticorum, ouibus Christi aliena, & ideo vitanda. Quicumque enim verè oves sunt, alienum non sequuntur, sed fugiunt ab eo, quia non nouerunt vocem alienorum.

C. Circa quintum, quod est prolatae parabolæ intelligentiæ absconditio, subditur:

Hoc prouerbiū dixit eis Iesus, illi autem non cognouerunt quid loqueretur eis.

K. Pascit enim dominus manifestis, exercet obscuris. Illi, inquit, non cognouerunt quid loqueretur eis. Et forte (ut dicit Aug.) nec nos. Sed hoc interest inter illos (nempe incredulos) & nos antequam ipsa verba intelligamus, & nos, quia nos pulsamus ut aperiatur nobis, illi autem Christum negando volebant intrare saluandi, sed foris remanere perdendi. Qui ergo hæc quæ audimus pie antequam ea intelligamus vera esse atque diuina credimus, magna ab illis diuersitate distamus. Nos enim dicimus: Verum dixit, & bonum est quod dixit, sed nos non intelligimus. Qui sic dicit & credit, pulsatur & dignus est cui aperiatur si pulsare persistat. incredulus dicit: Nihil dixit. Audiat iste dicentem: Nisi credideritis, non intelligetis.

Esa. 6. Propter hoc prouerbiū, inquit, dixit illis Iesus. Proverbiū est, quādo verbum aliud pro alio verbo dicitur, videlicet ut vnum per aliud valentius commendetur, & efficacius intelligatur, quod genus dicendi in Sacris scripturis vstitutum est, diuinitusque prouisum tam ad delectandum diligentem auditorem, quam etiam ad edomandam labore superbiam & intellectum à fastidio renouandum, cui facile inuestigata plerumque vilescunt. Et sic maxime hic fieri decuit, ut conuinceretur illorum superbia, qui de acumine

FERIA TERTIA

Eze. 34.

mine intelligentiæ ac scientiæ suæ præsumentes, pauld antè dixerant: Nunquid & nos cæci sumus? Et quidè iam tunc iudiciũ fieri incipiebat de oculis eorũ vt cæci fieret. Nã si re vera viderent, & nõ odio præsentis veritatis iam excutirèt, nõne cognoscere potuissent hoc prouerbiũ quod eis loquebatur saltè per visionẽ propheticæ scripturæ qua Ezechiel dicit: Vt pastoribus Israël, qui pascébāt semetipsos? Ac deinceps: Nõne greges pascuntur à pastoribus? Lac comedebatis, lanis openebamini, & quod crassum erat occidebatis, gregem autè meũ nõ pascebatis. Et post pauca: Ecce ego ipse super pastores, & requirã gregem meũ de manu eorũ, & cessare faciã vt vltra nõ pascāt gregem meum, nec pascant amplius pastores semetipsos, & liberabo gregem meũ de ore eorum, & non erit vltra eis in escam. Post quẽ tãdem ait: Vos autem greges pascũ meæ homines estis, ego dominus deus vester. Si ergo isti nõ iam cæci fieri inciperent, quomodo non cognouissent de qualium ouili ouium loqueretur eis?

¶ Circa secundum principale dicitur:

Dixit ergo eis iterum Iesus: Amen amen dico vobis, quia ego sum ostium ouium.

¶ Hic ponitur dictæ parabolicæ loquutionis interprete Christo elucidatio. Vbi quatuor notantur. Primum est, tam ostij quàm latronum ostensio. Secundum est, per ostium intrantium promissa saluatio, ibi: Ego sum ostium. Per me si quis. Tertium est, furis ad oues perniciofa ingressio, ibi: Fur non venit. Quartum est, summi pastoris salutaris accessio, ibi: Ego veni.

¶ Circa primum dicit: Amen amen dico vobis, ego sum ostium. Vbi Aug. Ecce ipsum ostium quod clausum posuerat aperuit. Ipse est ostium. Vbi iam subaudiri necesse est, quod de seipso dixerat suprã: Qui non intrat per ostium in ouile ouium, sed ascendit aliunde, ille fur est & latro. Proinde cum hac propositione qua dicit, Ego sum ostium, subaudita & assumpta sententia quam præmisit, rectè in eum qui sequitur modum concludit:

Omnes quotquot uenerunt, fures sunt & latrones, sed non audierunt eos oues.

Hoc

PENTECOSTES.

22

¶ Hoc non de prophetis dicit, sicut Manichæi delirant, qui volentes contendere vetus testamentum non esse à Deo, & prophetas non esse missos à Deo, vtuntur hoc dicto, Omnes qui uenerunt, fures sunt & latrones: Sed non de prophetis hoc dicit, sed de aliis seditiosis. Quodd autè de talibus dicat, manifestum est. Nõ audierunt enim, inquit, illos oues, prophetas autè audierunt, & per illos crediderunt. Quin & laudans oues dixit? Sed nõ audierunt eos oues. Nusquam autem inuenitur laudare inobedientes prophetis, sed è diuerso vehementer accusat. Insuper diligenter attende verbum ipsum: Quicunque uenerunt, inquit, non, Quicunque missi sunt. Nam prophete quidem missi aduenerunt, pseudo prophetæ autem quales & seditiosi illi dicti, à nullo missi uenerunt, sicut & Dominus dixit: Currebant, & ego non mittebam eos.

Iere. 23.

¶ Intellige quotquot uenerunt præter me. Non autem præter illum prophetæ uenerunt, quia cum illo uenerunt qui cum Dei verbo uenerunt, qui veraces fuerunt, quia ipse verbum & veritas venturus præcones mittebat, sed eorum quos miserat corda possidebat. Carnè quippe accepit ex tẽpore qui est semper. In principio enim erat verbum. Ante aduentum autem eius quo humilis uenit in carne, præcesserunt iusti sic in eum credentes venturũ, quomodo nos credimus in eum qui uenit. Tempora uariata sunt, non fides. Eadem enim fides utrosque coniungit. & eos qui venturum esse, & eos qui uenisse crediderunt. Quotquot ergo præter illum uenerunt, fures sunt & latrones, id est, ad furandum & occidendum uenerunt. Sed non audierunt eos oues, illi scilicet, de quibus dictũ est: Nouit Dominus qui sunt eius. Eos ergo non audierunt oues, in quibus non erat vox Christi, errantes, uana fingentes, miseros seducentes.

Ioan. 1.

Priscorum

& præsen-

tium fides

eadem.

2. Tim. 2.

¶ Circa secundum, quod est per ostium intrantium promissa saluatio, subditur:

Ego sum ostium. Per me si quis introierit, saluabitur, & ingreditur, & egreditur, & pascua inueniet.

¶ Quis hoc dicit iam vice altera, nisi quia non vnum tantum, sed duo sunt ouilia? Hoc etenim in subsequen-

tibus

FERIA TERTIA

Mat. 23. *Cariter- ostium.* tibus dicit: Et alias oves habeo quæ non sunt ex hoc ovili. Ut ergo se vñs eudẽque significaret qui antiquos pastores, scilicet Moysen & prophetas dedit, & nũc electione sua novos, scilicet Apostolos admittit, semel & iterum Ego sum ostium dixit. Et quum primò se dixisset ostium, subiunxit de præterito: Omnes quotquot venerunt fures sunt & latrones, sed non audierunt eos oves. Secũdò quĩ dicit, Ego sum ostium, de futuro subiungit: Per me si quis introierit, saluabitur, & ingreditur, & egreditur, & pascua inueniet, ita distinguẽs nõ ovili vno duo ostia (quod vulgò facile est fieri) sed quod longè mirabilius est, vnum ostiũ duobus ouilibus attribuit, vt necessariò cõsequatur quod dicturus est in sequẽtibus: Et hẽt vñs ovile & vnus pastor.

¶ Et ingreditur, inquit, & egreditur, & pascua inueniet. Olim quicumque ingrediebatur, siue indigena Israẽlites, siue advena profelytus, pascua legis & prophetarum inueniebat. Sed egrediens à præsentĩ vita pascua non inueniebat, siquidem paradysus nondum erat reforescens: egrediens, inquam, à præsentĩ vita, pascua non inueniebat.

¶ Deinceps autem, si quis introierit, inquit, saluabitur, & ingreditur, & egreditur, & pascua inueniet, quia videlicet & per fidẽ ingressus præsentis ecclesiæ ovile via recta carpet tã legalis doctrinæ quàm & Evangelicæ gratiæ, & egrediens per mortem carnis statim paradysi delitiis fruatur, cuius vsque ad interiora iam peruium factũ est hoc ostium, Dominus Iesus, per mysterium suæ sacrosanctæ passionis.

¶ Circa tertium, quod est furis ad oves perniciosus ingressus, subditur:

Fur non uenit, nisi ut furetur, & mactet, & perdat.

N *Vi fructus.* Quasi dicat: Meritò eos qui fures sunt & latrones oves nõ audierunt, quia nõ venit fur nisi vt furetur, & mactet, & perdat. Singula horũ, furetur, mactet, & perdat, significationes habet proprias, & per hæc certa enumeratiõẽ partũ cũcta nõ qualiscũque furis, sed ei qui (vt iã dictũ est) fur est & latro, præscripta est atrocitas. Aliud nãque est quod furat, aliud quod mactat, aliud quod perdit. Quid em̃ furatur nisi salubria ouilũ pabula, sursumq; corrumpit, quando

PENTECOSTES. 23

quando peruersis traditionibus Sacram scripturam eo sensu defraudat, quo illam spiritus sanctus scribendam tradidit vel legendam. Hic igitur ad hoc venit vt furetur.

¶ Ingresso autem fure huiusmodi, necesse est oves virobique periclitari. Nam si furto veritatis consentire, vel pabula corrupta contingere noluerint, iratus fur, cõtinuò mactat. De qualibus Saluator: Ecce, inquit, ego mitto ad vos, prophetas & sapientes & scribas, & ex eis occidetis, & crucigaretis, & flagellabitis in synagogis vestris, & persequemini de ciuitate in ciuitatem. Quod vtique postmodum publica insania fecerunt, ab ipso qui hæc loquitur summo pastore cruentum incipiens agere latrocinium.

¶ Si autem furto consentiant furesque sequantur, & audiant vocem alienorum, tum corpora quidem nõ mactat, sed animas perdit. Rectissimè igitur dictum est: Fur non venit, nisi vt furetur, & mactet, & perdat. Furetur videlicet, & adulteret vel corrumpat verum scripturarum sensum. Mactet sibi non consentientium corpora, animas consentientium perdat.

¶ Circa quartũ, quod est summi pastoris salutaris accessio, subditur:

Ego veni ut vitam habeant, & abundantius habeant.

¶ Hoc est oppositum furi, qui venit vt furetur & mactet & perdat. Et congruè quidem nec plus nec minus quàm oportuit opposuit dicendo: Ego veni vt vitam habeant, illi, inquit, occiderunt & perdidit qui eos sequuti sunt, ego veni vt vitam habeant, hoc est, fidẽ quæ per dilectionem operatur, per quam fidẽ in ovile ingreditur vt viuunt, quia iustus ex fide viuunt. Et abundantius habeant, qui perseuerando vsque in finem per illud ostiũ, id est, per fidẽ Christi egrediuntur, quoniam & fideles moriuntur & abundantius habebunt vitam veniendo quod ille pastor præcessit, vbi nunquam deinde moriantur. Omnes enim resurgent & viuẽt, sed iusti aliquid amplius habebunt, videlicet regnum cõcelorum.

¶ Ad hæc, quod ait: Et abundantius habeant, rectè accipi potest vt per hoc discernatur inter oves prioris ovilis & oves posterioris. Nam quantum differet promissio & aduentus eius, tantum vltra mediocritatem antiquæ pascuæ

Vi mactet

Mat. 23.

Vi perdat

August.

Vita abundantius vbi habetur.

Theoph.

Ruper.

FERIA QVARTA

scuz, abundantius accipiunt oues pascuz nouæ. Nam q̃
minus habuerunt oues Domini antiquitus, testatur Apo-
stolus, qui enumeratis magnis & primis arietib⁹, sic ad vl-
timum de illis intulit: Iuxta fidem defuncti sunt omnes
isti non acceptis promissionibus, sed à longè aspicientes
& salutantes eas, & consistentes quia aduenire & pere-
grini sunt super terram. Certum est enim quia cūcti gre-
ges qui eatenus aduentum eius præcesserant foris excu-
rabāt extra paradysum, & longo balatu diuinæ visionis
pascua desiderabāt, donec is qui hæc loquitur veniret, &
sanguine suo flammæum extingueret gladiū, cuius deli-
derati pastoris aduentus promissus eis fuerat. Bene ergo
quum dixisset: Ego veni vt vitam habeant, continuò sub-
iecit: Et abundantius habeant, quia videlicet vitam quam
habebant in spe, dedit vt haberent in re. Vnde quū supra
dixisset: Per me si quis introierit, saluabitur, protinus adie-
cit: Et ingreditur, & egreditur, & pascua inueniet.
Quia profectò post aduentū eius dignæ oues, & ouile prę-
sentis ecclesiæ per fidem ingressæ, abundantius quàm an-
teriores Dei notitia pascūtur, & per mortē carnis egres-
sæ, summi pastoris felici visione perfruuntur.

FERIA QVARTA PEN- TECOSTES.

Emo potest uenire ad me, nisi pater qui misit
me traxerit eum. Ioan. 6.

¶ Ex præsentis sancti Euāgelii lectione duo
præcipue sunt consideranda. Vnum est, quo
pacto ad Christum Saluatorem perueniatur, à principio
lectionis. Alterum, quale sit & quantū, quod ad Christū
perueniēs assequatur, ibi: Amē amē dico vobis, qui credit.

¶ Circa primum tria sunt notanda. Primum est, electorū
ad Christum per patrem attractio. Secundum est, æqua-
litas filij cum patre ostensio, ibi: Et ego resuscitabo eum.
Tertium est, qualis sit ipsa ad Christum attractio, ibi: Est
scriptum in prophetis.

¶ Circa primum, ipsius Domini Saluatoris ore dicitur:
Nemo potest venire ad me, nisi pater qui misit me traxe-
rit eum. Mox antè præmiseras, diceas: Nolite murmurare
inui cem

PENTECOSTES.

14

inui cem. Murmurationis eorum causam sanctus Euange-
lista paulò antè assignauerat, dicens: Murmurabant ergo
Iudæi de illo, quia dixisset, Ego sum panis viuus qui de
cælo descendi, & dicebant: Nōne hic est Iesus filius Ioseph,
cuius nos nouimus patrē & matrē? Quomodo er-
go dicit hic, quia de cælo descendi? Hoc eorum murmu-
rare peccatum illorum est, de quo excusationem non ha-
bent. Nam nescire quidd descenderit de cælo, non aded
mirum erat, præsertim quum vulgò putaretur Iesus filius
esse Ioseph. Sed de illo murmurare, & non potius ab illo
querere vt scire mererentur, peccatum erat quo se præ-
stibat indignos qui viam veritatis inuenirent. Hoc enim
eorum murmurare, nō erat ipsius noticiam inquirere, sed
inuidiæ flammam aduersus illum superbiæ & indignatio-
nis spiritu constare. Sic & patres eorum, non ex eo Desi
prouocauerunt, quod in deserto escas petiuerunt, sed ex
eo quod tentando & murmurando petierunt, sicut ait
Psalmista: Et tentauerunt deum in cordibus suis vt pete-
rent escas animabus suis, & malè loquuti sunt de Deo, &
dixerunt: Nunquid poterit Deus parare mēsam in deser-
to? Agitur & hi tentatores filii tentatorum, id est, murmu-
ratores filii murmuratorum, non ex eo Christum Domi-
num offenderunt, quod illum esse filium Ioseph opinati
sunt, sed ex eo quod quā opera cælestia faceret, & se de-
scendisse diceret, maluerunt inter se de illo murmurare,
quàm ab illo descensus ipsius mysterium intentione di-
scendi humiliter querere. Non enim paruum superbiæ
contemptum redolet, q̃ cum hoc loco ex nomine feris-
set dicentes: Nōne hic est Iesus filius Ioseph? Multum enim
aduersa sibi que repugantiā nouerāt hæc esse de cælo (ve
ipse aiebat) descendisse, & (quod ipsi opinabantur) filium
esse Ioseph. Rursus omnino sibi cōsentiebāt & consequē-
tia erāt, de cælo illū descendisse, & Dei filium existere. Ve-
rū illi diabolica cōflagrati inuidia, patrem deum, cuius
auctoritatem contemnere non possent, in verbis eius se
aduertisse dissimulabant, & q̃ solū sciri volebant Iesum,
videlicet hominem, filiumq; Ioseph & Mariæ esse impor-
tunè & mendosè describebant. Dixit ergo eis Iesus.

¶ Nolite murmurare inui cem. Nimirum murmurantes
corripies

In daorm
cōtracta
flam mur-
mur.

In daorm

flam mur-
mur.

In daorm

In daorm

In daorm

In daorm

In daorm

In daorm

FERIA QVARTA

corripuens, & ne fortè nondum intellexerint, magnificè patrem alium quàm est Ioseph contra illos se habere adstruit dicēs: Nemo potest venire ad me, videlicet, ad quem quum venerit quis (vt antè dixerat) non esuriet, neque si tuer, nisi pater qui misit me attraxerit eum. Hoc planè maius est quàm Ioseph, quia dixerant: Nōne hic est Iesus filius Ioseph? imò & omni homine hoc maius est. Quis enim hominum quenkam trahere potest ad manducandum, sicut manducari oportet hunc panem viuū & verum (quod est verè ad Iesum venire) nisi Deus? Quod liquidò patet, si quid sit illud attrahi, consideremus.

Attrahi ad
ad Christi-
sum.

1. Cor. 3.

Attrahi ad Christum panem viuū & verum, est esurire ac sitire iusticiam, tantumque habere odium vel fastidium iniustitiæ, vt talem vacet illi esuriem sitimque tolerare. Ad hæc autè in quouis homine efficienda, quis idoneus? Cuius enim in manu cor cuiusquam est, vt hoc in illo possit efficere? Nunquid in manu vel potestate Pauli? Nunquid Apollos? Nunquid Cephe? Nunquid in manu est cuiusquam omnium verbo Dei ministrantium, vt dum prædicando Dei verbum quasi frangit panem viuū, det mortuis manducandi & viuendi desyderium? Nempe si cut Paulus plantauit, Apollo rigauit, Deus autem incrementum dedit, & sicut nisi dominus ædificauerit domus, in vanum laborauerunt qui ædificant eam: sic in vanum prædicatores frangunt panem viuū, nisi Deus in mentibus auditorum sanctum eiusdem panis excitet desyderium. Igitur ad Christum quenkam attrahere, si est, esuriem sitimque iustitiæ cuiquam dare, quum nemo possit nisi pater, ac proinde maius sit hoc omni homine, satis magnifico ab effectu probare incipit, quòd pater suus longè maior sit quàm Ioseph.

Matth. 5.

1. Cor. 1.

Christus

vt nobis

iustitia.

Roma, 10.

Sanè (vt ait Augustinus) Iudæi isti à pane de cælo longè erant, nec eum esurire nouerant. Quippe panis iste interioris hominis querit esuriem. Vnde alio loco Dominus dicit: Beati qui esuriunt & sitiunt iusticiam, quoniam ipsi saturabuntur. Iusticiam verò nobis esse Christum Paulus Apostolus dicit. Ac per hoc qui esurit hunc panem, esurit iusticiam, sed iusticiam quæ de cælo descendit, iusticiam quam deus dedit, non quam sibi facit homo. Si enim nullo

PENTECOSTES.

23

Iam sibi faceret homo iusticiam, non diceret idem Apostolus de Iudæis: Ignorantes enim Dei iusticiam, & suam volentes constituere, iustitiæ Dei non sunt subiecti. Iudæi erant isti qui panem de cælo descendente non intelligebant, quia sua iustitia saturari, iusticiam Dei nō esuriabant. Porro iustitiæ Dei hic dicitur, non qua iustus est, sed qua dat homini Deus vt iustus sit homo.

Quæ autem erat illorum iustitia qua de suis viribus præsumebant, & quasi impletores legis seipso sex sua vir tute iustos dicebant? Nemo autem implet legem, nisi quæ adiuerit gratia, id est, panis qui de cælo descendit. Legis enim plenitudo, cōpendio (vt ait Apostolus) charitas est. Charitas non nummi, non auri, aut argenti, nō possessio- nis terrarum, sed Dei videlicet & proximi. Vnde ista charitas? Charitas, inquit, dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum quidatus est nobis.

Humana
iustitia.

Roma, 13.

Roma, 5.

Daturus ergo Dominus spiritum sanctum dixit se panem qui de cælo descendit, hortans vt credamus in eum. Credere enim in eum, hoc est manducare panem viuū. Qui credit in eum, manducat. Inuisibiliter figuratur, quia inuisibiliter reficitur. Quid igitur talibus murmurantibus respondit Iesus? Nolite murmurare inuicem, tanquam dicens: Scio quare esuriatis, & istum panem non intelligatis neque quærat. Nemo potest venire ad me, nisi pater qui misit me traxerit eum.

August.
Ora vt tra-
haris.

Rupertus.

Ioan. 12.

Gratiæ hæc magna commendatio. Nemo venit, nisi tractus. Quem trahat, & quem non trahat, quare illum trahat, & quare illum non trahat, noli velle iudicare, si non vis errare. Semel accipe & intellige. Si non traheris, ora vt traharis. Veruntamen & hoc sciendum quia hæc de quaiam dictum est, attractio non minus filij quam patris opus & gratia est. Nam & de seipso filius dicit: Ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum. Et eidem sponsa sua dicit ecclesia: Trahe me post te.

Cur ergo de sola persona patris nunc dicit, qd oportet eum qui ad se venit ab illo trahi? Videlicet quia de patre Iesu murmuratio suborta & vtilata est à dicētibz: Nōne hic est Ies? filij Ioseph? opportunè primū de patre ait: Nemo potest venire ad me, nisi pater qui misit me attra-
xerit.

FERIA QVARTA

xerit eum. Quod ait, nō vt libertatem tollat arbitrij, sed vt ostendat Dei opitulatione ei opus esse qui crediturus est. ¶ Sane illos trahit pater, qui habent voluntatis aptitudinem. Eos autem qui seiplos non præstant idoneos, non trahit ad fidem. Nam sicut magnes non omnia trahit, sed ferrum tantum: ita & Deus ad omnes quidem appropriat, eos autem qui magis idonei, & familiaritatem erga ipsum præ se ferunt, trahit.

August.

Nemo credit inuitus.

Roma. 10.

Quomodo trahit Deus.

¶ Nec tamē putet quum audis, quia pater trahit ad filiū, quia quispiam credit inuitus. Nam credere nemo potest nisi volens. Nam corde creditur ad iustitiam. Membrum corporis (puta) manus, pedes, ad operationes suas cogi possunt, vt scilicet quispiam cogatur inuitus ire quod non vult, cor autem, id est, voluntas libera, cogi inuita non potest. Trahit ergo Deus hominem voluntate, trahit desiderio, trahit amore. Et quare non posset hominem trahere voluntas, quum trahat sua quæque voluptas.

¶ Est enim quædā voluptas cordis, voluptas sancta, cui panis ille dulcis est cœlestis. Porro si Poëte dicere licuit, trahit sua quæque voluptas, non necessitas, sed voluptas, non obligatio, sed delectatio: quanto fortius nos dicere debemus trahi hominem ad Christum, qui delectatur veritate, delectatur beatitudine, delectatur iustitia, delectatur sempiterna vita, quod totum Christus est. Si delitiae voluptatēque terrenæ trahunt eos qui has amant, nō trahit christus, reuelatus à patre: ista reuelatio, attractio est. Ramum viridem ostēdis oui, & trahis illam. Noces puero demonstrantur, & trahitur, & quod currit trahitur, amando trahitur, sine lesione corporis trahitur, cordis vinculo trahitur. Sic ergo intelligendum est, quod ait: Nemo potest venire ad me, nisi pater qui misit me, traxerit eum.

¶ Circa secundum, quod est, æqualitatis filij cum patre ostensio, subditur:

Et ego resuscitabo eum in nouissimo die.

Ioan. 3.

¶ Hoc ait de non inæquali cum patre sua potestate. Et ego (inquit) resuscitabo eum in nouissimo die. Quod & supra dixit se facturum cum eiusdem voluntate patris: quia videlicet quod illic dixit, omne quod dat mihi pater ad me venit, & hæc est voluntas patris mei qui misit me, vt

PENTECOSTES

25

Vt omne quod dedit mihi non perdam ex eo, sed resuscitem illud in nouissimo die, hoc idem mormurantibus illis grauiori pondere reperit: Nemo (inquiens) potest venire ad me, nisi pater qui misit me traxerit eum, mormurantes & inuidos: terribili prænuntiatione excipiens ab illis quos pater sibi daturus sit.

¶ Et ego, inquit, resuscitabo eū in nouissimo die. Quasi August. dicat: Et qui à patre ad me trahitur, qui esuriendo & sitiendo iustitiam ad me trahitur, illi (inquam) reddo quod amat, reddo quod sperat, videbit quod adhuc non vident, credidit, mādūcabit quod esuriit, saturabitur eo quod sitiit: Vbi in resurrectione mortuorum, quia ego resuscitabo eum in nouissimo die.

¶ Circa tertium, videlicet qualis sit ipsa ad Christum attractio, sequitur:

Est scriptum in Prophetis: Et erunt omnes docibiles Dei. Omnis qui audiuit à patre & didicit, venit ad me.

¶ Dicit pluraliter in Prophetis, quia omnes Prophetæ E vno eodemque repleti spiritu, licet diuersa prophetarent, Docibiles tamen ad idē tendebant. Quapropter cum quouis eorum alij omnes concordabant. In locis scriptum est: Filij Sion exultate & lætamini in domino Deo vestro, quia dedit vobis doctorem iustitiæ. Expressius tamē in Esaiā, vbi dicitur: Ponā vniuersos filios tuos doctos à domino. Hoc ipsum & apud Ieremiam his verbis est scriptum: Post dies illos dicit Dominus: Dabo legem meam in visceribus eorum, & in cordibus eorū scribam eam, & ero eis in deū, & ipsi erunt mihi in populum. Et non docebit vltra vir proximum suum, & vir fratrem suum, dicens: cognosce dominum. Omnes enim cognoscēt me à minimo eorum vsque ad maximum, ait dominus. Nunc enim postquam illa prophetia impleta est, quādo iam deus dedit legē suā in cordibus fidelium & in visceribus eorum, per spiritū sanctum scripsit eam, non docet vltra iudeus proximum suum vt faciat profelytum, dicens: cognosce dominum. Omnes enim à maximo vsque ad minimum, id est, à scriba docto vsque ad rusticanum, cognoscunt id de quo nunc agitur, videlicet, quia alium à Ioseph Iesum habet

Docibiles

dei.

Isai. 2.

Esa. 34.

Iere. 31.

d ij patrem

FERIA QVARTA

patrem, qui hunc suum filium in mūdum misit, & sic docibiles dei vel à Deo docti sunt.

Fides di-
gnitas.
¶ Vides hic fidei dignitatē, quoniam non ab hominibus neque per homines, sed ab ipso deo eā debet addiscere. Magister enim prædicit omnibus paratus sua tribuere, ad omnes suam doctrinam effundens. Sed dicit aliquis:

¶ Si omnes erunt docibiles dei, qualiter quidā non credunt? Quia videlicet hoc de pluribus dictū est, siue, quoniam omnes qui volūt. Sicut integrè loquimur, quum de aliquo literarū magistro qui in ciuitate solus est, dicim⁹:

Aug. Omnes iste hic literas docet. Non quod omnes discant, sed quia nemo nisi ab illo discit quicūq; ibi literas discit. Ita rectè dicimus, omnes deus docet venire ad Christum, non quia omnes veniunt, sed quia nemo aliter venit. Olim docebantur homines ea quæ Dei sunt per homines, nunc à Deo docetur, & sunt docibiles dei, & docti à deo.

**Aug. sup-
per Ioan.** ¶ Et licet hic ab hominibus audiunt, tamen quod intelligunt, intus eis à Deo datur. Strepitum verbōrū tantū ingero auribus vestris, nisi reuelat ille qui intus est. Exterior est cultor arboris, interior est creator. Qui plantat & qui rigat extrinsecus operatur, quod facimus nos. Sed neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat deus. Ipse enim communis doctor pater per reuelationem notum facit dignis filium suum. Tangit enim corda simplicium & dolo carētium, sicut & se Petro reuelauit. Ut autem manifestius fiat in quo docibiles dei futuri sunt, protinus adiungit:

Theoph. Omnis qui audiuit à patre & didicit, venit ad me.

¶ Omnis, inquit, qui audiuit à patre, hoc est, qui patris reuelationem accipit, & verè illius efficitur discipulus, hic venit ad me. Non tantū dixit, qui audit à patre ille venit ad me, sed addit, & discit. Non enim sufficit audire; sed oportet adesse & discere. Omnes, inquit, qui fuerint docibiles dei hoc ab illo discant, ut credant in me.

¶ Omnis enim qui habet aures audiēdi quas exigit doctrina dei, & intrinsecus discit (ubi nō vox hominis perstrepat, nec penetrat caro & sanguis, sed sola reuelatio patris qui est in cœlis) in, inquam, nō se potest auertere à filio dei, sed venit ad me, credit in me, astringitur mihi in-

di solu-

PENTECOSTES.

27

diffolubili vinculo dilectionis. Festinat inter mēbra mea computari, ut eidem cui ego natura filius sum, ipse quo-

*Doctus à
deo quid
facit.*

que in spiritu adoptionis filiorum abba pater clamare possit, quo videlicet spiritu præueniente docibilis Dei modo fit, quod si omnis qui audiuit à patre & didicit, venit ad me: profectō omnis qui non venit non audiuit à patre nec didicit. Et licet non sine filio & spiritu sancto doceat pater (inseparabilia enim sunt opera trinitatis) patri tamen hoc potissimum est attributum, quia de ipso procedit & filius & spiritus sanctus.

¶ Sed dicit aliquis: Quare non docet omnes ut veniant ad Christum? Præter illa quæ paulō antè ad hoc responsa sunt, ideo quia eos quos docet, misericordia docet. Quos autem non docet, iudicio non docet. Et quia dixit: Omnis qui audiuit à patre & didicit venit ad me, ne quis suspicietur hoc eum de carnali patre dixisse, subiicit:

Aug. 17.

Nō quia patrem uidit quisquam, nisi is qui est à Deo, hic uidit patrem.

¶ Quasi dicat: Nequaquam ex eo quod dixi, omnis qui G audiuit à patre & didicit venit ad me, consequitur, quod pater meus visibilis sit, aut corporaliter ut homo adiri poterit & audiri, quomodo vos indignanter murmuratis quod dixerim, quia descendi de cœlo, quum Ioseph pater meus sit quē vos, scutū cordis, arripuistis, ne à patre meo quicquam audire vel discere possitis. Pater meus ille est, quem vidit hominum nemo, nec videre potest, qui lucē habitat inaccessibilem.

Exod. 33.

¶ Nam & si patrum aliqui Deum vidisse leguntur, non tamen in sua hunc substantia viderunt, aut videre poterunt, sicut Moyse dicenti, si inueni gratiam in conspectu tuo, ostende mihi teipsum ut videam te manifestē, responsum est: Non poteris videre faciem meam: non enim videbit me homo & uiuet, quū utique eadē scriptura de Moyse præmississet, loquebatur autē dominus ad Moysen facie ad faciem, sicut solet homo loqui ad amicum suum.

Exod. 33.

¶ Sanè de beatis angelis hoc intelligēdum non est, quin visione dei perfruantur. Non enim hic de illis agitur, sed de hominibus quorum nemo deum vidit vnquam, quia

d iij

interstabat

FERIA QVARTA

interstabat paries inimicitiarum, id est, originale peccatum inter homines & deum, soluendus in carne Christi per passionem mortis, ut posset ab hominibus deus videri. ¶ Ait ergo: Nō quia patrē vidit quisquam, & adiecit, nisi is qui est à Deo, hic vidit patrē. Hic, inquit, qui non est ab homine, cuius esse non incipit ab Ioseph, sicut vos dicitis aduersum me murmurantes: hic inquam (scilicet, ego) vidi patrē ex cunctis filiis hominum, quia solus ab illo sum, videlicet natus, non factus. Alioqui, nō valeret hæc differentia, qua dixi, nisi qui est à deo, quum omnes homines à Deo facti sunt, quorum tamen illum vidit nemo.

Solus homi- ¶ Quum ergo dicit quod nemo vidit patrē nisi is qui
num chris- est à deo, subaudiendum est, natus vel genitus, illa videli-
stus vidit cet natiuitate vel generatione, quæ non gratiæ, sed naturæ
deum. est. Nō enim ait: Nisi hi qui sunt à deo, sed de vno seipso, hic inquit, qui est à deo, subaudis, solus per naturā natus vel genitus, solus coæternus & cōsubstantialis filius. Nam nisi propriam hic accipias filij Dei generationem in eo quod ait, nisi qui est à deo, hic vidit patrē, consequitur quod omnes qui ex deo nati sunt, viderunt deum. Sed nōne omnes qui spiritum adoptionis filiorū accepimus, ex deo nati sumus, & filij dei nominamur & sumus, & nōdum apparuit quid erimus, & tamen nemo nostrum vidit deum? Ergo hic qui est à deo, & proinde vidit deum, hic ita à deo est quomodo vnigenitus, quomodo solus cōsubstantialis, filius vnigenitus, filius (inquam) solus naturalis: nam ceteri omnes adoptiui sunt.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Amen amen dico vobis, qui credit in me, habet vitam eternam.

H ¶ Hic ostenditur quale sit & quantum quod ad Christum veniens, assequatur. Vbi tria sunt consideranda. Primum est, æternæ vitæ credentibus promissio. Secundum est, viuifici panis magna commendatio, ibi: Ego sum panis vita. Tertium est, gratiæ Christi amplectenda commendatio, ibi: Ego sum panis.

¶ Circa primū dicitur: Amen amen dico vobis, qui credit in me, habet vitam eternam. Vbi aduertendū quod postquā

in

PENTECOSTES.

28

in præcedentibus dixerat, ego sum panis vitæ, qui venit ad me non esuriat, & qui credit in me non sitiet vnquam: nunc tandem forti conclusionē cōsistens veritas, murmurantes & concedere nolentes vsque ad victoriā redarguit, pariter hæreticos, qui nōdum erāt, prædānans qui dicturi erant Christum non de cœlo descendisse, sed existendi initium habuisse de Maria, vel etiam ex Ioseph genitum. Quorundā fuisse: nunc (inquam) eādem forti cōclusionē corpta per hæreses cōcit, impios cōfundens, pios autem ad manducandū seipsum panem vitæ æternæ alliciens. Amen amen, inquit, dico vobis, qui credit in me, habet vitam eternam. Hoc uti-
Credentes que ex præcedentibus cōstans & verū esse fidelibus per-
habere vi- tam ater-
ter dat panē de cœlo verum qui descendit de cœlo & dat nam.

vitam mundo, & ego sum ille panis vitæ, ergo qui credit in me, habet vitam eternam. Iis enim qui operantur opus dei, filius hominis dat hunc panem. Porro operari opus dei, est credere in eum quem ille misit.

¶ Revelare sic voluit dominus quid esset: Qui credit in me, habet vitam eternam. Quasi dicat: Qui credit in me, habet me. Quid est autē habere me? habere vitam eternam. Vita enim æterna est verbum quod in principio erat apud deum, & deus erat verbum, & vita erat lux hominum. Assumpsit autem vita mortem, ut vita occideret mortem.

¶ Circa secundum, quod est, viuifici panis gratiosa commendatio, sequitur:

Ego sum panis vitæ. Patres uestri manducauerunt manā in deserto, & mortui sunt. Hic est panis de cœlo descēdens, ut si quis ex ipso māducaverit, nō moriatur.

¶ Quia turbæ instabant corporealem cibum petentes, & Chrysost.
eius eis qui patribus suis datus olim fuerat, reminiscen-
tes, dicendo: Quid operaris? Patres nostri in deserto manducauerunt manna, ut ostendat quod omnia illa figura erant huius veritatis præsentis, mentionem de cibo spiritali facit dicens: Ego sum panis vitæ. Patres vestri manducauerunt manna in deserto, & mortui sunt.

¶ Cōparat cū manna alimoniam quam ipse dat. Nam ego quidē, inquit, sum panis vitæ. Verūm, qui comederūt man-

d iij

na

FERIA QVARTA

Theoph. na, mortui sunt. Nō absque causa autem addit, in deserto, sed volens monstrare quod nō valde diu datū fuerit manna patribus, sed tantū in solitudine, & non contigerit eis in terra promissionis. Verū hic panis nō est talis, sed perpetuū durans. Et ita iudæi multo plura bona accepturi erant si voluissent, quā patres sui. Quomodo autem nō maiora quæ dantur à Christo? Nam & si quis gustauerit mortē, viuūt tamen propter spem resurrectionis. Igitur conferte effectus, videte panis vtriusque distīctas. Patres vestri manducauerunt manna & mortui sunt. Patres vestri, scilicet, mali, patres malorum, murmuratores, patres murmuratorum, infideles, patres infidelium manducauerunt manna & mortui sunt, imō qui essent mortui mala morte peccati, manducauerunt, & manducando nō reuixerunt, & illo cibo saturati ad inferos descenderunt, intantum mortui secundum interiorem hominem, ut quidam eorum adhuc vitam exteriorē trahentes, absorpti à terra & operi humo, perierint de medio multitudinis.

Num. 16. **I** Quid igitur (inquit) illi qui manducant hunc panē nō moriūtur? Dixisti enim: Hic est panis de cœlo descendēs, ut si quis ex ipso manducauerit, non moriatur. Nōne & omnes qui manducant hunc panem de quo dicis, hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur, & qui bibunt calicem tuum de quo dicis, hic est sanguis meus, nōne (inquā) isti manducantes & bibentes omnes quidem secundū carnem, multi verō etiā secundū animā moriūtur? In quo ergo panem hunc præfers illi quem olim patres manducauerūt, pro eo quod manducantes manā & bibentes aquā de petra mortui sunt, omnes quidem secundū carnē, aliqui verō etiā secundū animā? Cōcedim⁹ quidē multos ex eis mortuos esse etiā secundū animā, sicut ait spiritus sanctus in David: ipsi verō nō cognouerunt vias meas, quibus iuravi in ira mea, si introibunt in requiem meam, & duplici fuisse contritione consumptos. In quo igitur hunc panē, quem qui manducant nihilominus moriuntur præfers illi quem manducauerunt illorum patres & mortui sunt?

Rupers. Ad hæc inquam, attende diligentius. Nūquid vllam fecit exceptionem patrum bonorum siue malorum? Nōne vniuersaliter dixit, Patres vestri manducauerunt manna

PENTECOSTES.

19

& mortui sunt? Patres vestri, inquit, non soli murmuratores vel infideles mortui sunt, sed etiam iusti & quantumlibet fideles, patres omnes vestri mortui sunt, ea videlicet ex causa qua omnes homines in Adam moriuntur. Et hoc dico, quia licet omnes manna manducauerint, nihilominus omnes eadem in morte detenti sunt, sicut & antiquiores eorum patres vel ipsorum iuniores qui manna nō manducauerunt, quia in diebus illis nō fuerunt, mortui ergo sunt & nihilominus apud inferos propter originale peccatū, & detenti sunt tam illi, inquam, quā hi qui ante vel post illud manna hinc ad populos suos per viam vniuersæ carnis adducti sunt. Nō per illud manna liberati sunt, neque ascenderunt ad conuiuium angelorum ut dei visionē persfruerentur, qua beati angeli æternaliter viuunt, quam in patre suo Adam omnes homines perdidit. Sed hic est panis de cœlo descendens, qui vtiq; ad hoc descendit, ut si quis manducauerit ex ipso, non moriatur. Nam qui non manducauerit, morietur: imō iam dudum mortuus in Adam ab illa eius hæreditaria morte non liberabitur. Puta Christum dixisse:

¶ Et quidem mortuorum multitudo plurima est à corporibus separatorum hunc panem expectantium apud inferos, quo fraudauit eos peccando pater ipsorum: magna deinceps ventura est multitudo gentium, hunc panem dum adhuc in corpore sunt flagitantium, eūque dum adhuc in carne viuunt, manducaturi sunt. Vtriusque, & illis scilicet, qui iam dudum defuncti sunt, & his qui adhuc viuunt in carne sunt vel erunt, ecce parata est, inquit, à patre meo mensa in conspectu ipsorum. Dico enim vobis:

Ego sum panis viuus, qui de cœlo descendi. Si quis manducauerit ex hoc pane, uiuet in æternum.

¶ Hic designatur tertiū, quod est gratiæ Christi ample. Ktenda commendatio Ego, inquit, tum panis viuus qui de cœlo descendi. Ideo viuus, quia de cœlo descendi.

¶ De cœlo descendit & manna, sed manna vmbra est, ista veritas est. Vbi est notandū (ut dicit Theoph.) quod panis qui nobis in mysteriis manducatur, nō est tantum figura carnis domini, sed caro ipsa domini. Non enim dixit, panis quem

FERIA QVARTA.

Panis quē ego dabo, figura est carnis, sed caro mea est. Et ne quē **Christi** conturbet quoddā credendus sit panis caro, siquidem & in carne ambulante domino & pane alimoniam admittente, panis ille qui ab eo manducabatur, in corpus eius mutabatur, & similis fiebat eius sanctę carni, & in augmentum & sustentationem conferebat, iuxta humanum morē. Igitur & nunc panis in carnem domini mutatur. Sed non apparet nobis caro, sed panis, ut non abhorreamus ab eius esu. Nam siquidem caro apparuisset, insuauiter affecti essemus erga communionem. Nunc autem condescendente domino nostrę infirmitati, talis apparet nobis mysticus cibus, qualibus alioquā assueri sumus. Hęc ille.

Panis *vi-* **Sanē** panis iste (vt iam dictum est) tam mortuis reficiēdis quam viuis pręstare Domino paratus est. Et quia mortui propter cibum vetitum quem manducauit pater ipsorum per mortem dissipati erāt, nam animę quidem apud inferos, corpora verō in sepulchris erant, dissipari voluit & ipse panis angelorum, & secundum illam substantiā qua pascuntur Angeli, perrexit ad inferos, vbi animę huiusmodi refectiōnem esuriebant, & secundum corpus eodē terrę ventre reconditus est quo recondita erant corpora ipsorū. Vnde & animę Dei visione tunc recreatę quodāmodo reuixerunt, corpora verō tunc surrexerunt multa, in futuro autem vniuersa resurgent. His autem quos pręsens adhuc seculum in carne retinet, datur hic panis in ea specie quę viuētibz congruit, id est, in vero panis & vini sacrificiō, secundum ordinem Melchisedech. Sequitur:

Et panis quē ego dabo, caro mea est pro mundi uita.

L **Hunc** panem tunc dominus dedit, quando mysterium corporis & sanguinis sui Discipulis tradidit, & quando semetipsum deo patri obtulit in ara crucis.

Quod verō dicit pro mundi vita, non debemus intelligere, pro elementis, sed pro hominibus qui mundi nomine designantur.

In hoc autem quod dicit (inquit Theoph.) quem ego dabo, potestatē suā demonstrat, q̄ nō sicut seruus & minor patre crucifixus est, sed volūtariē. Nā & si a patre dicatur esse

PENTECOSTES.

39

esse traditus, tamen & semetipsum tradi dit ipse.

¶ Pro mundi vita carnem suā ad mortem dedit, quia mo. Caro christi-
tiendo mortem soluit. Intellige autem per mundi vitam *sti vt data*
etiam resurrectionem. Nam Domini mors, vniuersalem re pro mudi
surrectionem toti humano generi ministravit. Fortassis *vita.*
autem & vitam in sanctificatione & beatitudine, vitā mī-
di appellauit. Nam & si non omnes acceperunt sanctifica-
tionem & vitam in spiritu, Dominus tamen seipsum pro
mundo dedit, & quantum in ipso erat, mundus seruatus,
naturęque humana sanctificata est, eo quoddā accepit virtu-
tem vincendi peccatum per vnum hominem dominum
nostrum Iesum Christum, sicut & per vnum Adam cecide-
rat in peccatum.

¶ Et panis, inquit, quē ego dabo, caro mea est, pro mundi *Consolatio*
vita. Summa sanē consolatio pauperibus, quibus in spī- *pauperibz.*
tu sancto missus est Euangelizare Dominus Iesus Chri-
stus: summa, inquam, & incomparabilis congratulatio est
hęc gētibus terminisq̄ terrę quos pater ei dedit in hęc
reditatem, quia panis ille quem ipse dat, caro sua est pro
mudi vita. Quasi dicat: Quum me infernus momorderit,
& ego mortuus eius, factus fuero mors mortis, in visceribz
eius conclusus, additus esurientibus sanctis vt viuificen-
tur vniuersi, tunc ego dabo panem istis residuis, in quo
non deest veritas eiusdem carnis meę, quę edueta de ven-
tre ceti, salua & integra residebit æternaliter ad dexterā
patris.

¶ Panem eundem angelorum me tribuente manducabit
viuens homo modo sibi congruo, quem dat pater his qui
iam recesserunt, vt manducent & resurgant, nunc quidē
animę, corpora verō in die nouissimo.

¶ Hactenus de persona patris dixerat, quoddā ille panē ve-
rū daret, & ipse filius panis esset, nunc ipse panis vinus
& verus ad suam personam per futurum tempus verbi e-
iusdem transiōne facta: Et panis, inquit, quem ego da-
bo, caro mea est pro mundi vita.

*Panem
hunc tam
a filio quā
a patre da-
ri.*

Dominica

DOMINICA PRIMA POST
PENTECOSTES.

Imo quidam erat diues, & induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendide. *Lucæ. 16.*

¶ Præsens sancti Euangelij lectio in quatuor partes scinditur. In prima, designatur vitæ duorum hominum notabilis distinctio. In secunda, iusta meritis vtriusque retributio, ibi: Factum est autem. In tertia, damnati diuitis gehennale supplicium, ibi: Eleuans autem oculos. In quarta, ardenti in flammis negati refrigerium, ibi: Et dixit illi Abraham.

¶ Circa primum duo notantur. Primum est, diuitis epulonis vita detestanda. Alterum, vlcerosi pauperis inopia miseranda.

A ¶ Circa primum est aduertendum, quemadmodum in precedentibus dominus admonuerat facere amicos de mammona iniquitatis, quod audientes Pharisei deridebāt eū. Verum ille quæ proposuerat exemplis adstruens, ostendit ideo diuitem purpuratum irremediabiliter apud inferos torqueri, quia pauperem Lazarum à quo in vitæ tabernacula recipi posset, amicum sibi facere neglexerat. Ait ergo: Homo quidam erat diues, & reliqua.

¶ Secundum Ambrosium, narratio magis quam parabola videtur, quando etiam nomina exprimuntur. Parabola enim est, ubi exemplum ponitur, & nomina tacentur.

Rem gestā esse.
Cyrl. ¶ Refert traditio Iudeorum, Lazarum quendam tunc temporis fuisse in Ierosolymis, extrema pressum inopia & infirmitate, cuius hic meminit dominus, vtpote noti & manifesti, introducens eum in exemplum ad maiorem sermonis manifestationem, vt videlicet innotescat quoddam quod terrenis affluunt opibus, nisi velint pauperum necessitatibus opitulari, grauem incurret sententiam. Et iterum docet eos qui hic affliguntur, quam bene habituri sint pro his quæ hic sustinent.

¶ Itaque damnandi diuitis vitam morésque describens: Homo, inquit, quidam erat diues. Erat diues, nō est, quia præterit quasi ymbra. Sanè diuitem absque nomine affu-

mit,

DO. I. POST PENTEC.

31

mit, vtpote qui nec dignus sit vt à deo nominetur, iuxta *Diues cur quod per Psalmistam dicit: Nec memor ero nominum eorum absque no-*

rum per labia mea. Vnde & quibusdam de miraculorum virtute superbientibus, in fine dicturus est: Nescio vos vnde sitis, discedite à me omnes operarii iniquitatis. Hinc etiam in parabola fatuis virginibus respondet: Amen dico vobis, nescio vos. Itaque homo quidam per reprobationem Deo ignotus, vnus illorum qui vocauerunt nomina sua in terris suis, qui à Deo recedentes in terra scribentur, erat diues. Nec tamen quia diues, ideo reprobat, quia nec omnis est sancta paupertas, nec omnes diuitiæ criminose, sed vt luxuria infamat diuitias, ita paupertatem sanctitas commendat.

¶ Cæterum diues iste non abstulisse aliena reprehenditur, sed propria non dedisse. Nec dicitur quia vi quendam quam oppressit, sed quia in acceptis rebus se exulit. Hinc summo opere colligendum est, quæ poena multandus sit qui aliena diripit, si inferni datione percussus, qui propria non largitur. Hoc igitur significat, quoddam hunc in ferno tradidit, quia in sua felicitate tumidus fuit, quia percepta dona ad vsum arrogantiae inflexit, quia viscera pietatis ignorauit, quia peccata sua redimere etiam quum inibi abundaret, pretio noluit.

¶ Porro diuitis istius luxum attende. Et induebatur, inquit, purpura & bysso. Purpuram regij habitus esse colorem marinis & conchiliis tinctam, nemo ferè qui dubitet. Nam conchilia ferro circuncisa, lachrymas purpurei coloris quibus lana tingatur, emittunt. Bysso verò, genus est quoddam lini nimium candidi & mollissimi. Itaque purpura desuper ad instantiæ pompam, subitus autem ad molitiem bysso induebatur. Cinerem, terram, & pulcrem, purpura & serico tegebat.

¶ Sunt autem nonnulli qui cultum pretiosarum vestium non putant esse peccatum. Quod tamen si culpa nō esset, nequaquā sermo dei tam vigilanter exprimeret, quoddam diues qui torquetur apud inferos, bysso & purpura indutus fuisset. Nemo quippe vestimenta precipua nisi ad inonem gloriam querit, videlicet vt cæteris honorabilior esse videatur. Nam quoddam pro sola inani gloria vesti-

Cur diues dānatus.

B
Luxus diuitis. Beda.

Gregor.
Luxus vs stium.

DOMINICA PRIMA

mentum pretiosius quaeritur, res ipsa testatur, quia nemo vult ibi pretiosis vestibus indui, ubi ab aliis non possit videri. Quam culpam possumus melius etiam ex diuerso colligere, quia si electio vilis indumenti virtus non esset, Euangelista notanter de Ioanne non diceret: Erat indutus pilis camelorum. Sequitur:

Et epulabatur quotidie splendide.

C Diues hic (inquit Theophy.) omnino dissolutus erat. Nam purpura & bysso induebatur, & praeterea omnibus aliis delictis vacabat. Epulabatur enim & non nunc tantum, & postea non, sed quotidie: & non mediocriter, sed splendide, hoc est, sumptuose & prodigaliter.

1. Moral. Secundum eius vestimenta, ita & epulae. Et nos quales epulas, talia & vestimenta sectamur. Vbi secundum Gregorium solenter intuendum est, quia celebrari conuiuia sine culpa vix possunt. Pendet etenim semper epulas comitatur voluptas. Nam dum corpus in refectionis delectatione resoluitur, cor ad inane gaudium relaxatur.

Job. 1. Vnde & b. Job pro filiis suis ex ordine vicissim conuiuia celebrantibus, quotidie dominum precabatur, ut quicquid illi luxu deliquissent, ipse precibus & sacrificiis expiaret. Vnde scriptum est: Quisquam in orbem transissent dies, cuius iij, mittebat ad eos Job, & sanctificabat illos, coisurgensque diluculo offerebat holocausta pro singulis. Dicebat enim: Ne forte peccauerint filii mei, & non benedixerint Deo in cordibus suis. Hinc iterum scriptum est: Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere. Itaque diues iste talem se gessit sicut vnus aliquis ex habitatoribus Sodomorum. Vnde per Ezechielem dicitur: Haec fuit iniquitas Sodomae sororis tuae, superbia, saturitas panis, & abundantia, & otium ipsius & filiarum eius, & manum egeno & pauperi non porrigebant.

Exod. 23. Circa secundum, quod est vlcerosi pauperis inopia miseranda, subiungitur:

Ezech. 16. Et erat quidam medicus nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam diuitis ulceribus plenus, cupiens saturari de micis quae cadebant de mensa diuitis, & nemo illi dabat.

Hic

PENTECOSTES.

32

Hic in primis notandum est, qualis in ore veritatis de Deo superbo diuite & humili paupere sit ordo narrationis. Dum enim de viuicibus loquitur, humano more de diuite primum differens, hunc pauperi mendico praeponebat. Diuites enim vbique, nempe in templis, in theatris, in foro, in conuiujs, honore & loco pauperibus preferuntur.

Ordinem
ut mors
variatur.
Simile.
Verum ubi de eisdem iam vita functis narratione incipit, diuiti pauperem narrationis ordine praeponebat. Et similis est haec mutatio seu vicissitudo, ei quae de falcone & de capone in usu est. Falco viuus accurate pascitur, ingenti sollicitudine custoditur, magni aestimatur, denique ipsius domini sui interdum manu gestatur. Altille vero, capo vel gallina, aula pellitur, sterquilinum scalpurando victum querit. Sed mors hanc mutat vicissitudinem. Nuntiatur domino falconem mortuum, & abicitur vel in foueam vel in sterquilinum: occisum vero & egregie coctum & preparatum altille, festiue ad domini mensam deferitur.

Dives & pauper propter alterutrum.
Pro. 12.
Sed nec illud otiosum est, quod de diuite ad pauperem, & rursum de paupere ad diuitem transit, alter enim alteri confert, & alter est propter alterum, iuxta illud: Diues & pauper obuauerunt sibi, vtriusque operator est dominus. Secures essent sine pauperibus opulenti, nec inopes sine diuitibus possent sustentari. Non ergo iniustus est Deus inaequaliter opes distribuens, sed ideo tu abundas & ille mendicat, ut tu bonae dispensationis merita consequaris, illo vero patientiae brauiis decoretur.

Grego.
Et erat, inquit, quidam medicus nomine Lazarus. Certum in populo solent magis nomina diuitum quam pauperum ferri. Quid est ergo quod dominus de paupere & diuite verbum facies, nomen pauperis edicit, & nomen diuitis non dicit, nisi quod dominus humiles nouit atque approbat, & superbos ignorat? Nouit enim dominus qui sunt eius. Moyse domino dicitur: Te ipsum noui ex nomine, inuenisti enim gratiam coram me. Hinc per Salomonem dicitur: Memoria iusti cum laudibus, & non impiorum putrescet. Memoria iusti quod beatis pauperibus per Christum Psalmista cecinit fore prestandum, ubi ait: Parcet pauperi & inopi, & animas pauperum saluas faciet. Ex usuris & iniquitate redimet animas eorum, & honorabile nomen eorum coram illo.

Itaque

all. nome

DOMINICA PRIMA

¶ Itaque nomen huius mendici in libro vitæ scriptum Christus videbar, ubi nomen diuitis prorsus erat ignotum. Ait Apostolus de suis in Christi Evangelio cooperatibus: Quorum nomina sunt in libro vitæ. Et vtiq; etiam in mediis ipsis vitæ huius calamitatibus felices ac ter quaterque beati, quorum nomina in libro vitæ scribi sunt digna, dicente domino: Gaudete & exultate, quia nomina vestra scripta sunt in cælis. Qui autem peccauit mihi, inquit, delebo eum de libro meo.

Lue. 10.
Exod. 32.

B. ¶ Qui iacebat ad ianuam diuitis, & cætera quæ sequuntur. Ideo iacebat ad ianuam, ne diues diceret: Non vidi, nemo mihi nuntiavit. Videbat illum exiens & reuertens.

Chryso. ¶ Ideo vlcibus plenus, vt crudelitatem diuitis suo corpore demonstraret. Mortem corporis tui dicit diues, iacere vides ante ianuam, & non misereris. Si dei præcepta non consideras, saltem miserere conditionis tuæ, & time ne & ipse talis efficiaris. Habet autem aliquod ægrotatio solatium, si opes habet. Quanta ergo in isto poena est, in quo inter tot vlcera non meminit dolores plagarum, sed famem? Sequitur enim:

¶ Cupiens saturari de micis quæ cadebant de mensa diuitis. Quasi dicat: Sufficiunt mihi micæ mensæ tuæ, quæ vel abiicitur vel comeduntur à canibus. Præbe de superfluo elemosynam inopi, fac de non damno tibi lucrum.

Verum insolentia & tumor diuitum in diuitis subinfertur. Subditur enim:

¶ Et nemo illi dabat. Qualis dominus, talis & familia. Diuites enim ita sunt humane conditionis immemores, vt tanquam supra naturam positi, de miseris pauperum incensina suarum capiant voluptatum. Rideant in opem, insultent egenti, & his auferant quorsu decebat misereri. Inexplebilis est enim auaritia diuitum, nec timet deum, nec hominem veretur. Non parcat patri, & amico fidem non seruat, viduam opprimit, rem pupilli inuadit. Quid igitur restat, nisi vt tandem à iusto iudice Deo sine misericordia seriantur, qui in semetipsis misericordia caruerunt?

¶ Pensandum est hic, conditor noster omnia quanta consideratione dispensat. Nam ecce vlcibus plenus mendicus Lazarus ante ianuam diuitis iacet, quæ de re vna, duo dominus iudicia expleuit.

Ambr. In diuites insolentes. Aug. de ver. do.

Grego.

Ha-

POST PENTECOSTES.

33

¶ Habuisset enim fortasse aliquam excusationem diues, si Lazarus pauper & vlcerosus ante eius ianuam non iacuisse, si remotus fuisset, si eius inopia non esset oculis im portuna. Rursus si longè esset diues ab oculis vlcerosi pauperis, minor em tolerasset tentationem pauper in animo. Sed dum egenum & vlceratam ante ianuam diuitis & delictis affluentis posuit in vna eademque re, & ex visione pauperis non misereanti diuiti cumulum damnationis intulit, & rursus ex visione diuitis tentatum quotidie pauperem probauit. Cui certè poterat ad poenam sufficere paupertas, etià si sanus fuisset. Rursus suffecisset ægritudo, etià si subsidium adesset. Sed vt probaretur amplius pauper, simul huc & paupertas & ægritudo tabefecit, atque pauperis que insuper videbat procedentem diuitem obsequentibus hinc gra- cuncis fulciri, & se in infirmitate & inopia à nullo visita- uior. ri. Nam quodd nemo ei ad visitandum aderat, testantur ca- nes qui licenter vulnera eius lingeant. Subditur enim:

Sed & canes ueniebant & lingeant ulcera eius.

¶ Vlcera quæ nullus hominum lauare dignabatur & cõ- trectare, feræ mites lambunt. Ergo canes mitiores erant misero, quàm homines. Quod si forsitan morsum ei inflig- turi accurrissent, non erat qui eos abacturus fuisset.

¶ Itaque ex vna re (vt dictum est) omnipotens Deus duo iudicia exhibuit, dum Lazarum pauperem ante diuitis ianuam iacere permisit, vt & diues impius damnationis sibi augetet uisionem, & tentatus pauper crederetur ad remunerationem. Conspiciebat ille quotidie cui non miseretur, videbat ille de quo probaretur. Duo inferius corda, vnus de super inspector, qui hunc & tentando excercebat ad gloriam, illum tolerando expectabat ad poenam.

¶ Num igitur Lazarus in tantis malis blasphemabat? Num conuiciabatur? Num incessabat luxum diuitis? Num inhumanitatem cõdemnabat? Nû prouidentia dei reprehē- debat? Nihil horum, sed fortis erat & magne sapientie.

¶ Vnde hoc manifestum? Certè ex eo quod angeli ipsum mortuum susceperunt. Nam si obmurmurator fuisset & blasphemus, nunquam tantum honorem fuisset cõsequutus, & comitatu stipatus angelorum, iuxta quod esse fa- ctum

Gregorius

Theoph. Patientia pauperis.

c etum

DOMINICA PRIMA

Aut in litera consequenter ostenditur.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Factum est autem ut moreretur mendicus, & portaretur ab angelis in sinum Abrahe.

G ¶ Hic ponitur vtriusque meritis iusta retributio. Vbi duo notantur. Vnum est, defuncti pauperis beata felicitas. Alterum, mortui diuitis gehennalis calamitas.

¶ Circa primum. Audiuimus qualiter vterque in terra vixit, audiamus iam quid vterque post hanc vitam mercedis accepit.

Mors a-
quat oēs
Factus est, inquit, ut moreretur mendicus, & cetera quæ se
quuntur. Omnibus enim mors æqua fors est. Moritur diues
æquæ ut pauper, moritur sapiens æquæ ut stultus, magnus
æquæ ut paruus, iuuenis æquæ ut senex. Vnde ait quidam:

Mors resecat, mors omne necat quod carne creatur.

Magnificos premit & modicos, cunctis dominatur.

2. Reg. 14. Scriptum est: Omnes morimur, & quasi aqua in terram dis-
labimur. Mortalium retundit superbiam, qui ait:

Boetius.

Quid d' superbi colla mortali iugo

Frustra leuare gestiunt?

Licet remotos fama per populos means

Diffusa lingua explicet,

Et magna titulis fulgeat claris domus,

Mors spernit altam gloriam.

Inuoluit humile pariter & celsum caput,

Aequatque summis infima.

¶ Factum est ergo ut moreretur mendicus, de mendico
diues, de misero felix, de calamitoso beatus effectus.

Pis paup-
ribus mors
optanda.
¶ Vbi Chrysostomus: Tantæ pœnæ repente delictis com-
mutantur. Portatur post tantos labores, quia defecerat,
ne saltem ambulans laboraret. Et qui abiectus fuerat ab
hominibus, ingenti cum honore ab angelis portatur. Nec
suffecerat ad portandum pauperem angelus vnus sed plu-
res veniunt, ut eorum lætitiæ faciant. Gaudet vnusquis-
que angelorum sanctum onus tågere, libèter talibus oneribus
prægrauatur, ut ducant homines ad regna cælorum. Hæc ille:

Gen. 13.

¶ Sed quod portatus sit attende. In sinum Abrahe, inquit,
qui non pauper, sed diues fuisse legitur, ut agnoscat etiam
diuites sanctos & Dei posse esse amicos, atque nonnullis
sanctis pauperibus sanctiores atque maiores. Quis enim
non

POST PENTECOSTES. 34

non intelligat esse maiorem qui in beatam requiem susci-
pit, eo qui suscipitur?

¶ Sed ad Lazarum considerationem reuocantes, quum au-
dimus factum esse ut moreretur mendicus, intelligamus morti-
eius finem impositum, & ipsum vitam restitutum. Nam de euen-
tu quolibet qui præterit & iam non est, dicere solemus:

Hoc vel illud tali tempore accidit, aut factum est. Mors itaque;

piorum transit, permanet autem mors impiorum. Mors sanctorum
quædam vitæ pro vita commutatio est. Vitæ, scilicet corruptibilis

pro immortalis, iuxta quod in Euangelio dominus loqui-
tur, dicens: Qui verbum meum audit & credit ei qui misit me, Ioan. 3.

habet vitam æternam, & in iudicium non venit, sed transiit à mor-
te in vitam. Hinc rursum alibi de iustis scriptum est: Vili Sapien. 4.

sunt oculis insipientium mortui, ipsi autem sunt in pace. Pio paup-
¶ Itaque Lazari morte omnis tua finem accepit in felici-
tas, ut dictum est. Paupertas, inedia, nuditas, vlcera, morbi, quid con-
despectio, velut vnus noctis sompniū abierunt, quorum lit.

despectio, velut vnus noctis sompniū abierunt, quorum loco
successit abundantia bonorum, honor & gloria, pax

& securitas, & gaudium nunquam defectorum. Nullus itaque
contemnat pauperes, ægrotos, mendicos, & ceteros hu-
iusmodi, qui apud plerisque superbos tãquam purgamen-
ta huius habentur, ne forte spernat quos elegit deus. Quis

enim Lazaro despectior, quis pauperior, quis abiectior,
quis miserior? Nam quoniam extremæ fuit inopiæ, idcirco

Christus exemplo eius hic vti voluit.

¶ Porro quum audimus beati pauperis animam ab angelis
sublatam in sinum Abrahe, discamus hinc & ipsi sanctorum an-
gelorum fidem custodire atque tutelam nostras animas in vita pa-
riter & in morte assiduis precibus commendare, quatenus ab

incursum spirituum malignorum (vtique rugientium preparatorum
ad prædam) defensas, in lucis ac pacis loca deducant.

¶ Et portaretur, inquit, in sinum Abrahe. Et bene locus Locus pio-
quietis beatorum, sinus dicitur, vtique ad similitudinem si-
nus maris, quia sicut ille est locus à tempestate, procellis, nus dui-
& ventis quietus, & nauibus à feri maris iactatione sub-
ductis opportunus, sic locus ille qui hic sinus Abrahe nũ-
cupatur, receptaculum est piarum animarum, quæ mundi
huius (quasi cuiusdam maris) labores innumeros, tentatio-
nes & pericula quasi horridas tempestates & imminetia
e ij nau-

DOMINICA PRIMA

naufragia euaserint. Hic planè sinus, hæc requies est, unde alibi voce saluatoris in Euangelio dicitur: Multi uenient ab oriente & occidente, & recumbent cum Abraham, Isaac & Iacob in regno dei.

Lib. de origine animæ.

¶ Proinde b. Augustinus de sinu Abrahæ differens: Si errare, inquit, pueriliter nō vis, sinum Abrahæ intellige remotam sedem quietis, atque secretam ubi est Abraham. Et ideo Abrahæ dictū, non quod ipsius tantum sit, sed quod ipse multarum gentium pater sit, quibus ad imitandum fidei principatum præpositus est. Vnde Gregorius:

Lib. 4. mor.

¶ Priusquam redemptor noster morte sua humani generis peccatam solueret, eos etiam qui cœlestis patriæ vias sequuti sunt, post egressum carnis inferni claustra tenebant. Non ut pœna quasi peccatores plecteretur, sed ut in locis remotioribus quiescerent, quos ab ingressu regni reatus primæ culpæ prohibebat.

Lib. 12.

¶ Itaque ante aduentum mediatoris dei & hominum, omnis homo mundæ probatæque vitæ fuerit, ad inferni claustra descendit. Nec tamē ita iustorum animas ad infernū dicimus descendisse, ut in locis pœnalibus tenerentur, sed esse superiora inferni loca, esse alia inferiora credenda sunt, ut in superioribus iusti requiescerent, & in inferioribus iniusti cruciarentur.

¶ Circa secundum, quod est mortui diuitis gehennalis calamitas, subditur in litera:

Mortuus est autē & diues, & sepultus est in inferno.

Chryso.

¶ Diuitie enim à morte saluare neminem possunt. Mortuus, inquit, est diues, de diuite per mortē pauper, nudus, & omnis boni gens effectus. Mortuus tunc est corpore, sed erat illi antē anima mortua. Nihil enim agebat ex operibus animæ. Nā totus feruor qui provenit ex dilectione proximi expirauit, & erat corpore defuncto defunctior. Nullus autem est qui sepeliendo diuiti ministrasse dicitur ut Lazaro. Eo nāq; quod in lato itinere delectatus multos habuit obsequētes adulatōres, ut peruenit ad finē, priuatus est omnibus. Simpliciter enim sequitur: & sepultus est in inferno. Sed & anima eius dum viueret sepeliebatur obruta corpore quasi sepulchro. Sepultura autē inferni, pœnarum profunditas est, quæ superbos & inimi-

Sepultura inferni.

POST PENTEC.

35

sericordes post hanc vitam vorat. Est autem infernus, inquit Basilus, locus quidam cōmunis in intimo terræ obumbratus undique & opacus. Cuius est quoddam orificium in profundum tendens, per quod pater descensus animabus ad malā damnatis. Et (ut inquit Chrysostomus) sicut regum carceres extra manent, sic & extra mundum foris alicubi est infernus.

¶ Mortuus itaque est diues, & modis omnibus mortuus, id est, morte animæ, morte corporis, & morte vtriusque. Idem est dicere, morte culpæ, morte naturæ, & morte gehennæ, quæ est mors peccatorum pessima. Et hæc est illa eius sepultura de qua hic dicitur: Et sepultus est in inferno. Vnde non confurget, iuxta quod per Psalmistam dicitur: Sepulchra eorum, domus illorum ingernum.

Psalm.

¶ Itaq; diues quondā, nunc in inferno sepultus, incompārabiliter inferior pauperiorq; quā vnquā medicus ille vlcerosus fuit, effectus est, iuxta quod scriptum est. Diues quidam dormierit, nihil secum auferet: aperiet oculos suos & nihil inueniet. Et iste quidem duxit in bonis dies suos, & in pūcto ad infernū descendit. Et hic finis est diuitiū crudelitū & superbiorū, iuxta quod sermone diuino ad vnū eorum propheta loquitur dicens: Detrahta est ad inferos superbia tua, cecidit cadauer tuū. Subter te sternetur tineæ, & operimentū tuū erūt vermes. Ecce quā & quā subita mutatio tantarū opum in tantā inopiā, tantarū voluptatum in tanta tormēta, quotidianarū epularū in sitim & inediā sempiternā, purpuræ & byssi in flammās gehennæ.

Iob. 27.

Iob. 18.

Isaia 14.

Miserationem mutatio.

¶ Proinde singulis sua peccatoribus in inferno sepulchra parata sunt, ut qui similes fuerunt in culpa, etiam similia tormenta fortiantur. Prospiciendum cuique est, quoniam loco perpetuam animæ suæ eligat sepulturam. Siquidem operibus piis sinus Abrahæ, prauis autem operibus gehennæ sepultura paratur.

Ut anime sepultura eligatur.

¶ Vñtatum est in sua quæque parochia post obitum tumulari. Ius suum diabolus districtè sibi defendit, nec patitur eum qui suæ debetur parochiæ, alio loco sepeliri. Diabolus ergo quasi quidam seuerus parochus est, cuius parochianum eum esse cognoscit, qui videlicet ab eo in aqua concupiscentiæ carnalis baptizatur, qui illi suorum

Diaboliparochianus.

e iij

ope-

DOMINICA PRIMA

operum & initia & consummationem quasi primitias soluit, & decimas, qui lasciuis cantilenis, dictaminibus impudicis, carminibus vanis, aut verbis detractoriis, vel dicendis vel audiendis intendens, parochi sui diaboli quasi officio vel horis audiendis sedulo studet adesse. Talis enim iste fuit qui dicitur sepultus in inferno.

*Ierem. 22.
Sepultura
asini.*

De huiusmodi sepultura per Ieremiam de quodam impio rege dicitur: Sepultura asini sepelietur, putrefactus & proiectus extra portas Ierusalem, Sepultura asini talis est: Pellem eius suus sibi tollit dominus, carnos deuorantur a canibus, ossa frigoribus & aestui, grandini pluuiisque relinquuntur.

Eccle. 10.

Sic nimirum, mortuo homine impio, terrenas eius diuitias tollunt haeredes, caro vermibus, anima gehennae supplicii deputatur. Vnde per Sapientem dicitur: Quum morietur homo, hereditabit serpentes, & bestias & vermes, Per serpentes daemones, per bestias, haeredes aut filios ingratos aut bestialiter viuentes, per vermes perpetuos stimulantis conscientiae remorsus intellige.

HOMILIA ALTERA.

Leuans autem oculos suos, quum esset in tormentis, uidit Abraham a longe, & Lazarum in sinu eius.

Luc. 16.

Hinc usque ad finem lectionis duo restant consideranda. Vnum est, damnati diuitis gehennale supplicium. Alterum, in flammis ardenti negatum refrigerium, ibi: Et dixit illi Abraham.

*I.
Pena ut
oculos aperit.*

Circa primum duo notantur. Vnum est, damnati diuitis sera cognitio. Alterum, ardentis & ciulantis irrita deprecatio, ibi: Et ipse clamans dixit.

Tob. 4.

Circa primum dicitur: Elegans autem oculos quum esset in tormentis. Nunc oculos diuitis poena aperit, quos ante clauserat culpa. Cognoscitur enim dominus iudicia faciens qui non fuit cognitus loganims & patiens, & misericordiam repromittens. Sed nunc frustra in suppliciis oculos eleuans aperit, quos olim inopi et medico crudeliter clausit. Hinc recte vir iustus filium instituit ait: Non auertas faciem tuam ab illo paupere, ita enim fiet, ut nec a te aueratur facies

do-

POST PENTECOSTE S. 36

domini. Ergo sibi uile fuisset, si (dum tempus erat miserendi) ad pauperem & inopem compassionis oculum subleuasset, dicitur Psalmista: Beat' qui intelligit super egenum & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus. Contra uero, iudicium sine misericordia fiet ei, qui non fecit misericordiam.

Perhibet disciplina Physicorum, talpam uiam oculis carere, qui tamen in ea post mortem a perscrutatoribus reperiuntur. Quid aliud diues auarus quam talpa terram semper uoluens, semper in terra delitescens, tam sui cognitione caecus quam Deus? Hi in morte recipiunt oculos, quum dicat: Quid nobis profuit superbia, aut diuitiarum iactantia quid contulit nobis? Transierunt omnia uelut umbra. Qui hoc dicit, uerum dicunt, sed sero consentientur et rorere. Quem tamen non agnosceret, si non eis mortem oculos aperuisset. Hinc per Psalmistam dicitur: Dormierunt somnum suum, & nihil inuenerunt omnes uiri diuitiarum in manibus suis. Et rursum alibi: Diues quum dormierit, nihil secum auferet: aperiet oculos suos, & nihil reperiet. Apprehendet eum quasi aqua inopia. Dormit diues & oculos aperit: quia quum caro moritur, illud anima uidere cogitur, quod dum uiueret praeuidere contempsit.

*Auarus
quasi talpa.
pa.
Sap. 5.*

Iob. 27.

Quum esset, inquit, in tormentis. Non ait, quum esset in tormento, sed in tormentis. Tortus enim in tormentis erat, oculos solos liberos habebat, ut alterius latitiam posset aspicere ut magis torqueatur, quia non habet quod alius habet. Aliorum enim diuitiarum, eorum qui in paupertate sunt, tormenta sunt.

Chrysost.

Proinde sicut pauperi dum uiueret grauiorem reddere poenam iacere ante ianuam diuitis, & aliena bona conspiciere: sic diuiti mortuo augebat exitium, & in gehenna accubitus, & delectationis Lazari prospectus, ne sola tormentorum natura, sed etiam collatione honoris illius, intolerabilius sentiret supplicium.

*Retalia-
tio iusti.*

Uide Abraham a longe & Lazarum in sinu eius. Multi Merant pauperes iusti, sed qui ad eius iacuerat limina aspectui occurrunt ad eius trilitiam. Vnde innotescit, quod in die illo qui alium iniuria affecerit, videbit iniuria affectum in quali sit gloria, & hic iterum illum in quanta condemnatione, sicut in hoc loco diues Lazarum, & Lazarus diuitem.

Chrysost.

e iij

Proinde

DOMINICA PRIMA

¶ Proinde quemadmodum Dominus eiecit Adam a regione paradisi collocavit, ut continuò aspectans clarior sentiret à quantis bonis excidisset, sic & illum condemnauit in cōspectu Lazari, ut videns illum in qualibus esset, sentiret vnde per inhumanitatem excidisset. Et propterea non apud quēdam alium iudicium, sed in sinu Abraham vidit Lazarum, quoniam hospitalis fuerat Abraham. Ve igitur reprehenderetur illius inhospitalitas, propterea illum apud Abraham videt.

*Triplex
per mortē
commuta-
tio.*

¶ Sed inter diuitem hūc & pauperem mendicum, rebus subitō per mortē versis, triplicē attende cōmutationem. Primum etenim diues qui in aula magnifica versatus, & molli ac sublimi cathedra sultus fuerat, iā contēptus, abiectus, & ab omnibus derelictus, in imo iacet. Pauper autē qui prae foribus diuitis iacuerat omni solatio & auxilio destitutus, in sublimi Abraham sinu honoratur atque fouetur, iuxta quod per Salomonem dictum fuerat: lacerant mali ante bonos, & impij ante portas iustorum.

Esai. 65.

¶ Secundō, diues in delitiis & summa vixerat voluptate, in extremis verō Lazarus doloribus. Sed nunc vice versā, diues flammis circumdatus eiulat in tormentis, Lazarus in sinu Abraham lætus exultat. Vnde per Esaiam Dominus loquitur, dicens: Ecce serui mei comedent, & vos elurietis. Ecce serui mei bibent, & vos sitietis. Ecce serui mei lætabuntur, & vos confundemini. Ecce serui mei laudabunt prae exultatione cordis, & vos prae dolore cordis clamabitis, & prae contritione spiritus ululabitis.

Prover. 21.

¶ Denique, Lazarus in hac vita micæ panis mendicabat à diuite, postmodum diues à paupere mendicabat stillam aquæ. Verū, sicut diues quondā non exaudierat Lazarū, ita nec isthic medicus beatus diuitē exaudiuit, iuxta quod per Salomonem dicitur: Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse clamabit & non exaudietur.

¶ Circa secundum, quod est ardentis & deprecantis irrita supplicatio, sequitur:

Et ipse clamās, dixit: Pater Abraham miserere mei, & mitte Lazarū ut intingat extremū digiti sui in aquā, ut refrigeret linguam meā, quia crucior in hac flamma.

¶ Et

PENTECOSTES.

37

¶ Et ipse clamās, inquit. Magnæ enim poenæ, magnam Nā vocem reddebant Pater Abraham. Patrem vocat, quem in operibus noluerat imitari. Miserere mei, inquit. Frustra sibi petit misereri, qui nec sui nec aliorum misertus fuerat. Sed & frustra o diues agis poenitentia, ubi nō est poenitentia locus. Tormenta te cogunt, nō mentis affectus.

¶ Et mitte Lazarum, inquit. Erras miser, Abraham mittere non potest, sed suscipere potest. Ve intingat extremum digiti sui in aquā. Lazarum videre non dignaberis, & nūc digitem eius desideras? Hoc quod petis tu ei quum viueret facere debebas. Aquam desideras, qui delibutos cibos antē fastidiebas. Vide conscientia peccatoris, nō totū audet poscere digitum. Quo pacto credere potuisset hic diues dum viueret, aliquādo futurū esse ut pauperis opē mendicans clamans & eiulans imploraret? Itaque nemo pauperem spernat, ne forsan & ipse iusto Dei iudicio rebus aliquando mutatis, pauperem deprecari cogatur.

*Grego.
Districta
actuum re-
tributio.*

¶ Hinc profectō colligitur quanta sit districtio severitatis dei. Diues enim iste qui ulcerato pauperi mentis suæ vel minima dare noluit, in inferno positus vsque ad minima quærenda peruenit. Nam & guttū aquæ petiit, qui micæ panis negauit. Sanē (ut dicit Basilus) condignum præmiū redditur diuiti, ignis ille & infernalis poena, & lingua arefacta. Vice lyre sonantis, gemitus vice potus, desiderium stillæ. Vice speculationum, enormium, caligo profunda. Vice ambitus incessantis, peruihil vermis.

*Theoph.
Ex sese a-
liis meti-
tur.*

¶ Sed cur non vertit sermonem ad Lazarum, sed ad Abraham? Confundebatur fortassis, existimans & Lazarū vinctū audire, & ex suis causis iudicabat illum. Si, inquit, ego tanta felicitate fruens cōtempni illum tātis malis coangustātū, & neq; micæ ei communicauim, multo magis & ipse contemptus vindicabit, & ut mihi beneficium cōcedatur non annuet. Propterea ad Abraham facit sermonē. Putabat enim ignorare patriarcham quæ contigissent.

¶ Sed notandum est quid sit quod diues in igne positus, O linguā suā refrigerari petit. Mos quippe est sacri eloquij ut aliquando aliud dicat, & ex eodem dicto aliud insinuet. Superius hunc superbū diuitē Dominus nō loquacitati vacante dixerat, sed superflue cōuiuante, neq; hūc de lo-

*Grego.
Cur lin-
gua cru-
ciatur.*

quaci.

DOMINICA PRIMA

Exo. 32.

Chryso.

**Nota simi-
litudinem**

**Augu. de
ques. euā.
Prouer. 18.
Roma. 10.
Extremū
digiti.**

quacitate notauit, sed cum elatione & tenacitate de edacitate peccasse. Sed quia abundare in conuiuio loquacitas solet, is qui hic malè conuiuatus dicitur, apud inferos grauius in lingua ardere perhibetur. Primò nanque malè conuiuanti bus famulatur culpa loquacitatis, post loquacitate, ludendi etiam leuitas sequitur, sicut scriptum est: Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere. Sed prius quàm ad lusum moueatur corpus, ad iocos & verba inania mouetur lingua. Quid est ergo quod in tormētis positus diues linguā suā refrigerari postulat, nisi quod is qui conuiuando magis de loquacitate peccauerat, per retributionis iusticiam in lingua atrocius ardebat?

¶ Sicut enim in theatris quum aduersarij, & astantes recedunt, exsities & amictus deponētes, qui reges & patres uisi fuerant, nudis vultibus videntur ut sunt: Sic & adueniēte morte, & soluto spectaculo vniuersi, laruis ego stas & diuitiarū depositis, ex solis operibus diiudicatur quinam verè sint diuites, qui pauperes, qui gloriosi, qui ue inglorij. Ad hæc, quod linguam suam uult refrigerari quū in flamma totus arderet, significat quod scriptū est: Mort & vita in manibus linguæ. Et quia ore confessio fit ad salutem, quod per superbiam ille non fecit.

¶ Extremū autē digiti vel minimā operationē significat, quia per spiritū sanctū subuenitur. Porro stilla aquæ, modicū aliquid est refrigerantis misericordiæ. Notandū verò est quod lingua & manus & digitus in animabus metaphoricè dicuntur. Sicut enim in deo manus, ipsius operatiua virtus dicitur, sic & ea quæ hic de mēbris animarū dicuntur non corporaliter, sed mentaliter seu spiritualiter exponenda sunt. Animæ enim huiusmodi mēbra non habēt, nihilominus tamen in mēbris ideo pati dicuntur, quod exutæ à corporibus tales pro peccatis suis affectus sentiunt, ac si etiam corpore paterentur in mēbris.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Et dixit illi Abraham: Fili, recordare quia receperisti bona

POST PENTECOSTES. 3

bona in uita tua, & Lazarus similiter mala. Nunc autē hic consolatur, tu uerò cruciaris.

¶ Hic post præmissa subiungitur, in flāmis ardenti negatū refrigeriū. Vbi tria per ordinē describuntur. Primum est, negati refrigerij causa seu ratio. Secundum, dānati diuitis pro suis supplicatio, ibi: Et ait. Tertium, dignam ob causam supplicationis reiectio, ibi: Et ait illi Abraham.

¶ Circa primum dicitur: Et dixit illi Abraham: Fili, recordare quia receperisti bona in uita tua. Filiū appellat, & accipit commemorat bona, ut ei & de amissa hereditate, & felicitate præterita dolor augeatur. Nam ut sapiens quidam ait: In omni genere infortunij, in felicitatū gen^o est fuisse felicit. Recordare, inquit, sed melius esset præuidisse.

¶ Quia receperisti bona, id est, quæ uera bona esse putabas. Non potes & in terra regnasse, & hic regnare. Diuitiæ tibi contingere non possunt & in terra & in inferis.

¶ Et Lazarus similiter mala. Non quod Lazarus ea mala putauerit, sed ex censura diuitis hoc dicebat, qui inopiā & famem & diram ægitudinem existimabat mala. Quam igitur infirmitatis & ægrotationis magnitudo premittit, Lazarum cogitemus, & lætanter accipiamus mala in uita nostra.

¶ Hæc ergo ei dicuntur, quia felicitatem dilexit seculi, nec aliam uitam præter illam in qua superbus tumebar, adamauit. Lazarus autem dicit mala recepisse, quia intellexit huius uitæ mortalitatem, labores, dolores, & erumnas, poenam esse peccati, quia omnes in Adam morimur, qui factus est transgressione mortalis.

¶ Receperisti, inquit, bona in uita tua. Quasi dicat: Si quid boni fecisti, unde tibi præmium deberetur: omnia receperisti in illo mundo epulans, ditatus, oblectatus successibus prosperis. Hic autem si quid mali commisit, vniuersa recepit, paupertate, fame, & extremis oppressus miseriis, & ueterque vestrum huc nudus accessit. Hic quidem à peccatis, propter quod & consolationem perfers poenam. Nunc autem hic consolatur, tu uerò cruciaris.

¶ Quæ sententia, ut dicit Gregorius, pauore potius indiget

**B
Boetius.**

**Chryso.
Præterita
bona tristitia agunt.**

**Augu. de
ques. euā.**

**Chryso.
Quibusdā
hic retribu-
tio.**

DOMINICA PRIMA

get quàm expositione. Nam qui in hoc mundo exterioris boni aliquid accepistis, ipsum donū exterius debetis extimescere, ne vobis pro quorundam actuum vestrorum recompensatione sit datum, ne iudex qui hic dona exteriora restituit, à retributione intimi boni repellat, ne honor hic vel diuitiæ, non adiumentum virtutis, sed remuneratio sint laboris.

¶ Ecce enim dum dicitur, Recepisti bona in vita tua, indicatur & diues iste boni aliquid habuisse ex quo in hac vita bona receperit. Rursumque dum de Lazaro dicitur, quia recepit mala, profecto monstratur & Lazari habuisse malum aliquid quod purgaretur. Sed mala Lazari purgavit ignis inopie, & bona diuitis remuneravit felicitas transiit vitæ. Illum paupertas afflixit & terisit, istum abundantia remuneravit & repulit.

¶ Quicquid ergo bona in hoc seculo habetis, quæ vos bona egisse recolitis, valde de ipsis pertimescite, ne concessa vobis prosperitas, eorumdem remuneratio sit bonorum.

¶ Et quum quolibet pauperes nonnulla reprehensibilia perpetrare conspiciatis, nolite despiciere, nolite desperare, quia fortasse quos superfluitas tenuissimæ prauitatis inquinat, caminus purgat paupertatis. De vobis omnino pertimescite, quia nonnulla etiā malè acta prospera vita sequuta est. De illis verdè sollicitè pèstate, quia eorum vitam etiam magistra paupertas cruciat quousque ad virg rectitudinem perducit. Sequitur:

Et in his omnibus inter nos & uos chaos magnum firmatum est, ut hi qui uolunt hinc transire ad uos, nō possint, neque inde huc transire.

¶ Chaos magnum, id est, interstitium immensum, hiatus & caligo horrenda. Et secundum Theophylactum, significat iustorum à peccatoribus distantia. Nam sicut eorum affectus varij fuerunt, sic etiam mansione non modicum differunt. Quod chaos firmatum dicitur, quia non potest dissolui, agitari, vel concuti. Firmatum est enim graui seueraque diuini iudicii sententia.

¶ Talis est enim hæc segregatio, ut reprobi in sua sint malitia indurati, ut bene operari non possint, & electi in bono

POST PENTECOSTES.

39

bono confirmati ut peccare amplius nequeant, & hoc est quod alter non potest ad alterum transire. Post mortem enim nequeunt merita immutari, sed quocunque ceciderit lignum, ibi iacet, siue ad austrum, siue ad aquilonem. Quali dicat Abraham: Videre possumus, transire non possumus. Et nos videmus quid fugerimus, & vos videtis quid perdidistis. Nostra gaudia cumulant vestra tormenta, & vestra tormenta cumulant nostra gaudia.

¶ Hinc elicias argumentum cōtra sequaces Origenis qui dicunt: Quum terminus sit imponendus supplicii, erit tempus quo peccatores aggregabuntur iustis & Deo. Ecce enim audimus Abraham dicentem, quod hi qui uolūt hinc ad uos, vel illinc ad nos transire, non possunt. Abraham sanè fide dignior est quàm Origenes. Semel diuisi Deus inter eos qui finaliter boni vel mali sunt permansuri, iam res immutari non potest.

¶ Itaque ostenditur hic per incommutabilitatem diuine sententiæ nullum auxilium misericordie præberi peccatoribus à iustis, etiam si velint præbere. Quo admonet ut in hac vita homines subueniāt quibus possunt, ne postea etiam si optimè recepti fuerint, eis quos diligunt opitulari non valeant. Illud enim quod scriptum est, ut & ipsi recipiant vos in æterna tabernacula, non de superbis & im misericordibus scriptū est, sed de his qui sibi eos amicos de operibus misericordie fecerunt, quos iusti non velut propria potestate quasi gratificando recipiūt, sed permissione diuina.

¶ Proinde prudens Abraham responsū attende. Primum R enim rationem reddidit diuiti quorū illum adiuuare non debeat, quoniam videlicet receperit bona in vita sua. Deinde quod etiam si velit iuuare illum, prorsus nequeat propter immensum chaos inter utrumque. Vnde Gregorius: Iustorum animæ quauis in suæ naturæ bonitate misericordiam habeant, iam tamen authoris sui iustitiæ coniunctæ, tanta rectitudine constringuntur, ut nulla ad reprobos compassione moueantur. Etenim vique aded reprobi in sua malitia sunt obstinati, sicque etiam Deum ipsum oderunt, ut nolint esse cum illo. Et quia superbia eorum qui Deum oderunt ascendit semper, adhuc grauiores penas

Eccl. 12.

Chrysost.

Theoph.

Dñatorū
penas esse
perpetuas,
August. de
quæst. euāg.

Malitia
damnato-
rum.

DOMINICA PRIMÁ.

pœnas potius vellent perpeti, quàm pœnitentiam agendo cum deo in gratiam redire, iuxta quod Ioannes in Apocalypsi perhibet, dicens: Et blasphemauerunt homines nomen dei habentis potestatem super has plagas, neque egerunt pœnitentiã vt darent illi gloriam. Ecce quàm magnum chaos, inter beatos obfirmatum est & damnatos.

¶ Circa secundum, quod est damnati diuitis pro suis supplicatio, subditur:

Et ait: Rogo ergo te pater, ut mittas eum in domum patris mei: habeo enim quinque fratres, ut testetur illis ne & ipsi ueniant in hunc locum tormentorum.

August.
de quas.
tuan.

¶ Lazarum petit mitti, quia sensit se indignum qui testimonium perhibeat veritati. Et quia nō impetrauerat paululum refrigerari, multo minus credit se relaxari posse ab inferis ad prædicationem veritatis.

Ambro.

¶ Serius diues iste magister esse incipit, quum iam nec discendi tempus habeatur nec docendi.

Grego.
Cognitio
diuiti ad
penam.

¶ Vbi etiam notandum est, ardenti diuiti quanta ad supplicium cumulantur. Ad pœnam nanque suam ei & cognitio fertur & memoria. Cognoscit enim Lazarus quē despexit, fratrum quoque suorum meminit quos reliquit. Perfecta quippe ei ultio de paupere non esset, si hunc in retributione non cognosceret. Et perfecta pœna in igne non esset, si non hoc quod ipse patitur, etiam suis timeret. Vt ergo peccatores amplius in supplicio puniantur, & eorum vident gloriam quos contempserunt, & de illorum etiam pœna torquentur quos inutiliter amauerunt.

Cognitio
beatis ad
gaudium.

¶ Credendum verò est quod ante retributionem extremi iudicii, iniusti in requie quosdam iustos conspiciunt, vt eos videntes in gaudio, non solum de suo supplicio, sed etiam de illorum bono crucientur. Iusti verò in tormentis semper intuentur iniustos, vt hinc eorum gaudium crescat, quia malum conspiciunt quod misericorditer euaserunt, tantoque maiores ereptori suo gratias referunt, quāto euidentius cernunt in aliis quid ipsi perpeti si essent neglecti, potuerunt. Quia qui, creatoris sui claritate vident, nihil in creatura agitur quod videre non possint.

Cæterum

POST PENTECOSTES.

40

¶ Cæterum, & aliud hic quoddam dogma docetur, quod Lazari quidem anima non est erga præsentia sollicita, nec rectorquet se ad aliquod relictorum. At verò diues quasi quodamvisco etiam post mortem à vita detinetur carnali. Nam si quis omnino carnalis secundum mentem fiat, nec postquam corpus exuerit, remouetur à passionibus eius. Videre autem est insigne diuitis huius malignitatem. Non enim ait: Mitte Lazarum ad fratres meos, ne meo exemplo & more viuantes offendant deum, sed tantum ne veniant in locum istum tormentorum, sicque non faciebat hoc in laudem & gloriam dei.

¶ Petenti itaque diuiti vt Lazarus mittatur, ab Abraham protinus responderetur. Vbi tertium, quod est dignam ob causam supplicationis reiectio, designatur.

Et ait illi Abraham: Habent Moysen & Prophetas, audiant illos.

¶ Quasi dicat: Non sint tibi magis curæ fratres tui quàm deo qui eos creauit, & statuit eis doctores qui eos commo-
neret & sollicitaret. Vocat autē hic Moysen & Prophetas, Mosica scripta & Prophetica. Per legē instrui de operibus poterat, per Prophetas de fide. Lex enim quæ esset facta mōstrabat. Prophetæ verò nūtiabāt credenda. Ceterum, hoc loco dominus euidentissimē declarat vetus testamentum esse fidei firmitatem, retundens perfidiam ludæorum, & hæreticorum nequitias excludens. Sequitur:

At ille dixit: Non, pater Abraham, sed si quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent.

¶ Aduertere est importunitatem diuitis, qui tot verbis inaniter & frustra sanctū patrē defatigare veritus nō est.

¶ Deinde videre etiam est iniquitatem hominis, quoniā qui antea cum fratribus suis recusauerat Lazaro dare miccas ex mensa, nunc illum cupit suam requiem deferere, sinūque Abraham relinquere, & rursus ad istos in mundum venire. Non autem petiit Lazarus reuiuiscere, mortemque denuò experiri. Cæterum, ex diuitis sermone colligitur fratres suos planē sui fuisse similes, iisdemque quibus ipse, vitiis imbutos. Et quia ipse dei verba despexerat, hæc audire nō posse suos sequaces existimabat. Quia enim audiendo

DOMINICA PRIMA

audiendo scripturas ipse contemnebat & fabulas esse putabat, ex semetipso de suis fratribus iudicabat, dicens eos scripturas non audituros, sed si quis ex mortuis resurrexurus esset, & ad eos iturus, ipsi forent credituri.

Theoph.

¶ Tales etiam sunt & nunc, qui dicant: Quis ea vidit quae sunt in inferno? Quis venit illinc & annuntiavit nobis? Inuenias sane huiusmodi falsi Christianos, qui nolunt nisi solum Moysen & Prophetas, sed nec Christum ipsum, nec Apostolos eius audire, & multo minus quoscunque catholicos & veraces praedicatores, sed mitti sibi aliquem volunt suae farraginis pseudoprophetae quasi emersum ex inferis Lazarum.

¶ Attendere etiam est hominem temerarium, qui & ipsum Abraham docere tentet, & quem nunquam in operibus bonis sequutus fuerat, patrem tamen semper inclamat. Cui etiam quod à Domino Iudaeis fuerat exprobratum, recte dici posset: Si filij Abraham estis, opera Abraham facite.

Ioan. 8.

¶ Itaque similes huic damnato diuiti sunt, qui quicquid in ecclesia vel agitur vel praedicatur, sacerdotum commenta, & deliramenta clamant esse monachorum. Vanè autem iste mortuorum aliqui cupit resurgere, ratus vanissimos fratres suos plus fidei quam viventibus, illi habituros, quomodo olim rex Saul optabat Samuelem audire mortuum, cui viuis credere recusarat. Sed iam audiamus patrem Abraham veraci sententia respondentem:

Ait autem illi: Si Moysen & Prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent.

Crego.

¶ Quia nimirum qui verba legis despiciunt, etiam rectoris praecepta qui ex mortuis resurrexerit quanto subtiliora sunt, tanto haec difficilius implebunt. Et nimirum constat, quia cuius implere dicta renuunt, ei proculdubio credere recusant. Quod autem verum sit cum qui non auscultat scripturis, nec à morte rediuiuis auscultaturus, ipsi testes sunt Iudaei, qui nunc quidem volebant occidere Lazarum, nunc verò inuadebant apostolos, quum tamen multi à mortuis Christo domino in testimonium resurgentes venissent in Ierusalem, & apparuissent multis. Quod si

POST PENTECOSTES.

41

si nobis profuturum fuisset ad fidem quoddam mortui resurgentes viventibus testificarentur, etiam hoc saepe fecisset dominus. Nunc verò nihil adeò vtile est ac scripturarum studiosa scrutatio.

Theoph.
Non expectare
dire testi-
monium
mortuorum.

¶ Mortuorum suscitationem falsè & apparenter facere potest etiam diabolus ut seducat imprudentes, seminans doctrinas de inferno dignas sua malitia, at eis qui scripturas probe scrutantur, nihil potest illudere. Illae enim sunt lucerna & lumen, quo lucente fur deprehenditur & manifestatur. Sed & illud considera, quoddam mortuus quisque iam rediuiuis, seruus tantum est. Quaecunque verò dicit scriptura, ea dicit dominus. Vnde & si resurgat mortuus, & si caelitus descenderit angelus, omnibus magis fide dignae sunt scripturae. Nam angelorum dominus, viuorum denique dominus & mortuorum eas instituit. Quoddam & si crebro resurgerent mortui, hoc iterum tempore contemneretur.

Chrysost.

Nota.

¶ Dixerit aliquis: Si nulla est mortuis cura de viuis, quomodo diues rogauit Abraham ut mitteret Lazarum ad quosque fratres suos? Sed nunquid quia diues ille hoc rogauit, ideo quid fratres agerent vel paterentur in illo tempore, sciuit? Ita illi cura fuit de viuis, quamuis quid agerent omnino nesciret, sicut nobis est cura de mortuis, quamuis quid agant omnino nesciamus. Sed rursus occurrat quaestio, quomodo hic Abraham esse sciebat Moysen & Prophetas, id est libros eorum? Vbi etiam nouerat diuitem illuc in deliciis, Lazarum verò in doloribus vixisse? Verum, non quum haec agerentur in viuis, sed ex mortuis potuit Lazaro indicante cognoscere, ne falsum sit quod ait Propheta: Abraham nesciuit nos. Possunt & ab angelis (qui rebus quae aguntur hic praesto sunt) audire aliquid mortui. Possunt etiam aliqua quae necessarium est eos nosse, non solum praeterita, verum etiam futura, spiritu dei reuelante cognoscere. Haec August.

August.
Li. de ciuitate
dei.
cap. 20.

*Nam mortui
sciunt a-
liis viuis
rum.
Esa. 63.*

f Dominica

DOMINICA SECVNDA POST
PENTECOSTEN.

Quidam fecit cenam magnam, & uocauit multos. *Luc. 14.*

Ex præsentis sancti Euangelij parabola tria principaliter sunt considerata. Primum est, Mira diuinæ benignitatis liberalitas. Secundum est, Negligentiæ humanæ indigna peruersitas, ibi: Et cœperunt. Tertium est, Iræ dei formidanda seueritas, ibi: Et reuersus.

Circa primum duo notantur. Vnum est, Cœnæ magnæ præparatio. Alterum, Vocandis inuitatis serui destinatio, Ib: Et misit.

A Circa primum dicitur: Homo quidam fecit cenam magnam. Docuerat saluator in præcedentibus præparare cœniuium rependere nequecibus, quum sit repensandum in resurrectione iustorum, dicens ad eum qui se inuitauerat: Quum facis prandium aut cenam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos diuites, ne forte te & ipsi reuoluerint, & fiat tibi retributio. Sed quum facis cœniuium, voca pauperes, debiles, claudos, & cæcos, & beatus eris, quia non habent retribuere tibi. retribuetur enim tibi in resurrectione iustorum.

Cyril. Hæc quum dixisset, quidam de simul recumbentibus intelligens vnum & idem esse resurrectionem iustorum & regnum dei, repensationem eiusmodi commendans, ait ei: Beatus qui manducabit panem in regno dei. Homo iste animalis erat, non satis diligenter percipiens ea quæ Christus protulerat, putauit corporeas esse remunerationes sanctorum. Et in longinqua iste suspirabat, & panis iste quæ desiderabat, ante illum discumbebat. Quis enim est panis regni dei nisi qui dicit: ego sum panis viuus qui de caelo descendit? Nolite parare fauces, sed cor.

August.

Sed quia nonnulli hunc panem fide tenus quasi odorâdo percipiunt, dulcedinem verò ei⁹ attingere veraciter gustâdo fastidiunt, subiecta parabola dominus talium torporem cœlestibus epulis dignum non esse redarguit, dicens: Homo quidam

DO. II. POST PENTECOST. 43

quidam fecit cenam magnam, & vocauit multos. Parabola narratio est, unde nec aliâ iuxta litteram habet expositionem quàm spirituale. Itaque homo iste nemo alius est quàm ille de quo per Prophetâ dicitur: Homo est, & quis *Iere. 27.* cognoscat eum? Igitur homo ille deus est, qui ob immensam suam in nos clementiam & misericordiam homo vocari dignatur. Qui quoties punitiuam suâ virtutē indicare vult, vrsus, pardus, & leo, huiusmodi nōcupatur. Quando autem vult exprimere misericordiam, dicitur homo.

Qui fecit cenam magnâ, quia satietatē nobis æternæ *Cana ca-* dulcedinis præparauit. Vnde ipse dei filius homo factus *lestis.* loquitur, dicens: Ego dispono vobis sicut disposui mihi *Luc. 22.* pater meus regnū, ut edatis & bibatis super mensam meā in regno meo. In hoc enim dei fili⁹ de caelo descendit, ut ad hanc cenam nos reuocaret. Sic enim deus dilexit mundum, ut filium suum vnigenitum daret. De cuius cenæ incomparabili apparatu per Esaiam dicitur: Oculis non *Esai. 56.* vidit Deus, absque te, quæ præparasti expectantibus te.

Idecirco autem hoc cœniuium dei, non prandium sed cenam nominatur, quia post prandium cœna restat. Post cenam verò cœniuium nullum restat. Quia ergo æternum dei cœniuium nobis in extremo præparabitur, reatum fuit, ut hoc non prandium, sed cœna vocaretur.

Notandum verò est, quod inter delicias corporis & cordis hoc distare solet, quod corporales delitiæ quum non habentur, grave sui desiderium accendunt, quum verò habitæ eduntur, comedentem protinus in fastidium per satietatem vertunt. At contra, spirituales delitiæ quum non habentur, in fastidio sunt, quum verò habentur, in desiderio. In illis appetitus placet, experientia displicet. In istis appetitus vilis est, experientia magis placet. In illis appetitus saturitatem, saturitas fastidium generat. In istis appetitus saturitatem, saturitas appetitum parit. Augent enim spirituales delitiæ desiderium in mente dum faciunt, quia quanto magis earum sapor percipitur, eo amplius cognoscitur quod auidius ametur. Et idcirco non habitæ, amari non possunt, quia earum sapor ignoratur. Quis enim amare valeat quod ignorat? Internas ergo delicias homo non appetit, qui eas comedere diu longèque diffueuit.

f ij Sed

DOMINICA SECVNDA

C Sed suprema nos pietas nec se deserentes deserit. Contemptas enim illas delicias ad memoriam nostram oculos reuocat, easque nobis proponit, in promissione torporem excutit, atque ut fastidium nostrum repellere debeamus inuitat, quum dicitur: Homo quidam fecit cenam magnam.

Cena cur magna.

Et merito quidem cenam hanc, id est, aeternam beatitudinem, quam humano generi preparauit, magnam dicit, tum quia magnis impensis (id est, Christi morte) preparatur, tum quia conuiuium omnes magni sunt, nempe reges.

Sap. 10.

iuxta quod de eis scriptum est: Accipiet regnum decoris & diadema speciei de manu dei. Sanè tunc accipient, quando

Math. 25.

illis domini voce dicitur: Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi.

Grego.

Et vocauit multos. Multos vocauit, sed pauci veniunt, quia nonnunquam ipsi qui ei per fidem subiecti sunt, eterno eius conuiuium male viuendo contradicunt. Multos vocauit, qui vult omnes homines saluos fieri. Omnes vocat, qui propter homines homo factus exclamat, dicens: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos.

2. Tim. 2.

Math. 11.

Vocauerat olim per Prophetas, postmodum vocauit per Apostolos, per martyres suos, per pastores & doctores, & modo per Evangelicos predicatores.

Per quid vocat deo.

Vocat nihilominus per beneficia, vocat per flagella, vocat per miracula, vocat per interiora mentis hortamenta. Neminem praeterit, spernit neminem, sicut scriptum est:

Iob 25.

Super quem non fulget lumen illius? Testatur Apostolus mundum vniuersum Christi Evangelium audiuisset, & uti

Rom. 10.

que hoc auditu fuisse vocatum, quum dicit: Nunquid non audierunt? Et quidem in omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terrae verba eorum. Vocauit ergo multos, imò innumeros, & hoc vocatione communi, qua

Rom. 8.

sunt multi vocati, pauci verò electi. Neque enim hic de illa singulari & gratiosa loquitur vocatione, qua soli vocantur electi, de qua per Apostolum dicitur: Quos praedestinavit conformes fieri imaginis filij sui, hos & vocauit.

Hebr. 1.

Assueri conuiuium 17 pie.

Assueri tantae gratiae typus in conuiuium Assueri regis emicuit. Is enim monarcha praepotens regnauit ab India usque ad Aethiopiā super centum viginti septē provincias. Itaque tertio imperij sui anno fecit grande conuiuium cunctis

POST PENTECOSTES.

43

cunctis principibus & pueris suis fortissimis Persarum & Medorum inclitis, & praefectis prouinciarum, in quo omnes aureis poculis & stratis sericeis & purpureis vtebantur.

Iste Assuerus qui latissime regnauit, illum praesignauit de quo propheta vaticinio fuerat praenuntiatus: Et domus habitus à mari usque ad mare, & à flumine usque ad terminos orbis terrarum. Cui significationi ipsum etiam arridet vocabulum. Assuerus enim interpretatur, beatus. Christus itaque per Assuerum praefiguratus decurso tempore legis naturae, decurso item tempore legis scriptae, in tempore noui testamenti, videlicet gratiae tempore, quasi tertio imperij sui anno, aeternae beatitudinis conuiuium praeparans morte adita ingressum venire volentibus, aperuit.

Circa secundum, quod est vocandis inuitatis serui destinatio, subiungitur:

Et misit seruum suum hora cenae, dicere inuitatis ut venirent, quia parata sunt omnia.

Quid hora cenae, nisi finis mundi? In quo nimirum nos sumus, sicut iamdudum Paulus testatur, dicens: Nos sumus in quos fines seculorum deuenerunt. Si ergo hora cenae iam est quum vocamur, tanto minus nos debemus excusare à conuiuium dei, quanto appropinquasse iam cernimus finem seculi. Quod enim pensamus quia nihil est quod restat, ed debemus pertimescere, ne tempus gratiae quod praesto est, pereat.

Sed quis per hunc seruum qui à patrefamilias ad inuitandum mittitur, nisi praedicatorum vniuersitas signatur? Ad repellendum autem fastidium nostrum iam parata sunt omnia, quia ad abstergendum mentis nostrae fastidium in cena Dei ille nobis singularis agnus occisus est, qui tollit peccata mundi.

Sed ad considerationem serui missi redeamus. Nā si per hunc seruum vniuersitatem praedicatorum accipimus, constans est huiusmodi serui vocandis inuitatis nullo vnquam tempore defuisse. Primū etenim patriarchas misit atque prophetas, post hos filium suum vniigenitum destinauit. Ille verò duodecim apostolos suos & discipulos septuaginta duo. Quibus & ait: Sicut misit me pater, & ego mitto vos. Et rursum: Ecce ego mitto vos sicut oues in medio luporum. Qui

psal.

Grego.

1. Cor. 10.

D Mira inuitantis instantia.

Ioan. 20.

Math. 10.

Luc. 10.

f iij bus

DOMINICA SECUNDA

est grauius, in Deum crimen ipsum conicere.

Vitiu hoc ab ipsis prothoplastis initium habuit, qui post mādāi preuaricationem ad cōfessionem delicti clementer euocati superbe excusare, quā humiliter cōfiteri maluerunt. Vir enim trāsgressionis suæ crimen in feminam, femina in Serpentem reiecit. Innatum ergo sibi vitium hoc habet nostra natura iam inde à primis infecta parentibus, vt libenter peccatum cōmittant, commissum negando abscondant, & conuictū defendendo excusent.

Esaiā. 34. Scriptū est, dicente Propheta: Ibi habuit foueam ericius, & enutritur catulos suos. Erius, animal vndique spinis densissimis oblitum (quod si cōprehendere quisquā velit, citius sibi sanguinem quā illius carnem viderit) illos rectē significat, qui post culpā declinant in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis: quibus si quis voluerit suadere meliora, illōsq; ad peccati sui cognitionem adducere, citius ab eis scādālizatus exacerbat, quā illorū videat humilitatem vel delicti cōfessionem extorqueat, adeo sunt contradictionum spinis armati. Talis erit rex Saul qui à Samuele reprehensus, inobedientiæ suæ sacrificandi voto voluit adumbrare. Sed nimirum quæ defenditur culpa, geminatur. Porro defensionis suæ excusationis huius origo, superbia est. Sicut enim ad humiles pertinet cōfessio peccatorum, ita ad superbos pertinet defensio meritorum. Quod si adeo manifesta eorum sunt crimina, vt excusari palliarive omnino non possint, superbia inflati & cæci vel in deum vel in fatum (quod nihil est) vel in stellas, vel in tempus, aut horam malam, mentientes, imō blasphemantes, retorquent. Hoc reprimat spiritus sanctus loquens per Prophetam, & dicens: Nolite extollere in altum cornu vestrum, nolite loqui aduersus Deum iniquitatem.

1. Reg. 15. **A defensione culpe blasphemia.** Circa secundum, quod est excusantium vana contemnendaque allegatio, dicitur consequenter in litera:

G Primus dixit ei: Villam emi, & necesse habeo exire & videre illam: rogo te, habe me excusatum. Humilitas sonat in voce, quum dicit: Rogo te, habe me excusatum, sed dum venire recusat, superbia est in actione. Primus itaq; dixit: Villam emi. Secundum Augustinum, in villa

POST PENTECOSTES. 45

villa empta dominatio notatur. Ergo superbia castigatur, vitium 'primum'. Primus enim homo dominari voluit, qui dominum habere noluit. Villam emi, inquit. Quasi dicit: Dominatū ambitione & laboribus multis, imō & pretio animæ meę mihi comparavi. Elucet autem huius insipientia non solum in hoc quod omnino nimis carē emit, sed etiam in eo quod priusquam vidisset, emit. Et quidem nemo dominatum animæ suæ pretio sibi redimeret, si dignē pensaret, quia omnis potentatus vita brevis est. **Ecclesi. 10.**

Item si aduerteret periculum atq; ruinam loci sublimioris. Et quidem quāto status altior, tanto casus grauior est. Post ruinam verō quid superest, nisi vt potentes potenter tormenta patiantur? Porro qui iacet in terris, non habet vnde cadat. Alit quidam:

Humili loco, sed certa sedet
Sordida parue fortuna domus.
Alit virtus animosa cadit.

Ab alto cecidit angelus, & vsque adeo ruina sua collisus est, vt insanabilis sit fractura sua. Cuius exemplo Saluator discipulos suos à gloria vana deterrens: Videbam, inquit, sathanam sicut fulgur de cælo cadentem. **Nabuchodonosor** rex Babylonis elatus in superbiam, quasi Deus adorari voluit, & infra humanum genus abiectus, conuersationem cum beluis habuit. **Lucā. 10. Dan. 4. Exemplis fugienda.**

Dathan & Abiron principatum populi Israël per vim sibi vsurpare volentes, irato Deo inconsumpta hominum morte pereuntes, vnā cum vxoribus & liberis omniūque frequentia & substantia ac tabernaculis, horribili hiatu aperiente se terra, viui descenderunt in infernum.

Sed & ignis egressus à domino, interfecit Chore vnā cum dūctis quinque viris, quia incōsulto domino summū sacerdotiū per cōtentionem sibi vendicare volebat. Deū enim semper superbis resistit. Et bene quidē à superbia hic dominus orditur, q̄ initiū ipsa sit omnis peccati, & q̄ ab ea exordiū sumpsit omnis perditio, ipsa enim principiū est deficiēdi à deo. Vnde & per sapiētē dicitur: Initiū superbiæ hominis est, apostatare à deo, quia ab eo qui fecit illum recessit cor eius. Itaque rectē monuit iustus filium suum, dicens: Superbiam nunquam in tuo sensu, **Ecclesi. 10. Thob. 4.**

DOMINICA SECVNDA

su, aut in tuo verbo dominari permittas. In ipsa enim initium sumpsit omnis perditio. Sequitur:

Et alter dixit: iuga boiū emi quinque, & coprobare illa: rogo te, habe me excusatum.

H Quinq; iuga boiū, sensus carnis huius quinque numerantur. In oculis visus est, auditus in auribus, odoratus in naribus, gustus in faucibus, tactus in omnibus membris. Sed q; iuga (i. bina) sunt in tribus prioribus sensibus, facilius apparet. Duo enim sunt oculi, duæ aures, geminæ nares, ecce tria iuga. In faucibus. i. sensu gustandi, geminatio quedā inuenitur, quia nihil gustando sapit nisi lingua, & palato tangatur. Voluptas carnis quæ ad tactum pertinet, occulte geminatur, est enim & forinsecus, & intrinse.

Dicuntur autem iuga boiū, quia per sensus istos carnis, terrena requiruntur: Boes enim terram versant, Homines autem remoti à fide terrenis dediti, nolunt credere aliquid, nisi ad quod sensus corporis quinque partito peruenierit. Nō inquit, ego credo nisi quod video. Si talia cogitamus, quinque illis iugis boiū à cœna impedimur.

Grego.

Cæterum, quoniam corporales sensus quia interna comprehendere nesciūt, sola exteriora cognoscūt, & deferentes intima, ea quæ exteriora sunt tågunt, rectè per eos etiā curiositas designatur, quæ dum alienā vitā querit discutere, semper sua intima nesciēs, studet exteriora cogitare.

Curiositas
suggillatur.

Graue nāque est curiositatis vitium, quæ dum cuiuslibet mentem ad inuestigandā vitā proximi exterius ducit, semper ei sua intima abscondit, vt aliena sciens se nesciat: & curiosi animus quanto peritus fuerit alieni meriti, tanto sat ignarus sui. Propter hoc nāque & de his quinque iugis boiū dicitur: Eo probare illa, rogo te, habe me excusatum. Ipsa enim excusantis verba à vitij sui significatione non discrepant, dum dicit: Eo probare illa, quia videlicet aliquando pertinere probatio ad curiositatem solet. Proprium enim est hominum curiosorum discutere, rimari, tentare, & experiri velle omnia.

Orige.
Gen. 3.

Vitium hoc ex prima generis nostri parente Eva sortimur, quæ curiositate ducta, experiri ausa fuit vter verum dixisset, Deus ne an diabolus, & grauitè decepta est.

Gen. 24.

Dina quoq; filia Iacob curiosus vagabūda dum vide-

re

POST PENTECOST. 46

re cupit regiōis adhuc ignotæ mulieres, raptæ, & per viros Siche filio Emor virgo fuit oppressa. Vnde & clades nō curioſitate parua suborta est. Idē vsq; nūc vitium mulieribus hærēs periclitamultas tam virgines quàm coniugatas & viduas perdit.

Vnde Apostolus Paulus adoleſcentiores quasdam vi-
duas denotans, dicit: Otioſæ diſcunt circumire domos, non ſolum otioſæ, ſed & verboſæ, & curioſæ, loquentes quæ non oportet. Non ſolum autem mulieres, ſed etiam viros quosdā hui⁹ vitij arguit, dicēs: Audiū⁹ inter vos quosdā ambulare inquietē, nihil operātes, ſed curioſē agētes, lis denſitiamus & obſecramus in Domino Ieſu Chriſto, vt cum ſilētio operātes ſuſi panē māducent. Sequitur: I.

Et alius dixit: Vxorē duxi, & ideo nō poſſū uenire. Grego.

Notādū est, q; is qui ppter villā, & is qui ppter pbanda iuga boiū à cœna ſui inuitatoris excuſat, humiliatis verba permittet, dicēs: Rogo te, habe me excuſatū. Di- iudicat enim prauus quiſq; quū audit, nec tamē ea quæ di- iudicat agere deſiſtit. Nā dum cuiſlibet prauereſ agentī di- ciūus: Cōuertere, Deū ſequere, mūdū relinque, quōd hūc niſi ad dominicā cœnā vocamus: Sed quum reſpōdet: O- ra pro me quia peccator ſum, humilitatem inſinuat, ſubiſ- gens autem: Cōuerſi nō poſſū, ſuperbiā demōſtrat, & cō- uerti non poteſt, quia vitiorum ſuorum mancipium vo- luntarium quum ſit, illorum non valet iugum excutere. Non valet, inquam, quia non vult. Verbi gratia:

Queritur à quouis eorū qui inſatiabili corde lucris temporalibus inhiant, quid ſentiant de his qui ſua ven- dentes & erogantes pauperibus regnū cœlorū mercātur, ſapienter ne agitur? Reſpōdebit procul dubio: Sapienter. Quir ergo quod approbat, non facit? Nō poſſum, inquit. Quare? Quia ea quæ mihi dominatur auaritia non per- mittit. Non aliter ergo habet auarus quiſque vel ambitio- ſus vel alterius cuiuſque vitij ſeruus, ea quæ habere vi- detur, niſi eo modo habendi quo compedes quiſpiam habet, qui, vtique non tam habet quàm habetur, præ- fertim is qui luxuriæ carnis ſuæ deditus ab eo capti- uus habetur. Quod utiq; Dominus in iſto manifeſtē inſi- nuat, qui ad cœnā æternæ vitæ inuitatus, reſpondit: Vxo- rem duxi, & ideo non poſſum venire. Quid per vxorem niſi

Vxoris na-
mine quid.

DOMINICA SECUNDA

nisi voluptas carnis exprimitur? Nam quauis bonum sit coniugium, atque ad propagandam sobolem diuina prouideria cōstitutum, nonnulli tamē nō per hoc sordiditate prolis, sed desideria expectunt voluptatis, & idcirco per rem iustam significari non incongruē potest res iniusta.

Osce. 11.

Et attende, quod iste non ait ut ceteri: Rogo te, habeme excusatum: sed, non possum venire. Siquidem vitium hoc tenacius aliis vitiis hominem detinet irretitum. Vnde per Osce dicitur: Non dabunt cogitationes suas ut reuertantur ad dominum, quoniam spiritus fornicationis est in medio eorum. Dicat itaque Vxorem duxi, id est, carnali voluptati me adstrinxī, & ideo, non possum venire. Simpliciter ergo se posse respicere negat. Vnde per Sapientem dicitur: Audiet luxuriosus (nimirum consilium castitatis & respicientis) & displicebit ei, & proiciet illud post tergum suum. Quidni? Animalis enim homo non percipit ea quę sunt spiritus Dei, stultitia enim est illi. Vnde & hi qui hoc modo in carne sunt, Deo placere nō possunt.

Eccle. 17.

2. Cor. 2.
Roma, 8.

Itaque ad carnem nos æterni conuiuii summus paterfamilias inuitat, sed dum alius superbiæ, alius curiositatis, alius voluptati carnis est deditus, nimirum reprobis simul omnes se excusant. Dñi hunc vani honoris ambitio occupat, illi alieni actus sagax cogitatio deuastat, alterius, etiam mentem voluptas, carnis inquinat, fastidiosus quisque ad epulas æternæ vitæ non festinat.

Circa tertium principale dicitur:

Et reuersus seruus nuntiavit hæc Domino suo.

K Hic post præmissa subiungitur iræ Dei formidanda severitas. Vbi per ordinē tria notantur. Primum est, redeūti ad dominū serui nuntiatio. Secundū est, iterata vocantis serui destinatio, ibi: Tunc iratus. Tertium est, ingratorum & contumacium iusta abdicatio, ibi: Dico autem.

August.

Circa primum dicitur: Et reuersus seruus nuntiavit hæc domino suo. Nemo quum audit seruum hæc domino nuntiasse, putet quod propter inferiorum rerū sciētiā Deus indigeat nuntiis, quasi per eos fiat scientior, sed nouit omnia stabiliter atque incommutabiliter. Hæ-

bet

POST PENTECOSTES. 47

bet autem ministros propter nos, & propter ipsos, quia illo modo deo parere & assiltere, ut eum de inferioribus consulat, eiusque supernis iussis obtemperet, bonū est eis in ordine propriæ naturę. Idcirco autem nuntiasse hæc domino seruus dicitur, quod Euāgelij præcones de Pracones eorū contumacia qui audire vel obaudire nolūt sæpē a Euāgelio pud dominum conqueruntur. Verbi gratia Petrus & Io- annes ē concilio Iudæorum dimissi, reuersi ad suos annū tur- tiauerunt eis quanta ad eos principes sacerdotum & se- niores dixissent. Vbi post pauca apud Deum querelā depromentes, dicunt: Conuenerunt enim verē in ciuitate ista aduersus sanctum puerum tuum Iesum quem vnixisti Herodes & Pontius Pilatus, & cetera quę sequuntur. Similiter & Moyses, quum Dathan & Abyron & Chore propositio seditionis nulla ratione posset auertere, Dominum ne eorum sacrificia respiceret, orauit.

In hunc modum etiam Helias apud Dominum queratur, dicens: Altaria tua suffoderūt, & prophetas tuos occiderunt gladio, & derelictus sum ego solus, & querūt animam meam. De hoc seruorum reditu apud Lucā Dominus loquitur dicens: Quicumque non receperint vos, exeuntes de ciuitate illa, etiam puluerem pedum vestrorum excutite in testimonium supra illos, indicans, ut restaretur apud deū incalsū se pro illorū salute laborasse.

Luc. 10.

Circa secundum, quod est, vocandis conuiuii iterata serui destinatio, subditur:

Tunc iratus paterfamilias, dixit seruo suo: Exi cito in plateas & uicos ciuitatis, & pauperes, & debiles, & cæcos & claudos introduce huc.

Non est putandū qd iræ passio diuinæ substantiæ accedat, sed talis operatio quę in nobis ab ira fit dei ira, & in dignatio dicitur. Ita enim in Iudæorum principes indignatus paterfam. dicitur, & vocati sunt loco eorū qui de plebe erāt Iudæorū impotentē & fragilam mētem habentes. Abieci sunt ergo principes Iudæorum, & nullus ex illis credidit, iuxta quod hinc gloriantes, dicūt: Nūquid aliquis ex principibus credidit in eum aut ex Phariseis?

Ioan. 7.

Quoniam igitur oblatam gratiam neglexerunt, ele-

ci

DOMINICA SECUNDA

Eti sunt ex vulgo Iudæorum, homines simplices & indocti, qui hic per pauperes ac debiles & cecos & claudos intelliguntur. Hi enim super doctrina & miraculis Christi admirati, ea venerabantur. Vnde & ad dei cenam venire meruerunt, vt Petrus & Ioannes (qui censentibus Iudæis homines erāt sine literis) aliq̃ Apostoli, & multa hominum millia qui baptizati sunt & crediderunt. Siquidem infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia. Vnde etiam ad sacerdotes & Phariseos Saluator ait: Publicani & meretrices præcedent vos in regno dei.

Acta. 4.

1. Cor. 1.

Matth. 12.

¶ Ergo dum paterfamilias seruo præcipit vt cōd̃ exeat in plateas & vicos ciuitatis inuitare conuiuas, Iudæorum tantum vocatio intelligitur, qui per susceptam legem ciuiliorem vitam sortiti, quasi intra ciuitatem versabantur. Et hæc iuxta literam dicta sint.

Gregor.

Pauperes

& debiles.

Cæci.

Claudi.

¶ Ve autem ea ad moralem intellectum referantur, notādū nobis est quales describātur qui ad cenam vocantur & veniūt. Pauperes, inquit, ac debiles, cecos & claudos introducit huc; Pauperes & debiles dicuntur, qui iudicio suo apud semetipsos infirmi sunt. Nā pauperes & quasi fortes sunt qui & in paupertate positi superbiūt. Cæci vero sunt, qui nullū ingenij lumē habēt. Claudī quoq̃ sūt, qui rectos gressus in operatione non habēt. Sed dū mortī vitia in mēbris debilitate signātur, pfecto liquet, quia sicut illi peccatores fuerunt qui vocati venire noluerūt, ita hi quoque peccatores sunt, qui inuitātur & veniunt.

Mundo de-

spelli vt e-

liguntur.

Luca. 15.

¶ Sed peccatores superbi respuuntur, vt peccatores humiles eligantur. Hos elegit dominus, quos despicit mundus: quia plerunque ipsa despectio hominem reuocat ad semetipsum. Is enim qui patrem reliquit, & partem substantiæ quā pceperat prodigē expendit, postquam esurire cœpit, in se reuertitur dicens: Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus? Longē quippe a se discesserat, quādo peccabat, & si nō esurisset, in semetipsum minimē rediisset: quia postquam terrenis rebus indiguit, tunc cogitare cœpit quid de spiritualibus amisit.

M

¶ Pauperes ergo & debiles cæci & claudi vocātur & veniunt, quia infirmi quique atque in hoc mundo despecti plerunque tanto celerius vocem dei audiunt, quanto &

in

POST PENTECOST.

48

in hoc mūdo habēt vbi delectētur. Quos bene Amalechitarū puer ille Aegyptius, designat, qui Amalechitis prædantibus atque currentibus æger remāsit in via, & fame sitique aruit. Quem tamen Dauid inuenit, & ei cibū potūque præbuit. Qui ilicō conualecens dux Dauid factus est, cōuiuātes Amalechitas reperit, & eos qui se debilem reliquerant, cum magna fortitudine prostrauit.

1. Reg. 30.

Grego.

A Egereli

clui, sit

dux dauid

¶ Amalechita quippe popul⁹ lambens vocatur. Et quid per lābērem populū, nisi mētes seculariū designātur, qui terrena cūcta ambiēdo quasi lābūt, dū solis temporalibus delectantur? Quasi enim populus prædam facit, dū terrena diligentes, lucra de alienis damnis exaggerant.

¶ Sed puer Aegyptius æger in via relinquitur, quia peccator quisque dū infirmari ab huius mūdi statu cœperit, mox secularibus mentibus in despectū venit. Quē tamen Dauid inuenit, eiūque cibū & potū præbet, quia manu fortis dominus abiecta mūdi nō despicit, & plerūq̃ eos qui sequi mūdum minimē valentes quasi in via remanent, ad amoris sui gratiā cōuertit, eisque verbi sui cibum potūque porrigit, & quasi duces sibi in via eligit, dum suos etiā prædicatores facit. Dum enim Christū peccatorū cordibus inseruit, quasi Dauid super hostes ducit. Qui cōuiuātes Amalechitas velut Dauid gladio feruit, quia superbos quosq̃ qui se in mūdo despexerāt, domini virtute pferunt. Puer ergo Aegyptius qui in via remāsit Amalechitas interfecit, quia plerūq̃ ipsi mentes seculariū prædicando superant, qui prius cum secularibus in hoc mūdo currere non valebant. Sed deductis ad cenam pauperibus, quid seruus subiungat, audiamus. Sequitur:

Et ait seruus: Domine, factum est ut inperasti, & adhuc locus est. Et ait dominus seruo: Exi in vias & sepes, & compelle intrare, ut impleatur domus mea.

¶ Multi ad dominicam cenam ex Iudæa collecti sunt, sed multitudo quæ ex Iſraēlitico populo credidit, locum superari conuiuij nō impleuit. Intrauit iā frequentia Iudæorū, sed adhuc vacat locus in regno vbi suscipi debeat numerositas gētiū. Vnde & eidem seruo dicitur: Exi in vias & sepes, & cōpelle intrare, vt impleatur dom⁹ mea. Quis de

N

Grego.

de

DOMINICA SECVNDA

de vicis & plateis ad cœnā quosdam dominus inuitauit, illum (vt dictum est) populum designat, qui tenere legem sub vrbana conuersatione iam nouerat. Quum verò conuiuas suos colligi ex viis & sepib⁹ præcipit, nimirum agrestem populum, id est, gentilem querit. Et qui ex illo agresti vsu conuersi sunt, ad cœnam dominicam quasi ex sepib⁹ venerunt. Gentiles enim à testamentis & à lege dei alieni erant, & nō facti ciues sanctorū, nec in vna, sed in multis iniquitatibus & rusticitate magna versabantur, & apud sepes, peccata dico. Peccatum enim magna sepes est, & intersticiū diuidens nos à Deo. Per vias inquam; pecorinam gentilium vitam, & in multis disiectam opinionem: per sepes verò intelligit vitam illorum in peccatis. Notandum verò est, quòd in hac tertia inuitatione non dicitur, Inuita, sed, Compelle intrare. Alii enim vocantur, & venire contemnunt, qui donum quidem intellectus percipiunt, sed eundem intellectum operibus nō sequuntur. Vocantur & veniunt, qui acceptam intellectus gratiam operando perficiunt.

Vocatio
num.
Theoph.
Sepes.
Vocatio
modi tres.
Compelluntur intrare.
¶ Quidam verò sic vocantur vt etiam compellantur. Nā sunt nonnulli, qui bona faciendā intelligunt, sed hæc facere desistunt. Vident quæ agere debeant, sed hæc ex desyderio nō sequuntur. His plerunque contingit vt eos in carnalibus desyderiis suis mundi huius aduersitas feriat, apprehendere temporalem gloriam conentur & nequeat, & dum ad grandiores curas huius seculi, quasi per alta pelagi nauigare proponunt, semper aduersis flatibus ad deiectionis suæ litora repellantur. Quinque se frangi in desyderiis suis aduersante mundo cōspiciunt, quid de se auctori suo debeant, commemorant, ita vt ad eū resubscientes redeant, qui eum subscientes pro amore mundi deseriebant. Imple, inquit Psalmista, facies eorum ignominia, & querent nomen tuum Domine.

¶ Sepe nanque nōnulli ad temporalem gloriam proficere volentes, aut ægritudine longa tabescunt, aut afflictū iniuriis concidunt, aut grauib⁹ damnis percussī affliguntur, & in mundi huius dolore vident, quia nihil confidere de eius voluptate debuerunt, seque ipsos in suis desyderiis reprehēdentes ad deum corda conuertunt. Quib⁹ per

POST PENTECOST. 49

Per prophetam loquitur, dicens: Ecce ego sepiam viā tuā spinis, & sepiā eam maceria, & semitas suas nō inueniet, & sequetur amatores suos, & nō apprehendet eos & queret eos, & nō inueniet. Et dicit: Vadā & reuertar ad virum meū priorem, quia bene mihi erat tunc, magis quā nunc. Vir vnus cuiusque fidelis animæ Deus est, quia vniūctā ei hæc est coniuncta per fidem. Sed illa quæ coniuncta fuerat Deo anima, amatores suos sequitur, quādo mēs quæ iam per fidē credidit, adhuc se immūdis spiritib⁹ in malis operatōibus subternit, mūdi gloriā querit, carnali delectatiōe pascitur, exquisitis voluptatib⁹ nutritur. **Via spiritus**

¶ Sed plerūq; omnipotens Deus talem animam misericorditer respicit, & eius voluptatibus amaritudines persequitur. **sepiæ.**

¶ Sed plerūq; omnipotens Deus talem animam misericorditer respicit, & eius voluptatibus amaritudines persequitur. **sepiæ.**

¶ Viæ nostræ maceria sepiuntur, quā desyderiis nostris duræ in hoc mundo obiectiones resistunt. Et semitas nostras inuenire nō possumus, quia hoc quod malæ querimus, adipisci prohibemur. Et sequetur amatores suos, & nō apprehendet eos, quæret & nō inueniet eos, quia malignos spiritus quibus se in suis desyderiis anima subdit, ad desyderiorū suorū effectum minimē cōprehendit. **O**

¶ Sed de hac salubri aduersitate quā nascitur utilitas adiungit, quum subliit: Et dicit: Vadā & reuertar ad virum meū priorem, quia bene mihi erat tunc, magis quā nunc. Postquam ergo vias suas spinis sepias inuenit, postquam amatores suos apprehendere non valet, ad amorem viri prioris redit, quia plerunque postquam in hoc mundo non possumus obtinere quæ volumus, postquam in terrenis desyderiis de impossibilitate lassamur, tunc ad mentem Dominum reducimur, tunc placere incipit qui displicebat, & is cuius nobis amara fuerant præcepta, repente dulcescit in memoria, & peccatrix anima quæ adultera conata est esse, nec tamen aperto opere potuit, decernit esse fidelis coniunx. Qui ergo mundi huius aduersitatibus fracti ad dei amorem redeunt, atque à præsentis vitæ desyderiis corriguntur, quid isti nisi compellantur

DOMINICA SECVNDA

pelluntur ut intrent.

¶ Ut impleatur, inquit, domus mea. Potens & magnificus Dominus impleri conuiuis vult domum suam: utique domum magnam, dicente Propheta: O Israël, quam magna est domus Domini, & ingens locus possessionis eius. Porro de immenso numero eorum qui vocati venerunt ex gentibus, in Apocalypsi per Beatum Ioannem dicitur: Post hæc, vidi turbam magnam quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & populis, & tribubus, & linguis stantes ante thronum & in conspectu agni, amicti stolis albis, & palmæ in manibus eorum. Porro valde tremenda est sententia quæ subinfertur.

¶ Itaque circa tertium, quod est, ingratorum & contumacium iusta abdicatio, subditur:

Dico autem vobis, quod nemo uirorum illorum qui uocati sunt, gustabit cœnam meam.

P. ¶ Equidem multis modis (ut superius dictum est) ad eternæ felicitatis cœnam vocat Deus. Nemo contemnat, ne dum vocatus excuset, ne quem voluerit intrare, non valeat. Dicit ipsa dei sapientia: Tunc inuocabunt me, & non exaudiam, manẽ consergent, & nõ inuenient me. Vade & fatuæ virgines tardẽ venientes clamant: Domine, domine, aperi nobis. Sed tunc aditum quærentibus dicitur: Amen dico vobis, nescio vos.

¶ Quondam filij Israël audientes promissæ terræ fertilitatem, ipsam quidem desiderabant: sed propter confictam difficultatem hanc obtinendi, inter se dicebant: Nõne melius est reuerti in Aegyptum? Dixeruntque alter ad alterum: Cõstituamus nobis ducẽ, & reuertamur in Aegyptum. Quorum perfidia Deus offensus, iurauit in ira sua, quod de sexcentis virorum millibus qui egressi fuerant de Aegypto, nemo præter duos (id est, Caleph & Iosue) promissam intraret hæreditatem.

¶ Nõne huic simile est quod hic vnus & idẽ qui tunc, deus & dominus loquitur aduersum inuitatos, ingratos, excusatos, & (re vera) venire nolẽtes, dicẽs: Dico vobis, q nemo virorũ illorũ qui vocati sunt, gustabit cœnam meam.

¶ Quid igitur inter hæc facere debemus, nisi relinquere omnia, curas mundi postponere, solis æternorum desiderii

POST PENTECOST. 50

desiderii inhiare? Quod si cuncta mundi relinquere nõ potestis, sic tenere quæ huius mudi sunt, ut tamen per ea nõ teneamini in mundo, ut terrena res possideatur nõ possi-
deat, ut sub mentis vestræ sit dominio, quod habeatis, ne si Q mens vestra terrenarũ rerum amore vincitur, a rebus suis magis ipsa possideatur. Sit ergo res tẽporalis in vfu, æterna in desyderio. Sit res tẽporalis in itinere, desyderetur æterna in peruentione. Dicit Paulus Apostolus: Tempus breue est, reliquum est, ut qui flect tanquam nõ flectentes, & qui gaudent tanquã nõ gaudentes, & qui emunt tanquã non possidentes & qui vtuntur hoc mundo, tanquam nõ vtuntur. Præterit enim figura huius mundi.

¶ Flet nãq; sed tanquã non flect, qui sic tẽporalib; dãnis affligitur, ut tamẽ de æternis lucris semper animũ cõsoleretur. Gaudet verò, sed tanquã nõ gaudeat, qui sic tẽporalibus bonis hilarescit, ut semper tamẽ perpetua tormẽta cõsyderet, & hoc quod gaudio mentẽ subleuat, hæc cõtinuo p̃dere providi timoris premat. Emit autem, sed quasi nõ possidens, qui & ad vsum terrena præparat, & tamen cauta cogitatione præuidet quod hæc citius relinquat.

¶ Mudo quoq; vtitur, sed quasi nõ vtatur, qui & necessaria cõsuetudo ad vitæ suæ ministeriũ redigit, & tamẽ hæc eadẽ nõ sinit suæ mēti dominari, ut & subiecta foris feruiat, & nõquã intẽtionẽ animi ad alta tẽdentis frãgat. Quicunq; igitur tales sunt, eis p̃fecto terrena omnia nõ ad desyderiũ, sed ad vsum assunt, quia rebus quidẽ necessariis vtuntur, sed nihil eum peccato habere cupiunt. De ipsis quoque rebus habitis quotidie mercedes quærent, & plus gaudet bono opere, quã bona possessione. Hæc post Gregorium.

DOMINICA TERTIA
POST PENTECOSTEN.

rant appropinquantibus ei publicani & peccatores, ut audirẽt illum. Luc. 15.

¶ Tria sunt in hac sancti Euangelij lectione cõsideranda. Primum est, respicẽtium a peccatis benigna susceptio. Secundum, errantium in deliciis solli-

DOMINICA TERTIA

cita requisitio, ibi: Et ait ad illos. Tertium est, de recuperatis errantibus angelorum exaltatio, ibi: Aut quæ mulier. Circa primum, duo notantur. Vnum est, peccatorum fiducialis ad Christum accessio. Alterum, Iniqua Pharisæorum & Scribarum murmuratio, ibi: Et murmurabant Pharisæi.

A Circa primum dictum est: Erant appropinquantibus ei (nimirum domino Iesu) publicani & peccatores, ut audirent illum. Vbi ostenditur peccatorem posse sanari per resipiscentiam, sicut & conuerso paulò antè docuerat iustum posse cadere per inertiam. Ait enim: Bonum est sal. Si autem sal quoque euauerit, in quo condietur? Bonum quippe est Dei verbum audire, frequentius salæ sapientiæ spiritualis cordis arcana condire, imò ipsum Christi Apostolis sal terræ fieri, id est, eorum quoque qui adhuc terrena sapiunt, imbuendis mentibus sufficere.

Doctores At si quis semel condimento veritatis illuminatus ad ruinam grauius. Apostasiam redierit, quo alio doctore corrigetur, qui eam quam ipse gustauit sapientiæ dulcedinem vel aduersus seculi perterritus, vel illecebris allestus abiecit, iuxta quod per Sapientem dicitur: Quis medebitur incitatori à serpente percusso? Sequitur:

Sal infatuatum. Neque in terrâ, neque in sterquilinum vile est, sed foras mittetur. Sicut sal infatuatum quum ad condiendos cibos carnesque siccandas valere desierit, nulli iam vili aptum erit (neque enim in terram vile est, cuius iniectum germinare prohibetur, neque in sterquilinum agriculturæ profuturum, quod viuacibus licet glebis immixtum non fecitare semina frugum sed extinguere solet) sic omnis qui post agnitionem veritatis retro redit, neque ipsi fructum boni operis ferre, neque alios excolere valet, sed foras mittendus, hoc est, ab ecclesiæ est vnitatis secedendus. Secernendus, inquam, atque reiciendus est, neque qui nec profit, nec vtilitatem ipse percipiat. Et qui quod dixerat dominus de sale, exhortatio perutilis, & semper parabolica est, excitans auditores adiecit:

Qui habet aures audiendi audiat. Hoc est, qui habet intellectum intelligat. Qui habet aures intelligentiæ quibus Dei verbum percipere possit, non contemnat, sed audiat,

POST PENTECOST.

51

diar, obediendo videlicet & faciendo quæ didicit. Non enim auditor obliuiosus, sed factor operis beatus in facto Iacob. 1. suo erit.

Postquam igitur sal infatuatum foras mitti debere narratum est, mox penitentium cohors intus admissa describitur, qui ad audiendum Dei verbum appropinquantibus, non solum ad colloquendum, sed etiam ad conuiscendum recepti sunt. Vbi Ambrosius: Quoniam humana fragilitas firmum nequit in tanto seculi lubrico tenere vestigium, etiam aduersus errorem remedia tibi bonus medicus demonstrauit, spem veniæ iudex misericors non negauit. Nam appropinquantibus sibi peccatores & publicanos nequaquam est auersatus, sed secundum suæ clementiæ modum benignè recepit.

Porro publicani dicuntur, qui publica exigunt venalium rerum vestigalia, maxime earum quæ nauigio feruntur. Hi Iudæis non mediocriter erant exosi, qui iam tunc vel iniuncti cogebantur huiusmodi præstare quibus seruebant Romanis. Tumorem indignationis augebat Iudæis indulgentiæ veteris priuilegium, madante præfectis suis rege & de Iudæis dicente: Vestigal & tributum & annonas non habeatis potestatem imponendi super eos. Ibi ergo tanquam alienorum raptores publicè apud Iudæos peccatores habebantur. Vnde etiam hi qui publicè peccabant, dicebantur publicani. Quo nomine censentur & illi qui lucra seculi per negotia sectantur. Hos itaque & huiusmodi ad se conuersos recipiendo hoc exequabatur, cuius causa carnem susceperat.

Huius suæ miserationis ad erectionem nostræ spei occurrunt exempla multa, quæ vir sanctus complectens, ait: causa. Ominino propter mansuetudinem & misericordiam quæ de te predicatur domine Iesu, curremus post te, audientes quod pauperes non spernas, peccatores non horreas. Non horruisti consistentem latronem, non lachrymantem peccatricem, non supplicantem Chananæam, non deprehensam in adulterio, non sedentem in teloneo, non supplicatam publicanum, non negantem discipulum, non persecutorem discipulorum, non ipsos denique tuos crucifixores. Profectò natura diuinitatis clemens est & pia, magis

DOMINICA TERTIA

gisque ad indulgentiam prona, quam ad vitæ dictam, nec vult mortem peccatoris, sed ut conuertatur, & viuat.

Hebr. 4.
Ad Christi-
nam cur
confugien-
dum.

¶ Confugiat itaque peccator ad Christum, confugiat ad thronum gratiæ eius, ut misericordiam consequatur in auxilio opportuno. Confugiat, inquam, miser ad misericordem, reus ad reconciliatorem, immundus ad fontem, cæcus ad lumen, errabundus ad viam, moribundus ad vitam, saucius ad medicum, ouis quæ perierat ad pastorem piis, peccator ad Iesum, nempe qui saluum facit populum suum à peccatis eorum. Nam quis alter ad hoc idoneus? Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine, nisi tu qui solus es? Ipse est qui viuificat mortuos, & vocat ea quæ non sunt, sicut ea quæ sunt, & de lapidibus suscitauit Abraham filios.

Iob. 24.
Roma. 4.

¶ Porro causam quare publicani & peccatores ad Iesum accesserint, sanctus Euangelista assignat quum dicit: Ut audirent illum, nempe Deum in carne loquentem, cuius verba spiritus & vita sunt, quæ qui dignè audierint, viuunt. Vnde per Apostolum dicitur: Viuus est enim sermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio accipiti, & pertingens vsque ad diuisionem animæ ac spiritus, compagum quoque ac medullarum, & discretor cogitationum & intentionum cordis. Quam fuerit efficax Christi sermo perhibuerunt, qui dicebant: Nunquam sic loquutus est homo. Et rursus ille qui ait: Domine, verba vitæ æternæ habes, & quid ibim? videlicet si à te discēdēs reliquerimus verba vitæ. Hinc Dominus ipse per Ieremiam loquitur, dicens: Nunquid non verba mea sunt, quasi ignis, & quasi malleus conterens petras? Ignis sunt accendendis per amorem piis: Malleus sunt, per contritionem cordis impiis emolliendis.

Ioan. 6.
Heb. 4.

¶ Circa secundum, quod est, iniqua Phariseorum & Scribarum murmuratio, subditur:

Ioan. 7.
Ioan. 6.
Ierem. 23.

Et murmurabant Pharisei & Scribæ, dicētes: Quia hic peccatores recipit, & manducat cum eis.

Murmura-
re inuidri-
um est.

¶ Inuidia, murmurationis est mater, qua inuidia maxime superbi premuntur, quales erant Pharisei & Scribæ, qui malicia cæci non cognouerunt, imò cognoscere noluerunt,

POST PENTECOST.

52

Iuerunt. quia Christus venit in hunc mundum peccatores saluos facere. Et quum etiam ipsi re vera peccatores esset, de domini misericordia superbe murmurabant. Abominabiles censebant publicanos, & ipsi domos viduarum comedeant. Interim nihilominus & peccatoribus Christi misericordiam, & Christo pietatis & clementiæ gloriam inuidebant, dicentes: Hic peccatores recipit, videlicet, familiares sibi & contubernales, quod patet, quia etiam manducat cum illis.

Cur pecca-
tores chris-
tus recipie-
bat.

¶ Sed quidni reciperet peccatores, qui quum Deus & omnium dominus esset, propter peccatores mortalis hominiferi & crucifigi ac mori dignatus est? Nimirum peccatores recipiebat quatenus hos sua familiaritate & doctrina à peccatis ad iustitiam, à vanis ad vera, à terrenis ad celestia, à temporalibus bonis ad æterna, à perditione ad salutem reuocaret. Quod sicut admirandæ fuit benignitatis & misericordiæ, sic è contrario Phariseorum & Scribarum murmur deestandæ superbiæ fuit & inuidiæ execrabilis. Vnde Gregorius:

¶ Videntes Pharisei dedignati sunt, quia vera iustitia compassionem habet, & falsâ dedignationem. Quauis & iusti soleant rectè peccatoribus indignari. Sed aliud est quod agitur typo superbiæ, aliud quod zelo disciplinæ. Quia iusti & si foris increpationes per disciplinam exaggerant, intus tamen dulcedinem per charitatem seruant. Præponunt sibi in animo ipsos plerumque quos corrigunt. Quod agentes, & per disciplinam subditos, & per humilitatem custodiunt semetipsos.

¶ At contra, hi qui de falsâ iustitia superbire solent, ceteros quosque despiciunt, nulla infirmantibus misericordia condescendunt, & quo peccatores se esse non credunt, eo deteriores fiunt. De quorum numero Pharisei erant, qui diiudicantes dominum quod peccatores reciperet, amenti corde ipsum fontem misericordiæ reprehendebant.

¶ Legimus autem Phariseos multoties aduersus Christum murmurasse. Obmurmurauerunt enim suæ gratiosæ & benignissimæ cum hominibus conuersationi, dicentes: Ecce homo vorax & potator vini, peccatorum & publicanorum amicus. Similiter & in hoc loco, quum dicunt mur-

Hinc con-
tra Chri-
stum mur-
murabāt.

DOMINICA TERTIA.

Luc. 7.
Luc. 19.
murantes: Hic peccatores recipit, & manducat cum illis. Et rursum alibi: Murmurabant Pharisei dicentes, quod ad hominem peccatorem diuertisset.

Ioan. 6.
¶ Obmurmurauerunt etiam suæ doctrinæ, verbi gratia, ubi apud Ioannem legitur: Murmurabant de illo Iudæi quia dixisset: Ego sum panis viuus qui de cælo descendi, & dicebant: Nonne hic est filius Ioseph, cuius nos nouimus patrem & matrem? quomodo ergo dicit hic, quia de cælo descendi?

Galat. 4.
2. Par. 16.
¶ Alias etiam murmurasse reperiuntur, vti quum vel eorum vitia redarguebat vel testimonium perhibebat diuinitatis suæ veritati. Quibus iam similes sunt quibus prædicata veritas est exosa, quales & illi erant quibus per Apostolum dicitur: Inimicus factus sum vobis verum dicens. Talis fuit & Asa rex Iuda contra Hanani videntem, qui ipsum in sermone Domini arguerat, sicut scriptum est: Iratus Asa aduersus videtem, iussit eum mitti in neruum. Vbi etiam mox subiungitur: Valde super hoc fuerat Dominus indignatus.

Matth. 21.
Ioan. 10.
¶ Denique murmurauerunt propter exhibitum Christo honorem, iuxta quod Matthæus perhibet, dicens: Videntes principes sacerdotum & Scribæ mirabilia quæ fecit, & pueros clamantes in templo & dicentes: O Ianna filio David, indignati sunt & dixerunt ei: Audis quid isti dicunt? Et rursum alibi inuidia cruciati quia videbant turbam ipsius doctrinæ auscultantem, dicunt: Dæmonium habet & insanit, quid eum auditis?

¶ Circa secundum principale dicitur:

Et ait ad illos parabolam istam dicens: Quis ex vobis homo qui habet centum oves.

¶ Hic ponitur errantium à salute sollicita requisitio. Vbi quatuor sunt consideranda. Primum est, ip[s]ius pastoris notanda possessio. Secundum est, ouis errabundæ sollicita requisitio, ibi: Et si perdiderit vnā ex illis. Tertium est, inuenta ouis gaudiosa reductio, ibi: Et quum inuenerit. Quartum est, dominicæ parabolæ conueniens applicatio, ibi: Dico vobis quod ita gaudium.

F ¶ Circa primum dicit: Quis ex vobis homo qui habet centum

POST PENTECOST.

53

tum oves, Sicut misericors erat erga publicanos, ita & erga illos qui suam misericordiam calumniabantur. Non enim auerfatur eos quanuis insipientes & obmurmurantes, sed mansuetè sanat, parabolam hanc de ouibus dicēs, & de manifestis & certis eis persuadet & confutat, ne ægrè ferant tantam suæ honoris effusionem.

Grego.
Ægri ad-
misso sen-
su.
¶ Ægri erant Pharisei, sed ita vt se ægros esse nescirent. Vt ergo quod erant agnoscerent, cælestis eos medicus fortis blandis curat, benignum paradigma obicit, & in eorum corde vulneris tumorem premit. Et mira dispensatione pietatis similitudinem veritas dedit, quam & in se homo ipse recognosceret, & tamen hæc specialiter ad ipsum autorem hominum pertineret. Quia enim centenarius perfectus est numerus, ipse centum oves habuit, quos sanctorum angelorum & hominum substantiam possedit. Sanè diues pascor, cuius possessionis omnes nos centesima portio sumus. Proinde sicut hæc temporalia sunt hominibus vel per successionem vel per negotiationem, sic vniuersa, temporalia videlicet & spiritualia, Dei sunt per creationem, iuxta quod per Ezechielem loquitur dicens: Ecce omnes animæ meæ sunt.

¶ Circa secundum, quod est, perditæ ouis sollicita requisitio, subditur:

Et si perdiderit unam ex illis, nōne dimittit nonagintanouē in deserto, & vadit ad illam quæ perierat do nec inueniat eam?

Oues. 99.
¶ Vna ouis tunc perit, quādo peccando pascus vitæ hominis dereliquit. Dimisit autem hic pastor bonus nonagintanouem in deserto, quia illos summos angelorum choros reliquit in cælo. Quod desertum, id est, derelictum dicitur, quia illud homo quādo peccauit, deseruit. In deserto igitur nonaginta oves remanserant, quādo in terra dominus vnā ouem quærebat, quia rationalis creaturæ numerus, angelorum videlicet & hominum, qui ad videndum deum conditus fuerat, pereunte homine erat imminutus, & vt perfecta summa ouium integraretur in cælo: homo perditus quærebatur in terra. Nam quod hic Euangelista dicit in deserto, alius dicit in montibus, vt significet

Theoph.

Grego.

Ægri ad-

misso sen-

Ambro.

Ezech. 18.

Matth. 18.

Quo. 99.

oues reli-

quit.

DOMINICA TERTIA

et in excelsis, quia nimirum oues quæ non perierant, in sublimibus caelorum persistebant. Quas tamen non secundum diuinitatis suæ presentiam, per quam ubique est, nec secundum gubernationem, cuius prouidentia & potestas ad omnia extenditur, sed ratione humanitatis assumptæ secundum quam in mundum venit, dicitur reliquisse. Nusquam enim angelos apprehendit, sed semen Abraham. Dicitur etiam angelos reliquisse quantum ad eum prouidentiae ordinem, qui est redimere delinquentes. Nec enim angeli qui non peccauerunt, opus habent redemptione, nec illi qui peccauerunt, redemptionis capaces sunt.

Heb. 2.

Christus enim quæstio. Et vadit ad illam quæ perierat. Siquidem dei filius per incarnationem suam venit in hunc mundum querere ouem quæ perierat. Exiit, inquit, à patre & venit in mundum.

Ioan. 16.

Matt. 15.

Exech. 34.

Luc. 2.

Et alibi dicit: Non sum missus nisi ad oues quæ perierunt domus Israel. Hoc ipsum longè antè facturum se promiserat, dicens: Ecce ego ipse requiram oues meas, & visitabo eas sicut pastor visitat gregem suum in die quando fuerit in medio ouium suarum dissipatarum. Hanc suam pollicitationem compleuit, quando per viscera misericordiae suæ visitare nos est dignatus ex alto.

Luc. 11.

Matth. 23.

Iere. 12.

Ach. 10.

Venit ergo pastor bonus oues suas dissipatas visitare, & visitando congregare. Congregare, inquam, non solum per semetipsum, sed etiam per suos. Ait enim: Qui non colligit mecum, dispergit. Et istud colligere seu congregare, iustificare est. Vnde ipse rursus alibi ait: Ierusalem, Ierusalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos qui ad te missi sunt: Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti?

Dicit ergo pastor bonus qui reliquit nonaginta nouem oues in montibus, & venit ad illam quæ perierat: Reliqui domum meam, dimisi hereditatem meam. Venit enim à caelo in mundum, à sinu patris in utero virginis, circūiit exinde per ciuitates & castella. Et iuxta quod Apostolus Petrus perhibet, pertrāsuit benefaciendo & sanando omnes oppressos à diabolo. Iuit tandem utroneus ad mortem, inde ad inferna, hinc resurgens à mortuis regressus est in caelum. Et cur hæc omnia, nisi quia quærebat ouem quæ perierat? Donec, inquit, inueniat eam. Nam illa ad pastorem

POST PENTECOST.

54

pastorem venire non poterat. Quis enim seipsam perdere potest, recuperare non potest, sed opus ei est ut requiratur. Dicat vnà cum sua posteritate vetus Adam: Erraui si-
Esa. 58.
cut ouis quæ periit. Quia & omnes nos quasi oues errauimus, vnusquisque in viam suam declinauit.

Circa tertium, quod est, inuenit ouis gaudiosa reductio, subditur:

Et quum inuenerit eam, imponi in humeros suos gaudens. Et ueniens domum conuocat amicos & uicinos, dicens illis: Congratulamini mihi, quia inueni ouem meam quæ perierat.

Quæ pastor bonus quia propter nimiam infirmitatem ambulare non poterat, propriis humeris reportat ad reliquum gregem. Vnde Grego. Nisi. Quum pius pastor ouem perditam reperisset non puniuit, non verberauit, non virga do duxit ad gregem. Ipse enim penas, verbera, & maledicta digna oui sustinuit, vnde eam noluit molestare, sed humiliter supponens humeris & portans, clementer annumerauit gregi. Imponit, inquit, in humeros suos gaudens. Ouem humeris suis imposuit, quia humanam naturam suscipiens, peccata nostra in se portauit. Vnde Ambro.

Christus te, o homo, suo in corpore reuehit, quia tua in se peccata portauit. Humeri eius, brachia crucis sunt. Infirmi-
Grego.
tates enim nostras & peccata nostra ipse portauit, & portat
firmitates enim nostras & peccata nostra ipse suscepit, per sol-
omnia onera nostra non grauatum ipse suscepit, per solu-
tis omnibus quæ debebamus, & nos etiam libenter por-
tat usque in domum nostram, hoc est, in caelum.
Theoph.

Et ueniens domum, inquit, illam videlicet, de qua uti paulo antè ex persona ipsius per Prophetam dicitur: Reliqui domum meam. Ergo domus ad quam vnà cum oue inuenta rediit pastor pius, patria celestis est, de qua per Psalmistam dicitur: Gloria & diuitiae in domo eius. Et vnde ipse ait: In domo patris mei mansiones multae sunt. Ad hanc domum rediit, quando cum oue sua in caelum conscendit.

Conuocat amicos & vicinos. Pastor noster reparato homine ad regnum celeste rediit, ubi amicos & vicinos inuenit, illos videlicet angelorum choros, qui amici sunt, quia voluntatem eius continuè in sua stabilitate custo-
Grego.
diunt.

DOMINICA TERTIA

diunt. Vicini quoque eius sunt, quia claritate visionis illius assidue perfruuntur.

¶ Sed quomodo hoc loco angeli cœlestes dicuntur vicini & amici, qui paulo ante oues dicti sunt? Ad hoc dicitur secundum Theop. quia sancti angeli secundum aliam & aliam relationem & oues dicuntur, & amici pastoris. Nam secundum quod omnis creatura condita ad Deum confertur, pecuina & bruta est, & secundum hoc etiam ipsæ supernæ virtutes dicuntur oues. At si ad alias rationales creaturas conferantur, dicuntur amici & vicini ipsi angelicarum virtutum chori.

I **Esai. 62.** Amicos istos & vicinos suos Christus cōuocauit, quando illis humane redemptionis mysterium manifestauit in interrogantibus: Quis est iste qui venit de Edom, tinctus vestibus de Bosra? Ille formosus in stola sua, gradiens in multitudine fortitudinis suæ. Quibus respondit: Ego qui loquor iustitiam, & propugnator sum ad saluandum. Hos igitur amicos & vicinos ut sibi super oue inuenta congratulentur, id est, conlætentur inuitat, dicens: Congratulamini mihi, quia inueni ouem meam quæ perierat.

Grego.
Cur Christo congratulandum. Et notandum est, quod non dicit: Congratulamini inuentæ ouis, sed mihi: quia videlicet eius est gaudium vita nostra, & quoniam nos ad cœlum reducimur, solennitatem lætitiæ eius implemus. Sed & alia ratione congratulandum est sibi, videlicet quia non incassum ipse in oue requirenda laborauit, nec frustra mortuus est qui oue perditam tandem inuenit. Oui verò congratulandum non est, quæ nullis suis meritis est inuenta.

¶ Circa quartum, quod est dominicæ parabolæ conueniens applicatio, consequenter dicitur:

Dico vobis, quod ita gaudium erit in cœlo super uno peccatore poenitentiam agente, quam super nonaginta nouem iustis qui non indigent poenitentia.

¶ Dico vobis, inquit, Phariseis & Scribis de eo quod peccatores recipio murmurantibus, quod ita gaudium est in cœlo non solum super salute vniuersorum, sed etiam super vno peccatore poenitentiam agente. Quasi dicat: Nemo sacrosanctus pastor de inuenta quæ perierat pecude gaudens,

nec

POST PENTECOST.

55

nec de ipsius gaudio quisquā vel inuidia vel admiratione mouetur, quid igitur indignamini mihi peccatores recipienti? Nam si in oue vna irrationali, & quæ ad imaginem Dei facta non est quum errauerit & fuerit inuenta tantum sit gaudium, quantum gaudium verisimile est fieri de recuperato homine rationali ad imaginem dei cōdito, quā super nonaginta nouem iustis, qui non indigent poenitentia? Si enim poenitentia & conuersione non indigent, nullū potest esse gaudium super ipsorum poenitentia, nihilominus tamen est gaudium in cœlo super eorum innocentia.

¶ Quod si quæras quid causæ sit ut maius sit gaudium de salute anime desperatæ, quā de ea cuius semper fuit spes salutis, sic enim esse multis apparet testimoniis. Respondetur secundum Augustinum per similitudines. Triumphat victor imperator, & tanto maius est gaudium victoriæ, quanto maius fuerat periculum in prælio: Rursus tempestate nauem iactantem, quā tranquillam iam mare factum fuerit & cœlum serenum, omnes nimis exultant, quia nimis timuerunt. Ad hæc: Quum charus quispiam grauius ægrotans consequutus fuerit sanitatem, tale sit gaudium quale non fuit quum esset incolumis. Nonnulli sitis molestiam saluamenti sibi asciscunt, ut delectabilior sit potatio.

¶ Generalis horum & similium causa est, quia gaudium nascitur ex amore præsentia rei amatæ: quum autem res amata aut perit, aut periclitatur, pro non habita reputatur. Quum verò rursus recuperatur, tanto amplius de ipsius est recuperatione gaudium, quanto magis nunc diligitur, quā prius quum haberetur. Vnde Gregorius:

¶ Si quæras cur Dominus plus de conuersis peccatoribus quā de stantibus iustis in cœlo gaudium esse fatetur, hoc vtrique respondemus, quod ipsi per quotidianum eorum quæ videmus, experimētum nouimus. Quia plerūque hi qui nullis se oppressos peccatorū molibus sciunt, stant quidem in via iustitiæ, nulla illicita perpetrant, sed tamen ad cœlestem patriam anxie non anhelant, & plerumque pigri remanent ad exercenda bona præcipua, quia valde sibi securi sunt, quod nulla commiserunt, mala grauiora.

¶ At contra nonnunquam, hi qui se aliqua illicita egisse meminerunt, ex ipso suo dolore cōpuncti, inardescunt in

amore

Nota similitudines.

Gaudij de conuersione peccatoris ratio.

Quòd

DOMINICA TERTIA

¶ Quod verò in nonnullis codicibus legitur: Euertit, pro quo Gregorius alternando ponit, emundat, ab hac significatione non discrepat, quia nimirum recepta luce veritatis praua mens à vitiiis suis & delictis euertitur & emundatur: tuncq; ea quæ perierat drachma inuenitur, quum videlicet deterfis humanæ mentis vitiiis reparatur in homine similitudo conditoris.

¶ Et quærit diligenter donec inueniat. Nimirum diligenter queritur quod impensè diligitur. Christus autem hominem perditum sic dilexit, vt pro eius recuperatione animam suâ posuerit, diligenter quærens donec inueniat. Quæsiuit sanè vsq; ad contumelias, vsq; ad minas, vsq; ad flagella, vsq; ad mortem, vsq; ad inferna. Sequitur:

Et quum inuenerit, conuocat amicos & vicinas, dicens: Congratulamini mihi, quia inueni drachmam quam perdideram.

N ¶ Et quum inuenerit, inquit. Non mirū si drachmam perditam inuenit, quam tam diligenter vbique etiam vsque ad inferna cum ardenti diuinitatis fug lucerna quæsiuit.

Amica & vicina.

¶ Conuocat amicos & vicinas. Secundum Theophylactum, supernæ virtutes amicæ eius & vicinæ sunt. Amicæ quidem, quia voluntatem eius faciunt: vicinæ verò, quia incorporeæ. Vel (vt idem dicit) amicæ sunt omnes supernæ virtutes: vicinæ autem, sunt propinquiore, vt Throni, & Cherubim, & Seraphim. Itaque conuocatis amicis & vicinis quid dei sapientia dicat audiamus: Congratulamini mihi, inquit, quia inueni drachmam quam perdideram. Quum deus æternum in se gaudium habeat, & angeli ipsi gaudeant in illo, gaudet tamen etiam de respicientium conuersione, quando iam id quod prædestinauit impletur. Nec tamen gaudium illud deo nouum est aut temporale, sed æternum. Angeli verò, quibus effectus prædeterminationis innotescit, de nostra conuersione temporaliter gaudent. Gaudent etiam hinc angeli, quia ad peccantium conuersionem ipsi fuerant suis ministeriis cooperati.

Gaudium angelis.

¶ Inueni, inquit, drachmam, quā perdideram. Drachmæ huius significationem paulò altius attēde. Angelorum & hominum naturam ad cognoscendum se, dominus condidit,

POST PENTECOST.

57

dit, quam dum cōsistere ab æternitate voluit, eam proculdubio ad suam similitudinem creauit.

¶ Decem verò drachmas mulier habuit, quia nouem sunt ordines angelorum. Sed vt compleretur electorum numerus, homo decimus est creatus, qui conditori suo nec post culpam periit, quia hunc æterna sapientia per carnem miraculis eoruscans, ex lumine teste reparauit.

¶ Circa secundum, quod est parabolicæ significationis grata conclusio, subditur:

Ita dico vobis, gaudiū erit coram angelis dei super uno peccatore pœnitentiam agente.

¶ Gaudium, inquit, erit coram angelis dei, qui (vt iam dictum est) vicini sunt & amici Christi, super vno peccatore pœnitentiam agente, & tamen per Prophetam dominus dicit: Quia quacunque die iustus peccauerit, omnes iustitiz eius in obliuionem erunt coram me. *Grego. Exech. 18.*

¶ Vbi est attendere dispensationem supernæ pietatis. Sciantibus si ceciderint minatur pœnam, lapsi verò vt resurgere appetant promittit misericordiam. Illos terret, ne presumant in bonis istos refouet, ne desperent in malis.

¶ Iustus es, iram pertimesce ne corruias. Peccator es, presume de misericordia vt resurgas. Ecce autem iam lapsi sumus, stare nequaquam volumus, in prauis nostris desiderijs iacemus. Sed qui nos rectos condidit, adhuc expectat & prouocat vt resurgamus. Sinum suæ pietatis aperit, nos quoque ad se recipere per pœnitentiam quærit. Sed pœnitentiam agere dignè non possumus, nisi modum quoque eiusdem pœnitentiæ cognoscamus.

¶ Pœnitentiā quippe agere est, & perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare: Nam qui sic alia deploret vt tamen alia committat, adhuc pœnitentiam agere, aut ignorat, aut dissimulat. Quid enim prodest si peccata quis luxuriæ defleat, & tamē adhuc auaritiæ æstibus anhelat? Aut quid prodest si auaritiæ culpas iam lugeat, & tamen inuidiæ facibus tabescat?

Pœnitentiæ agendi modus.

¶ Dictarum itaq; parabolarum finis & scopus hic est, vt Phariseorū & scribarū obmurmurantiū Christo, q̄ cōuersos iā peccatores ad se reciperet, cōfutetur iniquitas. Ac

h *fi*

DO. TERTIA POST PENT.

si illis dicat: Si is qui ouem vnā ē grege perdidit, hāc diligenter quærit, & tandē inuestam libenter, imō gaudēt recipit, nequaquam mihi debetis indignari, si peccatores & simplices ita respiciētes & humiliatos recipio ad pœnitentiā, qui iam dudum aberrantes perierant per culpam.

¶ Rursum: Si drachmam vnā amissā tanta cum diligentia mulier quærit, vt accensa lucerna totam scrutetur & evertat domum, & plurimum gaudeat de inuenta, nec ob hoc gaudium quisquam ei vel indignetur vel succenscat, iniquam manifestū est vestram aduersum me esse indignationem, qui homines ad dei imaginem factos & a peccatis suis ad me conuersos admitto.

Phariseorum inuidia suggilatur. ¶ Quum autem hinc sit angelis gaudium, vnde vobis est indignationis & inuidiæ tormētum, vobis ipsi testes vos esse palam est, quia illorum nequaquam estis digni cōsortio, a quorum clementia & benignitate vestra vos tanto intervallo separauit inuidia. Verū illius vos potius scellitium esse probatis, de quo scriptum est: Inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum. Siquidem inuidia diaboli mortem, Dei charitas vitam homini peperit & salutem. Denique tandem pernoscatis quia venit filius hominis quætere & saluum facere quod perierat. Congaudeant super inuenta quæ perierat oue amici & vicini amico postori vnanimis, inuideant ei recuperatā ouem inimici inuidia sua tabescentes. Congratulantur mulieri super inuenta quæ amissa fuerat drachma pretiosa vicinæ & amicæ: quæ autē huic indignatur & cruciatur inuidia, & mulas se esse produnt & inimicas. Qui eiusmodi sunt, in futuro cū suis demonibus: qui verō clemētes & misericordes, cum benignis angelis sunt deputandi. Taliū vnus ille erat qui hāc quæ dicta sunt domini verba pia mentis attentione cōsiderans, ait: Nos cū magna exultatione audimus quod exultatis pastoris humeris reportetur ouis quæ errauerat, & drachma reinuenta referatur in thesauros tuos domine, cōgratulantibus vicinis mulieri quæ inuenit eā, & lachrymas excutit gaudium solemnitis domus tue. Itaque vnusquisque incitetur ad probitatē, si cōuersationem tuā gratā esse voluerit cœtibz angelorum, quorum debet vel pati ocium affectare, vel vereri offensam.

Sep. 2.
Diaboli satellitium,
pharisei.
Luca. 19.

Aug. 8.
2. c. 3.

Ambro.

Domi-

DOMINICA QUARTA POST PENTECOST.

Estote misericordes, sicut & pater vester misericors est. *Luc. 6.*

¶ Tria in hac sancti Euangelij lectione comprehenduntur. Primum est, de impendenda proximis misericordia generale mandatum. Secundum, quibus in operibus potissimum sit proximo miserandum, ibi: Nolite iudicare. Tertium, quo ordine sit ad proximi delinquentis correctionem procedendum, ibi: Dicebat autem illis & similitudinem.

¶ Circa primum dicitur: Estote misericordes, sicut & pater vester misericors est. Ecce de impendenda proximis misericordia mandatum generale. Quia enim nemo regnum celorum quasi suis meritis debicum, sed per gratiam & dei misericordiam accipit, legem hāc Deus iustus homini prætuit, vt si deum sibi vult misereri, & ipse fratri faciat misericordiam, dicente domino: Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Contrā verō, iudicium sine misericordia fiet ei qui non fecit misericordiam.

¶ Est autem misericordia, animi condolens affectus, cum additamento beneficii, vt compatiatur proximo, & largiamur de proprio. Magnum autem est præconium misericordiae seu pietatis. Reddit enim hec virtus nos deo cōformes, & quasi quedam signa sublimis nature nostris imprimunt animabus. Sicut pater vester, inquit, misericors est. Ecce misericordiae exemplum & forma. Si à formica prudentiam discere iubetur piger, quis à deo misericordiam discere recuset? Ipse est enim creator & pater noster, cui dicimus: Pater noster qui es in cœlis, de quo per Moysen dicitur: Nunquid non ipse est pater tuus qui possedit, fecit, & creauit te? Huius patris sunt miserationes super omnia opera eius. Bonus est enim etiam super malos & ingratos, & solem ipsum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos.

h ij

Exelu-

DOMINICA QVARTA

¶ Excluduntur igitur à numero filiorum dei, qui hunc in operibus misericordie nō sūt imitari. Ipse per Prophetam loquitur, dicens: Patrem vocabis me, & post me non cessabis ingredi. Et Apostolus: Imitator es, inquit, dei esto sic filij charissimi, & ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis.

B **¶** Apparet autem nobis & assidue probatur cœlestis patris imitanda nobis misericordia in multis. Primum, in eo quod peccantem hominem longanimitè expectat, & sustinet patienter. Peccamus enim, & ipse dissimulat: nō continemus à sceleribus, & ipse continet à verberibus. multo tempore prolongamus iniquitatem, & ipse benignus dilatat pietatem. Vnde per apostolum, Petrum dicitur: Deus patienter agit propter vos, nolens aliquem perire, sed omnes ad poenitentiam reuerti. Magna planè (inquit Bernardus) misericordia domini in expectatione est. Non enim peccantem angelum expectauit, sed precipitauit: primum hominem peccantem, nō distulit, sed protinus expulit paradiso. Nunc autem plerisque sustinet, dissimulat, & patienter usque in senectam expectat & senium. Hæc est enim gratia Christi & virtus crucis ipsius. Viuo ego (inquit) nolo mortem peccatoris, sed ut conuertatur & viuat. Secundo patet hoc ipsum in eo quod auersum à se peccatorem & in perditionem suam sponte properantem multipliciter reuocat. Denique in eo quod ingrato peccatori ad usum vite creaturarum suarum indulget adminicula. Nō enim dignus est peccator pane quo vescitur. Aut paterfamilias de ficulnea sterili: Ecce anni tres sunt ex quo venio querens fructum in ficulnea hac, & non inuenio. Succide ergo illam. Vt quid etiam terram occupat? Magna ergo & benigna est erga malos & ingratos dei clementia, admiranda gratiæ exhibitio pietatis, qua beneficia sua largiri non desinit, non solum ubi nullum inuenit meritum, sed ubi etiam plerumque abundat peccatum. Quin & in eo mira dei elucet misericordia, quod peccatorem vel sero redeuntem, paterna recipit benignitate. Siquidem misericordia motus super prodigum filium redeuntem, obuiis hunc vlnis recipiens amplexatur pater.

C **¶** Itaque tu quisquis es, qui tanti patris esse vis imitator,

POST PENTECOST.

59

ad exemplum ipsius, sustine onerosum fratrem ipsius onera patienter portando, ut sic adimpleas legem Christi. Rursus stude illum si potes ab erroribus suis reuocare & lucrifacere deo, & reparare in ipso charitatem. Denique, si esurierit inimicus tuus, ciba illum: & si sitit, potum da illi. Vnde & ipse dominus in Euangelio: Diligite (inquit) inimicos vestros, & orate pro persequentibus & calumniantibus vos, & benefacite his qui oderunt vos.

¶ Grande sanè & arduum, sed ingens & omni maius æstimatione premium, videlicet ut sitis filij patris vestri. Magnū est enim imitari Deum, & adhuc longè maius, ascriptum esse ab eo gratiam adoptionis filiorum. Nam qui filij, & hæredes. Denique ad eiusdem summi patris imitationem qui recipit vel sero ad se redeuntem, & tu etiam si leprosus in die peccaueris in te, & septies in die conuersus fueris ad te, dicens: Poenitet me, dimitte illi.

¶ Est & alia eiusdem summi patris erga nos misericordia quæ omnes prædictas confirmat, & cōplet. Quoniam enim (si quæ sint) nostræ iustitiæ non sint condignæ ad futuram gloriam, nequaquam ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos, sed secundum misericordiam suam saluos nos facit in vita æterna.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Nolite iudicare, & non iudicabimini: nolite condemnare, & non condemnabimini.

¶ Hic ostenditur in quibus potissimè operibus sit proximo miserandum. Vbi duo sunt consideranda. Vnū est, de misericordie erga fratrem exercitio. Alterū est, de cōdigno impensæ misericordie premio, ibi: Mensuram bonam.

¶ Circa primum dicitur: Nolite iudicare, & non iudicabimini. Vbi est notandum, triplicem erga proximum exercendam esse misericordiam, videlicet misericordiam fraternalis supportationis, benignæ condonationis, temporalis subuentionis.

¶ Harum prima notatur in eo quod dictum est: Nolite iudicare, & nō iudicabimini: nolite condemnare, & non cōdemnabimini. Hanc domini sententiam Apostolus sequutus, ait: Alter alterius onera portate, & sic adimplebi-

Galat. 6.
Sic imitate patrem.

Rom. 12.
Matth. 5.

Imitatio -
nis patris.

Luca. 17.

D
Triplex
misericordie.

Gal. 6.
h iij
tis

DOMINICA QVARTA

tis legem Christi. Vbi tamen nequaquam prohibetur iudicio iustitiae, quo malefeci legibus plectuntur & absoluntur insones, dicente domino in Euangelio: Nolite iudicare secundum faciem, sed iustum iudicium iudicate. Et vnde per Psalmistam dicitur: Iudicate egeno & pupillo. Sed temerario tantum nobis iudicio interdicto iubemur ea facta quae dubium est quo animo fiant, in meliorem partem interpretari.

Mat. 7. **¶** Quod enim scriptum est, Ex fructibus eorum cognoscetis eos, de manifestis dictum est quae non possunt bono animo fieri, sicuti sunt stupra, blasphemiae, furta, & similia, de quibus nobis iudicare permittitur. De genere autem ciborum, quia possunt bono animo & simplici corde sine vitio concupiscentiae quicumque humani cibi indifferenter sumi, prohibet Apostolus iudicari eos, qui carnibus vesciebantur & vinum bibebant ab eis qui se ab hiis immoderatis alimentis temperabant. Qui manducat, inquit, non manducantem non spernat. Et qui non manducat, manducantem non iudicat.

1. Cor. 4. **¶** Ad hoc etiam pertinet quod alio loco dicit: Nolite ante tempus iudicare, quoadusque veniat dominus qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Sunt autem quaedam facta media, quae ignoramus quo animo fiant (ut iam dictum est) quae & bono animo & malo fieri possunt, de quibus temerarium est iudicare, maxime ut condemnemus. Horum enim veniet tempus ut iudicentur, quum dominus illuminabit abscondita tenebrarum, & manifesta faciet consilia cordium. Vnde & beatus Augustinus haec tractans, dicit:

¶ In conuersatione humana sunt aliqua quae rationabiliter reprehenduntur: sunt verò quae non sine peccato iudicantur. Aperta enim mala & iudicari & argui debent: illa verò quae utrum bono an malo animo fiant scire non possumus, iudicare penitus non debemus. Verbi gratia.

¶ Vides hominem frequentius ieiunare, congaude, & non li nimis laudare, quia potest hoc quod facit pro humana gloria fieri. Sed & noli vituperare, quia potest & pro deo & pro animae remedio ieiunare.

¶ Vidisti alium indicto ieiunio publice velle praeferre,

POST PENTECOST. 60

re, est dilectione admone. Si dixerit se pro stomachi lassitudine ieiunare non posse, crede, & noli iudicare, quia utrumque potest fieri, ut pro gula vel luxuria praeferre velit, & pro infirmitate ieiunare non possit.

¶ Vidisti alterum subditis suis cum severitate disciplinam imponere, & indulgentiam tardius dare, noli iudicare crudelem, quia forsitan non sit morbo iracundiae, sed disciplinae zelo, & amore iustitiae.

¶ Fortè vicinus aliquis aut amicus tuus, dum animum suum habet in rebus sibi satis necessariis occupatum, aut tardius te salutauerit, aut tardius occurrerit quae debuit, noli eum superbum iudicare, noli malignum credere, sed magis hoc aut per obliuionem aut per negligentiam quam per despectum aut per superbiam factum crede: quia fortè & tibi hoc (ut est humana fragilitas) frequenter euenit, ut in rebus aliis nimis intentus aliquid minus caueret, aut minus sollicitè fecisse videaris, & tamen noluisse te pro hac re malo animo iudicari.

¶ In istis ergo & similibus, quae verum bono (ut dictum est) *Pie iudica* *dum.* non possumus, melius est ut ad bono malo animo fiant, scire non possumus, melius est ut ad partem dexteram animum nostrum declinemus: quia tolerabilius est nos in hoc praeveneri, ut eos qui mali sunt bonos nos esse credamus, quam ut consuetudine iudicandi etiam de bonis quod malum est suspicemur. De illis verò quae aperta sunt & publica mala iudicare & arguere (cum charitate tamè, ut iam dictum est) & possumus & debemus.

Que indi *care licet.* **¶** odio habentes non hominem sed peccatum, non viciosum sed vitium, morbumque potius quam aegrotum detestantes. Nam publicus adulter, raptor, assiduè ebriosus, proditor, superbus, si iudicati vel castigati non fuerint, implebitur in eis illud, quod beatissimus martyr Cyprianus de talibus dixit: Qui peccantem verbis adulteribus palpat, peccati fomitem subministrat. Verum à temerario nos coercet iudicio, qui ait:

¶ Caue, serue Dei, alienae conuersationis aut curiosus esse explorator, aut temerarius iudex: & si perperam actum quid deprehendas, nec sic iudices proximum, magis autem excusa. Excusa intentionem, si opus non optes, puta ignorantiam, puta surreptionem. Quod si omnem omnino dissimulationem rei certitudo recusat, suade nihilominus

DOMINICA QUARTA

ipse tibi & apud te ipsum dicito: Vehemens nimis fuit illa tentatio, quid de me illa fecisset si accepisset in me similiter potestatem!

*Tribus modis alius indicare con-
tingit.*

1. Reg. 16.

¶ Porro variis ex causis contingit alium iudicare, videlicet. Primò, ex euidencia patrati sceleris, & hoc non imputatur ad peccatum, habent enim homines iudicare de his quæ foris parent, ut dictum est.

¶ Secundò, ex euidentibus signis. Verbi gratia: Quis furum esse iudicat eum quem deprehendit per noctem pariete perfollo domum intrasse. Et sic etiam non est peccatum in eo qui iudicat, sed in eo qui tale scandalum alteri præstare.

¶ Tertiò, contingit iudicare ex signis leuibus, in quo iudicio triplex gradus attenditur. Primus, quando ex ipsis signis leuibus incipit quis dubitare de alterius integritate: quod, quia ex humana infirmitate procedit, nec propriè iudicium est sed suspicio tantum, peccatum veniale cæsetur.

*Suspicio-
nis radix
triplex.*

Eccle. 10.

¶ Porro suspicionis huiusmodi causa seu radix triplex est. Prima est, propria malicia. Is enim qui in seipso malus est, facile de aliis malum suspicatur. Vnde per Sapientem dicitur: In via stultus ambulans, quæ ipse sit insipiens, omnes stultos æstimat. Sicut enim difficulter aliquis suspicatur malum qui bonum est, ita & vix quæquam credit bonum esse, qui malus est.

¶ Secunda suspicionum radix, est odium aut inuidia. Facilliter enim quis malum de illo suspicatur quem odit, vel cui irascitur, aut inuidet.

Iob. 12.

Onidius.

¶ Tertia est, frequens experientia. Pronus enim est quisque ad suspicandum aut credendum, quod ipsum multi temporis experientia docuit, iuxta illud: In multo tempore est prudentia. Hinc est quod is qui frequenter alienis fraudibus circumfusus, citius dolus suspicatur, iuxta quod ait quidam:

Terretur minimo pennæ stridore columba

Vnguibus accipitris saucia facta semel.

Qui semel est captus fallaci piscis ab hamo,

Omnibus vnica ciuitas æra subesse putat.

Et hinc est quod senes plerumque sunt magis suspiciosi, quia dolos sæpè numero sunt experti. Harum trium causarum duæ pertinent ad puerilitatem affectus. Tertia verò, à ratione suspicionis accedit ad certitudinem, in quantum experientia

POST PENTECOST.

61

experientia ad fidem faciendam proficit.

¶ Vt si quis ex signis leuibus alicuius pro certo malitiam æstimat, in culpam ruit temerariè iudicantis. Quod si ex huiusmodi signis non solum prædicto modo iudicat, sed etiam procedit ad punitionem fratris, is non solum temerè fratrem iudicat, sed etiam cõdemnat, dignus profecto qui & iudicetur & cõdemnetur, iuxta quod David imprecatur in Psalmo, dicens: Quum iudicatur, exeat cõdemnatus. Itaque nolite cõdemnare, inquit, & non cõdemnabimini. Proinde non tantum ille temerè damnat, qui eo quod dictum est modo, cõtra fratrem procedit ad punitionem, sed & is qui hunc siue detractionis, siue contumeliæ verbis affirmat habere culpam, ac per hoc etiam poenæ esse obnoxium.

¶ Est autem detractio, contaminatio alienæ famæ per verba occulta. Porro detractionis mater inuidia est. Contumelia verò est in manifesto, quando videlicet contra alterius honorem quispiam aliquid ei vnde confundatur improprietat. Et est contumelia detractione grauior, quod maiorem habet proximi contemptum.

*Detractio
& contume-
lia.*

¶ Secundo, exercenda est erga proximum misericordia benignæ condonationis, vnde subditur in littera:

Dimittite, & dimittetur vobis.

¶ Ergo in manibus nostris & in nostro arbitrio posuit Deus vnde saluemur. Dimittite, inquit, & dimittetur vobis. Ineffabilis est Dei clemencia, quæ neminè vult perire, viamque breuè ad salutem veniendi ostendit. Et turpis aut nulla in die iudicij erit excusatio, quum secundum tuam sententiam, quod feceris ipse patieris. Itaque donare vobismetipsis, inquit Apostolus, si quis aduersus aliquem habet querelam, sicut & Dominus donauit vobis, ita & vos.

*Augusti.
Misericor-
dia cõdona-
tionis.*

Col. 3.

¶ Porro qui in se delinquenti fratri non dimittit, non putet sibi à Deo peccata dimitti. Vnde per sapientem dicitur: Homo homini seruat iram, & à Deo querit medellam. In hominem sibi similem non habet misericordiam, & de peccatis suis deprecatur ipse dum caro sit reseruat iram, & propitiationem querit à Deo. Quis exorabit pro delictis illius? Paulò antè præmiserat, dicens: Qui vindicari vult, à domino inueniet vindictam, & peccata illius ser-

Eccle. 28.

uans

DOMINICA QVARTA

nās seruabit. Et cōtinuū subiecit: Relinquē proximo tuo nocenti te, & tunc deprecārī tibi peccata soluentur. Quū enim multa sint genera elemosynarum quibus adiunamur vt dimittantur nobis peccata nostra, nihil tamen est maius illa qua ex corde dimittimus, quod in nos quis peccauit.

¶ Tertio exercenda est erga proximum misericordia temporalis subuentionis. Vnde subditur:

Date, & dabitur uobis.

H ¶ Dimittere iniurias, dare beneficia iubet, vt & nobis peccata dimittantur, & vita deat eterna. Quā sententia breui sed eximia, cū ea quæ latissimē de conuersando cū inimicis antē mādauerat, cōprehendēdo concludit: Duo igitur sunt opera misericordiae quæ nos liberant. Prīmū, ad ignoscendum pertinet: secundum, ad præstandum beneficium. Et sunt quasi alæ duæ, quibus hominis oratio ad Deum vsq; cōscendit, si uidelicet qd in ipsum committitur ignoscit delinquēti, & donat egētī. Vnde Leo papa: ¶ In summo iudicio tantū estimabitur vel largitatis benignitas, vel tenacitatis impietas, vt pro plenitudine omnium virtutum & pro summa omnium commissorum reputetur, & per vnum malū illi in ignem mittentur æternū, & per vnum bonum isti introductentur in regnū. Vnde etiam per Salomonem dicitur: Facere misericordiam magis placet Deo, quā victimæ. Et in Osee Dominus loquitur, dicens: Misericordiam volo, & non sacrificium.

¶ Circa secundum, quod est de superabundanti impensæ misericordiae præmio, subditur:

Mensuram bonam, & confertam, & coagitatam, & supereffluentem dabit in sinum uestrum.

¶ Quum ad officia pietatis prouocasset, mox etiā futurę retributionis modū insinuat, vt tātō magis pietati inserviamus, quō securi sumus de plenissima retributione. At enim: Mensurā bonā, & cætera quæ sequuntur. Quum dicit mensurā, vtique insinuat æternæ beatitudinis præmii iuxta mensurā meritorū esse reddēdum. Vnde Gregorius: Quæ in electis in hac vita est discretio operū, in alia quoque vita proculdubio erit discretio dignitatū, vt quod hic

POST PENTECOST.

62

hic alius alium superat, illic alius alium retributione transcendat. Et licet illa retributionis dignitas æqualis nō sit, vna tamen omnibus beatitudinis erit vita.

¶ Mensuram bonam, inquit. Siquidem æternæ beatitudinis præmium non modō bonū est, sed etiā omnī summa & plenitudo bonorum, cunctāque intra se continens bona: cui si quid abforet boni, summū bonū esse non posset, quoniam relinqueretur extrinsecus quod posset optari.

¶ Etenim beatitudo status omnium bonorum aggregatione perfectus, quo quis adepto nihil vltius desiderare queat. Vnde & per Apostolum dicitur: Nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quod præparauit Deus his qui diligūt illū. Ecce mēsurā bonā.

¶ Et cōfertā, i. plenā. Plena nāque cœlesti beatitudine erit anima, ita vt nihil animæ, aut mentis, aut intellectus, aut sensus, vacuum sit à gloriā, Inebriabuntur, inquit, ab ubertate domus tuæ, & torréte voluptatis tuæ potabis eos. Et iterum: Replebimur, inquit, in bonis domus tuæ.

¶ Et coagitatam, id est, firmam: quæ enim firma esse volumus coagitamus. Tale beatitudinis erit præmium, stabilitum videlicet & securum. Vnde Prosper: Futura vita ibi creditur esse, vbi est certa securitas, secunda tranquillitas, æterna felicitas, vbi amor perfectus, timor nullus, dies æternus, & vnus omnium spiritus. Coagitata etiam esse dicitur illa mensura propter gaudium de murua inter se sanctorum omnium beatitudine, vbi vniuscuiusque beatitudo alteri coagitur. Vnde Theoph. Non parē remoretur Dominus, sed opulētē. Sicut enim mensurus farinā accumulā, concutis, exundareque facis (siquidem absque parsimonia metiri vis) ita & Dominus mensuram magnā, & exundantem dabit tibi.

¶ Et supereffluentem. Supereffluens dicitur, quia merita R excedit. Dedimus temporalia pro æternis, inuidana pro diuinis, terrena pro cœlestibus. Vel ideo supereffluēs, quia plenitudo beatitudinis animæ, etiā in corpus redundabit. Vnde Augustinus: Tam potentem fecit Deus animam, vt de eius plenissima beatitudine quæ in fine temporū tantē promittitur, redundet in internōri naturā, quæ est corpus, non quidem beatitudo quæ intelligentis &

Mensura
bona.
Boetius.

1. Cor. 2.

Mēsurā cō-
fertā.
Esal.

Mensura
coagitata.
De vita cō-
templatiua.

Mēsurā su-
pereffluēs.

Ad Diosco.

Bedæ.
Misericor-
dia subue-
tionis.
August.

Prov. 22.
Osee. 6.

A. Mer.
Meritis vt
premium
responde-
bit.

DOMINICA QVARTA

& fruentis est propria, sed incorruptionis vigor.

August. de quest.
Luc. 13. Dabunt, inquit, in sinum vestrum. Quia per illorum merita quibus vel calicem aquæ frigidæ in nomine discipuli dederunt, mercedem cœlestem recipere merebuntur.

Tale est & illud quod de pauperibus veritas dicit: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut quum defeceritis recipiant vos in æterna tabernacula. Non enim pauperes ipsi mercedem reddēt iis qui eleemosynas illis fuerint elargiti, sed Christus, pro cuius hoc fecerunt dilectione. Quam tamē ipsi dare dicuntur, quia promerendæ illius occasionem dedere, quum vel egentes miserē, vel improbe seuiantes fortiorum sunt & tolerati patientia, & beneficentia sustentati, & ad ipsam aliquoties fidem dulci gratia prouocati. Multi quippe malorum hominum contra bonos seuiantes eorum aut patientia aut beneuolentia ad rectitudinem charitatis sunt reuocati.

Beda.
In sinum vestrum. Dicitur autem hæc mensura in sinu dari, quæ quæ in sinu habemus, possidemus securi. Bene ergo mensura hæc in sinum dari dicitur, ut cum quanta sit securitate possidenda, quantaque retinenda charitate, monstreretur. Nihil enim securius atque amabilius est eo quod in sinu collocamus. Porro causam retributionis istius subdit, dicens:

Eadem quippe mensura qua mēsi fueritis, remetietur vobis.

Theoph. Questio. Interrogabit fortassis hic aliquis: Si superfluenter redditur, quomodo eadem est mensura? Ad quod dicimus quod non dixit, tanta mensura remetietur vobis, sed eadem. Qui enim benefacit, beneficit ei, quod est eadem mensura remetiri. Sed ideo superfluenter dixit, quia milies beneficit ei qui benefecerit. Sic etiam in iudicando. Qui enim iudicat, & deinde iudicatur, accipit eandem mensuram: qui autem plus condemnatur quam condemnauit, superfluenter recipit ipse mensuram. Iuxta hoc & per Apostolum dicitur: Qui parce seminat, hoc est, modice & manu tenaci, parce & metet: & qui seminat in benedictionibus, in benedictionibus & metet. i. copiose. Itaque mēsure nomine ipsa iudicii regulā significatā accipim. Vnde per alium Euangelistam apertius dicitur: In quo iudicio iudicaueritis, iudicabimini. Sed nunquid si nos temere

1. Cor. 9.

&

POST PENTECOST.

63

& iniquē iudicauerimus, etiam temere Deus ipse qui iustus iudex est iudicabit? Aut si iniqua mensura mēsi fuerimus, nunquid & apud Deum iniqua mēsurā est, qua nobis remetietur?

Solutio.
Sed hoc ideo dictum est, quia temeritas qua nocet alij, ipsa tibi noceat necesse est, & iustitia qua alium iuuas, restat etiam ut ipsa te adiuet. Vnde Chrysost. Ut diligēcius peccata tua examinentur, legē primus ipse posuisti de his seuerius quæ proximus peccauerit, iudicando. Sunt enim tæ diabolicæ tetratonis insidiæ. Nā qui seuerē discutit aliena, nunquā propriis veniam promerebitur, dicente Apostolo: Inexcusabilis es o homo omnis qui iudicas. *Rom. 2.*

Potest etiam hæc mēsuræ seu retributionis æquitas de quibuscumque nostris operibus generaliter intelligi. Nā Basilius, quæ vnusquisque mēsurā aut peccat, aut bene agit, eadem præmia feret aut pœnas. Quod enim pœna reddatur secū dum mensuram culpæ, lex ipsa perhibet quæ dicit: Secū dum mensurā delicti erit & plagarū modus. Et vnde rursus in Apocalypsi dicitur: Quantū glorificauit se & in de huius fuit, tantum date illi tormentum & luctum. *Deut. 25.* *Apoc. 3.*

Sed dicat aliquis: Non videtur quodd secundum eādem mensuram malum quæ perpetratum est puniatur, nam non nisi temporaliter homo peccat, & æternaliter puniatur. Ad quod dicitur, quodd idcirco peccatum temporaliter commissum sine fine post hanc vitam iuste puniatur, quia hoc per temporalem delere pœnitentiam homo contemplit.

Rursum, quia homo finaliter impœnitens quantum in se est æternaliter peccat, qui si posset sine fine viuere, eligeret & sine fine peccare. Et quia deus in retributione operum voluntatem magis pœlat quā facultatem, ideo iuste æternaliter puniatur, qui si potuisset, voluisset vtiq; æternaliter peccare. Ad hæc, quia infinitum & æternum bonum peccando contempsit, hoc bono iure priuatus, perpetuis malis & suppliciis addicitur. *Grego.*

Circa tertium principale dicitur:

Dicebat autem eis & similitudinem: Nunquid potest cæcus cæcum ducere? Nonne ambo in fossam cadunt? Non est discipulus super magistrum. Perfectus autem omnis

DOMINICA QVARTA

omnis erit si sit sicut magister eius.

¶ Hic ostenditur quo ordine ad delinquētis correctiōnem sit procedendū. Vbi duo sunt considerāda. Vnū est, propriæ emēdationis necessaria ratio. Alterū, eiusdem rationis exhortatiua conclusio, ibi: Hypocrita, eice primū. ¶ Circa primū, attēde quidd hoc ordine tandē est proximū à te corrigendus, videlicet, vt temetipsum primū correxeris, iuxta quod monet qui ait: Misere te animæ tuę placens Deo.

M
Eccl. 3.

Beda.

Cæcus cæcum quam
do ducit.

¶ Sensus huius sententię pendet ex superioribus vbi de dāda elemosyna & iniuria dimittenda præcipitur. Quasi dicat: Si te ira contra violentū, & contra petentem phylargiria cæcauerit, nunquid tua mente viciata, vitiū eius curare poteris: aut ille solus qui iniuriam fecit, & non tu etiam qui ferre nesciebas reus deputaberis? At si mitem te tranquillique pectoris eius improbitas inuenierit, & ille ad poenitentiam mouebitur, & tu patientiæ præmio donaberis, quia cæcum vidente oculo (hoc est, corde sereno) ducere curabas ad lumen.

¶ Vbi Theophylactus. Dic quæso: Nōne alterum iudicans, & ipse eadem peccans, comparatus es cæco cæcum ducenti? Nam si alium condemnas, & ipse in eadem incidis peccata, vterque cæci estis: & videris quidem illi dux esse ad bonum, eo quod condemnas, non es autem dux. Quomodo enim ille à te ad bonum inducetur, quum & tu labaris? Non est enim discipulus super magistrū. Si igitur tu qui doctor videris esse & dux, laberis, omnino cadet etiam qui docetur ac ducitur. Elaboratus enim discipulus (hoc est perfectus) erit, si sit sicut magister eius. Hęc dixit etiam, vt nec condemnentur hi qui sunt infiores nobis si videantur peccare.

Discipulus
non super
magistrū.

¶ Vel sic expone. Non est discipulus super magistrū. Magister cœlestis & omnium pię viuētiū Dominus, Christus est. Discipuli eius omnes sunt quos titulus Christianitatis exornat, iuxta quod ad eos ipse dicit: Magister vester vnus est Christus. Hic ergo tantus tantaque singulartatis magister homo factus quum esset Deus, iniurias passus, læsionis vicem non retribuit, quum tamen solo nutu suę volūtatis obrectatores suos punire valuit. Denique

POST PENTECOST.

64

que ipsam etiam subire mortem non est dedignatus, qui vitę æternę auctor exitit. Si ergo is qui Deus erat illatas sibi iniurias patienter tulit, quare eius discipuli qui non nisi puri homines sunt & peccatores, quique multa rimari, & parua implere valent contumelias perferre dedignentur? Si enim verē eius esse discipuli volumus, necesse est vt perfectionis quā ab eo didicimus normā tenere studeamus. Alioqui, quasi super magistrū discipulus erigitur, quum Christianus quilibet iniurias audire dedignatur. Si ergo magister, qui vtique quasi Deus potuit non suas vlum ire iniurias, sed ipsos maluit insequutores patienti reddere mitiores, eandē necesse est discipuli qui puri homines sunt, regulam perfectionis sequantur. Sequitur:

Beda.

Quid autem uides festucam in oculo fratris tui, trabem autem quę in oculo tuo est, non cōsyderas? Aut quomodo potes dicere fratri tuo: Frater, sine eiciam festucam de oculo tuo, ipse in oculo tuo trabem non uidet?

¶ Inducit aliam parabolam ad idem quod supra demonstrādu, dicens: Quid autem uides festucam, hoc est, paruum peccatum fratris tui, trabem autem, id est, magnū peccatum tuum nō aduertis? Hoc omnibus dici potest, & maximē doctoribus & principibus, qui subditorum peccata quamuis parua puniunt, sua autem etiam maximā, impunita prætereunt.

Theoph.

¶ Itaque hæc dicens, ad superiora Dominus respicit, vbi cæcum à cæco duci, id est, peccantem à peccante castigare non posse præmonuit. Multi enim superbia, vel odio, vel auaritia, vel alio quolibet crimine præuēnt, leuia hæc aut nulla iudicantes, acerrimē corripunt eos quos subito viderint ira turbatos, oculum mentis à solito puritatis statu (quasi festuca irruente) mutasse, atque immemores dominici præcepti quo ait: Nolite condemnare, & non condemnabimini, magis amant vituperare & damnare, quā emendare atque corrigere. Aut quomodo potes dicere fratri tuo: Frater, sine eiciam festucam de oculo tuo, ipse in oculo tuo trabem non videns?

Beda.

Trabē habent in oculo.

¶ Hęc cum fratre agis, si (verbi gratia) quod ille ira peccauit,

DOMINICA QVARTA

Festuca & trabis.
Nota.
Inter irā & odium distat.
Ephes. 4.
cavit, tu odio reprehendis. Quantum autem inter festucam est & trabem, quasi tantum inter iram distat & odium. Odium enim, ira est inueterata, quasi quæ vetustate ipsa tantum accepit, ut meritis trabes appellatur. Fieri autem potest, ut si irascaris homini, velis eum corrigi. Si autem oderis hominem, non potes eum velle corrigere. Et ideo impossibile dicitur, ut festucam fratris oculo demat, qui suo trabem gestat in oculo. Et quidem non irasci impossibile est, quia homo irascibilis naturæ est. Vnde & Apostolica in dulgentia irasci permittitur, ita tamen ut ira ipsa breui coarctata compendio, modum non excedat. Quum enim dixisset irascimini, continuo addidit: Et nolite peccare. Inter odium verò & homicidium nihil distat, Ioanne Apostolo attestante qui ait: Qui odit fratrem suum, homicida est.
¶ Circa secundum, quod est dictæ rationis exhortatiua conclusio, subditur.

Hypocrita, eice primam trabem de oculo tuo, & tunc perspicies ut educaas festucam de oculo fratris tui.

Hypocrita.
Beda.
Eice primum.
¶ Hypocrita vocat, qui alij apparent esse dum aliorum peccata puniunt, nempe iusti, alij autem sunt ex eo quod & ipsi grauius illis peccant. Omnis enim hypocrita, simulator est. Et re vera peccator peccatorem puniens hypocrita est, quia quum ipse peccator sit, correctionis actu se quasi à peccato emunem ostendit. Itaque o hypocrita, eice primam trabem de oculo tuo. Hoc est, Primam abs te expelle odium, & deinceps poteris eum quem iam diligis emendare.
¶ Et est verè multum cauendum & molestum hypocritarum (id est simulatorum) genus. Qui quum omnium vitiarum accusationes odio & luore suscipiant, etiam consultores videri se volunt. Et ideo pie cautèque vigilandum est, ut quum aliquem reprehendere vel obiurgare necessitas coegerit, Primò cogitemus vitium tale sit vitium quod nūquam habuimus, vel quo iam caruimus.

Alium cor reclusum hac cogita.
¶ Et si nunquam habuimus, cogitemus & nos homines esse, & habere potuisse. Si verò habuimus, & nō habemus, tangat memoriam communis infirmitas, ut illam reprehensionem aut obiurgationem non odium, sed misericordia

POST PENTECOST.

dia præcedat. Ut siue ad correctionem eius propter quem id facim, siue ad peruersionem valuerit (nā incertū est exitus) nos tamen de simplicitate oculi nostri securi simus.

¶ Si autem cogitantes nosmetipsos inuenerimus in eo esse vitio in quo est ille quem reprehendere parabamus, nō reprehendamus neque obiurgemus, sed congemiscamus, & non illum ad obtemperandum nobis, sed ad pariter conandum inuitemus.

¶ Raro tamen & magna necessitate obiurgationes adhibendæ sunt, & ita ut etiam in his ipsis non nobis, sed Deo vt seruiamus, initemus. Ipse est enim finis, ut nihil duplici corde faciamus, auferentes trabem de oculo nostro iniudicentia, vel malitiæ, vel simulationis, ut videamus eicere festucam de oculo fratris. Quia licet iudex sit, & superior auctoritate regiminis, frater tamen est paritate fidei & vocationis, & ideo nō hostiliter, sed fraternè corrigi debet.

¶ Sanè in his omnibus considerandum est quantum sit difficultatis alios iudicare. Oportet enim vt primò seipsum conspiciant & emendent, quod omnium videtur grauius inum, quia quum oculus cuncta videat exteriora, super se tamen visu nō vitur: ita & noster intellectus, quū alienū velociter coniecit peccatum, lentus est tamen proprios peruidere defectus.

¶ Et quoniam in correctione proximi agitur de salute vel periculo rei pretioris, videlicet animæ, & frequenter etiā nominis & fame, diligentius attendendum est quæ in ea sunt obseruanda, & quem admodum fieri debeat.

¶ Debet ergo fieri primò cū lenitate, eo quod delinquentes sunt quasi dolentibus membris ægri blandè lenitèque tractandi, ne si cū impetu correctio fiat & iurgio, in iram exasperati & malis deteriores efficiantur. Nā si quis ollam fictilem nimia voluerit violentia cōcretis sordibus radèdo mundare, frangat eā. Vnde Apostolus: Fratres, inquit, & si peccatores estis, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis.

¶ Hæc tamen intelligenda sunt de ea correctione proximi quæ est actus charitatis, & cuique competit, non autem de ea quæ est actus iustitiæ, quæ non cuiusque, sed legitimis tantum competit iudicibus. Per illam enim quæ

P
Obiurgatio fratris temperanda.

Basilius.

Q
Fraternæ correctionis modus. Cū lenitate.
Galat. 6.

DOMINICA QVARTA

quæritur emendatio delinquentis proximi, per istam vero reipublice magis consulitur, quam ei qui punitur.

Cum compassione.
Grego.
¶ Secundò, debet fieri cum animi compassione. Nam vera iustitia compassionem habet falsa vero dedignationem. Vnde per Psalmistam dicitur: Corripice me iustus in misericordia. & Boetius: Vis aptam meritis vicem referre? Dilige iustos bonos, & miseresce malis. Sanè miserendum est malis quasi phreneticis, demetiae morbo correptis, quos sequentes in medicum & percutientes, ille non repercutit.

Cum discretionem.

Rom. 10.

Cum moderamine.

2. Tim. 2.

Cum humilitate.

¶ Tertio, debet fieri cum discretionem. Aliter enim corrigendi sunt maiores, aliter minores, aliter pares, aliter periti, aliter idiotæ, aliter graua delicta, aliter leuia, aliter occultata, aliter manifesta. In omnibus obseruanda sunt modus, locus, & opportunitas temporis. Quæ non obseruantes, & si dei æmulationem habent, non tamen secundum scientiam. Itaque zelum tuum refrenet scientia (inquit Bernardus) id est discretio.

¶ Quarto, debet fieri cum moderamine. Non quemadmodum plerique faciunt, qui docti sunt in aliorum culpis aggrauandis. Docet Apostolus esse debere seruum dei cum molestia corripientem, id est, debito modo. Est autem hic modus, ut potius aleuietur culpa quam exaggeretur. Stultum est ouo frangendo capere securim, & ut muscam extinguas, querere gladium.

¶ Quinto, vel maxime est in huiusmodi correctione humilitas obseruanda, & ut nonnulla ex iam dictis repetendo perstringam, recogitet proximum correcturus, primum si forsitan & ipse fuerit aliquando in defectu cõsimili vel maiori culpabilis: quod si non, sed stare se existimat, videat nec cadat, & meminerit se posse labi. Quod si cõsidat per Dei gratiam se fore præseruandum, recogitet quia is quem parat arguere, tamen in hoc vel illo sit vitiosus, in aliis tamen est ipso correctore fortasse perfectior.

¶ Quod si ad id vitium omnibus sit corruptus, ut nullum in moribus eius bonum appareat, non tamen hominem contemnat, quandoquidem ignoret ne forsitan in dei conspectu ille prædestinatus sit & saluandus, & corrector ipse reprobandus. Potest enim suscitare mortuos Deus, qui vocat ea quæ non sunt, sicut ea quæ sunt, & de lapidibus potens

POST PENTECOST.

66

potens est suscitare filios Abraham.

¶ Solet pictor quispiam insignis egregiam facturus imaginem, hanc primum atro carbone delineare, quam conspiciens imperitus contemnit, ignorans quibus coloribus illa sit ab artificis manu decoranda. Potest enim peccator reparari per poenitentiam, potest & qui iustus est per negligentiam ruere, & per superbiam damnari.

DOMINICA QVINTA POST PENTECOSTEN.

Cum turba irruerent in Iesum ut audirent uerbum Dei, & ipse stabat secus stagnum Genesareth. Luc. 5.

¶ In hac lectione quatuor à sancto Euangelista describuntur. Primum est, turbarum erga Christum deuotio. Secundum, celestis doctrinæ gratiosa exhibitio. Tertium, ingentis miraculi perpetratio. Quartum, de uiso miraculo stupentium admiratio. Secundum ibi: Ascendens autem in uenam. Tertium ibi: Ut cessauit autem loqui. Quartum ibi: Quod quum videret Simon Petrus.

¶ Circa primum dicitur: Quum turba irruerent in Iesum. A Præmiserat Euangelista quemadmodum dominus quum multis impositione manuum sanasset infirmos, eiecissetque ab obsecris dæmonia quæ cõsultò non sinebat loqui, ac perhibere quod ipse esset Christus, postmodò egressus ibat in desertum locum, ac turbis eum requiritibus uenientibusque ad illum & detinentibus eum ne discederet ab eis, ipse respondit: Quia & aliis ciuitatibus oportet me Euangelizare regnum dei. Fugit sanè dominus gloriam hominum, quæ tamen ipsum eo magis sequebatur. Est enim gloria quæ accipitur ab hominibus velut umbra, quæ se insequentem fugit, & sequitur fugientem.

¶ Itaque primum cõsideranda est magna populi erga Christum deuotio, & desiderium audiendi uerbum dei, id est, Dei filium incarnatum celestis doctrinæ uerba exaudientem. Inaudita promentem. Irruebant enim in eum, id est,

DOMINICA QUINTA

Quare
Christum
plerique se
quebantur.

Ioan. 6.
Matt. 8.

Ioan. 7.
Ioan. 6.
Virtus do-
ctrinae
Christi.
Heb. 4.
Simile.

3. Reg. 10.
Matth. 12.

Christus
ut deside-
rabilis.

undique ad ipsum concurrebant, eumque comprimebant, ut audirent (inquit) verbum Dei, ut per hoc eos distinguat ab illis qui ipsum alias ob causas nonnunquam sequebantur, quales erant (verbi gratia) curiosi quidam qui sequebantur ut signa atque mirabilia ipsius viderent: invidi, ut ipsum cuperent in sermone: infirmi ac languidi, ut ab eo sanarentur: nonnulli verò quia comederant de panibus per ipsum mirabiliter multiplicatis. Quidam etiam ut avaritiae suae quæstuique consulerent, de quo orō numero fuit ille qui ait: Magister, sequar te quocunque ieris. Ad cuius intentionem fallacem Dominus respondens, ait: Vulpes foveas habent, & volucres cæli nidus, filius autem hominis non habent ubi caput suum reclinet. Porro enim de quibus hic agitur, pia erat intentio.

B. Quærebant enim in eum, ut audirent verbum dei. Nunquam enim sic loquutus est homo. Virtutem verborum eius sensit qui ait: Domine, verba vitæ æternæ habes. Siquidem doctrina eius lex domini est immaculata convertens animas. Unde & per Apostolum dicitur: Vivus est sermo dei & efficax, & penetrabilior omni gladio accipitur. Et quia verbum dei convertit animas, rectè surculo optimæ arboris assimilatur, qui insertus arbori sterili hanc in sui naturam convertit, ita ut folia, flores, & fructus longè alios quàm prius, producat. Sic nempe dei verbum hominem immutat totum à sensu & amore terrenorum, ad desideria cælestium & æternorum, ut longè alia quàm antè cogitet, desideret, loquatur & faciat. Quis ergo miretur, si verbi cælestis audiendi desiderio turbæ irruerant in Iesum? De Salomone scriptum est, quod omnis terra desiderabat videre faciem eius & ipsius audire sapientiam. Et utique plus quàm Salomon hic. Unde Chrysostomus:

Erant ei connexi, diligentes eum & mirantes, & tenere cupientes. Quis enim discessisset, dum miracula faciebat? Quis non voluisset illum prospicere faciem, & os talia loquens? Neque enim in agendo miracula solidum admirabilis erat, sed & visus eius abscondit plurima gratia. Unde & loquentem eum audiunt in silentio, seriem loquutionis non interrumpentes. Fulgor enim divinitatis occultæ relucebat in humana ipsius facie, ut etiam solo aspectu

POST PENTECOST.

67

Et hominis mentem afficeret, traheretque. Nec mirum. Si enim lapis magnes inuisibili virtute ad se ferrum trahit, & arcana quadam ad ferri naturam similitudine: quid ni creator omnipotens qui ad suam imaginem hominem condidit, propter hominum salutem homo factus, hunc vel solo aspectu trahat ad se? Sequitur:

Et ipse stabat secus stagnum Genesareth.

Stagnum Genesareth idem esse dicitur quod mare Galilee ab adiacente provincia, quod etiam mare Tyberiadis à proxima civitate vocatur.

Porro Genesareth à lacu ipsius natura (quæ crispantibus aquis de seipso sibi excitare auram perhibetur) Græco vocabulo, quasi generans sibi auram, dicitur. Neque enim in stagni morem sternitur aqua, sed frequentibus spirantibus agitatur. Haustu dulcis & ad potandū habilis, authore Iosepho. Vocatur autem mare, Hebraico loquendi more, quo magnæ congregationes aquarum appellantur maria. Sic autem lacus ille ex diffusionem Iordanis per ipsum transeuntis.

Cæterum, quia non solum sancti Evangelij verba, sed & quæ illic narrantur facta considerare nos cōdecet, aduertamus per stagnum seu mare rectè mundum hunc designari, nimirum quod sicut mare fluit & refluit, sursum deorsumque iactatur & fluctuat, eicitur in litus, quia & periculosum est & monstra habens, tempestuosum insuper & amarum: ita planè in hoc mundo nihil est stabile, perpetuum nihil. Hoc enascitur, illud deperit: hic euehitur, ille deicitur. Eumit quoque hic mundus atque explodit suis moribus nō cōsentientes, curis & ærumnis est plenus, periculosus, rotulque laqueis refertus, abscondans monstra, id est, malignis tã demonibus quàm hominibus, itaque secus hoc mare stat nunc Iesus, non autem in ipso mari seu stagno, quia nō in carne passibili defluente in mortem, sed in carne incorruptibili perpetuæ quietis stabilitate adhiic.

Quinetiam, stagnum Genesareth diuitiarum seculi huius abundantiam moraliter hac ratione significat, quod auras inanis gloriæ, superbix, rixæ, & discordiæ generat: propter quod Apostolus Timotheo scribens dicit: Præcipue diuitibus non sublimè sapere, nec sperare in incerto

C.
Beda.
Stagnum
Genesareth.

Mundus
ut mari as-
similatur.

E
1. Tim. 6.

DOMINICA QUINTA

diuitiarum. Sanè vermis diuitiarum, superbia.

Amaritudo diuitiarum comitatur Et rectè quidem hoc seculum mari comparatur, propter eā quæ seculi huius fallaces diuitias comitatur amaritudinē: Nā & cum labore acquiruntur, iuxta quod per **Eccle. 4.** Salomonem dicitur: Vnus est & secundum nō habet, nō fratrem, nō filiū, & tamē laborare nō cessat, nec sariantur oculi eius diuitiis. Vnde etiam per quendam dictum est:

Horat. Impiger extremos currit mercator ad Indos,
Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes.

Iob. 13. Itēq; cū timore & sollicitudine possidentur, iuxta illud Iob: Sonitus terroris semper in auribus eius, & quum pax sit, ille semper insidias suspicatur. Si potentem conspexerit, predonem putat: si pauperem, furem hunc esse suspicatur. Deniq; cum dolore deseruntur, iuxta illud: Est infirmitas pessima quam vidi sub sole, diuitiæ cōgregatæ in malū domini sui, pereunt enim in afflictione pessima.

Grego. Porro, moraliter secus hoc stagnum, id est mūdum hūc stare debet etiam predicator. Nam qui carnalibus actibus ter qua vi adhuc incubat, vitam aliorum spiritualiter instruere necesse est erubescat. Nemo enim militans deo implicat se **2. Tim. 2.** negotiis secularibus, vt illi placeat cui se probauit.

F Præterea non in hoc stagno quod auram & ventū generat, stare debet predicator, sed secus illud & seorsum. Nā quid aura nisi inanis gloria? Quid aquæ nomine nisi scientiæ iuxta illud: Aqua sapientiæ salutaris potauit illum. Aqua illa generat aurā, & scientia vanitatem, iuxta illud Apostoli: Scientia inflat. Hæc aura excutere solet fructus immaturos de arboribus. Sunt enim pleriq; à quib; inanis gloria bonorū operū fructus decutere solet. Alias enim nec prædicarent, neque docerent, iuxta illud:

Ouidius. Excitat auditor studium, laudatque virtus
Crescit, & immensum gloria calcar habet.
Sunt, inquam, qui absente hac aura, nec ieiunarent nec elemosynas largirentur.

Inanis gloria captatorem similantur. Et sic similes sunt molendino ad ventum. Nā sicut illud cessat molere vento cessante, sic & isti desinūt benefacere vbi cæperint laudes cessare. Porro boni & sinceri quib; studium nō est huiuscemodi vanitatis auræ captare, sed placere deo, similes sunt molendino fluuiiali, quod perpe-

POST PENTECOST.

68

tuas habet aquas, iuxta quod de illo qui cōfidit in domino & cuius fiducia dominus est, per Ieremiā dicitur: Erit Iere. 17. tanquā lignū quod et ansplantatur super aquas, quod ad humorem mittit radices suas, & erit folium eius viride, id est, sermo vt ilis, nec aliquando desinet facere fructum.

Scriptum est: Sermo dei erat pretiosus, videlicet quando erat rarus. Nunc paruipenditur, quod à tam multis v- **1. Reg. 3.** surpatur. Cur rebāt (inquit dominus de pseudoprophetis Iere. 23. loquēs) & nō misi eos. Impellit itaq; plerōq; non veritas sed vanitas: nō charitas, sed cupiditas. Et quasi vento vanitatis cōmouente fructus proiciunt, qui ob inanem gloriam docere aut prædicare festinant. Sed quemadmodum **Prædicato** poma immatura quæ vento decutiuntur grata non sunt, res vani. nec ea quisquam solet amico apponere, sed quæ sunt mature collecta, sic nec huiusmodi opera placent Deo, sed ea duntaxat quæ non humani fauoris gratia, sed piè fiunt & in veritate. Et sicut huiusmodi decussa ventis poma in escam porcis relinquuntur, ita & istorum opera immundos spiritus oblectant, & pascunt. Sequitur in litera:

Et uidit duas naues stantes secus stagnum. Piscatores autem descenderant, & lauabant retia.

Harum nauium altera erat Simonis Petri, altera Zebedæi & filiorū eius Ioannis & Iacobi. Hi tota nocte piscando fatigati nihil cæperant. Lauabant itaque retia vt lota conuoluerent & vacarent.

Mysticè Christus veniēs ad mare huius seculi duas naues vidit, id est, præputiū & circuncisionē, quas ideo perhibetur vidisse, quia in utroq; populo nouit qui sunt eius, corūque corda à fluctibus seculi huius ad futuræ vitæ tranquillitatem, quasi ad solennitatem litoris, videndo, id est, misericorditer visitādo prouehit. Itaq; due naues, due sunt ecclesiæ, vna ex Iudæis Petro cōmissa, altera ex Gentibus Paulo delegata, vel certè duos istos in vna ecclesia vnitos populos, Iudæorum scilicet & Gētiū. Et quia ad portum cunctis op̄atæ beatitudinis venire propriis viribus nemo vnquā posset, nauem deus humano generi sua benignitate prouidit. Et ea quidem fuit in paradiso innocentia, quam Eva fregit. Deinde nauiculam nobis dedit

Nauis duplex.

DOMINICA QUINTA

Galat. 2. ecclesiam, in quam congregati sunt (vt iam dictum est) Iudei atq; Gentiles. Qui enim operatus est Petro in Apostolatum circumcisionis, operatus est & Paulo inter gentes.
Mat. 4. Et quidem quasi piscatoria nauis est ecclesia. Piscatores autem sunt doctores & predicatores, dicente ad eos Christo quando eos in hoc opus acciuit: Venite post me, faciam vos piscatores hominum. De quibus per Ieremiam loquente domino dicitur: Mitta eis piscatores multos, & piscabuntur eos. Et post hec mittam eis multos venatores, & venabuntur eos. Vbi distinguitur inter primos ecclesie predicatores & posteriores, quod illi propter multitudinem eorum quos deo ceperunt, piscatores appellantur, isti propter paucitatem eorum quos predicando lucratur venatores. Itaque nauis, ecclesia: mare, mundus: piscator, est predicator. Recte autem est verbum dei. Vnde ex B. Petri persona per quendam dictum est:

Ecclesiam pro naue rego, mibi climata mundi
Sunt in mare, scripturae retia, piscis homo.

H Retia, my. *my.* *stic.* Piscatores isti sumptis ex sacra pagina sententiarum connexionibus tanquam retibus, de mari huius seculi & de profundo vitiorum homines efferunt, & terrae viuiculis quasi pisces litoribus consignant. Retia (quae quasi retineta vocantur) non amittunt pisces quos capiunt, & verbi documenta quos ad melioris vitae conuersationem trahunt, non perdunt, sed ad perennem vitam reseruant.

Piscatores *descendere.* Quod autem piscatores descenderant, humilitatem designat predicatorum, vt ex predicationis officio non superbiant, sed iuste considerationis oculo descendant ab eo quod sunt per gratiam, ad id quod sunt per naturam, id est, de statu vitae eminentioris, ad propriam fragilitatis agnitionem.

Ceterum, circa illud quod dictum est piscatores lauasse retia sua, attendendum quemadmodum haec retia lauantur, reficiuntur, extricantur, plicantur, rumpuntur.

Retia vt *lauantur.* *1. Ihes. 2.* Mundandum sane est rete predicationis ab omni auaritia, inani gloria, & adulatione, sicut de seipso dicit Apostolus: Neque enim fuimus aliquando in sermone adulationis, sicut scitis, neque in occasione auaritiae, deus testis est nec querentes ab hominibus gloriam, neque a vobis neque ab aliis,

POST PENTECOST.

69

aliis, quum possemus vobis oneri esse, vt Christi apostoli.

Reficiuntur haec retia, quando id quod vel obliuione suppressum, vel minus plene, vel minus dilucide dictum fuerat, diligentius suppletur.

Extrahuntur autem, quum sententiae quae inter se contrariae videri poterant concordantur, difficultatesque & obscuritates aperiantur & enodantur, dicente ipsa dei sapientia: Qui elucidant me, vitam aeternam habebunt.

Plicantur haec retia, quando vel arcana quae palam profertur non expedit, vel quae capacitatem auditorum excedunt, prudenter & discretè subticentur, vel absconduntur indignis, dicente domino: Nolite sanctum dare canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos.

Rumpuntur retia, quando scripturae diuinae vel opinionibus standunt, vel ad falsum sensum trahuntur, clamantes, quod Apostolus fieri cauens deprecatur, dicens: Obsecro autem vos fratres per nomen domini nostri Iesu Christi vt idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata. Sitis autem perfecti in eodem sensu & in eadem sententia.

Rumpuntur ergo quando (sicut dictum est) ad extraneum sensum interpretatione praua atque peruersa detorqueantur, quod vtique hereticorum est. Et hoc est adulterare verbum dei, quod a se alienum esse idem Apostolus testatur, dicens: Non sumus sicut quidam adulterantes verbum dei.

Denique rumpuntur dum transgressionibus exceduntur, clamante domino & dicente: A seculo confregisti iugum, rupisti vincula mea, dixisti: Non seruiam.

De demoniaco legitur in Euangelio, quod neque cathenis iam quicquam poterat eum ligare, quoniam sepe cathenis & compedibus victus dirupisset cathenas, & nemo poterat eum domare, quales & nunc occurrunt non pauci.

Circa secundum principale dicitur:

Ascendens autem in unam nauem quae erat Simonis, rogauit eum, ut a terra reduceret pusillum.

Hic ponitur caelestis doctrinae gratiosa exhibitio. Vbi non otiose dicitur, quod dominus videns duas naues in eam intravit quae erat Simonis Petri. Haec enim est Ecclesia quam illi primum commendauit regendam, quae

Retia reficiuntur.

Retia extrahuntur.

Retia plicantur.

Mat. 7. Retiarum plicantur.

Adulterare verbum dei.

1. Cor. 2.

Mar. 5.

K

DOMINICA QUINTA

Act. 1.
Vnitatē ec-
clesiastica
commēda-
tur.
verū vna est & indiscissa, iuxta illud: Multitudinis enim credentium erat cor vnum & anima vna. Et licet plures sint ecclesie quasi nauiculae plures, & earum complures sint rectores, omnes tamen illi in vnam tantū singuli solitudinis partem vocati sunt. Petrus autem totius ecclesie curam à Christo suscepit.

Canti. 6.
Hæretico-
vū cimba
fatiscent.
Diabolus
guberna-
tur ad exi-
tium.
Itaq; dominus vt nobis sanctam ac necessariā cōmendaret ecclesie catholicæ vnitatē, ascendit in vnā nouam quæ erat Simonis Petri. Hæc igitur est ecclesia sancta catholica quæ à spiritu sancto viuificatur, sanctificatur & regitur: extra quam nemini salus, nemini est remissio peccatorum, quomodo & cataclismi tempore extra arcam Noë vnam, salus erat nulli. Vna est (inquit sponsus) columba mea, perfecta mea. Itaque frustra & vanè sperat hæretici spiritum sanctū eorum nauem gubernare quæ rupta atq; discissa tot fatiscit rimis, quot erroribus etiā inter se pugnantibus lacerata est. Huius confractæ nauis impulsor diabolus est, qui non colligit sed dispergit, qui hanc in omnium scelerum atq; errorum syrtes seducit & scopulos, vt hanc tandem perpetuæ damnationis naufragio demergat. Quid itaque insani atque perituri in eam nauem ruitis, quam tot scissuris ac rimis videtis esse confractam, in qua nihil aliud quàm certam damnationem operamini?

Ioan. 21.
Clemētia
Christi.
Ascendit itaq; christus in Petri nauim vnā, i. ecclesiam sanctā, catholicā, indiscissam, quā ei gubernandā cōmendauit dicens: Pasce oues meas. Pasce agnos meos. Rogauit, inquit, eū reducere nauim pusillū à terra. Attēde clemētiā humilitatēq; domini Saluatoris. Ecce deus hominū, creator rogat creaturā, dominus seruū, magister discipulū, dominus cœli & terræ ex creatura sua tantillū nō imperat sed rogat obsequiū, vt abducatur nauis paulisper à terra, vt neminē à tergo sed omnes ante se, & in se intentos haberet, eumq; sic vniuersi cōmodus possent audire.

Exemplū
prælati
imitandū.
In quo prælati formā sectandę humilitatis præbuit, vt libētius rogent quā precipiat, magisq; amari studeāt, quā timeri. Generosus est enim hominis animus, facilius sequitur quā trahatur. Rogauit itaq; eum reducere nauem pusillū à terra. Tāta fuit illa pmouendę salutis humane sollicitudo, simul ostēdēs eos qui suū sequi cuperēt do-

Ar-

POST PENTECOST. 70

Grinā, abstrahere sese debere ab omni auaritia & appetitia carnalium voluptatum, & ceteris affectibus terrenis. Quod autē dominus ascendēs in nauē rogat Simonē à terra reducere pusillum, mysticē significat temperatē vti verbū ad turbas, vt nec terrena eis præcipiantur, nec à terrenis in profunda sacramentorum recedatur. Nauim igitur prælati ducunt à terra pusillum, quādo docent auditorum animos terrena contemnerē, quorum tamen vsum pro necessitate vitæ præsentis eis permittunt. Quis enim ratiæ dexteritatis est prædicator, qui statim & quasi primo impetu possit ad eōs homines à terrenis rebus reuocare, vt mundi hunc prorsus relinquunt? Quin ipse Paulus Apostolus id se nō potuisse indicat, quū dicit Corinthiis: Nō potui vobis loqui quasi spiritalibus, sed quasi carnalibus. Tanquā paruulis in Christo lac vobis potum dedi nō escā, nondū enim poteratis, sed nec nūc quidem potestis, adhuc enim carnales estis. Qui etiā terrenis vtilicere fidelibus ostendit alio loco dicens: Scio & abundare & penuriā pati. Nā pusillanimitatis foret, non posse sustinere diuini impatiētiæ, nō posse sustinere paupertatē. Itaque pedetentim paulatimq; prædicator abducatur ad uitæ cupiditatibus terrenis, iuxta quod per Psalmistā dicitur: Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere.

Et sedens docebat de nauicula turbas.

Vsq; nūc ē nauicula Petri christus docet turbas. Nemo enim bene docere, sed nec bene doceri potest, nisi ē nauicula Petri, i. fide & auctoritate ecclesie, extra quam nulla prorsus est sana doctrina. Ex hac enim nauicula Christus docet fideles omnem quæ ad salutem necessaria est veritatē. Et licet nonnullæ aliæ ecclesie à doctrina sanæ fidei nonnunquam errauerint, attamē spiritus sancti magisterio Petri nauicula, i. ecclesia Romana semper de his quæ sunt fidei & sanæ doctrinæ rectē hactenus iudicauit. Vitandum itaque est omne dogma quod ipsa damnauit.

Vitandi iūnt hoc tēpore erronei per regiones vagabūdi, pestifera dogmata circumferentes, pseudo prædicator, magistri mēdaces, per quos via veritatis blasphema tur, quorū heu multi sequuntur luxuriā: qui quum sunt ipsi serui peccati, vanē stultis promittunt libertatē, de quibus 2. Pet. 2.

1. Cor. 1.

Philip. 4.

Romana ecclesia fides incorrupta.

Doctores pestilētes vitandi.

DOMINICA QUINTA

quibus nos cautos reddit B. Iudas Apostolus dicens: Hi sunt qui segregant semetipsos, animales, spiritum non habentes. De quibus & ante præmiserat, dicens:

Ind. 1.

Hæretici
describuntur.

N Nubes sine aqua quæ à ventis circūferuntur, arbores autumnales, infructuosæ, bis mortuæ, eradicatæ, fluctus feri maris, despumantes suas confusiones, sydera errantia, quibus procella tenebrarum seruata est in æternum.

Nubes eos vocat, quod à vento suæ vanitatis inquieti circūferuntur, nullam fecunditatis aquam ad fructū boni operis habentes, solum in se habent tonitrua, fulgura, flammæ, id est, in Deum & sanctos, sanctamque ecclesiam, blasphemias horrendas, incendia fomentaque omnium vitiorum, seditiones, sacrilegia, rapinas, homicidia, scortationes, adulteria, & his similia, quibus quasi flammis seculum præsens incendunt.

Arbores autumnales hos dicit, quod folia pariter & fructus amittant. Siquidem his nec verba ædificationis reliqua sunt vlla, nec vllius boni operis fructus, ut hos merito vocet arbores infructuosas.

Bis mortui sunt, quia & priusquam in hæreticâ laberentur impietate, peccato cōtaminati, deo mortui habebantur, ac deinde pestifero dogmate recepto, hæreticâ ob prauitatem ab ecclesia præcisi (non secus ac infructuosi palmites) denud ac deterius mortui sunt, mortemque cæteris dogmate funesto ministrant. Eradicati proinde sunt & euersi impulsore satana, nec radices stabilitatis in bono habent vllas, qui etsi ad tempus crediderūt, attamen in tempore tentationis recesserunt, & eo pacto, ut nec velint reuerti.

Et quoniam furis incitati in cæteros desceunt, recte fluctus feri maris appellatur, despumantes & ad morē æstus pelagi effundentes omnium scelerum confusiones. Porro quia suis magni ac docti esse videtur, sydera vocatur, sed errantia, quod viam domini dereliquerunt, errantes, & in errore mittentes. Isti procella damnationis æternæ, qua in tenebras exteriores proiciuntur, seruata est.

2. Tim. 3.

HOMILIA ALTERA.

T cessauit autē loqui dixit ad Simonē: Duc in altum, & laxate retia uestra in capturā.

V

In cōsequētibus duo tractatur. Primum est, Ingen-

POST PENTECOST. 57

Ingentis miraculi per Christum perpetratio. Alterum, de vilo miraculo stupentium admiratio, ibi: Quod quum vidisset Simon Petrus.

Circa primum dicitur: Ut cessauit autem loqui, dixit ad A. Simonem. Post exhibitionem doctrinæ sequitur operatio ingentis miraculi, ut doctrinæ veritati miraculum attesteretur. Ut cessauit loqui, inquit. Non semper docebat dominus, sicut interdum. Siquidem omnia tempus habent, Tē-

pus tacendi, & tempus loquendi. Inter hæc autem spectanda est sapientia Christi, cuius non tantum verba, sed & facta ineffabilem habent significationem. *Et fallis & verbis docuit christi*

Quum ergo iam diu docuisset, voluit (ut dictum est) *stet.*

quæ docuerat miraculo confirmare, & tali miraculo quomodo mysticè significaretur quanta virtute verbum suum per Apostolos primum, ac deinde per cæteros ecclesiæ prædicatores per vniuersum mundum innumeros foret homines caputurum. Sanè per piscatoria magisteria discipulos primum piscatur. Condescendens enim hominibus, sicut magos per sydus vocauit, sic & per piscatoriam artem piscatores. *Mat. 2.*

Duc in altum, inquit, & laxate retia vestra in capturā. Pro vna nauicula quia dominus est nauicula turbis docuerat, non sine mercede possessorem nauiculæ dereliquit, quin potius ipsum duplici mercede remunerat, & piscium videlicet ingenti multitudine, & sui disciplinatus honore. Duc in altum, inquit.

Et quidem ecclesiæ nauicula ducta est in altum, id est, in celestium & æternorum bonorum cognitionem & desiderium. Nulla etenim aut lex aut doctrina alia tantæ est altitudinis atque profunditatis, ut lex fidei Christianæ. In contemplatione enim excedit omne quod potest intelligi, credere videlicet deum trinum & vnum, filium ab æterno genitum, patri coæqualem, ipsumque carnem factum ac natum ex virgine.

Magnæ proinde & arduæ altitudinis sunt ecclesiæ ope, nempe, diligere inimicos, seipsum mundumque contemnere, inuita sperare, præsentis vitæ delectabilia relinquere, macerare carnem, morti sese exponere propter Deum. Ad huiusmodi altitudinem Christi imperio ducitur

citur

DOMINICA QUINTA

atur ecclesia ministerio Petri & auxilio Dei.

¶ Laxate, inquit, retia vestra in capturam. Vbi Ambrosius Bene apostolica instrumenta piscandi, retia sunt, quæ captos non perimunt sed reseruant, & fluctuantes de infernis ad superna perducunt. Et rectè quidè sermonè illorū retia vocat, quod rete huc illucq; vndique cōtextum est. ¶ Debet enim prædicator quāta potest industria intexte scripturam scripturæ, vetus testamentum nouo, Apostolorum epistolæ Euangelio Christi, atq; his omnibus sanctorum scripturas doctorum decenter immiscere. Huiusmodi concio sagena illa est missa in mare mundi huius, quæ tam paruos capit pisces quàm magnos, iuxta verbum Saluatoris: Simile est regnum cælorum sagenæ missæ in mare, & ex omni genere piscium congreganti.

Matth. 13.

Inaniter
retia la-
xant.

Araneæ
te.

¶ Nec otiosum est, quod iubet laxari retia in capturam. Multi enim laxant retia, id est scripturas explicat, in deceptionem hominū, non in eorum captionem salutaris, alij vt inanē gloriā & vanos hominum plausus assequantur, alij propter studium adulandi, ceteri episcopatū pecuniis prædicationum suarum retia laxant. Hi non dissimiles sunt araneo, qui vt viles muscas capiat, texendo retia sese emiserat, vel certè ei qui pisces capturus, nil nisi vilem maris algam concludit retibus. Sequitur:

Et respondens Simon dixit illi: Præceptor, per totam noctem laborantes nihil cepimus.

¶ Ecce quo honore Christum vel tunc habuit Petrus, & quāta fuerit efficax verbum domini in corde ipsius, vt istum hunc præceptorem vocaret, cuius nequaquam contemnendum putauit esse præceptum, alias enim ipse piscatus non erat, quādoquidem nocte tota (quod tempus piscationi aptissimum est) nihil cepisset. Planè iuxta sui nominis significationem hic Simon erat, quod interpretatur audient, siue obediens.

Nox mys.
Roma. 13.

¶ Porro nox mysticè vel tempus veteris testamenti, vel eum statum quo viuunt in peccatis, significat. Nox præcessit, inquit Apostolus, id est, tempus testamenti veteris, dies autem, id est, tempus gratiæ seu noui testamenti appropinquauit. Et vique nox mundo incubabat nondum exorto

POST PENTECOST.

72

exorto Sole iustitiæ. Tunc enim tantummodo exercebantur ceteroniarum figurales, neque vlla tunc habebatur eorum quæ modo habemus sacramenta sacramentorum.

¶ In hac nocte quantumuis longa piscatione nihil esse Heb. 7. capium testatur qui ait: Nihil ad perfectum adduxit lex. Galat. 2. Et iterum: Si data esset lex quæ posset viuificare, ergo Christus gratis mortuus est. Et licet tempore illo essent pisces nonnulli magni & Deo capti, Deoque placentes, vt Abraham, Moyses, David, & alij complures, attamen hi sola gratia dei & fide venturi mediatoris magni facti sunt, non per opera legis.

¶ Potest etiam vita peccantium nox appellari quum propter multa, tum propter frigiditatem, iuxta illud: Quoniam abundabit iniquitas, refrigescet charitas multorum. Tum propter obscuritatem. Dilexerunt, inquit, homines magis tenebras quàm lucem. Erant enim eorum mala opera. Tū propter labendi facilitatem, dicente rursus domino: Qui ambulat in nocte offendit, quia lux non est in eo. In hac nocte nihil quo vita æterna sit non indignus piscatur homo. Deo damnosum est homini peccatum, quod omnem ipsius laborem frustratur.

¶ Sed neque solum perdit illa bona opera quæ facit in peccato, sed & illa quæ antè fecerat in Dei gratia, iuxta quod per Ezechielem dominus loquitur, dicens: Si auerteris se iustus à iustitia sua & fecerit iniquitatem, secundum omnes abominationes quas operari solet impius, nūquid uiuet? Omnes iustitiæ eius quas fecerat, non recordabuntur. In præuicatione sua qua præuicatus est, & in peccato suo quod peccauit, in ipsis morietur.

¶ Sed attendamus frustra laborantes in hac peccati nocte. Verbi gratia: Superbi nil capiunt nisi ventum gloriæ quid capiunt. Inanis, imò potius à vento capiuntur, sicut folium quod vento raptum tollitur à facie terræ. Sed pernitentes dicunt: Quid nobis profuit superbia? Auari similiter à diuitiis suis capiuntur possidenturque potius quàm illas possideant. Dicatur avaro, Si verè tua sunt quæ possides exopere ad lucra, & pro cœlestibus terrenis cōmuta. Quod si facere nō uales, scias te pecuniæ tuæ non esse dominū, sed Supientis seruum: custodem, non possessorem. Dicunt in inferno se-

10

DOMINICA QUINTA

to lamentantes: Diuitiarum inſtantia quid conſulit nobis? Et vique qui amat diuitia, fructum non capiet ex eis. Non enim fructificant niſi diſpergantur.

E **Luxurioſi** ſimiliter à ſuis quas venantur & capiunt voluptatibus, capiuntur, quemadmodum piſciſ hamo capitur dum capit ipſum.

Porro de omnibus in peccati nocte bona opera facientibus, verificatur quod per Eſaiam dicitur: Opera eorū inutilia.

Itaque Petrus qui totam noctem labori dederat & operam conſumpſerat inutilem, magna iam concepta fiducia dicit ad Chriſtum:

In verbo autem tuo laxabo rete.

Ecce quā bona fidei erat Petrus, vt ad Chriſti impetum (quem necdum plene nouerat) laxaret retia iam lorāque plicata, & non ad inſipientiam ſibi, prout rei probauit euentus. Contra verò: Sine me, inquit, nihil potellū facere. Vnde & per Pſalmiſtam dicitur: Niſi dominus edificauerit domum, in vanum laborauerunt qui aedificant eam. Et niſi dominus cuſtodierit ciuitatem, fruſtra vigilat qui cuſtodit eam.

Non ſecus de piſcatore myſtico, id eſt, diuini verbi prædicatore. Niſi enim dominus corda illuſtrauerit auditorum, inutilem erit laborem prædicator. Niſi in verbo gratiæ ſupernæ laxata fuerint prædicantiſ inſtrumenta, capiunt nihil, quia fides populorum non in ſapientia veri compoſiti, ſed diuinæ vocationis munere prouenit. Diſcant hinc prædicatores non in hominum ſubtiliſ ſermonis retia laxare, ſed (vt hic Petrus) in verbo Chriſti. Curet autem verbū ſcripturæ diuinæ incorruptè ac ſyncerè proferre, ſciens illud virtute ſpiritus ſancti (cuius eſt) plus operaturum in cordibus auditorum, quā ſi vel ſua vel aliorum hominum verba recitaret, dicente domino per Ieremiam prophetam: Qui habet ſermones meos, loquatur ſermones meos verè. Qualiter autem ſyncerè prædicatur dei verbum auditorum cora emolliat atque inſlamet, conſequenter oſtendit, dicens: Nunquid non verba mea ſunt quaſi ignis, & quaſi malleus conterens petras? Sequitur:

Et

POST PENTECOST. 71

Et quum hoc feciſſent, conſuſerunt piſcium multitudinem copioſam. Rumprebat ur autem rete eorum.

Sicut ſemper vacuus eſt præſumptio, ſic econtrà humilitas ſemper eſt fructuoſa. Petrus enim humiliter obediens, laxatis in verbo domini retibus, inſuetam piſcium capit multitudinem. Quo etiam nobis mirum in modum obediſtiæ virtus commendatur, cuius merito, Petrus tantam capit piſcium multitudinem.

Non tamen ſua induſtris, ſed nutu Dei. Et prædicator ſi reti cœleſtis verbi caperit multitudinem auditorū, niſi hinc attribuat ſibi, dicente Amb. Nō eſt hoc in humano faciliū opus, ſed ſupernæ vocationis munus. Neq; enim loquacitas ſua id operata eſt, ſed gratia dei. Huic id oē ſequat acceptū. Erat autē grādis hæc piſcium captura figura futuri. Neq; enim fruſtra laboraturi erant Euangelicæ docturi. Neq; enim fruſtra tendentes, ſed greges gentium aggregaturi.

Sunt autem quatuor neceſſaria volenti non incallum Deo laborare, ſed capere fructum vitæ æternæ.

Primū eſt, integritas catholicæ fidei. Nam ſine fide impoſſibile eſt placere deo. Ait Aug. Omni homini qui ecclēſiæ catholicæ nō tenet vnitatē, neq; baptiſmus neq; elemosyna quantum uis copioſa, neque mors pro Chriſti nomine ſulcepta proficere poterit ad ſalutem, dicente Domino: Sicut palme nō poteſt ferre fructum à ſemetipſo, niſi manſerit in vite, ſic nec vos, niſi in me manſeritis.

Secūdū eſt, ſinceritas intentionis rectæ. Non enim ſat eſt quæ bona ſunt facere, ſi nō ea & bene feceris: nemo autē quod bonū eſt bene facit, ſi ipſius mala eſt intentio, quæ utiq; operi nomē imponit. Qui enim opera bona faciunt, vt videatur ab hominibus, aut quorū cōſequitur auaritiā, & ſi deo ſeruire videtur quæ bona ſunt facientes, non deo, ſed peccato deſeruiſit. Hinc dominus in Euangelio: Si oculus tuus fuerit ſimplex, totū corpus tuū lucidū erit. Si autem nequam fuerit, etiam corpus tuū tenebroſum erit. Intentio enim cordis humani, oculus animæ eſt.

Tertium, eſt murua charitas, ſine qua nullius munus acceptum eſt deo, quin potius munus quod deo erat homo oblaturus, relinquere iubetur, & recōſolari prius fra-

Cyrril.
Typus apo-
ſtolica præ-
dicationis.

Quatuor
neceſſaria.

Heb. 11.
De fide ad
pau.

Iſa. 15.

G
Intentio re-
cta.

Luc. 11.

Dilectio
proximi,
Matth. 5.

k

tri

DOMINICA QVARTA

*Censilis
indictis
causa.*
Cyrill.

*Socii in au-
xilium ac-
citi.*

pōtiffices cōterarum Ecclesiarum pastores, quasi alterius nauiculæ socios, leuādis difficultatib⁹ & vnitati integritatiq; fidei catholice tuēdæ ad cōcilia generalia euocabāt. ¶ Ad hæc, per hos socios in auxilium accitos intelligere possumus eos qui sanctorum Apostolorū labores sunt sequuti, quorum primi fuerunt qui Euangeliorum adiderunt scripturas, post quos & alij præfules & populorū pastores, & in deitatis doctrina periti.

¶ Denique isti auxiliares socii non inconueniēter accipiuntur maiorum vicarij prælatorum, & curati episcoporū. Quum enim prælatus vnus extrahendo reti nō sufficit, potest ipse alios aduocare, quomodo coadiutores cōstitui cernimus & prædicatores, etiam ex alia vocatione, quasi ex nauī altera.

K ¶ Nec tamen per hoc excusari possunt qui rete hoc nō digittulo quidem minimo tangere volunt, nec quicquam laboris trahendo reti impendere, quin potius totum hūc trahendi laborem reiciunt in alios, quum tamen interim quos ipsi non ceperunt pisces, auidissimè deuorent.

¶ Hi nimirū sunt qui nec prædicāt, nec aliud quicquam agunt in curam animarum. Tantummodo census querunt & redditus, curandi autem animas, laborem omnem mercenarijs relinquit. Rectius faciunt qui in partem sollicitudinis quosdam aduocant, vti hic Petrus fecisse memoratur, & Christus ipse duodecim vocauit Apostolos, ac deinceps & alios septuagintaduos discipulos.

¶ Et impleuerunt (inquit) ambas nauiculas, ita vt mergerentur. Harū impletio nauium vsque in finem seculi crescit, & omnes quicunque sanè prædicāt, implendæ nauiculæ laborem impendunt. Sed quid sibi vult q̃ mergebantur? Ambrosius merionem hanc eo refert quod tantā multitudinem plures futuri sunt mali, quoniam oportet & hæreses esse, vt qui fideles sunt manifesti hant.

¶ Alij sic intelligunt, quod quauis non sint submersæ naues, grauitè tamen sunt periclitatæ, iuxta quod prophético spiritu prædixit Apostolus, videlicet, q̃ in nouissimis diebus instabunt tempora periculosa, & erunt homines seipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemiparētibus non obediētes, ingrati, scelesti, sine affectu, sine

POST PENTECOST.

75

sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, proterui, tumidi, voluptatum magis amatores quā deihabentes speciem quidem pietatis, virtutem autem eius abnegantes. Et nōne hoc nostro seculo sunt tempora periculosa propter huiusmodi homines? Nōne iam hæretici nauiculam nostram ita huc illucq; agitant, vt sit periculum de merfione, nisi eā Christus sua gratis sustentaret?

¶ Sed nemo moueatur, nemo metuat quātumuis in sano furore sicutant hi pseudochristiani, nam & si fluctuat, nūquā tamen submergitur ista raris, antiqua hæc Petri fides non deficiet, quia potius erroribus vniuersis & hæresibus succumbentibus & dispolis magis triumphabit. Hoc retroacti temporis exempla confirmant, quandoquidem ab initio nascentis ecclesiæ vsque modo, nulla vnquam hæresis aduersus hanc potuit præualere.

¶ Merguntur itaque nauiculæ, hoc est, in submersione premittur. Non enim submersæ sunt, sed periclitatæ. Neque nouum est periclitari Ecclesiam & fidem nostram. Ecce enim Cain persequutus est Abel, & occidit. Esau infestus est Iacob. Ioseph sanctum, fratres iniqui. Reprobis Saul, pius David. Post hæc omnia Iudæi simul & Gentiles frustra conati sunt fidem hanc nostram extinguere, lapidibus, gladiis, rotis, læcis, crucibus, igni, aqua, & si quid aliud restabat quod in supplicium verti posset. Vsq̃ ad graues nauis hæc sustinuit persecutionum procellas, neque tamen vnquam merfa est, quod habeat gubernatorem & conseruatorem deum.

¶ Interim autem salua euadente Ecclesia, persecutores ipsius suis consumuntur incendiis, proprijs gladiis cōsodiantur, suis ipsi capiuntur infidijs, suis laqueis irretiti. Itaque sustinere interim atque tolerare oportet ecclesiam istos hæreticorum insulcus, quoniam omnes qui pie volunt vivere in Christo Iesu, persecutionem patiētur.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Quod cū uideret Simō Petrus, procedit ad genua Iesu, dicens: Exi a me domine, quoniam homo peccator sum. Stupor enim circūderat eū, & oēs qui cū illo erant in

*Hæretico-
rum conu-
tus casti.*

*L.
Beda.*

*Gen. 4.
Persequu-
tionis pio-
rum exem-
pla.*

*Ecclesiam
vt seruat
deus.*

2. Tim. 3.

DOMINICA QUINTA

captura quam ceperant. Similiter autem Iacobum & Iohannem filios Zebedei, qui erant socii Simonis.

M *Simō Petrus in arte piscatoria peritus, videns tantā ac tā insolitā pisciū captūrā, nec arte nec natura potuisse fieri, diuinā in Christo potentia suppliciter veneratur, in cuius verbo ipse retia laxauerat. Tanta etenim pisciū copia capta est, quantum ipse maris & terrae dominus voluerat. Vox enim verbi, semper est vox virtutis. Cuius præcepto in origine mundi lux, & cætera creaturæ prodierunt.*

Gre. niss.

Cyrl. Ita que Petrus Christi genibus humi prostratus, dicit: Exi à me, quia homo peccator sum domine. Reducens enim ad conscientiam patrata scelera, tremis & trepidat, & velut immundus, mundum non credit se posse suscipere. Acceperat, enim à lege distinguendū esse inter maculatum & sanctum. Verbis itaque se declarauit indignum, qui secum haberet dominum.

Petr. humilitas.

Exi (inquit) à me, quasi dicat: Ad alium vade, qui me sit dignior. Vbi Aug. Vt piscator loquitur Petrus, dominum & deū salutis secum habebat, & ei dicebat: Exi à me domine, ac si infirmus medico curanti diceret, exi à me, quia ægroto. Non tamen propter hoc dominus ab eo recessit, quia humilem nō deseruit. Siquidem ex magna cordis humilitate dixit hæc Petrus.

Humilitas eius exēpla.

Mat. 8. 3. Reg. 17.

Hic simile est quod Centurio dixit Christo: Domine, nō sum dignus vt intres sub tectum meum, & illud vidu ad Heliā: Quid mihi & tibi vir dei ingressus es ad me, vt rememoraretur iniquitates meæ, & interficeret filiū meū? Sic etiā Moyses fecit dū in ardenti illa & incōbusta rubo conspiceret dominum, & domini legationē ad Pharaonē humiliter à se deprecaretur, dicens: Quis sum ego, vt vadā ad Pharaonē & educā filios Israel de Aegypto? Itaque Petrum sic loquentem non solum excusat, sed & mirum in modum humilitas sancta commendat. Capturam illam non suam prædā, sed dei munus esse confirmat. Et tu (inquit Ambrosius) noli timere quæ tua sunt domino deferre, quia quæ sua sunt nobis ille concessit.

Exo. 3.

Stupor (inquit) circumdederat eum, & quasi totam eius occupauerat mentem, & hinc excusatur quod quum esset ipse

POST PENTECOST.

76

pse peccator & domini misericordia opus haberet, nihilominus dixerat domino, exi à me. Ideoque non hic eum corripuit dominus vt alibi, sed potius confirmauit. Ad Math. 14. 16. hic enim neophytus erat in fide, cuiusmodi homines lenius semper sunt tractandi. Vnde sequitur:

Et ait ad Simonem Iesus: Nolite timere, ex hoc iam homines eris capiens.

Petri humilitas tamen si esset erronea, quia tamen ex pio timore processit (vt dictū est) meretur benignam domini consolationem. Dic & tu (inquit Ambro.) exi à me domine, quia homo peccator sum, vt respondeat tibi dominus: Noli timere indulgenti domino peccatum fateri.

Simile quid discipulis in mari timentibus, dixit: Habete fiduciā, ego sum, nolite timere. Ipse enim dominus qui superbos terret, humiles confirmat: Noli timere (inquit) ex hoc iam eris homines capiens.

Exponit ei dominus quid hæc piscium captura significet, videlicet, quod sicut ipse nunc per retia pisces, sic alioquando per verba sit capturus homines. Eris (inquit) homines capiens. Hinc discant prædicatores non aurū, non argentum, non præbendas opimas, non hominum laudes capere, sed homines. Apostoli exemplo, qui ait: Non enim quæro quæ vestra sunt, sed vos. Ex hoc (inquit) iam eris homines capiens, hoc est, ex hoc quod factum est significatur, quod homines deo capies. Vel certe sic intelligitur: Ex hoc quod te sic humiliasti, quod te mea præsentia indignum & peccatorem confessus es, officium habebis capiendi & lucrificandi deo homines.

Aduerte quod ecclesiæ principatus triplici ratione Petro collatus est. Primò, ratione suæ humilitatis, vt hic: Dignū principatū est enim, vt illi aliis præsent, qui in potestate nesciūt extolli. Vnde dictū est Sauli à domino: Nōne quum paruulus es, in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es? Secundò, ratione confessionis constantis fidei. Nam quum dixisset: Tu es Christus filius dei viui, respondit ei dominus: Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo ecclesiam meam, & tibi dabo clauēs regni cælorum.

Tertiò, collatus ei est hic principatus, ratione ardentis

k iij ad

DOMINICA QUINTA

ad Christum dilectionis. Quum enim ter fuisset interro-
gatus à Christo : Simon Ioannis amas me, & respondisset:
Tu scis domine, quia amo te. Dixit ei dominus : Palesa-
gnos meos. Sequitur:

Et subductis ad terram nauibus, relictis omnibus, se-
quuti sunt eum.

O *Chrysost.* Considera eorū fidē & obediētiā. Habētes enim prae-
ma-
nibus opus appetibilis piscationis, quū audissent mādā-
tem, nō distulerūt, sed relictis retibus sequebātur. Talem
enim obediētiā requirit à nobis Christus, ut eā nō prae-
termittamus, etiam si aliquid valde necessarium urgeat.

Matth. 4. Subductis (inquit) ad terram nauibus, nempe quibus
adhuc uti volebant. Post istam enim vocationem adhuc
ad propria redierunt. Quod autem sequitur: Relictis om-
nibus sequuti sunt eum, non iā, sed in alia vocatione quā
describunt Matthaeus & Marcus, fuit impletum.

Matth. 1. *Triplex ho-* *rum voca-*
tio. *Ioan. 1.* **T**riplex autem reperitur in sacris Euangelis horum
Apostolorum vocatio. Nā secundum Ioannem, Primū vo-
cati sunt ad Christi noticiam, quando iuxta Iordanem se-
quuti sunt eum Petrus & Andreas, & alij nōnulli, qui tūc
ad eum venisse apud Ioannem leguntur, non tamen ut iā
ei inseparabiliter cohererent, sed ut quis esset cognosce-
rent. Quem quum fuissent mirati, ad propria remeantur.

Secundū, vocati fuerunt (prout hic beatus Lucas com-
meminit) ad Christi familiaritatem. Vocati (inquam) non
iubentis domini imperio, sed ingentis capturae signo, ubi
tamen soli Petro praedicatur, quod foret homines captu-
rus, non quidem quod exinde non esset pisces capturus.
Nam (ut dictum est) ad capturā piscium postea redierunt,
ut heret postea quod Matthaeus & Marcus narrāt. Et hęc
est eorum tertia vocatio. Tūc enim non subductis ad ter-
ram nauibus, tanquā esset cura redeundi, sed eū sequu-
ti sunt tanquā vocantē aut iubentē. Nā relictis tūc retibus
& nauī, sequuti sunt eū, nō amplius ad propria redituri.
Tūc igitur impletū est quod hic dicitur: Relictis omnibus
sequuti sunt eū. Aliter enim nō possent eū sequi, nisi om-
nia reliquisset, sicut ipse perhibet, dicēs: Qui nō renūcia-
uerit omnibus quę possidet, nō potest me esse discipulus.

Dupli

POST PENTECOST.

77

Duplici de causā relinquunt omnia qui dominum se-
quuntur. Primū, ut in eo omnem esse sufficientiā ostendāt,
qui est omnia in omnibus, diues enim est Christiana reli-
gio, quā in omnium possessore omnia possidet. Non ergo
est iuutilis commutatio pro Christo omnia reliquisse, nā omnia
cum eo donantur omnia, & ubi apprehenderis eum, erit
ipse vnus omnia in omnibus.

Secundū, relinquunt omnia ut ei vicē rependant, quia
ipse suo modo omnia reliquit propter eos, iuxta illud: Re-
liqui domum meam, dimisi hereditatem meam, dilectam
animam meam dedi in manus inimicorum.

Porro discipuli ex hoc magis dominum sequebantur,
quod propter ipsum omnia relinquebant, quā ex eo quod
passu corporis post ipsum incedebāt. Renouant sanē qua
plurimos ab imitatione Christi temporales diuitiae, carna-
les delitiae, & huius seculi vanae dignitates. Eos inquam,
hęc retrahunt, qui tantū praesentia diligentes, nec futu-
ra timent supplicia, nec sperant praemia futura, de qui-
bus scriptum est: Dixerunt impij apud se cogitantes non
recte: Exiguū & cum tadio est tempus vitae nostrae, &
non est refrigerium in fine hominis, & non est qui agni-
tus sit reuerius ab inferis, quia ex nihilo nati sumus, &
post hoc erimus tanquā non fuimus. Venite ergo &
fruamur bonis quę sunt, & cetera quę sequuntur. Cui si
ille est illud apud Esaiam: Comedamus & bibamus, eras
enim moriemur.

DOMINICA SEXTA POST
PENTECOSTEN.

Isi abundauerit iustitia uestra plusquā
Scribarum & Phariseorum, nō intra-
bitis in regnum coelorum, Matth. 5.

In hac lectione tria traduntur. Primū
est, edictū generale. 2. supplementū spe-
ciale. 3. est, praeceptum salutare. Secundū, ubi: Audistis quia
dictum est antiquis. 3. Ibi: Si ergo offers.

Circa primū dicitur: nisi abundauerit iustitia uestra plus
quā Scribarū & Phariseorū, nō intrabitis in regnū coelo-
rum.

DOMINICA SEXTA

Iustitia
virtus ge-
neralis.
Erow. II.

ri. Accipitur hic iustitia non specialiter, prout est ab aliis distincta virtutibus, quæ videlicet cuique proprii est tribuit, sed generaliter, prout omnes animi virtutes & omnia virtutum opera includit, de qua iustitia scriptum est: Iustitia rectoris liberabit eos. Hac iustitia Christus dominus perfectiores iustioresque fideles suos esse vult quàm fuerint Scribæ & Pharisei, qui sua iustitia salutem assequeuti non sunt. ¶ Præmiserat dominus iis quæ dicturus erat confirmans (siquidē infueta erat dicturus) Amen dico vobis. Amē, Hebræa vox est, quæ Latine interpretata, id significat, quod verè, vel fideliter. Quo sermone vitur Christus tam propter eorum qui ad credendum tardi erant duritiam, quàm propter fidelium excitandam attentionem. Credebatur Scribarum & Phariseorum iustitia sufficere ad salutem, quod planè negat, dicens: Nisi abundauerit, & cætera. Palam ostendens quod sua iustitia celorum regum non assequuntur, qui tamen singulari observatione legalis iustitiæ, opinione vulgari præditi erant: sed multa deerant illorum iustitiæ, eratque insufficiens propter multa.

Iustitia
phariseorum
cur repro-
bata.
Deus. 9.
Esa. 64.

1. Cor. 1.

Rom. 3.
Quæ sit no-
stra iusti-
tia.

¶ Primò, quia fuit tantum iustitia humana. Opus autem humanum aditum regni celestis aperire non potest, sicut scriptum est: Scito quod non propter iustitiam tuam dominus Deus tuus dedit tibi terram hanc optimam in possessionem. Omnis enim humana iustitia peccato coinquinata est, iuxta quod per Esaiam dicitur: Facti sumus ut immundi omnes nos, & quasi pannus menstruatus, vniuersæ iustitiæ nostræ. Oportebat igitur abundantiorē repetiri iustitiā in qua saluamur, & hæc est iustitia Iesu Christi filij dei, qui (ut dicit Apostolus) factus est nobis sapientia, & iustitia, & sanctificatio, & redemptio.

¶ De qua iustitia ad Rom. scribens, dicit: Nunc autem sine lege iustitia Dei manifestata est, testificata à lege & Propheta. Et quæ sit illa iustitia ostendit consequenter, dicens: Iustitia autem dei (id est qua Deus hominem iustificat) per fidem Iesu Christi in omnes & super omnes, qui credunt in eum. Omnes enim peccauerunt & egēt gloria dei, iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem quæ est in Christo Iesu, quem proposuit Deus propitiorem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem iustitiæ suæ propter

POST PENTECOST. T.

78

pter remissionem præcedentium delictorum, in sustentatio-
ne dei, ad ostensionem iustitiæ eius in hoc tempore, ut
sit ipse iustus, & iustificans eum qui est ex fide Iesu Chri-
sti. Porro iustitiam hanc Scribæ & Pharisei nec credide-
runt nec cognouerunt, quia cognoscere noluerunt, sed ma-
gis suam iustitiā (quæ scilicet erat ex operibus legis) volen-
tes statuere, iustitiæ dei non fuisse subiecti, quod tamen ex
operibus legis non iustificaretur quisquam coram Deo.

¶ Secundò, iustitia illorum saluare eos non potuit, quia
fuit imperfecta. Nihil enim ad perfectum adduxit lex: &
hoc ideo, quia solum cohibebat manum, non animum: o-
pus malum, sed non voluntatem malam. Vnde mirum non
est, neminem in ea fuisse saluatum, nam salus & beatitudo
nostra interior est, in corde est, ubi iustificari oportet pri-
mum, iuxta quod Dominus ait: Beati mundo corde, quo-
niam ipsi Deum videbunt.

¶ Ideo autem putabant Iudæi per legem tantummodo ex-
ternum opus malum vetari, quod in lege pœna posita non
erat iis quæ quisque animo suo peccata patrabat. is enim qui
legem hanc tulerat, homo purus erat, qui hominum cogita-
tiones cognoscere non poterat, vnde nec punire. Euangelii
autem peccatum omne restringit, punitque, tam cordis quàm o-
peris, quoniam is qui illud tulit, verus deus & homo est.

¶ Porro Iudæi (ut dictum est) sibi persuasum habebant se
nequaquam animo & cogitatione peccare, si peccatum o-
perum non implebant. Dicebant enim: Occidere hominem
peccatum est, velle occidere, non, nisi occidas facto. Testa-
tur id ipsum Iosephus, qui quum scribit de morte Antio-
chi, quem Polybius historicus ideo refert calamitosum mor-
tuum, quod in Perside templum deæ Nanæ spoliare vo-
luerit, id ipsum refutans idem Iosephus, dicit: Qui nulla-
tenus egit peccatum, sed tantum cogitauit, nullo reatu te-
netur. Conceptam itaque hanc vanam Iudæorum persua-
sionem dominus refellit, quoniam non opere tantum, sed
& animo & cogitatione grauiter homo peccare potest.

Et ideo dicit: Nisi abundauerit iustitia vestra plus quàm
Scribarum & Phariseorum.

¶ Tertiò, iustitia illorum non libera fuit, sed seruilis, &
extorta timore pœnæ. Hæc enim est differentia legis &
Euangelij,

Euangelii
perfectio.

Error Iose-
phi.

DOMINICA SEXTA

C Euangelij timor & amor. Nemo autem timore coactus & iniustus bene facit, cui facere malum in voris est. Quomodo enim benefacere posset, qui per timorem refugit saluatorem? Hoc in datione legis ostensum fuit, quando filij Israël perterriti ac timore perculsi, procul à monte steterunt. Abundantior autem debet esse nostra iustitia in charitate. Nam præcepta legis per charitatē impleta sunt, quæ per timorem impleri non poterant.

Iustitia mercenaria. **¶** Quarto, illorum iustitia mercenaria erat, temporale premium expectans, iuxta quod eis per Esaiam dominus loquitur, dicens: Si volueritis & audieritis me, bona terra comedetis. Vnde observatores legis nescierunt sacramenta dei, nec sperauerunt mercedem iustitiæ. Hinc mirū nō est, si regnum cælorum non sunt assequuti. Oportet igitur iustitiam credentium illorum iustitia esse abundantiorē, propter abundantius premium, de quo scriptum est: **1. Cor. 2.** Nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quod præparauit deus his qui diligunt illum. Premium hoc Christus proponit, dicens: **Marc. 4.** Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cælorum.

Iustitia yana. **¶** Quinto, iustitia Scribarum & Phariseorum erat vana & ventosa, quia de sua iustitia hominū laudes querebant. Ieiunabant enim, orabant, & eleemosynas erogabant, vt viderentur ab hominibus. Vnde mirum non est, si hac iustitia saluati non sunt, qui receperunt mercedem suam. Nobis autem dicitur: Attendite ne iustitiam vestrā faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis. Alioquin, mercedem non habebitis apud patrem vestrum qui in cælis est. Illi exterminabāt facies suas vt apparerent hominibus ieiunantes, nobis dicitur: **Ibidem.** Quum ieiunatis, nolite fieri gliscur hypocritæ tristes. Sed quid? Vnge, inquit, caput tuum, & faciem tuam laua, ne videaris hominibus ieiunans, sed patri tuo qui est in abscondito. Et pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi. Illi erogantes eleemosynam canebant tuba ante se. nobis dicitur: Te autē faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua.

Iustitia arrogans. **¶** Sexto iustitia Phariseorum erat plena præsumptio- nis, arrogantis & contemptus. Nam & seiplos magnificiebant, & cæteros omnes contemnebant. Cōsidebant in se

POST PENTECOST.

79

secanquam iusti, & aspernabantur cæteros. Vnde quidam eorum orans dicebat: Deus, gratias tibi ago, quia non sum **Lucæ. 18.** sicut cæteri homines, raptores, iniusti, adulteri. Ieiuno bis in sabbato, decimas de omnium quæ possideo: Velut etiam hic publicanus.

¶ Septimo, iustitia Phariseorum erat seuera. Nam lege ta- lionis exigebant animam pro anima, oculum pro oculo, iustitia se- dentem pro dente. Vnde nec mirum si illis cælorum re- uera, gnium per dei misericordiam non patebat, qui non habe- **Exod. 21.** bant misericordiam. Oportet igitur fidelium iustitiam per concomitantem misericordiam esse abundantiorē, vt dei misericordiam promeretur.

¶ Octauo, iustitia eorum erat tota desoris, non ab intus **Iustitia extrinsec.** digni qui audirent: Vt vobis Scribæ & Pharisei hypo- **Mat. 23.** critæ, qui similes estis sepulchris dealbatis, quæ à foris ap- parent hominibus speciosa, intus verò pleni sunt ossibus mortuorum, & omni spurcitia: sic & vos à foris quidem paretis hominibus iusti, intus autem pleni estis hypocri- si & iniquitate.

¶ Præmiserat dicens: Vt vobis scribæ & Pharisei hypo- **Ibidem.** critæ, qui mundatis quod de foris est calicis & paropsidis, intus autem pleni estis rapina & immunditia. Phari- sæ cæce, nuda priu squod intus est calicis & paropsidis, vt fiat & id quod desoris est mundum. De anima sancta per Psalmistam dicitur: Omnis gloria eius filia regis ab intus. Ad quod etiam Apostolus hortatur, dicens: **Ephr. 4.** Re- nouamini spiritu mentis vestræ, & induite nouum homi- nem qui secundum deum creatus est, in iustitia & sancti- tate veritatis.

¶ Ea sanè est differentia inter operationem hypocritis & **Differt hy** gratiæ, qualis est inter operationem artis & naturæ. Ars **gratia.** operatur extrinsecus tantum, vt patet in arte sculpturæ. Natura verò primū operatur intrinsecus, sicut in ani- mantium generatione manifestum est, vbi primū cor & cætera membra vitalia formantur. Porro gratia intrinse- cus primū sanat & reformat mentem per dei & proxi- mi dilectionem, exinde linguam, mores, vitamque totam ordinat atque reformat.

¶ Nond, Phariseorum atque Scribarum iustitia in verbo E erat.

DOMINICA SEXTA

Iustitia in erat, non in opere, teste eo qui ait: Dicunt enim, & non faciunt. Alligant autem onera gravia & importabilia, & imponunt ea in humeros hominum, digito autem suo non lunt ea mouere. Docere autem absque operibus, condemnant docentem. Quum itaque primum se aliquis ipse correxerit, tunc eundem etiam erga alios congruit esse diligenter, sicut & Lucas de domino loquens, operationem in verbo preposuit, dicens: Crepit Iesus facere & docere. Alioqui ut dicit Hieronymus: Magistri eruditio, etiam si non nisi paruo peccato ipse obnoxius sit, deducit eum de gradu maximo, nec prodest ei docere iustitiam, quam vel minima culpa deseruit. Beatitudo perfecta est, quæ quis sermone docuerit, opere complere.

Lex noua Quum itaque lex Evangelica Mosaisca sit lege prestantior, idque in multis donis Domini, in sacramentis, in sacerdotio, in remissione peccatorum, in operatione cæli, utique & ecclesiæ capita, Apostoli, Euangelistæ, martyres & doctores, sanctimoniam habuere maiorem, quam veteris testamenti patriarchæ & prophetæ, Abraham, Noë, Moyses, David, Esaias, & cæteri. Nec minus cæteri Christiani in iustitia superant & excedunt Iudeos plebs plebs. Nec mirum, quandoquidem illi doctorem illū necesse exciperent (videlicet spiritum sanctum quem suis Christus

Maiori iustitia, merces maior. F misit discipulis) qui eos omnem docuisset veritatem. Proinde, quoniam nobis amplior promissa est remuneratio quam in veteri lege Iudeis, abundantior esse debet nostra iustitia. Non enim iam nobis terra manans lacte & melle promittitur, non senectus vberior, nec numerositas filiorum, non frumenti copia nec vini, non otium, non armentorum greges, sed cælum, & ea quæ sunt in cælo bona, adoptio filiorum dei, & cum vniuerso iuncta fraternitas & societas hereditatis, conglorificari & conregnare, & præmia illa quæ promittuntur innumera.

Regnum cælorum quando reuelatum. Iure igitur debet abundare iustitia nostra plūsquā scripturarum & Phariseorum. Alioqui non intrabitis, inquit, in regnum cælorum. Neicio, inquit August. verum quisquam in illis libris (veteris testamenti) inuenit nomen regni cælorum, quod tam creberrimè nominat dominus. Hoc enim propriè pertinet ad reuelationem noui testamenti, quod ori-

POST PENTECOST.

89

eius nominandum seruabatur, quem regem ad regendos, & sacerdotem ad sanctificandum fideles suos vniuersus ille apparatus veteris instrumenti parturiebat. Sed nec illud temerè dictū est quod ait: Non intrabitis. Vult enim dominus fideles suos semper ire atque proficere & crescere in operibus bonis, dicente Psalmista: Benedictionem dabit legislator, ibsit de virtute in virtutem. Porro in via dei non progredi, regredi est, quādoquidem adhuc nihil in eodem statu permanet.

HOMILIA ALTERA.

Vdistis quia dictum est antiquis: Non occides:

A qui autem occiderit, reus erit iudicio.

In hac parte Evangelicæ lectionis duo sunt tractanda: quorum vnum est, antiquæ legis supplementum speciale. Alterum est, fidelibus ad salutem præceptum salutare, ibi: Si ergo offers.

Circa primum duo facit. Primum, ostendit quid lex veteris prohibuerit. Secundum, quid noua lex superaddiderit, ibi: Ego autem dico vobis.

Circa primum dicit: Audistis quia dictum est antiquis. Quo verbo declarat iam multū temporis abiisse, quo præceptum hoc datum sit per Moysen.

Orditur autem de antiquis dicere, ut discipulos faciat attentiores, audiantque diligentius quid deinceps eis ipse esset dicturus. Antiquos autem appellat obseruatores veteris legis. Nō occides. Præceptum hoc in Exodo scriptū est, & est, secundum præceptum secundæ tabulæ, primum tamen est inter præcepta negatiua.

Hoc præcepto (secundum Augustinum), non prohibetur occisio animalium ratione carentium, quorum vita & mors creatoris ordinatione nostris vñibus subditur, prout in Genesi legitur. Sed isto dei præcepto, occisio hominis quæ est homicidium, prohibetur, ut nemo vel se vel alium hominem occidat.

Cuius ratio est, quoniam homo & quo ad corpus patitur & animam, opus dei est. Corpus enim eius formauit de limo terræ, & animam creauit de nihilo ad suam imaginem & corpori infudit, quādo inspirauit in faciem eius

De ci. dei.
Animaliū
occisio cō-
cessa.
Gen. 9.
Occisio ho-
minis cur-
vetna.
spira-

DOMINICA SEXTA

Gen. 2. spiraculum vitæ. Adhuc, quoniam homo immediatè Deo subicitur, Deus circa ipsum hominem vitæ necisque sibi referuat potestatem, quam potestatem super cætera animantia diuinitus dono accepit, sicut iam dictum est. Itaque soli deo referuatur & vita pariter & mors hominis, ut non liceat homini hominem occidere, & ideo Petro dictum est occidere volenti: Conuerte gladium tuum in locum suum. *Mat. 26.* Omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt. Et in lege veteri dictum fuerat: Qui effuderit humanum sanguinem, effundetur & sanguis eius. *Gen. 9.*

Occisio ho- Nec tamen putandum est eos huic præcepto contra *minis eni-* ire qui aut iusta bella gerunt, vel qui personam publicæ *quare* potestatis gerentes, sceleratos morte puniunt, quia non temerè, sed mandato legis huiusmodi interficiunt, quæ dicit: Maleficos non patieris viuere. Quinimo peccaret iudex, si malefactores viuere sineret. *Dent. 18.*

3. Reg. 15. Nam & Saul regnum amisit irato illi Domino, quod peccat qui non occiderat peccatores Amalech. Et rursum quum tradidisset dominus Benadab regem Syriæ in manus Achab *ubi opus* regis Israël, ipsumque inuito pacto ille dimisisset, venit ad eum in sermone Domini quidam ex prophetis, dicens: *est, non occi-* Quia dimisisti virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima eius, & populus tuus pro populo eius, quod & factum est. Nam postmodum pugnant contra Syros interfectus est. Quo patet eos grauius peccare, qui palam criminosos punire dissimulant, quum in hoc ipsum sint constituti.

3. Reg. 22. Quia dimisisti virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima eius, & populus tuus pro populo eius, quod & factum est. Nam postmodum pugnant contra Syros interfectus est. Quo patet eos grauius peccare, qui palam criminosos punire dissimulant, quum in hoc ipsum sint constituti.

H. Quin etiam coram deo præmium laudemque meretur iudex, qui legis iustitiam aduersum criminosos exercens, occidit. Vnde & his qui iusti occiderant idolatras, Moyses ait: Hodie consecratis manus vestras domino, unusquisque in filio & fratre suo, ut detur vobis benedictio. *Exod. 32.*

Phinees Perperuam laudem promeruit Phinees filius Eleazari sacerdotis, quod virum & filium Israël principem tribus Machar in opere nefario cum scorto Madianitide deprehensum, una cum illa pugione confodit. Dixit enim ad Moysen Dominus: Phinees auertit iram meam à filiis Israël, quia zelo meo commotus est contra eos, ut non ipse deletem filios Israël zelo meo. Hinc canitur in Psalmo: Stetit

POST-PENTECOST.

81

Phinees & placuit, & cessauit quasi setio. Et reputatus est ei ad iustitiam in generatione & generatione usque in sempiternum. Sed ad litteram redeamus. Qui occiderit, inquit *Leuit. 24.* (videlicet temerè) reus erit in iudicio. Si enim habet lex: Qui percussit & occiderit hominem, morte moriatur. Circa secundum, videlicet, quid veteri legi noua lex superaddiderit, dicit:

Ego autem dico vobis: Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio.

Ecce quid legi veteri lex noua superaddidit. Illa cohibet manum ab homicidio, Euangelium etiam iram interdicat, prohibens homicidium non in opere solum, sed etiam in sua radice atque origine. Ego, inquit, dico vobis: Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Vidisti, inquit *Christi le-* Chrysostomus, perfectam utique potestatem, vidisti dignitatem *itis autho-* que latorem legis deceret. Quis enim prophetarum vnitatis, quam ita locutus est? quis iustorum quis Patriarcharum? Quam omni. Nam illi per singula sæpius inferebant: Hec dicit dominus, sed non ita loquitur & filius. Illi enim domini verba, hic verò patris annuntiat.

Et est considerandum quod poena quam antiquæ legi *Augst.* superaddidit dominus in ipsa lege continetur, ubi scriptum *Exod. 21.* est: Qui percussit hominem volens occidere, morte moriatur: sed quia illic non omnino dilucidè expressa est, iudei non intelligentes credebant solam interemptionem humani corporis esse peccatum, non autem ipsam interimendi voluntatem, ideo Christus legem ipsam declarauit. Et hoc est quod dixit: Non veni soluere legem, sed adimplere.

Iustitia Phariseorum est, ut non occidant, iustitia eorum qui intraturi sunt in regnum dei, ut non irascantur sine *Mat. 5.* causa. Quapropter qui docet ut non irascamur, non solu- *Augst.* uit legem ne occidam, sed potius implet, ut & foris dum *Christus* non occidimus, & in corde dum non irascimur, innocen- *ut legem* tiam custodiamus. *adimplet.*

Quod in aliquibus libris sic ponitur: Qui irascitur fratri suo sine causa, illud, sine causa, Hieronymus putat esse radendum, quia nulla possit esse causa in fratrem irascendi, sed iuste quis irascitur culpæ fratris. Nam irasci fratri *Num iri-* *causa ex-* *cuset.*

DOMINICA SEXTA

ut corrigatur, nemo sanæ mentis reprehendit.

¶ Quid autē Augustinus & Chrysostomus hic legunt: Qui irascitur fratri sine causa, similiter & in sequentibus: Qui dicit fratri suo, Racha sine causa: qui dicit Fatue sine causa, & si à Hieronymi verbis dissentire videntur, equidem in sententia cōueniunt. Nam ubi irascendi causa est, id est, culpa, iam non fratri, sed culpæ fratris irascimur. Verum ubi in proximo culpa nō est, irasci fas non est in eum qui eundē in cælo nobiscū habens patrē nobis frater est. **¶** Quocirca est aduertendum, quod quedam est ira commendabilis, quedam tolerabilis, quedam damnabilis. Porro omnis ira, appetentia est vindictæ.

¶ Dicit Augustinus nono de ciuit. Dei, duas esse de animi passionibus philosophorum sententias. Stoici enim dicebant iram in virum sapientem non cadere. Peripatetici verò fatentur iram in sapientem cadere, sed moderatam rationique subiectam. In disciplina verò Christiana dicitur, moderatam iram in sapientem cadere, sed ubi subest iusta causa.

¶ Est igitur ira cōmendabilis & bona, verbi gratia, quum quis sibi ipsi ob peccata propria indignatur, & ea in sese vlcisci cupit & punire. Vnde ait Aposto. Si nosmetipsos diiudicemus, non utique iudicemur. Nam quando sic nobis irascimur, dei contra nos iram placamus. Quando sic nobis ipse irascimur, facili proximo in nos delinquenti veniam damus. De hac ira sancta dicitur in Psalmo: Irascimini & nolite peccare, quæ dicitis in cordib⁹ vestris & in cubilib⁹ vestris compungimini. Sed & illa quoque ira commendatur, qua bonus quispiam sceleribus delinquentium indignatur.

¶ Vnde Ambrosius: Irascimini ubi est culpa cui irasci debeatis. Nō enim potest fieri, ut non rerum indignitate moueamur, alioqui non virtus sed lenitudo ac remissio iudicatur. Huiuscemodi ira cōmotus fuit Mathathias conspiciatus Iudæum quendam mandato regis impij sacrificare idolis. Tunc enim cum dolore contristatus est, & cōtremuerunt omnia membra eius: inflammata quoque est ira eius secundum iudicium legis, & irruens occidit eum. Et utiq; tantum abest quoddam talis ira peccatum sit, ut etiam quis-

POST PENTECOST.

82

quisquis in magistratu constitutus hanc non habet, peccet. Si enim ira non fuerit, nec doctrina proficit, nec iudi Chrysost.

¶ Patientia enim irrationabilis vitia seminat, negligenter Patientiam nutrit, & non solum malos, sed etiam bonos ad irrationabiles innitat. Si modo huiuscemodi indignatio sancta in his bilis ut no qui præsunt reipublicæ ferueret, non utique tam effrenis cer. ubique scelerum licentia insoleceret. De hac ira per Sapientem dicitur: Melior est ira risu, quia per tristitiā vol- Eccle. 7. tus, corrigitur animus delinquentis. Itaque ira cōmendabilis duo requirit. Vnum, ut habeat iustam causam. Alteram, ut moderata sit rationique subiecta.

¶ Ira tolerabilis, est ira subita, iudicium rationis preueniens, ad quā ex naturali cōplexione vnus alio procliuior vilis mul. est. Sunt enim qui citō accenduntur, & placantur citō. A-plex. Alij tardē irascuntur, & tardē placantur. Et isti peiores sunt primis, ut dicit Augustinus in regula. Alij facili in iram exardescunt, & tardē redeunt ad animi tranquillitatem. Et isti peiores sunt omnibus. Alij tardē irascuntur, & citō iram deserunt. Et isti inter alios minus mali sunt.

¶ Itaque (ut dictum est) ira subitanea ad quam plerique Primi mo- (quum sint naturaliter calidi) faciles sunt quæ citra præ- tus animi, meditationem ex occasione qualibet oritur, vel peccatū nullum est (quoddam motus animi in potestate nostra non sunt) vel exiguum & veniale. Hoc tantum & hic & in alijs huiusmodi vitiorum primis moribus est cauendum, ne crescant, ne perseuerent, ne vē cōsentias, dicente propheta: Declina ab ira, & derelinque furorem. Pal.

¶ Imperatoris legibus olim cautum est, quoddam quicquid calore iracundiæ vel sit vel dicitur ab imperatore ipso, nō prius ratum sit, quā perseueratiōe signo apparuerit iudicium animi fuisse.

¶ Similiter & illa ira tolerabilis est, qua plerique etiam boni turbantur, quibus cura rei familiaris incumbit, nec tamen vlcione vilam expetunt. Talis fuit eius ira cui dictum est à domino: Martha Martha sollicita es, & turbaris Luca. 10. erga plurima.

¶ Similiter & illorum est ira tolerabilis, qui quantumvis intra se inuiti turbentur iracundiā, hanc iudicio ratio-

1 ij nis

DOMINICA SEXTA

nis premunt, ne vel in signo quolibet aut verbo prout patet. Qui dicere possunt cum Psalmista: Turbatus sum, & non sum loquutus. Huc etiam spectat illorum ira, qui animo quidem concitato vindictam expetunt, sed exiguum, neque nocivum, qualis est nonnunquam ira preceptorum in discipulo: tardiores, quando eos (et si non animo omnino tranquillo) etiam verberibus emendant, moderatis tamen. Similiter dicendum est de iis qui pro illatis sibi iniuriis vindictam quidem expetunt, sed tamen non nisi iuris ordine servato. Imò si quis id faciat zelo iustitiæ & ministerio magistratus, recte fecerit. Nam ira hæc mater est discipline, honestatis, & inter concives pacifici consuetus. Et hæc de ira quæ vel peccatum non est, vel tantum veniale.

¶ Tertiò, est quædam ira detestabilis atque damnabilis, de qua dictum est: Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio, & de qua mox subditur:

Qui autem dixerit fratri suo racha, reus erit concilio.

Qui autem dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis.

L ¶ **Quærit August.** Quid interest inter reum iudicio, & reum concilio, & reum gehennæ ignis? Nam hoc postremum, quod gravissimum sonat, admonet gradus quosdam factos à levioribus ad graviores, donec ad gehennam ignis veniretur. Et ideo si levius est esse reum iudicio, quàm esse reum concilio: item levius est esse reum concilio, quàm reum esse gehennæ ignis, oportet ut intelligatur levius esse irasci fratri, quàm dicere racha: & levius dicere racha, quàm dicere fatue. Non enim reatus ipse haberet gradum, nisi etiam gradatim peccata commemorarentur.

*Ira culpa
bilis gra-
dus tres.
Reum ef-
se iudicio
quid,
Prov. 26.*

¶ Intelligamus igitur tres gradus damnabilis iræ à Christo manifestè hoc loco esse distinctos.

¶ Primus est, quando quis animo obfirmato alteri irascitur volens & cupiens ei malum citra ordinem iustitiæ, cogitans quo modo & quando se de illo possit vindicare, nec tamen hoc quod versat animo, signo, verbo, aut opere foris ostendit, hic irascitur fratri suo, & reus est iudicio. Iudicium autem est determinatio causæ examinatæ, iuxta illud: Iudicium causas determinat. Iudicium autem si fuerit causæ criminalis, determinat poenam. Poena enim de-

POST PENTECOST.

83

ducit crimen ad æqualitatem iustitiæ.

¶ Itaque lege Christi sancitur, ut quicunque irascitur fratri suo, obligatus sit ad iudicium poenæ. An verò ista poena sit temporalis vel æterna: et si æterna, quanta vel cuius aspectus, non est determinatum (ut dicit Chrysostomus) quia nec passio iræ ad aliquem gradum determinata est, maxime quia impossibile est esse penitus sine ira. Itaque primus gradus commoti animi est interior ira nondum exterioris prodita (ut dictum est) cui debetur poena iudicii. In iudicio autem, ut dicit Augustinus, adhuc defensionis locus est.

¶ Secundus damnabilis iræ gradus est, ex vehementi ira interiori prorumpere in vocem indignatione plenam & si nondum aliquid determinatè significantem, & eandem iram per signa foris ostendere, nutibusque indicare. Verbi gratia: Negare salutationem, vitare occursum, avertere contuitum, torum exhibere vultum, sed & fremitu aut voce qualicunque interiorem mentis prodere indignationem. De hoc gradu ire dicitur. Qui dixerit fratri suo racha, reus erit concilio.

¶ De hac voce racha dicit Augustinus, se quendam Hebræum interrogasse quidnam Hebræis auribus significaret. Qui respondit, non esse vocem aliquid significantem, sed indignantis animi motum exprimentem. Cuiusmodi voces Grammatici interiectiones vocant, & significant commoti animi affectum, ut quum à dolente dicitur, heu: vel ab irascente, hem: vel à condolente, hay. Quæ voces quarumlibet linguarum sunt propriæ, nec in aliam linguam facile transferuntur.

¶ Hic itaque reus erit concilio. In concilio autem, inquit, idem Augustinus, quanquàm & iudicium esse soleat, tamen concilio, quia interesse aliquid hoc loco fateri cogit ipsa distinctio, videtur ad concilium pertinere sententiæ prolatio, quando non iam cum ipso reo agitur utrum damnandus sit, sed inter se conferunt quo supplicio dānari oporteat, quem constat esse damnandum. Itaque sicut rachare (ve ita dicam) maioris est culpe quàm irasci, ita poena seu reatus concilij maior est reatu seu poena iudicii.

¶ Porro concilium diuinæ sempiternæque trinitatis est, Mat. 9. Et eadem mensura qua mensus est homo, remetietur ei, vide-

liij licet

M
*Gradus se-
cundus.*

Racha.

Reum esse

P
Ve multu
charitas
commen
datur.

DOMINICA SEXTA

August.
Ideo reton-
estandum
fratri.
Eph. 4.

inuicem docet, si forsan aliquando irasci proximo coeperimus. Ait enim: Si offers munus tuum ad altare, & cetera quæ sequuntur. Vade prius, inquit, reconciliari fratri tuo. Nam si fas non est irasci fratri, aut dicere racha, aut dicere fatue, multo minus fas est animo aliquid tenere, ut in odium indignatio conuertatur. Quo pertinet etiam quod per Apostolum dicitur: Sol non occidat super iracundiam vestram. Exclamat Chrysostomus.

O ineffabilem benignitatem, atque immensum erga homines amorem Dei. Honorem suum despicit, dum in proximo charitatem requirit. Quid enim iis verbis initium esse possit, quid lenius relinque ibi munus tuum.

Quasi dicat: Interrumpatur ministerium meum, ut tua charitas integretur. Ratio cur Deus dissidentium ablationes recusat hæc est, nimirum quia nemo duorum inimicorum esse potest fidelis amicus. Si offers munus tuum, inquit, Offerre, est spere dare Oblatio enim debet esse voluntaria, non extorta, non ex tristitia aut ex necessitate. Et non muneris non solum substantia rei temporalis intelligitur, sed etiam quodcumque opus pium, ut est orare, prædicare, psallere, recte consulere, eleemosinam pauperibus erogare, & similia. Hoc autem interesse videtur inter munus & donum, quod donum sit liberum, munus verò debitum, quod scilicet maioribus propter patrociniū datur. Ea igitur quæ Deo offeruntur, recte nomine muneris significancur, quia dantur maiori ut nobis ipse sit propitiū. Munus tuum, quum dicit, insinuat non de alieno, sed de nostro esse Deo offerendum.

Altare templi interioris.
1. Cor. 3.
Eph. 3.

Ad altare, inquit. Non solum hoc accipias de altari materialis templi, sed & multo magis de altari templi interioris, quod vniue est mens fidelis & pia. Templum Dei sanctū est, inquit Apostolus, quod estis vos. Quod vniue templum Christus per fidem inhabitare dignatur, iuxta quod alio loco per apostolum dicitur, Christum per fidem habitare in cordibus nostris.

August.
Itaque altare in interiore Dei templo, ipsam fidem accipimus, cuius signum est altare visibile. Nullum enim ex nobis Deo munus acceptum esse potest, nisi fidei sinceritate commendetur, & idem fidei fixæ atque immobili, tanquam

POST PENTECOST.

85

tanquam altari imponatur, ut possit integrum atque illibatum esse quod offertur.

Nam multi hæretici non habentes altare, id est, veram fidem, blasphemias pro fidei laude dixerunt, terrenis videlicet opinionibus aggrauati, votum suum tanquam in terram prolifices. Quoties igitur aliquid oblaturi sumus in corde nostro, id est, in interiori dei templo, si in mentem venerit quoddam aliquid aduersum nos habet frater noster, id est, si nos eum in aliquo læsimus (tunc enim ipse habet aduersum nos, nam nos habemus aduersus illum, si ille nos læsit, ubi nos opus non est pergere ad reconciliationem, non enim postulabis ab eo qui tibi fecit iniuriam, sed tantum dimittes sicut tibi à domino dimitti cupis quod ipse commiseris) pergendum est, inquam, ad reconciliationem, quum in mentem venerit quoddam fratrem in aliquo læsimus.

Pergendum autem non tam pedibus corporis quam moribus animi, ut te humili affectu prosternas fratri, ad quem chara cogitatione cucurreris, in conspectu eius cui munus oblaturus es. Ita etiam si præsens sit, poteris eum non simulato animo lenire atque in gratiam reuocare veniam postulando, si hoc prius coram Deo feceris, pergens ad eum non pigro motu corporis, sed celerissimo dilectionis affectu. Atque inde veniens, id est, intentionem reuocans ad id quod agere coeperas offeres munus tuum.

Porro si fratrem offendisti, cui tamen offensā nota non est, nequaquam illi debes manifestare ne excitetur ad irā, sed à Deo venis, & à sacerdote absolutio tibi postulanda est.

Quocirca pensare debemus quanta sit apud Deum concordia virtus, sine qua nec ipsa placent sacrificia quibus peccata delentur. Nec enim tam placent deo ieiunia orationesue nostræ, quam nostra concordia, ut iam dictum est.

Quod ut evidentius innotescat, considerandum est quemadmodum & quantoperè indietæ sint à deo oblationes & hostiæ. Præcipit enim quatenus ter in anno vir qui libet appareat in loco quem elegerit Deus, & non apparebit, inquit, in conspectu meo vacuus, sed offeret iuxta quod habet secundum benedictionem domini Dei sui. Et quidem hæc iussa sunt, ut se homo deo à quo sunt omnia

Oblatio
hæreticorum
qualis.

August.
Quomodo
vades re-
conciliari.

Deute. 16.
Oblationes
indictæ.

DOMINICA SEXTA

nia prober esse non ingratus.

¶ Itaque miretur nemo cernens hac nostra tempestate amplissimas quorundam, qui etiam religionis titulo gloriantur, facultates dilabi, & opulentos ad inopiam redigi, qui vel quorum maiores diuitias vndequeque contrahunt Nam vnde quidam:

Quas male collegit fallacis dextra parentis,

Has peius nati dextera fundit opes.

¶ Nec miraris huiusmodi ex summis opibus inopes effici, qui tot bonis acceptis deū per oblationes aut eleemosynas honorare contempserunt, nec acquieuerunt dicenti: Honora Dominum de tua substantia, & de primitiis frugum tuarum, & implebuntur horrea tua saturitate, & vino torcularia redundabunt.

Prov. 3.

¶ David vir secundum cor Dei, videns optimates & omnem populum offerre Deo deuotissime, cum ingenti gaudio precatus est, dicens: Domine deus Abraham, Isaac, & Iacob, patrum nostrorum, custodi in aeternum hanc voluntatem eorum, & semper in veneratione tui nominis mentis ista permaneat. Equidem vir sanctus & propheta id tantopere non efflagitasset, nisi huiusmodi opus Deo cognouisset esse gratissimum. Quod tamen opus Christus ipse mutui nostrae concordiae usque adeo postponit, ut id prorsus intermittere iubeat, quoadusque fuerimus iniuicem reconciliati. Vade, inquit, reconciliati fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum.

Concordia
ut deo pla-
cet,

¶ Proinde nihil diabolus in nobis adeo exhorret, uti non stram cōcordiam. Si enim quicquid habemus facultatum distribuamus pauperibus propter deum, hoc ipse non timet, quia nihil habet: si ieiunamus, non metuit, quia cibi non sumit: si vigilamus, non inde terretur, quia somno non vititur. Sed si concordia iugimur, inde vehementer expauescit, quia hoc tenemus in terra, quod ipse in caelo seruare contempsit. Concordia enim cuncta arma diabolica frangit, quemadmodum milites vincti, phalanges hostium dissipant, iuxta illud Psal. Ibi confregit potentias, arcum, scutum, gladium, & bellum. Mox ante prae miserat: In pace factus est locus eius.

Concordia
nostra dia-
bolum su-
perat.

¶ Qualiter autem fieri debeat reconciliatio, attende. Si cogita-

POST PENTECOST.

86

cogitatu offendisti, cogitatu reconciliare: si verbis offendisti, reconciliare verbis: si operibus offendisti, operibus reconciliare. Omne peccatum quo modo committitur, eo modo emendatur.

Chrysost.
Reconcilia-
tionis mo-
dus.

¶ Audiant ij qui sacris initiati, tamē in inimicitis ad communionem altaris accedunt. Audiant etiam illi qui non sunt initiati, offerunt namque & ipsi munus & hostiam, orationem dico & eleemosynam. Ecce potius vult Dominus te orationem tuam relinquere & reconciliari proximo tuo, tuncque demum ad orationem redire. Ideo enim deus homo factus est, omniaque fecit, ut nos in unitatem congregaret.

Chrysost.
Audiat sa-
cerdotes.

¶ Igitur ex altera parte praecepit, ut proximo noxam remittamus, ex altera iubet offenditorem misso sacrificio, proximo suo reconciliari. Sicut ergo ante prohibuerat irasci, ita hic rursum praecepit, si quis forte indignatus sit, proximo suo iterum reconciliari, eod quod oratio sua omneque sacrificium, sine minus grata deo, nisi in gratiam redierit cum proximo suo. Vult quoque eo ipso declarare dominum gratissimum sibi esse sacrificium quod quis offert est charitate.

Munus deo
gratissi-
mum.

DOMINICA SEPTIMA POST
PENTECOSTEN.

IN diebus illis, iterum quum turba multa esset cum Iesu, nec haberent quod manducarent. Marc. 8.

¶ Lectio praesens in tres partes diuiditur. In prima notatur christi benigna miseratio. In secunda, discipulorum vacillantium dubitatio. In tertia, miraculosa & abundans turbae refectio. Secunda, ibi: Et responderunt ei discipuli sui. Tertia, ibi: Et praecepit turbae discumbere.

¶ Circa primam partem est notandum, quod misericordia sine potentia est imperfecta & diminuta, quando videlicet aliquis ei miseretur cui subuenire non valet. Potentia vero sine misericordia superflua est vel etiam iniqua. Sed misericordia cum potentia sufficiens est & perfecta. Confi-

A

DOMINICA SEPTIMA

Beda.

In christo
duplex ope-
ratio.

¶ Consideranda est etiam in hac lectione vno eodem-
que redemptore nostro distincta operatio diuinitatis & hu-
manitatis, atque error Euthicetis qui vnā tantū in chris-
to operationem dogmatizare praeumpsit procul a Chri-
stianis finibus expellendus. Quis enim non videat hoc
quod super turbam miseretur Dominus, ne vel inedia
vel via longioris labore deficiat, affectum esse & compas-
sionem humanæ fragilitatis? Quod verò septem panibus
& pisciculis paucis quatuor hominum millia saturauit, di-
uinæ opus est virtutis?

Miraculi
tempus &
locus.

Mat. 15.

¶ Ait itaque Euangelista: In diebus illis, postquam vide-
licet filiam mulieris Chananitidis ad matris preces à dæ-
monio liberasset, quum iterum multa turba esset cum Ie-
su. Causam confluxus huius turbae assignat Matthaeus, di-
cens: Et ascendens in montē sedebat ibi. Et accesserunt ad eum
turbae multae, habentes secum mutos, cæcos, claudos, de-
biles, & alios multos, & proiecerunt eos ad pedes eius,
& curauit eos, ita vt turbae mirarentur, videntes mutos
loqui, claudos ambulantes, cæcos videntes, & magnifi-
cabant Deum Israhel.

Vtriusq;
legis typus

Mat. 15.
Vtraq; re-
flectio in
monte.

B ¶ Et notanter ait Marcus: In diebus illis iterum quō tur-
ba multa esset, vt insinuet huius simile miraculū ante fuisse
factum, quando Dominus de quinque panibus hordea-
ceis & duobus piscibus satiavit quinque millia hominū.
Porro hoc interest, quod illuc quinque panes hordeacei,
hic panes septem (qui tamen hordeacei extitisse nō per-
hibentur) fuisse memorantur, eo quod per illam refectio-
nem Moisaicæ legis doctrina (quæ libris quinque com-
prehensa est) designetur, per istam verò Evangelicæ legis
intelligatur gratia. Et quoniam in lege veteri timoris er-
rat asperitas, ideo panes illi hordeacei fuerunt, non autē
istī, quod in lege noua sit suauitas amoris.

¶ Hoc itaque typicē inter hanc refectiōnem & illam quia
que panum ac duorum piscium distat, quod ibi litera ve-
teris testamenti spirituali gratia plena esse signata est, hic
autem noui veritas, ac gratia testamenti, fidelibus misai-
stranda, demonstrata est.

¶ Sanē vtraque refectio in monte celebrata est (vt alio-
rum Euangelistarū narratio declarat) quia vtriusque scri-
ptura

POST PENTECOST.

87

ptura testamenti rectē intellecta, altitudinem nobis cœle-
stium & praeceptorum commendat & praeiorum, vtra-
que altitudinem Christi consona voce praeicat, qui su-
per se edificatam ecclesiae ciuitatem in altum bonorū o-
perum extollit, & cunctis manifestam Gentibus exhibet.
Non potest, iniquiens, ciuitas abscondi super montem po-
tuit. Sequitur:

¶ Nec haberent quod manducarent. Etenim id quod se-
cum cōmeatus deculerant, iam consumptum erat, & locus
desertus erat, qui victum acquirere prohiberet. Vnde pa-
tet illos ingenti desiderio Domino cohærere, audire do-
ctrinam, gratiosam cōtemplari faciem, ac diuina ipsius su-
per infirmos opera mirari & laudare. Hinc adeo extra se riu-
m, aptos, vt alimonix quoque necessariz iam essent obliti.

¶ Et vt miraculum euidentius esset & gratius, non antē
miraculum exhibuit Dominus, quā communis per vni-
uersam plebem alimonix defectus exoriretur. Sed non po-
terat illos victus deficere, qui erant cum Iesu, dicente bea-
to Petro: Omnem solitudinem vestram proicientes in 1. Pet. 5.
cum, quoniam ipsi cura est de vobis.

¶ Mysticē autem hoc miraculo designatur, quod seculi
præsentis viam incolumes aliter transire nequimus, nisi
nos gratia redemptoris nostri alimento verbi sui reficiat.
Sed attende misericordiam Saluatoris. Sequitur enim:

Conuocatis discipulis ait illis: Misereor super turbā,
quia ecce iam triduo sustinent me, nec habent quod man-
ducent.

¶ Discipulos Christus conuocauit, non quod eorum aut D
consilio egeret aut opera, qui (vt in simili casu refert Ioā. Ioan. 6.
nes) sciebat quid esset facturū, sed vt magistris & praelatis consilium
exemplum daret non spernenda fore consilia subditorū.
Non rarō enim etiam penes infimæ sortis homines vtile posse pro-
desse.

Sæpē enim & olitor est opportuna loquutus.

Vnde & alius quidam ait:

Veniet de gente togata!

Qui iuris nodos, & legum ænigmata soluet.

Et idem alio loco, Democriti mentionem faciens,

Huius

Iuuenalis.

DOMINICA SEPTIMA

Huius, inquit, prudentia monstrat
Summos posse viros, & magna exempla duros
Veruecum in patria, crasloque sub aere nasci.

Exod. 18. ¶ Eius rei exemplū & I Moysē habem⁹, qui tamen Dei col
loquio fruere non tamen aspernatus est uti consilio le-
tho sacerdotis Madian. Si seruorum suorum consiliū spre-
uisset Syrie princeps Naaman, non fuisset mundatus a le-
pra sua. Potuit autem Christus etiam propter hoc conuo-
casce discipulos, quatenus opere quod erat peracturus,
ipsos & erudiret, & confirmaret in fide, sed & ut intelli-
gant signi magnitudinem.

Cur Chri-
stus disci-
pulos con-
uocauit. ¶ Præterea, ut ostendatur misericordie suæ magnitudo,
quæ intrinsecus latere non potuit, sed eam verbis & tan-
dem etiā opere demonstrauit. Denique, ut se misereri quā
diceret, etiam discipulorum animos ad misericordiā pro-
uocaret. Itaque ait illi:

E ¶ Misereor super turbam. Verbum miræ dulcedinis, &
magni amoris, ex intimis cordis ipsius procedens, & usque
ad intima nostra suo vigore pertingens. Nec enim est alius
qui nostris miseris ita misereatur, uti conditor noster, cu-
ius miserationes super omnia opera eius. Dupliciter au-
tem Christus misereatur & diuinitatis clemētia, & affectu
humanitatis. Sed differenter. Nam secundum humanam na-
turam (sicut iam dictum est) ita misereatur, quod etiam com-
patitur. Diuinitatis verd clemētia ita misereatur, quod nō
compatitur. Patitur enim qui compatitur. In Deum autē
nulla cadit passio.

Vltro no-
stri curam
gerit. ¶ Misereor, inquit, super turbam. Venerat turba, & Chri-
sti doctrinam audire, & infirmis querere sanitatem, nō au-
tem ut cibum ab illo flagitarent: verum ipse ea est miseri-
cordia, ut eorum vltro curam gerat, nostrumque omniū,
ita ut non tardē largiatur iis qui non audent petere, prout
hic patuit. Et tu itaque diues qui Christianus esse vis, &
ipse esto misericors. Quid autem misericordiam suā pro-
uocauit, attende.

Sustinere
Christum. ¶ Ecce, inquit, iam triduo sustinent me. Hoc est, iam tri-
duo perseverant mecum. Siquidem primum diem exple-
uerat dominus in curatione languentium, diem alterum
impenderat prædicationi. Tertia die, quum iam ad pro-
pria

POST PENTECOST.

83

pria singuli redire deberēt, carebant comœatu. Qui id-
circo Christum sustinere dicuntur, quod ipsius actibus
atque doctrinæ intenti, circa propria fuerant negligētes.
Nec habent, inquit, quod manducent.

¶ Duplex erat causa miserendi, & quia tam diu patienter
sustinebant loquentem, & quia defectu victus poterant
periclitari. Moraliter. Turba triduo dominum propter sa-
nationem infirmorum suorum sustinet, quum electi qui-
que fide sanctæ Trinitatis lucidi, Domino pro suis suo-
rumque peccatis (animi videlicet languoribus) perseue-
rauti instantia supplicant.

¶ Sed & turba triduo dominum sustinet, quando multi-
tudo fidelium peccata quæ perpetravit per penitentiam
declinans, ad Dominum se in opere, in locutione, atque
in cogitatione conuertit. Quos dimittere ieiunos in do-
mum suam dominus non vult ne deficiant in via, quia vi-
delicet cōuersi peccatores in præsentis vitæ via deficiūt, *Quo pasta*
opus sit. si in conscientia sine doctrinæ sanctæ pabulo dimittatur:
ne ergo lassentur in huius peregrinationis itinere, pasce
di sunt sacra admonitione. Sequitur enim:

Et si dimiserō eos ieiunos in domum suam, deficient
in via. Quidam enim ex eis de longe uenerunt.

¶ Tanta est virtus creatoris, quod si quæ fecit desereret,
deficerent vniuersa. Tanta autem est eius bonitatis imme-
nitas, ut creaturam suam à se destitutam deserere nolit. Et
ideo apud Matthæum scriptum est: Dimittere eos ieiunos
nolo, ne deficiant in via.

¶ Quidam, inquit, ex eis de longe uenerunt. Siquidem Turba cur
Christi fama ubique diffusa etiam à remotis trahebat tur-
bas, iuxta quod apud Lucam habetur: Diuulgabatur fama
de illo in omnem locum regionis. *ad Christū*
venerant.
Luc. 4.

¶ Valde autem pensanda est pia sententia quæ processit
ex ore veritatis, qua dicitur: Quidam ex eis de longe vene-
runt. Est enim qui nihil fraudis, nihil corruptionis exper-
tus, ad omnipotentis dei seruitium festinauit. Iste de lon-
ge non venit, qui per incorruptionem & innocentiam
proximus fuit. *Grego.*
Qui de lon-
ge propē.

¶ Alius nulla impudicitia, nullis flagitiis inquinatus, so-
lus

DOMINICA SEPTIMA

Iam autem expertus coniugium, ad ministerium spiritale conversus est, neque iste venit de longinquo, quia usus conjunctione concessa per illicita non erravit.

¶ Alij verò post carni flagitia, alij post falsa testimonia, alij post facta furta, alij post illatas violentias & iniurias, alij post perpetrata homicidia ad poenitentiam redeunt, atque ad omnipotentis Dei servitium convertuntur. Hi de longinquo ad dominum veniunt. Quando enim quisque plus in pravo opere erravit, tanto ab omnipotente domino longius recessit. Ventur ergo alimenta etiam eis qui de longinquo veniunt, quia conuersis peccatoribus doctrinae sanctae cibi praebendi sunt, ut in Deum vires reparent quas in flagitiis amiservunt.

¶ Item Iudaei quicunque in Christum crediderunt, de prope ad illum venerunt, quia legis & prophetarum literis edocti erant de illo. Credentes verò ex gentibus de longe utique venerunt ad Christum, quia nullis sanctorum paginarum monumentis de eius erant fide praemoniti.

G ¶ Caterum, iuxta id quod dictum est, Misereor super turbam, notandum quemadmodum per turbam istam status humani generis post peccati lapsum moraliter significatur. Siquidem homo quum esset conditus ut absque ulla perturbatione in summa tranquillitate mentis vitam ageret, donec sine morte ad beatitudinem aeternam perduceretur, turbavit seipsum, & peccando multis perturbationibus agitur, interius & exterius, ita ut nullius hominis vita praesens sit omnino tranquilla, ut illud iure possit dicere: Turbavit pater meus terram. Turbanit enim homo exterius iniuriis, periculis, aduersitatibus, inimicitiis, paupertate, laboribus, fame, siti, frigore, calore, & alijs modis innumeris, quoadusque mors suis omnibus saevior huiusmodi malis finem imponat.

¶ Interius verò turbatur inordinato amore, odio, timore, morore, gaudio, doloribus innumeris, curis, cupiditatibus, phantasmatis, ita ut rara vel nulla sit tranquillitas, iuxta illud: Incursum tot phantasmatum turbatur cordis sabbatum.

H ¶ Nihilominus tamen de ista turba dicitur, quod erat cum Iesu. Nam (ut dicit Augustinus) peccantem hominem Deus

POST PENTECOST.

89

dem Deus non adeo deseruit, quin se illis exhiberet creator, Horem, & vivificatorem, & iter poenalia mala multa ei bona praestiterit. Creatoris etenim potentia & omnipotentia atque omnia tenentis virtus, causa est subsistendi omni creaturae. Quae virtus si aliquando cessaret (sicut iam dictum est) omnis natura deficeret. Fuit igitur etiam cum peccatoribus creator, conservator, protector, provisor, instructor, dando legem atque mandata, qui & ipse tandem cum eis esse dignatus est per humanae carnis assumptionem. Siquidem verbum caro factum est, & habitavit in nobis. Ex quibus omnibus patet quemadmodum super hanc turbam misertus est.

¶ Haec est illa misericordia quae spem veniae dat peccantibus, refrigerium consolationis laborantibus, conuersis gratiam, iustis praemium largitur. Quae misericordia si non esset, nullus deum diligeret, quin magis eum ut crudeliter homines refugerent, nemo bene operari studeat.

¶ Quae rursus si non esset, praeter multitudinem iniquitatum nostrarum nec ipse mundus subsisteret. Siquidem misericordiae Domini, quod non sumus consumpti, quia non defecerunt miserationes eius. Denique ea absente, nunquam iam cunctis aeternis aperitur. Ipsa est refugium nostrum, & anchora nostrae salutis.

¶ Nota esse nonnulla quae valde misereantur, sed multo amplius deus, videlicet primo suis filiis pater. Porro de domino scriptum est: Quomodo misereatur pater filiis, misericors est Dominus timetibus se. Item misereatur mater filio. Sed dei misericordia praevalet maternae miserationi, iuxta quod per Esaiam ipse loquitur, dicens: Nunquid obliuisci potest mulier infantem suum, ut non misereatur filio utero suo? Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui.

¶ Misereatur etiam frater fratri, sed & sic Christus nostri misereatur, ut in typum suae misericordiae de Ioseph sancto scriptum sit: Attollens oculos suos vidit Benjamin fratrem suum stantem. Deus, inquit, misereatur tui fili mi. Festinavitque in domum, & fleuit, commota quippe sunt viscera eius super fratre suo, & erumpabant lachrymae.

¶ Misereatur amicus amico. Deus autem nobis ille amicus est, cuius ostium pulsare debemus ut panem vitae aeternae ab eo

13. de trin. cap. 12.

Ioan. 1.

Thren. 3.

I. Reg. 14.

psal. Excellen- tia miseri- cordiae dei. Esai. 46.

Gen. 49.

Luc. 11.

m co

DOMINICA SEPTIMA

eo accipere mereamur. Amicus iste propter nimiam suam charitatē qua dilexit nos, filiū suū misit in similitudinē carnis peccati. Vnde & per Ieremiam loquens, ait: In charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te miserans.

Ier. 31.

Esa. 53.

Heb. 4.

Heb. 2.

¶ Misericordia etiam afflicto is qui eadem expertus est. Et de Christo domino scriptum est: Desiderauimus eum virum dolorum & scientem infirmitatē. Hinc Paulus: Quis esset, inquit, filius dei, didicit ex his quæ passus est obedientiam. Et iterum: Debit per omnia fratribus assimilari, ut misericors fieret.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Et responderunt ei discipuli sui: Vnde istos quis poterit hic saturare panibus in solitudine?

Discipuli
fide infirmi.

¶ Hic ponitur discipulorum vacillatium dubitatio. Adhuc enim eos tenebat incredulitas, nec recordabatur quid ante fecerat de quinque panibus & duobus piscibus. Multa quidem coram eis & alia miracula fecerat, dixerat & docuerat multa, & tamen omnium oblitus, & quasi nulla re admonitus, adhuc vacillantes & in fide dubij interrogant: Vnde istos quis poterit hic saturare panibus in solitudine? Sed nec satis diligenter expendebant verba Domini dicentis: Si dimiserō eos ieiunos, deficient in via, quibus utique verbis satis innotuit turbas pascendi se habere potestatem ne in via deficerent, quod alioqui non fuisset dicturus.

Ascendit
turbas distem-
ficultas.

¶ Itaque Dei virtutem qua olim totis quadraginta annis pauera in sterili deserto vniuersam multitudinem populi Israel in Christo Domino non credentes, rei difficultate distem, imò impossibilitatem ostendunt, quum ex multis, tū ex defectu rei, quasi dicant: Vnde erit nobis pretium panes emendi, aut si pretium suppetaret, vnde erit copia panis? Tum ex turbæ multitudine, quum dicunt istos, id est, tam multos tamque famelicos. Tum ex impotentia ministrantis, quum dicunt, poterit quis: quasi dicant: Quis erit tantæ potentie qui hoc possit efficere? Tum ex qualitate loci, quum dicunt: Hic in solitudine, ubi ea quæ vitæ sunt necessaria, nec dono nec pretio haberi possent. Ad hæc omnia accedit quod Dominus non modò cibare, sed etiam saturare volebat turbas, ut saturitate repletis, vi-

105

POST PENTECOST.

90

res suppetant ad propria redeundi. Itaque ut saturaretur vniuersi, multa esca opus erat. Tum quia difficile fuisset etiam vel arborum fructibus tantam multitudinem exorare, addunt discipuli, panibus, quasi dicant: Et si difficile esset arborum pomis saturare hanc multitudinem, utique eam saturare panibus est impossibile. Moraliter.

¶ Quæ panis animæ rationalis sit cognitio veri, & amor boni, non utique in solitudine præsentis vitæ reperitur. Vnde possit esuriens anima saturari. Nam panis veritatis scientiæ secularis multis est permixtis erroribus, quæ diminalis. Naturæ sint veritates à filiis hominum. Panis autem amoris creaturæ multas habet amaritudines, iuxta quod exclamatur Boetius, dicens: Quam multis amaritudinibus humanæ felicitatis dulcedo respersa est! Et post pauca:

Rerum amor amarus.

¶ Nemo, inquit, facile cum fortunæ suæ conditione concordat. Iste enim singulis quod in expertus ignoret, expertus exhorreat. Huic cæsus exuberat, sed est pudori deperit sane sanguis. Hunc nobilitas notum facit, sed angustia rei familiaris inclusus, mallet esse ignotus. Hic viroque circumfluus vitam cælibem desit. Ille nuptiis foelix, orbus liberis alieno censum nutrit hæredi.

¶ Hic prole lætatur, filij filixve delictis moestus illachrymat. Itaque nullius rei creatæ, vel cognitio, vel amor, aut fructio (ac si panis) potest animæ rationalis appetitum exphere. Siquidem ad imaginem dei creata, cæteris rebus comparari potest, impleri non potest. Sequitur:

Et interrogauit eos: Quot panes habetis? Qui dixerunt: Septem.

¶ Non interrogat Dominus quod nesciat, sed ob hoc, ut dum responderent, septem, quo pauciores dicerent panes, eo magis miraculi magnitudo patefceret, pluribusque divulgaretur. Dicit itaque: Septem. Admirare inter hæc (inquit Chrysost.) discipulorum sapientiā, qualiter sperabant, non multam mensæ curam facientes. In heremo enim tri-duo permanentes, solum septem panes habentes.

¶ Moraliter: Mundana philosophia septem habet panes, Philosophicarum scilicet artium, quas liberales appellant, quibus secularis mentes cibare conatur. Sed panes isti vanitate, pomis & li-

m ij

ps, & li.

DOMINICA SEPTIMA

pa. & multa falsitate fermentati sunt, atque ideo abiciendi. Panes autem scripturae diuinae, quibus anima refici debet, azimi sunt, puritate & veritate. Epulemur itaque in his azimis synceritatis & veritatis.

¶ Quintiam septem panes in mysterio noui testamenti ponuntur, in quo septiformis gratia spiritus sancti plenius si delibus cunctis & credenda reuelatur, & credita datur. Neque hordeacei fuisse producit, sicut illi quinq; de quibus quinq; sunt hominum millia saturata, ne iterum sicut in lege animae vitale alimentum corporalibus figuris obtegeretur. Hordei etenim medulla tenacissima palea regitur. Rodat iudei paleam abolitae legis, ceremoniis nunc profusus superuacuis, imo & perniciosis vetitisque inherentes, perirent; inedia alimenti spiritualis, quandoquidem id ita illis placet, nos hordei medulla, palea deteris, & adipe frumenti, id est nuda verbi caelestis veritate & mysteriorum legis reuelata nobis per Christum veritate, saturemur.

¶ Circa tertium principale dicitur:

Et praecipit turbae discumbere super terram. Et accipiens septem panes, gratias agens, fregit, & dabat discipulis suis ut apponerent, & apposuerunt turbae.

N Hic ponitur miraculosa & abundans turbae refectio. Vbi considerandum est quod in illa prioris refectioe, quando pavit dominus quinque millia hominum ex quinque panibus & duobus piscibus (ut dictum est) erat tempus vespertinum paschae. Vnde quia adhuc herba erat super terram, dicitur illic quod turba discubuit super foenum. Ista autem refectio data fuit post Pentecosten, quando iam propter solis feruorem, illius terrae herba non erat. Vnde non super herbam, sed super terram turbae discubuerunt.

Beda.

¶ Quod etiam ad intellectum mysticum refertur, quia per scripturam legis carnis desideria calcare & comprimere iubemur. Omnis enim caro foenum, & omnis gloria eius tanquam flos foeni. In nouo autem testamento ipsam quoque terram ac facultates temporales derelinquere commonemur.

Esai. 40.

¶ Et accipiens manibus sacris septem panes, manibus discipulorum oblatos, gratias agens deo patri, a quo sibi est diuina potentia, cui omnis creatura famulatur, fregit, &

frangendo

POST PENTECOST.

91

frangendo multiplicationis virtutem illi materiae dedit, & dabat discipulis suis ut apponerent, & apposuerunt turbae. In quo patet charitas discipulorum, qui proprium cibum ministrabant. Quod nimirum typus erat futurorum. Futura quippe erat ut per orbem terrarum verbum dei praedicantes, aeternae vitae cibum gentibus apponerent.

¶ Itaque in mysterio futurorum Dominus accipiens panes dabat discipulis, ut ipsi acceptos turbae apponerent, quia spiritualis dona scientiae tribuens Apostolis, per eorum ministerium voluit Ecclesiae suae per orbem cibaria vitae distribuere.

¶ Quod autem fregit panes quod discipulis daret, aperit. Quod patet designationem sacramentorum, quibus ad perpetuam salutem nutriendus erat mundus. Quum enim ait ipse Dominus: Nemo nouit filium nisi pater, neque patrem quis nouit nisi filius, & cui voluerit filius reuelare, quid nisi panem vitae nobis per se aperientem demonstrauit? ad cuius interiora cernenda per nos ipsos penetrare nequimus. Quoties propheta miserabile quorundam famem deplorans, dicebat: Paruuli perierunt panem, & non erat qui frangeret eis. Quod aliis verbis est dicere: In docti quae fuerunt pabuli verbi dei, quo refecti ad virtutem bonae operationis conualescerent, nec erat (magistris deficientibus) qui eis scripturam arcana patefaceret, eosque institueret ad viam veritatis.

¶ Acceptis autem ad frangendum panibus dominus gratias agit, ut & ipse quantum de salute generis humani congaudeat, ostendat, & nos ad agendas semper Deo gratias agere informet, quum vel terreno pane carnem, vel animam coelesti, superna gratia largiente, reficimus.

¶ Paululum sane hic panum erat tantae turbae reficiendae, atamen quamlibet illud fuerit modicum, ex diuinae benedictionis virtute tamen hominum multitudinem satiauit. Hinc discamus spem nostram potius in dei gratia & benedictione, quam in terrena facultate reponere. Si quidem ipsius benedictio facit, ut etiam terrena nostra prosperentur, cedantque feliciter, iuxta quod vel ipse Iesus profertur, dicent de viro sancto: Operibus manuum eius benedixisti, & possessio eius creuit in terra.

Iob. 1.

m ij

Itaque

DOMINICA SEPTIMA

Actione gratiarum gratiarum actione atque benedictione terrenas facultates constat augescere, ingratiudine verò & impie-
tate perire. Sunt enim qui ex modico abundant, viuuntq; honeste ac largiter, aliis agentibus misere, egentibusque etiam inter possessiones amplissimas. Non enim hominū superuacua sollicitudo & ampla patrimonialia, sed (sicut dictum est) benedictio domini diuites facit.

Prou. 30. Quod autem hic panes creuerunt dum frangerentur, quid aliud designat, nisi (vt per Sapientem dicitur) qui dat pauperi, nō indigebit: nec hoc solum, sed in superlatiori semper quod tribuat, suppeditari, iuxta quod per Salomonem dicitur: Sunt qui diuidunt propria & ditiones sunt: & sunt qui rapiunt aliena, & semper in egestate sunt. Et vnde per Apostolum dicitur: Qui parē semināt, parē & metet: & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. Et post pauca: Augebit, inquit, incrementa frugum iustitiæ vestræ. Itaque vt temporalia bona augeant, communicanda sunt egentibus, non inutiliter coaceruanda. Sequitur:

Et habebant pisciculos paucos, & ipsos benedixit, & iussit apponi.

R. Ex his colligitur cōperantia discipulorū, qui non carnibus utebantur, sed piscibus, nec magnis, sed paruis, & ipsis paucis. Et ipsos benedixit: in qua benedictione ipsos rum parsi multiplicauit, iuxta illud: Benedixit eis, & multiplicati monia. sunt nimis. Benedixit pisciculos nō solum vt multiplicaret, sed etiam vt essent sapidiore. Sic enim & manna dedit omnibus filiis Israël in deserto, quod omne delectamentum & omnem saporem suauitatis in se habebat.

Sap. 16. Inter hæc cōsidera quia Christus semel donauit vinum in nuptiis, bis panes, vt hic & apud Ioannem, ac sæpius pisces, nunquam carnes, quod quidem Sacris sit literis cōprehensum.

Discant. Discant exemplo domini & discipulorum eius diuites hinc diuites in caritate annone nō includere frumēto, quum videant plebem iis indigere. Quin potius putent etiā sibi (vt hic discipulis) iussisse dominum, vt exponant egentibus. Audiātiq; dicentem: Qui abscondit frumenta, maledicetur in

Prou. 11.

POST PENTECOST.

92

in populis. Benedictio autem super caput vendentium. Hiero. Deestatur deus diuitum tenacitatem, quæ plerumq; publicæ famis & charitatis annonæ est causa, dum Deus se sentit in eleemosynis pauperum suorum fraudari.

Prou. 11. Porro mysticè, nota quod sicut in septem panibus scriptura noui testamenti designatur (vt dictum est) in cuius electione per gratiam sancti spiritus internas mentium epulas reperimus: ita & in pisciculis quos benedicens pariter dominus turbæ iussit apponi, sanctos accipimus illius temporis quo eadem est condita scriptura, vel quorū scriptura fides, vitam, & passionem continet. Qui de ipsa scriptura fidem, vitam, & passionem continet. Qui de turbulenti huius seculi fluctibus erepti, ac diuina benedictione consecrati, refecionem nobis internam ne in huius mudi transeuntis excursu deficiamus, exemplo sue vel vitæ præbuere vel mortis. Sequitur:

Et māducauerūt & saturati sunt, & sustulerūt quod superauerat de fragmentis septem sportas. Erant autem qui manducauerāt quasi quatuor millia, & dimisit eos. **Q** Scriptum est in Psalmis: Satiavit animam inanem, & animam esurientem satiavit bonis: Si quidem anima nostra in appetitu temporalium rerum inanis est & vacua (quo modo is qui cupiebat implere ventrem suum de siliquis quas porci māducabant) quoadusque eam cibo spirituali repleuerit deus. Et sustulerunt quod superauerat de fragmentis septem sportas. Turbæ saturatæ, reliquias secum non deferunt, quia vnusquisq; necessariis debet esse contentus, nec superflua querere.

Ex his patet quā sit verum quod dictum est, videlicet erogatione eleemosynæ rem non minui, quandoquidem hic Apostoli ex septem erogatis panibus, sportas panum septem sustulerunt. Vnde etiam per Salomonem dicitur: Pro. 3. Honora dominum de tua substantia, & de primitiis frugum tuarum da pauperibus, & implebuntur horrea tua saturitate, & torcularia tua vino reduntabunt.

Sed nec in bonis spiritualibus aliter se res habet. Dum tu alia cō-
onim pro tuis parētib; deum oras, dum pro cōiuge das munica-
eleemosynā, dum ieiunas pro liberis, aut pro fratrib; vel tione au-
forori bus tuis peregrinīs, nihil minus tibi hæc profunt geri.

m iij

ante

DOMINICA OCTAVA

ante deum, quam si pro te solo hac faceres, imò hac quæ secundum deum est communicatio honorum operum, illa tibi facit esse magis meritoria. Nam quo bonum huiusmodi est communius, eo & diuinius est.

R. Manducauerunt, inquit, & saturati sunt. Manducant de panibus domini ac piscibus & saturantur, qui audientes verba dei, & exempla sanctorum intuentes, ad profectum vitæ correctioris per hęc excitati assurgere festinant. Quibus aperte congruit illud Psalmistæ: Edent pauperes & saturabuntur, & laudabunt dominum qui requirunt eum, uiuent corda eorū in seculum seculi. Quod est aperte dicere: Audiēt humiles verbum dei & facient, & ad laudem non suam, sed superni largitoris, cuncta quæ bene egerint, referent. Vnde meritò ad vitam interioris hominis æternam, utpote pane vitæ saturati perueniunt.

Manducant Porro tardis auditoribus per Prophetam exprobratur: Comeditis, & non estis saturati. Manducant nanque & non saturantur, qui panem verbi dei audiendo degustant, sed non faciendo quæ audiunt, nihil ex his interius dulcedinis quo cor ipsorum confirmetur, in ventre memorię recipiunt.

Erant autē qui manducauerant quasi quatuor millia, extra paruulos & mulieres, ut habet Mattheus. Neminem dimittit Christus ieiunū, sed omnes vult sua gratia enutrire. Et dimisit eos inquit, Magna nāq; suauitate verbi & admiratione vehementi virtutis Christi detinebantur, ita ut nisi ipso iubente non recederent, ac si & ipsi dicerent: Domine, verba vitæ æternę habes, ad quem ibimus?

DOMINICA OCTAVA POST
PENTECOST.

Attendite à falsis prophetis, qui ueniunt ad uos in uestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Mat. 7.

Lectio præsens in tres partes diuiditur. In prima nos cautos reddit dominus aduersus seducendum fallaciam. In secunda, denuntiat seducendum pariter & seductorum pernam

POST PENTECOST.

93

nam, ibi: Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, in terra, & reprobatur quorundam inanem fiduciam, ibi: Non omne, qui dicit mihi, Domine domine.

Circa primum dicit: Attendite à falsis prophetis. Non A uerat sane quia in nulli rei notitia periculosius fallimur quā hominis, siquidem frontis nulla fides (plerunq; enim quos optimos esse putabamus, deterrimos reperim⁹) ideo Christus uerus deus, qui nouit quid sit in homine, docet nos in præsentī lectione simulatam omnem tam doctrinā quā iustitiā (ne in huiusmodi fallamur) agnoscere. Firmitas nempe tutela salutis est, scire quem fugias. Chrysost.

Opportunè autem præmiserat, dicens: Intrate per angustam portam, quia lata porta & spatioſa via est quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per eam. Et adiecit: Quam angusta porta & arcta uia est quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui inueniunt eam. Et mox inde subiicit: Attendite à falsis prophetis, nempe quod à uia illa arcta quæ ducit ad vitam plurimos auertunt, & ducunt per uiam illam spatioſam in perditionem. Mat. 7.

Ab his, inquit, attendite, id est, caute & diligenter considerate & cauete. Qui ueniunt ad uos in uestimentis ouium. Vltronei ueniunt, nec à Deo missi, nec iussi. Veniunt autem in uestimentis ouium, quum intrinsecus sint lupi rapaces. Si oues sunt Christiani, quid aliud uestimentis ouium quā Christianissimi simulatio & uacua species pietatis significatur? Chrysost.

Et meritò quidē hos pseudoprophetas dixerimus, eos B qui temporibus istis omnium periculosissimis, nationes, Huius tē-
provincias, vrbes, cōmunitates, quin etiam reges & regna poris hęc
per eam quæ dicta est portam latam & uiam perditionis tici.
spatioſam seducunt. Hi sunt attestante Beato Petro, magi- 2. Pet. 2.
stri mendaces, introducentes sectas perditionis per quos
ui ueritatis blasphematur, quorum luxuriā multi sequun-
tur, qui quum sint serui corruptionis, eam quam non ha-
bent promittunt aliis libertatem, ut quum fuerint iusticie
liberi, serui peccati efficiantur. Hos vitare nos docet Apo-
stolus, dicens: Rogo autem uos fratres ut obseruetis eos
qui dissensiones & offendicula præter doctrinam quam
didicistis faciunt, & declinate ab illis. Huiusmodi enim Christo

DOMINICA SEPTIMA

non seruiunt, sed suo ventri, & per dulces sermones & benedictiones seducunt corda innocentium. Christo domino, inquit, non seruiunt, sed suo ventri, suę carnis amici, inimici autem Christi. Nam ubi ille clamat, penitentia agite, appropinquauit enim regnum cęlorum. & rursus: Nisi penitentiam habueritis, omnes simul peribitis isti penitentiam derident, contemnunt, dissuadent.

Luc. 13.

Hæretici

vs Christo

contrarij.

Galas. 5.

Rom. 8.

¶ Sed si qui sunt Christi, carnem suam crucifigunt cum vitiis & concupiscentiis, palam est cuius isti sunt qui cunctis voluptatibus carni laxant habenas. Si enim qui spiritum Christi nō habent non sunt eius, nōne isti inimici Christi satellitium diaboli sunt, qui (vt palam cernitur) in omne scelus & nefas per ipsum præcipitantur? nec mirum. Quod enim aliud actarent diaboli mancipia, nisi quod su-gerit illis? Hoc est, detestari, persequi, irridere, prohibere, & abolere quicquid est religionis, pietatis, abstinentię, ieiuniorum, honestatis, & disciplinę.

Hæreticorum insania.

¶ Suadent itaque viam latam, cuius hæc est lex: Quod vis, facito. Si liber, licet. Si quis vos agitatur furor, quę vos tanta cęcauit insania, vt creatori vestro vos opponentes cęlo bellum inferatis? Atqui deo nihil poteritis nocere, vosmetipsos autem nil dubiē in gehēnam ignis cum diabolo præcipitatis.

C. Temporis huius malitia. Mat. 24.

¶ Attendite, inquit, a falsis prophetis. Si hac Evangelicę præmonitione vllō vnquam tempore ab initio nascentis ecclesię opus fuit, at certe nunc quā maximē & multo amplius. Adfunt nunc tempora quibus iuxta verbū Christi dicitur. Hic est Christus, illic est Christus.

¶ Si hi qui modo rerum potiuntur euangelicam hęc præmonitionem ante oculos habuissent, & obstitissent principiis, non iam aded latē hoc vorax incendium grassaretur.

¶ Itaque hi falsi prophetę animicidę, pestis hominum, perditio prouinciarum, veniunt in vestimentis ouium, Euangelion Euangelion ore distantes, quum sint Euangelicę legis exitiales inimici. Prophetas tamen se haberi volunt, qui nil minus habent, quā vel minimum quid prophetarum.

¶ In hos introiuit diabolus, qui quondā decipiendo impio regi dixit: In hoc ego decipiam eum: Egrediar & ero spi-

POST PENTECOST. 94

ritus mendax in ore omnium prophetarum. Hoc spiritu Sedechias & alii omnes prophetę mendaces, loquuti sūt. Reg. 22. placencia, impium Achab regē (vt dignus erat) decepit. Spiritus tunc, vt præceptum in exitum properaret. Michęam verō mendax prophetam domini qui verum prophetauit, & viliter cō in hæreticū suluat, rex impius in carcerem trudi præcepit, dicēs: Mitte virum istum in carcerem, & sustentate eum pane tribulationis & aqua angustię.

¶ Futurū prædixit & præmuniuit nos Christus, dicent: Videte ne seducamini. Multi enim venient in nomine meo, dicētes, ego sum Christus, me sequamini, & multos seducēt. Ecce tempus hoc iam aduenit. Sed noli credere, noli derelicta ecclesię catholicę unitate, post eos exire. Quod si feceris, quum te deceptum serō dolebis, inepta erit excusatio tua, quādoquidem nemo mente vigens nō biles esse palam videat hos omnium hominum esse sceleratissimos, qui ad hæreticos deferantur ac miscent vniuersi.

¶ Olim oportebat eū qui heresim disseminare veniebat, D speciem præferre pietatis. Solebant enim hæretici habere honestę vitę speciem, sed semper doctrinam impiam. Nunc erumpunt hæreses per eos qui pessimi sunt, in quibus nullum apparet vestigium honestatis, monachos sci-licet, apostatas, professionis suę desertores, qui vnā cū cuculla honestatem omnem, dei timorem, & conscientia prorsus abiecerunt. Quibus non sat est lasciuire, omni-que sese micipare turpitudini, nihil orare, nihil ieiunare, nisi & opera bona cōtemnant, subannēt, & (sicut iam dictum est) quę honesta sunt & Deo grata, ineptias & blasphemiam vocent.

¶ At verō inter hæc omnia vsque aded insanit mundi indus, vt his falsis prophetis quasi diuini verbi gaudeat sania, prædicatoribus. Verum vt ait August. qui allic promittunt sapientiam cognitionemque veritatis quam non habent, præcipuē cauendi sunt, cuiusmodi sunt hæretici qui etiam plerumque se paucitate cōmendant. Et ideo quī dixisset dominus paucos esse qui inueniūt angustam portam, & arctam viam, ne se illi supponant nomine paucitatis, statim subiicit: Cauete a pseudoprophetis, qui

DOMINICA OCTAVA

*Vand se ha
veries de
paupertate
comendat.*
qui veniunt ad vos in vestimentis ovium. Quod autē nō
sint ex paucis illis qui viā vitam inveniunt, aperte testa-
tur hic Christus. Quinimō eos qui arctam illam viam in-
gredi volunt, isti auertunt, & per viam illam spatiosam
quæ ducit ad perditionem ducunt & seducunt.

Name. 16. Et ne rursus sese paupertate cōmendant, attendant Da-
than & Abiron cum suis complicitibus seditionem molie-
tes, paucos ad reliquam populi multitudinem fuisse, qui
tamen ultore deo à terra vini cum suis omnibus absorpti

Videm. sunt. Sed & Chore qui summi sacerdotij dignitatem in-
consulto deo inuadere voluit, vnā cum ducentis quingua-
ginta viris exhalante propriis & thuribulis igne, ultione
diuina consumpti sunt. Potrō hi nostri temporis hæreti-
ci delicati, ardorem incendij metuentes, nolūt quenquā
propter hæresim vel cremari vel occidi.

Matth. 11. Sed dicar aliquis: Quom perhibete domino lex & pro-
phetæ vsque ad Ioānem, & nō vltiā locū habuerint quid
est quod hic nos admonet de falsis prophetis fugiendis,
quom iam amplius (vt videtur) nulli omnino prophete
futuri sint? Sed ad Ioānem vsq; tantū prophete fuerūt,

*Obiectio-
nis solu-
tio.* qui de Christo futura prædicerent, eorūque iam reli-
quus est nullus. Fuerūt tamē in ecclesia prophete qui fu-
tura quoque in ea prædixerūt. Nam Apost. Paulus de hæ-
reticis & Antichristo multa prædixit, similiter & Ioānes
in Apocalypsi de ecclesiæ statu futuro. Fuit & Agabus p-
pheta, & filius Philippi quatuor prophetantes.

Act. 21. Intelligere nihilominus hic possumus Christū loquu-
tum fuisse non de prophetis qui futura prædicunt, sed de
his qui diuinas atque propheticas scripturas interpretā-
tur. Quas qui recte exponunt prophete boni, qui verd
peruicaci, falsi prophete appellantur. Vnde Hieronymus:
Quicumque scripturā Sacram aliter intelligi quā spiri-
tuali sanctus efflagitat, licet ab ecclesia nō recesserit, tamē
hæreticus appellari potest.

Ephē. 4. Quod autem huiusmodi expositores scripturarum p-
phetæ dicantur, testatur Apostolus, qui ad Ephesios scri-
bens, dicit Christum dedisse quosdam Apostolos, quosdā
autem prophetas alios verd Euangelistas, alios autem pa-
stores & doctores, ad consummationem sanctorum, in o-
pus

POST PENTECOST. 95

pus ministerij, in ædificationem corporis Christi, id est,
totius ecclesiæ. Ergo prophetas quoque nōnullos Deus
in nouo testamento constituit.

Esse autem prophetas eos qui scripturas interpretan-
tur, idem Apostolus alio loco cōfirmat, dicens: Qui pro-
phetat, ædificat ecclesiam. Vbi etiam dicit præstantius es-
se prophetare, quā loqui linguis, nisi etiam ille interpre-
tetur. Ac deinceps subiungit: Prophete duo autres dicāt, *1. Cor. 14.*

& ceteri diiudicent. Verum hi nostri prophete menda-
ces nullum volunt ferre iudicem. Et licet verbum dei nō
iudicetur, arctamen per spiritum sanctum hoc habet eccle-
sia, vt recte discernat qui libri verbum dei habeāt, & qui
non. Atque hoc ipso suo iudicio quatuor Euangelia rece-
pit, ceteris Euangelis quæ sub Bartholomæi, Thomæ,
Nicolodemi, & Nazaræorum, & aliorum quorundam nomi-
nibus prodierunt, non assumptis. Si ergo hoc potest eccle-
sia in Sacris literis, quanto magis hoc potest in illarum ex-
positionibus?

Si quæras quare Christus ipse & Apost. Paulus scriptu-
rarum expositores prophetas appellēt, hinc vtique, quod
ea quæ in prophetis de Christo & ecclesia sunt dicta, re-
cte explicant. Nemo enim sensum prophetarum exprime-
re potest, nisi eo spiritu quo pphete loquuti sunt. Nā (vt
ait August.) eodem spiritu interpretari oportet scripturas
quo condite sunt.

Itaque certum est, qd hic dominus nos præmonet fu-
gere hæreticos & peruersos interpretes scripturarū, quo-
rum plurimi antē tempora nouissima sub aduentū Anti-
christi sunt vaturi, vā illi præparantes, quod vtique nūc
strenuē faciunt isti prædicatores carnis, qui præcipitem
illi suoque fœllicio semitam ad infernos iterant.

Ve autem non dicant hæretici hoc loco dominiū nō
esse de ipsis loquutum, sed de Iudæorum doctoribus vel
Gentium, notanter ait: qui veniunt ad vos in vestimen-
tis ovium. Nam (vt supra dictum est) oves sunt Christia-
ni, quorum vestimenta sunt species Christianitatis & v-
surpatio verbi dei, quæ velumēta ovium simulators isti
prophete falsi, imō lupi rapaces, assūmūt, vt sub hoc præ-
textu decipiant incautos. Nulla enim res, sic bonum ex-
terminat,

*De doct.
chri. lib. 3.
c. 27.*

*Falsi pro-
phete qua
ducunt.*

DOMINICA OCTAVA

Chryso. terminat, ut similitudo. Nam malum sub specie boni celatum, dum non cognoscitur, non canetur.

Chryso. ¶ Et ne dicant hæc Christum dixisse de doctoribus constitutis in peccato, & non de hæreticis hoc præcauens, dicit eos intrinsicè esse lupos rapaces. Nam catholici doctores si peccatores fuerint, serui quidem carnis erunt, non tamen lupi rapaces, quia non habent propositum perdere, & separare Christianos.

Apostoli de hæreticis præmonitio. Act. 20. ¶ Sanè lupos hos rapaces Paulus venturos prævidens, pastores & Episcopos contestans hortatur, dicens: Attendite vobis & uniuerso gregi, in quo vos spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam dei, quam acquisiuit sanguine suo. Ego scio quoniam intrabunt post discessionem meam lupi rapaces in vos, non parcetes gregi. Et ex vobis ipsis exurgent viri loquentes peruersa, ut abducant discipulos post se.

Ierem. 5. Lupi vespertini. 2. Ioan. 2. Ioan. 3. ¶ Isti sunt (apud Ieremiam) lupi vespertini vastantes ad vespèram. Et utique nunc vespèra est, nunc hora nouissima est, nunc complurimis occidit Sol iustitiæ, lux mundi Christus. His enim occidit, qui magis diligunt tenebras quam lucem, quod sunt mala eorum opera. Omnis enim qui malè agit, odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera eius. Hos itaque vespertinos, nocturnos, tenebrososque lupos fugite, ab his charissimi vobis attendite, iuxta quod beatus Ioannes præmonet, dicens: Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex deo sint, quoniam multi pseudoprophetae exierunt in mundum. Et post pauca signum dat, quo spiritum mendacem deprehendas, dicens:

1. Ioan. 4. ¶ Omnis spiritus qui soluit Iesum, ex Deo non est. Iesum soluit, qui scindit ecclesiam quæ est corpus Iesu, iuxta quod ipse dicit: Qui non est mecum, contra me est: & qui non colligit mecum, dispergit.

Luca. 11. ¶ Itaque lupis istis in vestimentis ouium deprehendatis documentum datur consequenter in litera, dicente Domino:

A fructibus eorum cognoscetis eos.

G. Luca. 6. ¶ Apud Lucam sic habes: Vnusquæque arbor à fructu suo cognoscitur. Similitudine sumpta ab arbore, docet falsorum prophetarum simulatione deprehendere. Non enim

POST PENTECOST. 96

bona vel mala sit arbor à frondibus, sed à fructibus cognoscitur. Sic nimirum lupos hos ouium pelle contextos, ut hæren-
ut deprehendat. tibus à pelle simulationis suæ, nec à verbis scripturæ diuinæ fraudulenter usurpatis, quasi à frondibus, sed ab eorum dat. operibus quasi à fructibus suis, possumus agnoscere.

¶ Posset lupus ouium pelle operiri, non tamen nisi opera lupi facere: nec posset agnum, sed tantum lupo generare. Si (iuxta dictum Sapientis) in filiis suis cognoscitur vir, facile est videre quales sint huius temporis falsi prophetae, qui talem stirpem, imò talia genimina viperarum in perniciem humani generis procreant.

Eccle. 11. ¶ Et quamuis omnes hæretici lupi sint, & quidè rapaces, isti tamen peculiari nomine (ut iam dictum est) dicuntur lupi vespertini. Sic enim habet propheta: Leuior pars equi eius, & velocior lupis vespertinis. Lupi vespertini, auctore Hieronymo, magis sunt famelici iis qui manè dicuntur, & huius nostri temporis hæretici, maiori acriorique vesania fuerint superiorum temporum hæreticis. Uniuersis, quibus factis erat in vno atque altero articulo heresim mouere: quum isti interim & omnes veteres hæretici suscitent, & nouas superinducant.

Abac. 1. Lupi vespertini quales. Omnium hæreticorum pessimi. ¶ Sed dices: Quomodo ex operibus eos cognoscam, & quos fructus attendam ex quibus arborem ipsam possem agnoscere? Multi enim in fructibus deputant (inquit Augustinus) quæ ad vestitum ouium pertinent, & hoc modo a lupis decipiuntur, sicut sunt vel ieiunia, vel orationes, vel elemosynæ, quæ omnia nisi fieri etiam ab hypocritis possent, non diceret Dominus: Attendite ne institia vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis. Quæ sententia proposita, ipsa tria exequitur, elemosynam, orationem, & ieiunium. Multi enim multa pauperibus non misericordia, sed ambitione largiuntur. Et multi orant vel potius videntur orare, non intuentes Deum, sed hominibus placere conantes. Et multi ieiunant & miram abstinentiam prætendunt eis quibus ista difficilia videtur, & honore digna existimantur, & huiusmodi dolis eos capiunt, dum aliud ostentant ad decipiendum, aliud exerunt ad prædandum, vel interficiendum eos qui sub illo vestitu ouino lupos videre non possunt.

¶ III

DOMINICA OCTAVA

¶ Hi ergo non sunt fructus e quibus cognosci arborem Dominus monet ista enim quum bono animo in veritate sunt, propriæ sunt ouibus vestes, quum autem malo in errore, non aliud quam lupos contegunt. Sed non ideo debent oues odisse vestimentum suum, quod plerunque illo se occultant lupo.

¶ Qui ergo sunt fructus quibus inuentis cognoscamus arborem malam? Dicit Apostolus: Manifesta autem sunt opera carnis, quæ sunt, fornicatio, immundicia, impudicitia, luxuria, idolorum seruitus, veneficia, inimicitia, contentiones, æmulationes, ira, rixæ, dissensiones, sectæ, inuidia, homicidia, ebrietates, comessationes, & his similia, quæ prædico vobis sicut & prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur.

¶ Itaque si ista ex huiusmodi fructibus hos pseudoprophetas dinoscere debeamus, facile colligimus quàm mala sit ista arbor quæ tot pessimos protulit fructus. Quis enim expendere valeat, quot homicidia, rapinas, sectas, sacrilegia, contentiones, rixas, & similia, hæresis ista protulerit?

I ¶ Sed attende ouinam pellem sub qua se lupo isti abscondunt, ut ouibus amplius noceant. Abolent anniuersaria, delent ad pietatem fraternitates, diripiunt præbendas & stipendia clericorum, spoliant hospitalia, tollunt de templis mensas pauperum, rapiunt redditus templorum, ut ex huiusmodi sacrilegiis & rapinis in fisco suum coactis, pauperes (quos mendicare prohibent) nutrant. Ecce blandam pellem ouinam, sub cuius velamento tam multi decipiuntur. Sed lupos deprehendes, si eorum intentionem, si quæ hæc faciunt inspexeris.

¶ Iudas fur & proditor Domini, perditum clamabat, quod Christi obsequiis fuit impensum, sacrilegæque auaritiæ suam & ipse ouina pelle vestiens dicebat: Quare vnguentum hoc non veniit trecentis denariis, & datum est egenis? Sed mox lupum prodit Euangelista dicens: Dixit autem, non quia de egenis pertinebat ad eum, sed quia fur erat, & loculos habens, ea quæ mittebantur, portabat.

¶ Si istos propius inspexerimus, luporum rapacium opera reperimus. Primum igitur manifesto concurrere videmus

POST PENTECOST. 97

mus inuidiam, quæ pauperibus religiosis elemosynâ omnem subtrahere moluntur. Mox deinde deprehenditur propria quam (vel principe loco) intendunt, utilitas. Pauperes autem quibus ex hoc fisco providere intendunt, sunt apostatæ detestabiles, sacerdotes prophani, nefarii nuptius meretricibus copulati.

¶ Sed inter hos multo amplius impenditur stipendium illis quos ipsi habent prædicatores, qui prophetant prædicatores mendacii, & confortant manus peccatorum. Ad quos refertur per Ezechielem Dominus insonat terribiliter, dicens:

¶ Vt qui consuunt puluillos sub omni cubito manus, & faciunt cervicalia sub capite vniuersæ ætatis ad capiendâ animas. Et quum coperent animas populi mei, viuificabant animas eorum. Et violabant me ad populum meum propter pugillum hordei & fragmen panis, ut interficerent animas quæ non moriuntur, ut viuificarent animas quæ non viuunt. Deceperunt, inquit, populum meum dicentes: Pax pax, & non est pax. Et ipse (nimirum populus præuaricator) edificabat parietem, illi autem lineabant eum luto absque paleis.

¶ Istiusmodi ergo sunt pseudopredicatoribus qui loquuntur eis placencia, opima stipendia quibus vnâ cum suis de licentur meretricibus, largiuntur abunde.

¶ Qui etiam ut per omnia, tam habitu & cultu corporis, quam dogmate, se Christo atque primis sancti Evangelij prædicatoribus opponant ex aduerso, ipsi aureis torquibus & annulis fulgidi prodeunt in suggestum errores contrarios, & blasphemias prædicant. Itaque à fructibus eorum cognoscere eos.

¶ Sed qui sunt fructus per quos cognoscamus arborem bonam? Respondet Apostolus: Fructus autem spiritus est, charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, caritas. Et licet mali homines & deceptores aliquarum interdum virtutum hic enumeratarum imaginem habere putentur, attamen earum veritas longè est ab eis.

¶ Itaque à fructibus suorum operum sunt hæretici & simulatores cognoscendi, quod per conuenientem Dominus probat similitudinem, dicens:

DOMINICA OCTAVA

Nunquid colligit de spinis uuas, & de tribulis ficus?

R. Spina & tribulus à fructibus cognoscuntur, quia fructum bonum ferre non possunt.

¶ Possumus sane per spinas falsos prophetas, & hæreticos conuenienter accipere ob multa.

¶ Primo, quod spineta opaca sunt. Nam & hæreticis non lucet veritas, quos tenebræ interiores comprehendunt, & lucem habent exosam, quod eorum opera mala sunt, ut iam dictum est. Sapientes quidem ut faciant mala, bene autem facere nescierunt, excæcavit enim eos malitia eorum.

¶ Secundò, quod sub spinis latibula sunt serpentum. Et utique horum corda excæcata, receptacula sunt immundo rum atque malignorum spirituum, à quibus (ut est passim cernere) ad omne scelus & nefas incitantur. Vnde & de diabolo dictum est: Sub umbra dormit in secreto calami, in locis humetibus. Protegunt umbræ umbram eius. Umbræ protegunt umbram eius, quoniam peruersi & cæcati quique, pessimorum sibi quæque similium crimina aut excusant aut defendunt.

¶ Tertiò, quod spinæ undique pungunt. Et quis posset verbis consequi quantum & quemadmodum hi falsi prophete tã verbis quàm operibus pungant? pungunt enim verbis, blasphemantes & quæ in cælis sunt sancta, & quæ super terrâ, adeò ut non temerè tempus illius bestie iã adesse credatur, de qua in Apocalypsi scriptum est: Datum est ei os loquens magna & blasphemias, ut aperuit os suum in blasphemias ad Deum, blasphemare nomen eius, & tabernaculum eius, & eos qui in cælo habitant.

¶ Sanè tabernaculum filij dei virgo mater est, quæ hunc portauit. Qui in cælo habitant, sancti Dei sunt, quibus reuerentiam omnem negant, tollunt, ultum, imagines detrahunt, & confringunt, colentes irrident, & contumeliis insectantur. At multo amplius blasphemant, detestantur, abolere moluntur (ut iam dictum est), quicquid pium & sanctum est in ecclesia dei. Nam & ecclesiæ sacramenta negant, & omnia officia diuina detestantur.

¶ Quemadmodum autem pungunt factis, id est, rapinis,

POST PENTECOST.

98

nis, credibus, sacrilegiis & similibus, per se satis & nimis patet, in has spinas crepitans gehennæ ignis tandem exardescet. De quibus spinis scriptum est, dicente David: Præuaticatores quasi spinæ euellentur vniuersi, quæ non tollantur manibus. Quid autem de spineto quod manibus tractari & euelli non potest sit faciendum, consequenter ostendit, dicens: Si quis tingere voluerit eas, armabitur ferro, & ligno lanceato, igneque succensæ comburentur usque ad nihilum.

¶ Per tribulos autem, eos accipimus, qui his pseudo-prophetis adherent, qui eos excusant, tuentur, & defendunt. Terra nempe quæ maledicta est, tunc spinas & tribulos germinat, quando homines peruersi, qui contempto deo, contempto cælo, nil nisi terrena amantes germina pessima in prauis operibus producant. Huiusmodi igitur qui terra maledicta sunt, quid aliud germinarent, quid proferrent aliud quàm peccata, quàm errores, scismata, hæreses, blasphemias? Huius terræ iudicium aduerte. Terra proferens spinas & tribulos reproba est, & maledictio proxima, cuius consummatio in combustionem. Itaque ab istis spinis & tribulis nec vix nec fides colliguntur. Vix enim mysterium Christi habet. Ut enim multa in se grana suspendit, sic & Christus multos sibi fideles per lignum crucis tenet adiunctos.

¶ Ficus autem designat ecclesiam, quæ omnes concludit fideles in dulcedine charitatis. Siquidem opera piorum plena sunt mansuetudine, benignitate & suauitate. Iuxta quod Apostolus monet, dicens: In omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros, in suauitate, in spiritu sancto, in charitate non ficta. Huiusmodi suauitatem à tribulis istis nemo speret, quorum fructus inuiles sunt & acerbi ad manducandum & ad nihilum apti, nisi ut ex illis immundi & maligni spiritus (ac si porci & vrsi) pascantur. Itaque piorum est proferre huiusmodi dulcedinē quasi ficus, sed & spirituale gaudium in charitate, quasi uiam quæ vinum fundit quod lætificat cor hominis.

¶ Quod si quis obiciēs dicat, quod & Moyses de spina vinum demaruit, quando à cognato gentili consilium vitale accepit, & de tribulis iij collegerint ficus, quibus dictu

n ij est

Ioh. 40.
Vbi cubat
diabolus.

Hæretici
ut pungunt
verbis.

Apo. 13.

Heb. 7.
Chryso.
Vix & fides
cui myst.

2. Cor. 4.

Sap. 4.

Beda.

DOMINICA OCTAVA

est de phariseis: Quæ dicunt facite, quæ autem faciunt, facere nolite, sciat quia sicut verus nonnunquam palmes sepi spinæ inuolutus recubit, portans quæ fructus spinæ non sibi, vltimis hunc seruat humanis: sic dicta vel acta malorum si quando bonis profunt, non hoc ipsi dicunt vel faciunt mali, sed sit de illis superno prouidente consilio.

M Sed huiusmodi spinatum mores quibus à bonis differunt arboribus, propius attendamus. Quum enim euidentissimum signum reproborum sit superbia, electorum vero humilitas, etiã dominari cæteris in hoc mudo superbi (qui spinæ sunt) appetunt, quod vel maximè refugit humiles, qui vtique arbores bonæ sunt. Qui enim (verbi gratia) in docendo sectatur veritatem, nulli per hoc aucupari sibi intendit honorè aut gloriã vèdicare, sed Deo, iuxta quod ipse Dominus ait: Qui à semetipso loquitur, gloriã propriam quærit. Qui autè quærit gloriã eius qui misit illum, hic verax est, & iniustitia in illo non est.

Ioan. 7. Porro qualiter bonæ arbores dominatum refugiant, & hunc sibi rapiunt arbores malæ, in illa ostenditur parabola quæ refert ille ligna vt vngerent super se regē. Dixerunt autem oliuæ: Impera nobis. Quæ respondit se non posse deferere suam pinguedinem, & venire vt inter ligna promoueretur. Dixeruntque ligna ad arborem sic: Veni & super nos regnū accipe. Qui respondit, se nō posse deferere dulcedinem suā fructusque suauissimos, & ito vt inter cætera ligna promoueretur. Loquiturque sunt ligna ad vitē: Veni & impera nobis. Quæ respondit, se non posse deferere vinum suum quod lactificat Deum & homines, & inter ligna promoueri. Dixeruntque omnia ligna ad thannum (qui est genus spinæ asperimæ & distortæ) veni & impera super nos. Quæ respondit: Venite ergo, & sub vmbra mea requiescite. Et post pauca: Egredietur ignis de thanno, & deuoret cedros Libani.

Indic. 9.
**Parabola regni li-
guorum.**
Prov. 29. Et quidem ita est. Nā vbi impij sumperint principatū, gemet populus. Egreditur enim ab eis auaritiæ, ambitionis, libidinis, crudelitatis, prauitque dogmatis & pessimorum ignis exemplorū, qui circum se deuoret omnia. Nec mirum, quandoquidem non possit arbor mala nisi fructus malos facere. Sequitur enim:

Sic

POST PENTECOST.

99

Sic omnis arbor bona fructus bonos facit, mala autè arbor, fructus malos facit. Non potest arbor bona fructus malos facere, neque arbor mala fructus bonos facere.

N Christus docens nos attendere ab hæreticis similitudinem ab arbore sumptam adhibuit, quam sicut à fructibus cognoscimus, ita vt dictum est & ab operibus suis hæreci eos: quorum opera mala operibus Christi contraria sunt, quum ille colligat, illi per sectas & schismata dispergant.

1ere. 17. Anima autem doctoris boni ex se opera producit bona, honesta & Deo placita. De quo accipi potest quod per Ieremiam prophetam dicitur: Benedictus vir qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia eius. Et erit quasi lignum quod transplantatur super aquas, quod ad humorem mittit radices suas, & non timebit quum venerit æstus. Et erit folium eius viride, & in tempore siccitatis nō erit sollicitum, nec aliquādo desinet facere fructum. Hæc habes exposita in Quadragesimali.

Eph. 2. Notandum verò est, quod licet hominis & arboris aliqua sit similitudo, magna tamen est inter hæc dissimilitudo. Nam quod arbor bona est aut mala, ex natura habet & essentiali proprietate: quod autem hominis anima bona est vel mala, ex electione sit & arbitrij libertate, quantis nos quoque ex natura mali nascimur filij iræ. De autem qui diues est in miserationibus, arbores nos bonas facit, vt adiutrice gratia fructus optimos ferre possimus. Quod vtique in semetipso sensit qui ait: Omnia possum in eo qui me confortat. Et hinc est quod homo bonus de bono thesauro profert bona, & malus homo de malo thesauro profert mala.

Philip. 4.
Matth. 12. Hoc loco (vt inquit Augustinus) maximus error cauetur est illorum qui de hisplis duabus arboribus duas opinantur esse naturas, quarum vna sit Dei, altera verò nec Dei, nec Deo. Sed eos nō adiungere istas duas arbores docendum est. Primò, quia de hominibus eum dicere tam clarum est, vt miremur eorum cæcitatem. Attendunt ipsi quod dictum est: Non potest arbor bona fructus malos facere, neque arbor mala fructus bonos facere, & ideo putant fieri non posse, vt anima mala in melius commutetur.

Error Mat-
nichæorū
cauendus.

n iij tetur

DOMINICA OCTAVA

etur, neque bona in deterius. Quasi dictū sit: Nō potest arbor bona mala fieri, neque arbor mala bona fieri.

Malus fieri Arbor, est ipsa anima, ipse homo: fructus verd, opera hominis. Non ergo potest homo malus bona operari, neque bonus mala. Sed si malus vult bona operari, primō bonus fiat. Sicut alio loco evidentius ipse Dominus ait: Facite arborem bonam, & fructus eius bonos. Quod si istorum duas naturas his duabus arboribus figuraret, non diceret, Facite. Quis enim hominum facere potest naturam? Nō ergo arbor animæ nostræ naturam significat, alioquin non esset in potestate nostra solum, arborem bonam facere.

○ Sequitur itaque arborem esse animam nostram (ut dictum est) quam vel bonam vel malam facere possumus. Nam & is qui malus est, potest bonus fieri, & fructus bonos ferre. Et qui bonus est, etiam poterit malus fieri & fructus ferre malos. Quod multis scripturæ confirmatur exemplis. Moyses enim (ut ait Hieronymus) arbor optima erat, sed quum primū declinavit a bono, peccavit apud aquam contradictionis. David arbor bona erat, sed quum non perseveraret in bono, malos protulit adulterij & homicidij fructus.

Exod. 18. Verum arbor bona, quandiu manet bona, fructus malos ferre non potest. Nec fructus potest ferre bonos, quandiu manet mala. Si enim fructus bonos faceret, iam nō esset mala. Sicut verd dici potest: Non potest esse nix collida. Quum enim iam calida esse cœperit, non iam eam nitem, sed aquam vocamus. Potest ergo fieri, ut quod nix fuit non sit nix: sed fieri nō potest, ut nix calida sit. Sic (ut dictum est) fieri potest, ut qui malus fuit non sit malus, nō

Simile. tamen potest fieri ut malus beneficiat. Qui etsi aliquando vitilis est, non hoc ipse facit, sed (ut dictum est) fit de illo divina procurante providentia. Mali enim Dei legem prædicantes possunt esse audientibus vitiles, quum sibi vitiles non sint. Quibus per prophetam dicitur: Semina stis triticum, & spinas metetis. Quia etsi bona prædicant, faciunt tamen mala.

Mali unde profanz. Nota. Non tamen qui cor audiunt & faciunt quæ ab eis dicuntur, de spinis legunt vvas, sed (sicut iam dictum est) de vite

POST PENTECOST.

103

vite quæ spinis est implexa, legunt vvas. Non tamen spina cum est fructus ille, sed vitis.

○ Sit ergo unusquisq; arbor bona, nec se arbitretur habere fructus bonos, si ipse manet arbor mala. Non enim erit fructus bonus, nisi arboris bonæ. Mutet cor, & mutabitur opus. Extirpa cupiditatem, & planta charitatem. Nam sicut omnium malorum radix est cupiditas, sic & radix omnium bonorum est charitas. Nam quicquid operatur charitas, fructus bonus est, quia nō potest arbor bona fructus malos facere. Et quantæ securitatis est vita bonorum, qui quicquid fecerint, bonum est. Malè enim bonus operari non potest, iuxta illud: Fac quæcumque inuenerit manus tua, quia Dominus tecum est.

HOMILIA SECVNDA.

Nisi bona arboris est fructus bonus.
○ *Malis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Vbi supra.*

○ In præcedentibus præmonuit nos Dominus vitare pseudoprophetarum fallaciam, hic consequenter duo facit. Primò, denuntiat infructuosæ arboris excisionem. Secundò, reprobat quorsūdam inanem fiduciam, ibi: Non omnis qui dicit mihi, Domine domine.

○ Circa primum dicit: Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur. Sub arboris similitudine de homine loquitur. Habet enim homo cum arbore similitudinem in multis.

○ Primò, in viuendo. Viuit enim arbor per humorem terre & cœli calorem. Homo autē in anima Deo viuit per humilitatem, & charitatem. Humilitas ab humo dicitur. Sed & ipsa mentis humilitas, de mortalis nostri corporis terrena fragilitate iugiter considerata suboritur. Quid enim causæ est ut superbiat terra & cinis, ut sese extollat si lius hominis putredo & vermis? Si inter mures videres murem vnum super cæteros ius sibi & dominium vendicantem, quāto moueretur cachinnus? Et si corpus spectes, quid imbecillius homine reperire queas, quem sæpe in sperato, velox hora dissoluit?

n iij

Sed

DOMINICA OCTAVA

*Non per humilitatem stabili-
tur.*
*Humilitas
et quietus
vivitur.*
Sed proposita similitudinem sequamur. Arbores quæ radices suas terræ profundius immergunt, vivaciores sunt & stabiliiores. Sic utique & abundantiori gratia vivunt, & contra tentationis impulsu stabiliiores firmioresque sunt, qui sese terrenæ fragilitatis consideratione apud Deum & homines humiliant amplius. Et sicut arbores in locis demissis constitutæ à ventorum turbine minus quatuntur his quæ in montibus fixæ sunt, sic & humiles qui refugientes huius sæculi dignitates & vanos honores sua sunt simplicitate & vita privata contenti, longè quietiores vitam agunt his qui ad alta tendentes in hoc mundo sublimia semper ambiunt. Tolluntur in altum, ut lapsu graviore ruant. Verum, qui iacet in terris, non habet unde cadat. Ait quidam:

Summa petit livor, perflant altissima venti.

Summa petunt dextra fulmina missa Iovis.

*Iacob. 4.
Superbi
exaltati se-
runtur.
Iuan. 15.*
B Quos enim ferit ira dei, nisi superbos? Superbis enim deus resistit, humilibus autem dat gratiam. Hi radices figunt in Christo, quasi dicat: Mihi adherere Deo, bonum est, qui quoniam ab illo discunt mites esse & humiles corde, vivunt Deo, stabiles sunt proposito sanctitatis, & assiduo virtutum crescunt augmento, dicente Domino: Qui manet in me & ego in eo, hic fert fructum multum, quia sine me nihil potestis facere.

Simile.
*Similis in
germinan-
do.*
Secundo, similitudinem habet homo cum arbore in crescendo. Nam etsi arboris inferior pars inhæreat terræ, potiori tamen parte sui terræ supereminens, cælum petit. Non secus & ipse homo, qui etsi propter mortalis vitæ necessitudines in terrenis rebus mente & cogitatione sæpè vagari cogitur, suprema tamen & præcipua sollicitudine spiritualia atque celestia bona quaerit, aurbus non dissimilis, qui etsi volatui plurimum indulgent, propter escam tamè demittere sese compelluntur ad terram.

Tertio, habet homo cum arbore similitudinem in germinando & fructificando. Sicut enim arbor germinat primum, deinde floret, & affert fructum, sic & homo bonis germinat in cogitationibus, floret bona voluntate, & fructum affert in opere bono. Et quom loquitur aliis ea quæ spiritualiter ædificant, quasi virenti fronde decoratur.

Vnde

POST PENTECOST.

101

Vnde de viro iusto scriptum est: Erat tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructu suu dabit in tempore suo, et folium eius non defluet.

Quarto, assimilaturs homo arbori in cadendo. Arbor enim vetustate deficiens tandem cadit. Cadit autem ad eam partem ad quam vivens plurimum ramorum extenderat. Similiter & homo morte cadit. Cadit autem vel ad austrum vel ad aquilonem, id est, vel ad salutem æternam, vel ad æternam damnationem. Vnde per Salomonem dictum est: *Eccl. 11.* Si ceciderit lignum ad austrum aut ad aquilonem, in quocunque loco ceciderit, ibi erit.

Eodem autem cadit homo moriens, quod maiorem partem cogitationum affectuum, & desideriorum vivens transmissit. Eam ad partem cadit moriens, ad quam vivens fuit inclinatus. Si ceciderit ad aquilonem, ibi erit, ibique manebit. Nam mortuo homine impio, nulla erit ultra spes. *Apoc. 14.* Quod si ad austrum ceciderit, clamat vox de cælo, & dicit: Besti mortui qui in Domino moriuntur.

Ait autem hic Dominus de arbore quæ cadet ad aquilonem: Omnis arbor quæ non facit fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur. Si tanta poena, id est excisionis & ignis, parata est arbori sterili, quia non producit fructum bonum, quænam fore putamus poenam arboris quæ non modo bonis vacat à fructibus, sed insuper facit fructus malos? lubet paterfamilias succidi sic in fructuosam, quod terram frustra occupat, & non magis illam succidet arborem quæ insuper terram vitiat?

Sunt autem quarundam malarum arborum fructus pleni vermibus & corrosi. Quarundam sunt fructus acerbi & amari. Quarundam verò sunt fructus ventosi & inflati, iuxta quam similitudinem tria sunt hominum generis qui malis arboribus comparantur. Primi sunt hi, qui voraciter carnalium amatorum magis sunt quam dei, horum sunt fructus lasciviæ & carnis delectationis. Sed isti fructus pleni vermibus sunt.

Videmus interdum pomum extrinsecus pulcherrimum, & putatur valde bonum, sed intus habet vermem: & dum aperitur, corrosus interius deprehenditur, porcisque deuorandum abiicitur. Non secus suggestio voluptatis delectabilis

*Pena exci-
sionis,*

Luc. 13.

*D
Arboris
mala fru-
ctus tri-
plex.
Luxuria
fructus cor-
rosi.*

DOMINICA OCTAVA

delectabilis putatur in æstu tentationis: quum autem scelus fuerit perpetratum, nil nisi vermis conscientiam post culpam remordens inuenitur. Qui nisi per acrimoniam penitentiae salutaris interficiatur in hac vita, non morietur. *Eccl. 10. 1.* in æternum, sicut scriptum est: Vermis eorum non morietur.

Edera 10. na vt a- ruit myst. Hic est vermis mordens ederam sub cuius umbrarum delectabatur, sicut scriptum est: Lætatus est Ionas sub edera, pax est & securitas conscientiae, sub qua Ionas (quod interpretatur columba) id est, homo pius & innocens consolatur. Nam gloria nostra hæc est, inquit Apostolus, testimonium conscientiae nostrae. Quanta sit hoc suauitatis ostendit qui ait: Non est oblectamentum super cordis gaudium. Sed vermis sub peccati delectatione latens, hanc morsu carpit, & mox arefcit. Turbatur enim peracta voluptate & manente reatu, graui morsu læsa conscientia, & quantum prius innocentiae suae testimonio lætabatur, tanto iam & multo amplius cruciatur bono testimonio destituta.

2. Cor. 1. Eccl. 30. Puer uicem vermibus & corruptione plenam morsu frangens, mox quum se deceptum apprehendit, effugam in ore puluerulentam expuit corruptionem. Et Apostolus inutilem peccati præteriti voluptatem ad memoriam reducens: Quem, inquit, fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors est.

Simile. Cain obtulit Deo de fructibus terræ spicas corrolas, & conculcatas à bestiis & procritas. Et vitinam inuenerat dierum malorum, qui quasi iumenta in stercore suo putruerunt, corrolasque innumeris vermibus habent conscientiam, & bestialibus conculcati sunt delectationibus à iuuentute sua usque in senectam & senium, sese saltem in fine dierum per veram penitentiam offerrent domino sacrificium vespertinum.

Rom. 6. Gen. 4. Oblatio Cain. Iob. 1. Secundo, quorundam sunt fructus acerbis & amari, cuiusmodi fructus ferunt avari. Quicumque enim huius seculi diuitias acquirendis inculcat, innumeris curis pungitur, & cruciatur amaritudinibus, iuxta quod quidam ait: Diues diuitias non congregat absque labore, Non

POST PENTECOST.

303

Non tenet absque metu, non deserit absque dolore. Araneus texendo reti euiscerat se, ut vilem muscā capiat. Araneus ut luit vehementior ventus, & tollit rete, prædam pariter cum reti & prædonem. Scriptum est: Sicut tela araneæ fiducia ei, perit. nimirum avari. Quo (ut alia scriptura testatur) nihil est iniquius: nam & animam suam venalem habet. Ecce ut sese euiscerat, animam impendens pecuniis (quasi muscis) aucupandis. Porro rete suum, sunt acquirendi artes variae, fraudesque & dolique. Ventus hunc tollet vehementior, dum sua mors avarum rapit. Vnde scriptum est: Diues qui dormierit, nihil secum auferet. *Iob. 8. Eccles. 10.*

Ecce qualiter araneus amittit prædam, aperiet oculos (deprehensæ tadem vanitatis cognitione) quos antè culpa cauerat, & nihil inueniet. Apprehedet eum quasi aqua inopia, nocte opprimet eum tempestas. Tolle eum ventus vrens & auferet, & velut turbo rapiet eum de loco suo. Quis autem posset verbis consequi quanta avarum comprehendat amaritudo, & in hac vita, & multo amplius in futura vita? Amarae sunt enim diuitiae dum acquiruntur (ut dictum est) amariores, dum infortunio, vi, vel fraude aliena perduntur, amarissimae, dum in morte deferuntur, sed plusquam amarissimae sunt, dum inopia sempiterna & gehennae flammis compensantur.

Terzio, quorundam fructus sunt ventosi & inflatiui, & quales utique fuerunt superbi, ambitiosi, iactabundi. Quis enim nesciat superbos quasi vento distentos? Ventum hunc vanitatis ex seculi honoribus dignitatibusque concipiunt, quo inflati premuntur crucianturque dum parem sibi præferri conspiciunt. Adde nepe suae sapientiae plerisque saltuum, honorum, & pompæ huius seculi fructus, quod illis vix vnaquam possunt saturari. Et quoniam (ut perhibent phisici) minus nocent edentibus fructus dulces & inflatiui, si cum sale comedantur, oportet eos qui honoribus coluntur, sale sapientiae (cuius initium est timor Domini) hos cibos suos condire, & illud secum dicere: Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Quin & illud quod paulò antè citatum est: Quid superbis terra & cinis? Sic enim citra vanitatis & inflationis culpam possent exhibitis honoribus uti. Alio-

DOMINICA OCTAVA

Alioqui peccandi occasionem acciperet qui acquiesceret dicenti: Coram cano capite cōsurge, & honora personam senis. Eadem ratione iniquum esset filios honorare parentes, subditos suis deferre praepositis. Sed nec ipse Apostolus dixisset: Reddite omnibus debita, cui honorem, honorem. Et iterum: Honore inuicem praeuenientes.

Rom. 13.

Rom. 12.

¶ Apponendum itaque est sal sapientiae & timoris domini, ne huiusmodi honoris ventosi fructus inflent & noceant, sed potius eum cui exhibetur stimulent monentem sic viuere, ut honore sit non indignus.

¶ Itaque dominus denuntians malae arboris promeritam poenam, dicit: Omnis arbor quae non facit fructum boni, excidetur & in ignem mittetur. Vbi geminam damnatorum poenam designat, id est poenam damni, & poenam sensus. Inestimabile autem damnum est, & nullius rei lucro compensandum in aeternum priuari cōtemplatione diuinitatis, & consortio beatorum. Altera poena est sensibilis & peruiolis ignis & supplicij in fernalis. Vbi Chrysostomus:

¶ Duplex innuit esse supplicium. Qui enim in gehenna uritur, etiam caelorum regna prorsus amittit, quae certe poena maior est quam cruciatus ille flammarum. Noui quia plurimi pertimescant gehennam, ego illius gloriae amissionem multo amarius quam ipsius gehennae dico esse supplicium. Et si quis infernos sexcentos statuat aut plures, nihil est id omne, si cōferatur ad amissionem gloriae felicitatis aeternae, ubi illud audire cogatur: Nescio vos.

Mat. 5.

¶ Multiplicem excisionem arborum malarum aduerte.

¶ Excisio Prima est mors corporalis, per quam exciduntur a praesenti vita, ut mundi voluptatibus quibus inhiabant, perfrui diutius non liceat, ut merito eorum quisque dicat: Praecisa est velut a texente vita mea, dum adhuc ordiret succidit me. Haec praecisio eo amarior est, quo vanis mundi gaudiis cupidius delectabantur, iuxta quod per Sapientem dicitur: O mors quam amara est memoria tua homini iniusto, & habenti pacem in substantia sua, & adhuc valenti sumere cibum.

Ecc. 4.

¶ Secunda excisio est, qua exciduntur a consortio omnium bonorum, de qua iam dictum est. Licet enim nunc simul

POST PENTECOST.

103

mal in isto mundo sint malae arbores & bonae, exciduntur tamen in vita futura. Siquidem in consummatione seculi Matt. 13. exibunt angeli, & separabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminum ignis, ibi erit fletus & stridor dentium. Et haec excisio amarior est quam prima.

¶ Tertia excisio est, qua abscinditur a reprobis facultas omnis siue bene siue male operandi. Ligat, inquit, illi manus & pedes, & mittite eum in tenebras exteriores.

¶ Quarta est excisio illa horribilis, qua sic exciduntur a spe, ut nunquam quicquam boni speret in sempiternum, iuxta quod scriptum est: Destruxit me undique & perego, Job. 19. & quasi auulsae arbori abstulit spem meam. Sequitur:

Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos.

¶ Non frustra repetit, quod a fructibus suis cognoscendi sunt mali. Cognoscuntur enim a fructibus suis & in hac vita, & plenius cognoscuntur in futura vita. In illa enim vita omnia scelera eorum iustis erunt manifesta, ut quos hic plene non cognouerunt, illic videntes cuncta eorum dedecora, plenius inde eos cognoscant. Siquidem electi reprobos videbunt, sed non sic reprobis electos, attamen usque ad diem iudicii suo modo se mutuo vident. Nec tamen in illa vita super eorum suppliciis ulla misericordia flebuntur electi, a quibus misericordiam suam ipse deus auertit in aeternum, cuius iustitiam comprobantes etiam de eorum poenis gaudebunt, iuxta quod per Psalmistam dicitur: Videbunt iusti & letabuntur, & super eum ridebunt & dicent: Ecce homo qui non posuit deum adiutorem suum, sed sperauit in multitudine diuitiarum suarum, & praeualuit in vanitate sua. Et iterum: Letabitur iustus quum viderit vindictam.

A fructibus suis in futura plenius cognoscuntur. Grego.

¶ Ceterum, ad haec quae dicta sunt est aduertendum, quia Culpa malae arboris culpa est inexcusabilis, sententia est inexcusabilis, poena eius est interminabilis, gratia est ei irrecuperabilis. Primum patet in parabola de arbore sici, quam Lucae 13. habebat quidam plantatam in vinea sua, & venit querens fructum in illa, & non inuenit. Dixit autem ad cultorem vineae: Ecce anni tres sunt ex quo venio querens fructum in ficulnea hac & non inuenio, succide ergo illam. Ficul-

DOMINICA OCTAVA

Ficulnea sterilis, est homo peccator ad agendum ea quæ bona sunt inutilis. Hunc deus per totam vitam ipsius quæ per adolescentiam, iuuentutem & senectutem decurrit, quasi per annos tres, patienter ad emendationem vitæ expectat, nec interim ei quo minus operum bonorum fructum ferat deest cultura convenient, quæ per solitionem circa radicem, & adiectionem fimi designatur, nec tamen expectatum affert fructum. Quis igitur hunc post tantas inducias & curationes, in sua prauitate, negligetia, atque dei suæq; salutis contemptu permanentem excuset? Dicit dominus: Quid ultra debui facere ficulneæ huic, & nō feci? Quoniam ergo terram occupare nō est digna, succide illam, utique, ut in ignem mittatur.

Luc. 3. **Sententia iudicij in-
euinabilis.**
Luc. 8. ¶ De secundo (quod videlicet sententia est ineuinabilis) in Evangelio dicitur: Iam enim securis ad radicem arboris posita est. Securis sententiam iudicij significat. Securi mactari solent porci. Peccatores autem sunt porci diaboli, ipsa demonum legione clamantes: Si eiicis nos hinc, mitte nos in porcos. Males radices, parentes mali. Mali rami, mali filij sunt, maliq; nepotes. Sed & male radices sunt primi vitiorum inuectores, rami autem horum sequaces. Securis itaque ad radicem venit, dum inuentorem superbæ luciferum, inuentorem inuidiæ Caim percussit. Patet ergo impossibile esse ut rami euadant, ex quo securis sic iam radices ferit.

**Pœna in-
terminabi-
lis.** ¶ De tertio (scilicet, quod pœna est interminabilis) hic dictum est: Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. O quantus ille ignis erit, quando vniuersæ arbores male & steriles, id est, omnes simul impij & in inferno ardebunt. Quantus esset ignis, quàm horribile incendium, si alicuius sylux immentæ, arbores vniuersæ in vnum cogeret arderent. Dicit sapient: **Ecl. 28.** Secundum ligna sylux ignis exardescit. Et quæ in mundo est sylua, quæ tor habeat arbores, quot in inferno sunt peccatores? Heretici videlicet, raptores, simoniaci, vsurarij, & his consemiles.

Esa. 30. ¶ Vnde & de gehenna scriptum est: Præparata profunda, & dilata: nutrimenta eius ignis & ligna multa. Præparata est ut cito recipiat profunda, ut nullus exeat: dilata-

POST PENTECOST.

104.

ta, ut plurimos capiat. Ibi ergo vnâ cum arbore cortex & rami simul ardebunt id est, anima & corpus & membra, quæ prius arida per peccata fuerunt. Singulis enim membris quæ arma fuerunt iniquitatis, propria debetur pœna pro qualitate & quantitate commissorum.

¶ De quarto (videlicet, quod excise arbori male gratia est *Gratia ir-
irrecupera-
bilis.*) scriptum habes apud Matthæum, quem- *recupera-
bilis.* admodum dominus videt fici arborem vnâ secus viam venit ad eam, & nihil inuenit in ea nisi folia tantum, & ait **Mat. 21.** Illi: Nunquam ex te nascatur fructus in sempiternum. Ecce arefacta est continuò ficulnea. Vtura est mors, venturus est iudex quæ hora non putatur, si non nisi folia verborum, non autem fructum veræ pietatis inuenerit, quid superest, nisi ut tremenda maledictione peccator homo tunc feriatur, ut nullus ex eo pœnitentiæ fructus nascatur in æternum? Itaque dum adhuc spatium pœnitentiæ salutaris datur, placeat cōsiliū dicentis, Quæcunque potest manus tua, instanter operare: quia nec opus, nec ratio, neque scientia, neq; sapietia, erit apud inferos quod tu properas.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Non omnis qui dicit mihi, domine domine, intrabit in regnum cœlorum, sed qui facit uoluntatem patris mei qui in cœlis est, ipse intrabit in regnum cœlorum.

¶ Hic reprobatur dominus quorundam inanem fiduciam. **I.** Quam enim omnis arbor quæ non facit fructum bonum sit excidenda, consequens est, non sufficere ad salutem verborum folia sine operum fructu. Quid enim aliud est dicere: domine domine, quàm sola ferre folia sine fructu?

¶ Superius falsos prophetas cognoscere docuit, qui peruersè scripturas interpretantur, & docent falsa: hic eos quoque qui recta docent, quæ non exprimunt operibus, non intraturos cœlum confirmat. Quod eod' dixit, **August.** ne putaremus pertinere ad illos fructus, & quibus arbor bona cognoscitur, si quis Domino nostro dicat: Domine domine, sed huiusmodi fructus sunt, facere uoluntatem patris qui in cœlis est, cuius faciendæ seipsum exemplum præbere dignatus est, dicens: Non ueni facere

DOMINICA OCTAVA

Fiducia facere voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit
vanq tol- me. Et Luca teste, ipse cepit, facere & docere. Quid igitur
litur. prodest cōhiteri se nosse deū, factis autē negare? Quid
Ioh. 6. (inquit) vocatis me domine & non facitis que dico? Vanē
Act. 1. speratis quod in hoc saluari possitis, quod Christiani ap-
Tit. 1. pellamini, qui Christianorum opera non facitis. Dicitis
Luc. 6. Domine domine, sed operibus dominum negatis.

Orig. ¶ Quin & quantumlibet clament hi falsi prophete ver-
Ad fide vi bum domini, verbum domini manet in æternum, attamen
opera re- nihil agunt, nisi verbum opere compleāt, ut hoc modo vo-
quiruntur. luntatem patris qui in cœlis est facientes, intrare merean-
tur in regnum cœlorum. Sicut enim non est conversatio
nis vestem habentes nō recipiuntur in regnum cœlorum
propter dogmatis nequitiam, ita nec ij qui quum pol-
leant integritate fidei atque doctrinæ, tamen viuetes tur-
piter, doctrinæ suæ destruunt integritatem. Vtrunque e-
nim dei seruis necessarium est, ut & opus sermone, & ope-
ribus sermo comprobetur.

M ¶ Sed questio suboritur quomodo huic dominicæ sen-
Questio. tentiæ quæ dicit, Non omnis qui dicit mihi domine domi-
1. Cor. 12. ne, intrabit in regnum cœlorum, conveniat illud Aposto-
li: Nemo potest dicere dominus Iesus, nisi in spiritu san-
cto, quum spiritu sanctum habentes non possimus dice-
re nō intraturos in regnum cœlorum si perseveraverint
vsque in finem: igitur videtur, omnes qui dicunt domine
domine, intraturos in regnum cœlorum.

Solutio. ¶ Sed attende Apostolum aliter accepisse hoc verbum
August. dicere, quum ait: Nemo potest dicere dominus Iesus, nisi
in spiritu sancto, quum acceperit hoc idem verbum Chris-
tus quum ait: Non omnis qui dicit mihi domine domi-
ne, Apostolus enim hoc verbum propriè accepit, ut signi-
ficet voluntatem atque intellectum dicentis, dominus ve-
rō generaliter posuit hoc verbum, dicit: ut etiam ille vi-
deatur dicere, qui nec intelligit, nec vult quod dicit. Ille
autem propriè dicit, qui voluntatem ac mentem suam so-
no vocis enuntiat, quod utique nisi in spiritu sancto face-
re non potest. Verum illi qui hoc quod voce sonant nec
intellectu cernunt, nec agunt voluntate, quandoquidem
hoc dicant sine spiritu sancto, propter hoc in regnum in-
trare

POST PENTECOST.

103

trare minimè merentur. De quibus per Prophetam domi-
nus loquitur, dicens: Populus hic labiis appropinquat *Esa. 29.*
mihi, cor autem eorum longe est à me.

¶ Sunt iam plerique qui ore clamant, & magnopere inge-
minant, domine domine, non autem operibus se Christo
subiectos, nec Christum esse dominum suum cōfiteantur,
cuiusmodi sunt diuites sine misericordia, prolixas, & mol-
tas & dictato preculas solo ore frustra recitantes. Quo &
illi spectant qui diuinæ laudis verba in templis assidue,
nec tamen propter deum decantantes, inanem reddunt,
& sine mente sonum. Sunt autem qui & ore & opere vi-
dentur dicere domine domine, sed quoniam absente ani-
mo hoc faciunt, nihil faciunt, quales sunt hypocritæ.

¶ Ex his colligitur, quantos sit istorum error, qui sola & N
nuda, imò sterili ac mortua fide sine fructibus operū bo-
norum se putant consequuturos salutem, reclamante do-
mino, & dicente: Non omnis qui dicit mihi, domine do-
mine, intrabit in regnum cœlorum.

¶ Quod autem hæc domini sententia, non alios quàm
Christianos concernit, non Turcas, non Tartaros, nō lu-
dæos, non Mauros, palam est. Quum enim nō credunt in
Christum, non ei dicunt: Domine domine. Ergo de his
Christianis dicit qui credunt, sed non faciunt voluntatem
patris qui in cœlis est, atque ideo cœlorum regna intrare
nunquam merentur, sed festini properant ad inferna.

¶ Patet etiam ex his, quomodo intelligenda sit scriptura, *Scriptura*
quæ vel de inuocatione dei, vel de fide loquitur, ut verbi *ut sancti-*
gratia: Omnis qui inuocauerit nomen domini, saluus erit, *telligenda*
& illud Apostoli: Corde creditur ad iustitiam, ore autem *Ioh. 2.*
confessio fit ad salutem. In his enim & similibus locis ne- *Rom. 10.*
quaquam sunt opera bona, vel à fide ipsa, vel ab inuoca-
tione nominis domini separanda. Et quando audis: Iustus
ex fide viuit, non hoc putes de mortua, nuda, & in formi
fide esse intelligendum, sed de ea fide, quæ fulta virtuti-
bus, per dilectionem operatur. Hæc enim facit voluntatem *Gal. 3.*
patris qui in cœlis est.

¶ Est autem voluntas ipsius, ut de pristinis delictis per-
nitentiam agentes, in toto corde ad ipsum conuertamur.
Ipse enim per prophetam loquitur, dicens: Nunquid vo- *Exech. 18.*
lunta-

DOMINICA NONA

Iustitias meae est mors impij, & non magis vt conuertatur
de viuis & uiuat? Sed & voluntas eius est, vt veram fidem
teneamus, dicente Christo: Hæc est autem voluntas eius
qui misit me, vt omnis qui videt filium, & credit in eum,
habeat vitam æternam. Porro credulitatis verbum, & ad
cõfessionem respicit, & ad actum. Qui ergo aut non con-
fiteretur, aut non conuertatur secundum verbum Christi,
non intrabit in regnum cœlorum. Deniq; hæc est (inquit
Apostolus) voluntas dei, sanctificatio vestra, quæ vique
non aliter quàm in dei & proximi charitate perficitur.

DOMINICA NONA POST
PENTECOST.

Omo quidam erat diues, qui habebat vil-
licum. Luc. 16.

In evangelica parabola, quæ præsentis
lectione comprehenditur, tria nobis in-
sinuatur. Primum est, de eorum quæ ges-
simus reddenda ratione. Secundum, de
his quæ in futurum agenda sunt, sollicita prouisione, ibi
Ait autem villicus intra se. Tertium, de cõmendatæ pru-
dentia consulta imitatione, ibi: Et laudauit dominus vil-
licum iniquitatis.

- A Circa primum est aduertendum, neminem nisi per dei
Tit. 3. misericordiam saluari, dicente Apostolo: Nō ex operibus
iustitiæ quæ fecimus nos, sed secundum suam misericor-
diam saluos nos fecit. Clamandum nobis est enim ad do-
minum atque dicendum: Non intres in iudicium cum ser-
uo tuo domine, quia non iustificabitur in conspectu tuo
Eccl. 11. omnis viuens. Scriptum est, dicente Salomone: Lætare iu-
uenis in adolescentia tua, Et post pauca: Et scito, inquit,
Vt miseri- quia pro his omnibus adducet te deus in iudicium. Vbi si
cordia si- remota misericordia sumus iudicandi, quis poterit saluus
muri nō m- fieri? Quoniã ergo ex sola dei misericordia saluamur, do-
digni, cet nos lectio præsentis, quo pacto dei misericordiam con-
sequamur. Et quidem nō aliter, quàm misericordiam pro-
ximis impendendo. Ait ergo:
¶ Homo quidam erat diues, qui habebat villicum. Iste ho-
mo

POST PENTECOST.

106

mo diues, Deus omnipotens est, qui & hominem ad ima-
pinem suam condidit, ac tandem pro humani generis sa-
lute ex sua nimia, quæ hominem dilexit charitate, homo
fieri dignatus est. Hic homo diues est, dicente Psalmista: Homo di-
nominatus est terra & plenitudo eius. Nec alius quisquam, aut.
siue in cœlo, siue in terra, verè diues, nullius egens, & sibi
sufficiens, nisi ipse, cuius vultum deprecantur omnes di-
uites plebis.

¶ Dicunt homines, eum qui temporalibus rebus abun-
dat, diuitem esse, sed falluntur iudicio. Quod patet. Vni-
cuique enim de seipso credendum est, iuxta quod scriptum
est: Quis enim hominum scit, quæ sunt hominis, nisi spiri-
tus hominis qui in ipso est? Nullus autem eorum qui diui-
tias possident, potest verè dicere se nulla re vltierius indi-
gere. Quod si quis forsitan dicat, suam expletam esse diui-
tias cupiditatem, non tamen securus est, ne dicam perpe-
tuo, sed nec in crastinum vsque has possidendi.

¶ Ille potius diues censendus est, qui ita abundat in men-
te diuitiis, quas inuito tollere nemo potest. Hæc diuitiæ
dona sunt gratiæ cœlestis, quæ (nō opibus addicendo, sed
cupiditatis detrahendo) mentis inopiam depellunt.

¶ Porro de hoc homine diuite (i. domino nostro Iesu
Christo) dicit Apostolus, q. diues est in misericordia. Et Eph. 2.
ne putes eum in paucos esse diuitem in misericordia, alio
loco dicit: Diues in omnes qui inuocant illum. Tunc sunt
horum diuitiæ, vt omnes qui diuites sunt, ipsius ditati sint
diuitiis. Siquidem ipse pauperem facit & diuit. Et quidem
vsque adeo diues est, vt quum tot hominū animantiumq; 1. Reg. 2.
nulla hætenus per tot annorum millia pauperis, nihil ei
hucusque defecerit. Nam gloria & diuitiæ in domo eius.

¶ Hic homo diues habebat villicum, id est, villæ suæ cu-
stodem. Nam villicus à villa, dicitur. Est autem villa, locus B
extra oppida, rure, inter agros, vbi cuiuspiam oppidani ci-
uis fruges & armenta seruantur.

¶ De filio prodigo scriptum est, quod quum exisset ege-
re adhæsit vni ciuium regionis illius, qui misit eum in vil-
lam suam, vt pasceret porcos. Hic cõsonat & illud: Quum
ducerent eum, apprehenderunt Simonem quendam Cy-
renensem venientem de villa.

DOMINICA NONA

Villicus
quis sit.

Beda.
Salubriter
discendum
à villico.

Dispensato
res esse nō
dominos.

Theoph.

Villa tri-
plex.

Chryso.

¶ Errore labuntur, qui putant oppidū maris & mari-
bus cinctum villā esse, & villicum qui oppido præfectus
est. Nam villicus propriè est gubernator villæ, & seruator
earum rerum, quas in villa sua habet dominus eius.

¶ Et differt ab œconomo, cui nō solum rerum, sed etiam
pecuniæ domini sui cura & dispensatio commissa est.

¶ Porro villici huius vocabulo discimus eos qui pecu-
nias habent, non iam dominos suæ, sed alienæ potius rei
dispensatores esse putandos. Qui si iuxta huius serui ex-
emplo, sedulo finiendæ villicationis ac rationis reddendæ
tempus præuiderint, faciliè terrenorum omnium de-
lectatione simul & dilectione nudati, plus sibi de amicis
cogitandis in futuro, quàm diuitiis in præsentis colligen-

dis prospicere curabunt. Nunc autem (ut ait Chrysost.)
opinio quædam erronea aggerata mortalibus auget cri-
mina, minuit bona. Ea verò est, opinari quoddam quæcūq;
possidemus in vsu vitæ, possidemus vt domini. Et ideo
etiam ea opportunè apprehendimus, tanquàm bona præci-
pua. Sed contrarium est. Non enim nos vt domini in vita
præsentis collocati sumus in propria domo, sed tanquàm ho-
spites & aduenæ, quod nolimus ducimur, & quo tempore
non putamus. Qui nunc locuples est, in breui fit mendi-
cus. Ergo noueris te esse dispensatorem alienorum, cui
transitorij vsus & breuis iura concessa sunt. Abiecto ergo
ab animo dominij fastu, sumas humilitatem & modestiam
villici. Quum autem non exercemus dispensationem o-
perum ad libitum domini, sed ad proprias illecebras, com-
missis abutimur, criminosi villici sumus. Hinc diffamandi
etque coram domino grauiter accusandi.

¶ Porro mysticè triplex villa vnicuique à deo gubernan-
da committitur, vt eius fructus dispenseret fideliter. Pri-
ma villa est mundus iste, cuius fructus sunt pecunia, pos-
sessiones, domus, vestes, alimenta, ouium greges, pecora,
armenta, de quibus dicit Psalmista, loquens de homine ad
dominum: Omnia subiecisti sub pedibus eius, oues & bo-
ues vniuersas, in super & pecora campi. Hæc omnis fide-
liter ad dei voluntatem vel seruare, vel dispensare debet,
ita vt quod alterius est nemo rapiat, & quod est aliis se-
cundum Dei voluntatem erogandum, nullus auarè re-
tineat.

POST PENTECOST.

107

lineat. Diuitias enim accepisti, non vt inde lasciuias, sed
vt in elemosynis expendas.

¶ Secunda villa est corpus propriū, quod custodiendū est, D
ne fortè per quinq; sensuū portas ad animam mors ingre-
diatur. Iuxta qd deplorās Propheta: Mors, inquit, ingressa
est per fenestras nostras. Porro corporis nostril (quali cu-
iusdam villæ) bona sunt membrorum, elegantia, sanitas, for-
titudo, iuuentus, pulchritudo, & his similia. Quib; omni-
bus ad beneplacitum dei vii iubemur, iuxta quod Apo-
stolus docet, dicens: Corpus non fornicationi, sed domi-
no, subaudis, debetur. Et alibi: Obsecro vos per misericor-
diam dei, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuētem,
sanctam, deo placentem, rationabile obsequium vestrum.

¶ Tertia villa est vniuscuiusq; anima, que sollicitè cu-
stodienda est à cogitationibus malis, & nociuis desideriis,
& quibuscunq; affectionibus prauis. De cuius custodia
mandante domino scriptū est: Animam tuā sollicitè ser-
ua. Et alibi dicitur: Omni custodia serua cor tuum. Huius
villæ fructus sunt, sensuū viuacitas, acumen ingenij, me-
moræ tenacitas, intelligentiæ claritas, scientiæ præterea
atq; artes honestæ, quibus omnibus deo, non diabolo, iu-
sticiæ, nō peccato seruire debemus. Sed quotus quisque
est, qui his ad mala non abutatur, & de horum abusu non
accusetur apud deum? Vnde subditur:

Et hic diffamatus est apud illum, quasi dissipasset
bona illius.

¶ Ergo omnia bona, quibus vtimur in hac vita, id est, &
bona huius mundi, & bona corporis, & bona animæ, non
nostra, sed domini sunt, à quo nobis vt eis ad suum bene-
placitum vtamur, sunt concessa. Quid habes (inquit Apo-
stolus) quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloria-
ris, quasi non acceperis?

¶ Accepta autem bona domini dissipamus, quando his
nec ad ipsius honorem, nec ad propriam salutem, sed ma-
gis ad dei offensam, ad proximorum iniuriam, aut scanda-
lum, aut ad propriam perniciem abutimur.

¶ Dissipat autem hic villicus bona temporalia, non so-
lum illicitè hæc in comestationibus, ebrietatibus, luxu-
o iij rius

1. Cor. 6.

Rom. 12.

Deute. 4.

Pro. 16.

1. Cor. 4.

Dominibus
naquando
dissipant.

DOMINICA NONA

ris, pompis, & vanitatibus, in vestibus, in sumptuosis edifi-
ciis, in equis, & canibus nutriendis, in ales, & similibus,
consumendo, sed etiam cum proximorum iniura, per furti-
fraudes, rapinas, usuras, & per alias nefarias artes hæc ac-
quirendo.

¶ Dissipat item & bona corporis, dum, verbi gratia, forti-
tudine ad vim alteri inferendam, sanitate ad turpia, pul-
chritudine ad vana abutitur, exhibens per hæc & similia
membra sua arma iniquitatis peccato.

¶ Dissipat nihilominus & bona anime, quādo omne in-
genij acumen, animi industriam, artes, scientiam, memo-
riam, cogitationes, desideria, curas, ac transitoria trans-
fert ad vana, aut certe hæc omnia perpetrando accommodat
sceleribus. Ob hæc itaque & cætera huiusmodi, diffama-
tur iste rerum domini sui dissipator ante illum.

E Accusatur autē à multis. Primum à diabolo, qui de sce-
lere quod suggessit, quum perpetratum fuerit, accusat pec-
catorem. Vnde & accusator fratrum dicitur, qui acculat
illos ante cōspectum dei die ac nocte. Vnde August. Asta-
bunt omnes ante tribunal Christi, & preſto erit diabolus,
& recitabit verba professionis nostræ, & in faciem nobis
obiciet quicquid fecerim, & in quo peccauimus, & quid
facere debebamus. Dicturus enim est ille aduersarius no-
ſter: Aequissime iudex, iudica istum esse meum ob culpā,
qui tuus esse noluit per gratiam.

¶ Secundū, accusabit propria conscientia, quæ seipsam
velit noli coram omnibus prodere: iuxta quod Apostolus
perhibet, dicens: Testimonium reddente illis conscientia
ipſorum, & inter se inuicem cogitationum accusantium,
aut etiam defendentium, in die quum iudicabit Deus oc-
culis hominum. Vnusquisque enim propriam conscientiam
secum fert ad iudicium, non secus ac librum vniuerſæ
quæ gessit scelera continentem. Vnde in Apocalypſi di-
citur: Iudicium sedit, & libri aperti sunt, & iudicati sunt
mortui ex his quæ scripta erant in libris, secundum ope-
ra ipſorum. Quisquis ergo formidat iudicium, propriam
ut securius speret, corrigat conscientiam.

¶ Tertio, accusat facti euidencia. Siquidem euidencia pa-
trati sceleris, non eget clamore accusatoris. Nec potest
quic-

POST PENTECOST. 108

quicquam Deum latere, quandoquidem omnia nuda &
aperta sunt oculis eius. Tunc opera suum sequentur au-
thorem, ut in operibus manuum suarum peccator com-
prehendatur.

¶ Quarto, accusat angelica cura. Angeli enim qui sem-
per vident faciem patris qui in cælis est, omnia opera no-
stra annuntiant, eos nimirum accusaturi, qui eorum con-
ſilia & instinctus contemnentes, sub sua custodia pecca-
uerunt.

¶ Quinto, accusabit omnis creatura. Vnde scriptum est
dicente domino: Inuocabo contra vos cælum & terram.
Et rursum alibi: Reuelabunt cæli iniquitatem eius, & ter-
ra cōſurget aduersus eum. Si queris ergo, o peccator, quis
te accusabit? utique totus mūdus. Nam offenso creatore,
offenditur omnis creatura. Quum enim cuncta Deo
creauerit ad hominis ministerium & vtilitatem, & illa
Deo obedierint homini ministrando, ipse verò inobe-
diens fuerit creatori, mirandum non est si hunc accusa-
bunt, quasi Deo ingratus, & qui creaturæ ministerio
in Dei contumeliam sit abusus. Itaque tot testibus villi-
cus iste conuictus non habiturus quid respondeat, illud
quod scriptum est dicere poterit: Instauras testes tuos cō-
tra me. Multis igitur accusantibus de bonorum domini
sui dissipatione diffamatus, ad reddendam rationem euo-
catur. Vnde sequitur:

Et uocauit illum, & ait illi: Quid hoc audio de te?
redde rationem uillicationis tuæ, lōn enim non poteris
uillicare. Ait autem uillicus intra se: Quid faciam, quia
dominus meus aufert à me uillicationem? fodere non uo-
leo, mendicare erubescō. scio quid faciam, ut cum amo-
tus fuero à uillicatione, recipiant me in domos suas. Con-
uocatis itaque singulis debitoribus domini sui, dicebat
primo, Quantum debes? &c.

¶ Tria magni terroris verba uillicus iste audire compellitur.

¶ Primum est, verbum rigide increpationis, scilicet: Quid verbum in
hoc audio de te? hoc est: Quare talia audio de te? De te, in crepationis.
o iiii quom,

DOMINICA NONA

quam, sic meis ditato, in crasso, ac elato bonis, preuenio in benedictionibus, rerum mearum constituto dispensatore, & deprehenso dissipatore. Quare audio clamorem tanta de te scelera resonantem, tam antiqua, tam longi temporis vitia accusantem? Dissipasti bona mea temporalia, corpus inquinasti, animam peccatis sordidasti & corrupisti. Secundum est verbum tremendæ discussionis, scilicet, redde rationem villicationis tuæ. Sanè verbum anxius, verbum durum, verbum iugiter præmeditandum, & summe pauendum, totius vitæ & omnium quæ cogitatione, loquutione, & operibus gessisti, redde rationem.

Verbu discussionis.

Verbu diuisionis.

Tertium, est verbum amarissimæ diuisionis, videlicet ab hac vita, scilicet, iam enim nō poteris villicare. Ia morte enim omnis ab homine aufertur villicatio. ita ut exinde nec bene, nec malè possit operari. Et quis posset verbis consequi, quantus irruat animæ dolor, quantæ hanc premat angustia, quum instante iam hora mortis, intelligit sibi dici, quod ulterius villicare non possit, quum ipsi spatium poenitendi non datur ullum, quia iam tunc tempus reddendæ rationis est, non villicationis exercendæ. Audiamus igitur nunc consilium salutis, dum precibus & agendæ poenitentia locus datur, audiamus dicentem: Ante iudicium para iustitiam.

Ecclæ. 8.

Chrysost.

G

Multis modis vocatur.

Fidelis dispensator, qui de propria dispensatione confidit, desiderat cum Paulo dissolui, & esse cum Christo. Is autem cuius sunt vota terrena in exitu, grauius anxietur. Et vocauit illum. Multis modis vocat Deus peccatorem. Vocat enim hunc per internas inspirationes, uti quis se peccator constituit ante Deum, & discutit qualiter vixerit in hoc mundo. Vocat etiam per coelestis verbi prædicationem, vocat assiduis beneficiis, vocat multiplicibus flagellis, vocat incutiendo timorem damnationis, vocat mortis contemplatione. Vnde Chrysost. Quotidie nobis talia per effectus exclamat dominus, ostendens nobis fruentem in meridie sospitare, priusquam vesperscit exanimem, & alium inter prandia expirantem, & diuersimodè ab hac villicatione discedimus.

Docet etiam nos dominus huius patrisfamilias exemplo, ut nō temerè fidem demus rumoribus sinistris de proximo

POST PENTECOST. 109

anno auditis. Non enim iudicare voluit villicum diffamatum, nisi hunc prius ad se vocatum interrogatione discussisset, quod præcipuè iudices decet imitari, ut neminem iudicent non auditum.

Simile quid legimus fecisse Deum, priusquam Sodomam & Gomorrhæorum multiplicatus est, & peccatum eorum aggravatum est nimis. Descendam & videbo utrum clamorem qui venit ad me opere compleuerint, an non est ita, ut sciam. Non quod Deum aliquid latere possit, sed ut nos doceat, humano more loquitur. Prius enim probare voluit missis eò duobus angelis, qui incolarum explorarent impietatem quam iudicaret, quam nefarias vrbes vnà cum scelerata gente coelesti incendio crematas subuerteret.

Constituerat primum hominem in paradiso voluptatis eius loci colonum, utique villicum & dispensatorem, sed domini mandata præuicatus, ipsius bona & ipse dissipauit. Et quum veniret ipse discussionem facturus & exacturus rationem, ipsumque vocaret, dicens: Adam ubi es? ille conterritus fugit ad latebras, tametsi frustra, quum Deum latere non posset. demum villicationis suæ exactus rationem, culpam omnem reiecit in mulierem, & illa inde in serpentem, & crimen quod humiliter confitendo expiare debebant, excusatione friuola exaggerabāt. Quā obrem à villicatione illa deiectioni, in nudum hunc ad multas calamitates & ad mortem quasi in quoddam ergastulum cum tota sua posteritate detrusi sunt.

Discussit culpam prophetoplasti.

Pent. 3.

Cæterum, & nobis hoc ipsum dici intelligamus: Quid hoc audio de te redde rationem villicationis tuæ. Oportet enim nos manifestari ante tribunal Christi, ut recipiat unusquisque prout gessit in corpore. Nec solum de magnis peccatis rationem exigemur, sed etiā de paruis, ipso iudice testante, quod de omni verbo otioso quod loquuti fuerint homines, de ipso reddent rationem in die iudicii, imò & de ipsis suis operibus bonis, quæ scilicet intentione fuerint peracta. Quum accepero tempus, inquit, ego iustitias iudicabo. Quod si iudicatur, est iustitias, quæ tamē iudicabit iniquitates?

Matt. 12.

Psalm.

No.

DOMINICA NONA

Vnde ra- **¶** Nouerimus itaq; nos rationē reddituros. Primò (pro-
tionem en- ut iam dictum est) de nostro corpore qualiter illud custo-
diemus. **¶** Secundo, de anima quam Dei filius pretiosa morte sua
redemit & abluit.
¶ Tertio, de variis ac multiplicibus cœlestis gratiæ do-
nis, qualiter his vti fuerimus, vnde commonescit nos A-
postolus, dicens: Hortamur vos, ne in vacuum gratiam
Dei recipiatis.
¶ Quarto, de bonis temporalibus districtè requiretur
qualiter acquisiisti, qualiter retinuiisti, qualiter expēdi-
sti. Malè acquiris raptōres, fures, simoniaci, vsurarij, de-
ceptores & fraudulentī. Malè retinēs nolētes aliena restitu-
ere, nolentes de sua abundantia egenorum inopiam le-
uare, sed multò magis, qui in pecunia totam spem suam
cōstituēt, & eā inuidentes alijs, in terrā morituri defodi-
unt. Malè expēdūt, qui bona huiusmodi, gula, alesi, su-
perbiæ pompa, deliciis carnis, vel quibuscūq; alijs super-
fluitatibus inuiditè turpiterq; dilapidant. Restituit Za-
chæus quondā publicanus in quadruplū quæ fraude su-
stulerat: de suis autem, dimidium dabat pauperibus.
¶ Quintò, requiretur ratio de delicijs, & quidē grauit-
er, præscribēte voce de cœlo, & dicente: Quāto glorifica-
uit se & in delicijs fuit, tantum date ei tormentū & luctū.
¶ Sextò, de prælatione & subditorū regimine ratio gra-
uis & metuenda requiretur, perhibente scriptura & dicē-
te: Iudicium durissimum his qui præsumunt fieri, & potentes
potenter tormenta patientur. Auditorus est quisq; eorū
Amice, quomodo huc intrasti? per Christūne, an per num-
mum? Sed & illud: Amice ad quid venisti? ad ornāne, an
ad honores? ad delicias, an ad laborem? ad ædificationem,
an ad subuersionem? Per quam intrasti portam, charitatis
ne an cupiditatis? sequitur: Quomodo vixisti? ut pastor, an
ut prædicator? ut sacerdos, an ut sacrilegus? ut prælatus, an ut
Psalistæ? ut doctor, an ut seductor? Nec dari poterit ad hu-
iusmodi digna responsio, iuxta quod scriptum est: Si re-
pentē interroget, quis respondebit ei?

Inter-

POST PENTECOST.

110

¶ Interrogabitur item quibus in pascuis, (id est, doctri-
nis) gregem meum paui: quomodo hunc à lupis & latro-
nibus custodisti? quos labores, quas vigilias pro salute gre-
gis mei sustinui? Vbi est grex qui datus est tibi, pecus in-
clitum tuum? Quid respondebis o pastor & idolum illud
certè: Non possum metuens respondere tibi.
¶ Similem quæstionem fecisse legimus exploratores tri-
bus Dan sacerdoti Michæ, dicentes: Quis te huc adduxit?
Quid hic agis? Quam ob causam huc venire voluisti? Et
quidem ipsius responsio non disconuenit nostri tempo-
ris plerisque prælatis. Hæc & hæc, inquit, præstitit mihi
Michas, & mercede me conduxit, ut sim ei sacerdos. Et vti
que nunc pauci deo gratis seruire volunt, iuxta quod per
prophetā loquitur, dicēs: Quis in vobis qui claudit ostia
mea? incendat altare meum gratuito.
¶ Septimò, requiretur & de tempore, quod utique cōces-
sum nobis est ad agendum poenitentia, quo plerique ab-
utuntur per superbiam, nec volunt poenitere. Audiant di-
centem: Heu lignum aridum, quid respondebis, quādo om-
ne tempus tibi impēsū, requiretur à te, qualiter fuit ex-
pensum? Nihil sanè pretiosius tempore, sed iam nihil vili-
reputatur. Hoc serò cognoscent pretiosi temporis contē-
ptores, iurante angelo per viuētem in secula seculorum,
quia iam tempus amplius non erit, aptum scilicet poenitē-
tiæ & reconciliationi.
¶ Octauò, de malis omnibus, cogitatione, loquutione, o-
peratione, & omissione coram deo perpetratis, dictum est
inutili seruo: Serue nequam, quare non dedisti pecuniam
meam ad mensam, & ego veniens utique cum vltis ex-
gisssem illam? Nimirum quisquis dei gratiam in vanum ac-
ceperit hæc amittet, & qui ea se dignè exercuerit, ipsius
acquiret augmentum.
¶ Nondò, erit ratio reddenda de malis seu proximorū in-
iurijs non dimissis, sed vltis. Exemplo nobis est in
Euāgelio is qui conseruo suo noluit dimittere, cui dictū
est: Serue nequam, omne debitum dimissi tibi, quoniam ro-
gasti me. Nonne ergo oportuit & te misereri conserui tui
sicut & ego tui miertus sum? Et iratus dominus tradidit
eum tortoribus, quoadusque redderet vniuersum debitū.
Et adiecit:

Hier. 13.
Zach. 11.
Iob. 9.

Iudi. 18.

Malach. 1.

K
De vsu
poris.
Anel.

Apo. 10.

Ratio de
malis per-
petratis.
Luc. 19.

De vltis
iniurijs.
Matth. 18.

DOMINICA NONA

¶ Et adiecit: Sic & pater meus cœlestis faciet vobis, si nō dimiseritis vnusquisque fratri suo, de cordibus vestris.

HOMILIA SECVNDA

SVPER EADEM LECTIOE.

It autē villicus intra se: Quid faciam, quia dō

A minus meus aufert à me villicationem? Luc. 16.

¶ In præcedentibus dictum est de eorū quæ gesimus reddenda ratione, modo restat dicendum de reliquis duobus in Euēgelica lectione comprehensis. Quorum primū est, de his quæ nobis maximē opus sunt præuisione. Alterum, de commēdatæ prudentiæ imitatione.

¶ Circa primum dicitur: Ait autem villicus intra se: Quid faciam, quia dominus meus aufert à me villicationem? Intra se loquitur, quia nullum quem in hoc articulo consulat, inuenit amicum. Et merito anxietur cui iam dictum fuit à domino, iam vltra non poteris villicare, q. d. Ad finem peruenisti, tempus est iudicii & rationis reddendæ, iam non poteris villicare, citò hinc abiturus, citò moriturus es, & quidem post hanc vitam non est villicatio. Hic enim villicatio seruimus, ibi requiescēdo mercedem capimus, hic acquirimus quod ibi possideamus, hic labor ibi præmium.

¶ Nemo tamen putet in hac vita Deum cuiquam commissam auferre villicationem. Quinimō quā diu hic viuitur, licet agere pœnitentiam fructuosam, & esse domino villicum acceptum. Sed de morte intelligendum est, post quam nullus erit precum aut meritorum locus, sed vbi ceciderit lignum, ibi erit. Qualis enim per mortē cecidit homo in carcerē, talis ante iudiciū præsentabitur. Dicat igitur intra se qui se præcogitat mortuum, nec ignorat quā iniquē se gessit in sua villicatioe, dicat, in quā intra se & salutis consiliū sollicitus inquirat: Quid faciam, quia dominus meus aufert à me villicationem? Felix qui de fine cogitat, felix qui quotidie se cogitat mortuum, felices quibus vitæ huius viuendi contert initium. Sed deliberantem attende & rebus suis consiliū inuestigantem. Sequitur enim:

Fodere non valeo, mendicare erubescō.

¶ Duobus

POST PENTECOST.

III

¶ Duobus modis solet egenus consulere necessitati, aut M oprando videlicet, aut mendicando, sed in neutro horū salutis suæ præsidium villicus iste constituere voluit. Fodere, inquit, non valeo. Impotentem esse in opere, crimē est vitæ inertis. Non enim timeret, si consueuisset affectare labores. Quam si secundum allegoriam accipiamus parabolum, vique post transmigrationem hinc factam non est tempus operandi. Vita præsens habet exercitium mandatorum, futura verò solatiū. Si nihil operatus es hic, frustra in futurum speras. Nam in alia vita nec bona quibus adiuvetur ad gloriam potest anima operari, nec ipsa bona potest aliis emendicare.

¶ Operari quidem tunc non potest, quod illius vitæ tempus hyemi quodammodo comparatur, in qua arari nō potest, tempus autem vitæ præsentis æstati. Quamobrē hortatur pigrum Salomon, dicens: Vade ad formicam o piger, & considera vias eius, & discas ab ea sapientiam. Quæ quā non habeat ducem, nec præceptorem, nec principem, parat in æstate cibum sibi, & congregat in messe quod comedat.

¶ Medicare, inquit, erubescō. Aeternæ vitæ subsidia tūc emendicare fas non erit, quādo iam istiusmodi mendicabitur nihil. Exemplo est quondam diues epulo, qui in alia vita egenus hætenus nec guttam aquæ emendicare potuit. Ait iterum Salomon: Propter frigus piger arare noluit, mendicabit ergo, & non dabitur ei. Sed nec ablata villicatione fodere valemus, quia finita hac vita (in qua tantum licet operari) nequaquam vltra bonæ conuersationis fructum ligone deuotæ compunctionis licet inquirere. Mendicare, confusionis est, illo scilicet pessimo genere mendicandi quo virgines illæ fatuæ mendicasse referuntur, quæ ingruente tempore nuptiarum oleo virtutum deficiente sapientibus dixerunt: Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ extinguuntur. Sed reuerse sunt vacuæ, imò etiam denotato vanitatis earū crimine non sine derisione sunt abiectæ. Ite, inquit, ad vendētes, & emite vobis. Hoc est, videte quid nūc vobis proderunt qui vos laudare consueuerunt. Quilibet enim suā conuersationem quasi tunicam induit. Non est autem eam exuere,

Chrysost.

Fodere nō valeo.

Hyems & æstas my.

Luc. 16.

Prov. 20.
Beda.

Matth. 25.

Chrysost.

DOMINICA NONA

exuere, nec cambire cum alio.

¶ Aliter, fodere non valeo. Quid enim est aliud fodere quam sanctarum exercitiis actionum terram mētis & corporis excolere? Terram fodimus, quum à nobis vitia eripimus & virtutes inserimus. Mendicare erubescō, ne & mihi dicatur: Ne forte non sufficiat nobis & vobis.

Mendicatio duplex.
¶ Est mendicatio bona. verbi gratia: quum à sapientibus mendicamus consiliū salutis & doctrinam, & à sanctis mendicamus in litanis opem & intercessionē. Est & mendicatio mala & erubescenda, ubi nihil precibus impetratur, sed omnis boni perpetua comitatur egestas, & ideo, inquit, medicare erubescō. Vbi enim deficit meritum propriū, alienū frustra imploratur. Nec debet quisquā ab alio expectare, quod non meruerit ipse, quandoquidē vni cuique vix sua sufficiūt, ubi vix iustus saluabitur. Placeat itaque Apostoli fidele consiliū, dicētis: Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes. Bonum autem faciet non deficiamus, tempore enim suo metemur, non deficientes. Sed attende quemadmodum salutis consiliū villicus iste apud se cogitans reperit. Ait enim:

Scio quid faciam, ut quum amotus fuero à villicatione, recipiant me in domos suas.

Parabola intentio.
N Salubre consiliū reperit ad finem, qui malē exercuerat villicationem, ut scilicet daret pauca, recepturus plura, & in domos reciperetur aliorum, cui propria deficiebāt. Et huc spectat tota præsens sectionis intentio, videlicet ut quisquis sibi malē cōsciū futurū dei formidat iudiciū, hic dum rerū domini sui posuit, beatos pauperes si bi facere curet amicos, quatenus impetret misericordiam cōmercio, & ipse apud Deum misericordiam consequatur.
¶ Quoties enim (inquit Chrysostom.) quis exitum suū percipiens leuat beneficio sarcinam delictorum, vel relaxando debita debitori, vel tribuens inopibus copiam ea quæ sunt domini largiens, multos amicos & consiliarios acquirit præbuituros sibi coram iudice testimonium bonitatis, non vocibus, sed bonorum operū ostensione. Quis etiam paraturos per testimonium refrigerij mansionem. Nihil autem est nostrū, sed omnia sunt donationis digna. Ut quum

POST PENTECOST.

112

Ut quum amotus, inquit, fuero à villicatione, recipiāt me in domos suas. quasi dicat:

¶ Nunc scio quid maxime opus sit, ut quum per mortem *Hinc ore domini vil-* mihi bona domini mei subtrahita fuerint, per aliorum *licus lau-* fragia in vitam beatam recipiat. Diuites enim domos habent in terra, pauperes autem præclaras mansiones habent *dandus.* in cœlo, dicente ad ipsos domino: Beati pauperes, quia vestrum est regnum dei. Libenter itaque diuites recipiant pauperes in aliquantulam rerum suarū partem & in domos suas in terra, ut à pauperibus recipiantur in cœlo.

¶ Scio, inquit, quid faciam: Nam priusquā amoueor à villicatione, dum adhuc rerum domini mei mihi permittitur dispensatio, earum elargitione mihi amicos comparabo, qui me quum per mortem amotus fuero à villicatione, in domos suas recipiant, ut nec fodere cogar, nec mendicare.

¶ Sed qualiter repertum consiliū villicus effectui mancipavit attende. Sequitur:

Conuocatis itaque singulis debitoribus domini sui, dicebat primo, Quantum debes domino meo? At ille dixit: Centum cadōs olet. Dixitque illi, Accipe cautionem tuā, & sede, cito scribe, quinquaginta. Deinde alio dixit, Tu vero quantum debes? Qui ait, Centum coros tritici. Ait illi, Accipe litteras tuas, & scribe octoginta.

¶ In villico hoc quem dominus eiciebat de villicatu & laudauit quod in futurum sibi prospexerit, nō omnia debemus ad imitandum sumere. Non enim aut domino nostro facienda est in aliquo fraus, ut de ipsa fraude eleemosynas faciamus, aut eos à quibus recipi volumus in tabernacula æterna tanquam debitores dei & domini nostri fas est intelligi, quum iusti & sancti significantur hoc loco qui eos introducant in tabernacula æterna qui necessitatibus suis terrena bona communicauerint, de quibus etiam dicit, quod si quis alicui eorum calicem aque frigide dederit tantum in nomine discipuli, non perdet mercedem suam, sed etiam e contrario dicuntur istæ similitudines, ut intelligamus si laudari potuit à Domino cui fraudem

DOMINICA NONA

Parabolā fraudem faciebat, quanto amplius placeant domino Deo **rum** **si** qui secundum eius præceptum illa opera faciunt. Sicut **putant** etiam de iudice iniquitatis qui interpellabatur a vidua **attende.** comparationē duxit ad iudicem Deum, cui nulla ex parte iudex iniquus conferendus est.

Cadus. **Cadus** Græcè, amphora est Latine, cōtinēs vnas tres. **Cornu.** **Cornu** verò modios triginta complectitur. Et est onus camel. Porro quoddam de centum cadis olei quinquaginta scribi fecit a debitore, & de centum eoris tritici octoginta sic accipi potest, quoddam omnis qui indigentiam cuiuslibet pauperis sanctorum, vel ex dimidia, vel certè ex quinta parte, quantum viginti, vel quinquaginta ad centum sunt adsoluauerit, certa suæ misericordiæ sit mercede donandus.

Oleum erogare. **Oleum** **erogare.** Quid autem per oleum & triticum quæ villicus erogauit ut inde sibi pararet amicos aliud, quàm duplex elemosynæ genus designatur? Nam oleum elemosynas spirituales, triticum verò corporales significat.

Erogare triticum. **Erogare** **triticum.** Si quis ergo de scientia quam à Deo accepit doctrinam impartitur ignoranti, consilium dubitanti, correctionem delinquenti, merenti consolationem, remissionem inimico, supportationem tædio, talis dat de oleo domini sui. Quisquis ergo dicit se non posse fodere aut mendicare, saltem de oleo domini sui erogare non negligat. Qui autem dat panem esurienti, sitienti potum, hospitium egeno, nudo vestimentum, infirmos aut carcerum ergastulis mancipatos visitat, iste domini sui triticum donat.

P Nec otiosum putemus quoddam de oleo dimidiam, de tritico quintam partem erogauit. Nam plus est animabus immortalibus quàm morituris corporibus subuenire. Malo rem facit elemosynam qui impendit doctrinam ignorantibus, quàm is qui dat panem esurienti.

Unde Beda: Si ergo hi qui præbent elemosynam de iniquo mammona faciunt sibi amicos à quibus in æterna tabernacula recipiantur, quid magis hi qui spirituales largiuntur epulas, qui dant cōseruis cibaria in tempore suo, certissima debent spe summæ retributionis erigi.

Et quoniam erogatio spiritualium elemosynarum nullam post se relinquit diminutionē, imò potius incrementum, pius hinc quàm de bonis corporalibus est dispensandū. **Accipe,**

POST PENTECOST.

113

Accipe, inquit, cautionem tuā & sede, citò scribe quinquaginta. **Cautio** pro charrula debiti ponitur, quæ debitoris manu scripta est, in qua se debitorem recognoscit. **Moraliter:** Hæc cautio, peccatoris est conscientia, cuius testimonio à Deo venit iudicandus, sicut & Apostolus dicit **tua quid.** gentiles qui legem non habent, secundum suæ conscientie testimonium iudicandos. **Rem. 2.**

Cautionem hanc peccator quilibet debet diligenter accipere, sollicitè discutere, & dum tempus datur, inscripta illic iniquitatis suæ debita emendando delere. Nam cū hac cautione exhiberi nos oportet ante tribunal Christi. Cautionem hanc protulit qui ait: Scit enim cōscientia tua, quia & tu crebro maledixisti aliis.

Et sede, inquit. Ut enim conscientiam tuam vti dignum **Sede cito.** est discutias, à cæteris curis te vacare necesse est. Citò scribe. Nam hic maximè mora sua cuique nocua est. Ne tardes, inquit Sapiens, conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem, quia subito dum non speratur veniet ira illius (id est, iudicium mortis) & in tēpore vindictæ disperdet te. Villicus certè festinandum, non procrastinandum esse putauit, probè sciens tēpus suæ villicationis esse breue.

Quod igitur ait: Citò scribe quinquaginta, quid aliud esse putemus, quàm remissionem peccatorum? **Remissio peccatoris notatur.** Quinquagesimus enim annus iubilæus est secundum legē, id est, annus remissionis. Non ergo nectat moras, non cunctetur quisquis suæ villicationis reddendam rationem formidat. Festinet sibi parare patronos & facere amicos, dū adhuc rerū domini sui dispensatione potitur, quādoquidem in alia vita mendicare non licebit. Nam siue illic quispiā emere voluerit vitam æternam, nec vnde emat habebit, sed nec ibi veditor erit, nec accipere mutū potest, nec cū aliquo cābire, sed nec precib⁹ quicquā obtinere nec dono.

Circa secundum principale dicitur:

Et laudauit dominus villicum iniquitatis, quia prudēter fecisset: quia filii huius seculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt.

Hic nobis documentum datur de commendabilis prudentie imitatione. Et laudauit dominus villicum iniquitatis **P** **tatis**

DOMINICA NONA

tatis non de facta fraude, sed de prudentia qua sibi in futurum prouidit. Laudauit etiam dominus opus villici istius, quod etsi non in se, in suo tamen laudandum est significato. Quicquid enim habemus, Domini nostri est. Vnde si de huiusmodi suis bonis nobis collatis largas elemosynas faciendo nobis in futurum prospexerimus, & ipsi ab eo laudabimur. Itaque laudauit illum Dominus, quia prudenter fecisset.

Vt seculi sapientia denotatur. ¶ Audiant nunc, inquit Beda, sapientes huius seculi, vt stultam sapientiam deserere, & sapientem Dei stultitiam discere queant. quanti eorum sapientiam diuina æquitas æstimauerit, quos non verè prudētes, sed in generatione sua prudentes esse commemorat, iuxta quod alibi dicitur.

Esa. 5. Iere. 4. Væ qui sapientes estis in oculis vestris, & corā vobismet ipsis prudentes. Necnon & amatores æternæ vitæ filios lucis appellando, non aliud eos qui sapientes sunt vt faciunt mala, benè autem facere nescierunt, quā filios arguit esse tenebrarum. Filij autem lucis, & filij huius seculi vocantur quomodo filij regni & filij perditionis.

Filij huius seculi vt prudentiores. ¶ Attendamus quemadmodum filij huius seculi prudentiores sunt filij lucis. Nam quotus quisque est cui tanta est cura placendi Deo, thesaurizandi in cælis, patronos & amicos lucrificandi, vitandi peccata, virtutum studio insistendi, quanta est cura atque diligentia filiis huius seculi se benè pascendi atque vestiendi, acquirendi sibi patronos in hoc mundo, magnatūque fauorem, terrenas congregandi diuitias, honores & dignitates adipiscendi? Cauti sunt euitandis rerum temporalium dānis, euadendis hostiū insidiis, terrarū, mariq; lucris sectandis, dormitantiū interim filij lucis in his quæ Dei & æternæ salutis sunt.

Filij lucis arduiores. ¶ Nam & ipsi Apostolis dormitantibus, discurrebat ludas vt Christum traderet. Quis tāto studio curat deo placere, quanto se comere atque ornare cernitur vanæ mulieres vt placeant mundo? Vnde Hierony. Heu nos feruentissimi sumus in terrenis, fragilissimi in cælestibus, & summam in rebus paruis exhibentes alacritatem, ad maiora tepescimus. Celerem habituræ finem res sine fine queruntur, cælestes diuitias, immortales honores, pigra quadam dissimulatione negligimus. Sed & ij quorum erat animarum

POST PENTECOST.

114

rum salutem curare, nūc in vera neque aurem obdormiuisse videntur, hæreticis interim & subuersoribus negotiū suum vigilanter & strenuè peragentibus per prouincias & regna impigrè discurrendo, vt discipulos post se abducat, vt nefarios suæ coniurationis homines multiplicent, vt dogmata sua (vtique animarum venena) vbique diffundant. Porro catholicorum defendendæ fidei veritati diligentiā studiūque simile nullum est.

¶ Sed inter hæc est aduertendum, non dixisse Dominum K filios huius seculi filios lucis prudentiores esse simplicitate, sed in suo genere & suo modo, scilicet in negotiis & secularibus rebus pertractandis, attamen filij lucis simplicitate & verè prudentiores vel in hoc vno sunt, qd filij lucis esse malunt potius quā tenebrarum. Nam licet bubones & noctuæ melius noctu videant quā homines, simpliciter tamen melior & acutior est vilis hominis quā illorū, quorū intuitum nox illuminat, dies cæcat. Noctu quidē & in tenebris videt ad hoc solū, vt prædā rapiat.

Prudentia pessimorū. ¶ Ad quid autem tendit prudentia filiorum huius seculi, nisi vt decipiant pauperem & inopem? Insidiatur, inquit, vt rapiat pauperem. Hæc est planè prudentia furum, fraudulentorum, raptorum, usurariorum, sacrilegorum, simoniacorum, ambitiosorum, homicidarum, adulterorū, & similibus, quorum quisque in nocte & in tenebris peccatorum, absente sole iustitiæ, suæ voluptati quasi cuidam prædæ rapiendæ intentus est. Sequitur:

Et ego vobis dico, Facite vobis amicos de mammona iniquitatis.

¶ Audiamus fidele consilium quod ipse nobis impartiri dignatur à quo sumus iudicandi, ipsum nobis putemus di- *Consilium salutis.* cere: Alij cōsulant vobis vanitates, diuitias, honores, carnis voluptates, ego Saluator vester, de^{us} vester, & redemptor vester vobis dico: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis. Vt ergo in sua manu homines post mortem quip- *Grego. 18. mor.* piā inueniant, eis ante mortē dicitur, diuitias suas in quo- *Mammona.* rum manibus ponant. Porro quod Hebræi dicunt māmona, *August.* Latine diuitiæ vocantur. Ac si dicat: Facite vobis amicos *de ver. do.* de diuitiis iniquitatis. Hoc quidam malè intelligentes ra-

DOMINICA NONA

Luc. 19.

Eccles. 34.

Prou. 15.

Diuitia
cur mam-
mona in-
iquitatis.

Augu. de
verb. do.

Diuitia vt
decipiunt.

piunt aliena & aliquid inde pauperibus largiuntur, & putant se facere quod preceptum est. Intellectus iste corrigendus est. De iustis laboribus eleemosynas facite. Non enim corrupturi estis iudicem Christum. Si de praeda inopis daretis aliquid iudici vt pro te indicaret: si hoc ille fecerit, tanta vis est iustitiae, vt & tibi displiceat. Noli tibi pigere talem deum. Fons iustitiae est. Nolite ergo eleemosynas facere de fenore & vfuris. Si tales pecunias habetis, de malo est quod habetis. Zacharus dixit: Dimidium bonorum meorum domine do pauperibus. Et ne reus aliunde teneretur: Si quid, inquit, aliquem defraudaui, reddo quadruplum. Si quidem dona iniquorum non probat altissimus. Et iterum: Qui offert sacrificium de substantia pauperis, quasi qui victimat filium in conspectu patris. Itaque de diuitiis quae conquiruntur ex scelere, vel ex mercimonio corraduntur iniquitatis, non putet se quisquam acquirere adiutores salutis, quum scriptum sit: Victimae impiorum abominabiles Domino. Quomodo enim fieri posset, vt huiusmodi diuitias diuina iustitia probet, quas etiam terrena condemnat? De his igitur amici faciendi non sunt, sed per eas, his quorum sunt restituendo, nobis amicitia laesam redimere studeamus. Sed & cito reddendae sunt, imò proiciendae ne malefactor reperiat in malo perseverare.

¶ Ceterum, diuitiae vndecunque talem sint, dicuntur mammona iniquitatis plures ob causas. Primò, quia non sunt nisi iniquis (vt dicit Beda) qui in eis constituunt spem atque copiam beatitudinis suae. A iustis vero quia haec possidentur, est quidem ista pecunia, sed non sunt illis diuitiae nisi coelestes & spirituales, qui indigentiam suam spiritualiter superabundant. Porro si veras quaeris diuitias, illae sunt quibus lob nudus abundabat, quando in Deum cor plenum habebat. Iste autem ab iniquitate appellatur diuitiae, quia verae non sunt, paupertate plenae sunt, & semper obnoxiae casibus. Secundò, dicitur mammona iniquitatis, quod sperantes in se decipiunt, & in fine destitutos derelinquunt. Decipiunt enim eos qui has putant suas esse & non sunt, quod patet tam in signo exigendae rationis, nempe & de alieno,

POST PENTECOST.

115

alieno, quam in signo ablationis. Deus enim quando vult, has iuste tollit à possidentibus tanquam sua, vt qui diues conspiciebatur, repente destitutus omnibus oberret egenus. Tertio, dicuntur mammona iniquitatis, quia variis diuitiarum illecebris nostros auaritia tentat affectus, vt velimus seruire diuitiis, quod vtiq; est idolorum seruitus.

Ambro.

¶ Quarto, quia vt plurimum iniquae acquiruntur. Vnde Basilium: Si successeris patrimonio, ab iniustis congregata cepisti. In pluribus enim praecessoribus, necesse est aliquem reperiri qui iniuste vspauerit aliena. Ponatur autem et nec pater exegerit. Sed vnde diuitias habes? si dicas: à me ipso, ignarus Dei es, non habens notitiam creatoris. Si vero à Deo, dic nobis rationem propter quam eas accepisti. An non Domini est terra & plenitudo eius? Ergo si communis Domini nostra omnia sunt, erunt & conseruorum nostrorum. Haec ille. Illae dicuntur opes nequitiae qualescunque dominus dederit ad impendia necessitatis fratrum ac conseruorum, nos vero tenemus nobis.

Theoph.

¶ Quintò, dicuntur & sunt diuitiae iniquitatis his qui eis in superbia, & superfluitatibus, in comessationibus & ebrietatibus, in voluptatibus & luxuriis vrsunt & abutuntur. Sunt enim & incitamenta & nutrimenta ferme omnium peccatorum. Quum ergo iniquos faciant diuitiae, quae non merito vocentur diuitiae iniquitatis?

Diuitiae iniquas faciunt.

¶ Sextò, dicitur diuitiae iniquitatis, id est, inaequalitatis, quia inaequaliter ab hominibus possidentur, quia deus omnibus vrendas concessit.

¶ Verum quia iniquitatis fuimus villici nequiter retinentes quod deputatum est ad opus aliorum, non est omnino manendum in hac crudelitate, sed impartendum est pauperibus, vt recipiamur ab eis in tabernaculis caelestibus, iuxta quod subditur:

Theoph.

Vt quum defeceritis, recipiant uos in aeterna tabernacula.

Exponit quod prius dixerat, vt quum amotus fuero à villicatione, recipiant me in domos suas. Si quidem mansiones aeternae, domus sunt eorum quibus impenditur misericordia. Domus, inquam, eorum non possessione, quia eas possideant,

DO. NONA POST PEN.

siderant sed causa, quod scilicet causa sunt suis benefactoribus has possidendi. Ecce quam sit uile diuitias pauperibus erogare. Nunquam enim apud deum perire poterit, quod fidelis benignitas erogauerit, quod delictorum memoria erit, ubi testimonium pietatis affuerit.

Leo papa.

¶ Ut homo defecerit, inquit, sper mortem. Tunc enim deficit vita, deficit mundus, deficiunt amici & parentes, deficiunt opes, deficit tempus, ac possibilitas bene operandi.

Parabola.

¶ Dicitur parabola de quodam habente tres amicos, quorum primum dilexerat plusquam se, Secundum dilexerat æquo ut se, Tertium minus ceteris omnibus & minus quam se. Itaque amico abeunti ad iudicium mortis & amicorum illorum fidem imploranti, primus daturum se illi spondit quo mortuus tegetetur. Secundus promisit se illum ad sepulchrum usque comitaturum. Tertius autem pollicitus est, tam morientem quam mortuum se fideliter prosequaturum.

corum.

¶ Amici isti sunt: Primus, opes & diuitie. Secundus, parentes & propinqui. Tertius, pauperes & egeni. Dictum puta: Duobus primis hominem in morte destituentibus, sola misericordia comes est defunctorum. Bene ergo dicitur: Recipiant vos in æterna tabernacula, quia misericordia ipsis impensa, causa est ut illic recipiamini. Si ergo eorum amicis tabernacula æterna acquirimus dantes, pensare debemus quia patronis potius munera offerimus, quam egenis dona largimur. Qui sunt enim qui habebunt tabernacula æterna, nisi sancti dei? Et qui sunt qui ab ipsis accipendi sunt in tabernacula æterna, nisi qui eorum indigentia seruiunt, & quod eis opus est, hilariter subministrant?

Grego. 11.

mor.

August. de

uir. do.

Chrysost.

Art. artium

elemosyna.

na.

Mar. 10.

¶ Igitur ars artium est elemosyna. Non enim nobis domos fabricat luteas, sed vitam perennem impendit. Singulorum artium alia alterius adminiculo indiget. Quomodo autem misereri oportet, nullius alterius, sed solius uoluntatis est opus. Regnum ergo cælorum precari iubemur ex pauperibus. Sic enim instituit sapientia dei, ut hi qui in mundo sunt abiectissimi, pretium summum & thesaurum omnium maximum, vitam scilicet æternam, quodammodo nobis vendere possint. Da pauperibus, inquit, & habebis thesaurum in cælo.

DO.

DOMINICA DECIMA POST PENTECOST.

¶ Vm appropinquaret Iesus Ierusalem, uidens ciuitatem fleuit super illam, dicens: Quia si cognouisses & tu. Lu. 19.

¶ In hac lectione tria nobis consideranda proponuntur. Primum est, benigna Saluatoris compassio. Secundum est, calamitatis superuenturæ denuntiatio, ibi: Quia uenient dies in te. Tertium est, in templo negotiantium seuerus cæctio, ibi: Et ingressus in templum.

¶ Circa primum est aduertendum, quod ea que in præsentis Euangelio describuntur, facta sunt Dominica in ramis palmarum. Veniente enim Christo à Bethania in Hierosolymam, occurrerunt ei super asellum sedenti turbæ multæ cum ramis arborum. Et quum iam uenisset ad descensum montis oliueti, cœperunt omnes turbæ gaudentes laudare Deum voce magna super omnibus quas uiderant virtutibus, dicentes: Benedictus qui uenit rex in nomine domini, pax in cælo, & gloria in excelsis. Conuenerat uero dique de regione Hierosolymam ad celeberrimam paschæ solennitatem hominum maxima multitudo, quum iam ad ipsam appropinquaret, ut in ea mortem suscipiens humanum genus saluaret.

A
Luca. 19.

¶ Videns ergo ciuitatem in qua post lapsum dierum quinque erat passurus, de qua prius dixerat mortis sue locum designans, Non capit Prophetam perire extra Hierosolymam: uidens inquam, ciuitatem famosissimam laudibus, potentissimam ciuibus, abundantem diuitiis, affluentem delitiis, & splendidis pulcherrimam ædificationibus, hanc uidens corporali visu exterius gloriosam, & intuitu sue diuinitatis que super eam mala erant uentura preuidens, fleuit super illam. Fleuit, inquam, pius redemptor certò uenturam ipsius ruinam quam ipsa ignorabat, dicens: Quia si cognouisses & tu, subaudis, feres, que modo quia nescis, quod imminet exultas.

Hierosolyma qualis
Luca. 13.

¶ Fleuisse frequenter Christum legimus, risisse nunquam. Dixerat enim: Vobis qui ridetis nunc, quia plorabitis.

Luca. 6.
ra-

DOMINICA DECIMA

rabit & flebitis.

B *Sanctus* ex eo quod fleuit dominus, vera in ipso humanitas agnoscitur, qui affectiones humanæ mentis (nempe cōdolere & compati) lachrymis & fletu se assumpsisse demonstrat. Habitu, inquit Apostolus, inuētus ut homo. Patet nihilominus mira ipsius pietas, qui inimicorū suorum à quibus post breue tempus erat interficiendus, commercium excidium gentisq; pessimæ iustam perditionem, cum fletu prænuntiabat. Et (ut ait Cyrillus) miserabatur eorum Christus, qui vult omnes homines saluos fieri. Quod nobis non paruisset, nisi per aliquid humanū fieret evidens. Effusæ autē lachrymæ, signa tristitiæ sunt. Dolebat igitur pius dominus humano affectu talis templi, tantæq; ciuitatis futuram euersionem. Hierusalem, inquit, Hierusalem quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui ad te missi sunt. Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodū gallina cōgregat pullos suos sub alas, & noluisse? Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta.

Fleuit Christus inter gentes laticia applaudentibus exhibitos, ut nos doceret honores mundi huius lætitiā & doloribus admixtam esse, & in fletu breui conuertendam, iuxta quod scriptum est: Risus dolore miscebitur, & extrema gaudij luctus occupat.

C *Fleuit proinde Christus, quia homines flere docuit. Et utique inter vanos mundi applausus & honores maior est sapienti flendi causā quā gaudendi. Quid enim aliud est mundanus honor, nisi spuma, fumus, somnium? Spuma est, quia inflat: fumus, quia cæcat: somnium, quia mox euanciscit. Temperanda est igitur cogitatione iudicii, lætitiā tam mortis quā futuri cogitatione iudicii, sed & meditatione aduersitatis tam præteritæ quā futuræ, iuxta quod Sapiens monet dicens: In die bonorum non immemoris malorum. Vnde & per Apostolum dicitur: Qui gaudent tanquam non gaudentes sint. Quia si quæ est, præsentis temporis ita est agenda lætitiā, ut nunquam amaritudo sequentis iudicii recedat à memoria, quatenus dum mens pauida extremæ vltionis timore transfigitur, quantum nunc præsens lætitiā, tantum post ira subsequens temperetur. Hinc nanque scriptum est: Beatus, homo qui*

semper

POST PENTECOST.

117

semper est pauidus: qui verò mentis est duræ, corruet in malum. Sequentis enim ira iudicii tanto tunc districtior portabitur, quanto nunc & inter culpas minimè timetur. Itaq; qui mundanis delinitur honoribus, ad mortem se properare meminerit. Nam & domini mortem principes sacerdotum tunc tractabāt, quando venientem turbæ populorum cum regis atq; etiam diuinis laudibus suscipiebant.

Sanctus, Christum dominum nostrum quater fleuisse legitur, tametsi nō dubium sit eum pluries fleuisse. Primò enim fleuit in natiuitate, iuxta illud: Primam vocem similem omnibus emisit plorans. Vnde Augustinus super illo, Ductus est Iesus in desertum, dicit: Quum iacet in cunabulis paruulus, suffundit lachrymis vultum, similemque se mortalibus, lachrymis prodit. Vnde etiam canit ecclesiā: Vagit infans inter arcta conditus præsepia.

Istis tuis lachrymis, humani generis calamitates testatur. Siquidem in originali iustitia nati non planxissimus, at nunc in peccato conceptum, & natum ipsa miseranda carnis conditio cogit infantem plangere. Puer enim qui nascitur, incipit à ploratu. Lachrymæ sunt testes miserix: nondum loquitur, & iam prophetat, videlicet quoddam ærumnas & ætuum nascatur.

Secundò, fleuit dominus Lazarū resuscitaturus à mortui. Vnde ait Euangelista: Et lachrymatus est Iesus. Istæ domini lachrymæ humanæ mortis amaritudinem protestantur. Si enim homo non peccasset, ad requiem cœlestis regni, & vitam angelorum fuisset sine morte transferendus. Itaque lachrymatus est amici sui mortem dominus, quod necesse sit vniuersos tali sine transire.

Tertio, fleuit (sicut iam dictum est) futurum excidium ciuitatis, & vniuersi illius templi toto orbe venerandi irreparabilem ruinam. Vnde & apud Marcum scriptum habet: Et quum egrediretur de templo, ait illi vnus ex discipulis suis: Magister, aspice quales lapides, & quales structuræ. Et respondens Iesus, ait illi: Vides has omnes magnas ædificationes? Non relinquetur lapis super lapidem qui non destruat.

Potius tamen desolebat damnationem obstinatæ gentis

Quid in ter honores pensandū.

Fleuit Christus natus

August.

Fleuit secundum Lazarum.

Marc. 13.

DOMINICA DECIMA

tis, quam lapidum ruinam. Si cognouisses, inquit, & tu, subaudi, feres. Et utique nemo descendens magis illo, quicquid mente sese ac malum sibi paratum non praevidens, in peccatis quae deslere debebat, exultat. Planxit sane dominus his suis lachrymis mundanae vitae vanitatem, quam minimè cōsiderant qui per eā quasi aues laqueo & quasi pisces hamo à diabolo capiuntur.

E ¶ Quarto, fleuit piissimus humani generis redemptor in cruce, quum iam sellis & acetii poculum accepisset: tunc enim pro nobis effuso sanguini, etiam lachrymas addidit. **Fluit in cruce.** **Heb. 5.** Vnde ait Apostolus: Preces supplicationeſq; cum clamore valido & lachrymis offerens exauditus est pro sua reuerentia. Has autem lachrymas iam morti proximus fudit ad patrem ex desiderio nostrae salutis, simul vnà docens, nos deum contriti cordis lachrymis placare.

Quid christus deservit. ¶ Itaque fleuit nascentis hominum in hanc vitam cum culpa atque miseria calamitosum ingressum. Fleuit super ciuitatem, hominum cum multa vanitate progressum. Fleuit super Lazarum, hominis poenalem egressum. In passione sua multiplices & varios hominum delinquentium deservit excessus.

Esa. 22. ¶ Vocat equidem & nos Dominus ad fletum & ad plan-

F etum, ad caluitium, & ad cingulum sacci, quod fletu nobis & lachrymis opus esse cognoscit. Ex fletu enim & piis lachrymis anima purgatur, illuminatur, laetificatur, corroboratur & eleuatur. De primo dicit Psalmista: Lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratis meū rigabo. Petrus Apostolus negationis crimen lachrymis abluit, dū egressus foras flebat amarè. Et mulier illa quae errat in ciuitate peccatrix, iisdem quibus Domini pedes rigauit lachrymis, etiam cunctas animae suae sordes diluit & deterisit. Quid plura? Nemo flens ad deum accessit, qui non impetrauit quod voluit.

Luc. 22. **Luc. 7.** **Chrysostomus.** ¶ De secundo, videlicet quod pio fletu anima illuminatur, illud in Apocalypsi dictū putemus: Collyrio inunge oculos tuos vt videas. Lachryma enim cōpuncti cordis, interioris oculi collyrium est, quo peccatum (quod interiori vi sui caliginem inducit) contumitur & amouetur.

Apo. 3. ¶ De tercio, scilicet quod fletu sancto anima laetificatur, in Euang-

POST PENTECOST. n8

Euangelio dicitur: Beati qui lugent, quoniam ipsi conſolati labuntur. Et Psal. Secundum multitudinem dolorū meo gaudium. rum in corde meo, consolationes tuae laetificauerunt ani- **Matt. 5.** mam meam. Hinc etiam virgo Sarra in oratione domino confitetur, dicens: Post tempestatem tranquillum facis, **Tob. 3.** & post lachrymationem, & fletū exultationem infundis. Tunc autem post piās lachrymas plenariè deus animam laetificabit, quando implebitur quod scriptum est: Absterget deus omnem lachrymam ab oculis eorum, & mors vltima non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit vltra, quae prima abierunt.

¶ Quarto, ex pio fletu anima corroboratur ad ardua **Fletus corroborat.** subeundum, iuxta illud: Abij amarus in indignatione spiritus mei, manus enim domino mecum erat, confortas me. **2. Reg. 3.** Roboratur autem ad tolerandum aduersa, ad auersandum vicia & peccata, & carnis ac mundi illecebras proterendas.

¶ De quinto, illud quod scriptū est, moraliter accipi potest: Multiplicate sunt aquae, & eleuauerunt arcē in sublimem à terra. Nec dubiè, quin lachrymae pie assiduitate multiplicatae in cœlum vsq; animam euehant. Vnde dicit Augustinus super illo, Regnum cœlorum vim patitur. Vim facimus rapiendo regno cœlorum, nō dominum cōpellēdo, sed flendo. Ait Bernardus: O humilis lachryma, tua est potentia, tuum regnum. Tu cōspectum iudicis nō vereris, tu inimicis accusantibus silentium imponis. Sola ingrederis ante deum, sed nunquam sola, nec vacua redibis.

¶ Quod autem irriguo lachrymarū complurimi carēt, & faciem in primis nimia terrenarum rerum sollicitudo. Terra vnde lachrymarū enim quae in altis est tumulos congesta, arida est. Similiter arida est terra sitiens & sabulosa. Non secus ij, qui diuinitas in immensum congerunt, nec vnquam saturantur acquisitis, à gratia piè lachrymandi steriles & aridi sunt derelicti, ita vt illis superuenisse videatur maledictio, quā montibus Gelboe David imprecatus est, dicens: Montes Maledictio Gelboe, nec ros nec pluuia veniat super vos, nec sint agri Gelboe primitiarum. **2. Reg. 1.**

¶ Hanc eandem lachrymarum carentiam & ariditatem facit mentis excecatio, eorum videlicet qui in vanis sese oblectantes,

DOMINICA OCTAVA

oblectantes, supernentura sibi non præcogitant mala. Sicut enim calor æstiuus aquarum lachrymas exsiccat, sic & æstiuus amor carnalium voluptatum peccati lachrymas aufert: igitur abdicandæ sunt huiusmodi voluptates & abiciendæ, iuxta quod scriptum est: Recedite à me, amare fletu.

*Esala 22.
Cor duru
lachrymas
nescit.*

¶ Denique idipsum facit per iram, odium, inuidiam, crudelitatem, inobedientiam cordis induratio. Nam sicut intensum frigus in glaciale duritiam conuertit aquas, ita & malitiæ frigus lachrymam constringit. ubi enim abundat iniquitas, charitas refrigescit. Et utique iisdem causis nec illi flebant quibus hic dictum est: Si cognouisses, fletus & tu, ut patet per hoc quod subditur:

Et quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis.

¶ Quum enim ciuitas sanguinum præsentis abundantie cæcata deliciis, carnis se voluptatibus daret, & ventura mala non prospiceret, in die sua quæ ad pacem ei esse poterant, habebat. Quæ autem in bonis præsentibus pacem habuerit, manifestatur quum subditur: Nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Si enim à cordis ipsius oculis mala quæ imminabant abscondita non essent, læta in præsentibus prosperis non fuisset.

H itaque diem suam, in qua pacem ciuitas peccatrix habebat, tempus appellat mundanæ prosperitatis: quæ dies ideo ipsius esse dicitur, quia temporis beneficio nō ad dei voluntatem, sed ad suas voluptates utebatur. In hac die tua, inquit, habes quæ sunt tibi ad pacem, Non quidem ad veram pacem, sed ad pacem tibi, ubi liberius deliciis & voluptatibus vacas.

Pax in peccatis. ¶ Est enim pax mundana, quam diligunt impij, ut sine obstaculo, atque timore peccent. Ex qua pace criminum & omnium vitiorum sordes ipsi cōtrahunt, quomodo rubiginem ferrum vacans. Huius pacis & prosperitatis tempore abscondita sunt ab oculis eorum, quæ illis ventura sunt mala. Præsens nanque prosperitas facit, ne futura consideretur, & præcaueatur aduersitas. Quamobrem scriptum est: Ne gloriaris in crastinum, ignoras quid superuentura

POST PENTECOST.

119

uentura pariat dies. Et alibi: Nescit homo finem suum: sed sicut pisces capiuntur hamo, & aues laqueo, sic capiuntur homines in tempore malo, quum eis extemplo superuenerit.

¶ Fleuit itaque pius dominus mala, quæ in ultionem sue I mortis impiæ Iudeorum genti erant superuentura. *Ad Iudas* Defleuit & eorum cæcitatem (ut dictum est) qui hæc su- *ut venit* peruentura mala nec prævidere, nec ab aliis denunciata *Christus* credere voluerunt, iuxta quod Ieremias propheta lamentatur, dicens: Non crediderunt reges terræ, & vniuersi habitatores orbis, quoniam ingrederetur hostis & inimicus per portas Ierusalem.

¶ Quinetiam & in mundum hunc quasi ad grandem vanitatem occupatam venit ciuitatem. Exiui, inquit, à *ut in mun* dums hunc *tre, & veni in mundum.* Nam & in terris visus est, & cum *venit.* hominibus conuersatus est. Vidit mundi vanitatem, quæ *ioan. 16.* decipit, eius lasciuiam quæ inficit, eius iactantiam & su- *Bar. 3.* perbiam quæ deiicit. Fleuit, & flendos docuit homines mundanos, qui si ruinam mundi cognoscerent, utique flerent & ipsi.

¶ Et quidni flerent, ubi omnis pulchritudo redigitur in *Miseria mi* vermes & putredinem, diuitiæ in pauperatē, sanitas in *di muta-* infirmitatem, vita in mortem, potentia in seruitutē, ho- *ris,* nor in ignominiam, plausus in planctum? Et quum nihil videamus stabile in hoc mundo, ipsa particularis creaturæ ruina designat, & testatur aliquando totum mundum deficere. Sed ista abscondita sunt ab oculis insipientium, qui mundi pace in sua die fruuntur. De quibus scriptum est: Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna *Iob. 21.* descendunt.

¶ Porro moraliter etiam ad peccatricem animam venit *K* Christus, sicut ipse ait: Ecce anni tres sunt, ex quo veni *Luce. 13.* querēs fructum in ficulnea hac, Venit, inquam, ipse qui *Ad animā* solus nouit quid sit in homine, & cuncta eius opera con- *ut Christi* siderat. Nam omnia nuda & aperta sunt oculis eius. *Vn- venit.* de & ipse ait: Transiens per te vidi te, & eras nuda & cō *Heb. 4.* fusione plena. Hanc animam plangit Christus pastor bo- *Ezech. 16.* nus, qui de ouis perditæ gaudet inuentione. Porro si ani- ma consideraret & præsentem suum statum in culpa, & quem

DOMINICA DECIMA

quem horrere habet futurum in pœna, utique cum Christo fieret semetipsum. Sed fallax in peccatis delectatio propinquæ mortis consideratione tollit, tollit timorem iudicii, tollit formidinem gehennæ. Hanc Propheta plangit dicens: Sordes eius in pedibus eius, nec recordata est finis sui. Hinc Propheta alius fideliter monet, dicens: Memotote istud & confundamini, redite præuicaciter ad cor, sollicitè præmeditantes quàm nobis erit terribilis hora nostræ resolutionis, qui pauor mentis, quanta tunc omnium malorum memoria, quæ obliuio transactæ felicitatis, quæ formido est consideratio iudicii. Tunc maligni spiritus egrediente anima sua opera requirunt, tunc male quæ suaserunt replicant, ut socii ad tormenta trahant. Vnus tantum in hominibus extitit, qui ante passionem suam libera voce dixit: Iam non multa loquar vobiscum, venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquam. Quis autem alter hoc dicere audeat, quum scriptum sit: Non iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuens? Et iterum: Non est homo iustus super terram, qui faciat bonum, & non peccet. Hinc Ioannes dicit: Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.

Quid itaque miseri dicturi, quid acturi sumus, qui innumera mala commisimus? Quid requirenti aduersario, & multa sua in nobis inuenienti dicemus, nisi quod solum est nobis certum refugium, solida spes, quia vnum cum illo facti sumus, in quo princeps huius mundi, & suum aliquid requisit, & inuenire non potuit, quoniam solus est inter mortuos liber, & à peccati seruitio veraci libertate solui, quia ei qui verè liber est vnimur. Itaque mortis tempore iam nos rapere non valet, quia eius membra effecti sumus, in quo non habet quicquam.

HOMILIA SECUNDA.

Eniè dies in te, & circūdabunt te inimici

V tui uallo, & circūdabunt te, & congre-

stabunt te undique. Luca. 19

In Homilia præcedenti dictum est de piissima Saluatoris compassione, nunc superest dicendum, Primò de su peruenturæ

POST PENTECOST.

120

peruenturæ calamitatis denuntiatione. Secundò, de negotiantium in dei templo seuera, sed digna eiectione, ibi: Et ingressus in templum.

Circa primum pensanda sunt domini verba, quibus A impiæ ciuitatis excidium inuitabile prænuntians, ait: Si cognouisses (nempe quæ tibi superuentura sunt) utique & ipsa mecum te fieres. Quia venient dies in te, id est, aduersum te, quæ nunc in hac die tua habes ea quæ sunt ad pacem tibi. Quadagesimo namque post Christi in cœlos ascensionem anno, hi dies subuersionis eius aduenerunt. Et aduerte, quod tempus prosperitatis nomine diei in numero singulari superius significauit: verum plurali numero nunc significat tempus aduersitatis. Siquidem modica fuit prosperitas, si calamitatibus eorum comparatur.

De quarum calamitatum magnitudine Iosephus ex ipso In prologo forum gente sacerdos exterminium & gentis & ciuitatis li. 1. c. 1. suæ descripturus dicit: Ex omnibus quæ Romano imperio parent, solam nostram ciuitatem contigit ad summum felicitatis gradum procedere, eamque ad vltimos casus In d. para- deponi. Denique omnium post condita secula res aduer- bilis iudeo- sas si cum Iudeorum calamitatibus conferantur, super- rum cala- mitas, tum iri non ambigo. Hæc ille.

Nec mirum, quandoquidē gens illa sicut ceteras gentes omnes ad accepta cœlitus beneficia ingratitude, ita & magnitudine scelerum excelsit. Quod utique disti- ptoris eorum verbis ostenditur. Ait enim:

Nō quidem recusabo dicere quæ dolor iubet. Puto si li. 6. ca. 28.

Romani contra noxios venire tardassent, aut hiatu terræ deuorandæ esse ciuitatem, aut diluuiū periturā, aut fulgu- Sodomorū ra, aut Sodomitana incēdia passuram. Multo enim magis gente lu- impiam progeniem tulit, quàm illa pertulerat. Hæc ille. d. 1. peio-

Siquidem Dei filium in lege & Prophetis sibi longe ante promissum, iam præsentem inuidia atque odio cæci cognoscere noluerunt, sed blasphemauerunt, sed crucifigentes interemerunt. Nihilominus tamen eos longanimitas Dei totis quadraginta annis in sua malitia perdurantes expectauit ad penitentiam: quinetiam portentis Iudæi por- hos, & quidem horrendis, ut futura mala resipiscentes te in mo- euaderent admonuit, teste eodem Iosepho, qui de his uis,

DOMINICA DECIMA

in hunc qui sequitur modum, dicit:

li. 7. ca. 27. ¶ Supra civitatem sydus stetit simile gladio, & per annum perseveravit cometes.

Portentum secundum. ¶ Sed & ante primos belli motus ad diem festum azyumorum populo conveniente (erat autem dies octavus mensis Aprilis hora noctis nona) circum aram itemque templum, tantum lumen effulsit, ut clarissimus dies putaretur. Et hoc usque ad mediam permansit horam, quod imperitis quidem bonum augurium esse videbatur, sacrorum verò peritos exitiale portentum non latuit.

Portentum tertium. ¶ Eodemque festo die etiam bos quum ad hostiam duceretur, agnum in medio phani peperit.

Portentum quartum. ¶ Orientalis porta interioris templi, quum esset aenea atque gravissima, & vix à viginti viris clauderetur, ferris-que ferro iunctis obserraretur, pessulósque altos haberet in saxum limen demissos, vno perpetuo lapide fabricatum, visa est noctis hora sexta patere. His autem curriculum per custodes templi magistratui nuntiatis, ascendit ille, vixque eam potuit claudere. Verù & hoc iterum ignavis quidem signum optimum videbatur. Prudentiores vero, templi tutamen sponte sua dissolutum iri cogitabant, & hostium domum esse.

Portentum quintum. ¶ Post dies autē festos vigesimo primo die mensis Maii, Iarualis quaedam imago visa est fidem superans.

Portentum sextum. ¶ Sed & ante solis occasum visi sunt per inane ferri currus totis regionibus, & armatae acies tranantes nubila, & civitatibus circumfusa.

Portentum septimum. ¶ Festo autem die, quam Pentecosten vocant, nocte sacer dotes intum templum more suo ad divinas res celebrandas ingressi, primum quidem motum quendamque strepitum senserunt. Postea verò subitam vocem audire quæ diceret: Migremus hinc.

Portentum octavum mirabile. ¶ Iesus quidam filius Anani plebeius & rusticus, quadriennium priusquam bellum gereretur, in summa civitatis pace atque opulentia, quum ad festum diem venisset quo attegijs in honore Dei componi in templo ab omnibus mos est, repente exclamare cepit: Vox ab oriente, vox ab occidente, vox à quatuor ventis. Vox in Ierosolymam & templum. Vox in maritos novos, novásque nupta. Vox

POST PENTECOST.

121

ptas. Vox ad omnem hunc populum. Atque hæc interdum noctuq. omnes civitatis vicos clamitans circumibat. Nonnulli autem virorum insignium adversum omen indignè ferentes, corripiunt hominem, multisque verberibus afficiunt. Ille autē neq. pro se, nec ad eos qui se multabāt secretò quicquam loquutus, eadem quæ prius vociferās perseverabat. Magistratus autem rati quod erat verum, magis divinum esse hominis motum, ducunt eum ad Romanorum præfectum. Vbi plagis usque ad ossa laceratus, neque supplex quicquam fuit, neque lachrymans, sed poterat inclinans maximè, flebiliter vocem ad singulos istius respondebat: Væ væ Ierosolymis. Albino autem interroganti (is namq. iudex erat) quis esset, vel unde ortus, aut cur ista diceret, nihil retulit. Non prius autē cessavit, donec eum Albius furere iudicatus dimisit. Ille autem ad belli usque tempus, neque adibat quenquam civium, nec quenquam vidit. Sed quotidie velut orationem quandam meditatus, væ væ Ierosolymis querebatur. Sed nec imprecatus est, quum in dies singulos multaretur, nec victum offerentibus benedicebat. Sola verò eius responsio ad omnes erat id triste prælagium.

¶ Maximè autem diebus festis vociferabatur, idque per annos septem & quinque menses continuos faciens, neque voce rancior fuit, neque laboravit, donec obsidionis tempore perspectis augurijs, ipse quieuit. Supra murum enim circumiens, iterum væ væ civitati, & phano ac populo voce maxima clamitabat.

¶ Quum autem ad extremum addidisset: Væ etiam mihi, lapis tormento missus eum statim peremit, animamq. adhuc illa omnia legentem dimisit. Hæc ille.

¶ Nec tamen unquam inter tot portenta, tantæque malorum imminentiæ prælagia, ille duræ cervicis populus ad resipiscentiæ potuit emolliri, ut scelera sua agnosceret, ut securim iræ coelestis iam in arborem sterilem vibratam effugeret, dignosque faceret poenitentiae fructus.

¶ Ut autem impia civitas ultioni divinæ pareret, nec in ea relinquerentur qui digni essent iram Dei precibus avertere, priusquam Romanus superueniret exercitus, divinitus admoniti sunt fideles (quorum multum in ea

C
Insanabi-
lissima
causa
Iudæorum.
Fideles se-
cedere præ-
moniti.

q vrbē

DOMINICA DECIMA

vrbe erant) vt secederent vltra Iordanem in regnum Agrippæ in ciuitatem nomine Pellam. Agrippa enim confederatus erat Romanis. Itaque quum imminente solennitate Paschali (in qua prius Christus occiderant) innumerabilis hominum multitudo circumpositis regionibus Ierosolymam (prout legitimum erat) conuenisset, circumvallata à Romanis, & obsideri cœpta est ciuitas, adeo vt hanc egredi & effugere nemo facile posset. Porro famem in ciuitate iam clausa ob tantam hominum multitudinem, ad quos nihil alimonie inferri potuit, atrocius omni bello grassabatur.

Lib. 6. c. 19.
Fames horrenda.
Latrones fame atrociores.
¶ Nam teste Iosepho, palam nulla erant frumenta. Ierumpentes autem seditiosi & latrones, scrutabantur domos. Et siquidem inuenissent aliquid, eos qui negauerant verberabant: si verò nihil inuenissent, quasi celauissent diligentius, tormentis eisdem afficiebant. Habendi autem argumento erant corpora miserorum, quum ea quæ solidis viribus starent, abundare cibo putarentur. Tabidi autem transfigebantur, nec rationis esse videbatur statim fame morituros occidere.

¶ Porro ditioribus tam manere in ciuitate quàm profugere, par erat causa pereundi. Nam quasi trās fugere voluissent, propter patrimonium quisque occidebatur.

¶ Multi clam substantiam suam, vno frumenti modio qui ditiores erant, itemque pauperes hordei, permutarunt. Inclusi deinde intimis ædium tectis, quidam summa penuria infectum (id est crudum) triticum comedebant.

Mensa nulla.
Rabida fames.
¶ Et mensa quidem nusquā apponebatur, sed incoctum subtrahentes igni cibum, diripiebant. Inedie magnitudo pudorem omnem, omnemque reuerentiam excluderat. Nam & uxores viris, & filij parentibus, & quod miserimum, matres cibum infantibus ex ipso ore rapiebant, & marcescentibus inter manus charissimis nemo parcebat, quin vitæ guttas auferret.

Nulli parsum.
¶ Edentes verò talia non latebant, sed vbique aderant qui ista diriperent. Nam sicubi clausam domum vidissent, eos qui intus erant, cibum capere hoc suspicabantur indicio, statimque ruptis foribus irruerant, victumque iam contulsum dentibus ex gutture penè reuocabant, ipse fau

cibus

POST PENTECOST.

112

cibus strangulatis. Pulsabatur autem senes, ne cibum defenderet, lacerabatur mulieres, ea quæ haberent in manibus occultantes, nullaque miseratione vel cani capitis, vel infantie, sed abstractos pueros à matrum ore pendentes, humo allidebant.

¶ Si quis autem incurrentes anteuenisset, quodque rapturi fuerant, deuorasset, tãquam si læsi, crudeliores erant. Horrenda auditu quis patiebatur in vnius panis confessionem, & vt vnum pugnum farinæ abdicum indicaret. Porro honoratiores & diuites ad tyrannos perducebantur, quorum alij insidiarum falsò accusari, occidebantur, alij quia Romanis proderent ciuitatem. Et plerumque delator subornatus aiebat, quoddam profugere voluissent.

¶ Sigillatim quidem iniquitates eorum explanare nō poterō. Vt autē breuiter dicam, neque aliam ciuitatem vnquam talia perpessam puto, neque vllam nationem post hominum memoriam malitia ferociorem fuisse. Denique ciuitatem ipsi euertere, & Romanos inuitos hanc tristem admittere victoriam cōgere, tardiusque venientem in templum ignem penè traxere. Nam & quum ardere superiorem ciuitatem vidissent, neque doluere, neque lachrymāre, sed apud Romanos qui hæc paterentur inuenti sunt.

¶ Item in sequentibus: Iudæis autem cum excundi facultate omnis etiam spes salutis adempta est, auctaque iam fante, tota domus ac familia depalcebatur. Et tecta quidem plena erant mulieribus exanimatis atque infantibus, viarum autem angusta senibus mortuis. Adolescentes autem & iuuenes turgidi, velut vmbra mortuorum per oppidum volitabant, & ubi quem casus occupauerat, decidebant. Sepelire autem funera nō poterat præ labore, & eos quibus aliqua vis supererat, pigeat, & propter multitudinem mortuorum, & quoddam de ipsis erat incertum: Nam & super eos quos sepelierant, multi moriebantur. Multi autem ad sepulchra priusquam facti dies adueniret viuui, properabant, neque luctus in illis calamitatibus, neque fletus erat, sed fame superabantur affectus.

¶ Sicis autem oculis qui tardius morentur eos qui ante se peribant, intuebantur. Altum verò silentium ciuitatem plenamque mortuis nox comprehendat. Et latrones his

Nota Iosephus phrysiæ. Incendia templi Iudæis imputatur. Cap. 24.

Omnia plena mortuis.

Latronum crudelitas inaudita.

q ij acer-

DOMINICA DECIMA

acerbiores (domus enim tantum sepulchra erant) & cadauera spoliabant, & velamina corporibus detrahentes, cum risu egrediebantur. His gladiorum mucrones propinabant, nonnulliſque iacentium adhuc spirantes ferri experientia causa trāſuerberabant. Si quis autem manum rogasset, aut ferrum sibi commodari, quo famem euaderet, superbiſſimè neſcigebatur. Illi autem primò quidem, ſumptu publico iubeant mortuos ſepeliri, quum putorem ferre nō peſſent. Deinde quòd non ſufficiebant, in valles eos ex muro præcipitabant. Quat circumiens Titus, ubi plenas cadaueribus vidit, altāq; ſanie labefactis corporibus deſtuentes, ingemuit, & extensis manibus deum teſtabatur, factum illud ſuum non eſſe.

Hostis ipſe
miſeretur.

Numerus
cadauerū,
vna porta
elatorum.

¶ Item in ſequentibus, cap. 28. Aninus Eleazari filius, trāſgreſſus ad Titum per vna m portam, quæ ſibi credita fuerat, centum & quindecim millia & octoginta dixit elata cadauera, ex quo die caſtra prope ciuitatem poſita ſunt, ex die quattadecima Aprilis, vſque ad Calendas Iulij. Hæc autem immenſa eſt multitudo. Nec tamen vel ipſe fuit opoſitus portæ, ſed publicam mercedem diuidēs, mortuos ex neceſſitate numerabat. Sepultura autem fuit, elatos ex oppido proſicere.

¶ Poſt hunc autem nobiles profugi, omnia mortuorum ſexcenta millia portis eiecta nuntiabant. Aliorum verò numerum minimè poſſe cōprehendi. Quum autē ſerendis cadaueribus viuī non ſufficerent, congeſta in maximis ædibus cadauera ſunt inclufa.

Reſhorre-
da.

¶ Poſtquam autem muro circumdata ciuitate ne herbas quidem legere iam liceret, ad hoc neceſſitatis quodiā fuiſſe compulſos, vt vel cloacas rimaretur, bouūq; veterem ſinum alimentum haberent. Stercus inde collectum, & quod nec viſui quidem tolerabile fuerat, cibus erat.

¶ De his autem qui ad Romanos tranſfugerāt dicit, quòd apud illos velociorem ad exitium reperiebant ſatietatem ea quam domi reliquerant fame. Aderant autem inflati ex inedia, & velut morbo interitus aque turgidi. Deinde vacuata replentes corpora diſ rumpebantur, niſi quòd porri deiſideria cōhibuiſſent, paulatimq; cibum diſſucto corpori obtuliſſent.

Verūm

POST PENTECOST. 108

¶ Verūm & eos qui hoc modo ſeruarentur, & alia pla- ga ſuſcepit. Quidam enim apud Syros, qui in exercitu erant ex tranſfugis deprehenditur, è ſimo ventris aureos colligens. Tranſglutientes enim eò veniebant, quòd cūctos ledicioſi ſcrutabantur, & maxima vis auri fuerat in ciuitate. Verūm hac arte per vnum detecta, totis caſtris fama percrebuit, quòd auro perſugæ pleni venirent. Ara- bium autem multitudo, & Syri ſeiſis ventribus ſupplicij dictu. minitabantur. Et hac ego clade nullam credo ſeuiores contigiſſe Iudeis. Vna enim nocte duorum millium pate facta ſunt viſcera.

Idem lib. 7. cap. 24. de Templi excidio dicit.

¶ Templum planè Dei ſententia iam dudum igne dam- nauera, euolutisq; temporibus aderat fatalis dies, qui e- rat decimus menſis Auguſti, quo etiam prius à rege Baby loniorum fuerat concrematum. Ex ædibus autem cauſam principijque ſumpſit incendium.

Excidium
templi.

¶ Sed quis hoc multū deſſedū nō putet, vt opus olim qd audiuim⁹, aut vidimus maximè admirabile tā extructiōis genere, quā magnitudinis, itemq; munificentie in ſingulis rebus, & gloriæ, quæ de ſanctis habebantur, ita con- ciderit, vel ex hoc capiat ſolatiū quòd rei animalibus, ita etiam operibus, lociſque factum ſit ineluctabile?

Nota.

¶ Mirabitur autem in eo etiam retroacti temporis ſidem: nam & menſem (vt dictum eſt) eūmq; diem ſeruauit, quo primū à Babylonij templum erat incenſum. Et à prima ſtructione templi, quam Salomon rex inchoauerat, vſque ad hoc excidium quod euenit ſecundo anno principis Veſpaſiani, mille centum triginta colliguntur anni, & ſeptem meſes, & dies quindecim.

Nota tem-
pus dura-
tionis tem-
pli.

¶ A poſteriore verò quam ſecundo anno Cyri regis Ag- geus fecerat vſque ad excidium quod Veſpaſiano impe- rante ſuſtinuit ciuitas, anni ſexcenti triginta nouem, & dies quadraginta quinque.

¶ Dum autem templum incenderetur, cædes erat inſini- ta deprehenſorum. Nec actæ fuit ætatis miſeratio, aut re- uerentia caſtitatis. Sed & pueri & ſenes, & ſacri ac proph- eti, ſimiliter interficiebantur, vnāque ſupplices cum repu- gnantibus

Gladius
ſinem iſta
ratione graſ-
ſatur.

q iij

gnantibus

DOMINICA DECIMA

gnantibus necabantur, flammæque ulterius progredientes, cum morientium gemitu concrepabat. Et pro altitudine quidem collis ardentisque operis magnitudine, tota quis ardere crederet civitatem.

¶ Iam verò multi fame maridi, in mortem penè luminibus clausis, postquàm igne templi videre in questus interim clamorémque vires receperunt. Et quidem collè in quo templum erat euelli radicitus quis putaret, & aded plena bello erant omnia, quodd & sanguis igne largior esse, plurèsq; interfectoibus interfecti videbantur. Sed & terra omnis cadaueribus tegebatur, & supra corpora mortuorū gradientes milites cursum fugientium sequebantur.

Cap. 25. ¶ Et captiuorum quidem omnium, qui toto bello comprehensi sunt, nonaginta & septem millium comprehensus est numerus. Cæterorum verò qui more hostiū per omnem obsidionis tempus perierunt, decies centena millia fuerunt. Horum plerique gentiles fuere, sed non indigent. A totis enim regionibus (vri superius dictum est) ad azyorum diem festum cōgregati, bello subito circumfusi sunt, ubi primò quidem illis pestifera lues ex loci angustia nasceretur, deinde ciuius fames.

Quam ea pax hominū ciuitas ¶ Quodd autem caperet tantam hominum multitudinem ciuitas, certum erat ex his qui ante sub Cestio fuerant. Enumeratis enim tunc viris ciuitatis, prout Florus Neroni significare cupiens contemnenti nationem, à pontifici bus petiit, vt si quo modo possent multitudinem numerarent. Illi autem quum dies festus adesset, qui pascha vocatur, quādo à nona quidem hora vsque ad vndecimam hostias cædunt, per singula quidem contubernia non pauciorum quàm decem hominum sunt (solum enim epulari non licet) multi etiam vicini conueniunt. Hostiarum quidem ducenta & quinquaginta millia, & quingētas numerauerunt. Fiunt autem vt denos epulatores per singulas hostias imputemus vicies centena, ac septingenta millia, sancti omnes & puri. Nec enim leprosis aut alio modo secundum legem immundis participare sacra permittebatur, sed ne alienigenis quidem, nisi qui ad Iudæorū ritum trāslati religionis causa venissent. Tunc igitur tota gens fato conclusa est, & facta hominibus ciuitas bello obdubatur,

POST PENTECOST.

114

batur. Itaque superat omnem humanā & diuinitus emissam pestem numerus peremptorum, quos partim palam occidere, partim cædere Romani. Rimantes enim cloacas, & sepulchra diruentes, quos offendissent iugulabant. Inuēti sunt autem isti quoque plus quàm duo millia, quorum alii manu sua, plures autem muris se vulneribus interfecerant, quum illos fames corripuisset.

¶ Et talis quidem finis obsidionis Ierosolymorum fuit. *Ciuitas excellentia* Et neque talis erat tunc ciuitatis antiquitas, neque ingentes diuitiæ, neque per totum orbem terræ diffusa notio, nec magna religionis gloria quicquam iuuit, quo minus periret christiana ciuitas, & apud omnes prædicatione sit perita.

Hec ille.

¶ Nec mirum. Quiddem incomparabile scelus interfectio nis Christi, talis fuit ultione vindicatum. Prædictum ei fuerat à Christo: Ierusalem Ierusalem quæ occidis Prophetas, & lapidas eos qui ad te missi sunt. Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti? Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Sed quo modo hoc fieri deberet, & qualiter hoc factum est, præsentis lectione prophetante domino: comprehensum est. *Mat. 23.* Quæ lectio cōuenienter hoc anni tempore ad est, mense Augusti, in Ecclesia recitatur, quod eodem tempore (prout iam recitatum est) Ierolymorū ciuitas in suorum ultionem scelerum iudice Deo ecidio multata est. Benè ergo & verè vñctorum præscin in assumpta carne humana Deus dixit:

Venient dies in te, & circundabunt te inimici tui uallo, & circundabunt te, & coangustabunt te undique, & ad terrā prosternent te, & filios tuos qui in te sunt. Et non relinquent in te lapidem super lapidem, eo quod non cognoueris tempus uisitationis tuæ.

¶ Venient, inquit, dies in te. Isti sunt dies super hanc G ciuitatem vaticiniis prophetarum prænuntiati, sicut per Ezechielem prædictum est: Ciuitas effundens sanguinem in odio sui, vt veniat tempus eius quæ polluta es in sanguine qui à te fusus est. Appropinquare fecisti dies tuos. Circundabunt te, inquit, inimici tui, id est, in tua exitia q. iij cum

DOMINICA DECIMA

cum ingenti exercitu Romani principes, Vespasianus scilicet, qui bellum incepit & vastauit regionem, & huius filius Titus, qui ciuitatem obsedit, & hanc simul vnâ cum gente, & templo irreparabili deleuit excidio. De his inimicis vaticinante Balas ante multa secula fuerat pronuntiata. Venient in trieribus de Italia, & superabunt Assyrios, vastabuntque Hebræos.

Vallum
quid.

Quo meri-
to vallo
circundan-
tur.

Digne in-
dici obsidio-
ne circun-
datur.

Isa. 10.

¶ Quomodo autem circumdaturi essent eam ostendit, dicens: Circundabunt te inimici tui vallo. Est autem vallus, concatenatura facta de palis & lignis: ranis succis saliter ipsi palis innexis. Romani enim ciuitatem obsidentes, tres aggeres circa eam comportauerunt vallismunitos, vt nulli vel egrediendi vel ingrediendi facultas esset. Digne autem ciuitas vallo ab hostibus circumdatur, quæ Christi caput spinea corona circumdederit. Sequitur.

¶ Et circumdabunt te, scilicet hostes. Sua enim præsentia corporali hanc hostilibus armis obsidenter, nullo ferente auxilium circumdederunt, quia & ipsa Christum dominum hostili animo, & callidis insidiis circumdederat, sicut in Evangelio dicitur: Ambulabat Iesus in templo, in porticu Salomonis. Circumdederunt ergo eum Iudæi, & xerunt ei: Quousque animam nostram tollis? Quod etiam propheta ex ipsius domini persona conqueritur, dicens: Circumdederunt me vituli mûlei, tauri pingues obsederunt me. Et rursus: Circumdederunt me canes mûli, consilium malignantium obsedit me. In horto etiam vixisse illis permisit, lateribus, & facibus, gladiis, & sustinuit circumdederunt eum. Sequitur.

¶ Et conungstabit te undique. Valde enim angustati fuerunt in obsidione Iudæi: intus enim (sicut ostensum est) extrema inedia & peste consumebantur, sed & seditionum gladiis passim sine vlla miseratione cadebant, de foris autem exitiali bello premebantur.

¶ Qui autem fame cogente exire potuerunt vt ad refocillandam animam saltem radices aut quodcunque agreste holus colligerent, in manus hostium incidebant. Et quoniam tantus erat captiuorum numerus, vt tunc custodiri non possent, euulsis oculis, & manibus amputatis, d. ciuitatem quasi ad certæ mortis ergastulum redire con-
tuli

POST PENTECOST.

125

palli sunt. Hæc illis longè antè Moyses ipso prædixerat. In omni terra tua obsideberis intra portas tuas, & comedes fructum vteri tui, & carnes filiorum tuorum & filiarum tuarum quas dederit tibi dominus, in angustia & vastitate qua opprimet te hostis tuus. Hoc factum esse in obsidione Iosephus refert, dicens:

Li. 7. ca. 13

¶ Mulier quædam Maria nomine, filia Eleasari, ex regione trans Iordanem, genere, ac diuitiis nobilis, quæ fugerat Ierosolymam, cum cæteris obsidione premebatur. Huius alia quidem bona tyranni diripuerunt quæ in oppidum comportauerat. Reliquias verò conditorum, irrumpentes domum eius satellites quotidie auferebant. Grauius autem mulier indignabatur, propterea quæ raptoribus sepius maledicens eos contra se vehementius irritabat, quum neque iratus neque miserans eam quispiam vellet interficere. Sed victum quidem patrandò aliis parabat. Vndique autè adempta iam spe victus acquirendi, fames viscibus & medullis eius irrepserat. Plur tamen hanc iracundiam quam fames succedebat. Igitur vi animi ac necessitate impulsus aduersus naturam excitatur, rapitque filium quem lactentem habebat, miserum te ait infans in bello & fame, & seditione, cui te seruaueris? Apud Romanos etiâ si vixeris seruiturus es, fames autem præuenit seruitutem. His verò seditionis sequiores sunt. Esto igitur mihi cibus, & seditionis furia, & humanæ vitæ fabula, quæ sola deest calamitatibus Iudæorum. Et hoc dicens simul occidit filium, comamque medium comedit. Adopertum autè reliquum seruauit. Ecce aderant seditionis & contaminatissimi iudoris odore capti, mortem ei statim nisi quod parasset ostenderet, minabatur. Illa verò bonam partem se reueruisse respondens, aperit filii reliquias. Illos autè horror cepit atque demencia, visusque ipso dirigerunt. At mulier, & hic, inquit, est verè filius meus, comedite, nam & ego comedi. Nolo sitis aut famina molliores, aut misericordiores matre. Quod si vos mea sacrificia repudiatis, ego quidem comedi, reliquum eius me manebit. Post hoc illi quidè tremantes exierunt, ad hoc solū timidi, vixque hoc sibi matri cessere. Mox autem repleta est eo scelere tota ciuitas, & unusquisque ante oculos sibi eadem illam proponens, tanquam hoc ipse

DOMINICA DECIMA

ipse admisit horrebat. ab omnibus autem quos fames urgebat, properabatur ad mortem, & beati appellabatur qui priuquam id pateretur, interiscent. Cito autem Romanis nuntiata est illa calamitas. Porro Cæsar super hoc Deū placabat: siquidem Iudæis pacem obtulisset, eisque liberam proposuisset omnium obliuionem quæ commiserant. Illos autē pro concordia seditionē, bellū pro pace, p

Iudæis suū rant. Illos autē pro concordia seditionē, bellū pro pace, p impudē fatietate atque opulētia famem optasse, & qui propriis manibus templū quod ipse eis seruasset, incendere cōperant, huiusmodi alimentis eos esse dignissimos. Verūta-

men scelus huius nefandi victus ruina sese patriæ aperta rum, neq. relictū in orbe terræ ut Sol inspiciat ciuitatem in qua matres sic vincerentur. Hanc calamitatem sibi superinduxerāt, qui Christum dei filium in cruce suis felus ex-
cratur.

I Post captionem namque ciuitatis secuta est euersio, quæ designatur quum dicitur: Et ad terrā posternent te. Cūcta namque ædificia, turres, & muros ciuitatis deiecerunt in terram. Ipsi enim verum & viuum templum diuinitatis, corpus Christi, morte violauerunt atque soluerunt, ita ut in terram per sepulturam ceciderit.

I Quinta calamitas fuit, ipsorum Iudæorum occisio, quæ notatur ibi: Et filios tuos qui in te sunt, id est, Iudæos qui tibi geniti sunt subaudi, prosternent ad terram, sine ulla misericordia trucidando. Quod præuidens Ieremias lamentabatur, dicens: Iacuerunt in terra foris puer & senex. Virgines meæ & iuuenes mei ceciderunt in gladio, interfecti in die furoris tui. Hæc merito passi sunt qui Christi filios, discipulos scilicet & fideles, ad mortem usque fuerant persequuti.

Omnimoda desolatio.
Mich. 3.
Gregor.
I Sexta calamitas fuit omnimoda ipsius desolatio, quæ ibi notatur: Et nō relinquet in te lapidem super lapidem, secundum quod prædictum fuerat per prophetam: Sion quasi ager arabitur, & Ierusalem quasi acervus lapidum erit, & mons templi in excelsa sylvarum. Relictum non esse lapidem super lapidem, etiā ipsa iam eiusdem ciuitatis transigratio attestatur. Quia dum nunc in eo loco constructa est ubi extra portam fuit dominus crucifixus, prior

POST PENTECOST.

126

prior illa Ierusalem funditus est euersa.

I Nam quū Romani euersa ciuitate abiissent, Iudæi qui sese in speluncis & syluis abdiderant, egressi, ciuitatē reedificare cōperunt. Quod ut cognouere Romani, miser sit ed Elium Hadrianum, qui sic reliquias ciuitatis euerit, ut lapis super lapidem non remaneret. Sed & edicto prohibere Romani quēquam illic aut in circumiacente regione consistere Iudæorum. Postmodum Elius modicam ædificauit ciuitatem, ubi iam ciuitas sita est, quam etiā à suo nomine Eliam appellauit, quod nomen postmodum per tempora longa retinuit.

I Constat ergo primam urbem non esse reedificatā: quādoquidem quæ nunc est ciuitas, in alio loco sita est quā illa primitiua. Locus enim ubi crucifixus est dominus, & hortus in quo sepultus est, modò sunt in medio ciuitatis, quæ tunc erant extra portam (sicut iam dictū est) quo modo nunc cernimus patibula crucisque reorum extra ciuitates esse.

I Itaque hæc illa sunt quæ Christus Iudæorum loco pariter & genti superuentura cum lachrymis prænuntiavit. Sed quis iam ullis possit verbis consequi voces flentium, desperantium lamenta, miserorum singultus, morientium gemitus, quibus inter tot & tanta mala undique ciuitas resonabat? Sed auerterat ab illis misericordiam suā Deus propter nimis pertinacem gentis impietatem, & maxime quia Christi lachrymas veramque futurorum malorum prænuntiationem obstinatis contempserant animis.

I Prædixerat enim: Quum videritis circumdari ab exercitu Ierusalem, tunc scitote quia appropinquauit desolatio eius. Tunc qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes, & qui in medio eius, discedant, & qui in regionibus, non intrēt in eam, quia dies ultionis hi sunt, ut impleantur omnia quæ scripta sunt. Væ autem prægnatibus & nutrentibus in illis diebus. Erunt enim pressura magna super terram, & ira populo huic. Et cadent in ore gladij, & captiui ducentur in omnes gentes, & Ierusalem calcabitur à gentibus, donec impleantur tempora nationum. Tantorum autem malorum eladiumque causam ostendit, dicens:

Eo

DOMINICA DECIMA

Et quod non cognoueris tempus uisitationis tue.

Greg. **Theoph.** Creator quippe omnium per incarnationis sue mysterium hanc visitare dignatus est, sed ipsa timoris & amoris illius recordata non est. Tempus uisitationis tue, inquit, id est, mei aduentus. Veni enim uisurus & saluaturus te. Quod si cognoscere & in me crederes, esses pacata Roma, & ab omnibus exempta periculis, sicut & omnes qui in Christum credebant, euaserunt.

Luc. 2. **Iudas simi** **les agrote** **retari.** Porro tempus uisitationis illud fuit, de quo Zacharias prophetauerat, dicens: Per viscera misericordiae dei nostri in quibus uisitauit nos oriens ex alto, tempus scilicet gratiae quo Iudaeos ingratos sua corporali praesentia doctrinaeque & miraculis dei filius non secus ac diurni temporis morbo laborantes, medicus celestis uisitauit. Sed malicia sua atque inuidia caeci, quem tamen ex prophetarum uaticiniis quam eius operibus nosse poterat si uoluissent, cognoscere noluerunt. Unde & super eorum caecitatem conqueritur dominus per prophetam, dicens: Miluus in caelo cognouit tempus suum, turtur & hirundo & ciconia custodierunt tempus aduentus sui, populus autem meus non cognouit iudicium domini. Propter hanc eorum spontaneam caecitatem benigna Christi uisitatio perditionis eorum exitit occasio, secundum quod eis longe ante praedixerat.

Ier. 8. Populus durae ceruicis es, semel ascendam in medio tui, & delebo te. Nempe dei patientiam, scelerum suorum impunitatem existimantes, ea grauitate & longo tempore fuerant abusi, diuitias bonitatis & patientiae & longanimitatis eius contemnentes, ignorantique quoniam benignitatem dei ad poenitentiam eos inuitabat. Verum illi secundum duritiam suam & impoenitentem cor thesaurizabant sibi iram in die irae & reuelationis iusti iudicii dei. Propterea (inquit Esaias) expectat dominus ut misceatur uestri.

Exod. 33. Vbi autem emendatio tandem nulla est, uisitat dominus iniquitatem patrum in filios, in tertiam & quartam generationem. Porro Iudaei in illo odio quod aduersus Christum a se crucifixum semel conceperunt, usque adhuc contumaci furore persistunt. Nam & Christum in membris suis sunt persequuti, & Apostolos eius Petrum & Iohannem occiderunt, Iacobum percusserunt gladio, Paulum lapidatum

Luc. 2. **Iudas simi** **les agrote** **retari.** Porro tempus uisitationis illud fuit, de quo Zacharias prophetauerat, dicens: Per viscera misericordiae dei nostri in quibus uisitauit nos oriens ex alto, tempus scilicet gratiae quo Iudaeos ingratos sua corporali praesentia doctrinaeque & miraculis dei filius non secus ac diurni temporis morbo laborantes, medicus celestis uisitauit. Sed malicia sua atque inuidia caeci, quem tamen ex prophetarum uaticiniis quam eius operibus nosse poterat si uoluissent, cognoscere noluerunt. Unde & super eorum caecitatem conqueritur dominus per prophetam, dicens: Miluus in caelo cognouit tempus suum, turtur & hirundo & ciconia custodierunt tempus aduentus sui, populus autem meus non cognouit iudicium domini. Propter hanc eorum spontaneam caecitatem benigna Christi uisitatio perditionis eorum exitit occasio, secundum quod eis longe ante praedixerat.

Exod. 33. Populus durae ceruicis es, semel ascendam in medio tui, & delebo te. Nempe dei patientiam, scelerum suorum impunitatem existimantes, ea grauitate & longo tempore fuerant abusi, diuitias bonitatis & patientiae & longanimitatis eius contemnentes, ignorantique quoniam benignitatem dei ad poenitentiam eos inuitabat. Verum illi secundum duritiam suam & impoenitentem cor thesaurizabant sibi iram in die irae & reuelationis iusti iudicii dei. Propterea (inquit Esaias) expectat dominus ut misceatur uestri.

Luc. 2. **Iudas simi** **les agrote** **retari.** Porro tempus uisitationis illud fuit, de quo Zacharias prophetauerat, dicens: Per viscera misericordiae dei nostri in quibus uisitauit nos oriens ex alto, tempus scilicet gratiae quo Iudaeos ingratos sua corporali praesentia doctrinaeque & miraculis dei filius non secus ac diurni temporis morbo laborantes, medicus celestis uisitauit. Sed malicia sua atque inuidia caeci, quem tamen ex prophetarum uaticiniis quam eius operibus nosse poterat si uoluissent, cognoscere noluerunt. Unde & super eorum caecitatem conqueritur dominus per prophetam, dicens: Miluus in caelo cognouit tempus suum, turtur & hirundo & ciconia custodierunt tempus aduentus sui, populus autem meus non cognouit iudicium domini. Propter hanc eorum spontaneam caecitatem benigna Christi uisitatio perditionis eorum exitit occasio, secundum quod eis longe ante praedixerat.

Exod. 33. Populus durae ceruicis es, semel ascendam in medio tui, & delebo te. Nempe dei patientiam, scelerum suorum impunitatem existimantes, ea grauitate & longo tempore fuerant abusi, diuitias bonitatis & patientiae & longanimitatis eius contemnentes, ignorantique quoniam benignitatem dei ad poenitentiam eos inuitabat. Verum illi secundum duritiam suam & impoenitentem cor thesaurizabant sibi iram in die irae & reuelationis iusti iudicii dei. Propterea (inquit Esaias) expectat dominus ut misceatur uestri.

Luc. 2. **Iudas simi** **les agrote** **retari.** Porro tempus uisitationis illud fuit, de quo Zacharias prophetauerat, dicens: Per viscera misericordiae dei nostri in quibus uisitauit nos oriens ex alto, tempus scilicet gratiae quo Iudaeos ingratos sua corporali praesentia doctrinaeque & miraculis dei filius non secus ac diurni temporis morbo laborantes, medicus celestis uisitauit. Sed malicia sua atque inuidia caeci, quem tamen ex prophetarum uaticiniis quam eius operibus nosse poterat si uoluissent, cognoscere noluerunt. Unde & super eorum caecitatem conqueritur dominus per prophetam, dicens: Miluus in caelo cognouit tempus suum, turtur & hirundo & ciconia custodierunt tempus aduentus sui, populus autem meus non cognouit iudicium domini. Propter hanc eorum spontaneam caecitatem benigna Christi uisitatio perditionis eorum exitit occasio, secundum quod eis longe ante praedixerat.

POST PENTECOST.

127

datum pro mortuo reliquerunt, Stephanum uero lapidi. Act. 14. bus obruentes necauerunt, imò & si facultas daretur, ipse Act. 7. filius dei filii denud crucifigerent, ut nihil miremur si sanguis Christi usque adhuc ab eis requiratur.

Cur nō de- **luti Iudei.** Non tamen Iudeos gentem ex toto deleri uult Deus, M quum ob multa, tum propter pia merita patriarcharum, prophetarum, & Apostolorum Christi, qui secundum carnem ex eorum populo prodierant, tum propter eorum apud deum praesentiam gratiam, qua peculiari dei populus olim extiterunt, tum quia Iudaei sibi testes sunt suae reprobationis. Nam nec idola colunt, nec legem Moysi (tametsi nunc inuilem) praeruaricantur, imò districte custodiunt, nec tamen a deo liberantur, quo modo olim patres eorum clamauerunt ad dominum quum tribularentur, & de necessitatibus eorum eripuit eos. Et eduxit eos de tenebris & umbra mortis, & uincula eorum dirupit. Sic enim erepti fuerant de seruitute Aegypti, & postmodum de Babylonia captiuitate longo postliminio reuersi, terram suam rursum possederunt.

Et quoniam hanc nunc irreuerenter amiserunt, & grauiori diuturniorique poena quam ullo unquam tempore progenitores eorum multati sunt, dubium non est eos aliquo scelere grauiore contaminari quam fuerint uniuersa crimina maiorum, quandoquidem illos Deus saepe liberauerit, hos autem in ea qua nunc sunt calamitate per amos Christum nos iam mille & quingentos dereliquerit. Quod proculdubio crimen aliud nullum est, quam incomparabile secundum interemptionis Christi.

Promiserat olim Deus quod reduceret captiuitatem eorum de cunctis locis, modo legem eius seruarent, nunc autem & legem eius seruant (ut dictum est) nec tamen liberantur, obstat enim eis sanguis Christi per eorum patres effusus, quem & ipsi suis filiis superinduxerunt, clamantes: Sanguis eius super nos, & super filios nostros, quatenus luere propterea non possunt, quod paternum crimen haecenus approbarint. Illi occiderunt, isti blasphemant & oderunt, ambo facinus impleuerunt, illi manu, hi corde.

Sed & hanc ob causam non penitus delentur, ut sint ipsi nobis iuge correctionis exemplum, ut dum eos cernimus

DOMINICA DECIMA

mus grauibz flagellari calamitatibz, sollicitè caueamus, ne & ipsi incidamus in eorum incredulitatis exemplum. ¶ Præterea & hanc ob causam nō delentur, quoniam per eos in Christi fide confirmamur, dum ex eorum quos custodiunt legis & prophetarū libris, ea quæ sunt nostræ in Christum fidei aduersum eos defendimus & probamus. Denique passionem nostri redemptoris & alia pleraque nostræ salutis mysteria per ipsos Iudæos (nēpe ministros malos) operatus est Deus. Ipsi tametsi nescientes faciunt mortis Christi domini nostri obliuiscamur, iuxta quod ait Psalmista: Deus ostendit mihi super inimicos meos ne

Quibus in occidas eos, nequando obliuiscantur populi mei. *deorū ma-* la superne. niunt, autem valde nobis attendendum est, ne & ipsi (si tempus nostræ visitationis non agnouerimus) in ea mala quæ Iudæis superuentura dominus prænuñtiavit, spiritualiter incidamus. Vnde operæpretium est ea per singula repetendo diligentius expendere. Ait igitur: Primò, Venient dies in te, id est, contra te, videlicet, in inualida ac misera senectute, quando iam caligant oculi, aures obsurdescunt, nec cibi, nec vini quæ olim iam adest voluptas, membra tremunt, crura nutant, & vix brevis iam somnus carpitur. Vnde ait quidam:

Incommo- *da senectu-* *tis,* *Inuenalis,* ¶ Sed quàm continuus, & quantis longa senectus Plena malis, deformem & tæterum anto omnia vultum Dissimilēque sui, deformem pro cute pellem Pendenteisque genas, cum voce tremencia labra: Et iam lene caput, madidique infantia nasi. Frangendus misero gingiua panis in ermi. Visque adeo grauis vxori natisque sibi que, Vt captatori moueat fastidia Collo. Et post pauca: ¶ Præterea minimus gelido iam corpore languis Febre calet sola, circumfilit agmine facto Morborum omne genus. Item post: ¶ Ille humero, hic lumbis, hic coxa debilis, ambos Perdidit ille oculos, & lufcis inuider, huius Pallida labra cibum digitis capiunt alienis. ¶ Orabat propheta, dicens: Ne proicias me in tempore senectutis, quā defecerit virtus mea, ne derelinquas me.

POST PENTECOST. 128

In iuuentute tempus interpellas pro omine, in senectute non ita. Quid igitur facto sit opus docet qui ait: Memēto creatoris tui in diebus iuuentutis tuæ, antequam veniat tempus afflictionis tuæ, & appropinquent anni de quibus dicas: non mihi placent.

¶ Secundò dicit: Circundabūt te inimici tui vallo. Itaque O post dies peccatricis vitæ adueniet dies mortis, cui succedent pœnarum dies æterni, sicut scriptū est: in memetip- *Iob. 39.* so marcescit anima mea, & possidēt me dies afflictionis.

¶ Agonizāte enim anima peccatrice in exitu eius à cor- *Damones* pore, & ipsa suo modo dictas à Christo patitur aduersita- *vt animā* tes & angustias. Circundabūt te, inquit, inimici tui vallo. *circūdant* Qui sunt enim animæ maiores inimici, quàm maligni *vallo,* spiritus, qui hāc à corpore exeuntē obliuiscunt, quā in carnis amore positā deceptoris delectationibus fouēt? Quā vallo circundant, quia ante mēis eius oculos reductis iniquitatibus quas perpetravit, hāc ad societatem suæ damnationis coartāt, vt in ipsa iam vitæ extremitate deprehēsa, & à quibus hostibus circūfusa sit videat, & tamen euadendi aditū inuenire non possit, quia iam operari bona non licet, quæ quum licuit agere, contempsit.

¶ Itaque peccatricem animam inimici quasi triplici vallo circundant, quando ei inter mortis angustias peccata cogitationum, loquutionum, & operum, ne ad spem salutis æternæ egredi possit, obiciunt, vt quæ prius se per multa dilatauit in scelere, ad extremum de omnibus angustetur in retributione.

¶ Tercio dicit: Et circundabunt te sua scilicet horribili *Vt animā* presentia spiritus maligni. Peccatricem namque animam *circūdant,* doloribus & angustis mortis pressam visque adeo obliuiscunt & circundant, vt quā euadere possit, non videat.

¶ Verbi gratia: Si perdix lateat sub arbutulo, quod à mille *Simile.* le canibus circundatur, sintque in aëre circūfuso falcones mille, venatores autem contis hanc euolare compellant, quantis illa arctatur angustis!

¶ Nō secus ante mortis exitum misera peccatrix anima in corpore (quasi in quodam arbutulo) latens, vndique septa suis hostibus premitur. Nā & dolorū stimulis egredi vel inuicta compellitur, egrediens autem inimicos se obli-

DOMINICA DECIMA

Dan. 12.

Vt anima angustatur.

2. Reg. 1.

Grego. Vt ad terram prosternatur.

Job. 10.

Ecl. 9.

Grego. Lapis super lapide non relinquitur.

obsidentes effugere nequaquam potest. Ve merito dicat: Angustia mihi sunt undique. Quum autem iam inimicis suis in pradam venerit, sero lamentatur, dicens: Susceperunt me sicut leo paratus ad pradam, & sicut catulus leonis habitans in abditiis.

P Quartò dicit: Et coangustabunt te undique. Concluditur enim tunc inter vitam & mortem, inter peractam culpam & pœnam promeritam, constringit eam mortalis vitæ terminus, & accipitis sententia iudicij, nec mitiganda nec reuocanda in æternum. Dicebat moribundus Saul diuini mandati præuicator: Interfice me, quoniam teneo me angustia.

Quintò dicit: Et ad terram prosternet te. Tunc anima per cognitionem reatus sui ad terram conseruitur, quum ipsius caro (quam vitam suam credidit) redire in puluere vrgetur, sicut scriptum est: De terra facta sunt omnia, & in terram pariter reducentur. Porro descendente in terram corpore rapitur anima sepelienda in inferno, iuxta quod dicit Plalmista: Introibunt in inferiora terræ, tradentur in manus gladij, partes vulpis erunt. Terrâ hæc appellat sermo diuinus terram miseriæ & tenebrarum, vbi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.

Sextò dicit: Et filios tuos qui in te sunt, subaudis, prosternent tecum ad terram. Istos animæ pereuntis filios eius opera intelligimus, quæ tunc in terram prosternuntur, quando ad gloriæ meritum inutilia prorsus deprehensa auctorem suum destituunt & confundunt. Et ea tandem inutilia sibi esse recognoscit, quibus autem neglecto cœlo vitæ suæ tempus impedit. Sed & filij operum velut in terram prosternuntur, quando quidem omnis facultas operandi de cætero penitus aufertur, dicte Salomone: Nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia est apud inferos, quò tu properas.

Septimò dicit: Et non relinquent in te lapidem super lapidem. Peruersa etenim mens quum peruersæ cognitioni adhuc peruersiorem adificet, quid aliud quàm lapidem super lapide ponit? Sed in destructa ciuitate lapis super lapidem non relinquitur, quia dum ad vltionem suam anima ducitur, omnis ab illa cogitationum suarum constructio.

POST PENTECOST.

129

structio dissipatur, sicut scriptum est: Exibit spiritus eius & reuertetur in terram suam, in illa die peribunt omnes cogitationes eorū. Dux enim vel contra deum, vel proximum cogitationes, per lapidū significationē intelligi possunt. Quæ autem hæc omnia pariat, subiungit, dicens:

Eo quod non cognoueris tempus visitationis tuæ. Si quidem prauam animam multis modis Deus visitare conseruit. Nam assidue hanc visitat præcepto, aliquando autem flagello, aliquando verò miraculo, vt & vera quæ nesciebat audiat: & tamen adhuc superbiens atque contemnens aut dolore compuncta redeat, aut beneficiis deuicta multum quod fecit erubescat. Sed quia visitationis suæ tempus minimè cognoscit, illis in extremo vitæ inimicis traditur, cum quibus in æterno iudicio damnationis perpetuæ societate colligatur, sicut scriptum est:

Quum vadis cū aduersario tuo ad principem in via, *Luc. 12.* da operā liberari ab illo, ne forte trahat te ad iudicem, & iudex tradat te exactori, & exactor mittat te in carcerem.

Adversarius quippe noster in via, est sermo dei contra ritus nostris carnalibus desideriis in præfenti vita, in quo ipse liberatur qui præceptis eius humiliter subditur.

Alioqui a duellariis iudicij, & iudex tradet te exactori, quia ex sermone domini contempto reus peccator tenetur in examine iudicis. Quem iudex exactori tradet, quia hinc maligno spiritui ad vltionem trahere permittit, vt cōpulsam animam ipse ad pœnam de corpore exigat, quæ ei ad culpam sponte consentit. Exactor mittit in carcerem, quia per malignum spiritum in inferno detruditur, quousque dies iudicij adueniat, ex quo iam inferni ignibus simul & ipse crucietur.

Circa secundum principale dicitur:

Et ingressus Iesus in templum, coepit elucere vendentes & ementes, dicens illis: Scriptum est: Quia domus mea, domus orationis est. Vos autem fecistis illam speluncam latronum.

Hic describitur negotiantium in templo seuera sed digna electio. Et ingressus, inquit, Iesus in templum. Nō habebat dominus vllum in amplissima ciuitate domici-

*Vt animā deus visitat.**Luc. 12.**R**t**hum,*

DOMINICA DECI MA

Primo tem
plum adeu
dum.
Ium, adeoque templum (nempe patris sui pallatium) in
gressus est. Quod etiam Christianos docet imitari, ut quū
aliquid proficiuntur, domini templum primum adeant,
dicente Psalmista: Introibo in domum tuam, adorabo ad
templum sanctum tuum in timore tuo.

Sacerdotes
in templo
negotian
tes.
¶ Sanè grauerit tulit dominus templum suū auaritiæ stu
diis prophanari. Nam cepit eicere vendentes & emen
tes in illo. In Matthæo & Marco additur, quod mēsas nu
mulariorum, & cathedras vendentium columbas, euerit.
Sacerdotes enim auaritiæ suæ consulentes, in atrijs tem
pli animalium venditores statuerant, ut hostias in prom
ptu venales reperirent, qui de longinquo venientes has
secum adducere commodè non poterant. Ecce quā a
tē excogitauerant sacerdotes prophani, cultores mammo
niæ magis quā Dei, quibus artib⁹ de populo sub religio
nis prætextu prædæ agerent, ut scilicet animalia quibus
ad sacrificia opus erat ipsi venderent, quæ à populo rur
sus oblata reciperent. Et ut nulla excusatio relinqueretur
iis qui pecuniam nō habentes quæ offerrent animalia e
mere non valebāt, etiam illic nummularios statuerūt, qui
mutuam illis sub certa cautione pecuniam darent.

Ex eccl. 18.
Peccatum
grauē in te
plo nego
tiantium.
¶ Et quia vsuras accipere prohibente lege nefas erat, aliā
technam excogitauerant, ut pro vsurariis collybistas in tem
plo ponerent, qui pro mutuata pecunia varia tragemata
& fructuū diuersorum munuscula vsurarum loco recipe
rent. Tameis & hoc lege prohiberetur, dicente Propheta
vbi virum iustum describit: Ad vsuram non cōmodauerit,
& nō amplius acceperit. In his grauerit Deus offendebat
tur. Tum ratione auaritiæ sacerdotum. Tū quod huiusmo
di negotiationes exercebātur in tēplo dei. Tum quod eo
magis hæc eorum seruiebat negotiatio, quo dies festi solē
tiores agebantur. Tum propter nefarias quas illic exerce
bant vsuras, receptis donis pro pecunia mutuata.

Orige.
¶ Ingressus itaque dominus templum, cepit eicere tam
ementes in illo quā vendentes, qui de domo orationis
speluncam latronum effecerant.

¶ Et quidem altiori mysterio Christus qui narrauit ma
la vētura, & protinus templum ingressus est, ut de illo vē
dentes & ementes eiceret, innotuit, quia ruina populi
ma

POST PENTECOST.

130

maximè ex culpa sacerdotū fuit. Euerfionem quippe de
scribens, sed vendentes in templo & ementes feriens, in
ipso effectu sui operis ostendit vnde radix prodiit perdi
tionis.

¶ Porro inter omnia Christi miracula illud maximū fuit, S
ut tantam potentum hominum turbam, e loco in quo au
thoritate vigeant, vnus solus homo, & quidem pauper, Summum
& vsque adeo illis contemptibilis, ut hunc post paucos
dies crucifigerent, turbam inquam lucris suis cupidissi
mè intentam eicere potuerit, quod vtiq; numerosus nō
fecisset exercitus. Nam igneum quippiā sydereumque ex
eius oculis elucebat, & diuinitatis suæ maiestas ita reful
gebat in facie, ut ex tanta multitudine resistere nullus au
deret. Et dicebat illis: Scriptum est loquēte Domino, quia
domus mea (mihi dedicata & à me electa) domus oratio
nis vocabitur, non domus negotiationis, non spectaculo
rum, non vanæ locutionis.

¶ Quid autem sit ibi agendum docet, qui ait: In oratorio
nemo aliud agat, nisi ad quod factum est, vnde & nomen
accepit. Itaque si quis vendit eicietur, & præcipue si vē
dat columbas. Si enim ea quæ mihi à spiritu sancto sunt re
uelata & credita aut in vulgus pretio vendidero, aut ab
que mercede non docuero, quid aliud facio nisi colum
bam, id est, spiritum sanctum vendi?

¶ Generaliter autem docet seculares à Dei templo abef
se debere contractus, specialiter autem nummularios re
pulsit, qui de pecunia Domini (id est, scriptura diuina) lu
crum quærent. Vos, inquit, fecistis illam speluncam latro
num. Vbi Hieronymus. Latro est, non sacerdos, & templū
Dei in speluncam latronum conuertit, qui lucra de reli
gione sceltatur, cultusque eius non tam dei cultus, quā
negotiationis occasio est. Porro vēdentes in templo sunt,
qui hoc quod quibusdam iure competit, ad praxim lare
giuntur. Iustitiam enim vendere, est hanc pro praxim acce
ptione seruare. Ementes verd in templo sunt, qui dū hoc
persolvere proximo quod iustum est nolunt, dumque re
iure debitam facere contemnunt, dato patronis praxim
emunt peccatum.

¶ Sanè quæ dicta iam sunt faciendo, dominus significauit
r ij futuros

Hierony.
Summum
Christi mi
raculum.

Esa. 56.

August. in
reg.
Orige.
Negotia
tio nefaria

Ambro.
Incepatio
grauis.

Vendentes
& emen
tes.
Grego.

DOMINICA DECIMA

Aug. de quæst. euân. 2.
T futuros in ecclesia, qui sua illic negotia potius agerēt, vel certe qui illic sceleribus suis occultandis haberent receptacula, quā ut Christi charitatem sequerentur, & peccatorum confessione accepta venia, corrigerentur. Et utique sicut latent in spelunca latrones ut deprudentur trahentes, ita quidam in Dei templo sub religionis pallio quasi in occulto latentes sectantur auaritiam, sicut scriptum est: Nunquid non spelunca latronum facta est domus ista?

Dei templum ut si monia cōtaminat.
¶ Quis autem verbis explicare posset, quæ & quanta per Simoniacos & Giesitas, id est, emētes & vendentes in Dei templo nunc fiant latrocinia? Ad eod iam hæc inualuerūt, ut pro licitis, imō etiam pro legitimis pertinacissimē à plebisque defendantur.

¶ Nec finis horum, nisi hos Christus ē templo eiiciens domum suam quæ domus orationis esse debet, huiusmodi latrocinantium colluue reddiderit expurgatam. Nam sacerdotio vitiatō, quæ posset sanitas esse ī populo. Sicut enim de templo omne bonum egreditur, ita & de templo malū omne procedit. Sicut quum videris arborem arcentibus foliis marcescentem, mox intelligis quia vitium habet in radice: sic quum videris populum indisciplinatum, scito quia sacerdotum eius non est sanum.

Cur sine premonitione expulsi.
¶ Sed dicat aliquis: Quid hoc sibi vult quoddā misericors & mansuetus dominus eos quos de templo eiecit non ante admonuit, sed hos protinus verberibus & flagello de domo Domini exturbauit? Respondetur, quia eum qui se peccare non ignorat, sed sciens peccat & volens, nec admoneri opus est, nec reddi certiorē. Quoniam ergo Iudei qui sacris literis edocti erant, non debere mercimonia exerceri in templo, sed nec lucrum ex sacrificiis querere, vel scripturæ non credere, vel si credabant, sedere tamen nolebāt, iustum erat ut à Domino palam ipso opere, nulla monitione præuia corriperebantur.

Os. 6.
¶ Nec enim ignorare poterant Dei templum orationis domum esse, sed nec illud quod paulō antē ex Ieremia citatum est, nec illud in Os. Ego ego sum dicit Dominus, ego vidi in domo Irahel horrendum: ibi fornicationes Ephraim, ibi rapina & usuræ, unde proveniūt diuitiæ affluentes.

POST PENTECOST.

131

fluētes. Sed nec illud in cognitum erat eis quod fuerat dictum per Zachariam prophetam: Non erit ultra mercatōr in domo Domini.

¶ Sed nec putandum est vllatenus fuisse profuturum, si V antē verbera fuissent à Domino correptionis verbis præmoniti, qui proculdubio ipsius verba fuissent contemptu incorigibili, sicut modo in his qui scientes prudētēque delinquist, (nempe qui scripturas nonerūt) cōspicimus, quos si quis verbis arguere vel ut respiscant monere tētauerit, ex pravis reddet deteriores. Nec enim à suis reuocari quēdā sceleribus, donec peccandi facultatem vnā cum vita amittāt. Verū quoniam peruersa hæc esse omnia verbis redemptoris nostri (id est, per sacras paginas) indefinenter instrumur, nunc usque hoc agitur quod tunc factum fuisse perhibetur, quum dicitur:

Et erat quotidie docens in templo.

¶ Quia enim passioni proximū erat, instabat docendo, Quādo in suo nos informans exemplo, ut quod nostræ mortalis vitæ terminō propius accedimus, eod sollicitius atque instantius quæ bona sunt & deo placita operemur, iuxta quod dicit Apostolus: Dum tempus habemus operemur bonum ad omnes.

¶ Itaque redemptor noster prædicationis suæ verba nec ingratis nec indignis subtrahit. Nam postquam disciplinæ rigorem eiiciens perversos tenuit, donum gratiæ mox in eo ostendit, quod erat quotidie docens in templo, in templo quidem vbi omnes Iudei conueniunt.

¶ Optima commutatio, quod de domo negotiationis, facta est schola veritatis. Et ut inter doctrinam veram & falsam faciem prudenter discernas, ecce Christus qui est ipsa veritas, palam docet in templo, vbi falsi prophetae, id est, hæc tici misit in occulto. Sed & usque adhuc Christus docet in templo, non solum per fideles suos prædicatores palam & coram omnibus in manifesto, verumetiam per semetipsum in cordis occulto. Quum enim mentes fidelis ad cauenda mala subtiliter erudit, quotidie veritas in suo docet templo.

DOMINICA VNDECIMA POST
PENTECOST.

Dixit Iesus ad quosdam qui in se confidebant tanquam iusti, & aspernabatur ceteros, parabolam istam. Luc. 18.
¶ Ex Evangelica parabola quæ præsentis lectione comprehenditur, tria sanctè consideranda. Primum est, duorum hominum in templum ascensio. Secundus est, eorundem in templo dispar oratio, ibi: Phariseus stans hæc apud se orabat. Tercium est, orationis utriusque diuersa fructificatio, ibi: Amen dico vobis.

A Circa primum dicit: Dixit Iesus ad quosdam qui in se confidebant tanquam iusti. Tota lectionis huius intentio est, hominē ad humilitatem & orationē inducere. Inefficax enim est hominis oratio, si nō humilitate subleuetur. Oratio autē humiliantis se, nubes penetrat. Nec quicquam magis obstat humanæ salutis crimina sua alleuians, merita verò sua defendens & extollens, putans se aliquid esse cum nihil sit. Et quia superbia plus quàm aliæ passionēs vexat hominum mentes, ideo crebrius de hac euitanda nos monet dominus.

¶ Est autem superbia, dei contemptus. Quoties enim aliquis non deo sed sibi adscribit bona quæ facit, quid est aliud quàm dei negatio? Ocasione igitur, confidentium in seipsis, non autem totum attribuendum deo, sed & ceteros contemptum parabolam proponit, ostēdens quid quauis iustitia hominē deo approximet, si tamen asumat superbiam, hominem ad infimum deiciet.

¶ Et bene ait, dixisse Iesum ad quosdam. Quia sui reputatione non erant de communi sorte & conuersatione hominum, sed singulariter supra ceteros homines eminentes, & tales se videri reputariq; cupiebāt, quales illi erant quibus per virum sanctum dicitur. Ergo vos soli estis homines, & vobiscum morietur sapientia. Qui in se, inquit, confidebant. Fallebātur miseri. Nā si parū sit cōfidentum in alio, multo minus in semetipso. Qui enim propriam

DO. VNDE. POST PENT.

132

imbecillitatem, vitiāq; sua minus cognoscens, plus quàm par est tribuit sibi, à semetipso magis quàm ab alio fallitur. Omnis enim de seipso confidentia, fallax est.

¶ Confidunt quidam in sapientia sua, quod tamen vanū est. Quis enim Salomone sapientior? qui tamen per mulieres deprauatus & infatuatus est. Quidā de viribus suis & fortitudine. Sed quis Sansone fortior? qui tamen & ipse dolo mulieris perijt. Vnde etiam per Sapientem dicitur: Iud. 16. Antiquos gigantes confidentes suæ virtuti, percussit dominus & execratus est.

¶ Quidam confidunt in diuitiis, quibus per prophetā dictum est: Vae qui opulenti estis in Sion, opimates capita populorum. Et sequitur post pauca: Qui separati estis in diem malum, de quibus & per alium prophetam dicitur: Vbi sunt qui argentum thesaurizant & aurū in quo confidunt homines? Exterminati sunt, & ad inferos descendunt. Omnibus autē his per Ieremiā dominus loquitur, dicens: Nō gloriatur sapiēs in sapientia sua, & nō gloriatur fortis in fortitudine sua, & nō gloriatur diues in diuitiis suis, sed in hoc gloriatur qui gloriatur, scire & nosse me.

¶ Sed & quidam confidunt in prudentia & astutia sua, & pereunt vt Achytophel, cui sua prudentia causauit vt se laqueo strangularet. Ait sapiēs quidam, multos optare eloquiū & famam Demosthenis aut Ciceronis. Et vtique in suam perniciem. Subdit enim: Eloquio sed vterque perit orator, vterque Largus & exundans leto dedit ingenij fontem. Ingenio manus est & ceruix cæsa, nec vnquam Sanguine caudicis maduerunt rostra pulilli.

¶ Quidam etiam confidunt in vitæ suæ diuturnitate, & falluntur, sicut ille diues in euangelio qui dicebat: Anima mea, habes multa bona posita in annos, requiesce, come, bibi, sepulare. Cui à deo dictum est: Stulte, hac nocte te erunt rapi. Quæ autem congregasti, cum ius erunt tibi. Plerique etiam confidunt in carnalibus amicis, quos non virtus, sed fortuna conciliat. Et quidem, vt ait Boetius, quem prosperitas fecit amicum, infortunium faciet inimicum. Quidam in virtute exercitus confidunt & armis. Quidā in corporum medicis, quasi per eos esse possint

DOMINICA VNDECIMA

Iere. 17.

possint immortales. De quibus omnib⁹ per Ieremiam dicitur: Maledictus homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum, & à domino recedit cor eius.

Iob. 9.

B Quidam denique in sua quasi iustitia confidunt, quales erant de quibus hic dictum est: Qui in se confidebat tanquam iusti: Cum tamen non iustificetur homo compositus deo. Cum enim federit rex in solio maiestatis sue, quis gloriabitur mundum se habere cor? Non intres, inquit Psal. in iudicium cum seruo tuo domine, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. Nulli enim hominum de suis est quasi meritis glorandum, quum propter multa, tum quia iustitiæ sue incertæ sunt. Sicut enim aurum sophisticatum, vero auro simile est, sic & iustitia simulata, iustitiæ veræ. Nemo etiam scire potest num opera sua coram deo iusta sint necne, iuxta quod dicit

Card. de me
ritis nō sit
gloriandū

Iob. 9.

1. Cor. 4.

S. Iob. Etiam si simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea. Vnde & Apostolus. Nihil, inquit, mihi conficius sum, sed non in hoc iustificatus sum. Tum quia iustitiæ nostræ, non adeo puræ sunt, quin aliqua ex parte sint maculatæ iuxta quod Esaias propheta veraciter confiteor, dicens:

Isaie. 49.

Quid de
humana
iustitia sen
tiendum.

Iob. 15.

Pro. 14.

Facti sumus ut immundi omnes nos, & quasi pannus menstruatus vniuersæ iustitiæ nostræ. Vix enim quicquam boni agimus, cui non se vel ambitio ingerat, aut vanitas, aut aliquid intentionis peruerit. Sed quid iustitias nostras proferamus, quum scriptum sit: Bece cæli non sunt mundi in conspectu eius, quanto magis abominabilis & inutilis homo, qui bibit quasi aquam iniquitatem! Tum quoniam iniquitates nostræ (sine quibus non viuimus) multæ sunt, dicente Salom. Septies in die cadit iustus. Et alibi: Non est homo iustus in terra, qui faciat bonum, & non peccet. Quis igitur dicere poterit: Mundum est cor meum, purus sum à peccato?

Iustitia ho
minis nec
dum discuf
sa.

Tum quia iustitiæ nostræ stabiles non sunt. Nam quis viqueadeo iustus est, & à iustitia sua non possit excidere? Ceciderunt angeli in cælo, cecidit etiam vir secundum cor dei sanctus Dauid, cecidit & Apostolus Petrus.

Tum quia iustitiæ nostræ necdum discussæ sunt, nec approbatæ. Oportet enim eas ad examen iusti iudicii dei adduci ipso iudice dicente: Quum accepero tempus, ego iusti

POST PENTECOST.

133

iustitias iudicabo. Sæpe etenim iustitia nostra ad examen Grego. iusti iudicii Dei deducta iniustitia est, & sordet in oculis iudicis, quod in intentione fulget operantis. Et vnde rursum scriptum est: Si æquitas iudicii queritur, nemo audeat Tob. 9. pro me testimonium dicere: si iustificare me voluero, os meum condemnabit me: si innocentem ostendere me voluero, prauum me comprobabit.

Tum quia nescit homo num ipse placeat Deo necne, iuxta quod per Salomonem dicitur: Sunt iusti & sapientes, & opera eorum in manu domini, & nescit homo vtrū amore an odio dignus sit, sed omnia in futurum reseruantur incerta.

Et aspernabatur, inquit, ceteros, quos omnes esse peccatores iudicabant. Isti duplo peccabant. Nempe contra Deum superbiebant in se, & sua iustitia confidentes: contra proximum vero, quod hunc iudicabant, contemnebant, & aspernabantur. Porro quatuor sunt species, quibus omnis rumor arrogantium & interioris superbie demor, videlicet: Grego. 23.

Quum bonum aut à semetipsis habere se æstimant, aut si sibi de super datum credunt, pro suis se accepisse meritis putant aut certe quum iactant se habere quod non habent, aut despectis cæteris singulariter videri appetunt habere quod habent. Vnde & phariseus hic honorū operum sibi merita singulariter tribuit.

Errant autem & sese fallunt (vt de primis loquamur) qui se quæcunque bona sua, vtputa diuitias, sanitatem, honestates (quasi ipsi sibi deus essent) à se habere existimant, que habentur. dicente Apostolo: Quid habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? Hi profecto diabolum imitantur, qui per elationem dixit: Ego feci me ipsum, dominum nescio. Audiant interim vel ipsum dominum dicentem: Sine me nihil potestis facere.

Quid enim sine ipso possemus boni facere, qui ne bonū quidem à nobis cogitare valeamus? Non sumus, inquit Apostolus, sufficiens à nobis, quasi ex nobis aliquid cogitare sed sufficientia nostra ex deo est.

Quod si dicas: Ego hæc & hæc meis laboribus & propria confluui industria, iuxta illud: Manus nostra excelsa, &

D O M I N I C A V N D E C I M A

Deut. 32. & non dominus fecit hæc omnia. Scias te & ipsas vires, & industriam ipsam à deo accepisse.

Rom. 11. *Qui suis tribuunt meriti.* **¶** Palliuntur & secundi, qui videlicet accepta bona se meruisse putant, reclamante Apostolo, & dicente: Quis prior dedit illi, & retribuetur tibi hæc eorum mendax superbia & dei liberalitatem euacuat, & deum reputat suorum donorum non largitorem esse, sed venditorem, & deum ipsis pro eorum meritis putat obligatum.

¶ Et quum nemo possit deo satisfacere, pro eo quoddam crea-
uit, quid redder pro eo quoddam semetipso tradito, redemit,
pro eo quoddam clementer pepercit delinquenti, seruauitque
& nutriuit? Itaque ne euascesamus per superbiam nos-
metiplos fallentes, ipse nos erudire dignatus est, dicens:

Luc. 17. Quum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicitur:
Serui inuiles sumus, quod debuimus facere, fecimus.

Quum enim iniuncta facimus, persoluimus quod debe-
mus, & serui inuiles sumus, quia deo (qui bonorum vo-
strorum non indiget) nihil adiciamus. Et quis est qui sibi
iniuncta omnia fideliter peragat, & tunc quod debet deo
persoluat? Per virum sanctum dicitur: Si voluerit homo
cum deo contendere, non poterit respondere ei vnum pro
mille. Quid igitur is, qui merita pretendit, aliud suis ope-
ribus, quam infernum promeruit? Hoc enim idem vir san-
ctus intelligebat, dñs ait: Verebar omnia opera mea, sciens
quia non parceres delinquenti. Si quæ tamen sint homi-
num merita bona, quid aliud sunt, quam dona dei, qui ni-
hil in nobis præter sua dona coronat?

D **¶** Grauius autem fallunt semetipso, atque delinquant, qui
se se iactant médaeiter de his quæ non sunt assequuti. Vn-
de cuidam dicitur: Dicitis quia diues sum & locupletatus,
& nullus ego, & nescis quia tu es miser & miserabilis,
& pauper, & cæcus, & nudus. Verū qui eiusmodi est, au-
dire debebat Apostolum dicentem: Qui se existimat ali-
quid esse, quum nihil sit, ipse se seducit. Quin & vanissi-
mum est velle præ ceteris omnibus singulariter videri ac-
que laudari, etiam de his quæ habet. Scriptum est: Qui al-
tam facit domum suam, quærit ruinam, & quidem eo gra-
uiorem quo per maiorem arrogantiam ædificat altius.

¶ Dicat qui non humiliter sentiens exaltat animam suam,
cuius

P O S T P E N T E C O S T. 134

cuius exaltatum est cor, & elati sunt oculi, qui ambu-
lat in mirabilibus super se, dicat: Eleuans allisisti me. Et ille **Job. 30.**
lud: Eleuasti me, quasi super ventum ponens elisisti me
validè. Nec mirum. Exaltauit enim cor suum honorari
querens, & ambiens colit, nil metus inuadere quod Dei
est, & quod Deus sibi defendit, dicens: Ego dominus. Glo- **Esaie. 42.**
ria mea alteri non dabo. Dignus qui incidat in exemplū
illius impij, qui à cæteris sibi genua flecti, seque adorari **Hest. 4.**
cupiebat. Qui quū se solum credere dignū, qui à poten-
te monarcha foret summis honoribus sublimandus, inui- **Superbia**
sum sibi virum iustum (cui etiam suspendendo crucem **ruere.**
paraucrat) rebus præter spem repente mutatis, iustione
regia palam coactus est honorare, ac tandem in patibulo
quod illi paraucrat suspendi. Sic enim dispensante Deo
solet euenire, ut qui propriam querens gloriam, proximū
cōfundere nititur, ipse humiliter pessundetūq., & æmu-
li gloriam videre cogatur inuitus, iuxta quod etiam præ-
sentis lectionis parabola docet, dicens:

Duo homines ascendebant in templum ut orarent,
unus Phariseus, & alter Publicanus.

¶ Quantum Pharisei opinione iustitiæ eminebāt in po- **E**
pulo, tantum Publicani præ cæteris peccatores habeban-
tur. Et quoniam templū ipsum in alto (nēpe in monte Mor-
tua) situm erat, homines isti in templum ascendisse referun-
tur. Sed ut paulisper ad tropologiam diuertamus, attenda-
mus multiplex esse templum, quod variè à diuersis ascendi-
tur. Est enim templum virtutis, est templum honoris, est
templum cælestis gloriæ, & est templum orationis pie-
tatis.

¶ Porro templum virtutis, & templum honoris Romæ **Templum**
olim hoc schemate fuerunt ædificata, ut in templum ho- **virtutis,**
noris, non nisi per templum virtutis pateret introitus, ut **& templū**
per hoc daretur intelligi, neminē nisi virtuosum dignum **honoris.**
esse honore. Ipse etenim honor, non diuitiarum, non ve-
stitum non formæ, non potentie præmium est sed virtu-
tis, tamen nunc iniquè hoc virtutis præmium plerumque
cedat indignis, & immeritis conferatur.

¶ Ascendunt in templum virtutis boni per tria, ac si per gra- **In templum**
dus tres, videlicet per custodiā cordis, & interiorum per **virtutis**
honestam ascendunt.

DOMINICA VNDECIMA

honestam conuersationem & disciplinam morum, & per sollicitam euersionem occasionum peccandi, & scandalorum.

Mos hypocritarum. Porro mali homines atque peruersi in templum virtutis veraciter ascendere nequaquam valent, sed solum apparenter. Atque hoc etiam per tria, scilicet per iniquitatis suae absconsonem, per simulatam honestatis ostensionem, per eorum qui meliores sunt vituperationem.

In templum honoris ut mentis humilitatem. Porro in templum honoris ritè ascenditur, per veram mentis humilitatem, per sinceram animi simplicitatem, & per rectam proximorum dilectionem. In idem templum honoris contendunt ascendere mali, per adulationem, &

In templum celestis glorie ut ascendantur. In templum autem celestis glorie ascendunt pii per diligentiam & alacritatem in operibus bonis, per æquanimitatem & patientiam in aduersis, & per virtuosam perseverantiam in virisque, dicente domino: Qui autem perseverauerit usque in finem, hic saluus erit. In idem templum frustra nituntur ascendere mali, per redemptas sibi pecunia peccatorum indulgentias, per labiorum non cor-tis frigidas orationes, per dilatas usque ad mortem restitutiones & elemosynarum elargitiones.

In templum orationis quouscunque ascenditur. In templum orationis ascendunt boni, ut illis Deum piis precibus inuocent, ut ibidem Dei verbum attentis auribus & credula mente audiant, & ut illis ad salutem Christi sacramenta percipiant.

Peruersi in templum ascendunt. In idem templum ascendunt plerique causa quæstus & avaritiæ. Quidam impudici, causa spectandarum formarum & lasciuie, prælectum fornicariæ quædam vanitatis, quæ spectatum veniunt, spectantur ut ipsæ. Quidam verò causa vanitatis & superbie, qui pompaticè ingrediuntur domum domini, quales sunt illi, qui apparatus pretiosi vestitus illis ostentare gaudent. Sed (ut iam dictum est) orandi gratia domus orationis adedenda est, iuxta quod hic dicitur: Duo homines ascenderunt in templum, ut orarent, dicente domino per Prophetam: Domus mea, domus orationis vocabitur cunctis gentibus.

Esa 56.

POST PENTECOST. 135

Et licet adueniret tempus, de quo dominus cum Samaritana loquitur, dicens: Mulier, crede mihi, quia veni et hora, quando neque in monte hoc, neque in Ierosolymis adorabitur pater. Et post pauca: Veni hora, & nunc est quando veri adoratores adorabunt patrem in spiritu & veritate. Potius est tamē (dum fieri potest) ut Deum oraturus domum orationis adeat. Tum propter aliorum per bonum exemplum ædificationem. Tum propter simul orantium suffragium & communionem, ut per multorum orationes, tuæ preces, quæ forsā aliās inualidæ fuissent, coram Deo commendentur. Citius enim exaudiuntur de precantes multi, quàm singuli. Tum propter sanctorum angelorum assistentiam. Adesse enim solent orantibus, ut & spirituum malignorum insidias arceant, & ut gemitus & preces, & precantium lachrymas offerant coram Deo. Unde est illud archangeli Raphaëlis ad Tobiam: Quando orabas cum lachrymis, & sepeliebas mortuos, & relinquebas prandium tuum, & mortuos abscondebas per diem, & nocte sepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam domino. Tum propter sanctorum, quorum illic nobis ingeritur recordatio, suffragium & intercessionem, sicut scriptum est: Voca si est qui tibi respondeat, & ad aliquem sanctorum convertere. Tum denique propter salutarem Christi domini & saluatoris nostri in adorando sacrosanctæ eucharistiæ sacramento corporalem præsentiam, quam credimus orantibus non parum prodesse. Unde & latronis cum domino crucifixi precatio citam exauditionem promeruit, qui Christum præsentem cū ingenti fide precabatur. Luc 23.

¶ Vnus Phariseus, inquit, & alter Publicanus. Phariseus à phares dicitur, quod idem est quod diuisio, quasi à ceteris per proprias traditiones abundantiori iustitia, maioriq; religione diuisus. Gerebant in fronte & sinistra phariseorum, manu circumdatas membranas, quæ decalogo legis erant inscriptæ. Quin & spinas palliorum suorum angulis innexas habebant, quatenus earum punctione cōmoniti, diuinorum memores essent præceptorum. Quos nunc qui phariseodem imitantur hypocritæ nonnulli, qui exercitium quidem habet lectionis sacrarum literarum, quasi inscriptas tores, illas membranas, & diuinorum memoriam præceptorum, quasi

DOMINICA VNDECIMA

quasi spinas, ut extrinsecus appareat sancti, quum sint intrinsecus prophani, & polluti, quibus dicitur in Euangelio: Vae vobis scribae & pharisei hypocritae, qui similes estis sepulchris dealbatis, quae à foris apparent hominibus speciosi, intus verò plena sunt ossibus mortuorum, & omni spurcitia.

Eccles. 1.

Mat. 23.

Publicani autem dicebantur vectigalium & tributorum, quae Romanis praestabantur, publici exactores, qui ludæis de libertate se iactare solitis, mirum in modum erant exosi. Vnde & hominem quemlibet aperte peccatorem, publicanum vocitabatur. Et tamen citius eiusmodi homines à peccatis respicientes convertitur ad dominum, quam ficti boni, quos Phariseus significat. Nam peruersi difficile corriguntur. Vnde & dominus ad Phariseos loquutus est, dicens: Amen dico vobis, quia publicani & meretrices praecedent vos in regno Dei. Sed quid & qualiter orauerint, sequenti Homiliae referetur.

HOMILIA ALTERA

Phariseus stans hæc apud se orabat.

P

Luce. 18

In praecedentibus dictum est, de duorum dissimilium hominum in templum ascensione, hic dicendum est primum de eorum dispari oratione. Secundò, de orationis utriusque longe diuersa fructificatione, ibi: Dico vobis, descendit hic iustificatus.

Chrysost.

Quo habi-

tu orandi.

Esa. 49.

Eccl. 40.

Gen. 28.

Circa primum dicitur: Phariseus stans hæc apud se orabat. Per phariseum & publicanum, docet nos dominus quomodo sint ei porrigenda precamina, ne sic infructuosum orationis negotium. Condemnatus est enim phariseus, quum incaute oraret. Orans igitur Phariseus stabat, utique eleuatus, non contemplatione mentis sed tumore elationis. Superbia enim in exteriori gestu eius, primum est declarata. Non sic didicerat à Propheta, qui ait: Vultu in terram demisso, adorabunt te, & puluerem pedum tuorum lingent. Et rursus: Venient ad te curui filij eorum qui humiliauerunt te, & adorabunt vestigia pedum tuorum. Abraham loquutus cum domino, cecidit in faciem suam, & confessus est se puluerem & cinerem esse.

¶ Porro

POST PENTECOST. 136

¶ Porro Phariseus sui Deique cognitione cæcus, nec inclinatus, nec prostratus, nec genua flectens, incautum oraturus in templum ascenderat. Cui plerisque non dissimiles videmus, qui in templo Deum adoraturi vix alterum genu flectere dignantur. Sed Phariseum nequicquam orantem attendamus. Phariseus, inquit, stans hæc apud se orabat. Apud se orabat, quia quod mente vana sibi placens conceperat, non autem inspiratus à Deo, proferebat. Nec enim postulabat in corde eius pro ipso spiritu sanctus gemitibus inenarrabilibus. Sed & apud se orabat, non apud Deum, quia ad seipsum per superbiam peccatum redibat. Deus enim superbas ipsius preces non acceptabat, sed reiciebat. Respexit in orationem humilium, ait Psalmista, & non spreuit precem eorum. Nec mirum, quia non nisi humilium semper & mansuetorum ei placuit deprecatio. Iste autem non sic orabat. Nam quum eius preces debuissent celum penetrare, inanis gloria sua faciebat ut orans apud se esset, quum vera & humilis oratio extra se rapiat orantem. Sed quemadmodum orauerit, attende.

Apud se orabat.

Sequitur enim:

Deus, gratias ago tibi, quia non sum sicut ceteri hominum, raptores, iniusti, adulteri.

¶ Manifestum est quia hæc dicens apud se orabat, eo quod sibi placens orabat, qui sic cepit: Deus, gratias ago tibi, quia non sum sicut ceteri hominum.

¶ Bene à gratiarum actione orationem videtur inchoasse, (siquidem illa maioribus dignum reddit beneficiis) sed male & inepte bene ceptam proseguens est orationem, quum ait: Quia non sum sicut ceteri hominum. Non reprehenditur ergo, quia Deo gratias agebat, sed quia nihil sibi addi cupiebat. Ergo iam plenus est à Phariseae, abundas. Non est quare dicas: Dimitte nobis debita nostra. Porro iustus in principio accusator est sui. Iste alia ingrediebatur, quandoquidem in orationis suae principio sui commendator, & omnium aliorum accusator esse maluit. Nec mirum. Nam sicut ad iustos pertinet confessio peccatorum, ita ad superbos defensio meritum.

¶ Non sum, inquit, sicut ceteri homines. Vbi Aug. Dicitur de ver. de ret

Aug. de ver. do.

Prov. 19.

de ver. de ret

DOMINICA VNDECIMA

ret saltem, sicut multi homines. Quid est, sicut ceteri homines, nisi omnes præter meipsum? Ego, inquit, iustus sum, ceteri peccatores. Potius dixisse debuisset: Non sum sicut ceteri homines iusti, quia peccator ego sum. Nec sum sicut ceteri peccatores, quia illis omnibus amplius peccavi. Sed quoniam maluit dicere, non sum sicut ceteri homines peccatores, qui solus iustus sum, omnes alios contemnendo; re vera non erat sicut ceteri peccatores, sed amplius omnibus peccans. Quales autem ceteros omnes reputabat, ostendit dicens: Raptores, iniusti, adulteri. Perfellit seipsum miser, qui ad prauitates delinquentium respicere malebat potius, quam ad virtutes meliorum.

Phariseus
ut ampli-
us omnibus
peccans.

Et Phari-
seus raptor
Matt. 23.

1. Ioan. 2.

¶ Raptoribus se iactat meliorem, quum ipse raptor esset, dicente domino: Vae vobis Scribae & Pharisei, qui comeditis domos viduarum oratione longa orantes. Quod vitæ faciēdo, latronibus & raptoribus sceleratior existit. ¶ Et attende, quemadmodum Phariseus triplex crimen ceteris hominibus imponit, dicens: Raptores, iniusti, adulteri. Nam omne quod est in mundo, aut concupiscentia carnis est, quam tribuit adulteris, aut concupiscentia oculorum, quæ est auaritia, quam appingit raptoribus, aut in perbia vitæ, quam imputat iniustis. Magna est enim iniustitia, Deo nolle subesse. Porro ceteris omnibus hæc quæ enumerat vitia imponendo, dum ad specialia eorum crimina descendit, vitæque grauius quam ante peccauit, vitæ tantum in genere ceteros esse dixerat peccatores, quibus se dissimilem esse gloriabatur.

¶ Ceterum, quum Phariseus ab his tribus vitiis se dicit alienum, non dicit quod sit sicut ceteri homines, iniusti, deceptores, presumptuosi, & arrogantes, quod vitæque re dixisset, quandoquidem omnes illos prauitate superaret. Verum vsque adeo de sua falsa iustitia gloriabatur, quod vera sua vitia non attendebat. Sed nondum sese iactandi, ceterosque omnes diiudicandi contemnendique finis. Sequitur:

Velut etiam hic Publicanus.

¶ Ecce (inquit Augustinus) ex vicino Publicano, maior est tumoris occasio, sicut, inquit, Publicanus iste. Ego solus iustus, iste de ceteris est. Non satisuerat contemptum eius

POST PENTECOST. 137

tius (inquit Chrysostomus) tota humana natura, sed & publicanum aggressus est. Moderatius autem peccasset, si publicanum præterisset. Nunc autem vno verbo & absentes inuadit, & vulnera præsentis lacescit. Non est autem, o pharisee, gratiarum actio inuectiua aliorum. Si re gratias Deo, ipse tibi tantum sufficias, nec te ad homines transferas, nec proximos condemnes. In hoc sanè discrepat elatus a conuiuatore. Is enim in alios conuiuiss vitur, ille se temeritate mentis extollit.

Basilins.

¶ Oricur autem in homine superbia, quod solū considerat quæ habet bona, & in aliis tantum attendit, quæ habent mala. Nō sum, inquit, velut hic publicanus. Non sic docet Sapiens, qui ait: Ne irrideas hominem in amantudine animæ: est enim qui humiliat, & qui exaltat circumspexit Deus. Porro contra sese commendantem phariseum per eundem dicitur: Nō te iustificas apud Deum, quoniam agnitor cordis est ipse. Sanè ex verbis pharisei, quibus humiliari meruit, possumus & diuerso formam humilitatis qua sublimemur assumere, ut sicut ille consideratis & peiorum vitiis & suis virtutibus elatus est ad ruinam, ita nos non nostra solū pigritia, sed & meliorum virtutis inspectis, humiliemur ad gloriam, quatenus unusquisque nostrum hæc apud se supplex ac summissus obsecret: Deus omnipotens miserere supplici tuo, quia non sum sicut innumeri serui tui, contemptu sæculi sublimis, iustitiæ merito gloriosi, castitatis laude angelici, velut etiam multi illorum, qui post flagitia publica penitentia tibi meruerunt esse deuoti. Qui etiam si quid boni tua gratia largiente fecerit, quo sine hoc faciam, quæue à te districtione pensetur, ignoro.

Hinc superbia.

Ecc. 7.

Ibidem.
Beda.

Preceptio
nir pie for-
mula.

¶ Et quoniam non satis est declinare à malo, nisi & aliam iustitiæ partem quis habeat, quæ est facere bonum, ideo quum hæcenus se commendauerit de prima parte iustitiæ, id est, quia malum non fecit, mox consequenter sese iactat quia fecerit bonum, dicens:

Ieiunio bis in sabbato, decimas de omnium quæ

passideo.
¶ Sabbati nomine, tota septimana Hebræo loquendi more

DOMINICA VNDECIMA

Caterorum more cōfetur Ieiunabant enim Iudæi, ut inquit Theophyl.
virtutis lactus, secunda & quinta feria. Itaque quum in cetero
as virtutis hominibus duas peccatorum species commemorasset, vici-
as opponit cissim se de duabus iactat virtutibus, & adulterio quidem
opponit ieiunium, eo quod ex gula & crapula libido pro-
ficiscitur. Ex voluptate enim est lasciuia. Et quidem recte
fecisset, si intentione pia ieiunasset. Nunc autem temere
gloriatum est de ieiunio, qui non ad Dei beneplacitum,
sed ad iactantiam ieiunabat. Nam ipse erat de numero il-
lorum, de quibus in Euangelio discipulis suis dominus lo-
quutus est, dicens: Quum ieiunatis, nolite fieri sicut hypo-
critæ tristes, exterminant enim facies suas, ut pareant ho-
minibus ieiunantes. Nihilominus tamen quum se de iei-
unio commendari appetit, testis est phariseus ipse, ieiunium
opus pium & bonum esse, alioqui de ieiunio nequaquam
fuisse gloriatum, tametsi nunc hæretici ieiunium
ipsum sicut & cetera bona opera eludant atque abiiciant.
Vbi Ambro. Vide quanta sit virtus ieiunij, ut spūto suo iei-
unans homo serpentem interficiat, & multo magis diabo-
lum ipsum, serpentem utique spiritalem.

¶ Porro rapacitatis & iniustitiæ vitio obicit aliud bo-
num, dicens: Decimas de omnium quæ possideo. Ac si di-
cat: Usque adeo rapinas & iniquitates refugio, ut & mea
nullo cōstrictus præcepto cōtribuiam. Lege quidem præ-
cipitur, ut filii Israël frugum cæterorumque prouentuum
suorum decimas persoluerent. Pharisei autem & scribæ,
ut cæteris decimas dantibus iustiores viderentur, non so-
lum redditus frugum, verum minima quæque holerū de-
cimabant. De qua vanitate sua in Euangelio redarguitur,
dicente domino: Væ vobis scribæ & pharisei hypocri-
tæ, qui decimatis mentham, & anethum, & cuminum, & re-
liquistis quæ grauiora sunt legis, iudicium, & misericor-
diam, & fidem. Ecce quemadmodum orauit phariseus.
Quid rogauerit Deum (inquit Augullinus) quare in ver-
bis eius, nihil inuenies. Ascendit orare, noluit Deum ro-
gare, sed sese laudare, insuper & roganti insultare.

¶ Ezechiel propheta de ostentis sibi cæli animalibus: Et
torum, inquit, corpus plenum oculis in circuitu ipsorum
quatuor. Corpora quippe animalium idcirco plena oculis
describuntur,

POST PENTECOST. 138

describuntur, quia sanctorum actio ab omni parte circū-
specta est, bona desiderabiliter prouidens, mala solerter
cauens. Sed nos sæpe dum aliis rebus intendimus, sit ut
alia negligamus. Et ubi negligimus, ibi procudubio ocu-
lum non habemus. Nam ecce phariseis ad exhibendam
abstinentiam, ad impendendam misericordiam, ad referen-
dam Deo gratias oculum habuerat, sed ad humilitatis cus-
todiam non habebat. Et quid prodest quiddam cōtra hosti-
um insidias penè tota ciuitas caute custoditur, si vnū fo-
ramen apertum relinquitur, unde ab hostibus intretur?
Ecce ciuitatem cordis sui insidiantibus hostibus per elat-
ionem aperuit, quam seculis per ieiunia & orationes clau-
sit. Incassum munica sunt cetera, quum locus vnus de
quo hosti pateret aditus, munitus non est.

¶ Sed forsitan mirabitur aliquis, quomodo phariseus cum
pauca verba suæ laudis protulerit, condemnatur, Iob ve-
rò quæ plurima fuderit coronatur. Eo. si quiddam phariseus
taliter dicebat criminando alios nulla ratione cogente, Iob
verò vrgentibus eum amicis, & pressuris prementibus,
cogatus est proprias virtutes referre ad Dei gloriam, ne à
virtutis profectu homines desisterent.

¶ Legimus autem sanctos sua bona opera laudabiliter cō-
memorasse, vel propter bonæ opinionis suæ conseruatio-
nem, vel propter suæ spei in angustiis magnis corroboratio-
nem, vel propter Dei gloriam & proximorum ædifi-
cationem.

¶ Propter primum, commendauit semetipsum Samuel
fidelis propheta domini coram cœtu filiorum Israël, quæ
omnis multis iudicasset populum, & iam senuisset, dicens:
Cōuersatus sum coram vobis ab adulescentia mea, vsque
ad hanc diem, ecce præsto sum. Loquimini de me coram do-
mino, & coram christo eius, id est, Saule rege, vtrum bo-
num cuiusquam tulerim aut alium si quempiam calum-
niatus sum, aut oppressi aliquem, si de manu cuiusquam
munus accepi, & contemniam illud hodie, restitutumque
vobis. Testis enim mihi est dominus, quod non inuenie-
tis in manu mea quicquam mali.

¶ Hæc loquutus est vir sanctus coram populo, & coram
Saul rege nouo, propter suæ bonæ opinionis defensionem,
f ij præsentibus

Sancta ani-
malia ut
oculata.

Simile

Gregor.

Theophyl.

Licet se
comedare

ob fama

conserua-
tionem.

1. Reg. 12.

DOMINICA VNDECIMA

presentibus suis filiis, qui iam à paternis coeperant moribus declinare, ad ipsorum pariter & regis correctionem. ¶ Eamque ob causam Apostolus Paulus conuocatis apud Ephesum maioribus natu ecclesie, semetipsum vituose & laudabiliter commendauit, dicens: Vos scitis à prima die qua ingressus sum in Asiam, qualiter vobiscum per omne tempus fuerim, seruans domino cum omni humilitate & lachrymis. Et post pauca: Quapropter cōtestor vos hodierna die, quod mundus sum à sanguine o mniū. Nō enim subterfugi, quo minus annuntiarem omne cōsiliū Dei vobis, Et rursus post pauca: Argentum & aurum, aut vestem nullius concupivi, sicut ipsi scitis.

¶ Itaque quum propter obtestantium maledictiam vir iustus, præsertim is qui ponitur cæteris in exemplum aduertit famam suam periclitari, potest utique propter ipsius tuitionem res à se bene gestas citra culpā commemorare. Propter secundum, id est, spei corroboracionem laudauit suā bene actam vitam Ezechias rex Iuda. Quum enim ægrotaret ipse vsque ad mortem, & audisset Esaiam prophetam in sermone domini sibi dicentem: Dispone domui tuæ, quia morieris tu & non viues, conuertit faciem suam ad parietem & fleuit. Atque ut spem (quæ tunc illi maximè erat necessaria) in semetipso confirmaret, bene actam superiorem ætatem ad memoriā reuocans, orabat, dicens: Obsecro domine, memento quomodo ambulaueris corā te in veritate & in corde perfecto, & quod bonum est in oculis tuis fecerim, & fleuit fletu magno. Dictumque est ei per Prophetam à domino: Audiui orationem tuam, vidi lachrymas tuas, & ecce sanauit te. Die tertio ascendes in templum domini, & addam diebus tuis quindecim annos.

¶ Non ergo bona sua commemorando displicuit, qui deprecando & sperando vitæ prolongacionem apud Deum promeruit. Hinc liquidò patet, quod qui magnis animi angustiis est coarctatus, ne spes omnis se deserat, bona opera sua citra culpam potest ad memoriā reuocare. Propter hoc enim & sanctus Iob suas pietates & opera bona commemorabat.

M ¶ Propter tertium, id est, Dei gloriā & ædificationem cæterorum

POT PENTECOST.

cæterorum compulsus est sese commendare Paulus Apostolus, cuius cādori pseudoapostoli, vt ab eo fideles auersos seducerent, detrahebant.

¶ Veruntamen dum proprias virtutes viri sancti prædicant, non ideo hoc faciunt, vt apud homines sui ostentatione gloriētur, sed vt cæteros exemplo sui inuitent, & trahant ad salutem. Nam sicut malis exemplis & rumoribus de proximo sinistris plurimi deprauantur, ita & exemplis bonis & bonæ famæ odore saluifico, multi resipiscunt. Nunquam autem perfecti viri bona sua retegunt, nisi eos aut aliorum utilitas, aut grādus aliqua necessitas cogat.

¶ Porro damnabiliter se commendat, qui vel suam hinc querit gloriā, vel qui de his quæ non habet mendaciter se iactans gloriatur, sed adhuc grauius peccat, qui vel se vel alios ob praua facinora laudat. Siquidem ab assentatoribus laudatur peccator in desideriis animæ suæ, & iniustus benedicitur. Sed quid? Et erunt, inquit dominus, qui beatificant populum istum seducētes, & qui beatificantur præcipitati.

¶ Sed ad literam redeundo, aduertere est quoniam quāto phariseus, suæque oratio, propter iactantiam & elationem Deo displicuit, tantum placuit propter humilitatem deprecatio publicani. Magna enim pars est iustitiæ, seipsum nosse, quia prauus sit, vt ex eo diuinæ virtuti subdatur humilior, ex quo suam culpam agnoscit. Talis enim nihil videt in se vnde superbiat. Vnde & nunc de publicano subditur:

Et publicanus à longè stans, nolebat nec oculos ad cælum leuare, sed percutiebat pectus suū, dicens: Deus propitius esto mihi peccatori.

¶ Publicanus iste de longè stabat, & Deo tamē ipse propinquabat. Cordis conscientia remouebat, pietas applicabat. De longinquo stabat, sed dominus eū de propinquo attendebat. Excelsus enim dominus, & humilia respicit, excelsos autem, qualis erat ille phariseus, à longè cognoscit.

Propter Dei gloriā
2. Cor. 11.

Dānabili-
ter se com-
mendant.

Esa. 9.

Hieron.

N
August.
Publicani
humilitas
& verecū-
dia.

DOMINICA VNDECIMA

¶ Et quauis publicanus steterit dicatur, attamen à phariseo tam verbis distabat quàm habitu, necnon & corde contrito. Nam verebatur oculos leuare in cælum, censens indignos visionis supernæ eos qui maluerunt bona terrena spectare & querere, necnon & pectus tundeat, cor suum quodammodo pungens prauarum causa cogitationum, necnon & excitans, quasi dormitans, & quasi itatus sibi de seipso pœnas exigebat. Vnde nec aliud quàm propitiationem petebat.

Luc. 18.

¶ Itaque à longe stabat, qui peccatum suum compuncto corde cognoscebat. Vnde & de filio prodigo scribitur, quod quæ adhuc lōge esset, vidit illū pater eius, & misericordia motus est. Sed nec oculos suos quos patratu sceleris verecundia depresserat, volebat ad cælum leuare, vti iam dictum est. Vnde Ambrosius: In ipsa, inquit, nostra oratione multum verecundia placet, multum conciliat gratiæ apud Deum. Nonne hæc prætulit publicanum & commendauit, qui nec oculos suos audebat ad cælum leuare? Ad cælum, inquam, ubi est sedes Dei, oculos leuare ex confusione suorum criminum verebatur. Vnde

Li. 1. de of.

Verecundia placet.

1. Esd. 9.

Chrysost.

Verecundia mala.

Aug. 17.

Es. 43.

& apud Esdræ scriptum est: Deus meus confundor. & erubescio leuare faciem meam ad te, quoniam iniquitates nostræ multiplicatæ sunt super caput nostrum, & delicta nostra creuerūt vsque ad cælum. Ceterum audiuerat publicanus ipse dicentem phariseū: quia nō sum velut hic publicanus, nec indignatus est, sed compunctus: detexit vultus, querit medicinam, dicens: Deus propitius esto mihi peccatori. Nemo igitur illud frigidū proponat verbum: Non audeo, pudorofus sum, non possum aperire os. Talis reuerentia diabolica est. Vult enim diabolus obsecrare tibi fores accessus ad Deum. Quid autem mirari, si peccatum Deus ignoscit, quod ipse homo agnoscit? Deus inquit, propitius esto, id est, benignus, misericors, placatus mihi peccatori, nō iusto. Hoc & propheta nos docet, dicens: Dic tu prior iniquitates tuas vt iustificeris. Vnde & Psal. Dixi, inquit, confitebor aduersum me in iustitiam meam domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Et rursum: Prope est dominus omnibus inuocantibus eum in veritate. Itaque audiuius de phariseo & publicano controuersiam

POST PENTECOST.

149

controuersiam, audiamus nunc sententiam. Audiuius superbum accusatorem, audiuius reum humilem, audiamus nunc iudicem.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Dico vobis, descendit hic iustificatus in domum suam ab illo. Quia omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur.

¶ Hic ostenditur orationis vtriusque, pharisei videlicet & publicani, longè differens fructificatio. Nam de publicano humiliter agnoscente se peccatorem, & dei misericordiam suppliciter implorante dicit veritas, dicit iudex: Dico vobis, descendit hic iustificatus, id est, iustus factus ab illo, hoc est potius quàm ille. Item iustificatus ab illo, id est, longè iam ab illo differens, videlicet quantum lux à tenebris, longè iam illum in peccatis suis permanentē peccati iustificantem gratiam transcendens.

¶ In domum suam, inquit. Rediit enim ad cōscientiæ domum, qui prius in exterioribus fuerat vagabundus. Iustificatus igitur ab illo rediit cōfitemdo peccata, magis quàm phariseus extollendo superbè sua merita. Descendit publicanus iustificatus à deo, qui iustificat impium, & non vult mortem peccatoris phariseus à deo reprobatus descendit, vanè & frustra iustificatus à semetipso.

¶ Quantam hoc veniæ fiduciā digne penitentibus præbet, quod publicanus qui reatum suæ nequitie perfectè cognouit, fleuit, confessus est, & si iniustus ad templū venit, iustificatus à templo rediit. Vbi Chrysostomus:

¶ Geminos aurigas, & duas bigas in stadio positas sermo præsens proponit. In altera quidem iustitiam cum superbia, in altera peccatum & humilitatem. Et vides bigam peccati superare iustitiam, non propriis viribus, sed humilitatis coniunctæ. Illam verò deuictam non fragilitate iustitiæ, sed mole & tumore superbiæ. Nam sicut humilitas per sui eminentiam peccati pondus superat, & facilius attingit Deum, sic superbia ob sui molem de facili iustitiam deprimit. Si ergo plura facta strenuè geras, putas autem te posse præsumere, tota caruisti oratione. Si verò mille feras in conscientia fæces reatum, &

Publicanus
vt iustificatus.

Beda.

Nota similitudinem.

DOMINICA VNDECIMA

& hoc solum de te credas, quod es infimus omnium, multam obtinebis ante Deum fiduciam. Porro sententia suae causam dominus assignans, dicit:

P Quia omnis qui se exaltat, humiliabitur. Ergo tumor superbiae, praesagium est ruinae. Sic enim solet neri, ut ante ruinam suam cor hominis inflatur, & intumescat, & ante gloriam humilietur, iuxta quod per Salomonem dicitur: Contritionem praecedat superbia, & ante ruinam exaltabitur spiritus.

Sicut ergo propinqua ruina solet homo intumescere, ita & appropinquante gloria, in sese humiliari, sicut scriptum est: Qui humiliatus fuerit, erit in gloria, & qui inclinaverit oculos suos ipse saluabitur.

Et attende, quod notanter dixit, qui se exaltat. Sunt enim qui se non exaltant, sed ab aliis exaltantur, quum vel eorum extolluntur merita, aut ad cuiuslibet locum dignitatis vel inuicti assumuntur. Hos a seipsis humiliari decet, ut his honoribus se reputent prorsus indignos.

Sane humilitatis sectatores & conservatores maxime eos esse convenit, qui magno aliquo bono praeter ceteris eminent. Nam scriptum est: Quanto maior es, tanto te humilia in omnibus. Mensura enim humilitatis cuique ex magnitudinis mensura data est.

Sed adverte secundum Chrysostomum, quod humilitatis nomen multiplex (id est aequivoctum) est. Est enim quaedam virtus humilitatis, iuxta quod dictum est: Cor contritum & humiliatum deus non despicit. Est & humilitas ab arumnis, iuxta illud: Humiliaui in terra vitam meam. Est & humilitas a peccatis & superbia & insatiabilitate diuitiarum. Quid enim humilior iis qui se submitunt peccatis in diuitiis & potentatu, & haec reputant magnas?

Porro quemadmodum sese male humiliare contingit, ita contingit & bene & laudabiliter sese exaltare, quando scilicet non humilia cogitas, sed mens tua per magnanimitatem in virtute est erecta. Talis autem animi celsitudo, est eminentia in tristitiis, terrenorum contemptus, conversatio in caelis.

Et videtur huiusmodi mentis sublimitas eandem habere differentiam ad elationem quam arrogancia parit, quam habet

POST PENTECOST.

141

habet corpulenta corporis bene dispositi ad inflationem carnis, quum ex hydropisi tumer. Haec autem fastus inflatio, inquit Chrysostomus, ab ipsis caelis potest deprimere non euenientem, humilitas vero & ab ipsa abyssu reuerti hominem sublimare. Haec enim praeparata publicanum saluauit. Laetionem autem Apostolos in paradysum duxit. Illa vero, scilicet elatio, etiam in corpoream ingressa est potestatem.

Caeterum si iuxta delicta humilitas tam facile currit vel superbiam iustitiae transcat, si iustitiae coniunxeris ea, quum non ibit? Absister ipsi tribunali diuino in medio angelorum cum fiducia multa.

Rursus si fastus coniunctus iustitiae eam deprimere potuit, si coniunctus sit peccato, in quantam gehennam detruetur? Haec dicta sunt non ut negligamus iustitiam, sed ut fastum vitemus, & sectemur humilitatem.

Mystice isti duo homines duorum typus sunt populorum. Phariseus quidem de meritorum excellentia inaniter se efferens, Iudaicum populum figuratiter exprimit, qui de acceptae legis tumuit obseruatione, & redemptoris sui ad se in humilitate venientis aduectum superba mente recipere detrectauit. Quamobrem inter cetera quae culpae immunitas exposcebat, illud recto satis ordine populus ille peruenit, ut qui olim in prioribus patribus angelos hospitio receperat, iam secum ulterius habitare nolentes in templo clamantes audiret, Recedam ab his sedibus.

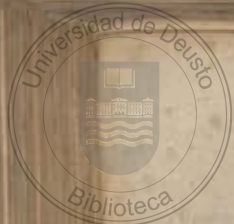
Per publicanum vero qui se humiliando, suaque confitendo peccata exaltari meruit, gentilis aequo designatus est populus, qui apostolicae praedicationis veritate suscepta falsorum numinum portenta deseruit, suumque conditorem condigna poenitudine sibi propitiare contendit, cuius dignae satis exaltationi contigit, ut qui pridem fuerat principium diaboli, efficeretur filius Dei. Qui quoniam ad Deum conuersus peccata sua recognouit, & scelerum suorum perfecte poenituit, non solum veniam, sed etiam ut populum Iudaeorum fidei dignitate praecederet, accepit. Quare? Quia omnis qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliter exaltabitur.

Quae sententia sicut de utroque iam memorato populo,

Nota.

Iudaei eum derelicti.

Gentiles propter humilitatem

DOMINICA VNDECIMA

Iq, ita etiam de quolibet superbo & quouis humili conuenienter accipitur. Omnis enim qui in presenti vita se exaltat, et Dei præceptis se subdere contemnit, hic in die iudicii cum superbis & impiis sociatus humiliari cogetur, à domino auditurus: Ille cum diabolo in ignem æternum.

Qui verò amore diuino hic sese humiliare studuerit, imitans eum qui dicit, Discite à me quia mitis sum & humilis corde, ipse in futuro iudicio à domino exaltabitur, quum

Matth. 11.

Matth. 25.

R. Præclara nos ad humilitatis amplectendam virtutem & euitandam superbiam, exempla hortantur.

Humilitas superbo

rum exem

pla.

Gen. 3.

Exod. 14.

Nume. 16.

1. Reg. 15.

16. 31.

2. Reg. 18.

3. Reg. 2.

3. Reg. 12.

Esaia. 37.

4. Reg. 19.

Dan. 9.

Exaltauit enim se in celo superbiens angelus, & factus est diabolus.

Exaltauit se per superbiam primus homo, & factus mortalis, è paradisi delitiis eiectus, exulat erunofus & miser.

Exaltauit se Pharaon, & submersus est in mari rubro.

Exaltauerunt se Dathan & Abiron contra Moysen ducenti populi in seditione, & interitu nunquam viso dirupta subter eos terra, vna cum suis omnibus viui descendunt in infernum.

Exaltauit se inobediens atque superbiens rex Saul, & spiritui maligno diuexandus traditur, ac tandem ab hostibus prælio superatus, regnum cum vita amisit.

Exaltauit se aduersus Dauid patrem suum superbus Absalon, & crinibus suis è ramo quercus pendens, læcis tribus confoditur.

Exaltauit se Adonias, regnum ambiens, & vita pariter & regno caruit.

Exaltauit se Roboam filius Salomonis, & scissum est ab eo regnum patris sui, ita vt è duodecim tribubus Israel ipse tantum duabus tribubus deinceps imperaret.

Exaltauit se contra Deum blasphemus rex Assyriorum Sennacherib, & vna nocte percussit angelus domini in exercitu eius centum octoginta quinque milia virorum, ipse autem fuga elapsus & in regna sua reuersus, à filiis interficitur.

Exaltauit se Nabuchodonosor, & in morem bestie conuersus, eiectusque ex hominibus, cum feris & bestiis conuersationem habuit.

Exaltauit

POST PENTECOST.

147

Exaltauit se Olofernes, & à fecmina defectus est ab eo Iudith. 13. caput eius.

Exaltauit se Antiochus supra humanum modum in superbia elatus, & intestinis putrefactus, viuus à vermi consumptus interiit.

Propter hoc maxime vitium extirpandum dei filius assumpta carne humana sese nobis in exemplum humiliavit.

Contra quod vitium tota maxime militat doctrina Christiana. Vnde & solam humilitatem Christus se promittit docere eos qui ad se venerint. O doctrinam salutarem, O magistrum dominumque mortalium, qui non dixit, discite à me fabricare mundum, aut mortuos suscitare, sed quia

mitis sum & humilis corde.

DOMINICA DVODECIMA

POST PENTECOSTEN.

Xiens Iesus de finibus Tyri, uenit per Sidonem ad mare Galilee inter medios fines Decapoleos. Mar. 7.

Lectio præsens in tres partes diuiditur. In prima ponitur pro homine surdo & muto ad Christum deprecatio. In

secunda, benigna deprecantium exauditiō, ibi: Et apprehendens eum. In tertia, ponitur insignis miraculi per turbas prædicatio, ibi: Et præcepit illis.

Circa primum aduerte quodd postquam dominus propter Iudeorum perfidiam secessisset paulisper in partes Gentium, id est, Tyri & Sidonis, ubi filiam mulieris Chanaanitis à demonio liberauit, ne Iudeis occasionem daret dicere quod præuicicaretur legem cohabitando Gentilibus, propterea rediit in Iudeam Tyriorum fines relinquens.

Erat Tyrus nobilissima ciuitas Chanaanæorum, metropolis prouinciæ Phœnicie. Erat autem sita in insula maris, satis deserti mediterranei discretæ à continente, gloria & diuitiis in-

clata quondam & potens, ad quam variaz gentium nationes negotiationis gratia pretiosa quæque deferentes (nèpe emporium longè celeberrimum) vndique confluebant.

Vnde

DOMINICA DVODECIMA

Eze. 27. **Cap. 26.** Vnde & prophetarum de se vaticiniis (præsertim Ezechielis) celebratissima fuit. Quæ tandem ob innumera scelera, maxime autem superbiam & arrogantiam, decernente deo, & iuxta quod per Ezechielem prophetam fuerat prænuntiatum à Nabuchodonosor, aggeribus compo-
Cap. 23. tatis & munitionibus per gyrum eius ædificatis, annis tribus & decem mensibus obiecta, tandem capta atque eversa est. Voluit autem eam facere terræ continentem, sed non potuit. Post annos autem septuaginta, secundum quod prædixerat Elías propheta, fuit reedificata. Hanc postmodum Alexander Macedo ex Aegypto victor reuersus, subiugauit, & Aethiopum multarumque aliarum gentium manibus, arboribus & lapidibus comportatis, continentem effecit.

Sidon. Ex finibus ciuitatis huius Christus redibat in Galilæa. Venit autem per Sidonem quæ & ipsa Gentilium famosa & opulenta ciuitas fuit, ditionis quondam Tyriorum. Venit ergo per Sidonem ad mare Galilææ inter medios fines Decapoleos.

Beda. **Decapolis** **regio** **situs.** Decapolis, est (vt etiam ipso nomine probatur) regio decem urbium trans Iordanem ad Orientem, circa Hippum & Pellam, & Gadaram contra Galilæam. Quod ergo dicitur dominum venisse ad mare Galilææ inter medios fines Decapoleos, non ipsos fines Decapolis eum intrasse significat. Neque enim mare transiugasse dicitur, sed potius ad mare usque venisse, atque ad ipsum peruenisse locum qui medios fines Decapolis longè trans mare positos respiciebat. Hæc autem locorum circumstantias, vt sequentis miraculi maiorem faciat fidem, adeo diligenter sanctus Euangelista describit. Sequitur:

Et adducunt ei surdum & mutum, & deprecabantur eum, ut imponat illi manum.

B. Ergo surdus iste pariter & mutus non spontè ad Christum venit opem imploraturus, sed alij hunc adducunt, possessus enim erat à dæmonio. Qui autè sunt hominodi, & si ea quæ sibi sunt ad perniciem querere nouerunt (puta quo sese strangulent laqueum, quo pereant precipitium & similia) non tamen ea quæ sunt salutis.

Porro

POST PENTECOST.

143

A. lorum Porro fidem habebant in Christum qui hunc adducebant, credentes quod manus suarum impositione & dæmonem fidem alius effugare, & eos quos abstulerat sensus posset homini resti-
prodest. tuere. In quo etiam nobis mutæ intercessionis magnum argumentum ostenditur, scilicet, alterius pietatem & fidem alteri apud deum posse prodesse. Sanè muti illius & surdi typo, homo quilibet peccator exprimitur, in quo
Typuspec- duos sensus præcipuè necessarios ad salutem inimicus ob-
catoris. struxit, auditum videlicet & assatum, vt nec quæ ad salutem necessaria sunt audiat, nec quæ bona sunt loquatur.
Beda. Surdus enim & mutus est, qui nec aures audiendæ dei verbi, nec os aperit pro loquendis. Quales necesse est ubi qui loqui iam & audire diuina eloquia longo vsu didicerunt, domino sanandos offerant, quatenus eos quos humana fragilitas nequit, ipse gratiæ suæ dextera saluet.

Quando **homo sur-** **dui & mu-** **tus factus** **est.** **Gene. 2.** Obscuruit equidem homo ab audiendo verbum vitæ postquam mortifera serpentis verba contra deum tumidus audiuit. Mutus etiam à laude conditoris effectus est, ex quo cum seductore colloquium habere præsumpsit. Et merito clausit aures ab audienda inter angelos laude creatoris, quas ad audiendam eiusdem creatoris vituperationem, sermonibus sui hostis aperuit.

Merito clausit & os à prædicanda eum angelis laude creatoris, quod quasi ad meliorandum eiusdem opus creatoris, cibi vetiti præuaricatione superbus impleuit. Et heu miser generis humani defectus. Nam & quod de radice vitiosum germinauit, vitiosius multo dilatari cepit in propagine ramorum, ita vt veniente in carne domino, exceptis paucis de Iudæa fidelibus, totus penè mūdus ab agnitione & confessione veritatis surdus erraret & mutus.

Quia igitur ille surdus saluatorem agnosceret, & mutus rogare nequibat, adducunt eum amici, & pro salute eius supplicant domino. Sic nimirum, sic in spiritali necessitate est curatione geratur, vt si quis humana industria ad auditum confessionemque veritatis conuertere non potest, diuine pietatis offeratur aspectibus, atque ad sanandum eum superne manus flagitetur auxilium. Nec tardat cælestis misericordia medici, si intenta precantium non hesitat nec deficit oratio.

Itaque

DOMINICA DVODECIMA

- C** Itaque quisquis ad audientiam verbi celestis obfus-
cuit, qui fieri posset vt credat, & vt per fidem cognoscat
deum, quādoquidem fides nō nisi ex auditu sit verbi dei.
Et quo modo confiteri posset ad salutem qui mutus est.
Credidi (inquit Psalmista) propter quod loquutus sum.
Fides enim linguam soluit, quā perfidia vinxerat. Nisi er-
go audiendo mente credula dei verbo aures aperiantur,
nō est putandum aperiri os, & linguam solui posse, vt vel
errata sua, vel dei laudem confiteatur ad salutem.
- Prou. 28.** Quā sic autem homini necessaria & quā utilis ipsa
confessio peccatorū, ostendit qui ait: Qui abscondit tce-
lera sua non dirigitur, qui autem confessus fuerit & reli-
querit ea, misericordiam consequetur. Vnde & beatus Io-
hannes ait: Si confiteamur peccata nostra, fidelis est & ius-
tus vt remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab
omni iniquitate. Et item alius: Si operam, inquit, medican-
tis expectas, oportet vt vulnus detegas tuum.
- Ad dei ver-
bū obsur-
descitur p
obscurationem.** Sed nunc surditatis istius lethalis, causas notis similitu-
dinibus attendamus. Obsurdescunt enim nonnulli per
aurium obturationem, quando videlicet nociuis humo-
ribus aures oppleantur. Sic nimirum ex mundanarum &
carnalium rerum amore interior hominis auditus ad ea
que salutaria sunt obturatur, iuxta illud Apostoli: Anima-
lis homo non percipit ea quæ sunt spiritus dei. Accipiter
saturatus audire cōtemnit dominum suum se reuocātem.
- 1. Cor. 2.** Tales fuisse videntur quibus per Apostolum dicitur: iam
saturati estis, iam diuites facti estis, sine nobis regnatis, &
utinam regnetis.
- Ver inclu-
sum ver-
mem.** Obsurdescunt alij per vermis intra aurem inclusionē.
Sic vtique nonnulli ad dei verbum propter remordentem
se conscientiam obsurdescunt, nolentes audire vnde sti-
mulus ille, imō vermis ille grauius exasperetur, ne ex au-
ditu verbi suborta tristitia, eam quam habent in peccatis
minuat voluptatem. Itaque nolunt apponere scientiam,
ne apponant & dolorem. Nouerunt enim quōd sicut ti-
nea vestimento & vermis ligno, ita & tristitia viri nocet
cordi. De quibus per Esaiam dominus loquitur, dicens:
Populus ad iracundiam prouocans est, & filij mendaces.
Filij nolentes audire legem dei, qui dicunt videtibus, no-
lite

POST PENTECOST.

144

lite videre: & aspicientibus, nolite aspicere nobis quæ re-
cta sunt. Loquamini nobis placencia.

Obsurdescit etiam à plerisq; propter id quod intrin-
secus tumet apostema superbiæ, qui sicut nec à malis suis
Per inter-
corrigi volunt, ita nec corripi. Hac surditate laborabant
num apo-
Herodes pariter & Herodias. Vnde & per Sapientem di-
stema.
ctum est: Audiet luxuriosus & displicebit ei, & proiciet
Mar. 6.
illud post tergum suum.

Obsurdescunt insuper nonnulli propter alterius soni
Per sonum
receptionem. Vt quum quis auditū suum totum ad par-
alium.
tem vnā accommodat, tunc enim quæ dicuntur à parte
alia quasi surdus non attendit. Non secus is qui diaboli-
cæ suggestioni interiorē mentis suæ auditū accommo-
dat, ad dei verba surdus est. Vnde dominus per Ieremiam
loquitur, dicens: Audite legem meā, & ego ero vobis deus, Iere. 7.
& vos eritis mihi populus. Et post pauca subdit: Et nō au-
diuerunt, neque inclinauerunt aurem suam, sed abierunt
in voluptatibus suis, & prauitate cordis sui mali.

Porro per hæc quæ iam dicta sunt obsurdescit pecca-
E
tor homo ad quatuor. Primò, ad reclamantem conscien-
tiam, quæ sano iudicio, peccato semper contradicit.

Duos autem præcones aduersus peccatum emittit. Vnus
Obsurdes-
ante peccatum, alterum, peccato iam perpetrato. Primus
tur ad com-
per timorem damnationis à peccando deterret, dicens: In
scientiam.
quacunque hora comederitis, morte moriemini.
Gen. 2.

Iste præco rectè per angelum illum designatur, qui e-
uaginato gladio stabat in via contra Balaam, ad maledi-
Num. 22.
cendū populo dei proficiscentem. Cui & mortem si pro-
grederetur comminatus, ait: Peruersa est via tua, mihi quæ
contraria. Attamen ille promissæ cupiditate mercedis, insi-
stebat ceptis, quæ tamen deo prohibente perficere ne-
quens, pro maledictione benedictionem dare coactus est
vel inuitus.

Sic reuera licet conscientia timor mortem & gehennæ
supplicium cōminetur, si ad perpetrationem sceleris pro-
gressum fuerit per consensum, attamen peccati volupta-
te (vtique mercede sceleris) abstractus & illeceus pecca-
tor, festinat ad periculum, in laqueum ruit insanus.

Alterum præconem emittit iam crimine perpetrato,
qui

DOMINICA DVODECIMA

qui sedata iam malitię concupiscentia, graue dispendium, quod homo per momentaneam vilemque peccati voluptatem incurrit, annuntiat. Siquidem peccato iam consummato, perdita est innocentia, iustitię premia sunt amissa, nec quicquam superest nisi conscientia obiurgans, & amisse gratię cęlestis damna commemorans.

¶ Ille prego per nuntium Iob qui solus euasit, ut nuntiaret tristitia damna, signatur. Porro si non prorsus mētem peccator amisit nuntiatis damnis, surgat e peccati luto, & delicta vniuersa contrito corde confessus, quasi tonso capite, per debitam humilitatem in terrā corruat, superbiro definat, dicatque sibiipsi: Quid superbis terra & cinis?

¶ Secundū, obsurdescit peccator ad verbi cęlestis audientiam, iuxta quod per Esaiam dominus loquitur, dicens: Quis cęcus nisi seruus meus, & quis surdus, nisi ad quem nuntios meos misi? Vnde & beatus Iob: Seruum meum, inquit, vocaui, & non respondit mihi. Et vnde rursus per Ieremiam dominus: Ecce, inquit, constitui super vos speculatores, & dixi: audite vocem tubę. Et dixerunt: nō audiemus. Indurauerunt, inquit, facies suas supra petram, & noluerunt reuerti.

¶ Obsurduerunt isti etiam ad clamorem. Christi vtiq; vocem tubę cęlestis. Clamavit enim verbis, clamavit operibus, clamavit vulneribus suis & morte. Clamorem eius Lazarus de monumento audiuit, & resurrexit. Terra clamorem audiuit, & tremuit, audiuerunt petre, & scissę sunt, monumenta audiuerunt, & aperta sunt. Insensibilia Christi clamorem audierunt, quem omnium ingratisimus homo ad se clamantem audire non vult.

¶ Furor enim est ei secundum similitudinem serpentis, sicut aspidis surdę & obturantis aures suas, quę non exaudiet vocem incantantium. Qui autem sunt isti sapientes incantantes, nisi precones dei, predicatoris verbi dei? Incantant aspidi, suadent animę peccatrici ut exeat a cauerna diaboli, ut venenum in cōfessione eiciat, ut cōtrectari se, id est, persuaderi permittat. Quid autē surdus ille meretur aduerte, Qui obturat (inquit Salomon) aurem suam ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis. Audiat itaq; verbum dei, qui a deo vult exaudiri.

Infirmus

POST PENTEC.

145

¶ Infirmus a medico derelinquitur, qui ipsius pręcepta seruare recusat. Audi medicum vitę expostulantem: Non audiuit populus meus legem meam, & Israel non intendit mihi. Attende iustam vicissitudinem. Et dimisi eos, inquit, secundum desideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus suis. Nihil autem ea dei ira grauius quā derelinquit peccatorē ut vadat in adinventiones suas, id est peccata, desiderijs & concupiscentijs prauis quęsita, & per completionem in opere inuenta. Vadant (inquit Esaias) & Esai. 28. cadant, & capiantur, & illaqueentur.

¶ Tertiū, obsurdescit ad vocem fratris petentis veniam, G ne ipsum exaudiat, ne offensam illi remittat, clamante domino & dicente: Dimittite, & dimittimini. Et si non dimiseritis hominibus peccata eorum, nec pater vester cęlestis dimittet vobis peccata vestra. Debitoris deo sumus & debitorē habemus. Sicut volumus ut faciat nobis deus, sic & nos debitori nostro faciamus. Ideo & non nisi sub hac conditione nos misericordiam & remissionem peccatorum in oratione petere voluit, quum dicere orantes docuit: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.

¶ Aduerte iudicium quo iudicatus fuit qui noluit dimittere. Vocauit illū dominus suus, & ait illi: Serue nequam, omne debitum dimisi tibi quoniam rogasti me, nonne ergo oportuit & te misereri conserui tui, sicut & ego tui miser tus sum? Et iratus dominus tradidit eum tortoribus quoad usq; redderet vniuersum debitum, quod vtiq; prius supliciter dimiserat. Sic, inquit, & pater meus cęlestis faciet vobis, si nō remiseritis vnusquisq; fratri suo de cordibus vestris. Et quis non hoc tam iustū dei iudicium comprobet? Ait Sapiens: Homo homini seruat irā, & a deo querit medelam! In hominem sibi cōsimilem non habet misericordiam, & pro delictis suis deprecatur! Ipse dum caro sit, reseruat irā, & propitiationē petit a deo. Quis exorabit pro delictis illius? Memeto nouissimorū, & desine inimicari.

¶ Quartū, surdus est peccator ad vocem pauperis petentis misericordiam, ut & ipsius preces nec Deus exaudiat, iuxta quod per Salomonem dicitur: Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse clamabit & nō exaudietur.

Simile.

Vicissitudo metuentis.

Esai. 28.

Surdus ad veniam.

Luc. 6.

Mat. 6.

Mat. 28.

Ecc. 28.

Surdus ad misericordiam, ut & ipsius preces nec Deus exaudiat, iuxta quod per Salomonem dicitur: Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse clamabit & nō exaudietur.

DOMINICA DVODECIMA

Hiero.

Ambro.

dicitur. Qui enim clementiam non habet, nec indutus est viscera pietatis, quanuis spiritualis, non implet legē Christi. Non omnis perfectio Christianæ religionis in pietate est, quam quisquis sectatus fuerit, & si lubricum carnis patiat, vapulabit quidem, sed non peribit.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Et apprehendens eum de turba seorsum.

Hic ponitur benigna Christi deprecantis exaudicio. Et diligenter attendenda sunt singula quæ dominus in huius surdi & muti curatione peregit. Primum igitur apprehendit eum quem erat sanaturus. Ipse enim ut humanum genus perfecte sanaret, humanam sibi naturam homo factus assumpsit, iuxta quod per Apostolum dicitur: Nusquam angelos apprehendit, sed semen Abraham apprehendit, ut per mortem destrueret eum qui habebat mortis imperium, & eos liberaret qui erant obnoxij seruituti.

Heb. 2.

Chrysost.

De turba seorsum.

Beata.

1. Cor. 15.

Præuorū vitia & foetia.

¶ Apprehendit autem eum de turba seorsum, ut doceret nos vitare gloriam inanem, ne opera nostra faciamus coram hominibus ut videamur ab eis. Item segregauit eum à turba, ut doceat quod principium sanandæ mentis est à turbis malarum cogitationum segregare de peccatis suis dolentem. Apprehendens namque infirmum de turba seorsum educit, quum mentem peccatis languidam, visitationis moribus auocat, atque ad sequenda præceptorum suorum itinera prouocat.

¶ Hoc itaq; domini exemplo monemur seculi tumultus fugere, si nostrarum querimus salutem animarū. Corrum punire enim bonos mores colloquia mala. Et utique quam diu quis hæret in inquietis & perturbatis cogitationibus atq; inordinatis moribus seculi huius, non est quod ad salutem speret ex spiritu dei. Vitanda nihilominus summo perè docet prauorū hominū societatem, quæ quasi cathena quædam plurimos detinet in peccatis. Nam sicut bonorum hominum contubernium docet intellectum, affectum ad bona non parum incitat, iuuatq; plurimū ad boni operis effectū: sic & malorū societas excæcat, damnat & negligit omne opus bonū. Qui enim viro sancto adheret,

POST PENTECOST.

146

ex assiduitate visionis, vsu loquutionis, & exemplo operis, accipit ut accendatur in amorem virtutis, ut peccatorum suorum tenebras fugiat, & in desideria æternæ lucis exardescat. Sacus, si malorum elegeris & sequaris societatem, ait vir sanctus: Ne te dixeris sanum dolentem late, id est, malorum societatem habentem. Si Loth (tametsi sanctus) permansisset in Sodomis, perisset in scelere ciuitatis, sed angelis hortantibus fugiens in montem euasit exitum.

¶ Malorum etiam societas, etiam bonos ad crimina inuitat, iuxta verbum Sapientis: Qui tangit picem, inquinabitur ab ea: & qui comunicat superbo, induet superbiam. Sed qui cum sapientibus graditur, sapiens est. Amicus autem stultorum, similis efficitur. Vnde ad Iosaphat regem Iuda alioqui pium & iustum in sermone domini dicitur: Impio præbes auxilium, & his qui oderunt dominum (nimirum Achab & Isebeli) amicitia iungis, idcirco iram quidem domini merebaris, sed bona opera inuenta sunt in te. Quinetiam Salomon ipse singulare sacratiū sapientia, per malam sceminarum societatem in idolatriam præcipitatus est. Aded proum est humanum genus ad malū, ut facilius vnus prauus multos corrumptat integros, quam multi integri sanare valeant vel vnum peruersum, sicut iam in hæretica prauitate corruptis palam cernere est. Quamobrem refecanda est ouis morbida à caulis ne gregem totum inficiat, refecandæ sunt carnes putridæ ne totum corpus pereat. Ait quidam:

Grex totus in agris

Vnius scabie cadit, & porrigine porci:

Vtq; confecta liuorem ducit ab vna.

¶ Hinc & Moyses dixit ad populum, quādo se Chorethan & Abiron commouerant aduersus ipsum & Aaron: Separamini à tabernaculis impiorum, ne fortè & vos absorbeat infernus viuos. Sed quid huic surdo & muto seorsum à turbis apprehenso fecerit coelestis medicus, attendamus. Sequitur:

Misit digitos suos in auriculas eius, & expuens tetigit linguam eius, & suspiciens in coelum, ingenuit.

t ij

Pol

DOMINICA DVODECIMA

K Potuit hūc dominus vel solo verbo, imō solo voto vel nutu sanare, his tamen ceremoniis & ritu externo ut voluit, quemadmodum etiam discipulis suis tradidit imponere manus infirmis, ut melius habeant.

Mar. ult. **Ecclesia** Sileant igitur hæretici qui ceremonias omnes sacrōsque ritus in diuinis officiis atque sacramētis clamitant abiciendos. Si superiusque sunt huiusmodi ceremoniæ, respondeant quid his etiam ipse usus est Christus? Et utique conueniebat hic manuum suarū adhiberi præsidia, quoniam omnia creauit & fecit manus domini, à qua etiā manu eorū que creauit salus est & curatio, dicente Psalmista: Fiat manus tua ut saluet me. Quo etiā pertinet & illud Iob: Obstericante manu eius, eductus est coluber tortuosus.

Iob. 26. **Beda.** **Digitus dei,** **Spiritus sanctus.** **Luc. 11.** Itaque dominus surdum hunc & mutū curaturus, primō misit digitos suos in auriculas eius. Quod utique spirituales surdum sanaturus tunc facit, quum per dona sancti spiritus aures cordis ad intelligenda ac suscipienda verba salutis aperit. Nam & digitum dei appellari spiritum sanctū testatur ipse dominus, quum dicit Iudæis: Si ego in digito dei eiicio dæmonia, profecto peruenit in vos regnum dei. Quod exponens alius Euangelista, dicit: Si ego in spiritu dei eiicio dæmonia. Quo nimirum digito & Magi in Aegypto superati sunt à Moysē, dicentes: Digitus dei est hic. Sed & eodem digito lex in tabulis descripta est lapideis, quia per donum sancti spiritus & ab insidiis defendimur, siue hominum siue spirituum malignorum, & in agnitione diuinæ voluntatis erudimur. Digni ergo dei in auriculas eius qui sanandus erat misit, dona sunt sancti spiritus, quibus corda que via veritatis aberrauerant, ad scientiam salutis audiendam discendāque reuelat.

L Et quia cognitam veritatis lucem sequi confessio debet, ideo bene secūdū subiungitur. Et expuens tetigit linguam eius. Expuens quippe dominus linguam tangit ægroti, quum ad confessionem fidei ora credētium instruit. Spiritus namque domini, sapore designat sapientiæ, que sapientia loquitur, dicens: Ego ex ore altissimi prodij primogenita ante omnem creaturam. Vnde & alibi sputo eius terræ commixto cæcus natus illuminatur. Sputum enim (quod ex capite domini descendit) diuinam eius naturam quæ ex deo est.

POST PENTECOST.

est, portio terræ cui idem sputum immiscuit, humanā que ex hominibus assumpta est, designat. Etenim per medicamentum ex sputo suo ac terra compositum oculos cæci nati aperuit, quia genus humanū per confessionem utriusque sue naturæ ab ingentibus errorum suorū tenebris dominus eruit. Expuens ergo dominus linguam muti ut loqui valeat, tangit, quum ora diu bruta, ad verba sapientiæ proferenda contactu sue pietatis informat.

Oculi Ionathæ illuminati sunt, quod gustauerit modicum mellis. Mel in fauo, diuinitas est in carne Christi, Dicit Theophylactus, hæc omnia Christum in huius curatione fecisse, ut ostenderet omnes partes sue carnis sanctas ac diuinas esse, aded ut sputum quoque ipsius solueret lingue vinculum. Sequitur:

Et suspiciens in cælum ingemuit.

Et postquam de turba segregat infirmū dominus, postquam mittit digitos in auriculas, postquam sputo tangit linguam illius, subinfertur.

Tertio, Et suspiciens in cælū ingemuit. Suspexit in cælum, ut inde mutis loquelam, inde sordis auditū, inde cunctis infirmitatibus medelam doceret esse querendam.

Ingemuit autem, non quia ei opus esset cum gemitu aliquid petere à patre, qui cuncta petentibus donat cum patre, sed ut nobis gemendi daret exemplum, quum vel pro nostris vel pro nostrorum erratibus proximorum supernæ pietatis præsidia imploramus, illius exemplo qui ait: Quum ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te.

Item ingemuit compassus miserie tantarum infirmitatum in quas genus humanum propter peccatum incidit. Sed & hac ratione suspexit in cælum, ut ostenderet vnam sibi cum patre, qui in cælis est, esse voluntatem, & nequaquam (ut Iudæi blasphemantes insinularant) vilissimorum se præsidia captare spirituum, qui patrem deum haberet in cælis.

Adhæc suspiciens in cælum ingemuit, ut & nos cælū corporalibus oculis quasi exules a longe intruentes ingemiscamus. Lazarum proinde resuscitaturus in cælum suspexit, & gratias egit patri se ab illo semper exaudiri. Nos quoque

Medicamentum mysticum, Tetigit linguam eius

1. Reg. 14. Nota.

Beda. Suspexit in cælum.

Cur ingemuit.

Ioan. 11.

DOMINICA DVODECIMA

quoque mentis oculos in cœlum leuemus, omne nostrum propositum, omnem nostram in deum referentes intentionem. Item ingemuit, quia gemere nos docuit. Nam per intimam cōpunctionis gemitum, friuola carnis læticia purgatur. ¶ Sed & ideo suspiciens in cœlum ingemuit, quia nos quos ad possidenda cœlestia creauit, longe in terrestria deiectos esse doluit.

¶ Denique suspiciens in cœlum ingemuit, ut nobis qui a cœlestibus gaudiis per terrena oblectamēta discessimus, ad hæc per gemitus & suspiria insinuaret esse redeundum. Sequitur.

Et ait illi: Ephpheta, quod est, adaperire.

N ¶ Et hoc est quantum quod cœlestis medicus hunc sanando seruauit, Ephpheta Quod (inquit Euangelista) est, id est, significat, adaperire. Hebræa enim vox est, quam suo Marcus interpretatur eloquio.

¶ Aduerte quod suspicere in cœlum, & ingemiscere, hominis erat, sed imperare auribus apertionem & linguæ loquelam mandare, dei erat. Dominus deus, inquit Esaias, aperuit mihi aurem, ego autem non contradico, retrorsum non abij. De lingua autem: Dominus, inquit, dedit mihi linguam eruditam ut sciam sustentare eum qui lapsus est, verbo. Aures etenim ad audiendū aperiendæ, lingua verò ut loqui posset, à retinaculis erat sue tarditatis soluenda. Non enim satis est à malis aures linguamque castigare loquelis, si non etiam iuxta Psalmistam inclinemus aurem nostram in verba oris dei, si non os nostrum loquatur sapientiam, & meditatio cordis nostri prudentiam. Sed effectum virtutis Christi attende, Sequitur enim:

Et statim apertæ sunt aures eius, & solutum est vinculum linguæ eius, & loquebatur recte.

O ¶ Hoc diuinæ virtutis opus, magnificum vnum est signis Messia si erat, à quibus Messiam in lege & prophetis promissum gna in christi ludæi nosse debebant. Prædixerat enim Esaias: Deus ipse veniet & saluabit nos. Tunc aperiuntur oculi cæcorum, & aures surdorum patebunt. Tunc saliet sicut ceruus claudus, & aperta erit lingua mutorum. Quod autem modo modo bona, sed etiam perfecta sunt opera Christi, ostendit Euang.

POST PENTECOST. 148

Euangelista, qui dicit mutū hūc loquutū fuisse recte, hoc est expedite. Quod etiā futurū Esaias in spiritu præuidit, Esai. 32. dicēs: Lingua balborum velociter loquetur & planē.

¶ Porro moraliter ille solus recte loquitur, siue Deum constitendo, siue aliis prædicando, cuius auditum vel cœlestibus possit auscultare mandatis, diuina gratia reseat, cuius linguam Dominus tactu sapientiz, quæ ipse est, ad loquendum instituit. Hoc ipsum à Deo postulabat psalmista, qui ait: Domine labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam. Sic & Apostoli Pauli lingua soluta fuit, quum vinculum quidem se prædicaret, sed non ita ut & verbum dei in ipso esset alligatum.

¶ Sic etiam fidelium linguæ per gratiam spiritus sancti soluntur, in hymnos & cœtica spiritualia in laudem dei, in preces item, & actiones gratiarum. Item soluntur ad proximum, ut ea loquantur quæ sunt ædificationis, quæ nutriant charitatem, quæ consolentur mœstos, quæ vacillantes confirmant, quæ moneant pigros, quæ consulant dubios, quæ doceant ignaros.

¶ Et loquebatur, inquit, recte. Vbi Beda: Qui recte loqui à baptismatis nostri tempore didicimus corde credendo ad iusticiam, ore autem confessionem faciendo ad salutem, curandum summopere est, ne post baptismum ad iniusta & noxia verba declinemus. Si enim (ipso indice arte stante) de omni verbo otioso quod loquuti fuerint homines, reddituri sunt in die iudicii rationem, quantum exigentur rationem, qui non solum otiosa, sed & criminosa loquuntur? Qui impudicitiz, iactantiz, blasphemiz, & (quod omnium minimè licet) detractionis sermonibus seruire non timent, qui proferunt mēdacia qui falsa dicunt testimonia, qui seminant inter fratres discordias? Sed ut non modò lingua per sermones huiusmodi sed & aures contaminent, has ad suas lasciuias & friuolas mūdī vanitates, ad nugas, & quod omnibus his grauius est, ad falsæ hereticorum dogmata, ad Dei & sanctorum derogationes, & blasphemias hauriendas, accommodant. Verum audiendo verbo Dei suscipiēdis monitis, correptionibusque maiorum, omnibus tandem quæ cōducunt ad salutem, plus quam surdi sunt & muti. Ecce quemadmodum id quod

Lingua
piorum ut
soluntur.

ut lingua
coercenda.

Aures unde
custodiē
de.

DOMINICA DVODECIMA

De^o in eis propitius abluere & sanctificare dignatus est, ipsi passim contaminare & prophanare non verentur.

¶ Circatertium principale dicitur:

Et praecepit illis ne cui dicerent. Quanto autem in eis praecebat, tanto magis plus praedicabant, & eo amplius admirabatur, dicentes: Bene omnia fecit, & surdos fecit audire, & mutos loqui.

P ¶ Hic ponitur insignis miraculi per turbas praedicationis. Praecepit, inquit, illis ne cui dicerent. Quum autem non sit putandum quoddam Dei filius, signum faciens hoc abscondi voluerit, & quoddam voluntatem illius sit patefactum in turbas, aut quoddam non potuerit ipse silentio signum tegere si vellet, quod facere potuit quum voluit, quum praecepit illis ne cui dicerent: an forsitan ipse de gloria vana sibi attendebat, an etiam illi peccauerunt qui contra vetitum divinae virtutis signum praedicauerunt.

Genus praecepti duplex.

¶ Sed attendamus duplex esse praeceptum. Vnum, quod dicitur obligationis, cuiusmodi sunt decem praecepta digito Dei duabus tabulis lapideis inscripta. Et huiusmodi praeceptis citra grauem dei offensam non contraveniunt. Aliud est praeceptum instructionis, quando videlicet, non illud seruari praecipitur, quod verbis praecepti prima facie significari videtur, sed id potius quod per mandantis intentionem innuitur, cuiusmodi fuit praeceptum praesentis loco de tacendo miraculo turbis datum. Non enim intendebat dominus quatenus illud miraculum ad dei gloriam perpetratum silentio tegeretur, sed nec putandum est eos peccasse qui illud praedicabant, sed nobis erudiendis praecepit illis ne cui dicerent, & hoc plures ob causas.

Non esse gloriantium.

¶ Primo, ut doceret non esse gloriantium in miraculorum virtutibus, aut quibuscumque operibus bonis, exemplumque daret, ut virtutum opera facientes, iactantiae vitium per omnia gloriamque vitemus humanam, ne nostra bona actio per inanem vulgi fauorem supernae retributionis munere priuetur. Nouerimus tamen opera nostra si digna imitatione sunt, nullatenus debere celari, sed ad utilitatem fraternae aedificationis ipso dispensante patefieri, qui dicit: Non potest ciuitas abscondi supra montem

POST PENTECOST.

149

tem posita. Et re vera ita est intelligenda dominici dispensatio praecepti. Nec enim bona facientes fraternos cauere debemus aspectus, quum dicat dominus: Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant bona opera vestra: sed ut per opera quae proximis ostendimus, non laudem nostram ab illis, sed profectum illorum quaeramus. Et hoc est quod subiunxit: Et glorificent patrem vestrum qui in caelis est. Nam qui ea intentione bona ostendunt opera, ut ipsi soli laudetur, non autem ut laudates in bona proficiant, neque ut pater qui in caelis est glorificetur, tales ni mirum illo sunt elogio denotandi quo dicitur: Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Nobis itaque dominus miraculum celari praecipiens, de vana timebat gloria, non sibi, cuius gloria non vana, sed vera est, imò cuius est omnis gloria.

¶ Secundo praecepit, ne cui dicerent, ne propter miraculorum gloriam Iudaica accenderetur inuidia ad mortem Christo ante tempus inferendam.

¶ Tertiò, ut doceret, quoddam beneficia largientes laudes inde querere non debemus, sed accipientes par est benefacientes commendare.

¶ Quarto, quia pigris volebat ostendere, quanto studiosius, quantoque feruentius eum praedicare debeant, quibus iubet ut praedicent, quando illi qui prohibebantur, tacere non poterant. Quis igitur iam praedicare iussus tacebit, dum cōspicimus eos quibus datum erat praeceptum silentij, tanto amplius praedicasse, quanto ne praedicarent amplius mādabatur? Quis ergo iussus praedicare tacebit, quando iussus tacere sic ardentem praedicauerunt?

¶ Hic aduerte, quoddam nonnulla silentio tegere debemus. Primo, si quae per nos gesta sunt bona opera, cuiusmodi sunt eleemosyna, ieiunium, & oratio, ne ad modum phariseorum eleemosynam facientes, iactantiae tuba ante nos canamus, ne ieiunantes exterminemus facies nostras laudem quaerentes ab hominibus, sed nec orationes nostras ad vanam gloriam ostentantes, quasi venales has prostituamus. Quin potius ieiunantes lota facie pexisque capillis praetendamus hilaritatem. Dum eleemosynam facimus, nesciat sinistra, quid faciat dextera. Et oraturi intremus

Cur praecepit, ne cui dicerent. Theoph.

Beda.

Quatuor tegerenda silentio. Mat. 6.

Nō opera bona abscondenda.

DOMINICA DVODECIMA

Gloria & utilitas in opere bono.
Esa. 42. Gloria mea alteri non dabo. Utilitatem nobis cedit, qui bonorum nostrorum non eget. Quid si dei gloriam inuadimus hanc nobis usurpantes, præter arrogantiæ reatu quem incurrimus, & ipsam iure perdimus utilitatem.

R. Secundò, celare debemus ea quæ perpetravimus peccata, non ut simulemus, quam non habemus sanctitatem, sed ne palam hæc faciendo ceteros inficiamus. Sunt enim qui pudore sublato de turpibus & nefandis quæ gesserint, gloriantur. De quibus per Esaiam dicitur: Peccatum suum quasi Sodoma prædicauerunt, nec absconderunt. Et mox promeritam poenam denuntiat, dicens: Væ animarum eorum, quia reddita sunt eis mala. Siquidem peccata nostra non nisi in secreta confessione sunt humiliter sacerdoti pandenda.

Prov. 13. Tertio, silentio promere debemus peccata proximorum, ne ipsos hinc diffamemus. Vnde & per Salomonem dicitur: Quæ viderunt oculi tui, ne proferas in iurgio citò, ne postea emendare non possis, quum de honestate amicum tuum. Porro diuersum faciunt multi, qui mox quum aliquid rumoris sinistri de proximo audierint, nisi illud effutiant, non quiescunt: iuxta quod per Sapientem dicitur: Sicut sagitta infixæ in fœmore canis, sic verbum in ore stulti.

Prov. 11. Quarto, silere debemus commissæ nostræ fidei secreta proximorum, ne infideliter illa prodamus. Vnde scriptum est: Qui ambulat fraudulenter, reuelat arcana: qui autem fidelis est, celat amici commissum. Hoc enim proximo charitas deposcit. Ut autem inter fidelis & futilis cautè discernas, audi dicentem:

Horat. Percontatorem fugito, qui garrulus hic est, Nec retinent patulæ commissæ fideliter aures.
Taceretis si cur magis predicant. Sanè quo magis præcepit Christus turbæ ut tacerent, eo amplius admirabantur, & opus diuinæ gratiæ prædicabant. Nam Christo prohibente, crescebat ardor prædicandi, ut hunc continere non possent. Mirabantur quidè de miraculo, sed mirabantur amplius quia tanti miracu-

POST PENTECOST.

155

gloriam dominus non quærebat, quemadmodum pharisæi, qui hominum gloriam summo studio sectabatur. Porro gloriam quam refugiebat Christus, turbæ in eum duplo refundebant. Quid enim aliud est ea quæ ab hominibus gloria, quàm umbra? Fugis umbram tuam, illa te sequitur, ita ut eam effugere non possis. Sectaris eam, illa te incomprehensibiliter fugit. Non secus de gloria humana.

Recusata gloria cre- scit. Si illam humilitate fugis, ipsa te consequitur. Si eam aucuparis, à te fugientem non consequeris, dicente Christo: Si ego quero gloriam meam, gloria mea nihil est, sed magis te consequetur ignominia, iuxta quod scriptum est: Superbum sequitur humilitas.

Prov. 20. Bene, inquit, omnia fecit. Non enim satis est bona facere, nisi & bene fiant. Bene autem fiunt, quādo & dei postulatur auxilium, & gloria fugitur humana.

Videtur autem nonnullis non optimè dominum omnia fecisse.

Obiiciunt insipientes. Quærent enim: Quum Christus pro omnibus, præsertim credentibus, mortem obierit, & illa saluandis omnibus abundè sufficiat, quæ ergo non omnes ipsius virtute saluantur? Sed & aliquibus etiam multo scelere contaminatis conversionis gratiam indulget, aliis peruersibus in peccatis. Præterea nonnullis præstat ut conuertantur, non autem ut in bono quod ceperant perseverent. Ad hæc aliquibus post vitam fermè totam in peccatis male peractâ, in ultimo fine conversionis indulget gratiam, ut latroni. Aliis autem minime.

Respondendum. Sed talia quærere, & horum causas inuestigare, perinde est, ac si quæraturs causa, quur Deus lumen solis negauerit lunæ, vel quur omnes homines non fecerit reges, vel non omnes lapides, qui in littore maris sunt, pretiosos.

Sciat ergo qui eiusmodi est, quodd quoniam Deus in conferendo iustificanti gratiam nemini debitor est, quinimò quod dat, gratuito dat & liberè, nullam ei cui non dat, facit iniuriam.

Sciat etiam quodd Deus ex sua bonitate præsto est dare gratiam, hanc toto corde quærentibus & desiderantibus.

D Ó M I N I C A D V O D E C I M A

bus. Quod autem hanc peccator homo nō habet, sibi est imputandum. Quid enim conferret Deus iustificatē gratiam ei qui à Dei offensa peccando non cessat? Non enim se peccatum & gratia in eodem homine simul compatitur, quomodo nec lux & tenebræ simul esse queunt in eodem loco, nec mors & vita in corpore vno. Nec par est vt Deus saluet inuitum, qui vnumquēque arbitrio suæ voluntatis commisit. Iustus & bonus Deus, iustē & bene disponit, & iudicat vniuersa. De his plura super Epistolam dominicæ nonæ post Pentecosten.

D O M I N I C A D E C I M A T E R T I A P O S T P E N T E C O S T E N.

Beati oculi qui vident quæ nos videtis.

Luc. 10.

¶ Lectio sancti Euangelij in tres partes diuiditur. In prima parte Christi domini nostri cognitio commendatur. In secunda, Dei & proximi dilectio ad salutē est. In tertia, quis nobis sit proximus parabolicē insinuat, ibi: Ille autem volens.

A ¶ Circa primum, ad pleniorē præsentis lectionis intelligentiā, notandum est, quod reuersis qui ad prædicandū missi fuerant discipulis & exultantibus, quod etiam demonia in Christi nomine eis subiicerentur, ait dominus: In hoc nolite gaudere quia spiritus vobis subiiciuntur. Gaudete autem quia nomina vestra scripta sunt in cælis. Et paucis interpositis, conuersus ad discipulos, ait: Beati oculi qui vident quæ vos videtis. Vbi sui visionem seu notitiam dupliciter commendat. Primò, ex proposita veræ beatitudinis mercede, quum dicit, Beati oculi qui vident quæ vos videtis. Secundò, à dignitate singularis gratiæ, ibi: Dico enim vobis.

17. de trin.
cap. 41.

¶ Circa primum, scilicet propositam mercedem beatitudinis, dicit Augustinus: Quum omnium hominum vna sit

P O S T P E N T E C O S T. 131

in voluntate capessendæ beatitudinis, mirum esse vnde tanta de ipsa beatitudine existat diuersitas, vt aliqui beatos se putent, quum fruuntur corporis voluptatibus, aliqui quæ abundant diuitiis, quidam dum honoribus cumulantur, alij quum exaltentur principatibus. Sed tantæ diuersitatis causa est, quia licet omnes beatam vitam cupiant, vbi tamen sit querenda non omnes intelligunt. Vnde Boëtius: Omnis mortalium cura, quam multiplicium studiorum labor exercet, diuerso quidem calle procedit, sed ad vnum tamen beatitudinis finem nititur peruenire. Id autem est bonum, quo quis adepto, nihil vltius desiderare queat: quod quidem est omnium summa bonorum, cunctaque intra se continens bona. Cui si quid afforet, summum bonum esse non posset, quoniam relinqueretur extrinsecus quod posset optari. Liqueat igitur esse beatitudinem, statum omnium bonorum congregatione perfectum. Hunc, vt diximus, mortales omnes diuerso tramite conantur adipisci. Est enim mentibus hominum veri boni naturaliter inserta cupiditas, sed ad falsā deuius error abducit.

Vera beatitudinis ignorantia. lib. 3. prof.

Beatitudo quid sit.

¶ Ac tandem infert: Hac de causa (id est, beatitudinis desiderio) diuitias, dignitates, regna, gloriam, voluptatēque desiderant, quod per hæc sibi sufficientiam, reuerentiam, potentiam, celebritatem, læticiam credunt esse venturam. Vnde & per Psalmistam dicitur: Beatum dixerunt populum cui hæc sunt. Sed beatus populus cuius est dominus Deus eius.

¶ Verum quum hæc dicit Deus homo, Beati oculi qui vident quæ vos videtis, queritur num omnium qui Dei filium in carne viderunt, oculi fuerint beati, quando quidem non solum fideles & boni ipsum viderint, verum etiam infideles & mali. Sed aduertendum est tribus modis Christum videri. Primò, oculo corporali tantum, quomodo visus est in humana carne. Vnde & per Esaiam fuerat prædictum: Videbit omnis caro salutem Dei. Et per alium Prophetam: In terris visus est, & cum hominibus conuersatus est. Ista visio non facit beatos. Pharisei enim & cæteri Iudæi increduli solo visu corporis dominum metientes, minime fuere beati, qui nihil in eo diuinum cæcamente voluerunt intelligere, quin potius eum persequi & contumelias

Num oēs qui Christum viderunt, beati. Christum tribus modis videri. Esa. 40. Bar. 3.

DOMINICA DECIMATERTIA

Apo. 1.

tumeliis iniuriisque insectari veriti non sunt. Sic etiam viderunt qui crucifixerunt. Videbit etiam eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt, nec tamen videndo beati erunt, quin potius plangent se super eum omnes tribus terre. Sed beati oculi qui eius possunt cognoscere sacramenta, de quibus dicitur: Et reuelasti ea paruulis, quibus & se & patrem filius reuelare dignatur.

Math. 11.

Oculo mentali.
Ioan. 20.

B Secundo, contingit videre Christum oculo mentali, cum videlicet corporali oculo minimè visus, tamen propter auditum fidei verus creditur esse Deus. Et utique horum oculi beati, iuxta quod ipse ait: Beati qui non vident, & crediderunt. Et licet hæc visio nondum beatos efficiat, attamen æterna beatitudine venit coronanda. Est autem hæc visio omnium verè fidelium, qui licet oculo corporali Christum non videant, habent tamen oculos duos, quibus suo modo deum videre præualeant: vnum, quasi sinistrum, qui est ipsa per fidem cognitio alterum, quasi dextrum, qui est affectus amoris.

Oculi mentis duo.

C Porro sicut (secundum physicos) sinistrum membrum debilius est dextro, ita & in nobis oculus cognitionis infirmior est. Siquidem in hac vita deum sicuti in semetipso est, cognoscere non possumus.

Dilectio Dei cognitione potior.

Rom. 12.

C Fortior autem est amor cognitione, magisque Deo propinquat. Nam quem, sicuti est, per cognitionem cernere nequimus, ipsum sicuti est in semetipso possumus amare. Cognitio enim foris stat, ubi affectus intrat amanti. Hinc nobis præcipitur per cognitionis oculum non plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem, id est, ad eam quæ cuique nostrum diuina est mensura fidei, ne scrutator maiestatis opprimatur à gloria, amandi autem Deum nullus limes, nulla nobis mensura præscribitur.

Proh. 25.

Visio corporalis & etiam spiritalis.

C Tertiò, contingit videre Christum tam corporalibus oculis quam visione mentali, quum videlicet eius qui corporaliter cernitur, diuinitas per fidem ex ipsius operibus mente videtur. Et hæc visio beatorum est præcedente. Hoc modo Christum Dei filium videre discipuli meruerunt, quibus hic dicit: Beati qui vident quæ vos videtis. Videbant eius humanitatem, & quam corporaliter videre non poterant, ipsius credebant diuinitatem. Sic & illi dominum

POST PENTECOST.

152

minum videbant, de quibus in Euangelio dicitur: Quum esset Iesus Ierolymis in die festo, multi crediderunt in eum videntes signa quæ faciebat. Talis erat & ille qui ait: Rabbi, scimus quia à Deo venisti magister. Nemo enim potest hæc signa facere quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum illo. Per opera enim ipsius, quasi per quasdam rimas, diuine maiestatis claritas clucebat.

C Secundo, commendatur in Euangelio Christi visio ex gratiæ singularitate. Vnde sequitur:

Dico enim vobis, quod multi prophetæ & reges uoluerunt uidere quæ vos uidetis, & non uiderunt, & audire quæ auditis, & non audierunt.

C Prophetæ omnes Christum videre desiderauerunt, ut Moyses, Iob, Elías, Ieremias, Ezechiel, Daniel, & alij omnes qui multi fuerunt. Sed & reges sancti ipsum desiderauerunt, ut David, Ezechias, Iosaphat, Iosias, & uiderunt, scilicet Deum hominem, verbum carnem factum, oculo corporali, tamen per fidem mentali oculo venturum præuiderunt. Desiderauerunt etiam ea quæ vos auditis celestis sapientiæ verba audire, & non audierunt. Digni quidem erant prophetæ & reges sancti videre Christum & audire, sed nondum venerat plenitudo temporis, quâdo deus non in prophetis, sed in filio loqueretur, quem constituit heredem vniuersorum, per quem fecit & sæcula.

Heb. 1.

C Sed dicat aliquis: Cum constet deum patribus fuisse loquutum & visum, quid sibi vult quod hic dicitur, Multi prophetæ & reges uoluerunt uidere quæ vos videtis, & non uiderunt? Nam & Abraham deum vidit, quem toties apparentem tandem in trium angelorum personis hospitio recepit. Moyses quoque (scriptura teste) cum deo solitus erat loqui facie ad faciem, sicut loquitur homo ad amicum suum. Sed & Elías uidisse se dicit dominum sedentem super solium excelsum. Sic etiam Michæas, multiq; alij prophetæ verissimè sibi deum apparuisse confirmant. Unde & videntes sunt appellati. Et penè cuncta scriptura patres antiquos fere omnes deum uidisse monstrat.

Obicitur deum antè fuisse visum Gen. 18.

Esa. 6.

3. Reg. 22.

C Si ergo sancti patres & prophetæ deum viderunt, ut scriptura testatur, quid est quod dominus dicit, Voluerunt uidere

DOMINICA DE CIMATERTIA

Solutio. ¶ Sed (vt iam dictum est) aliud est videre per imaginem, aliud videre per speciem. Viderunt quidem sancti præmemorati Deum omnipotentem, sed per speculū & per imagines in subiecta creatura. Omnes enim manifestationes Dei per angelos factæ sunt. Si enim in seipso sicuti est absque vllis imaginibus Deum viderunt sancti, quid est quod Moyses, quicum domino (vt iam dictum est) facie ad faciem loquebatur, obsecrabat, dicens: Si inveni gratiam in conspectu tuo, ostende mihi te ipsum manifeste, vt videam te? Quem enim manifeste videre querebat, vtique vsque ad illud tempus per imagines & figuras tantum se vidisse declarabat. Vnde & beatus Stephanus de ipso dicit: Hic est Moyses qui cum angelo loquebatur, qui apparuit ei in rubo.

Exod. 33. ¶ Porro longè aliter sancti Apostoli dominū videre meruerunt, qui ipsum præsentem habebant, & ei conuicta familiarissimo adhærentes, quicquid cognoscere voluissent, non per speculum aut ænigmata, nō per angelos aut varias visionum species, sed per ipsum dominum, interrogantes discabant. Vnde meritō omnibus retro sanctis privilegio beatitudinis præferuntur. Nam illi qui in veteri testamento Deum vidisse narrantur, iuxta fidem defuncti sunt omnes non acceptis repromissionibus, sed a longè eas aspicientes & salutantes.

Heb. 11. ¶ Sciendum verò est per incrementa temporum Dei in hominibus creuisse cognitionem. Apparuit enim Deum Abraham, sed longè postmodum Moyse visus, dicit: Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob, & nomen meum Adonai non indicaui eis. Quibus verbis plus aliquid de Deo Moyses quàm præcedentes patres, cognouisse ostenditur. Beatus etiam David multis post seculi temporibus natus, dicit manifeste: Super senes intellexi.

Psal. Quod est apertè dicere: Præ cunctis qui ante me fuerunt patriarchis & prophetis, sublimius aliquid de Dei maiestate cognoui. Verum cunctis illis sublimius illuminati sunt sancti Apostoli, qui ab ipsa & per ipsam Dei sapientiam eruditi, cuncta quæ de cœlestibus & diuinis humana poterat

POST PENTECOST.

153

poterat ferre capacitas, plenissimè didicerunt.

¶ Porro quos Lucas hic multos prophetas & reges dicit, E Mattheus aperit prophetas & iustos appellat, ipsi sunt Matth. 13. enim reges magni, qui tentationum suarum motibus non consentiendo succumbere, sed regēdo præesse nouerunt. Sed & Balaam ariolus inspiratus à deo de tempore aduentus dei in carne vaticinatus est, dicens: Videbo eū, sed nō modò intuebor illum, sed non propè. Orietur stella ex Iacob, & cōsurgēt virga de Israel. Et post pauca: Heu, iquit, quis victurus est quando ista faciet deus? Huiusmodi desiderium suum sponsa in Canticis pandit, dicens: Quis mihi det te fratrem meū fugientē hubera matris meæ, vt inueniam te foris (id est, humana carne indutum, corporali bus expositum oculis) & de osculer, & iā nemo despiciat? Dixit regina Siba ad Salomonē: Beati viri tui, & beati serui tui hi qui stant coram te semper, & audiunt sapientiam tuam. Porro apostoli sancti tāto seruis Salomonis beatiore prædicantur, quanto plus quàm Salomon hic.

¶ Meritō sanè ter quaterque beati, & præ cunctis aliis sanctis ac dei electis beatissimi, qui dei filio conuictores esse meruerunt, qui ipsius in humana conuersatione sanctitatem, diuinam ipsius in miraculis potestatem, in doctrina sapientiam, in gloriosa trāsfiguratione claritatem, passum proinde & gloria resurrectionis decoratum, ascendentē quæ ad patrem in cœlum, coram positi beatis oculis conspexerunt. Vnde ait vnus eorum, qui ei fuere cōuictores, quique æternum dei verbum, per quod facta sunt omnia sub humana carne velatum puræ mentis acumine meruit contemplari: Quod fuit ab initio, quod audiuius, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ conuictauerūt de verbo vitæ, & vita manifestata est, & vidimus, & testamur, & annuntiamus vobis vitam æternam, quæ erat apud patrem, & apparuit nobis. Quod vidimus, & audiuius, annuntiamus vobis, vt & vos societatem habeatis nobiscum, & societas nostra sit cum patre & cum filio eius Iesu Christo.

¶ Circa secundum principale dicitur: Et ecce quidā legisperit⁹ surrexit tēras illū, & dicēs: Hic

DOMINICA XIII.

Hic dei & proximi dilectio ad salutē esse necessaria demonstratur. Vbi primò ponit legisperit Christum tenentis interrogatio. Dicit Cyrillus fuisse tunc temporis quidam Iudæorum verbosos, circumeuntes totam Iudæam regionem, incusantes Christum, & dicentes, quod & legem Moysi inutilem diceret, & novas quasdam ipse doctrinas protuleret. Volens ergo legisperitus iste seducere Christum, ut aliquid contra Moysen loqueretur, id est ipsum tenenturum magistrum vocari, doceri non patiens. Quæstionem huius fuisse videtur occasio, quod dominus solitus esset his qui ad ipsum veniebant loqui de vita æterna. Vel e contra legisperitus iste occasionem tentandi de ipsis dominici sermonibus sumpsit, ubi ait. Gaudete autem quod nomina vestra scripta sunt in cælis. Hoc enim paulò antè discipulis ipse dixerat. Ait itaque:

Magister, quid faciendo vitam æternam possidebo?

Iure magistrum vocat, iuxta quod ipse ad discipulos loquens, ait: Vos vocatis me magister & domine, & bene dicitis: sum etenim. Itaque suis se verbis legisperitus commendat, si ipse quem magistrum agnoscat præceptis non acquiescit. Magister, inquit, quid faciendo vitam æternam possidebo? Et bene dicit, quid faciendo, quia non audientes legis iusti sunt apud deum, sed factores legis iustificabuntur.

Locus hæreticus confutandus. Sanè legisperitus iste hac sua interrogatione nostri temporis hæreticos confundit. Norat enim ignavos & pigros non posse consequi in regno cælorum vitam æternam, sed pro illius consequitione operibus optimis indefessè insistentes, quum interim isti cæci filij tenebrarum omnia opera bona contemnant, putantes sola nuda, imò mortua illa de, verius autem vivaci pugnaci que perfridia, se posse irrumpere in regnum cælorum, tantummodo clamante domino, domine. Diuersum igitur est quod iste quaesivit, dicens: Quid faciendo vitam æternam possidebo? Sic etiam Iudæi illi sapiebant, qui Christum interrogantes, dicebant: Quid faciemus, ut operemur opera dei?

Quaerit ergo hic legisperitus non de friuolis, sed de ea re quæ est omnium maxima, scilicet de vita & salute æterna acquirenda,

POST PENTECOST. 154

quirenda, utique cunctis optata. Nam quanto studio curâ quæ perniciēs & mors vitatur, tanta est sollicitudine vita querenda, nec solum ea vita qua ad horam in hoc mundo vivitur, sed multo magis vita perennis & beata.

Cæterum legisperitus hic ipsa sua tentatione declarat quam vera sit illa domini confessio, qua patri loquitur, dicens: Abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Si enim cognouisset quæ reuelate patre, paruuli, id est, humiles Christi discipuli iam sciebant, cognouisset utique quid faciendo vitam possideret æternam. Dum autem dicit, possidebo, insinuat vitam æternam esse hominum hæreditatem, quasi hæreditario iure perpetuo possidendam, non quidem in præsentia, sed in futuro.

Itaque quoniam à legisperito dominus interrogatus fuerat, concedens erat ut eum ad legis scientiam mitteret, ut suis verbis ipse sibi satisfaceret. Vnde sequitur:

At ille dixit ad eum: In lege quid scriptum est? Quo modo legis?

Quia iste domini tentator legis doctor erat, rectè hinc ad ipsam legem dominus interrogatione sua reuocat, ostendens eum legis ignarum esse, quam tamē alios docere presumebat. Nouerat eum dominus de numero illorum esse qui verba legis tenent, & vim legis ignorant. Nec poterat fraudulentæ interrogationi dei sapientia occurrere prudentius, quam legisperitum ad ipsam suam legem, quæ à deo data fuerat, relegando. Quocunque enim alio modo respondendo, non aded conuenienter tentatori illi silentium imposuisset.

Quo nihilominus docuit, ut quando de his quæ fidei sunt vel morum interrogamur, pro certa responsione ad scripturas nos debere confugere, iuxta quod per Esaiam dicitur: Quum dixerint ad vos, quærite à Pythonibus, & à diuinis qui strident in incantationibus suis, nunquid non populus à domino suo requireret visionem pro viuis & mortuis? Ad legem magis & ad testimonium.

Quomodo legis, inquit? A magistro legis quem in legendo modum obseruet inquiri, ostendens non eundem magistris omnibus esse legendi modum seu docendi. Quicquid enim legunt & docent legem ore tantum, quales illi erunt.

Mat. 11.

Esai. 2.

Non idem omnibus legendi modus.

DOMINICA XIII.

erant, de quibus in Evangelio dominus loquitur, dicens: **Matth. 23.** Super cathedram Moysi sederunt scribæ & Pharisei. Quibus post pauca dicit: Dicunt enim & non faciunt. Alii docent manu tantum, ut simplices & illiterati iusti, quorum vita magistra multis est, multisque magistris docet efficacius. Alii legunt & docent ore pariter & manu, ut magistri boni, qui quod alios docent ipsi faciunt, iuxta illud **Matth. 23.** Qui autem fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno celorum. Talis doctor erat Christus, sicut in Evangelio dicitur: Mirabantur omnes super doctrina eius. **Matth. 7.** Erat enim docens eos sicut potestatem habens, non sicut scribæ eorum & pharisæi.

Hoc tertio modo non legebat iste magister legis, quam obrem querit ab eo dominus: Quomodo legis? Hoc est Quomodo doces tuos auditores, qui adhuc ignoras, quid faciendo perueniunt ad vitam æternam? Ille autem non se domino respondit, quam sibi questionis propriæ nodum aperit. Sequitur enim:

Ille respondens, dixit: Diliges dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus uiribus tuis, & ex omni mente tua, & proximum tuum sicut teipsum.

H. Dum legisperito respondet, perfectum nobis saluator iter vitæ ostendit. Quando videlicet interrogationi suæ iste legisperitus ex lege ipsa respondet quod ibi legerat, non quod impleuerat. Profert geminæ charitatis mandatum, dei videlicet & proximi, cuius impletionem vnica lex impletur, dum sic scriptum esse in ea, & sic se legisperito dicit: Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo, &c. Sic enim in Deuteronomio scriptum est. Porro mandatum hoc institutionis suæ causam ex se habet. Nam causa diligendi deum, est ipse deus.

Diligend⁹ Ita que diliges eum, quia vnicus & summus dominus **quia domi** tuus est, nec solum tuus, sed & omnium quæ sunt, sit in **nus.** celo, siue in terra, siue in inferno. Qui te sua potentia protegere, suis te locupletare diuitiis, tuæ te gloria maiestatis & potest, & præsto est exaltare.

Quia de⁹. Diliges eum in super non modò dominum, sed etiam Deum

POST PENTECOST.

155

Deum qui te creauit, qui te esse fecit, & talē fecit esse creaturam, quam ipse propter indutam suā imaginem amaret, & secum perenniter regnantem in seipso faceret beatam. Diliges etiam ipsum, vel propter hoc maxime, quia per ineffabile beneficium incarnationis tuus esse dignatus est. Caro enim & frater noster est.

Quia tuus

Gen. 37.

Porro diligendi modus est, ut diligatur sine modo, quia nec modus, nec mēsurā, nec limes villos est suæ propter quā diligendus est bonitatis. Itaque diliges dominū deum tuū.

Primò, ex toto corde tuo, id est, tota & sincera voluntate, quæ nomine cordis intelligitur, eo quod sicut cor in animā est omnium motuum principium & origo, ita & voluntas in homine, omnium eorū motuum qui liberi sunt origo est, cā interiorum quā exteriorum. Hanc sibi à nobis deposcit, dicens: Præbe fili cor tuum mihi, ut me ames.

Ex toto corde.

Prou. 23.

toto corde, ut scilicet cuncta nostra cogitatio sit in eius amore, omnis nostra operatio propter ipsius amorem, sit tota nostra vitæ regula, ex ipsius amore sumatur: denique ut tota nostra intentio ad hoc semper vigilet, ne ista nostra dilectio domini dei nostri ad hæc mūdāna & caduca rapiatur.

Itaque quicquid diligimus, volumus, agimus, propter ipsum & ipsius gloriam diligamus, velim⁹, agamus, & obmittamus. Tunc enim in rebus omnibus plus deum quā res ipsas diligimus, quando in omnibus intentione suā suam gloriam quærimus & desideramus. Sanè hoc sublimē diuinæ dilectionis mandatum ille implet, qui (ut iam dictum est) se suāque vitam, & cuncta sua obsequia in deum ordinat, sed & ea quæ propter seipsum & huius vitæ necessitudines facere compellitur, intentione pia cuncta refert in deum, iuxta quod docet Apostolus, dicens:

Omnia vestra in charitate fiant. Et iterum: Siue manducatis, inquit, siue bibitis, siue aliud quid facitis, omnia in gloriam dei facite, ut in omnibus honorificetur deus. Sic enim sit debita compensatio deo, qui omnia in nos ordinauit, iuxta illud Apostoli: Omnia enim vestra sunt, siue mūdāna, siue mors, siue vita, siue præsentia, siue futura. Omnia enim vestra sunt, vos autem Christi.

1. Cor. 13.

1. Cor. 10.

1. Cor. 3.

Secundò, Diliges dominum deum tuum ex tota anima tua. Vult deus tota anima diligi, qui totam animam de

Ex tota anima tua.

Ex tota anima tua.

Ex tota anima tua.

Ex tota anima tua.

DOMINICA XIII.

nihil ad suā imaginem creauit. Porro tota anima deum diligere, est cunctas animæ nostræ affectiones secundum quod ipsius amor dicitur regere & ordinare. Huiusmodi autem affectiones sunt amor & odium, dolor & gaudium, timor & spes. Itaque deum tota anima diligere, est nihil nisi secundum deum amare, nihil nisi secundum deum odire, de nulla re nisi secundum deum neque colere, neque gaudere. Nihil denique timere, sperare nihil, nisi secundum quod dei nobis amor prescribit.

Ex omni mente tua. **T**ertio, diliges dominum deum tuum ex omni mente tua. Mens quæ nos à brutis distinguit animantibus, rationalis intellectus accipitur. Vnde deum tota mente diligere, est eum sine ullo errore, intelligentia sana, secundum rectæ fidei regulam amare & colere. Vt in his quæ nobis credenda diuinitus tradita sunt, intellectus noster deo subdatur, secundum illud Apostoli: In captiuitatem redigentes omnem intellectum, in obsequium Christi. Sed & accepta diuinitus beneficia, assidue recolere, in lege dei iugiter meditari, deum cogitare, in conspectu suo semper dominum providere, est ipsum tota mente diligere.

Ex omnibus viribus tuis. **Q**uarto, diliges dominum deum tuum ex omnibus viribus tuis. Hoc est, viriliter, alacriter, & non remissè, non frigide. Non enim vsquequaque perfectum est deum ex toto corde, ex tota anima, & ex tota mente diligere, nisi & intentè, & quantum per hæc omnia fieri potest, & vt ita dicam, illis totis diligatur, ita vt totus conatus cordis, animæ & mentis, quin & tota virtus operis ad dei tendat dilectionem. Quid enim aliud est deū ex totis viribus diligere, nisi totas tam corporis quàm animæ vires diuinis obsequiis impendere, & totum quodammodo reddere deo, quod ab illo acceperis? Et id quidem iustum est. Cum enim est ager vel arbor, profectò omnimoda equitare eius est & fructus. Quia ergo totum quod sumus & possumus, & à deo & dei est, iure deo debentur cuncti nostri fructus obsequiorum. Nec mirū, quod sic diligendus est à nobis deus, quādoquidem ipsius bonitas propter quā amandus est, omnem nostrā longe excedat diligendi facultatē. Attamen & si ipsum quātum diligi dignus est diligere non valeamus, saltem quātum possumus diligamus.

Et

POST PENTEC.

156

Et sicut his quatuor iam dictis diligendi modis nullus mortalium diligit deum, sed hoc in patria restet implendum, non tamen huiusmodi diuinæ dilectionis mādātum frustra datum est: eo enim erudimur, quantum omnium bonorum nostrorum tam præsentium quàm futurorum auctori deo debemus, & hinc apud nosmetipsos humiliamur, agnoscentes nos ea quæ deo debemus non exoluere, & vt verè coram illo peccatores, seruos inutiles, & debitores nos esse confiteamur.

Et proximum tuum, inquit, sicut teipsum. Nemo putet cum tantummodo esse proximum, qui sanguinis propinquitate nobis iungitur, cuius dilectionem ipsa nobis natura prescribit, sed de quolibet homine loquitur. Omnes enim homines secundum carnem ex homine vno profuixerunt, secundum animam verò ex vno creatore deo. Vnde per Prophetam dicitur: Nunquid non vnus est pater omnium nostrum? Nunquid non deus vnus creauit nos? Quare ergo despicit vnusquisque vestrum fratrem suum?

Sed & alia ratione proximum diligere tenemur, quia videlicet ad imaginem dei creatus est. Itaque si deum verè diligimus, proximum nostrum, qui sicut & nos ad Dei creatus est imaginem, citra dei iniuriam odire, vel despiciere, omnino non possumus.

Non enim sine regis cōtemptu potest ipsius etiam qualiscunque imago (tamen etiam non nisi carbone deliniata: vt dicitur in sit in pariete) violari aut cōspui. Et quum in quolibet homine dei non ignoremus esse imaginem, nos ipsos fallimus putantes deum suæ imaginis in eos qui hanc iniuriis violauerint, non fore vltorem. Quod si dixeris, is cui conuictus sum adulter est, ebriosus est, fur est aut latro, quid peccaui, qui ei quæ vera sunt impropèraui? Audi Apollo- lum dicentem: Tu quis es qui iudicas alienum seruū? Suo dominus stat vel cadit. Scias quod homo est, quod ad Dei imaginem conditus est, tamen imago dei in illa vitii deformata, & quasi nigro carbone deliniata est, tu verò ignoras quem gratiæ decorem, quos virtutum meritorumque colores, deus illi superinducturus est.

Nam & pingendi artis peritissimi egregiam imaginem educturi, hanc primū carbone delinare solent, quā igna

Omni homo hominū proximus.

Malac. 2.

Diligēdas proximum quia ad imaginem dei est.

In regem iuria sua imaginis.

Simile.

v iij

xus

DOMINICA XIII.

rus quispiam videns contemnit, nesciens artificis sapientiam, ignoransque ipse intentionem.

*Imago car
bonis di-
scripta.*

¶ Sic vimirum summus sapiens artifex deus, suscitare solet de terra inopem, & erigere de stercore pauperem, ut collaret eum cum principibus, cum principibus populi sui. Saulus ecclesiam dei persequens, deformis quidem & atra fuit imago, similiter & Iarro cum domino crucifixus, similiter etiam Mathæus, Zachæusque, sed & mulier illa quæ erat in ciuitate peccatrix, verus artifex deus, qui etiam de tenebris dixit lumen splendescere, & peccatores ad iustitiam, & mortuos reuocare solet ad vitam, ut nemo iustus preluar, nemo peccator desperans animo concidat.

2. Cor. 4.

*Modus pro
ximum di-
ligendi.*

I. ¶ Porro quum lex præcepit ut diligamus proximum, eiusdem dilectionis modum mox adiungit, dicens: Sicut te ipsum. In dilectione dei nullus modus, mensura nulla (ut dictum est) constituitur, sed omnibus simul mentis & corporis officiis diligere mandatur. Ea autem est dilectionis proximi mensura, ut eum diligamus sicut nosmetipsos. Ergo nosmetipsos primum, deinde proximum debemus diligere. Nam qui sibi nequam est, cui bonus erit?

Eccl. 14.

Eccl. 30.

*Diligere
quid est.
Cant. 2.*

¶ Vnde beatus Augustinus illud tractans, Date eleemosynam & omnia munda sunt vobis, dicit: Quicumque ordinatè dare vult eleemosynam, à seipso incipiat, sibi primum det eleemosynam, quoniam verè dictum est illud: Miserere animæ tuæ ut placeas deo. Quum ergo audis: Diliges proximum tuum sicut teipsum, secundum dilectionis qualitatē, non quantitatem, intelligere debes, ut sit sensus: Hoc ipsum verum & æternum bonum quod optas tibi, optes & proximo (diligere enim est aliud, quam dilecto bonum optare) non tamen ordine confuso, dicente sponsa in canticis, ordinauit in me charitatem: sed tibi primum & maxime, deinde quasi sequente loco, id ipsum bonum quod tibi optaueris (ut dictum est) optes & proximo.

¶ Sed ad litteram sacre lectionis redeundum est. Dominus ergo dum legisperito se tentati respondere dignatur, imperitiam nostram erudit, iterque nobis patriæ celestis ostendit.

¶ Itaque tentatori suo mandatum dilectionis exponenti respondit dicens:

Rectè

POST PENTECOST.

157

Rectè respondisti. Hoc fac, & uiues.

¶ Quasi dicat: Hoc doces, sed non facis. Si viuere vis in æterna vita, hoc fac, & uiues. Hæc dicens apertè declarat quia per solam dilectionem ad vitam æternam peruenire possumus, si hanc tam opere quam verbo seruamus, ut scilicet diligamus deum ex toto corde, ex tota anima, ex tota mente, & ex omnibus viribus nostris, & proximum nostrum sicut nosmetipsos. Quod utique facimus, si omnia quæ nobis ab illo fieri volumus, eadem & nos ei facimus.

¶ Aduertendum quoque decalogum omnem quo diuinæ legis perfectio continetur, his duabus charitatis complicitatibus sententiis. Tria enim priora decalogi præcepta qualiter deum amare, & colere debemus ostendunt, cetera septem nos circa proximi dilectionem informant. Vnde bene dicit Apostolus: In his duobus mandatis vniuersa lex pendet & prophætæ.

*Decalogi
perfectio
in quo.*

Rom. 13.

¶ Nulli igitur iam de ignorantia se excusandi locus relinquatur, nulli de implendis dei mandatis impossibilitatis argumentum patrocinatur, quandoquidem vniuersa tam legis quam Euangelij præcepta, per dei & proximi dilectionem impleantur. Et quid facilius, quid ve delectabilius, quam diligere?

¶ Rectè, inquit, respondisti. Non opus legisperiti, sed respicimus laudauit. Multorum enim verba laudabilia sunt, opera verò non ita, ut verificetur in illis quod Isaac filium tangens ait: Vox quidem vox est Iacob, manus autem manus sunt Esau. Pius est quorundam sermo, sed opera (quæ per manus significantur) iniqua. Patet ergo quia ad salutem satis non est credere, nisi & facias. Non enim auditor obliuiofus, sed factor operis beatus in facto tuo erit. Esto te ergo, inquit, factores verbi & non auditores tantum, salutes vosmetipsos. Hoc fac & uiues. Non satis est te in lege doctum & magistrum esse magnificum, nisi doctrinæ tue etiam opus accedat. Vana est omnis profunda intelligentia, si desint opera bona. Verum, intellectus bonus omnibus facientibus eum. Egregie atque dilucidè dei legem aliis intelligendam exponit, qui se illam rectè intelligere in opere foris ostendit. Quid inter hæc afferre in medium quo se tucatur nostri temporis hæretici poterunt, dum aduer-

*Non opus
legisperiti
sed respon-
sum lauda-
tur.*

Gen. 27.

Iacob. 1.

Psal.

*Hæretici
erubescant.*

DOMINICA XIII.

uersus tam clara scripturæ testimonia, imò aduersus ipsū deum dei filium dominum nostrū Iesum Christum uersa bona opera abiciunt, vituperant, contemnunt.

HOMILIA ALTERA.

Ille autem uolens iustificare seipsum, dixit ad le-

I sum: Et quis est meus proximus?

Luce decimo.

In hac Euangelicæ lectionis parte quis nobis sit proximus per parabolam declaratur. Vbi tria sunt consideranda. Primum est, legisperiti interrogatio. Secundū est, quis sit nobis proximus per parabolam ostensio. Tertium est, ipsius parabolæ ad propositum applicatio. Secundum ibi: Suspicions autem Iesus dixit: Homo quidam. Tertium ibi: Quis horum trium.

N Circa primum dicitur: Ille autem uolens iustificare seipsum, hoc est iustum demonstrare putans se ante hominem (qui tantum exterius uidet) non autē ante deum, qui uidet interius, stare. Et multos quidem habet imitatores, quibus dicitur in Euangelio: Vos estis qui iustificatis vos coram hominibus, deus autem nouit corda uestra.

Luce, 16.

Volebat autem se iustum ostendere, quia se laudatum audierat à domino dicente: Et ceteris respondisti, ex hoc enim domini verbo quantulacunque percepta iactantia, amplius sibi placebat.

Querit ergo: Et quis est meus proximus? Hoc interrogans iustum se & sapientem cupit ostendere. Quum tamen sic interrogando, potius se ostenderet nō esse dignū qui sit de illorū numero, de quibus paulō antē dominus premiserat, dicens ad patrem: Reuelasti ea paruulis, id est, humilibus & mansuetis Apostolis, sed illorum erat socius de quibus ait: Abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, scribis scilicet & pharisæis. Ecce quanta inanis gloriæ dementia. Legisperitus ob vulgi fauorem captandam, quo sapienter respondisse iactaretur, primum e legis tenetur ignorare mandatum.

Matt. 11.

Beda.

Itaque sciscitanti quis suus esset proximus, dominus ita responsum tēperauit suum, ut omnem qui misericordiam faceret, cuilibet proximū esse doceret, & tamen hæc eadem

POST PENTECOST. 158

eadem parabola specialiter ipsum dei filiū, qui nobis per humanitatem proximus fieri dignatus est, designaret. Neque tamen ita proximum quem sicut nos diligere iubemur super Christo interpretari debemus, ut moralia mutue fraternitatis instituta sub allegoriæ regulis extenuare & auferre conemur. Attamen poterat legisperitus ex Christi parabola discere Dominum Iesum Dei filium per assumptam carnem factum esse proximum nostrum, qui utique nobis auxilio destitutis exhibuit misericordiam. Et re vera nemo est homini vicinior quā Deus, qui & intrinsecus & extrinsecus & nouit, & curare omnia potest sed omnis incredulus, vel tentator, nec Deum nec hominem proximum habet.

Cæterum hac ratione legisperitus istac interrogatione sua se iustificare uoluit, quod uidelicet sperabat Dominum sibi responsurum, Iudeos tantum esse suos proximos: quod si factum esset, mox subiunxisset iustificaturus semetipsum. Semper ego Iudeos dilexi.

Hoc enim errore tenebantur Iudei, quod cuiuscunque alterius nationis homines suos minimē proximos reputabant, sed ubicunque alienos fallere vel decipere poterāt, pro gaudio suo magno ducebant. Quod & usque nunc strenuē gerunt, illud suæ falsæ atque fraudulentæ opinionis prætextentes quod in lege scriptum est: Non fornicabis fratri tuo ad usuram pecuniam, nec fruges, nec quilibet aliam rem, sed alieno. Fratri autem tuo, absque usura id quo indiget comodabis. Hoc in hodiernum usque diem faciunt: usuram enim inter se nullam accipiunt, sed à Christianis, quos ipsi reputant alienos, quum interim sint ipsi ab Ecclesia electorum utriusque testamenti & dei regno vel omnium maximē alieni.

Iudeorum
superbia
singularis.

Deute. 23.

Circa secundum principale dicitur:

Suspiciens autem Iesus dixit.

Hic per parabolā quis nobis sit proximus declaratur. Vbi est notandum quod legisperitus bene responderat de precepto quod faciendo vitam possideret æternam. Sed quoniam nescire se ostendit quis esset suus proximus, docet hunc per parabolam Dominus, quemlibet hominem

(vt

DOMINICA XIII.

(vt iam dictum est) homini proximum esse. Et quoniam de rebus magnis erat loquuturus, vnde scilicet humanū genus descenderat quum cecidit per peccatū, reuocata iā cogitatione super humani generis ruina miserabili suspexit, i. sursum aspexit. Quod etiā fecisse legitur Lazarū à mortuis resuscitaturus, quoniam & illic recogitabat mortis angustiam quæ ex peccato prouenit, per quam in-
evitabili necessitudine cunctis est mortalibus transeun-
dum.

Ioan. 11.

Parabola.

¶ Igitur interrogante legisperito dominum quis esset eius proximus, proposuit illi dominus parabolam hominis descendens de Ierusalem in Iericho ciuitatem. Is ier faciens, à latronibus despoliatus est, vulneratus & semiviuus derelictus. Intelligendū est autē quodd fuerit Ierosolymita, hunc Sacerdos & Leuita (qui & ipsi ex ipsius gēte erant pariter & Ierosolymitæ) videntes præterierunt, nec quicquā illi impēderūt misericordiæ. Præteriens autē Samaritanus quidā, qui nimirū erat extræ gētis, & gētis inimicæ, misericordia motus alligauit vulnera eius, infundens oleum & vinum, & imponēs illum in iumentū suū, duxit in diuersorium, & curam illius habuit. Sequenti autem die dedit ei qui præerat diuersorio duos denarios, petens vt curam illius haberet, promittens, quodd si quid foret supererogaturus, ipse rediens illi redderet.

¶ Qua parabola proposita, interrogat doctorem legis quis horum trium fuerit proximus ei qui fuerat vulneratus, Leuitane, vel Sacerdos, qui ex eadem gente cum illo, imō ex eadem erant ciuitate & misericordiam ei non fecerant, an potius Samaritanus alienigena qui ipsius miseratus est. Et ex responsione Scribæ patenter approbat nullum nobis magis & verius esse proximum illo, qui nostri miseretur. Cui etiam mox præcipitur vt pergat ipse similiter agere. Huius nobis parabolæ mysteria diligentius sunt consideranda.

¶ Siquidem parabola hæc, siue (vt alij putant) res gesta, insinuat nobis. Primò, flebilem hominis lapsum. Secundò, negatum lapso auxilium. Ibi: Accidit autem vt sacerdos. Terriò, impensum lapso miserationis subsidium, ibi: Samaritanus autem.

¶ Circa

POST PENTECOST. 159

¶ Circa primum dicitur:

Homo quidam descendebat ab Ierusalem in Iericho, & incidit in latrones, qui etiam despoliauerunt eum, & plagis impositis abierunt semiuuo relicto.

¶ Per istum hominē Adam prothoplastus significatur, qui peccando descendit à statu innocentie in ruinam, cuius p. à paradisi delitiis ad innumeras miseras & ærinas, à suauī requie, ad labores, à gaudio, ad angustias & dolores, ab immortalitate, ad inuitabilem moriendi necessitatem, à felici consortio angelorum, ad societatem animarū brutorū, & quod etiā dictū horredū est, descendit peccando in clientelam & satellitium dæmonum.

¶ Descendit, inquit, ab Ierusalem, quod visio pacis inter, Ab Ierusalem. pretatur, quomobrem & paradysum voluptatis & regnū potest significare celorum. Quicquid enim in illa felici mansione videbat, pacificū erat ei. Sed tunc à possessione mansionis beatæ cecidit, quū propter superbiam & inobedientiam paradiso pulsus, atque à visione diuinæ contemplationis ablegatus est. Quādiu enim in paradiso fuit, in angelorum societate per mentis contemplationem mansit. Verū à diuinæ contemplationis claritate descendit & ruit in hanc miseram vitam, in tenebras ignorantie, vbi & si quid ei luminis fulget, tenebris mixtum est, & quasi Lunæ lumen exiguum in nocte.

¶ Descendit autem in Iericho, id est, in defectus & mutabi- Descendit liatet assiduas. Iericho enim interpretatum, luna dicitur in Iericho quæ nunquam in eodem statu permanēs, semper vel crescit, vel decrescit. Congruē autem per lunam defectus nostræ mortis figuratur. Nam sicut illa singulis mēsisbus decrescens deficit, ita & vita hæc nostra mortalis per singula momenta deficiens, quotidie defluit. Vnde bene per virum sanctum de homine qui ab Ierusalem descendit in Iericho dicitur: Homo natus de muliere breui viuens rē- Job. 14. pore, repletur multis miseriis. Qui quasi flos egreditur, & conteritur, & fugit velut umbra, & nunquam in eodē statu permanet.

¶ Et incidit in latrones, id est, in dæmonū potestate, qui incidit in latronū more cū nobis sint inuisibiles, quo occultius, eo latrones. grauius

DOMINICA XIII

grauis insidiantur. In hos latrones incidit nile tale cogitans aut intendens. Nemo enim vel peccatū propter se vult, vel ad malum respiciens operatur, sed quicquid peccantes vel appetimus, vel volumus, tanquam bonum appetientes, carcata mente eligimus & desideramus.

Ambro.

¶ Itaque latrones isti, angeli sunt noctis & tenebrarum, qui se nonnunquam transfigurant in angelos lucis, sed persequere non possunt in boni simulatione. In boni latrones homo non incidisset, nisi his (mandati ecclesiastici de viuis) se fecisset obnoxium.

Despoli-
antur ei.

Iob. 19.

Beda.

Luc. 15.

¶ Qui etiam despoliauerunt eum. Iuxta quod scriptum est: Spoliauit me gloria mea, & abstulit coronā de capite meo, destruxit me vndique & pereci. Despoliauerunt eum, quia gloria immortalitatis & innocentie veste priuauerunt. Hec est enim prima stola, qua iuxta alia parabola luxuriosus filius per penitentiam rediens ornatur, & qua propheta amissa cognouerunt se esse nudos. Præter hæc etiam omnibus meritis bonis donisque gratuiti latrones isti spoliauit in eorum manus per peccatum incidentem.

Beda.

¶ Et plagis impostis abierunt. Plagæ, peccata sunt, quibus naturæ humanæ integritatem violando seminarium quoddam (ut ita dicā) augere mortis, fessis indidere corporibus. Profecto latrones isti peccantē homini donis spoliabant (ut iam dictū est) gratuiti, & vulnerant in naturalibus quæ Deus indiderat homini recta, & ad ea peragendum quæ bona sunt idonea & prompta.

Plagæ im-
positæ quæ

¶ Huiusmodi plagæ sunt, ignorantia in intellectu, malitia in voluntate, & quæ in nostra carne militant mortis, concupiscentiæ malæ. Porro sicut vulnus discontinuatione facit in carne, & inepta ad operandum facit membra, sic peccatum diuisionem quandam efficit inter rectæ rationis dictamen & voluntatem malam, malam inquam, non naturam, sed suo vitio: malam dico, quia malè eligentem. Nec erat satis latronibus istis miserum hominem despoliasse, nisi insuper & vulnerarent & mutilarent, ne iam integritatis mentis potētis, ac si membris sanis quæ bona sunt operando amissis aliquando recuperaret.

¶ Abierunt autem, non ab insidiis cessando, sed earundem insidiarū fraudes occultando. Nō ergo insidiari desinunt

POST PENTECOST. 160

finunt homini, cuius perniciem modis omnibus moluntur, adeo ut insidiator iste ne ab ipso quidem Christo dei filio se continuerit, sed tentauerit, & quidem praelio terreato, ut meritis nos vigilare monuerit, qui ait: Aduersarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit quæ res quæ deuoret. Sed ideo hos dicit recessisse ab eo quod impugnationes fraudesque suas & nequitias spirituales ne caueri vel deprehendi valeant, absconderunt.

¶ Abierunt autem semiuuium relicto. Semiuuium reliquerunt, quia beatitudinem vitæ immortalis exuere, sed non sensum rationis abolere valuerunt. Nam ex ea parte qua potest homo Deum cognoscere, viuic: ex qua verò peccando Deū offendit, mortuū esse probatur, sicut per prophetā dicitur: Anima quæ peccauerit, ipsa morietur. Ad hæc, semiuuium reliquerunt, quia vita naturæ tantum relicta, vitam gratiæ abstulerunt. Et ita quum prius viueret duplici vita, gratiæ scilicet & naturæ, nunc vnica tantum viuic, & amissa dei similitudine, imaginem tantum retinuit.

Ezech. 11.

¶ Relinquant autem eum, utique victum & superatum, relinquant, tanquam cōtempibilem & despectū, ita etiam ut nō tradat ei neque permittat ad nutum ea in quibus eū peccare fecerunt. Quum enim de ceperit hominē diabolus, contemnit, sed nec ea illi tradit quæ dare videbatur. Nam & ipsam qua decipit, inuidet homini peccati voluntatem. Secundo, insinuat hæc parabola homini lapsō negatum auxilium, quum dicit consequenter:

Nota ut latrones ipsi spoliati relinquant.

Accidit autem ut sacerdos quidā descenderet eadem viā, & viso illo præteriuic. Similiter autem & Leuita, quum esset secus locum & uideret eum, pertransiit.

¶ Sacerdos iste & Leuita Moyses & Aaron intelligi non incongruē possunt, qui eadem viā qua vulneratus ille, etiam ipsi descenderunt, à primis scilicet parentibus per viam peccati. Peccatores enim & ipsi fuerunt, vnde mirū non est, si aliorum peccata curare non valuerunt. Vnde per Esaiā Dominus loquitur, dicens: Interpretes tui præuicati sunt in me. Vbi glossa: Interpretes istos qui præuicati sunt in Deum, dicit intelligendo esse Moysen & Aaron, quorū alter, scilicet Aaron, in fabricatione vituli.

Ezech. 43.

aliter

DOMINICA XIII.

alter (id est Moyses) ad aquas contradictionis in Deum praevaricatus, peccauit.

Neque per legem ne- cio transferunt, sacerdotium & ministerium veteris testa-
menti est, ubi per legis decreta mundi languentis vul-
nera monstrari tantum, non autem curari poterant. Per
legem enim cognitio peccati, non autem peccati deletio.

Roma. 7. Nam saluationis gratiam neque lex neque sacrificia con-
ferre poterant, iuxta quod per Apostolum dicitur: Nihil
ad perfectum adduxit lex. Impossibile est enim sanguis

Heb. 7. hircorum aut vitulorum auferri peccata. Venit enim lex
Theoph. & stetit usque ad tempus praefixum, deinde non valens cu-
rare hominem, abiit. Abiit certe, quia sicut umbra corpo-
re iam praesente discessit. Vnde Apostolus dicit legem ha-
buisse umbram futurorum bonorum, non ipsam imaginem

Heb. 10. rerum.

Potuit autem tam Sacerdotis inclementia quam Leuiti-
cum & viderunt saucium, & praeterierunt, cuius rei ex-
emplum his nostris temporibus est cernere, dum neque
pastoralis cura, neque potestas secularis animarum mor-
tes & vulnera in his quorum sunt peccata manifesta pra-
ecedentia ad iudicium, ad se in aliquo pertinere existimat,
quum tamen eorum muneris sit, ut manifestis criminibus
extirpandis, curandisque vitis, utique ad mortem vulne-
ribus animarum, quam possunt operam impendant. At
quoniam a maiore usque ad minorem omnes auaritia
student, & si spoliatum vulneratumque & pereuntem co-
spiciunt, dissimulant, negligunt, contemnunt. Ad alia e-
nim eorum festinat intentio.

Esai. 5. Sed quid de his qui iustificat impium pro muneribus,
& iustitiam iusti auferunt ab eo? Quid de assentato-
ribus & pseudo praedicatoribus? Curabant, inquit, conti-
tionem filiae populi mei cum ignominia, dicentes pax, pax,
& non erat pax. Porro eorum quibus animarum in cum-
bit cura, duritiam propheta deplorans, lamiae, inquit, nu-
dauit ut mamma, lactauerunt catulos suos. Filia autem po-
puli mei crudelis, quasi struthio in deserto. Lamia, bestia
admodum crudelis ingenii est, ut quos lactauerat catulos suos
ipla dilaniet. De struthione vero in Iob scriptum est: Dere

Tre. 4. lamiae & struthio, qui,

Iob. 39.

lingu

POST PENTECOST. 161

linquit oua sua in terra, & obliuiscitur quod pes concul-
cet ea, aut bestia agri conterat. Duratus ad filios suos
quasi non sint sui.

Huic praelatorum duritiae non inepte congruit quod
nonnullis in locis struthionum oua suspenduntur in tes-
pulis, & quidem ipsi si oculos haberet in capite suo, id est,
Christo, in testimonium negligentiae & obliuionis suae cu-
rae commissorum, quos bestia diabolus interim concul-
cat & conterit.

Tertio, notatur in parabola Euangelica impensum Ia-
lpo diuinæ miserationis subsidium, quum post praemissa
subditur.

Samaritanus autem quidam iter faciens, uenit secus
eum, & uidens eum misericordia motus est, & appropi-
ans alligauit uulnera eius, infundens oleum & uinum.

Samaritani non erant de populo Iudaeorum (ut supra
dictum est) sed alienigenae, & idola colentes. Nam quum
a Salmanassar rege Assyriorum decem tribus Israel pro-
pter nimia peccata eorum translatae fuissent de Samaria
in Assyrios, ne terra habitatore vacua, redigeretur in soli-
tudinem, misit idem rex, gentes qui a Cutha regione Cu-
thae vocabantur, ut terram Samariae inhabitarent & cole-
rent. Quumque illie degentes idola colerent (siquidem Deum
ignorabant) immisit in eos dominus leones & alias be-
stias feroces, ad quarum deuastationem interibant. Quo
comperito, rex Assyriorum habito cum suis consilio, dire-
xit ad eos unum de sacerdotibus Iudaeorum, qui eos legi-
tima dei terrae doceret. Qui cum eis legem Moysi tradi-
disset, exeperunt timore compulsi colere deum, tametsi ni-
hilominus idola sua colere non cessarent.

Istos ergo Iudaei abominationi & contemptui habentes
Samaritanos, & plenos daemonis appellabant, eo quod
demonia in idolis colerent. Vnde & hoc pro atroci con-
uicio domino obiecerunt, dicentes: Samaritanus es tu,
& daemonium habes.

Itaque Samaritanus in hac parabola Christum dominum
nostrum significat, qui Iudaeis se blasphemantibus, Sama-
ritanumque esse & daemonium habere dicentibus, Sama-
ritanum

S

Samaritani
qui quae

Iohan. 8.

Christus
hic Sama-
ritanus.

x

ritanum

DOMINICA XIII.

ritanum se esse non abnuat, sed dæmonium se habere negavit, dicens: Ego dæmoniū non habeo. Nō ergo se Samaritanum vocari indignum tulit, quoniam in nota desecoris, amplexus est mysteriū veritatis. Samaritanus enim, interpretatur custos. Et quidem ipse ille custos est de quo per Psalmistam dicitur: Nisi dominus custodierit ciuitatem, frustra vigilat qui custodit eam.

Christus
vi iter fa-
cit.

¶ Itaq; Samaritanus, id est, dei filius dominus Iesus Christus, iter faciens, venit secus eum. Iter hoc ex proposito gratiæ suæ facit, hoc statuens, vt nos curaret. Et attende quod licet iter faceret, non tamē eadem via descendit quæ ceteri: quia solus ipse de virgine natus, sine peccato in hunc mundum descendit. Et quidem, quasi quoddam iter habuit, qui de cælis venit in vterū virginis, de vtero virginis in præsepe, de præsepe in crucem, de cruce in monumentum, de monumento resurgens ascendit in cælum.

Roma 8.
Mira christi
dignitas.

¶ Dominus itaque iter vitæ mortalis faciens, secus hominem peccato vulneratū venit, quia in similitudinem carnis peccati apparuit, & vsqueadē per suam immensam clementiam hominibus condescendit, vt peccatorum & publicanorum amicus fuerit à Iudeis palam appellatus. Porro secus vulneratum venisse dicitur: nam quodammodo iuxta nos sterit, quandoquidem nostræ mortalis naturæ passibilitate suscepta, per omnia similis hominibus absque peccato in veritate nostræ carnis apparuit. Vnde Beda: Propter nos & propter nostram salutem descendens de cælo, vitæ præsentis iter arripuit. Et venit secus enim qui vulneribus tabescebat inflicti, id est, in similitudine hominum factus, & habitu inuentus vt homo, compasione nostræ susceptione finitimus, & misericordiz factus est consolatione vicinus.

Philip. 2.

T. ¶ Et vidēs eum inquit. Non enim exhorruit cœlestis medicus fœda nostra conspiciere. Vnde & per Ezechielē loquitur, dicens: Transiens per te vidi te conculcari in sanguine tuo. Et dixit tibi cum esses in sanguine tuo, viue. Et quibus meritis? Certē nullis. Videns eum, inquit, misericordia motus est. Solius enim diuinæ pietatis & misericordiz fuit, quod nos sub duræ mortis imperio constitutos indoluit.

¶ Et

POST PENTECOST.

162

¶ Et appropians alligauit vulnera eius. Vbi Aug. Nihil ab hominibus est Deo remotius, nō loco, sed dissimilitudine, quia nos mortales & peccatores, de verō immortalibus & iustis. Volēs igitur deus nobis esse propinquus, nō assumpsit vtranq; malum nostrū, sed mortē tantū, non peccatum, alioqui & ipse liberatore indigniūset. Vt ergo non esset q; nos sumus, sed prope nos, mortalitatem eādem sustinens, etiā passionē quas nos patimur (tamen absque peccato) misericorditer suscepit. Porro per alligationem vulnerum intelligitur abolitio peccatorum. Tunc enim do-

Appropians
alligauit
vulnera eius.

Alligatio
vulnerum.

minus appropians sauciati vulnera ligauit, quādo veniēs in hunc mundum, peccata quæ in hominibus inuenit redarguendo cohibuit, dicens: Pœnitentiā agite. Alligauit ergo vulnera, dum peccati consuetudinē submota, iustitiæ & sanctitatis fasciā mētes saucias adstrinxit. Vnde & peccatoris anima prophetā à prauo opere dolēs nō resipiscere. Vulnerus, inquit, & liuor & plaga tumēs, non est circumligata nec curata medicamine, neque fota oleo.

Mat. 3.

Esa. 1.

¶ Infundēs oleum & vinum. Vbi Beda: Infundit oleum, dum spem veniæ pœnitentibus suggerit. Infundit vinū, dum terrorem pœnæ peccantibus incutit. Alligat vulnera, dum præcipit, pœnitentiā agite, infundit oleum, dum addit: Appropinquauit enim regnū cœlorū. Infundit & vinum, dum dicit: Omnis arbor quæ nō facit fructū bonū, excidetur & in ignem mittetur. Vinum plagis infusum & mordet & mundat, & putridas in vulnere carnes rescat, oleū verō lenit. Ergo per vinū aspera peccati redargutio accipitur, per oleū verō, lenis & blāda curatio designatur: vt verbi gratia, quī dicit: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiā vos. Itē quī iterum dicit: Nō veni vocare iustos sed peccatores. Sed nondum suis miserationum Samaritani huius. Sequitur enim:

Et imponens illum in iumentū suum, duxit in stabulū, & curam eius egit.

¶ Iumentum Christi, est ipsius caro, in qua ad nos venire dignatus est. In quod suum iumentum saucium imposuit, quia peccata nostra ipse portauit in corpore suo super lignum. Et iuxta aliam parabolam, inuentam quæ

Christi
iumentum
Luc. 6. 15.

2 ij

errant-

DOMINICA XIII.

Imponi iumento.

errauerat ouem, humeris suis impositam reportauit ad gregem. Itaque imponi iumento est, in ipsam Christi incarnationem credere, eiusque mysteriis initiari, simul & ab hostis incurfione tutari.

¶ Tunc autem quilibet Christi iumento impositus in stabulum ducitur, quum ad baptismum veniens, & fide sanctæ trinitatis percipit, & in societatem sanctæ Ecclesiæ collocatur.

Stabulum quid.

¶ Stabulum enim est Ecclesia præsens, ubi reficiuntur viatores de peregrinatione hac in patriam redeuntes. Et bene iumento impositum duxit in stabulum, quia nemo nisi baptizatus, nisi corpori Christi adunatus, Ecclesiam intrabit.

Pabulum stabuli huius.

¶ In hoc stabulo fideles frumento verbi dei iugiter aluntur, sed & sacratissimo dominici corporis pane confirmantur, de quibus per Psalmistam dicitur: Animalia tua habitabunt in ea. Sed & viatores fessi, stabulo (i. diuersorio) succedere solent, & sancti qui que tumultuosos seculi actionibus defatigati, intra ecclesiam quieti consistunt.

Et curam eius egit.

¶ Et curam eius egit. Nō enim sufficit domino quod peccata prohibuit, quod vitæ præcepta proposuit, nisi etiā & pro generi humano conferret, ut & prohibita vitaret, & præcepta impleret. Nā quasi infirmarius bonus & nocuus prohibuit, & salubria adhibuit. Verum quia non vacabat Samaritano huic diutius in terra morari, sed eo redeundum erat vnde venerat, ex sua magna misericordia alterius hunc custodiæ sollicitudine commisit. Vnde sequitur:

Et altera die protulit duos denarios, & dedit stabulario, & ait: Curam illius habe, & quodcumque supererogaueris, ego quum rediero, reddam tibi.

Beata.

Duo denarii.

Roma, 10.

¶ Altera dies est post domini resurrectionem. Nam & ante per Euangelij sui gratiā illuminauerat his qui in tenebris & umbra mortis sedebāt, sed potior resurrectione celebrata perpetuæ lucis spendor effulsit. Duo denarii, sunt duo testamenti, in quibus æterni regis nomen & imago, i. cogniti, & cōtemplatio cōtinetur. Finis enim legis, Christus. Qui altera die prolati dantur stabulario, quia tunc aperuit illis sensum, ut intelligerent scripturas.

¶ Et

POST PENTECOST.

163

¶ Est autē stabularius, is, qui stabulo siue diuersorio præest. Stabulum autem siue diuersoriū (sicut iam est dictū) Stabularius præsens ecclesia est. Igitur cui illa committitur, stabularius hic appellatur. Itaque altera die stabularius denarios, quorum pretio vulneratum curaret accepit, quia spiritus sanctus adueniens docuit Apostolos omnem veritatem, quogentibus erudiendis instare, atque Euangelium prædicare sufficerent. Duos ergo denarios stabularius accepit, quando Apostolis vtriusque testamenti scientia collata est, & ad prædicationem, quasi ad curam humani generis directi sunt. Quid enim est aliud dicere curam illius habere, nisi, ite in mundum vniuersum, & prædicate Euangelium omni creaturæ?

¶ Et quodcumque supererogaueris. Ille erogar, qui data sibi distribuit: sed supererogat, qui amplius dat quam accipit. Porro sanādo huic fauicio supererogatur, præceptis cōsilia, & scripturæ diuinæ expositiones superaddēdo. Ego quū rediero reddā tibi. Ac si diceret dominus Apostolis & aliis quibus est animarū cura mādāta: Ego quidem vobis pauca tradidi, sed vos prout videbitur expedire, superaddite, & merces vobis seruis fidelibus magna reddetur. Nā & iuxta aliam Euangelij parabolā, super omnia bona sua constituet eum. Dicit hic Ambrosius: Quando reuerteris domine, nisi in die iudicii? Erit enim tempus quando vniuersa caro te conspiciet reuertentem.

¶ At Apostolus Paulus, utique & stabularius istis vnus vel præcipuus, qui & ipse plurimum supererogauerat: Reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi dominus in illa die iustus iudex. Multū enim supererogauerūt doctores sancti, qui vtriusque testamenti scripturas interpretati sunt. Vnde & tunc mercedem æternā recipiet, quādo ad iudicandum rediturus est Christus. Tunc enim fiducia liter dicere poterunt: Domine, ecce duos illos quos mihi tradidisti denarios in curam vulnerati expendi, & adhuc alios duos supererogaui. Dignus qui tūc dominum audire mereatur respondentē: Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam. Intra in gaudium domini tui. Sanē magni meriti est hic stabularius, cui debitor est Christus, qui omnes habet sibi debitores

Curā illi habere.

Quis subbi distribuit: sed supererogat.

2. Tim. 4.

Qui supererogauerit.

Matth. 25.

Debitorem habere Christum, grande.

x iij

bitores

DOMINICA XIII.

bitores. Hinc aduerſat huius temporis hæretici, quod nō ſolū vtriuſque teſtamenti ſcriptura ſeruanda eſt, ſed & ea quoque, quæ Apoſtoli Chriſti & alii patres ſancti ad ædificationem corporis Chriſti (quod eſt eccleſia) ſupererogariſt. Itaque producto huiusmodi ſimilitudinis iſtius tenore, id quod ſuſceperat concluditur, legiſperitum cōſequenter interrogat, dicens:

¶ Circa tertium principale dicitur:

Quis horum trium uidetur tibi proximus fuiſſe illi qui incidit in latrones? At ille dixit: Qui fecit miſericordiam in illum. Et ait illi Ieſus: Vade & tu, fac ſimiliter.

Miſericordia proximi facis.

¶ Hic ponitur parabola ad propoſitum applicatio. Et iuxta literam manifeſta eſt domini ſententia, nullum nobis magis quā qui miſereatur proximum, ſi Ieroſolymitæ ciui, non Sacerdos, non Leuita ex eadem gente, imō in eadem vrbe nati & nutriti, ſed exteræ gentis accola, qui magis miſertus eſt, factus eſt proximus. Plus ergo miſericordia quā cognatio proximum facit, quia miſericordia res eſt naturæ. Quid enim magis ſecundum naturam, quā conſortem iuuare naturæ?

Vt proximus noster chriſtus.

¶ Sacratiores autem intellectu, nemo nobis magis proximus (vt ſupra dictū eſt) quā Chriſtus, qui vulnera noſtra curauit. Proxim⁹ enim nobis eſt per diuinitatē, quia non longē eſt ab vnoquoque noſtrum. In ipſo enim viuimus, mouemur, & ſumus. Proximus etiam nobis fieri dignatus eſt per aſſumptam noſtram humanitatem. Quum enim eſſet lōgē à nobis, vt potē (ſicut ſupra tactū eſt) immortalis à mortalibus, iuſtus à peccatoribus, deſcendit ad nos, vt nobis fieret proximus, qui erat antē longinquus.

Chriſtus & venerandus.

¶ Veneremur ergo eum quāſi dominum & Deum noſtrum, & quāſi proximum diligamus. Ipſe enim eſt caput noſtrum. Coſtat autem quia nihil eſt proximi⁹ quā caput membris. Hunc tanquā mēbra fidelīſſima caput reſpectamus, cuiuſq; de cætero ſecuri poſcam⁹ miſericordiam. Nō enim poterit nō miſereri ſubditis, qui ſeſe proximi⁹ præbere dignatus eſt iniquis. Vade, inquit, & tu fac ſimiliter. Quod eſt dicere: Vt oſtendas te veraciter diligere proximi⁹ ſicut

POST PENTECOST.

164

ſicut teipſum, vade & quicquid vales in ipſius vel corporalem vel ſpiritualem vtilitatem promptus operare. Immita te prædicabile Samaritani huius exemplum, & cuiunque potueris, miſericordiæ munus impartire. Tali argumento omnem hominem noſtrum eſſe proximum & cognoscendo diligamus, & diligendo inopiæ ipſius affinitatis intuitu compatiamur. Itaque ſi cum legiſperito quæris quis ſit tuus proximus: Reſpōdeo, quod quicunque ſibi indiget miſereri ſive gentilis ſit, ſive peccator qualiſcunque, quādoquidem illius tu miſereri poſſis, & ille tui.

DOMINICA DECIMA QUARTA POST PENTECOSTEN.

Vni Ieſus in Ieruſalē, traſſibat per mediā Samariā & Galilæā. Luc. 17.

¶ In hac lectione tria deſcribuntur. Primum eſt, leproſorum ſupplex ad Chriſtum deprecatio. Secundum eſt, ſupplis deprecationis benigna exauditiō.

Tertium eſt, accepti beneficij rara recognitiō. Secundum ibi: Quos vt vidit. Tertium ibi: Vnus autem ex illis.

¶ Circa primū aduerte quod dei filius qui genus humanum ſua morte redimere venerat, quū tāte rai peragēde præſenti tempore appropinquaret, & ipſe voluntariē per mortem ſeſe pro omnibus oblaturus, paſſionis loco voluit appropinquare. Vnde & per hunc Euāgelistam alio loco dicitur: Dum compleretur dies aſſumptionis eius, ipſe faciem ſuam firmavit, vt iret in Ieruſalem, vtiq; ad populū duræ ceruicis, in graue odium contra ſe exaſperatum, ſuique iam ſanguinis ſitibundum. Dum igitur proficiſceretur Ieruſalem, traſſibat per mediā Samariā & Galilæam. Samaria, gentium erat prouincia. Galilæa Iudæorū. Et quia diſcordia erat inter Iudæos & Samaritanos, ipſe per vtroſque tranſiit, vt eos tāquā mediator aliquādo paci fieret, factur⁹ vtrāq; vnū. Sed & ad paſſionē mortis vadēs, dum per Iudæos traſſit & gentes, inſinuat vtiq; quia fructus ſue paſſionis in omnes populos erat tranſiturus

Luc. 9.

DOMINICA XIII.

fidèlesque nominis eius post ipsius mortem, & Iudæos & gentiles vnum erat populum effectura. Sequitur.

Et quum ingrederetur quoddam castellum, occurrunt ei decem viri leprosi.

Christi
transitus
qualis.

¶ Non satis esse putamus, si hoc Domini iter solummodo carnaliter accipimus, si non etiam itineris sui mysteria requiramus. Iter ergo Domini, transitus ipsius est de terris ad coelos. Ibat enim, quia mox impleta passione, transito mundo ad patrem repedabat. Ibat, quia de mortalitate ad immortalitatem, de pena ad gloriam, de contemptu ad regnum proficiscebatur.

Exod. 23.

¶ Ergo instante iam suæ passionis articulo, desiderio salutis humanæ ibat in Ierusalem civitatem, non reformidans gentem quamlibet inimicam, quamlibet sui sanguinis sitibundam. Erat in ea civitate templum Domini, ibi sacerdotium Iudæorum, ibi cultus sacræ religionis, ibique iuxta legem ter in anno apparebat omne masculinum Iudæorum, idcircoque Dominus sæpe adiit illam civitatem, cupiens ibi annūciare plurimis verba vitæ, eademque ibidem miraculis confirmare.

¶ Ut ergo nec iter suum à miraculorum præconiis otiosum videretur, ingrediente eo quoddam castellum, occurrunt ei decem viri leprosi, ubi erant decreto legis à comuni domorum urbiumque cohabitatione separati. Et ideo castelli huius vocabulum sanctus Evangelista exprimere noluit, ut ostenderet hos qui domino occurrere leprosos, nullam cum hominibus habere societatem, & ideo non in vico aut in castello vel in civitate, sed in itinere domino occurrerunt.

Decem leprosi, myst.

Rom. 3.

¶ Porro si lepra carnis peccatū in anima significat, quid obstat quo minus per decem leprosos vniuersitas humani generis, vique peccato contaminata designetur? Denarius enim numerus perfectus est. De omnibus autem hominibus generaliter per Apostolum dicitur: Omnes peccaverunt & egent gloria dei. Itaque ante Christi passionem decem leprosi emundari supplicant, quonia vniuersitas generis humani peccato contaminata, per Christi mortem ab eiusdem peccati labe mundari & sanari indigebat.

Et

POST PENTECOST.

165

¶ Et quoniam decem sunt diuinæ legis præcepta, quorum prævaricatione peccati lepra contrahitur, rectè decem leprosi diuinæ legis transgressores vniuersi designantur. Quir autem macula peccati per lepram mystice designatur, alio loco tractabitur.

¶ Quoniam verò lepra non qualiscunque morbus est, sed morbus horribilis, abominabilis, contagiosus, & separatiuus, ideo per istos decem leprosos non modò quoscunque peccatores, sed (secundum nonnullos) decem peccata grauitissima, vel potius ipsa peccata facientes, à cæteris vique discernendos possumus accipere.

¶ Primus leprosus est schismaticus, qui videlicet, & si adhuc nulla dogmata orthodoxæ fidei contraria defendat, attamen ecclesiæ catholicæ deseruit vnitatem, cõtēnētis sanctæ sedis apostolicæ iustis obtemperare mandatis. Is & si nondum sit censendus hæreticus, hæresi tamen est propinquus. Nam si eo proficiat, ut pertinaciter asserat sanctam ecclesiam Romanam cæterarum non esse caput ecclesiarum, iam hæreticus indicatur.

Schismaticus.

¶ Itaque schismaticorum crimen per lepram Mariæ sororis Moysi & Aaron significatur. Odio nanque & invidia contra Moysen diuinitus datum populo ducem stimulat, dicebat: Num per solum Moysen locutus est dominus? Nonne & nobis similiter est locutus? Quod quum audisset dominus, iratus est valde. Et ait ad eam: Quare non timuisti detrahere seruo meo Moysi? Et ecce in Maria apparuit cædēs lepra quasi nix. Quumque clamaret Moyses ad dominum, dicens: Deus, obsecro sana eam, respondit ei dominus: Si pater eius spuisset in faciem illius, nonne deberat septem diebus rubore suffundi? Separatur septem diebus extra castra. Vbi habes omnium schismaticorum typum expressum. Primum enim aduersus ecclesiæ præpositos contumaci invidia stimulantur, & obiciunt eis Aethiopiæ, vel illa suo fratri Moysi, quærunt enim & quid in illis reprehendere, & quid in seipsis possint iactando commendare, ac si & ipsi dicerent: Nonne & nobis similiter locutus est dominus?

Num. 12.

¶ Itaque dominus contumelias suorum ipsis tacet. Ideo de eoribus, imò deprecantibus pro inimicis viciscitur. Nam ecclesia separanda.

Schismaticus.

Idcirco de eoribus.

DOMINICA XIII.

& detestabili scelere (quasi quadam lepra) notabiles extra castra ecclesiae diuini decreto iudicii quasi leprosi (ne ceteros inficiant) separantur. Vult enim deus non minus hinc eos confundi, quam illa confunditur, quam pater propter contentiosae loquacitatis suae vitium increpans, ut hac confundatur, humilietque, linguamque ipsius compescat, spuito suo ipsius in faciem coniecto, reddit abominabilem.

C Secundus leprosus, est hereticus. Cuius vitium in lepra *Hereticus* manus Moysi fuit designatum. Is enim quid de verbis domini sibi loquentis dubitaret, e sinu manum educens protulit leprosam. Sic enim scriptum est: Quum misisset in sinum, protulit leprosam instar niuis. Omnium enim hereticorum qui catholicae fidei (quae dei verbis innitur) contradicunt, vel de ipsius pertinaciter dubitant veritate haeretice prauitatis labe (quasi lepra) contaminati, manus leprosam proferunt, quandoquidem ipsorum quae iactant opera quum sint mala, placere deo non possint, dicente

Rom. 14. Apostolo: Omne quod non est ex fide, peccatum est. Et *Heb. 11.* iterum: Sine fide (nimirum sana & incorrupta) impossibile est placere deo.

Vnde Aug. Leprosi non absurde intelligi possunt, qui scientiam verae fidei non habentes, varias doctrinas profitentur erroris. Non enim vel abscondunt imperitiam suam, sed pro summa peritia proferunt in lucem, & iactantia sermonis ostentant. Nulla porro falsa doctrina est, quae non aliqua vera intermisceat. Si enim semper vera prosequerentur, haeretici non essent. Si autem semper falsa dicerent, nullus eis nisi dementissimus crederet. Permissent ergo vera falsis, ut cum falsis vera respargantur, sub obiectu veritatis, falsitas inimica praeualeat. Nam & qui venena porrigunt, prius melle calicis ora liniunt, ut per gustum dulcedinem, perueniatur ad poculum mortis. Itaque vera falsis inordinate permixta, in una disputatione vel narratione hominis, tanquam in vnius corporis colore apparent, significant lepram, tanquam veris falsisque colorum locis humana corpora variantem atque maculantem. Lepra namque eiusmodi est natura, ut cutem quam insecerit, diuersis coloribus respargat.

Tertius leprosus, est simoniacus. Huius lepra significat

POST PENTECOST.

166

ta fuit per lepram Giezi, qui erat minister Helisei prophetae. Quum enim pro curatione leprae Naaman Syri idem lepra Giezi propheta qui huc sanauerat recipere pretium recusasset, *2i.* idem Giezi hominem insequutus compositis arte mendacis, ait ad illum: Dominus meus misit me ad te, dicens: Mando venerunt ad me duo adolescentes de monte Ephraim ex filiis prophetarum, da eis talentum argenti, & vestes multatorias duplices. Qui quum acceptis duobus talentis, ac vestibus reuersus sterisset coram viro dei, interrogatus ab eo vnde venisset, responditque: Non iuit seruus tuus quod quam, ait ad eum: Nonne cor meum in praesenti erat, quando reuersus est homo de curru suo in occursum tuum? Nunc igitur accepisti argentum, & accepisti vestes, ut emas oliuetas & vineas, & oves & boues, & seruos & ancillas. Sed & lepra Naaman adharebit tibi, & semini tuo usque in sempiternum. Et egressus est quasi nix ab eo leprosus. Propheta sanctus recipere curationis leprae pretium ideo recusauit, quod per dei gratiam, non autem sua vel virtute vel industria leprosum mundasset. Nimirum docuerat *Matth. 10.* esse spiritus quod longe post praedicaturus erat Christus: Gratis accepistis, gratis date. Nemo enim iure potest vendere quod non suum, sed alterius est, qui etiam illud sibi vendi prohibet, & praecipit gratis impartiri. Id enim si vendere praesumpserit, furti conuincitur. Nam si cuiuspiam magni patris familias dispensator, non nisi ad pretium filiis domini sui alimenta vellet erogare, quae ipsis gratis administranda accepit, nonne vendit aliena? Nonne fur est & latro? Nonne & domino suo pariter & familiae consuetudinem facit? Et quidem sacerdotes & praelati dispensationis ministerium in ecclesia sortiuntur. Ministrant autem non quae sua sunt, sed quae dei, ecclesiastica videlicet sacramenta, quae non a ministris, sed a Deo sanandis animarum vitis efficaciam acceperunt.

Quum igitur huc dispensandi modum dominus praescripserit dicens (ut praemissum est) Gratis accepistis, gratis date: quae impudentia, quae temeritate, imo quae caecitate & ignorantia dei, ea praesumunt cum summa dei quam populi Christiani contumelia ad pretium dispensare?

Similes itaque sint ministro Helisei, ut qui sacramentorum

Simoniacus
4. Reg. 5.

Simoniacus
hic nefaria.

Nota similitudinem.

In simoniacis.

DOMINICA XIII.

torum gratiam (quasi hæc in eorum sit potestate, & quasi ad pecuniæ pretium possit æstimari) venalem habent: postulantes hinc pretiū & accipientes, exprobrabili scelere, quasi ignominiosa lepræ contagione detestabiles effecti, euerſus dei iudicio eorum sedibus, & templo pellantur, minimèque iam ante deum pro sacerdotibus, sed pro sacrilegis (vti sunt) habeantur.

¶ Quibus lepra Naaman iam mundati adhæreat, vt vnde mundantur alij, ipsi inde coinquinentur. Quod enim est aliis medicamentum vitæ, ipsis suo vitio parit mortē. Tergerentur interim cum Giezi, & cōſectis quibuscumque arte mendacis (nescio quas consuetudines, quas etiam pro legitimis defensori sunt, prætendentes) simoniæ crimen inficitur, quandoquidem ad exemplum Giezi & ipsi hæc lepra prælucentes egrediantur, à domino reprobati.

E. *Sacrileg.* ¶ Quartus leprosus est sacrilegus, qui ea sibi per grande nefas in dei templo presumit vſurpare, quæ prius sibi esse negata noscitur. Et hæc est lepra Ozias regis. De quo scriptum est: Quum roboratus esset, elatus est cor eius in interitum suum, & neglexit dominū deum suum, ingressusque templum domini, adolere voluit incensum super altare thimiamatis. Cui quum dicerent sacerdotes: Non est tui officij Ozia, vt adoleas incensum domino, sed sacerdotum qui consecrati sunt ad huiusmodi ministerium. Egredere de sanctuario ne contempseris, quia nō reputabitur tibi in gloriam hoc à domino deo. Ipse iratus minabatur sacerdotibus, statimque orta est lepra in fronte eius coram sacerdotibus in domo domini. Cumque respexisset eum Azarias pontifex, & omnes reliqui sacerdotes, viderūt lepram in fronte eius, & festinātē expulerunt eum.

Sacrilegum opera ¶ Huic similes sunt qui in superbiam eleuati, contempto deo ea quæ duntaxat sacerdotum sunt, per secularem potestatem suā vendicare non metuunt, ecclesiæ sanctę legitimæ conuellant, sacerdotes & episcopos in suā redigunt clien, telam quoscumque sacerdotes & prælatos ecclesiarum instituunt, destituuntque, & quod Ozias facere nō præsumpsit, templum palam despoliare non verentur. Quod si his eorum ausis sacerdos etiam summus contradixerit, ita succensu promittunt vltorem.

Ozias

POST PENTECOST.

167

¶ Ozias leprosus, & regno & honore regio exinde carere, sorsum habitare compulsus est. Principem (eo quo dictum est modo sacrilegum) vltio diuina ita comprehēdit, *Sacrilegij pena.* vt & dei regno reprobus, & fidelium cœtu coram deo habeatur indignus, nihil ei suffragante quoddam multo satellite stipatus, pompaticè domum domini ingredi conspicitur, quo minus tam dei quàm sacerdotum iudicio, per censuras ecclesiasticas quasi leprosus, & cunctis notabilis à deo ecclesia separetur. Horum enim qui gaudent quum male fecerint, & exultant in rebus peſsimis, peruerſæ sunt viæ, & infames gressus eorum.

¶ Quintus leprosus est homicida. Hic illa contaminatus est lepra quam David imprecatus est Ioab, dicens inter alia: Non deficiat de domo Ioab leprosus. Ipse enim Ioab *Homicida lepra Ioab* loquens in dolo cum Abner principe exercitus Israël, percussit eum in inguine, & interfecit. Similiter interfecerat Amasam principem militiæ Iuda. Vnde David priusquam migraret à vita, mandauit filio suo Salomoni regi, dicens: Tu nosse que fecerit Ioab duobus principibus exercitus Israël, Abner filio Ner, & Amasæ filio Iether, quos occidit, & effudit sanguinem belli in pace. Et post pauca: Facies ergo iuxta sapientiam tuam, & non deducas caniciem eius pacificè ad inferos. Quod & fecit. Nam post obitum David patris sui, auulsum ab altari domini iussit interfici, dicens: Sanguis eius super caput eius, quia interfecit duos viros iustos melioresque se.

¶ Nec debuit ei fieri locus patrocinari, mandante per legem domino, & dicente: Si quis per industriam occiderit eum quē nō proximum suum & per insidias, ab altari meo auelleseum tuetur: vt moriatur. Quisquis igitur homicidij crimine contaminatur, quasi lepra abominabili, detestabilis effectus, à cœtu fidelium (vti sanctuario domini) auulsum eiicitur. Si enim in gehennam ignis abiicitur qui dixerit fratri suo, *Mat. 5.* fratrem, quid non abiiciatur qui fratrem suum occidit? Cum in nocuum fratrem suum Abel Caim impius occidisset, dictum est ei à domino: Quid fecisti? Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris super terrā, quæ spernit os suum, & suscepit sanguinem fratris tui de manu tua. Vagus & profugus eris super terrā. *Qui*

DOMINICA XIII.

Qui ait: Ecce cūcis me hodie à facie terræ, & à facie tua abscondar, & ero vagus & profugus in terra. Omnis igitur qui inuenit me, occidet me.

Homicidiorum fomentum.

Gen. 9.

2. Reg. 25.

Homicidij pena grauis.

Vsurarius publicus.

4. Reg. 5.

Luca, 10.

Touchalis.

¶ Quod autem nunc homicidia tam crebra passim ubique nuntiantur, tanti sceleris facit impunitas. Nam & ipsi homicidæ reperiunt, quos pecunia criminis sui patronos sibi redimant. Quumque per remissionis facilitatem homicidium aliud priori superaddunt, quid aliud quam emptam fundendi sanguinem vtuntur licentia? Audienda fuerat æterni iudicis sententia, qui ait: Quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius.

¶ Quum Saul rex impius innoxium sanguinem Gabonitarum effudisset, trium annorum fames ex sterilitate terre fuit subsequuta, nec cessauit, quo ad usque sanguis pro sanguine redderetur. Quo facto cælus dedit pluuiam, & terra fructum suum. Itaque nullus iam miretur, si plerumque regiones ciuitatesque aduersis rebus afflicteantur, quum tam multi ubique & tam impune iam passim perpetrænt homicidia, ut grauius districtiusque interfectio canis cuiusquam aut bouis, quam hominis vindicanda videatur.

G ¶ Sextus leprosus, est usurarius manifestus: iste gerit lepram Naaman Syri, qui erat diues & fortis, sed leprosus. Huic præcipitur ut se lauet in Iordane & sic munderetur, id est, ut reddendo quæ per usuram sustulit, faciat iudicium, & iustitiam, exemplo illius qui ait: Ecce dimidium bonorum meorum domine do pauperibus, & si quid aliquem defraudaui, reddo quadruplum. Iordanis enim interpretatur, rius iudicij. Christus dominus in Iordane baptizatus, non habuit ubi caput reclinaret. Et vtinam similiter usurarius secundum iudicium æquitatis ita sese ablueret ab his omnibus quæ fraudibus usurarum sustulit, ut mundus & nudus egredietur, ut possit verè dicere: Feci iudicium & iustitiam, non tradas me calumniantibus me.

¶ Sanè rapacitas usurariorum non immerito lepræ comparatur, quod sicut lepra carnem, ita usura depascit opes miserorum. Proinde, sicut leprosus leprosum, ita usurarius usurarium generat. Usurarius enim suis artibus filium instituit, ut quidam ait,

Mox acquirendi docet insatiabile votum.

Iai.

POST PENTECOST.

168

¶ Iniquissimarum enim rationum ei libros tradit, ac tandem moriens in peccatis suis, cuncta inique acquisita quæ restituere debuerat, cum hæreditate gebennæ filio reliquit. At ille parentis crudelem auaritiâ strenuè sequens, etiam aliquid superaddit. Nam ubi pater auaritiæ stodiis arsit, iste furit. Et quoniâ usurarum rapacitas legibus tam humanis quam diuinis, imò & legi naturæ repugnat, idcirco mirum non est, si & ipsa legibus punitur.

¶ Itaque (cæteris legibus prætermisiss) considerandum est quemadmodum decretis ecclesiasticis usurarius manifestus feriat. Tam viuens enim quam moriens, tam in suis quam in seipso à iure punitur.

¶ Primò enim viuens à perceptione sacramentalis communionis arceatur. Secundò ipsius oblatio districtè prohibetur recipi. Clerici contrauenientes, vel admittendo scilicet usurarium ad communionem, vel recipiendo ipsius oblationem, ab officio suo decreto Concilij Lateranen. sunt suspensi. Cuius concilij idem decretum postea in Concilio Lugdunen. confirmatum, & sub pena maledictionis eterne feruari mādatum est. Tertiò, punitur usurarius in hoc, quod ad conuincendum ipsum de accepta usura librorum rationum suarum ipse edere cōpellitur vel inuitus. Quum aliis nemo instrumenta priuata & propria exhibere cogatur creditori, ut ipse debitor per ea cōuincatur, sed hoc peculiare est in odium usurarum.

¶ Quartò, in hoc punitur, quod si vel ipse vel alius quis hanc pertinaciter asserit exercere usuras non esse peccatum, hæreticus censetur. Vnde & hæreticæ prauitatis inquisitoribus districtè mandatur contra huiusmodi legitimè procedere.

¶ Punitur autem & in suis, & primò in sibi consentientibus, in cooperantibus, in heredibus. Nam (ut dictum est) sacerdotes & clerici recipientes eum ad communionem, oblationem, vel ad ecclesiasticam sepulturam, per memorati Lateranen. Con. decretum à suo ministerio seu officio ecclesiastico sunt suspensi.

¶ Secundò punitur: quia si episcopus quispiam permiserit huiusmodi usurariū domum cōducere, & publicè usuras exercere in terra ipsi episcopo temporali ditione sub-

Vsurarius ut punitur in se.

De usu. c. quia in a. m. n. b. d.

c. v. s. r. a. lib. 6.

c. v. n. i. c. in cle.

in cle. c. v. n. i. c.

Ve usura- rium puni- tur in suis

c. v. s. r. a. lib. 6.

iecta,

DOMINICA XIII.

Deut. 22. Adulterij poena.
1. Cor. 5.
rumpat, separandus sit atque abiciendus, ipsa lex, imò per legem ipse dominus loquens ostendit, quom dicit: Si dormierit vir cum vxore alterius, uterque morietur, id est, adulter & adultera, & auferes malum de Israël. Sed & Apostolus Paulus de illo apud Corinthios adultero mandat, dicens: Tollatur de medio vestrum, qui hoc opus fecit. Nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit? Et iterum: Scripsi vobis in epistola, ne commisceamini fornicariis.

Hypocrita Leuit. 13.
L. OCTAUS leprosus, est hypocrita simulator. Huius lepra est vitium coloris in cute. De qua lepra loquente domino ad Moysem & Aaron, scriptum est: Homo in cuius cute & carne ortus fuerit diuersus color, siue pustula, aut quasi lucens quippiam, id est, plaga lepre, adducetur ad Aaron sacerdotem, vel vnumquemlibet filiorum eius. Hypocritis enim diuersus est color in cute, quia foris in moribus & conuersatione aliis student esse dissimiles, superba singularitate. Diuersus nihilominus est eis color subtus cutem in carne, dum aliud intus agunt, aliud foris ostendunt.

Hypocritis vi color diuersus. Matt. 23.
Foris enim ostentare gestiunt humilitatem, & intus amplectuntur vanitatem. Foris cupiunt apparere sancti, interius autem sunt iniqui. Quales illi erant, quibus dictum est: Vae vobis scribæ & pharisæi hypocritæ, quia similes estis sepulchris dealbatis, quæ à foris parèt hominibus speciosa, intus verò plena sunt ossibus mortuorum, & omni spurcitia. Sic & vos à foris quidem parētis hominibus iusti, intus autem pleni estis hypocrisi & iniquitate. Hi sunt iuxta quendam, Qui Curios simulant, & Bacchanalia viuunt. Multi tales vbique simulatores inueniuntur, propter quos dictum est:

In hypocritis.
Frontis nulla fides, quis enim non vicus abundat Tristibus obsecenis?

Horum deridens simulationem iterum dicit:
Hispidamembra quidem, & duræ per brachia setæ
Promittunt atrocem animum, sed podice leni
Cæduntur tumidæ medico ridente mariscæ.

Et licet simulatores isti plerique in occulto omnibus vitis fordeant, alienorum tamen censuram sibi vendicant vitiorum, nimirum vt per hoc appareant iustiores. Quibus

POST PENTECOST.

170

bus longè tolerabiliore sunt manifestè vitiosi. Vnde post pauca idem qui supra, subiicit:

- Hunc ego fatis

Imputo qui vultu morbum incessuque fatetur.

Horum simplicitas miserabilis, his furor ipse

Dat veniam, sed peiores qui talia verbis

Herculis inuadunt, & de virtute loquuti

Clunem agitant.

Et estè quidè hoc cæteris dicit esse peiores, quom simulata sanctitas, duplex sit iniquitas. Illum enim imitantur qui transfigurant se in angelum lucis, sub specie boni periculosius tentans. Proditores profectò sunt, qui preferentes speciem pietatis (quasi Christi insignia) ad Christi hostes defecerunt. Porro quom dixisset lex, Homo in cuius cute & carne ortus fuerit diuersus color, mox adiecit: Siue pustula, siue lucens quippiam, id est lepra. Quid aliud per pustulâ (quæ sanie plena tumet, & cruciat) quàm tumidæ mentis elatio designatur? Quæ inuidie tabo tumes, acriter cruciat semetipsam. Dum enim hypocrita vanus id quod ambit non adipiscitur, in alios inuidiæ cruciatu acerbè stimularur. Tunc autem in eo quippiam lucens apparere dicitur, quando omnia opera sua facit vt videatur ab hominibus, vt simulatæ virtutis specie eluceat præ cæteris, quasi iustus & sanctus. Et id quidem lepra est, quæ & seipsum hypocrita ab aliis omnibus fecernit, dum tacita cogitatione intra semetipsum dicit: Non sum sicut cæteri hominum raptores, iniusti, adulteri. Verax fuisset, si sic dixisset: Non sum sicut cæteri peccatores, quia omnibus peccatoribus ego peccaui grauius.

Nonus leprosus est, inuisor fraternæ gratiæ, & murmurator contra deum, designatus in Euangelio per Simonem leprosum. Nam sicut ille inuidit peccatrici domini pedes lachrymis suis riganti, capillisque tergenti peccatorum remissionem & indulgentiam, sed & contra dominum murmurans, intra se dicebat: Hic si esset propheta, sciret utique, quæ & qualis est mulier quæ tangit eum, quia peccatrix est. Sic etiam quisquis inuisor est fraternæ gratiæ, dolore torquetur in corde, dum hominem quemlibet qui olim vitiiis sorduit, præteritæ vitæ delictis aboliis,

y ij ad

DOMINICA XIII.

*Inuiliæ
tormentis.*
ad aliquem honoris gradum efferri videt suo iudicio indigni. Sed & illis obmurmurat, qui hunc vel honore quolibet, vel suo vel aliorum honestorum hominum consortio dignantur. Cui hinc iudicium sine misericordia imminet, quod & misericordia ipse caruerit, & aliorum misericordiam vituperans suggillauit. Quænam illum maneret in dei iudicio misericordia, qui nec deus ipsum, nec quemquam hominum peccatori vellet misereri?

*Gulofus.
Phil. 3.
1. Cor. 6.*
N **Decimus** leprosus est, homo qui libet gulæ vitio deditus, incipit ventris, quippe cuius deus venter est, quasi ad nihil aliud viuat, quam ad comestiones, & ebriitates. Sed fallit animalis homo semetipsum. Nam ut ait quidam: Non viuus ut edas, sed edis ut viuere possis. Venter escis, inquit Apostolus, & esca ventri. Deus autem & huc & has destruet. Hæc est lepra illorum quatuor leproforum, qui manebant iuxta portam Samaritæ, & ut comederent, & biberent, ad hostium castra transierunt. Et utique ad hostium castra transeunt, qui non deo, sed suo ventri seruientes, æternæ vitæ spe destituti, dicere videntur: Comedamus, & bibamus, cras enim moriemur. Ad hostium castra relicto deo colendi ventris sui causa defugiunt, qui crapulam & ebrietatem sectantes, præcipue diebus sacris, verbo dei derelicto, ad bibonum contubernia vel lupanaria festinant.

*1. Cor. 5.
Ebriosi vitanda.
Rom. 10.*
O **Hos** tanquam lepra contaminatos, ab integrorum consortio Apostolus Paulus arcendos vitandoque censuit, ubi ait: Si is qui frater nominatur inter vos, est fornicator, aut auarus, aut idolis seruies, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum eiusmodi nec cibum sumere. Et alibi præmonitos reddens fideles, a quorū consortio se obseruent: Declinate, inquit, ab illis. Huiusmodi enim Christo domino non seruiunt, sed suo ventri.

Psal.
Sanè grandi suo damno ad ebriosorum lurconumque contubernia quilibet sui ventris cultor nocturnas inter ebriosorum insanias seruaturus vigilas festinat, dānum graue reportaturus in oculis, sed grauius in mēbris sui corporis, grauisimum autem in anima, omni ita absorpta sapientia, & mentis operibus amissa, sicut scriptum est: Turbati sunt & moti sunt sicut ebrius, & omnis sapientia eorum

POST PENTECOST. 171

rum deuorata est. Vitium hoc, vnum genus humanum inter cætera animantia & dedecorat & corrumpit. **Ait** Plinius: Vitio datur homini, quod soli animantium non sitientes bibimus. Exclamat in hoc vitium è sapientibus quidam, dicens:

Iuuenalis,
Sed quis ferat istas
Luxuriæ sordes? quanta est gula, quæ ibi totos
Ponit apros, animal propter conuiuia natum?
Pernat tamen præsens, quum tu deponis amictus
Turgidus, & crudum pavonem in balnea portas.
Hinc subitæ mortes, atque intestata senectus.
It noua, nec tristis per cunctas fabula mensas.
Ducitur iratis plaudendum funus amicis.

Verum ab huiusmodi decem leproforū dinumeratione descriptioneque defessi, horumque quasi longam commorationem æremque ipsorum contagione corruptiorem pertæsi, ab hac tam longa digressionem, qua nos decem isti leprosi abduxerūt, ad literam sacræ lectionis quasi ad ærem puriorem respirandi gratia redeamus.

HOMILIA SECVNDA
super eadem lectione.

Currerunt ei decem viri leprosi. Vbi supra.

O **Uti** in homilia superiori dictum est, tria nobis in Euangelica lectione sunt consideranda. Primum est, leproforum supplex deprecatio. Secundum est, deprecationis huius benigna exaudicio, ibi: Quos ut vidit. Tertium est, accepti beneficii rara recognitio, ibi: Vnus autem ex illis.

Circa primum est aduertendum, quod licet per hos decem leprosos peccatores vniuersos (quod præcepta decalogi præuaricati sunt) possumus intelligere, peculiariter tamen videntur hæreticorum prætulisse figuram, qui (ut b. Aug. ait) veræ fidei scientiam non habentes, varias doctrinas profitentur erroris. Nulla enim falsa doctrina est, quæ non aliqua vera intermisceat. Vera ergo falsis permixta, in vna disputatione vel narratione hominis, itaquam in vnius corporis colore apparentia, significant lepram spiritualem, tanquam veris falsisque colorum locis humana
y iij cor-

DOMINICA XIII.

corpora variantem atque maculantem. Sequitur:

Qui steterunt à longe, & leuauerunt uocem, dicentes: Iesu præceptor, miserere nostri.

Theoph. Quod à longe steterunt, reuerentiæ indicium fuit. Sciebant enim secundum legem se esse immundos, & his qui mundi erant non debere appropinquare. Ex verbis itaq; & oppidis decreto legis expulsi, quasi immundi adinuem conuersabantur, quos fecerat vnanimis communis passionis. Prestolabantur ergo transitum Iesu solliciti, donec aduenientem Christum viderent.

Cur longe steterunt. Et steterunt à longe. A longe stant, quasi verecundantes de ea quæ illis imputabatur immunditia. Purabant enim quod Christus more cæterorum fastidiret. Absisterunt ergo loco, sed facti sunt proximi deprecando. Prope enim est dominus omnibus inuocantibus eum in veritate. Sequitur:

Leuauerunt uocem, dicentes: Iesu præceptor, miserere nostri. Dicunt & inuocant magnum venerandumque nomen Iesu, & rem nominis adepti sunt, id est salutem. Iesus enim, salus interpretatur, & salutem quam efflagitabant, assequuti sunt. Et quoniam sciebant eum plurimis fuisse miserum, clamitant & ipsi ibi misereri, dicentes: Miserere nostri. Non argentum petunt, nec aurum, nec aliquid huiusmodi; sed à lepra mundiciam & salutem. Nec simpliciter rogant eum vt mortalem, sed præceptorem vocat, id est dominum, quo deum conheri videntur, cuius omnia annuant imperio. Qui vocat ea que non sunt sicut ea que sunt, & præcepto gratiæ suæ de lapidibus suscitatur filios Abrahæ. Qui solus potest facere mundos de immundo conceptos semine.

Reda. Porro, si per hos leprosos hereticos accipimus, hi tam vitandi sunt ecclesiæ, vt si fieri potest, longius remoti, magno clamore Christum interpellent. Heretici enim à cohabitatione ciuitatis dei, id est à comunione vniuersalis ecclesiæ sunt separandi, vt saltem damnati, & ab omnium consortio sequestrati, tandem longo suæ eliminationis tædio fatigati, Christum magnis vocibus (vt dictum est) inclamare, & eum veritatis præceptorem fateri cogantur. Me-

POST PENTECOST. 172

Merito autem iam sanandi præceptorem vocant, in cuius fide atq; doctrina se errasse fatentur. Congruè autem hæretici respicientes Iesum præceptorem vocant, in cuius verbis se recognoscunt deliquisse. Dumq; ad eius magisterij regulam recurrere studiosè festinant, statim merentur optatæ beneficia salutis inuenire.

B *Ut à peccati lepram demur.* Quod si per hos decem leprosos, quosunque peccato res accipimus, attendamus & ipsi quid nobis qui peccato rus sumus, pro consequenda peccatorum remissione (quasi lepræ nostræ emundatione) ex eorum imitatione sit sciendum. Primum igitur steterunt. Et vtique peccator à Domino sanandus stare debet, nec ultra progredi, neque per actum peccati, neque per peccati voluntatem, dicente Domino per prophetam: Quiescite agere peruerse, discite benefacere.

Esaia. 1. Secundò, steterunt à longè. Quo innuitur, quod peccator coram deo verecundus sit, per humilitatem profundam agnoscere debet se diuino conspectui non esse dignum, nempe qui per tanta & tam multa peccata abominabilis deo factus sit, iuxta quod ad animam peccatricem loquitur, dicens: Quam vilis facta es nimis, iterans vias tuas. Placatur autem deus humilitate, placatur verecundia poenitentis. Publicanus enim qui ab oratione sua descendit iustificatus in domum suam, oraturus dominum ascendit à longè stans, nolebat nec oculos ad cælum leuare. *Luc. 18.*

Terriò, leuauerunt uocem. Et ipse peccator cum ingenti dolore, & detestatione peccati, magno cù desiderio dei misericordiam debet implorare. Siquidem desiderium magnum, clamor magnus est ante Deum.

Quartò, voce propria miseras suas patefecerunt, quod vtique in primis est peccatori faciendum, sicut scriptum est: Dic tu prior iniquitates tuas, vt iustificeris. Qui enim abscondit scelera sua, non dirigetur: qui autem reliquerit ea & confessus fuerit, misericordiam consequetur. Hoc ipsum. b. Ioannes suo testimonio confirmat, dicens: Si confitemur peccata nostra, fidelis est & iustus, vt remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate. *Esa. 43. Prou. 8. 1. Ioan. 1.*

Quintò, diuinam misericordiam implorauerunt, dicentes: Iesu præceptor, miserere nostri. Non secus debet y iij & pec

DOMINICA XIII.

& peccator totam spem suam in domini misericordia non in suis operibus constituendo, assidue diuinam clementiam precibus implorare.

¶ Sexto, crediderunt pariter & obedierunt saluatori precipienti, ut irent & ostenderent se sacerdotibus, quod etiam peccatoribus emundandis omnino est imitandum.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Quos ut uidit, dixit: Ite, ostendite uos sacerdotibus.

Et factum est, dum irent, mundati sunt.

*C*ur ad sacerdotes mittuntur
¶ Precipiebat enim lex, ut si quis leprae maculam incurrisset, ad sacerdotem duceretur, ut eius iudicio vel immunus, vel mundus esse decerneretur. Sanè provida dispensatione dominus leprosos ad sacerdotes mittebat plures ob causas.

¶ Primo, ut eis occasionem calumniandi non praeberet mundatos à se leprosos eorum iudicio contra legis praescripta subtrahendo. Occasionem ergo querentibus dare noluit, illis magis parcens & consulens, qui illorum contra dominum obloquia curarent.

¶ Secundo, ut videntes à domino mundatos leprosos, quos ipsi per sacerdotium suum & legem curare nequirerent, aut crederent & saluarentur: aut si non crederent, de ignorantia aduentus Christi redderentur inexcusabiles.

¶ Tertio, ut per hoc ecclesiae catholicae sacerdotium altius commendaret. Nam si illud sacerdotium, quod tantum in typo gerebatur, adèd venerabile extitit, ut ab ipso domino honorum, multo magis hoc quod nunc iam non in figura, sed in veritate administratur, reuerendum est & omni honore colendum.

¶ Nec otiosum est, ut dicit Augustinus, quod nullum eorum quibus dominus haec corporalia beneficia praestitit, inuenitur misisse ad sacerdotes nisi leprosos.

Sacerdotes leuitici ut obseruandum.
¶ Quia videlicet sacerdotium Iudaeorum, figura erat futuri sacerdotij regalis, quod est in ecclesia, quo consecratur omnes pertinentes ad corpus Christi summi & veri principis sacerdotum. Et quisquis vel haeretica prauitate, vel superstitione gentili, vel Iudaica perfidia, vel etiam schismate fraterno, quasi vario colore per domini gratiam caruerit

POST PENTECOST. 173

caruerit, necesse est ad ecclesiam veniat, colorumque suorum verum quem acceperit, ostendat.

¶ Debent sanè haeretici conuersi sanctae Ecclesiae sacerdotibus sese offerre, & prauis dogmatis errorem quasi morbidæ cutis varietatem ad examinandum pandere, quatenus ab illis, fidei regulis instructi, pristinae munditiae restituantur.

¶ Quauis enim Dominus qui summus pontifex verus, dumque magister est, interna eruditione quod tenendum sit, Cur doctus valeat inspirare, magna tamen dispensatione vult doctioribus obsequi, ut per hoc qui docendi sunt, profunda humilitate solidentur, humiliati verò, ad capienda fidei sacramenta potiores efficiantur.

¶ Vnde beatus Paulus qui diuinis caelitus revelationibus erat instruendus, quique non ab homine, neque per hominem (ut ipse dicit) accepturus erat Euangelium, sed per revelationem Iesu Christi, hic tantus perfectus magister & doctor futurus, audita voce domini: Quid me persequeris, Ego sum Iesus Nazarenus quem tu persequeris, quum illico dixisset: Domine, quid me vis facere? voce ipsius Act. 9. domini (qui in momento de omnibus ipsum docere potuit) ad Ananiam missus est.

¶ Ibi, inquit, dicitur tibi, quid te oporteat facere, ut illo Verba Saulus sacerdotio quod in ecclesia constitutum est, sacramentum doctrinae fidei perciperet, & verus eius approbaretur color, non quia non potest per seipsum dominus omnia facere: nam quis alius haec facit etiam in ecclesia? sed ut solent Beda, cieta congregatorum fidelium approbando inuicemque communicando verae fidei doctrinam, in omnibus quae dicuntur verbis, vel signantur sacramentis, tanquam unam speciem veri coloris obducant.

¶ Ad hoc etiam pertinet (ut ait beatus Augustinus) quod idem dicit Apostolus: Deinde post annos quatuordecim ascendi Ierosolymam cum Barnaba, assumpto etiam Tito. Ascendi autem secundum revelationem, & exposui Euangelium quod praedico in gentibus seorsum his qui videntur, ne fortè in vacuis currerem aut cucurrissem. Et paulo post: Quum cognouissent, inquit, gratiam quae data est mihi, Petrus, Iacobus, & Ioannes, qui videbantur columinae esse

DOMINICA XIII.

ne esse, dexteras dederunt mihi & Barnabę societatis. Ipsa enim collatio vnam doctrinę speciem exclusi omni varietate monstrabat. Quod etiam salubriter Corinthios moneret, dicens: Obsecro autem vos fratres, per nomen Domini nostri Iesu Christi, vt idipsum dicatis omnes, & non fiat in vobis schismata.

Act. 10.

¶ Cornelius etiam, quum & eius eleemosynę acceptę & preces audire illi ab angelo nuntiarentur, propter doctrinę sacramentorumque vnitatē, ad Petrum rubetur mittere, tanquam illi & suis diceretur: Ite, ostendite vos sacerdotibus. Nam & quum irent, mundati sunt. Iam enim ad eos venerat Petrus, sed tamen ipsi nondum accepto baptismatis sacramento, nondum spiritualiter ad sacerdotes peruenerant, & tamen infusione spiritus sancti, & admiratione linguarum eorum mundatio declarata est.

Nota.

E ¶ Et factum est, inquit, dum irent, mundati sunt. Velocē obedientiam festina sanitas est subsequuta, & magna gestum providentia, vt antequam venirent ad sacerdotes mundarentur, ne si in eorum pręsentia eos mundari contigisset, arbitrarentur fortasse suo eos ministerio, non virtute mittentis fuisse mundatos.

¶ Porro, si per hos leprosos cuiuscunq; contagione peccati contaminatos accipimus (vt dictum est) recte ad sacerdotes a domino destinantur. Interior enim animę lepra non emundatur, nisi saltem in proposito fuerit hanc oris confessione ecclesię sacerdotibus ostendere. Huiusmodi verō confessio nonnulla requirit, videlicet:

Confessio delictorum requirit.

¶ Primò, quidd sit voluntaria. Vnde dicit: Ite, non compulsi, non tracti ad morem illorum qui tormentis coacti, crimina sua fatentur, sed ite, inquit, voluntarię, iuxta illud Psalmistę: Ex voluntate mea cōfitebor illi. Diuersum faciunt, qui non nisi propinquę mortis timore peccata sua cōfiteantur.

¶ Secundò, debet peccati confessio nuda esse & aperta. Vnde dicit: Ostendite, scilicet quid mali egistis, quid mali loquuti estis, quid mali in cogitatione versastis. Absit autem vt dixerit: Abscondite, vel excusationibus quibulibet aut verborum palliationibus, aut metiendo, vel misitendo, vel sponte peccatum aliquod subtrahendo cooperite,

POST PENTECOST.

174

ite, sed omnino ostendite.

¶ Sanè certas ob causas necessaria est peccatorum confessio. prout similitudine melius ostenditur. Nō enim potest dissolui nodus nisi manifestetur. Nec curari vulnus, quod confitendo est medico incognitum, sed nec rebus occultis dari confitendo potest, nec dari iusta potest sententia super causa latente. Et vtique in sacramento penitentię peccati nodus intricatus & perplexus soluitur, conscientię vulnus sanat, cōsiliū salutis tribuitur, & iudicio absoluitur & iustificatur.

¶ Adhęc, peccatū est in anima, quomodo vermis in carne, qui latens fouetur, patens emoritur. Contritione quidem, quasi rasorio animę rubigo (peccatum ipsum) erasitur, & ne talis immundicia in te secus remaneat, per oris confessionem oportet euacuari. Denique, quum res quęlibet non nisi per suum contrarium corrumpatur dissoluiturque, & ipsa peccati perpetratio in occulto sit cōscia, vt peccatum deleatur necesse est, vt confessio veritate manifestetur, propter quod per Psalmistam dicitur: Dixi confitebor aduersum me iniustitiam meam domino, & tu remisisti impietatem peccati mei.

¶ Tertiò, peccatorum confessio debet esse pura. Vnde dicit: Ostendite vos, non autem alios, prout faciunt qui in confessione sua aliorum errata recitant, vel eos cum quibus peccauerunt produnt. Alij autem non se ostendunt, sed interrogari volūt de peccatis, quasi melius nouerit eorū peccata sacerdos, quā ipsi. Quomodo tamē & de quibus fieri debeat huiusmodi interrogatio, prudēs cōfessoratēdat.

¶ Quartò, debet confessio penitentis esse ordinata. Nō enim cuiuscunq; indifferenter est faciendā, sed sacerdotibus quibus per clauem scientię & clauem authoritatis ligandi soluendique potestas data est. Isti enim loco Dei constituti, sunt delinquentium (vtique delictorum dei) rationes & delictorum debita recepturi. In cuius reitipum in lege veteri sacerdotum duntaxat, non aliorum erat (sicut dictum est) inter lepram & non lepram iudicare. Vnde sicut tūc necesse erat leprosus fecundū legis pręceptum ostendere se sacerdoti ipsius iudicium super sua vel immundicia vel mandicia subituros, ita quoque nunc oportet

Quibus sciendum

Leui. 14.

DOMINICA XIII.

oportet quemque peccata sua, quasi quandam animæ le-
pram, Evangelico sacerdoti aperire, eiusque vel retentio-
nis subire iudicium vel absolutionis.

¶ Circa tertium principale dicitur:

Vnus autem ex illis ut uidit quia mundatus est, re-
gressus est cum magna uoce magnificans Deum.

Gratia-
actionis
modus.
¶ Hic ostenditur accepti beneficii rara recognitio. Nam
ex decem mundatis unus duntaxat ad gratias agendas re-
gressus est. Quæ autem & nobis in actione gratiarum sunt
obseruanda, ex præsentis loco colligitur.

¶ Primum enim, quisquis deo vel homini pro beneficiis ac-
ceptis dignè gratias acturus est, debet ipsum beneficium
agnoscere, valorémque ipsius eximie pèrse, ut ne quasi
insensibilis sit, nec obliuiosus. Verùm apud complurimos
nullius rei facilius est obliuio, quàm beneficiorum. Vnde
& hic dicitur, quod non omnes, sed tantum unus benefi-
cium agnoscens acturus gratias rediit. Ut uidit, inquit, id est
diligenter aduertit & considerauit quia mundatus est.

¶ Secundò, requiritur ut is qui accepit beneficium, præ-
sto sit (in quibus potest) vicem reddere suo benefactori.
Vnde dicitur: Regressus est, scilicet ad Iesum, præsto suis ob-
audire mandatis. Diuersum faciunt qui illorum virant
præsentiam, à quibus beneficium acceperunt.

Chrysost. ¶ Tertio, exigitur ad gratitudinem accepti beneficii com-
mendatio. Nam & sic benefacere debemus laude homi-
num non attempta. Hi tamen quibus benefacimus, debet
beneficium prædicare, ut & hinc Deus laudetur, & cæte-
ri accipiant ædificationis exemplum. Regressus est, in-
quit, cum magna uoce, quia magnam erga se Dei miseri-
cordiam mente persensit. Siquidem magna vox magnitu-
dinè gaudij & gratiarum de misericordiæ domini magni-
tudine, & de sanatione suæ magnæ miseriæ, significat.

¶ Denique merito magna uoce Deum magnificans reuer-
sus est, cuius omnipotentiam in tam subita sui restaura-
tione iam erat expertus. Et quidem in omni beneficio
ab homine nobis impèro, primum & super omnia deum
magnificare oportet, qui benefactori nostro & voluntate
nobis benefaciendi dedit & facultatem.

¶ Quarto

POST PENTECOST. 175

¶ Quarto requiritur, ut beneficienti exhibetur honor
& reuerentia. Ut qui recipit bonum utile, bonum honora-
bile sine suo dispendio rependat. Vnde dicitur:

Et cecidit in faciem ante pedes eius gratias agēs, &
hic erat Samaritanus.

¶ Quod procidit in faciem, argumentum de se præbuit H
euidens, quod Christum deum & dominum suum esse co-
gnouerit quem in faciem cadens supplex adorauit. Nam cadere pio
in faciem cadere propriè electorum est. Reprobis autem
tem est cadere retrorsum, iuxta quod de domini persecu-
toribus scriptum est, quia dicente domino, Ego sum, abie-
runt retrorsum & ceciderunt in terram. Et de ascensore
equi, id est, de eo qui in huius mundi gloria elatus est, scri-
ptum est: Vt cadat ascensor eius retro. Gen. 49.

¶ Similiter & de Heli scriptum legimus, quod cecidit de
sella retrorsum, & fractis ceruicibus mortuus est.

¶ Porro de discipulis, domini transfigurati gloriam in
monte sancto videntibus, in Euangelio scriptum est, quod
cecidērunt in faciem suam.

¶ Electi enim si interdum per culpam cadunt, in faciem
suam cadunt, & vident ubi cadunt, citiusque opitulante
gratia surgunt, quia se lapsos esse non nesciunt.

¶ Reprobi verò qui retrorsum cadunt, grauius & peri-
culosè cadunt, quia non vident ubi cadunt, sicut scriptum
est: Via impiorum tenebrosa, nesciunt ubi corruunt. Nam
lapsi per culpas & grauius allisi, peccata sua paruipendē-
tes se lapsos esse nesciunt. Prou. 4.

¶ Lapsi igitur impij in iudicio discussionis suorum pecca-
torum non resurgunt, quia peccata sua defendentes, se mi-
nimè deliquisse contendunt.

¶ Quintò, requiritur ad gratiarum actionem humilitas,
ut nunquam beneficiarius aduersus benefactorem suum
superbiat, sed humilis semper coram illo existat. Vnde di-
citur: cum cecidisse ante pedes domini. Dedit autem ei acce-
dendi fiduciam accepta purgatio, qui prius à longè stans
accedere non audebat.

¶ Sanè & is ante Iesu pedes cadit, qui Christi tam huma-
nitatem veram, quàm diuinitatem & confitetur & credit, *Ante Iesu
qui dicit.*

DOMINICA XIII.

qui se infirmum & inutilem recognoscit, qui nihil boni sibi attribuit, sed quicquid boni habet, ab eo se illud habere intelligit. Sed & ante Christi pedes cadit, qui beneficii suae mundationis à peccatis, illius passioni & morti non suis operibus adscribit.

Reda.

I ¶ Sexto, requiritur ut credat se non ex meritis, sed ex benefactoris gratia beneficiū accepisse. Vnde ille verē Deo gratias agit, qui repressis praeumptionis suae cogitationibus, quā in semetipso firmus sit, humiliter videt, qui (ut iam dictum est) nihil sibi virtutis tribuit, qui bona quae agit, esse de misericordia conditoris agnoscit.

¶ Allegoricē verō, iste qui ceteris ingratis abeuntibus solus redit Saluatori cum voce magna gratias agens, vniū ecclesiae deuota deo humilitatem significat, quae quotidie Christum inter blasphemias haereticorum & Iudaeorum voces, collaudare eiūque gratias agere non desistit.

Theoph.

*Genus nec
commendat
nos, nec dā
nat.*

¶ Quod autem de suo apposuit Euāgelista, dicens: Et hic erat Samaritanus, non putemus otiosum. Ex hoc enim intelligi datur, nequaquam esse homini impedimento quominus deo placere possit, si de prophano genere prodierit, dum modo bonum gerat propositum. Sed nec aliquis ex eo quoddā de sanctis natus sit superbiat, quia nouem leprosi mundati qui erant Israelitae, fuerunt ingrati.

Esa. 1.

¶ Legimus sane in Euāgelio, quia Gentiles venientes ad Dominum ut cum audirent & sanarentur ab eo, sanitate percepta gratias Deo referre studuerunt, Iudaei verō iugiter ipsius miracula videntes, & percipientes ab eo dona curationum, semper extiterunt ingrati, iuxta quod per Esaiam Dominus loquitur, dicens: Filios enutriui & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me. Cognouit bos possessorem suum, & asinus praesepe domini sui, Israel autem me non cognouit, & populus meus non intellexit.

*Samarita
de tribus
commendat
tur.*

Ioan. 4.

¶ Inuenimus sane in Euāgelio Samaritanos ex tribus virtutibus non mediocriter commendatos, videlicet quoddā facile crediderint, sicut patuit in muliere illa Samaritana ad puteū, qui vocabatur fons Iacob, & in toto populo ciuitatis viciniae, scilicet Sichar. Item quoddā misericordiam proximis exhibuerint, ut ille qui semiuuū à latronibus relictuū, iumento suo imposuit, & (sicut testatur hic locus) benefac-

POST PENTECOST.

176

factorem recognoscentes, extiterint non ingrati.

¶ Sed iam audiamus dominum ceterorum qui mundati fuerant ingratitudinem detestantem. Sequitur:

Respondens autem Iesus, dixit: Nonne decem mundati sunt, & nouem ubi sunt?

K.

*Reprobat
deus ut na
scire dici-
tur.*

¶ De nouem inquit dominus ubi sunt, non quoddā aliud ipsum latere possit, qui etiam nouit omnia priusquam fiant, sed ut ratio ingratitudinis attendatur, & quia more scripturae nescire dominus dicitur, quos nō probat. Hinc fuerat virgines se nescire dicit, & in fine tandē quibusdā est dicturus: Nescio vos vnde sitis, discedite à me omnes operarii iniquitatis. Non quasi deum aliquid lateat (ut iam dictum est) sed quoniam impiorum vias, quorum isti figuram praetulerunt, quasi ignotas reprobat. Scire enim dei, eligere, nescire, reprobare est.

¶ Quum autem de nouem à se mundatis inquit dominus ubi sunt, manifeste ostendit (tametsi nostri nostraque gratiarum actione nil egeat) quoddā gratitudinē à nobis requirit. Adde autem offenditur ingratitudine, ut non immerito & nobis hodie metuendum sit, ne ex decem baptismi sacramento mundatis, vix vnus in gratia dei permaneat, & ex decem peccata sua confessis, vix vnus dei gratiam accipiat.

¶ Nonne decem, inquit, mundati sunt, & nouem ubi sunt? Secundum corpus quidem facile est videre posse hominē non habere lepram, & tamen animi non esse boni. Verū secundum spirituales huius miraculi significationem cōturbat considerantem, quomodo mundus dici possit ingratus.

August.

¶ Sed iam facile est etiam illud videre, fieri posse ut quisque in ecclesiae societate doctrinā integram verāque assequatur, & omnia secundum fidei catholicae regulā disserrat, eoque manifestetur varietate mendaciorum tanquam lepra curauisse, & tamen ingratus sit deo & domino mundatori suo, quia elatus superbia, gratiarū agendarū pia humilitate non sternitur, similisque efficitur eis, de quibus dicit Apostolus, Qui quī cognouissent Deum, non sicut Deū glorificauerunt, aut gratias egerūt. Quod enim dicit eos Deum

*Ingratus
nam esse
mundus pos-
sit.*

DOMINICA XIII.

Deum cognouisse, ostendit quidem à lepra fuisse mundatos, sed tamen statim accusat ingratos.

¶ Adhuc autem de illis qui ingrati remanserant conqueritur, dicens:

Non est inuentus qui rediret, & daret gloriam deo, nisi hic alienigena.

¶ Quod illi nouem mundati, ad mundatorem suū reuersi non sunt, inexcusabilis fuit ingratitude.

L. Cur nouem gratias non egerunt.
¶ Nā ut consili potest, ideo gratias non egerunt, vel quia putabant Christum tanquam Iudæum ipsis Iudæis non ex gratia, sed ex debito restituisse sanitatem. Adeo sibi indulgent superbi, ut nihil sibi putent non deberi. Aut certe, quia sanitatem sibi à Deo redditam credebant, Christum verò Deum minimè credebant. Vel id eo non sunt ad Christum reuersi, quia putabant se virtute legis fuisse mundatos, vel forsan ideo, quod metuebant confiteri se mundatos à Christo, vel quia tantum fuit de sui mundatione gaudium, quod obliui sunt eum qui saluauit eos. Videmus enim plerisque quum ægrotant, Deum querere, consulere sacerdotes, melioris vitæ propositum concipere, de restitutione alieni cogitare, qui recuperata sanitate, quasi iam manum dei eualerint, mox horum omnium videntur obliui.

¶ Cæterum, hac qua dictum est sententia, Non est inuentus qui rediret & daret gloriam Deo, Iudæorum duritiam percutitur, & Gentium ad credendum facilitas collaudatur, quum subditur, nisi hic alienigena. Siquidem in omnibus penè Euangelicæ historiæ locis, & Iudæos ad fidem tardos, & Gentes ad fidei susceptionem impigros, imò peritissimos fuisse reperimus. Hoc in beato Centurione (de quo sit dominus, non inueni tantam fidem in Israël) hoc & in gentibus qui propinqua iam Christi passione, ipsum videre desiderabant, conspicitur apertissimè. Nisi, inquit, hic alienigena. Ac si diceret: Ciues oderunt, alienigenæ amplectuntur. Iudæi persequuntur, Gentes ambiunt & venerantur. Hi dant operam ut post accepta ab eo tot beneficia perimant, illi certant ut de perceptis gratiam agerent, maioribus donis digni existant. Sequitur:

Ceteri hinc Iudæis præstantur. Matth. 8. Ioan. 12.

Et

POST PENTECOST.

177

Et ait illi: Surge, uade, quia fides tua saluum te fecit.

¶ Iacentem & suppliciter se adorantem laudat dominus, M tumque ut surgat diuini oris animat affectu, & quod perfectè credens, perfectè saluari meruit, confirmat. Ac si dicat: Ideo salutem consequutus es, quia hanc te consequuturū non dubitasti.

¶ Nihilominus & quid illi (qui redire ut gratias agerent *Nota.* de reſtauerant) meruerint, indicat. Si enim istum fides sua saluauit, illos profecto sua damnauit infidelitas. Sed & illis qui iam de peccatis à se peccatis erubescere cœperunt, surgendum primò, deinde indicitur ambulandum. Prius enim quasi surgimus, quum respicimus à peccatis, quum malæ insitæ cōsuetudini resisimus, quū nobis ipsis quod tales fuimus displicemus. Ambulamus verò, quum in via *Ambulamus.* mandatorum dei boni operis gressum ponimus, quum virtutum studiis desuetum iam & quasi ignauum animū exerceamus.

¶ Hinc quoque possumus intelligere, quoniam si illos qui intra sanctam ecclesiam consistunt, sua fides saluos facit, proculdubio eos qui extra manent, sua damnat perfidia. ¶ Illi nouem mundati quidem erant à lepra sua in corpore *Spiritualē* re, sed quoniam obſtante perfidia ingratitude, internā *lepram* re, salutem consequuti non sunt, longè grauiorem ea, *retinuerunt* à qua mundati sunt, infidelitatis & ingratitude lepram sibi retinuerunt.

¶ Sed & illud etiam in isto qui iacens ante pedes domini surgere iubetur innuitur, quia qui fidem rectam cum humilitatis obseruatione tenent, ac creatori suo se humiliter subdunt (quorum figuram iste præterdit, qui mundatus, ad gratias deo agendas, rediit) per diuini verbi consolationem à peccatis resurgere, & ad opera virtutum quotidie exercenda iubentur accedere, donec crescentibus quotidie virtutum incrementis, ad illam perfectionem sublimentur, in qua Deum Deorum in cœlesti illa Sion perpetuò contemplari mercantur.

2

Dominica

DOMINICA DECIMA
QUINTA POST PEN-
TECOSTEN.

Emo potest duobus dominis seruire.

Matthæi Sexto.

In hac lectione, tria nobis à domino traduntur documenta. Primum est, de attendenda, differenti, & incompatibili seruitute. Secundum, de vitanda rerum

terrenarum nimia sollicitudine, Ibi: Ideo dico vobis. Tertiū est, de exquirenda regni cælestis felicitàte, Ibi: Quid sit ergo.

A Circa primū dicitur: Nemo potest duobus dominis seruire. Duos dominos intellige, qui quā ad inuicē cōtrarij sint, etiā pugnātia iubēt. Qui si nō cōtraria sed paria iube-
rēt, iā nō duo, sed vnus domin⁹ essent, Porro duobus inter se dissidētib⁹ dominis seruire & obtēperare, est spōssibile.

Hi duo domini (vt postea dicitur) deus sunt & diabolus. Qui horum alteri seruire pergit, ab alterius seruitute sit liber, necesse est. Sunt tamē qui vtrique seruire gestiūt, sed frustra, illis non dissimiles qui misī quondam à Sal-
manassa rege Assyriorum (translati per eundem decem tribubus Israēl in Assyrios) regnum Samariæ possederūt,

4. Reg. 17. de quibus scriptum est: Fuerunt gentes iste timentes quidē dominum, sed nihilominus & idolis suis seruientes.

Soph. 1. Qualibus dominus comminatur, dicens: Disperdā eos qui iurant in domino, & iurant in Melchon. De quibus etiam per Sapientem dicitur: Vae duplici corde, & labijs scelestis, & manibus malefacientibus, & peccatori terram ingredienti duabus viis.

Ecclē. 2. Hic claudicant in duas partes, more illorum quibus dicebat Helias: Viquequid claudicatis in duas partes? Si dominus est deus, sequimini eum, si autem Baal, sequimini illum. Vnde & per Esaiam dicitur: Coangustatum est stratum, ita vt alter decideret, & pallium breue est, vtrūque o-
perire non potest. Et Paulus ait: Non potestis mensē do-
mini participes esse, & mēse demoniorum. Et sibi: Quæ participatio

1. Reg. 18. Esai. 28. 1. Cor. 10. 2. Cor. 6.

participatio

DOMI. XV. POST PENTEC. 178

participatio iustitiæ cum iniquitate? Quæ societas luci ad tenebras? Quæ autem conuentio Christi ad Belial? Sed nū quid potest clericus vnus duabus præbendis quasi duab⁹ dominabus seruire? Sed nunquid posset quis vna duabus nidis incubare? aut vna rota duabus subiici quadrigis? aut iumentum vnum, duo simul iuga subire?

Non potestis, inquit, duobus dominis seruire. Quum enim dominus quilibet velit seruum suum ad suam volū-
tatem semper esse paratum, quomodo ille posset & alienis negotijs sese mancipare, & domini sui iussionibus omni tempore præsto esse? Nihil tamen obstat quin seruus hominis etiam deo seruire possit, dicente Apostolo: Serui, obedite dominis carnalibus cū timore & tremore, in simplicitate cordis vestri, sicut Christo, non ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes, sed vt serui Christi, facientes voluntatem Dei ex animo cum bona voluntate seruientes, sicut domino & non hominibus, scientes quoniam vnusquisque quodcunque fecit bonum, hoc recipiet à domino.

Nō ergo impedit humana seruitus quin & domino seruiatur, cui seruitur in spiritu & bona voluntate, spiritus autem serui deo obligatus est, non homini. Libero enim esse animo potest, qui humanæ seruituti corpore obstritus est. Porro, si mortalis dominus aliquid eorum quæ diuinæ legi repugnant seruo præceperit, ille fiducialiter resistat: Obedire oportet deo magis quàm hominibus, & istud: Nemo potest duobus dominis seruire. Vnde & Apostolus: An nescitis, inquit, quoniam cui exhibuistis vos ter-
uō ad obediendum, serui estis eius cui obedistis, siue pec-
cati ad mortem, siue obediētionis ad iustitiam?

Ratio impossibilitatis tam diuersæ seruitutis patet. Do-
minus enim vult sibi seruire, terrenas diuitias in neces-
sitate inopum disperciēdo, iuxta quod cuidam consulēs,
ait: Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes,
& da pauperibus: diabolus verd sibi vult seruire insatiabi-
liter diuitias congregando iuxta quod quidam ipso sug-
gerēte dicebat: Destruam horrea mea, & maiora faciam, &
illuc congregabo omnia quæ nota sunt mihi.

Ad hæc deus sibi, vult seruire in omni virtute & ho-
nestate;

Ephē. 6.
Deo pariter & ho-
mini postea seruire.

Act. 5.
Rom. 6.

Ratio impos-
sibilitatis.

Matth. 18.

Luc. 12.

DOMINICA XV.

Luc. 2.

Luc. 15.

1. Reg. 5.
Aria. &
Dagon.

nestate, iuxta illud: Seruiamus illi in sanctitate & iustitia coram ipso, omnibus diebus nostris, serui sibi vult diabolus in omni immunditia & iniquitate. Ipse enim est cuius regionis illius longinquitas, in qua relicto patre filius prodigus abiisse legitur, cui quum adhæsisset, misit eum in vilam suam ut pasceret porcos. i. v. luxurie, gula, cæterisque vitiis insistendo, per hæc spiritus immundus oblectaret.

¶ Deus sibi vult serui per vnanimes, qui & habitare facit vnanimes in domo. Diabolus per discordes.

¶ Denique Deus habitat in humilibus & mansuetis, diabolus latet in superbis & iracundis, nec (ut dictum est) aliquatenus possunt simul commorari. Nam quocumque ingreditur deus, illinc necesse est fugiat spiritus malignus, sicut olim apud Allophilos factum legitur.

¶ Quum enim captam in bello arcam domini posuissent in templo iuxta Dagon deum suum, postera die templum ingressi, inuenerunt Dagon iacentem in terra prout ante arcam domini. Et tulerunt Dagon & restituerunt eum in locum suum. Rursusque mane altera die cõsurgentes, inuenerunt Dagon iacentem super faciem suam in terra coram arca domini. Caput autem Dagon, & duæ palmarum manuum eius abscessæ erant super limen.

¶ Sicut autem de duobus dominis dictum est, videlicet deo & diabolo, sic etiam dici potest de omnibus virtutibus, & contrariis vitiis, sed & de cœlestibus & terrenis, de veris & vanis, de temporalibus & æternis. Proinde & sententiam suam dominus ratione confirmat, dicens:

Aut enim unum odio habebit, & alterum diliget, aut unum sustinebit, & alterum contemnet.

Nec deus odiri, nec diligere potest diabolum.
¶ Quum dixisset, aut vnum odio habebit, & alterum diliget, non est subsequutus ut e contrario diceret, aut vnum diliget, id est, diabolum, & alterum odio habebit, id est, Deum, quia nullius conscientia quæcumque peruersa, potest odire Deum, aut diabolum diligere. Contemnet verò, id est, non timebit.

¶ Contemnitur enim Deus ab illis qui peccantes de impunitate scelerum sibi blandiuntur, vel putant hæc nescire deum, aut vix statim indulgere. Sed errant qui hoc modo

POST PENTECOST.

179

do deum cõtemnentes, ipsius dissimulationem, impunitatem criminum esse putant, dicente Apostolo: An diuitias bonitatis eius & patientiæ & longanimitatis contemnis? Ignoras quoniam benignitas dei ad penitentiam te adducit? Secundum autem duritiã tuam & impenitens cor, thesaurizas tibi iram in die iræ & reuelationis iusti iudicii dei.

¶ Contemnit ergo deum, nõ tamen odit, quilibet ipsius mandata præuaricando, dum hunc non timet, quasi de eius bonitate securus est. A qua pernitiõsa securitate nos reuocat spiritus sanctus, vbi per Sapientem loquitur, dicens: Ne dixeris, peccaui, & quid mihi accidit triste? Alitissimus enim est patiens redditor. De propitiato peccato non esse sine metu, neque adicias peccatum super peccatũ, & ne dicas: Misericordia domini magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur. Misericordia enim & ira ab illo citò proximant, & in peccatores respicit ira illius.

¶ Aut vnum sustinebit, inquit, & alium contemnet. Sustinet diabolum quasi pernitiõsum dominum, tamen non diligit, quicumque se per diuitiarum aut cuiuslibet alterius malæ voluptatis cupiditatem illi se subdit. Adhæret itaque ei quem sustinet, quum quasi eius præmia temporalia sectatur.

¶ Cuius rei B. Augustinus exemplum ponit, dicens: Qui in aliqua domo maiore ancillæ alienæ cõiunctus est, propter cupiditatem suam duram patitur seruitutem, etiam si non diligit eum cuius ancillam diligit. Nihilò secius, quis qui amat illicitas turpium voluptatum illecebras (utque diaboli subministras) duram apud diabolum patitur seruitutem, non tamen hunc interim diligit.

¶ Quis enim diligere posset diabolum insatiabilem humanæ perditionis tyrannum? Ipse enim durissimis imperiis huius sæculi premit amatores, nempe qui sine grauissimis laboribus imperata non peragunt. Frequenter enim exilia, naufragia, vel rei familiaris damna, ipsamque tandem mortem, horum gratia nõ nunquã perferunt. De quibus per Prophetam dicitur: Ut malè agerent laborauerunt. Hunc ergo talem dominum sustinet potius inuiti, quàm seruiunt subditi. Quia postquam semel ei super se dominum spõte susceperint, nequaquam suis viribus, sed sola dei vali-

z iij dissima

DOMINICA XV.

disima manu inde poterunt liberari.

D **C**æterū, ex dictis patet in omni peccato esse cōtemptū dei. Contemnitur enim à peccante, vt iam dictū est, in suo mandato deus. Vnde per Psalmistam ad peccatōrē loquitur, dicens: Tu verò odisti disciplinā, proiecasti sermones meos retrorsum. Et iterum per Esaiam queritur, dicens: Filios enutriui & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me.

Psalm.
Esai.

Contem-
nere & ex
contemptu
peccare.

Sed attende aliud esse deum contemnere, & aliud, ex contemptu dei peccare. Nam contemnere deum, commune est in omni peccato (vt iam dictum est.) Verū ex Dei contemptu peccare, speciale & ab aliis peccatis distinctū & grauissimum crimen est. Siquidem ex dei contemptu ille peccare dicitur, cui dei contemptus non carnis fragilitas peccandi causa est, qui deo peccat, quia deum contemnit, imò in dei despectum & cōtemptum peccat, nempe quidd dei, præcepta odio habeat: nec peccaret, nisi ea odiret. Istud ergo peccatum grauissimum est: in eo enim contumaci voluntate contra deum ipsum temerarius atq; periturus homo pugnat.

Obiectio. **S**ed dicat aliquis: De dæmonibus per Psalmistam dicitur: Superbia eorū qui te oderunt, ascendit semper. Quo verbo duo contra deum dæmonum peccata declarat: alterum, quodd deum odio habent: alterū, quia superbiunt aduersus deum: ergo deum odire videtur esse possibile.

Dæmonū
peccat 2.
in deum.

Amos. 3.

Ad hoc respondetur, deum nō modò esse summū & ineffabiliter bonū in se, verumetiam in rebus à se creatis omnis boni esse originem & fontem indeficientē. vnde & ipsum odire esse impossibile: quia tamen secundū ordinē suę iustitię malū pōne ab ipso procedit, iuxta illud, Non est malum in ciuitate quod nō fecerit dominus, dum malis promeritum reddit supplicium: sit, vt dum iustitiam dei atque iudicium oderunt, etiam deum & si non in semetipso, tamen in opere suę iustitię oderint. Itaque bene dictū est diabolū odio haberi vel sustineri posse: deum verò nequaquam odiri, sed à peruersa mente posse contemni. Sed quid consequenter inferat audiamus. Sequitur:

Non potestis Deo seruire & mammonæ.

E **M**ammona apud Hebręos, diuitiæ appellari dicuntur, cui (vt dicit August.) interpretationi cōgruit & Punicum nomen.

POST PENTEC.

180

nomen. Nam lucrum Punicè, mammon dicitur. Sed qui seruit mammonæ, illi vtiq; seruit, qui rebus istis terrenis merito suę peruersitatis præpositus, princeps huius seculi à domino dicitur.

Audiat hoc ausus qui Christiani vocabulo censetur, *Hierony.*

& intelligat non posse se simul diuitiis Christi & seruire. Et tamen non dicit, qui habet diuitias, sed qui seruit diuitiis, deo seruire non potest. Qui enim diuitiarum seruus est, diuitias custodit vt seruus. Qui autem seruitutis excussit iugum, distribuit eas vt dominus. Non ergo damnat dominus habere diuitias, quia Abraham & Iacob & Iob & alij iusti quā plurimi diuitias habuerunt, sed ostendit damnabile esse seruire diuitiis, id est, eas inordinatè diligere, cupidè acquirere, & auarè retinere. Vnde Hier.

Diuitiis
seruire non
licet.

Qui non obijciunt opes si bene vratur, nec paupertas pauperem commendabiliorem facit, si inter sordes & inopiam peccata non vitat. Vtrūque nobis & Abraham patriarcha, & quotidiana exempla demonstrant: quoniam & illi summi diuitiis amicus dei exiit, & isti in sceleribus deprehenfi quotidie penas legibus soluunt. Quinimò diuitiæ (vt ait Ambrosius) sicut impedimenta sunt reprobis, ita probis sunt adiumenta virtutis. Ditissimus sanè fuit Abraham, qui cum trecentis decem & octo suis vernalibus quatuor reges prælio superauit, & excussa omni præda, Loth filium fratris sui ereptum manibus hostiū victor reduxit.

Hiero. ad
Galat. 14.

Diuites A-
braham.
Gene. 14.

Quid de Dauid sancto dicemus (viro secundum cor dei) nonne huic & diuitiarum copia & imperij magnificentia suppediebat? nonne huic à subiectis per circuitum nationibus munera atque tributa deferebantur? Vtiq; isti diuitias habuerunt, nō tamen diuitiis seruierunt sed deo, quia non in diuitiis sed in deo sperauerunt. Nec custodierunt eas vt serui, sed ingenuè dispensauerunt vt domini, in vsu tantum has habentes, non in desyderio. Dauid enim inter opes regias q; in his nihil fideret patefecit, dicens: Pauper ego sum, & in laboribus à iuuentute mea. Et iterum: Egenus & pauper sum ego. Cæterū, diuitiis salubriter consulens, dicebat: Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere. Vnde Augustinus: Diuitiæ si desint non

Diuites Da-
uid.

Episto. 89.

z iij

quæ

DOMINICA XV.

quærantur per mala opera in mundo, si autem adsint per bona opera, seruentur in cælo. Animum virilem nec debent, si accedant, extollere, nec frangere si recedant. Quisquis autem custodit diuitias ut seruus, & non distribuit ut dominus, seruus est diuitiarum, & diuitiis seruendo diabolo seruire compellitur. Nam diuitiarum cupiditate illaqueatus, diabolo (ut dictum est) se subiecit.

Ad quid diuitie capiendæ.
¶ Dilectant ergo diuites non esse innitendum præsentibus, sed spem omnem perennibus esse inserendam, solumque ad hoc velle habere diuitias, vel ut vitæ huius necessitatibus cõsultatur, vel ut succurratur inopiæ pauperum, vel ut his aliis quouismodo piè erogatis, peccata sua redimant ante Deum. Scriptum est enim: Redemptio animæ viri, diuitiæ suæ sunt.

Pro. 13.
G **¶** Querat hic aliquis & dicat: Quum in quolibet peccato seruatur diabolo, quid sibi vult, quodd de sola auaritia dominus loquitur, dicens: Nō potestis Deo seruire & mammonæ? Respondetur, quodd hoc dicit triplici ratione.

1. Tim. 6.
¶ Primò, quia secundum Apostolum, radix omnium malorum est cupiditas, quam quidam appetentes errauerunt a fide. Ut ergo Christus (tanquam bonus hortulanus) cætera omnia vitia prorsus euellat, ad radicem omnium vitiorum auaritiam securim posuit, dum ait: Non potestis deo seruire & mammonæ.

Anaritia magis illaqueat.
¶ Secundò, quia auaritia tenacius, quàm alia vitia detinet hominem irretitum, uti cernere est in usurariis, raptoribus, furibus, simoniacis, fraudulentis. Vtique rara avis in terris est, quisquis horum relictis auaritiæ iniquitatis suæ studiis, ab his diaboli laqueis respiscit. Nam & quum per accessum senectutis cætera vitia frigeant, sola in senibus auaritia inardescit & furit amplius.

Mat. 4.
¶ Tertiò, quia auaritia est seruitus idolorum. Vnde etiã vitij istius laqueum in fine tentationis, id est, tertio loco, diabolus Christo tetendit, dicens: Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me. Necessè est enim auaros, & à Dei gratia cadere, & diabolum pro deo adorare, quandoquidem, ut dictum est, auaritia sit seruitus idolorum. Nam qui mammonæ seruit, idolatriam committit, & eo cæteris idolatranti modis grauiorem, quo non boues & oues deo

POST PENTECOST.

181

deo suo cecidit in sacrificium, sed semetipsum, quum tamen se illi debeat, qui dicit: Præbe fili mi cor tuum mihi, ut deo inlaque ad contumeliam sui creatoris impendere non cesset cultui mammonæ, & cor suum & corpus, quibus creatus est.

Pro. 13.
¶ Ad hæc, quum deus velit sibi ab homine serui in spiritu libertatis (ubi enim spiritus domini, ibi libertas) qui fieri posset, ut is qui compeditus & illaqueatus est, imò alteri domino totus adstrictus, acceptum deo possit exhibere famularum?

¶ Audis Apostolum dicentem: Qui vult diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & deiciunt multa inutilia & nocua, quæ mergunt homines in interitum & perditionem.

¶ Aduerte similitudinem. Quum fur aliquis damnatus est ad mortem, carnifex illi primùm manus ligat, deinde laqueum iniicit ei collo, cõpulsusque per scalæ gradus ascendere præcedens, eum ducit. Quumq; satis in altum ascensum est, ligato ad patibulum fune laquei, abiectum è gradu scalæ, horrendo miserum præfocat exemplo, cuius postmodum cadauer exanime à coruis laceratur.

¶ Iuxta hanc similitudinem, diabolus mammonæ cultoribus manus ligat, ne aliena restituant, neque pauperibus quæ superflua habent elargiantur. Ligat eis plerumque & collum, ne fraudes suas & vsuras ad salutem constentur. In altum superbiæ & diuitiarum perurget ascendere, ut tandem deiectos, grauiore præcipitio allidat, quorum post mortem caro vermibus, anima dæmonibus venit in prædam.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Id eo dico vobis, ne solliciti sitis animæ uestre quid manducetis, neque corpori uestro quid induamini. Nonne anima plus est quàm esca, & corpus plus quam vestimentum?

¶ Hic ponitur documentum de vitanda rerum terrenarum nimia solitudine. Id eo dico vobis, inquit, ne solliciti sitis, & cætera. Vbi duo insinuat, quæ humanæ vitæ sunt necessaria, victus scilicet atque vestitus, quorum tamen

Anaritia vt deo iniuriam facit.

2 Cor. 3.

1. Tim. 6.

Sic perit auarus.

DOMINICA XV.

necessitate non obstante, ostendit Saluator his per auram mentis sollicitudinem non esse seruendum. Victus enim vite sustentandæ necessarius est, indumentum corpori cõseruando. Quum autem deus gratis dederit quod maius est, scilicet vitam quæ nomine animæ exprimitur, & corpus ipsum, nõne etiam daturus est quod est minus (id est, alimentum & indumentum) sine quo illud maius prius datum non potest conuersari? Nisi enim deus vellet cõseruari, quod est, ipsum non creasset: quia verò ipse instituit vt anima cibo, corpus vestimento cõseruetur, ideo vtrunque ipse subministrat.

Chrysost.

¶ Vbi Augustinus: Admonet, inquit, dominus, vt meminerimus multo amplius esse quodd nos fecit & composuit ex anima & corpore, quàm est alimentum atque tegumentum. Nõne anima, inquit, plus est quàm escam? vt intelligas eum qui dedit animam, multo magis escam esse daturum? Et corpus plus quàm vestimentum? vt similiter intelligas eum qui corpus dedit, multo facilius daturum esse vestimentum.

¶ Vbi notandum quodd omne quod appetimus, aut propter se, aut propter aliud appetimus. Propter se enim appetenda est sapientia, quæ deus est. Propter aliud verò, vt si quis (verbi gratia) emplastra habere cupiat, non quidem vt emplastra possideat, sed vt per hæc corpori procuretur. Nemo verò dubitat melius esse quod propter se, quàm illud quod propter aliud queritur. Datur ergo hic intelligi animam plus esse quàm escam, quoniam elca nõ propter se requiritur, sed vt vita sustentetur. Corpus quoque plus quàm vestimentum, quod etiam non propter se queritur, sed vt corpus illo tegatur.

Iedn. 21.

¶ Quæri autem solet, vtrum ad animam cibus iste pertineat, quum anima incorporea sit, iste autem cibus corporeus. Sed, vt ait Aug. animam hoc loco pro ista vita positã nouerimus (vt iam dictum est) cuius retinaculum, est alimentum istud corporeum. Secundum hanc significationem dictum est etiam illud: Qui amat animam suam, perdet eam. Quod nisi de hac vita acceperimus quam oportet pro regno dei perdere, quod potuisse martyres claruit, contrarium hoc preceptum erit illi sententiæ quæ dictum est: Quid pro-

POST PENTECOST. 182

prodest homini, si mundum vniuersum lucratur, animæ verò suæ detrimentum patiatur? Iuxta hunc intellectum ait Apostolus: Non facio animam meam pretiosiores quàm me. Ergo hic per animam præsens hæc vita intelligenda est, quæ (vt dictum est) alimentis retinetur & vestibus.

Act. 10.

¶ Sed quum dicit: Ne solliciti sitis animæ vestræ quid māducetis, attendendum est geminam esse sollicitudinem: alteram, prouidentia; alteram, cupiditatis. Prima nobis non prohibetur, quin magis præcipitur: nec enim impedimento est quo minus spiritualia & quæ placent deo curemur, cuiusmodi erat sollicitudo Pauli Apostoli de necessitatibus sanctorum pauperum in Ierosolymis. Vnde & alibi ait: Qui suorum, & maximè domesticorum curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior. Et prelati dicunt: Qui præest in solitudine. Hinc & de seipso dicit: Instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium ecclesiasticorum. Huiuscemodi etiam fuit sollicitudo Marthæ, quæ sollicita fuit vt susceptum hospitio suo pasceret dominum. Et iterum sollicitudinem sanctam nobis commendans dicit: Solliciti seruare unitatem spiritus in vinculo pacis. Quam vtrique sollicitudinem abiecerunt, qui derelicta sanctæ ecclesiæ unitate post hæreses abierunt & schismata.

I Sollicitudo duplex.

Galat. 2.

1 Tim. 3.

Rom. 12.

2 Cor. 12.

Luc. 10.

Eph. 4.

¶ Sollicitudo verò cupiditatis seu auaritiæ nobis hic interdicitur, scilicet, quæ quis est sollicitus cupiditatibus suis prauis & libidinibus explendis. hæc enim totã hominis mentem ad eod terrenis in rebus depressam tenet, vt ad spiritualia & æterna cõsideranda nequaquam possit assurgere. Si enim quispiã huiuscemodi curis irretitus vel desitorare cõperit, vel de domino meditari, ingenti mox strepitu irumpunt rerum curæ terrenarum, animi silentiũne ad deum in oratione loqui liberè possit, impediens. Vtrique spinæ illæ inter quas semẽ verbi celestis suffocatur.

Sollicitudo vitiosa.

Luc. 8.

¶ Et licet sollicitudo superflua nobis hic prohibeatur, nequaquam tamen omnẽ vitare laborem, & inerti otio vitã terere iubemur, dicente domino: In sudore vultus tui vesceris pane tuo, donec reuertaris in terrã de qua sumptus es. Homo enim nascitur ad laborem, & auis ad volatum. Vnde & Salomon otio torpentem increpat, dicens: Vade ad formicam o piger, & cõsidera vias eius, & discite sapientiam

Labore, nõ prohiberi.

Gen. 3.

Isa. 5.

Prou. 6.

DOMINICA XV.

ſipientiam. Quæ quum non habeat ducem, nec præcepto rem, nec principem, parat in æſtate cibum ſibi, & congregat in meſſe quod comedat.

R ¶ Sane ad hoc ipſum exercendi ruriſ & agri proſcinden di peritia homini data eſt, vt labore proprio aleretur atq; veſtiretur. Igitur ea quæ ad cibum vel indumentum corporis ſunt neceſſaria, vnusquiſque ſtudeat procurare, ne vita ipſa inopia victus atque veſtitus deſiciat, ſolicitudinem tantum in hiſ, id eſt, curam ſuperfluam, dominus vetat adhibere. Viſque adeo nempe laboris uſus minime phibetur, vt Pſalmiſta dicat: Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus eſ, & bene tibi erit. Et Apoſtolus Paulus laborem huiuſmodi commendans dicit: Laboret operando manibus ſuis quod bonum eſt, vt habeat unde tribuat neceſſitatem patienti. Et iterum: Qui non laborat, inquit, non manducet. Et ſeipſum exemplum ponens, dicit: Laboramus operâtes manibus noſtris. Et iterum: Memores eſtis fratres laboris noſtri & fatigationis, nocte & die operantes, ne quem veſtrum grauaremus, prædicauimus in vobis Euangelium dei. Et iterum: Rogamus autem, inquit, vos fratres vt veſtrum negotium agatis, & operemini manibus veſtris, ſicut præcepimus vobis.

¶ Redarguit beatus Auguſtinus eos, qui ad monaſteria properantes, cuculam ſibi iniici petunt, eo tantum ne laborent, dicens: Qui veniunt ad profeſſionem ſeruitutis dei ex vita ruſtica, & ex opificum exercitio & plebeio labore, ſcilicet quo minus operetur, excuſari nō poſſunt. Nulli enim licet vt in ea vita vbi ſunt ſenatores laborioſi, ſiant opifices otioſi, & quo veniunt relictis deliciis ſuis qui fuerant prædiorum domini, ibi ſint ruſtici delicati.

¶ Sed hic attende, qd ſi prohibetur ſolicitudo neceſſitatis, multo magis phibetur ſolicitudo ſuperfluitatis. Ruſſus attende, qd licet anima plus ſit quàm eſca, gulæ tamen addicti animam perdunt propter eſcam, non diſſimiles Eſau qui primogenita vëdidiſt propter cibum, & accepto panis & lentis edulio, comedit, & bibit, & abiit, paruipendens quod primogenita vendidiſt.

¶ Eiuſdem rei exemplum in prothoplaſtiſ ſuimus vniuerſi, qui propter eſcam, dei mandatum præuaricati ſunt.

Proinde

POST PENTECOST. 183

¶ Proinde quum plus ſit corpus quàm veſtimentum, plerique tamen (vtique hominū vaniſſimi) veſtimenti cuiuſlibet nouam curioſitatem, corporis ſui præferunt ſanitati. Amant enim vaniſſimum quodlibet receter inuentum veſtimenti genus, quod vanitati atque turpitudini magis conducatur, quàm morituri corporis neceſſitati. Nam quoniam virtutum habitus (ornamenta interioris hominis) amiſerunt, ſola corporis vaniſſima requirunt indumenta.

¶ Cæterum, quoniam duplicem ſolicitudinem prohibuerat dominus, eſcæ videlicet & veſtimenti, conſequenter per exempla oſtendit, de hiſ non debere nos eſſe ſolicitos, dicens:

Reſpicite volatilia cœli, quæ non ſerunt, neque metunt, neque congregant in horrea, & pater uester cœleſtis paſcit illa. Nōne vos magis pluris eſtis illis?

¶ Nulla volucres de ſeminando vel metendo vel contra L futuram indigentiam in horrea reponendo ſolicitudine diſtrahuntur, & pater, inquit, non volatiliū, ſed veſter, paſcit illa. Paſcit paterfamilias ſeruos, paſcit animalia deus, ſed in obſequium filiorum, quanto magis igitur paſcet filios, qui illis longè chariores ſunt? Nōne vos magis pluris eſtis illis? Si ergo volatilia abſque cura & ærumnis, dei aluntur prouidentia, quæ hodie ſunt, & cras non erunt, quorum anima mortalis eſt, & quum eſſe ceſſauerint, nunquam erunt: quanto magis homines quibus æternitas promittitur, dei reguntur imperio? Pluris eſtis illis, id eſt, carius vos valetis. Quia rationale animal homo, ſublimius ordinatum eſt in rerū naturā, quàm irrationalia, cuiuſmodi ſunt aues. Vnde Ambro.

¶ Magnum quod fide ſequamur exemplum. Nam volatilibus cœli quibus nullum exer ciſcultionis, nullus de meſium fœcunditate prouectus eſt, indeſicientem prouidentia diuina largitur alimoniam. Verum eſt igitur cauſam inopie noſtræ auaritiā videri. Etenim illis idcirco ſine labore pabuli uſus exuberat, quod fructus ad eſcam communem datos, ſpeciali quodam neſciunt vendicare dominatu. Nos communia amiſimus, dum propria vendica-

Labor manuum commendatur.
Eph. 4.

1. Cor. 4.
Ibidem.

1. Cor. 4.
1. Thes. 3.
Ibidem. 4.

Gen. 25.
Animæ vt cibo poſtponunt.

DOMINICA XV.

dicamus. Nā nec proprium quicquam, ubi perpetuum nihil, nec certa copia, ubi incertus euentus. Hæc ille.

Inopia nostra causa varia, Eccl. 39.
¶ Sanè plures ob causas rerum necessariarū inopia premimur, videlicet: Primò, in vltionem peccatorum. Nam vt per Sapientem dicitur: Grando, fames, & mors, omnia ad vindictam.

¶ Secundo, propter hominum superbiam reprimendam, qui solent propter diuitias per arrogantiam & iactantiam sese inaniter extollere.

¶ Tertiò (sicut ex iam citatis beati Ambrosij verbis patet) propter auaritiam. Si enim illa non esset, abundè cuncta suppeterent. Non enim fieri potest, vt non plurimi rebus egeant necessariis, ubi cum iniuria cæterorum tam multi superfluis abundant. Quod enim istorum accedit superfluitati, aliorū oportet necessitatibus subtrahatur: sicque fit, vt dum superbit impius, incendatur pauper.

Ier. 43.
¶ Quarto, propter hominum diffidēciam, qui non in deo sed in suis viribus, vel industria confidunt. Dei enim timore prætermisso, solam timentes egestatem, per fraudes & furta, per fas & nefas aduersus hanc tutari sese molitur. Quibus rectè per Ieremiam dicitur: Fames pro qua solliciti estis, adhærebit vobis.

¶ Quintò, propter hominum luxū & abusum. Qui quoniam dei creatura in peccatis tam multipliciter abutuntur, digni sunt quibus nonnunquam (peccatis eorum castigandis coercendisque) etiam necessaria tollantur.

Vt hominibz nocet sua ingratiitudo, Esa. 1.
¶ Sextò, propter nimiam mortalium ingratitudinem. Nā sicut is qui gratias agit de perceptis, accipere vltiora meretur, ita & iam acceptis priuari meretur ingratus. Vnde per Esaiam (quod suprà citatum est) dominus queritur, dicens: Filios enutriui & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me. Quorum etiam inexcusabilem ingratitudinem, brutorum animalium comparatione detestatur, dicens: Cognouit bos possessorem suum, & asinus præsepe domini sui, Israël autem me non cognouit, & populus meus non intellexit. Quibus etiam pœnam denuntiatis, dicit: Væ genti peccatrici, populo graui iniquitate, semini nequam, filiis secleratis.

¶ Septimò, vt pernoscamus hæc temporalia nō nisi à deo nos

POST PENTECOST. 184

nos habere, qui ea quum vult largitur: & quū vult tollit, dicere viro sancto: Dominus dedit, dominus abstulit. Si enim ad cuiuslibet industriam opes suppeterent, sibi ipsi, nō deo ascriberet abundantiam, & vanè superbiens, diceret: Manus nostra excelsa, & nō dominus fecit hæc omnia. Quū enim plurimi diuitias sibi comparare nitantur, quas nequeunt adipisci, manifestū est, cassos esse conatus mortalium, deo nō cooperante. Vnde cōuenienter de nostra sollicitudinis imbecillitate dominus subdit, dicens:

¶ Quis autem vestrum cogitans, potest adiacere ad staturam suam cubitum unum?

¶ Quasi dicat: Si est aliquis vestrum, qui ad staturam suam cubitum vnum possit adiacere, vt vel longior, vel latior videatur, cogitet & elaboret qui eiusmodi est, qualiter illius vestiat & pascat quod ipse sibi adiecit: Nunc autem quum neque id quod deo minimum est implere potestis, illius prouidentie curam regendi & alendi corporis relinquitis, qui facit vt ad eam staturam corpus vestrum perduceretur. Vbi Augustinus: Cuius potestate atque dominio factum est, vt ad hanc staturam corpus vestrum perducere, eius prouidentia etiam vestiri potest? Non autem vestra cura factum est, vt ad hanc staturam veniret corpus vestrum, vnde & ex hoc intelligi potest, quodd si curetis & velitis adiacere vnum cubitum huic stature, nō potestis. Et quia de alimentis datum fuerat documentum ex comparatione volatiliū cœli, dādum etiam erat & de vestimentis exemplum, collatione liliorum agri. Vnde subdit, dicens:

¶ Et de vestimento quid solliciti estis? Considerate lilia agri, quomodo crescunt, non laborant, neque nent.

¶ Lilia agri, pro omnibus floribus dominus posuit. Considerate, inquit, quomodo crescunt. Nam terra illis vnā cum rore, cœli alimentum præstante, crescunt absque vlla sua sollicitudine. Non laborant querendi victus gratia vt crescant, neque nent, id est, fila non contorquent, vt varij coloris pulchra sibi indumenta coarperent.

¶ Vbi Chrysostomus: Sicut superius dominus de alimentis monebat, ita & nunc monet de vestitu, dicens: Considerate

DOMINICA XV.

rare lilia agri quomodo crescunt: nō laborant, neq; nent, ut sibi faciant indumenta. Sed & sicut supra quum dixit: Non seminant volatilia, non reprobavit ferentem, sed superfluum curam. Sic & quum hic dicit: Non laborant, neque nent, non opus interemit, sed cogitationem.

¶ Itaque hoc morali præcepto suademur, quia si etiam ea quæ sunt sensu & ratione carentia, sic dei providentia vestuntur, ut nulla re vel ad gratiam egeat, vel ad ornatum, multo magis credas rationalem hominem, si omnem suam spem in deo collocet, nūquam posse egere, eo quodd præsumpserit de favore diuino.

¶ Deinde commendat liliorum ornatum, quia omnem excedat industriam humanam, dicens:

Dico vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut unum ex istis.

N ¶ Inter omnes Israëliti populi reges Salomonem fuisse ditissimum pariter & delitiosissimum, Regum narrat historia. Qui & inter amplissimas suas opes præcipue prætiosarum decore vestium ac diuersitate pollebat, ad id ut singula ministrando officia cum omnibus sibi subiectis, propriis ac singularibus vterentur indumentis.

¶ Vnde & de regina Saba, quæ à finibus terre venerat adire sapientiam eius, legitur: Quia videns ordines ministrorum, & vestes quibus in ministerio utebantur, nō habebat ultra spiritum. Sed quanuis tanto honore ac splendore vestium fuerit decoratus, non tamen fuit tanta pulchritudine coopertus sicut vnum ex istis, subaudis, liliis. Vnde Hieronymus: Quod sericum, quæ regum purpura, quæ pictura texturum, potest floribus comparari? Quid ita rubet ut rosa? Quid ita candet ut liliū? Violæ verò purpuram nullo superari murice, oculorum magis quam sermonum iudicium est.

¶ Quir autem hanc de deliciis præmiserit similitudinē, subdendo manifestat:

Si autem fœnum agri quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, Deus sic uestit, quanto magis nos mortificæ fidei

¶ Fœnum

POST PENTECOST. 185

¶ Fœnum agri idem appellat, quod & superius lilia agri, omnes scilicet herbas pulchris coloribus decoratas. Porro, cras, non semper pro succedenti die, sed aliquando etiam pro futuro tempore in scripturis positum reperitur. Ut verbi gratia. Loquente Iacob ad Laban, Cras respondet mihi iustitia mea. Sic utique & quod hic dicitur: Cras in clibanum mittitur, de futuro tempore debet intelligi. Et est sensus:

¶ Si deus ea quæ citò decidunt & marcescunt, fœnum videlicet quod hodie est in sua viriditate, & cras arefactū in ignem mittitur, tanto decore circumdar, quanto impensiore diligentia ea quæ vobis sunt necessaria providebit, qui ad æternam præparati estis hæreditatem. Quod quia non ut oportet creditis, sed adhuc ambigitis, utique mini-
Cur modica fidei.
mæ fidei estis. Nondum enim adhuc discipuli perfectæ fidei culmen attingerant, vnde & dominum interpellabant, dicens: Auge nobis fidem. Et meritò quidem fidei modicitatem in illis dominus reprehendit, qui in promissionibus certissimis deo non fidunt.

¶ Contrā verò de magna fide sua Abraham commendatur, qui ea quæ impossibilia videri poterant deo promittenti, sine ulla habitatione diffidentie credidit, sciens quæcunque promittit deus, potens sit & facere. Iure itaque de modica fide arguuntur, quos etiam exemplo insensibilium oportet ad fidem reducere.

¶ Deinde dominus & aliam adducit rationem, videlicet ex ea quæ inter incredulos & fideles esse debet differentia. Illi enim non credentes esse quicquam præter sensibilia, ea sola inquirunt, quæ tamen non per dei providentiam, sed magis humana sollicitudine & industria credunt acquiri. Sed quia non ita decet sentire fideles, principale propositum repetens, dicit:

Nolite ergo solliciti esse dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? Hæc enim omnia gentes inquirunt.

¶ Iuxta hanc domini sententiam per Apostolum dicitur: Volo vos sine sollicitudine esse. Ut autem molestam ærum necessariorum sollicitudinem à cordibus suis fideles

Gent. 30.

Cur modica fidei.

Luc. 17.

Gent. 13.

Gen. 15.

Rom. 4.

1. Cor. 7.

DOMINICA XV.

*Cura cal-
stis exem-
plum pra-
clarum,*
les depellant, recogitent qualiter olim deus sustentauit, foueritq; populum Israël quadraginta annis in sterili deserto, indeficientem ē nubibus alimoniam subministrauerit, volatilia fastidiosis quasi in man^u tradiderit, & produxerit aquam de petra. Et quod his magis est mirandum, totis quadraginta annis nec vestimenta eorū, nec calceamenta tā longo tamque assiduo vsu, veterata sunt, aut detrita.

¶ Et attende quoddam iste locus apud Lucam his verbis exprimitur: Et vos nolite querere quid māduceis aut quid bibatis, Et nolite in sublime tolli. Quod Beda tractans, dicit: Prohibita sollicitudine de alimentis, consequenter, ne extollantur, admonuit.

*Nota simi-
le,*

¶ Prīmō enim hæc ad necessitatē explendam homo querit. Quum autem hæc abundauerint, incipit & superbiere de talibus. Tale est hoc, ac si se vulneratus aliquis iactet quia habet multa emplastra in domo, quū hoc illi bonū esset, vt vulnera non haberet, & ne vno quidem indigeret emplastro. Hæc omnia, inquit, gentes inquirunt.

*Gre. Niss.
Cur gentes
terrena in-
quirunt,
Chrysost.*

¶ Et hoc propter duo. Prīmō, quia nullam habent spem futuri seculi, neque iudicii metum, ideo ista sola tāquam maxima bona querunt.

¶ Secundō, quia non credunt temporalia dei providentia gubernari, sed casu prouenire, idcircoque nimirum pro istis sunt solliciti. Porro Christiani qui sperant æterna bona, non debent de temporalibus esse solliciti, quæ etiam sciunt hominibus providentia diuina distribui.

¶ Sanē illorum qui deum ignorant, quia alia quām terrena nesciunt cogitare: illorum, inquam, est mundanis anguris, quibus (vt dictum est) nulla est spes futurorum, sed tantum præsentibus delectantur.

¶ Comparati sunt enim iumentis insipientibus, & similes facti sunt illis. Nos autem aliter instructi, & ad celestem compositi dignitatem, de spiritualibus & perpetuis solliciti semper esse debemus.

¶ Nec est nobis vel de dei providentia vel potentia diffidendum, qui melius quā nos ipsi nouit quibus indigemus, multoquē salubrius nobis prospicit, quā nos ipsi providere sciamus. Vnde etiam recte monuit, qui ait:

Quid ergo optabunt homines nisi consilium vris,

Permitte

POST PENTECOST.

186

Permites ipsis expendere numinibus, quid conueniat nobis, rebusque sit vtile nostris. Charior est illis homo quā sibi, nos animorum impulsu, & cæca magnaue cupidine ducti coniugium petimus, partūque vxoris, ac illis Notum est qui pueri, qualisque futura sit vxor.

Et post pauca:

Orandum est, vt sit mens sancta in corpore sano. Fortem polce animum, & mortis terrore carentem; Qui spatium vitæ extremum inter munera ponat Naturæ, qui ferre queat quoscunque labores;

Nesciat irasci, cupiat nihil, & potiores Herculis ærumnas credat, seu osque labores,

Et Venere, & coenis, & pluma Sardana palli. Fallitur sanē pars magna mortalium aut nocitura, aut superuacua postulando. Verū quid expediat, summus arbiter deus nouit. Vnde bene in litera subditur:

Scit enim pater iuster, quia his omnibus indigetis.

¶ Hic quidam superflue ac vanē dogmatizantes obiciunt, dicentes: Si deus antequam petamus, scit quibus indigemus, quid necesse est vt ipsum pro nostris necessitatibus exoremus? Ergo frustra scienti loquimur. Quibus est respondendum, quia non sumus narratores in oratione nostra coram domino, sed rogatores. Aliud est enim, nescienti narrare, aliud, humiliter exorare scientem.

¶ Vult autem se peti à nobis, qui etiam nouit ea quæ petere debemus, vt nostra petitio optatum consequatur effectum. Qui enim creauit naturam, eius nouit indigētiam: Chrysost. quia si pater est, despiciere filios non poterit. Non ergo filiorum deerit necessitatibus. Sanē patres & si filii non dent superflua, tribuunt tamen necessaria. Sed nec filii solliciti sibi sunt vnde victum habeant atque vestitum, sed hanc suo patri relinquunt sollicitudinem, iuxta quod beatus Petrus monet, dicens: Omnem sollicitudinem vestram 1. Pet. 5. proicientes in eum, quoniam ipsi cura est de vobis.

¶ Circa tertium principale dicitur:

Querite ergo primum regnum dei & iustitiam eius, & hæc omnia adicientur vobis.

aa ij

¶ Hic

DOMINICA XV.

P Hic ponitur tertium documentum, quod est de exquirenda regni celestis felicitate. Vbi manifestissime ostendit, non hæc temporalia esse appetenda tanquam talia bona nostra, vt propter ipsa debeamus benefacere si quid facimus, sed tamen esse necessaria. Quid enim interfit inter bonum quod appetendum est, & necessarium quod sumendum est, hac sententia declarauit, quum ait:

¶ *Regnum dei propter se appetendum.* Querite primum regnum dei, & hæc omnia adicientur vobis. Regnum ergo dei bonum nostrum est, & hoc appetendum, & ibi finis constituendus, propter quod omnia facimus quæcunque facimus. Sed quia in hac vita militamus, vt ad illud regnum peruenire possimus, quæ vita sine his necessariis agi non potest, apponitur vel adicientur hæc vobis, inquit, sed vos regnum dei & iustitiæ primum querite: primum, inquam, non tempore sed dignitate, id est, sublimi æstimatione, & cum omni desyderio. Et hæc omnia adicientur vobis.

¶ Quod nō ait dabuntur, sed adicientur, profecto indicat aliud esse quod principaliter datur, aliud quod super additur. Quoniam æterna nobis intentione esse debent, temporalia verò in vsu; illa quidem dantur, hæc autem ex abundanti superadduntur.

¶ *August. Euangelizare propter cibum, peruersitas. Rom. 6.* Neque enim (verbigratia) debemus euangelizare, vt manducemus, sed ideo manducare, vt euangelizemus. Nā si euangelizamus vt manducemus, vilius habemus Euangelium quàm cibum, & erit iam bonum nostrum in manducando, necessarium autem in euangelizando, quomodo euangelizabant pseudo apostoli, qui non Christo domino seruiebant, sed suo ventri. Ergo quæcunque res propter aliud queritur, sine dubio inferior est, quàm id propter quod queritur: & ideo illud primum est propter quod istam rem queris, non ista res quam propter illud queris. Quapropter si Euangelium & regnum dei propter cibum querimus, priorem facimus cibum, & posterius regnum dei, ita vt si non sit cibum, non queramus regnum dei. Hoc est ergo primum querere cibum, & deinde regnum dei, id est, hoc priore loco ponere, illud posteriore.

¶ Si autem ideo querimus cibum, vt habeamus regnum dei,

POST PENTECOST.

187

dei, faciamus quod dictum est: Primum querite regnū dei & iustitiam eius, & hæc omnia adicientur vobis. Querentibus enim primum regnum dei & iustitiā eius, id est, hoc rebus cæteris præponētibus, vt propter hoc cætera queramus, nō debet subesse sollicitudo, ne illa desint quæ huic vitæ propter regnum dei sunt necessaria. Dixit enim superius: Scit enim pater vester quia his omnibus indigetis. Et ideo quum dixisset: Querite primum regnum dei & iustitiam eius, non dixit: Deinde ergo ista querite, quauis sunt necessaria, sed ait, Hæc omnia adicientur vobis, id est, consequentur, si illa queratis, sine vllō vestro impedimento. Et quū ista quaesieritis, illinc auertamini. Aut ne duos fines constituatis, aut & dei regnum propter se appetatis, & ista necessaria, sed hæc potius vobis propter illud non deerant, quia non potestis duobus dominis seruire.

¶ Duobus autem dominis seruire conatur, qui & regnū dei pro magno bono appetit, & etiam hæc temporalia. Non potest autem simplicem habere oculum, & vni domino deo seruire, nisi quæcunque cætera si sunt necessaria, propter hoc vnum assumat, id est, propter regnum dei. Si quis oculum simplicem habet, ut autem militantes accipiunt annonam & stipendium, sic omnes euangelizantes accipiunt victum & tegumentum. Sed sicut non omnes propter salutem reipublicæ mihi re non politant, sed propter illa quæ accipiunt: sic non omnes propter salutem ecclesiæ ministrant deo, sed propter hæc temporalia, quæ tanquam annonam & stipendia consequuntur. Ergo simplici corde tantummodo propter regnū dei debemus operari bonum ad omnes, non autem in hac operatione vel solam, vel cum regno dei mercedem temporalium cogitare. Quorum omnium temporalium nomine crastinum, posuit, dicens: Nolite ergo solliciti esse de crastino. Non enim dicitur crastinus dies, nisi in tempore vbi præterito succedit futurum.

¶ Cæterum, quia nobis dictū præceptumque est primum R querere regnum dei, aduertendum est tribus modis dici regnū dei. Quoddā enim est regnū dei circa nos, quoddam intra nos, quoddam supra nos.

¶ Regnum dei circa nos, est regnum ecclesiæ militantis. Vnde est illud: Omnis scriba doctus in regno cælorum, aa ij similis

DOMINICA XV.

similis est homini patris familiās, qui profert de thesauro suo noua & vetera. Sed & illud: Mitter filius hominis angelos suos, & colliget de regno eius omnia scādala. Nō enim in illo regno beatitudinis in quo pax summa est, inueniri scādala poterunt quā colligantur. Relinquitur ergo q̄ ecclesia prāsens, regnum celorum dicitur. Quod vtiq; regnum celorum primus omnium Ioānes Baptista expresse nomine prādicauit. Quod etiam regnum post illas quatuor bestias quatuor regna terrarum significātes Daniel in visione dandum à deo vidit filio hominis & sanctis. Dictum enim fuit ad eum per angelum: Suscipiet regnum sancti dei altissimi, & obtinebunt regnum vsque in seculum & seculum seculorum. De hoc plura in natiuitate sancti Ioannis Baptiste, homilia tertia.

Regnū dei
intra nos.
Luc. 17.
Mat. 6.

¶ Regnum dei intra nos, est ipse Christus per fidem regnans in nobis. Vnde ipse discipulis loquēs, ait: Regnum dei intra vos est. Hoc dei regnum in nos conferri petimus, dicētes: Adueniat regnum tuum. Nam sicut in regno celorum deus prāsens est beatis, ipsos sempiterna foelicitate replēdo, ita & in regno militantis ecclesie suis adest fidelibus per gratiam sancti spiritus eos illuminādo & gubernādo. Hoc autem dei regnum nisi in hac vita consequamur, ita vt nunc Christus dominus per fidem & iustitiam regnet in nobis, frustra posthac cōferri nobis celorum regna putamus.

Regnū dei
supra nos.
Mat. 23.

¶ Porro regnum dei supra nos illud est, de quo dominus dicturus est electis: venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi. Regnum vtiq; vbi summa sempiternaque pax, vbi secura ab omni perturbatione tranquillitas, vbi certaminis prēmia, & fructus laborum dabuntur sanctis. Hoc dei regnum vitæ stipendiū queramus, ad illud suspensis assiduis anhelemus, & pro illius adeptione dura quælibet & aspera præsentiis animis perferamus.

August. in
solilo.

¶ Querēdi modum docet qui ait: Tu domine summum bonū es, quod nemo rectē quesuit & nō inuenit. Omnis autem rectē quesuit quem tu rectē querere docuisti. Rectē autem queritur, quum principaliter queritur. Principaliter autem querendum est, quoniam ad ipsum participandum

POST PENTECOST.

183

pandū cōdiri sumus. Multi enim homines velut animalia bruta ad quid sint creati ignorant. Putant enim ad hoc se viuere, vt illicitis carnis suæ voluptatibus ad libitum perfruantur, vt in vanis gaudeāt, perituras sine modo eo. Ignorantium cum viuunt et rores. Sap. 2.
aceruent diuitias, gaudeant honoribus seculi, primatus si bi principatūsque vendicent, comestationibus & luxuriis vacēt, dicentes: Fruamur bonis quæ sunt. Et post pauca: Hæc est enim pars nostra, & hæc est fors nostra. Sed ne scierūt neque intellexerunt, & errauerūt in inuio, & viā ciuitatis habitaculi non inuenerunt. Non enim ad possidendum hæc quæ ipsi auaritate exitiali laxatis cupiditatum habenis querūt, à deo creati sunt, sed ad ea quæ ignorant aut certē contemnunt, bona æterna. Est etiā idipsum dei regnum primum & ante omnia querendum, quod in eo omne bonum plene & perfectē cōtinetur, vbi nullius boni defectus, indigentia nulla est. Vnde ait Psalmista: Satiabor quum apparuerit gloria tua.

¶ Et iustitiam eius, inquit, subaudis, querite, iustitia eius requirenda est, vt ad ipsam regnū perueniatur. Non enim sine dei iustitia regnum dei quisquā assequitur. Quod autem dictū est, & iustitiā eius, duobus modis potest intelligi, videlicet, vel de iustitia dei, vel de iustitia regni dei. Et vtraque iustitia ad consequutionem regni necessaria est.

¶ Est autem iustitia dei, qua gratis per fidem iustificat impiiū sine operibus legis. Na teste Apostolo, ex operibus legis nō iustificabitur omnis caro coram illo. De qua iustitia consequenter idem Apostolus dicit: Nunc autem sine lege iustitia dei manifestata est, testificata à lege & prophetis. Iustitia autem dei per fidem Iesu Christi in omnes, & super omnes qui credunt in eum: qui (vt subdit) iustificati sunt gratis per gratiam ipsius, per redemptionem quæ est in Christo Iesu, quem proposuit deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius ad ostensionem iustitiæ suæ in hoc tempore, vt sit ipse iustus, & iustificans eum qui est ex fide Iesu Christi. Arbitramur enim iustificari hominem per fidem sine operibus legis. Hæc autem non est illa iustitia, qua deus reddit vniciquē secundum opera sua, sed (vt iam dictum est) qua impiū gratis per fidem iustificat. Hanc iustitiā ignorāt, qui suam volentes statuere, iustitiæ Rom. 12.

21 iij

Dei

DOMINICA XV.

Dei nō sunt subiecti. Hi sunt qui meritis suis fidentes, dei gratiam vel ignorant, vel non querunt. De quibus Bernardus: Alij merita prætendant, nos gratiam queramus.

V Porro, iustitia regni Dei consistit primò in perceptione salutis lauari baptismalis. Oportet enim volentem esse de regno, signa regni & sacramenta suscipere. Vnde ait huius regni dominus & rex ipse: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Secundò, iustitia regni Dei, est impletio mandatorum Dei.

*Iustitia regni dei
qua sit.
Ioan. 3.*

Tercio, iustitia regni dei, est illi amore & desiderio atque spe, iactantiam rerum praesentium lucra futurorum putare, itaque regnum Dei & iustitiam eius requirentibus, illa summa & vera bona (ut dictum est) dabuntur, temporalia verò quasi minima adicientur. Quae licet in praesenti bona esse videantur, attamen (ut dictum est) solummodo adminicula, seu media sunt ad aeterna, quibus si comparatur, iam nec bona dicenda sunt. Dantur autem sanctis in praesentis vitae peregrinatione adhuc defudantibus, ut his quasi quodam viatico releuati, ad ea quae in patria sunt bona sempiterna perueniant. Nec tamen his, si adsint, est animus occupandus, ne nimis ingesta onerent, & (quominus perueniatur ad patriam) quasi quodam pōdere mentē grauent.

*Humilitas esse regnum coelorum.
Matth. 3.
Luc. 12.*

Quartò, vera mentis humilitas dici non incongruè potest iustitia regni dei, de qua dominus ipse Ioanni Baptista sese in baptismo submissurus, ait: Sine modo. Sic enim decet nos implere omnem iustitiam. Huic enim iustitiae datur regnum coelorum, dicente domino: Nolite timere pusillus grex, quia cōplacuit patri vestro dare vobis regnum. Quid autem aliud pusillus grex, quàm humilium coetus est? Hinc enim dominus cupiens nos hoc regno fore non indignos, ceteris omnibus virtutibus praetermissis: Discite, inquit, a me, quia mitis sum & humilis corde. Qui ergo regnum dei dignè querere & inuenire desiderat, ille se in cogitatione, locutione, & operibus, vestire studeat humilitate: nam aliter non inuenitur, aliter non obtinetur, sicut scriptum est: Iurauit dominus deus in anima sua, dicit dominus deus exercituum. Detestor ego superbiam Iacob, & domos eius odi. Et per Psalmistam: Non habitabit

POST PENTECOST.

139

in medio domus meae qui facit superbiam.

Quintò, paupertas sancta & ipsa iustitia est regni dei, paupertas quam omnium primus in hoc mundo dei filius hominibus praeiungit & praeiungit, & suo commendauit exemplo. Ait enim: *um, regni coelorum.* Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum coelorum. Ipse enim Christus dominus huius regni, & rex & Matth. 5. largitor non nisi in paupertate repertus est, & nascens, & viuens, & moriens. Nō tamen paupertas virtus est, sed paupertatis amor.

Sextò, persecutionem patienter ferre propter deum *Patientia* & propter regnum eius. Nam siue hanc in damno rerum *meretur* siue in corpore, siue per varias tēctiones, angustias & tribulationes in mente sustineris, iustitia est regni dei, dicit *lorum.* te domino: Beati qui persecutionem patiuntur propter *Matth. 5.* iustitiam, quoniam ipsorum est regnum coelorum. Et Apostoli: Per multas, inquit, tribulationes oportet nos *Act. 14.* intrare in regnum dei.

Denique iustitia regni dei generaliter consistit in virtutum quarumlibet sanctitate, iuxta quod ait Apostolus: Non est regnum dei in sermone, sed in virtute. Distinctius autem in quibus sit virtutibus ad Romanos scribens patet, dicens: Non est regnum dei esca & potus, sed iusti *Rom. 14.* tia & pax, & gaudium in spiritu sancto. Et subiungens dicit: Qui enim in hoc seruit Christo, placet deo, & probatus est hominibus. *1. Cor. 4.*

DOMINICA DECIMASEXTA
TA POST PENTECOSTEN.

Ibat Iesus in ciuitatem quae uocatur Naïm, & ibant cum eo discipuli eius, & turba copiosa. *Luc. 7.*

In praesenti lectione, tria sunt consideranda. Primū est, spectando resurrectionis miraculo, prouisa turbae congregatio. Secundum est, iubete Christo stupēda mortui resurrectioni, ibi: Quam quum vidisset dominus. Tercium est, viso

DOMINICA XV.

visio resurrectionis miraculo, Dei magnificatio, ibi: Accipit autem omnes timor.

¶ Circa primum, aduerte tria circa miraculum in hac Evangelica lectione comprehensum, esse considerata. Primum est, miraculi facti tempus. Secundum est, eiusdem miraculi locus. Tertium, qualis fuerit reuicturus iste mortuus.

A ¶ Circa primum, id est, miraculi huius tempus, notandum est secundum hunc Evangelistam, Christum hunc mortuum suscitasse statim postquam Centurionis seruum qui erat moriturus, sanauerat. Siquidem, ut dicit Gregorius Niss. resurrectionis experimentum non ita verbis sicut operibus à saluatore didicimus, qui ab inferioribus opus miraculi inchoans, fidem nostram assuescit ad maiora. Nam primum quidem, in ægitudine desperata serui Centurionis resurrectionis incepit manifestare potestatem, post hæc altiori potestate ducit homines ad fidem resurrectionis, dum suscitauit filium viduæ, qui ferebatur ad monumentum.

Quædā rogatus, quædā præstat, utroneus. ¶ Et ut ostendat quoddam præstat rogatus, quædam autem non rogatus, sed gratis & utroneus, Centurionis seruum sanauit, intercedentium precibus, mortuum viduæ filium reuocauit ad vitam non rogatus.

Opera christi qualia. ¶ Ecce qualia sunt opera filij dei, videlicet infirmos sanare, morituros à morte seruare, & quod maximum est, iam mortuos vitæ restituere. Hæc enim sunt opera quæ decet deum, nempe quæ operibus diaboli contraria sunt. Vnde ait discipulus quæ diligebat Iesus: In hoc apparuit filius dei, ut dissoluat opera diaboli. Et quidem mors ipsa diaboli opus est, sicut scriptum est: Inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum. Deus enim mortem non fecit, sed nec morbos morti præuios, sed diabolus qui homicida fuit ab initio. Per peccatum enim quo hominem deprauauit atque corrupit, morbos & mortem induxit.

Ioan. 10. Triplex mors. ¶ Porro, sicut inuidia diaboli mortem, ita charitas filij dei in hunc mundum venientis vitam attulit, iuxta quod ipse testatur, dicens: Ego veni ut vitam habeant. Et quoniam per peccatum homo triplicem mortem incurrerat, mortem scilicet naturæ, mortem culpæ, & mortem gehennæ, id est aliis

POST PENTECOST.

190

aliis verbis, mortem corporis, mortem animæ, & mortem vtriusque, quarum prima est mala, secunda peior, tertia pessima. Ideo venit dei filius tripliciter fidelibus vitam donare, videlicet resurrectionem carnis, contra mortem naturæ: viuificationem gratiæ, contra mortem culpæ: & vitam gloriæ, contra mortem gehennæ.

¶ Circa secundum, id est, præsentis miraculi locum, dicit Euangelista: Ibat Iesus in ciuitatem quæ vocatur Naim. Post iam dictam enim curationem paralytici serui Centurionis factam in Capharnaum ciuitate Galilææ, ad aliam venit ciuitatem, ut beneficia tribueret indigentibus. Ergo de miraculo properatur ad miraculum, & quodam profectu virtutis, de sanatione paralytici, venit ad suscitationem defuncti.

¶ Est autem Naim (authore Hieronymo) ciuitas Galilææ provinciæ Iudæorum, in secundo miliario mōtis Thabor contra meridiem, iuxta A Endor, qui est vicus grandis, in quarto miliario eiusdem montis ad meridiem. Porro in mōte Thabor (sicut à maioribus accepimus) Christus nō modo illas octo beatitudines, sed & ferè totam Euangelicæ legis perfectionem edocuit.

¶ Ut autem paulisper ad moralia secedamus, non otiosè scribitur Iesum iuisse in ciuitatē quæ vocatur Naim, quod interpretatum, idem sonat quod commotio vel fluctus. Et satis congruenter mundum istum significat, qui sine quiete velut mare, fluctuat indefinenter.

¶ Est autem in mundo hoc multiplex commotio, quarum *Triplex est* vna est naturæ, videlicet à natiuitate in infantiam, ab infantia in pueritiā, & sic de cæteris ætatibus vsque in mortem. Vnde Psalmista: Manè sicut herba transeat, ecce pueritix viriditas, manè floreat & transeat, ecce iuuentus florens, vespere decidat, ecce casus senectutis. Iuduret & arescat, ecce mors, quæ sensus omnis vanæ voluptatis quædam mortis gelida obduratione tollitur, & deperit omne quod viruit adolescentia, quod floruit iuuentus. Ecce commotio quæ omnem hominem mortalem indefinenter voluit, iuxta quod de homine loquens vir sanctus ait: Quasi flos egreditur & conteritur, & fugit velut umbra, & nunquam in eodem statu permanet. *Job. 14.*

Alia

DOMINICA XVI.

C Alia est huiusmodi naturæ commotio, ab egritudine in sanitatem, à sanitate in egritudinem. Item à satietate in esuriam & sitim, sed & à calore & frigore & aliis qualitatibus & passionibus multipliciter agitur.

Mutatio Alia est commotio fortunæ, à prosperis in aduersa, à di-
penes for- uitis in egestatem, à consolatione in desolationem, à prin-
tinam, cipatu in subiectionem, à gaudio in tristitiam, ab honore in ignominiam.

Humanis De hac mutabilitate Boëtius ex persona fortunæ loqui-
queretur, tur, dicens: Quum te matris utero natura produxit, nu-
respondetur dum rebus omnibus inopemque suscepi, te meis opibus foui, fauore prona indulgentius educaui, omniumque quæ mei sunt iuris affluentia & splendore circūdedi. Nunc mihi retrahere manum libet. Habes gratiam, velut visus alienis. Quid ergo ingemiscis? Nulla tibi à nobis illata est violentia. Operes, honores, cæteraque talium mei sunt iuris, dominam famulæ cognoscunt, mecum veniunt, mecum discunt. Audacter asseram, si tua forent quæ amissa cōquereris, nullo modo ea perdidisses. An ego sola meū ius exercere prohibeo? Licet cælo proferre lucidos dies, eodemque tenebrosis noctibus condere. Licet in anno terræ vultum nunc floribus frugibusque redimire, nunc nimbis frigoribusque confundere. Ius est mari nunc strato æquore blandiri, nunc procellis ac fluctibus inhorrescere. Nos ad constantiam nostris moribus alienam inexplera hominum cupiditas alligabit. Hæc nostra vis est, hunc continuum ludum ludimus, rotam volubili orbe verlamus, infima summis, summa infimis mutare gaudemus. Ascende si placet, sed ea lege, ne uti quum ludisti mei, ratio posset, descendere iniuriam putes. Et post pauca:

Duo doli Quid Tragædiarū clamor aliud desset, nisi indiscreto
in limine, iectu fortunam scilicet regna vertentem? Nonne adoles-
Iouis, centulus duo doli, vnum quidem malum, aliud autem
Eccle. 11. bonum in Iouis limine iacere didicisti? Itaque recte monuit qui ait: In die bonorum ne immemor sis malorum, & in die malorum, ne immemor sis bonorum.

Mutatio Sed & alia est commotio humanæ voluntatis quæ etiam
penes vo- circa eadem frequenter mutatur, ut nunc velit quod pau-
luntatem, luntatem, id autem nolit, & e conuerso. Iuxta quod ait quidam:

Romæ

POST PENTECOST.

201

Romæ Tibur amo, ventosus Tibure Romam. Et iterum:
Destruit, ædificat, mutat quadrata rotundis.

Horat.

Quod petiit spernit, repetit quod nuper omisit.

¶ Sic enim humanæ mentis instabilitas cum displicentia
vnius transit ad amorem alterius. Nec sanat animum, sed
ægotantem exulcerat amplius. Est enim vulnus sanare
vulnere. Ait quidam sanctus: Erubescere homo, terra stat, &
tu stare non potes?

Hugo.

¶ A comestationibus enim transitur ad ludum, iuxta il-
lud: Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt
ludere. A ludo ad luxuriam. A luxuria ad auaritiam. Ab au-
aritia in superbiam. A superbia in odium & iram. Indo
in contentionem & rixam. Per hæc & alia vitia mundi hu-
ius amatores assidue rotantur, & donec rota hæc cum ip-
sis decurrat in interitum, male agere non quiescunt.

Exod. 32.

¶ Alia denique est in hoc mundo commotio spiritualis:
belli videlicet & tentationum, quæ similiter nunquam vel
tentatio quiescit. Vnde ait Bern. Admonitos vos esse volo,
quod quicumque ab aliqua tentatione liberatur, aliam cer-
tus expectet. Diabolus enim circueit quærens quem deuot-
ter. Rursus serpens ad illicitos cibos inuitat, caro trahit,
mundus blanditur.

Mutatio

belli

tentationis

quæ

tentatio

quæ

tentatio

quæ

tentatio

quæ

tentatio

quæ

tentatio

quæ

tentatio

quæ

tentatio

quæ

tentatio

quæ

tentatio

quæ

tentatio

quæ

tentatio

quæ

tentatio

quæ

tentatio

quæ

tentatio

quæ

tentatio

quæ

tentatio

¶ Quin tentationum hoc bellum non ab simile est pu-
gnæ cum hydra septicide, cuius vno capite succiso, mox
plura renascuntur. Vna enim tentatione deuicta, rursus
plures insurgunt. Sed non est timendum in pugna. Habe-
mus arma fortia, securum præsidium & propinquum au-
xilium. Arma nostra sunt, lorica iustitiæ, scutum fidei, gla-
dius spiritus, quod est verbum dei. Porro qui nobis assistat
in auxilium, dominus est, qui non patietur nos tentari su-
pra id quod possumus, sed faciet cum tentatione prouen-
tum ut possumus sustinere.

Bellum

tentationis

quæ

tentatio

quæ

tentatio

quæ

tentatio

quæ

tentatio

quæ

tentatio

quæ

tentatio

quæ

tentatio

quæ

tentatio

quæ

tentatio

quæ

tentatio

quæ

tentatio

quæ

tentatio

quæ

tentatio

¶ Et ibant, inquit, cum eo discipuli eius. Nempe fidelissi-
mi comites itinerum, comparticipes laborum, qui eius
presentia pascebantur, predicatione instruebantur, eius-
que firmabantur miraculis. Sanè discipulos suos domi-
nus diuinitatis suæ miracula facturum secum habere vo-
luit, ut ea quæ per mundum erant testificaturi, ipsi primū
suis oculis cernerent, & illud presentes aspicerent magi-
sterium,

Discipuli

cur

presen-

tes.

DOMINICA XVI.

sterium, quo ipsi postmodum similia facturi vterentur.

¶ Quur autem & turba multa ierit cū domino, Ioannes euangelista patefecit, vbi ait: Quia videbant signa quæ faciebat super his qui infirmabantur. Dominus enim quocunque ibat, misericordię & benignitatis indicia, virtutes admirandas operabatur, sed & verba vitæ loquendo, salutem hominibus annuntiabat. Sequitur:

Quum autem appropinquaret portæ ciuitatis, ecce defunctus efferebatur, filius unicus matris suæ. Et hæc tuidua erat, & turba ciuitatis multa cum illa.

E Hic ponitur tertium, videlicet qualis fuerit ille defunctus ad vitam mox reuocandus. Vbi primò dicitur: Quum autem appropinquaret portæ ciuitatis, ecce defunctus efferebatur.

Cum mortui cāmer cū sit huiusmodi.
¶ Consuetudo erat Iudæis extra ciuitatem sepelire, quod mortui de viuorum cōitu & cohabitatione amplius non sunt. Nō enim (vt ait quidam) est communicatio ciuiliū operum inter viuos & mortuos. Porro societas & conuersatio separatarum à corporibus animarum, est cum spiritibus similibus sibi, quos dicunt substantias separatas.

Res illicitæ.
¶ Nec licitum est mortalibus huiusmodi spirituum captare præsidia, cōtubernia iungere, miscere colloquia, aut ab eis imperata peragere propter varias mentientiu dēmonum deceptiones & fraudes. Vnde etiam precipiente deo scriptum est: Non inueniatur in te qui obseruet somnia atq; auguria, nec sit maleficus nec incātator, neq; Phyronei cōsulens, nec diuinos, & querat à mortuis veritatem.

¶ Nouimus eiusmodi spiritibus credentes & nōnulla ab eis occulta sciscitatos, grauitè fuisse deceptos. Nec tamē hoc intelligas de spiritibus sanctorum martyrum Christi, aut aliorum animabus sanctorum, quas cum deo beatas esse non temerè credimus, quibuscum orantes non modò licitè, sed & piè loquimur.

Mortui sepelire pīi.
¶ Porro mortuos sepelire piū esse patet, primū exemplo Tobię, qui de sepultis à se mortuis eximie cōmendatur. Hoc ipsum adstruitur exēplo Abrahamę patriarchę, cui ingēs cura fuit de Sarę coniugis suę funere sepeliendo. Quin & sanctus patriarcha Iacob cernēs imminere diem mortis.

POST PENTECOST.

192

mortis suæ, vocauit filium suum Ioseph, & dixit ei: Si inueni gratiam in conspectu tuo, pone manū tuam sub femore meo (aliurandi modus erat) & facies mihi misericordiam & veritatem, vt non sepelias me in Aegypto, sed dormiam cum patribus meis, & auferas me de terra hac, condāsque in sepulchro maiorum meorum.

¶ Ioseph quoque moriturus adiurauit fratres suos, & dixit: Post mortem meam deus visitabit vos, & ascendere faciet de terra ista ad terram quam iurauit Abraham Isaac & Iacob. Asportate ossa mea vobiscum de loco isto. Quod & Moyses fecit qui ex Aegypto vnā cum populo Iisrāel demigrans, abstulit secum ossa Ioseph.

Res impia et indigna.
¶ Quum igitur patribus sanctis tanta cura fuerit de suis & suorum corporibus sepeliendis, mirum est vnde inter nos Christianos inoleuerit illaudabilis consuetudo (res indigna) vt ossa mortuorum humo eiecta in acervos quidam accumulēt, vel quod est indecentius, laterū vice indedificēt ea parietibus & muris. Quis enim viuens vellet post mortem suis membris hanc fieri contumeliā? Quid est hoc aliud quā sepultura asini sepeliri? quē sepultura irascente deo, regi impio per prophetam fuit denunciata. Porro sepultura asini sepeliri, nil aliud est, quā sepultura carere. Sanè multis Sacrę scripturę patet exemplis, nō nisi sceleratis & impiis negatum olim fuisse sepulture honorem. Et vt nonnulla hinc prosequamur exempla, Patribus suis regibus sepultura sociari indignus habitus est Ioram rex Iuda filius Iosaphat. 2 Para. 21. Similiter Ioa rex Iuda, filius Ocozia, propter suas impietates à regum sepulchris abiectus est. 2 Para. 24.

¶ Oas rex Iuda, ob crimen sacrilegij, videlicet, usurpatum in templo in concessum munus sacerdotale, ibidem mox à deo lepra percussus, & tandem mortuus sepulchris regum indignus est iudicatus. 2 Para. 26.

¶ Ahas rex impius idolatra, sacrilegus, director templi, diuini cultus exterminator & hostis, regali merito caruit sepultura. 2 Para. 29.

¶ Manasses iidem rex impius, homicida, interfecto prophetarum, tamen ante mortem pēnituit, attamen cum patribus suis regibus piis sepeliri non meruit. 2 Para. 33.

Ioachim

DOMINICA XVI.

Jer. 22.

¶ Ioachim rex Iuda filius Iosiae, propter suam impietatem & peccata nullam penitus à morte habuit sepulturam, iuxta quod per Ieremiam de ipso dominus loquitur dicens: Nō plangent eum. Vae frater, vae soror, vae domine, vae inclite. Sepultura asini sepelietur, putrefactus & proiectus extra portas Ierusalem.

Jer. 22.

¶ Quin & huius filius Ieconias regalis sepulturae honore priuatus est, de quo etiam per eundem prophetam à domino dicitur: Quia si fuerit Ieconias filius Ioachim regis Iuda anulus in manu dextera mea, inde euellam eum. Illi omnes licet reges fuerint de stirpe David generosi & illustres, attamen propter peccata sua honore sepulturae caruerunt, nimirum irato illis deo eorum scelera sic vlciscente. Nunc autem abusu dolendo minus defertur membris hominum Christianorum pie mortuorum, quam canum iumentorumque, cadaueribus, & hoc non ab ethnicis iam aut tyrannis, sed (ut magis stupeas) à Christianis.

¶ Vbi enim bestiarum cadauera humo operiuntur, humanis membris quae in baptismi sacramento spiritus sancti infusione sunt consecrata, quaeque in nonisimo die ad immortalitatem & beatam vitam sperantur resuscitanda, collata semel sepultura, cum summa ipsorum contumelia tollitur, quando quidem humo eruta, huc illucque, proiecta passim coeulcantur, canibusque, (si libuerit) mortuora pienda, & deferenda in campos, nimis indigne exponuntur. Nec dubium est quin in huiusmodi osium acervis copula sint ossa sacra, praeter osse reliquiae sanctarum animarum, quibus animabus nihil super terram est charius illis suis membris, quorum securi & certi ad beatam immortalis vitae expectant & desiderant resurrectionem.

Mortuos
sepeliēdos
Gen. 3.
Eccl. 11.

¶ Sed & dei instituto contravenire manifestum est eorum, qui tollunt mortuos sepulturam, dicente domino ad Adam: Reuerteris in terram de qua sumptus es, quis pulvis es & in puluerem reuerteris. Et vnde per Salomonem dicitur: Reuertatur pulvis in terram suam vnde erat, & spiritus redeat ad deum qui dedit illum.

Cap. 23.

¶ In 4. Reg. volumine scriptum est, quomodo Iosias rex Iuda dei cultor super altare sacrilegum quod erat in Bethel ossa pseudoprophetarum & phanaticorum sacerdotum

eruta

POST PENTEC.

193

eruta sepulchris iussit exuri, sicut per trecentos annos antequam ipse nasceretur in sermone domini, per virum dei fuerat praenuntiatum. Quum ergo inter haec rex videret sepulchri cuiusdam titulum, ait: Quis est titulus ille quem vides? Et responderunt ei ciues urbis illius: Sepulchrum est hominis dei qui venit de Iuda, & praedixit verba haec quae fecisti super altare Bethel. Ait rex: Dimittite eum. Nemo commoveat ossa eius. Profecto nefarium reputans viro dei semel datam tollere sepulturam.

Jer. 8.

¶ Vnde non nisi propter peccata gravissima, & grauis poenae loco irascente & ultore deo, vel sepultura carere vel semel indulta priuari frequens olim fuisse scriptura testatur. Vt (ut verbi gratia) vbi per Ieremiam in sermone domini dicitur: In desolatione erit terra. In tempore illo ait dominus, euicient ossa regum Iuda, & ossa principum eius, & ossa sacerdotum, & ossa prophetarum, & expandent ea ad solem & lunam. Non colligentur, non sepeliuntur, inter quiliuiniū, super faciem terrae erunt.

Bar. 4.

¶ Hoc completum esse Propheta alius deplangit, dicens: Ecce proiecta sunt ossa regum nostrorum, & ossa patrum nostrorum de loco suo. Et ecce proiecta sunt in calore solis, & in gelu noctis.

Eze. 39.

¶ Hinc etiam in Ezechiele scriptum habes: Et viros iugiter constituent, lustrantes terram, qui sepeliant & requirant eos qui remanserant super faciem terrae, ut emundent eam. Quinque viderint os hominis, statuent iuxta illud titulum, donec sepeliant illud. Quin ipsas formicas mortuas formicae viuae, Plinio teste, sepeliunt. Pater igitur ex praemissis neque novas neque iniquas esse illas ecclesiae leges, quibus ecclesiastica sepultura, plerisque negatur. Quibus autem illa negetur, opere preteritum est breuiter hic comprehendere.

à formicis
exemplū.

¶ Negatur igitur illis mortuis ecclesiastica sepultura, qui dum viuerent, ecclesiae sanctae communionem habebant indigni. Constitutionis tenor hic est: Quibus non communicauimus viuus, non communicemus defunctis, & ea sepulchris. reant ecclesiastica sepultura, qui prius erant ab ecclesiastica unitate praescissi, nec in articulo mortis ecclesiae fuerunt reconciliati. Quatuor autem sunt hominum genera

Extrada
ca. sepulchris.
Ext. de ha
ret. c. Sic.

bb

quibus

DOMINICA XVI.

quibus ecclesia viuis non communicat, vnde & nec mortuis in sepultura, videlicet Iudæi, Pagani, hæretici, excommunicati. Quod si tales fuerint in loco sacro sepulti, & c.

Ex decen. **Ex.** cōsu eorum corpora discerni possunt, exhumandi sunt, & c. *l. 1. in* **l. 1.** miterium vel ecclesia reconcilianda est.

cl. c. Eos **¶** Proinde excommunicationis sententiam incurrunt, qui vel tempore interdicti, vel excommunicatos, aut nominatim interdictos, vel vsurarios manifestos in ecclesia vel cimiterio sepeliunt.

¶ Sunt autem & alij, quibus & si ecclesia communicat viuis, non tamen in sepultura, mortuis videlicet: Primò, scilicet interficites, nisi ante mortem poeniteant. De quibus per ecclesiam hoc qui sequitur modo, decretum est.

27. q. 3. c. **¶** Placuit ut hi qui sibi ipsi voluntariè, aut per ferrum, aut per venenum, aut per precipitium, aut per suspendiũ, vel quolibet modo mortem inferunt, nulla prorsus prò illis in oblatione (id est, in missa) commemoratio fiat, neq;

De tor. c. 1. cum psalmis ad sepulturam eorum cadauera deferantur. Secundo, qui moriuntur in torneamentis, nisi & ipsi ante mortem poeniteant. Tertiò, qui post mortem conuincuntur de hæresi. 24. q. 2. c. Sanè profertur.

13. q. 2. c. **¶** Quarto, hi quos constans est in immortalis peccato decessisse. Quintò, blasphemum in deum, vel in beatam virginem, vel in sanctos, extra de maledi. c. Statuimus. Sextò, vsurarij manifesti, nisi ante mortem poeniteant, & secundum præcepta iuris fecerint restitutionem. Septimò, hi quos certum est non fuisse confessos, aut non communicasse semel in anno, c. Omnis

Non asti- **¶** vtriusque sexus, de pœ. & re. li. 6. De his omnibus illud quod præmissum est Prophetæ, rectè dicitur: Sepultura asini sepeliatur. Sed ad literã redeuntes, quis qualisve fuerit mortuus iste, consideremus.

in ele. Eos **¶** Mater mi. **¶** Filius, inquit, vnicus matris sue, & hæc vidua erat. Nò parua matrè hanc (imò iam non matrè) doloris angustia cruciabat. Vidua erat, solatiij filij destituta iam fuerat, cuius mortem leuius tolerasset, si non fuisset vnicus, si aliter qui parentis dolorem leniret, superfuisset.

de sepul. **¶** Ad hæc, quia vidua erat, procreandi liberis oblata spes erat. Ergo magna molem breuib; verbis Euangelista sanctus explicuit. Mater vidua erat, quæ non sperabat vltius

Greg. niss. **¶** tarius filios procreare. Non habebat in quem aspectũ dirigeret vice defuncti, huc solum lætauerat. Solus aderat alacritatis causa in domo. Quicquid matri dulce ac pretiosum, hic solus extiterat. Miseranda sanè compassio, & ad fletum & lachrymas potens prouocare. Verùm hinc Cyril.

¶ illa beata erat, quod Christi pietate mox eum erat receptura, quem humanæ sortis inclementia amiserat.

¶ Et turba ciuitatis, inquit, multa cum illa. Hoc diuino Hic factũ est, quod multa dominũ turba, multa viduam Bada. comitabatur, vt viso tanto miraculo, multi testes, multi dei fierent laudatores.

¶ Quo nihilominus docemur laudabile esse, & pium ad sepulturã funus comitari. Vnde & in Euangelio duo viri funus laudabile, insignes & iusti, alter princeps & legis doctor, alter nobilis decurio & diues opib; i. Nichodemus & Ioseph eximie commendatur, quia Christum mortuum, sanctum domini, diuinum funus, venerabiliter & deuotissimè sepelierunt.

¶ Angelicũ aliquid est, mortuos pie comitari. Ab angelis enim delata fuit pauperis illius mendici beata anima in si- Luca. 16. dum Abraham.

POST PENTECOST.

194

¶ Nec dicas: Quid mortuo cadaueri deferamus? Non enim in hac re, tantummodo considerandum est tibi exanime & exangue cadauer, sed memeto esse opus hominis, qui nuper tibi similis, tuæq; fuit imaginis, corpus, in quã, in baptisimi sacramento spiritus sancti templum effectum & consecratum, cuius lingua deum vitum adorauit, & inuocauit, cuius aures sanctum Christi Euangelium audierunt, cuius oculi ad deum suspexerunt in cælum, qui manus quoque ad deum patrem cœlestem orans expandit dum viueret. Quo corpore pijs operibus insistenti, emertuisse speratur vitam æternam, in quo corpore & resurrexurus est in die nouissimo, & recepturus clarificationem gloriæ sempiternæ.

¶ Vnde Augustinus: Non contemnenda nec abiicienda sunt corpora defunctorum, maximeque iustorum & fidelium, quibus tãquam organis, & vasis ad omnia opera bona sanctus vsus est spiritus. Quia & eiusmodi specie monetur ad poenitentiam, & emendationem vitæ, ad cognitionem mortalitatis, & fragilitatis nostræ, ad detestationem

¶ Comitari sepulturã funus comitari. Vnde & in Euangelio duo viri funus laudabile, insignes & iusti, alter princeps & legis doctor, alter nobilis decurio & diues opib; i. Nichodemus & Ioseph eximie commendatur, quia Christum mortuum, sanctum domini, diuinum funus, venerabiliter & deuotissimè sepelierunt.

¶ Angelicũ aliquid est, mortuos pie comitari. Ab angelis enim delata fuit pauperis illius mendici beata anima in si- Luca. 16. dum Abraham.

¶ Nec dicas: Quid mortuo cadaueri deferamus? Non enim in hac re, tantummodo considerandum est tibi exanime & exangue cadauer, sed memeto esse opus hominis, qui nuper tibi similis, tuæq; fuit imaginis, corpus, in quã, in baptisimi sacramento spiritus sancti templum effectum & consecratum, cuius lingua deum vitum adorauit, & inuocauit, cuius aures sanctum Christi Euangelium audierunt, cuius oculi ad deum suspexerunt in cælum, qui manus quoque ad deum patrem cœlestem orans expandit dum viueret. Quo corpore pijs operibus insistenti, emertuisse speratur vitam æternam, in quo corpore & resurrexurus est in die nouissimo, & recepturus clarificationem gloriæ sempiternæ.

¶ Vnde Augustinus: Non contemnenda nec abiicienda sunt corpora defunctorum, maximeque iustorum & fidelium, quibus tãquam organis, & vasis ad omnia opera bona sanctus vsus est spiritus. Quia & eiusmodi specie monetur ad poenitentiam, & emendationem vitæ, ad cognitionem mortalitatis, & fragilitatis nostræ, ad detestationem

¶ Comitari sepulturã funus comitari. Vnde & in Euangelio duo viri funus laudabile, insignes & iusti, alter princeps & legis doctor, alter nobilis decurio & diues opib; i. Nichodemus & Ioseph eximie commendatur, quia Christum mortuum, sanctum domini, diuinum funus, venerabiliter & deuotissimè sepelierunt.

¶ Angelicũ aliquid est, mortuos pie comitari. Ab angelis enim delata fuit pauperis illius mendici beata anima in si- Luca. 16. dum Abraham.

¶ Nec dicas: Quid mortuo cadaueri deferamus? Non enim in hac re, tantummodo considerandum est tibi exanime & exangue cadauer, sed memeto esse opus hominis, qui nuper tibi similis, tuæq; fuit imaginis, corpus, in quã, in baptisimi sacramento spiritus sancti templum effectum & consecratum, cuius lingua deum vitum adorauit, & inuocauit, cuius aures sanctum Christi Euangelium audierunt, cuius oculi ad deum suspexerunt in cælum, qui manus quoque ad deum patrem cœlestem orans expandit dum viueret. Quo corpore pijs operibus insistenti, emertuisse speratur vitam æternam, in quo corpore & resurrexurus est in die nouissimo, & recepturus clarificationem gloriæ sempiternæ.

¶ Vnde Augustinus: Non contemnenda nec abiicienda sunt corpora defunctorum, maximeque iustorum & fidelium, quibus tãquam organis, & vasis ad omnia opera bona sanctus vsus est spiritus. Quia & eiusmodi specie monetur ad poenitentiam, & emendationem vitæ, ad cognitionem mortalitatis, & fragilitatis nostræ, ad detestationem

¶ Comitari sepulturã funus comitari. Vnde & in Euangelio duo viri funus laudabile, insignes & iusti, alter princeps & legis doctor, alter nobilis decurio & diues opib; i. Nichodemus & Ioseph eximie commendatur, quia Christum mortuum, sanctum domini, diuinum funus, venerabiliter & deuotissimè sepelierunt.

¶ Angelicũ aliquid est, mortuos pie comitari. Ab angelis enim delata fuit pauperis illius mendici beata anima in si- Luca. 16. dum Abraham.

¶ Nec dicas: Quid mortuo cadaueri deferamus? Non enim in hac re, tantummodo considerandum est tibi exanime & exangue cadauer, sed memeto esse opus hominis, qui nuper tibi similis, tuæq; fuit imaginis, corpus, in quã, in baptisimi sacramento spiritus sancti templum effectum & consecratum, cuius lingua deum vitum adorauit, & inuocauit, cuius aures sanctum Christi Euangelium audierunt, cuius oculi ad deum suspexerunt in cælum, qui manus quoque ad deum patrem cœlestem orans expandit dum viueret. Quo corpore pijs operibus insistenti, emertuisse speratur vitam æternam, in quo corpore & resurrexurus est in die nouissimo, & recepturus clarificationem gloriæ sempiternæ.

¶ Vnde Augustinus: Non contemnenda nec abiicienda sunt corpora defunctorum, maximeque iustorum & fidelium, quibus tãquam organis, & vasis ad omnia opera bona sanctus vsus est spiritus. Quia & eiusmodi specie monetur ad poenitentiam, & emendationem vitæ, ad cognitionem mortalitatis, & fragilitatis nostræ, ad detestationem

Speclacu-
la salubre.
bbij fu-

DOMINICA XV.

superbie, & ad mundanę vanitatis contemptum, dum at-
tentę cogitamus eandem & nobis viam esse calcandam,
& futurum esse vt nos quoque exanimis & sine viribus
& spici tu sic iaceamus.

¶ Ob eam rem moris est in quibusdā regionibus, vt mor-
tuus suis vestibus induatur sicut viuens ambulauit, sicque
feretro imponatur, solo vultu reuolto, cōspiciuus omnib⁹,
vt ea facie viui moueantur, & vt mortis imagine contem-
plata, reuocataq; ad mētem mortis amaritudinē, relinquat
vitentq; peccata. O aspectum tristem & lugubrem. O vul-
tum luctuosum. O faciem miserandam. Vnde & per Sa-
pientem ex persona mortui dicitur: Memor esto iudicij
mei, sic enim erit & tuum. Mihi heri, & tibi cras.

Mortuus
iste mora.

¶ Spiritus aliter autem defunctus hic qui extra portam ci-
uitatis multis est intuentibus elatus, significat hominem
lethali criminum funere soporatu, eandemque insuper
animę mortem non cordis adhuc cubili tegentem, sed ad
multorum noticiam per loquutionis operisue indicium,
quasi per suę ciuitatis ostia, propalantem, qui nec iam pec-
cata sua erubescendo abscondit, sed audacior in malum fa-
ctus, ea aliis imitanda proponit. Vnde per Esaiam dicitur:
Peccatum suum quasi Sodoma predicauerunt, nec abscon-
derūt. Et rursus per alium prophetam ad animam pecca-
tricem d. Prostrata mulieris meretricis facta est tibi, noluisse
erubescere.

Esa. 1.
Ier. 3.

Porta e'ni
satis mo-
ra.

¶ Per portam verō ciuitatis qua defunctus efferebatur,
vnus aliquis de quinque sensibus corporis intelligitur.

¶ Quinq; enim sunt notissimi sensus corporis, locis sibi
cōuenientibus à natura cōpositi, videlicet visus, auditus,
gustus, odoratus, & tactus. Ciuitas enim vniscuiusque
animę quodāmodo corpus eius est, in quo tanquā in ciui-
tate clausa inhabitat. Per huius itaq; ciuitatis portas mor-
tuus effertur, quum quis per aliquē corporis sui sensum
male voluntatis indicij ostendēs, mortuū se esse in anima
declarat. Qui enim (verbi gratia) viderit mulierem ad con-
cupiscendū eam, per oculorū portas signa mortis emittit.
Qui fabulis otiosis, obscenisue carminib⁹ vel detractionsi-
bus aurē libenter aperit, hanc animę suę portam mortis
efficit. Qui seminat inter fratres discordias, qui iniquita-
tem

POST PENTECOST.

195

em in excelsum loquitur, qui suadet mala, qui docet pra-
ua, qui decipit proximum, qui loquitur mendaciū, vtique per portas
mortē animę suę foris per ostiū oris elatus prodit. Cate-
rosq; qui non seruat sensus, mortis sibi ipse reddit aditus. *sur.*
Vnde propheta ex persona illorum apud quos hi sensus *tere. 9.*
aditus incautē patuerūt cōqueritur, dicens: Intrauit mors *Tre. 3.*
per fenestras nostras, ingressa est domos nostras. Rursus-
que idem: Oculus, inquit, meus deprædatus est animam
meam. Quemadmodum enim si hostis per fenestras intrat
domū, iacula intorqueat, intus clausos fauciet & occidat,
ita malign⁹ spiritus quum per aliquem de quinq; sensibus
tentationis telum in mentem adegerit, mox animam à suo
statu deiicient, pestifera interemptione occidit.

¶ Sed iam videamus quid sibi velit quōdā defunctus iste L
suę matri viduę vnicus fuisse perhibetur. Nam si per hanc Mater vi-
matrem sanctam ecclesiā (congruenter vtq;) accipimus, *dna myst.*
quę idcirco mater vidua dicitur, quōdā & morte sponsi
sui redempta, & ipsius visibilis pręsentię solatio sit desti-
tuta, nunquid hæc mater vnicum tantū habet quem mor-
tuum deplangat filium?

¶ R. espōdetur quōdā licet ē multis collecta personis, vna
sit, perfecta, & immaculata virgo mater ecclesia, singuli ta-
men quique fidelium vniuersalis ecclesię se filios esse re-
ctissimē fatentur. Nam & electus quilibet quando ad si-
dem imbuatur, filius est, quādo alios imbuit, mater. An nō
materno erga paruulos agebat affectu, qui ait: Filioli mei *Galat. 4.*
quos iterum parturio donec formetur Christus in vobis?
Et licet his filiis ætates sexusque diuersi sint, vnum tamen
in Christo per regenerationis gratiam efficiuntur.

¶ Sed & hac ratione fideles simul vniuersi quodāmodo
filius vnici sunt, quōdā hos mater Ecclesia vno eodēq;
modo concipit, parit, nutrit, amittit, atque recuperat. Con-
cipit enim per diuinam inspirationem, dicente Christo: *Ioan. 6.*
Nemo potest venire ad me, nisi pater qui misit me traxerit *Filius vni-*
eum. Quid autē est aliud ad Christum venire, nisi filium eius *myst.*
fieri matris huius ecclesię sanctę? Et rursus: Nemo, in- *Mat. 11.*
quit, nouit filium nisi pater, & cui nō caro & sanguis, sed *Mat. 16.*
qui in cœlis est pater, reuelauit.

¶ Parit per baptismalem regenerationem. Oportet enim
bb iij nos

DOMINICA XVI.

nos nasci denuo, dicente domino: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest videre regnum. Nō enim poterit introire in regnū dei, qui natus ē muliere nō nisi terreni illius Adæ præuaricatoris & exilis à regno filius & hæres est. Et ideo de muliere natū ut dei filius & hæres regni fieri mereatur, oportet nasci denuo, i. nasci ex deo. Nihil enim nisi quod natū est ex deo, vincit mundum, superat peccatū, triumphat per fidem diabolū.

M Nutrit etiam pari modo eodem lacte, id est, dei verbo, evangelica eruditio, vniuersos quos deo peperit quasi filium vnum, ecclesia mater.

¶ Sed & vno eodēq; modo sese has amittere, eosq; perire deplangit. Pereunt autem suorum insidiis hostium, per peccatum. Diabolus enim istius matris viduæ filios inextinguibili odio innumeris modis dolisque persequi perdet; nō cessans, hos peccatis cōtaminat, ut patris eorū cōlectis amissa similitudine, diabolo similes effecti, deo displiceant; caput eos, ut sibi subiciat, ligat, ut eos ab operibus bonis impediatur; necat, ut hos tandem inferni sepultura suscipiat. Quos omnes tanquam filium vnicū plorans Ecclesia mater quod hos perire, quod hos ad perpetuam gehennæ sepulturam conspiciat efferri, deplangit.

¶ Sed nec otiosum est, quod filius iste mortuus (qui peccatoris typum præfert) adolescens fuisse memoratur. Sane adolescens, propter insipientiam, dicente propheta de his qui in peccatis suis pereuntes ad inferos descenderunt: Quia nō habuerūt sapientiā, perierunt propter suā insipientiā. Vnde etiā per Esaiam dicitur: Puer centū annorū morietur, & peccator centum annorū maledictus erit. Iure igitur peccator quilibet & adolescens est, quia non habet sapientiā: & mortuus, propter amissā dei gratiam.

¶ Denique vno eodēq; modo mater ecclesia amissos filios recuperat, per misericordiam videlicet & virtuosā Christi mortuos suscitatis operationem, cuius clementiā pro suis mortuis flebili lachrymosāque supplicatione iugiter interpellat. Et hoc quidem dum adhuc superat possibilitas resurgendi, dum suscitator mortuorum præsto est ingredi per gratiæ infusionē. Nā id est cōmotam per verā cordis cōpunctionem peccatoris conscientiam, i. quādiu

Filius ut
hec mater
amittit.

Filius mor-
tuus ado-
lescens.
Bar. 3.
Esa. 65.

Filius ut
recuperat.

POST PENTECOST. 196

suppetit tempus poenitentiae & hæc præsens vita, ante quam eos inferni sepultura suscipiat. Extunc enim pro eis non supplicat mater ecclesia, quod eorum exinde non est possibilis ad vitam gratiæ resurrectio.

HOMILIA SECVNDA
in eandem lectionem.

Vam quū uidisset Dominus, misericordiam motus super eam, dixit illi: Noli flere.

¶ In hac Euangelicæ lectionis parte duo restant cōsideranda. Primum est, iubete Christo stupēda: mortui resurrectio. Secundum, viso resurrectionis miraculo à tur-
bis Dei magnificatio, ibi: Accepit autem omnes timor.

¶ Circa primum tria sunt cōsideranda. Primum est, benigna Christi misratio. Secundum, portitorum funeris à progressu statio, ibi: Hi autem qui portabant. Tercium, ipsa mortui iubente Christo resurrectio, ibi: Et ait.

¶ Primum id est, Christi benigna erga fletum defuncti A matrem misratio, patuit in tribus. Primum est, quod hæc Christi misratio aspexit. Quam quū uidisset, inquit, dominus sic tristis & afflictus, misericordia motus est super eam, non super defunctum filium. Nam & ipse Lazarum amicum suum non fleuit mortuum, sed fleuit eum mox suo imperio ad vitæ mortalis ærumnas & pericula à mortuis reuocandum. Nec mirum quod vidua fletu misericordia motus est, ipse est enim ille de quo per Sapientem dictū Eccl. 35. est: Non despiciet preces pupilli, et viduam si effundat loquelam gemitus. Nōne lachrymæ viduæ ad maxillam descendunt? A maxilla enim ascendunt vsque ad cœlum. Huiusmodi misericordiæ visceribus etiā vir sanctus affluebat, qui ait: Cor viduæ consolatus sum.

¶ Pulchrè autem Evangelista Dominum prius misericordia motum fuisse supra matrem, ac sic filium eius suscitasse testatur. Quia enim duæ erant in Christo substantiæ, Dei videlicet & hominis, idcirco primò Dominum Evangelistam tanquam verum hominem misericordia motum fuisse demonstrat, ac deinde tanquam verum Deum commemorat mortuum suscitasse, ut & in compassione qua viduæ misertus est, exemplum nobis imitandæ pietatis

Christi
misratio

Eccl. 35.

Isa. 29.
Beda.

DOMINICA XVI.

tatis tribueret, & in effectu miraculi potentiam diuinitatemque suam, qua etiam mortuorum suscitauit, admirandam prædicandamque demonstraret.

Quinam prohibetur mortuos lugere.

¶ Secundum in quo dominus suam viscerosam compassionem & misericordiam erga hanc viduam lachrymantem ostendit, illud est, quod hanc flere prohibuit, dicens: Noli flere. Quasi dicat: Desiste quasi mortuū flere, quē mox viuū resurgere videbis. Porro dominus qui mortuos consolatur, cessare iubēs à lachrymis, monet nos de presentibus defunctis consolationem recipere, resurrectionē eorum sperantes. Plangent mortuos suos resurrectionem ignorantes Gentiles increduli, non autem fidem resurrectionis habentes Christiani. Quibus per Apostoli dicitur: Fratres, nolumus vos ignorare de dormientibus, ut non contristemini, sicut & ceteri (id est, Gentiles) qui spēs (resurrectionis mortuorum) non habent.

B ¶ Libet hic considerare quemadmodū mortuos suos qui dam lugent fallaciter. Quidam immoderatē & pertinaciter. Quidam piē & fideliter.

Fictē lugēt mortuos.

¶ Simulatoriē & fallaciter lugent interdum parentum diuitum mortem filii & heredes, qui in eorum opes succedentes, nullo pacto vellent eos à mortuis resurgere, rursus bona sua sibi vendicatuos. Sic & interdum vxores maritos quos viuos oderant, simulatoriē lugent defunctos. Sic etiam plerunquē lugent legatarij funera testatorum, de quibus apud se propter testamenta gaudent. Sic planxit mortem patris illa, de qua quidam ait:

Amisum non flet quum sola est Gellia patrem,

Si quis adest, iussit profluunt lachrymæ.

Non lugeat quisquam, laudari Gellia querit.

Ille dolet verē, qui sine teste dolet.

Itaque fictē plorātī rectē posset dici: Noli flere, nō enim ferid flet, sed ne de te quod teste conscientia verum est, homines suspicentur.

¶ Sed nec illorum est fletus pius, qui ideo lugēt defunctum, quia multum incommodi ex illius morte eis accedat. Non enim amicum demortuum, sed proprium deplorat incommodum, nisi forsan bonus & utilis patriæ princeps in commune plangeretur mortuus, quemadmodum

legimus

POST PENTECOST. 197

legimus populum plauxisse Iudā Machabæum occisum. 1. Mach. 9.

¶ Secundō, lugent quidam mortuos suos immoderatē & pertinaciter, quasi totaliter & perenniter interissent. *Lugēt mortuos immoderatē & pertinaciter.*

¶ Qui pluribus causis veniunt increpandi.

¶ Primō, quod diuinæ voluntati videntur contumaciter repugnare, cui nos sine contradictione oportet esse subiectos. Vnde Augustinus de vera religione: Qui per seclē deum diligit, non affligitur morte cuiusquam, quoniam qui toto animo deum diligit, nouit nec sibi perire, quod deo nō perit. Deus autem dominus est viuorum & mortuorum.

Cap. 43.

¶ Secundō, considerent istiusmodi lugentes, quoddam cuique licet repetere quod suum est. Vnde Hieronymus: Nihil abstulit tuum, qui dignatus est recipere propriū. Creditum suum recipere decuit creatorem, & nihil aliud decet quā creatori gratias agere mutuantī, exemplo sancti Iob, qui filiis orbatus, & tota substantia amissa, dixit: Dominus dedit, dominus abstulit, sicut domino placuit, ita factum est. Sit nomen domini benedictum.

In Epi. ad Cyrasium

Iob. 1.

¶ Tertiō, considerent quod inuitabilis necessitas moriendi communis lex est omnibus. Si aliquid mali contigisset amico quod necessariū non erat euenturum, sed vitari potuisset, conqueri posses & plangere. Iam nihil accidit ei nisi quod communi lege omnibus impositū est. Audi Apostolum: Statutum est omnibus hominibus semel mori. Vnde etiam Ambrosius de morte Satiri fratris sui dicit: Quid absurdius, quā si istud quod scis omnibus præscriptum quasi speciale deploras? Hoc est amicum supra conditionem extollere, legem communem non recipere, naturæ consortium recusare.

Heb. 4.

¶ Quartō, considerare debes quod is quem mortuū luges, C per mortem ab innumeris est ærumnis liberatus. Quis enim numerare posset presentis vitæ molestias? Esurire, luctus, sitire, algere, calere, lassari, & cetera innumerabilia, quæ ex ipsa consuetudine sola nobis domestica sunt. De nique audacter pronūtio, quia principium vitæ hominis, initium doloris est: finis verō, requies.

Remedia luctus.

Aug. de vi sita. insir.

Lib. 1.

¶ Philosophi quidam hoc non ignorantes, in ortu hominis lugebant, & gaudebant in occasu. Nimirum quoddam labo-

DOMINICA XVI.

Iob. 12.

Patrum
exemplo
lugendum.
Eccl. 27.

Gen. 23.
G. 50.

Deu. 34.

2. Reg. 1.

Tetigit lo-
culum.

fuerit coram deo, sanctus Raphael archangelus postmo-
dum patefecit, dicens: Manifesto vobis veritatem, & non
abscondam à vobis occultum sermonem. Quando ora-
bas cum lachrymis, & sepeliebas mortuos, & relinque-
bas prandium tuum, & mortuos abscondebas per diem in
domo tua, & nocte sepeliebas eos, ego obtuli oratione tua
domino, & hinc acceptus eras coram deo.

F Itaque dicente domino, noli flere, non quemcumque
nobis luctum pro mortuis interdictum putemus, sed eum
qui simulatus, qui immoderatus, qui indiscretus, qui per-
tinax est, vel certe perfidus, eorum scilicet qui spem non
habent. Alioqui non diceret Sapiens: Super mortuum plo-
ra, defecit enim lux eius. Et infra: Fili, in mortuum pro-
duc lachrymas, & quasi dira passus, incipe plorare.

Hoc etiam sanctorum patriarcharum exempla confir-
mant, Abraham enim obitum defleuit Sarre coniugis. Mor-
tuo Iacob Ioseph, filius eius procidit in faciem suam plo-
rans, & extinctum deosculans patrem. Quem & omnis
defleuit Aegyptus septuaginta diebus. Et rursus quam
sepelissent eum in terra Chanaan, plaxerunt eum septem
diebus, ad eum ut Chananzi videntes profiteretur, magnū
illum esse placentum Aegyptiorum.

Sed & Moysen mortuum in campo Moab planxerunt
filii Israël triginta diebus. Interfectos in Gelboe Saul &
Jonathan, multis cum lachrymis planxit David. Sed & al-
ios ad placentum inuitavit, dicens: Filii Israël, super Saul
flete. Sed ad textum literæ redeundum est. Sequitur:

Et accessit, & tetigit loculum.

Ubi notatur tertium, id est, quemadmodum dominus
se misericordia mortui fuisse super defuncti adolescentis
matrem ostendit. Accessit, inquit (nimirum ad funus) &
tetigit loculum, id est, feretrum quo iacens ferebatur.

Et quidem tactu loculi in quo exanimis gestabatur, ma-
gnum atque evidens pietatis atque dignationis ostendit
indicium. Nam cum solo verbo posset eum vitæ restituere,
accedere tamen maluit & feretrum tangere, ut per hoc
& clementiæ suæ signum daret, & matris viduæ deiectionis
mœrore animum erigeret.

Nec

POST PENTECOST. 199

Nec potuit à contactu sancti ligni secundum legem
Moysi more cæterorum immundus fieri, qui mortuum po-
tuit ad vitæ reuocare. Non enim ei cui omnia viuunt mor-
tuus erat. Et (ut ait Ambrosius) spem resurgendi habebat,
quia ferebatur in ligno, iuxta quod scriptum est: Lignum
habet spem. Siquidem ligno crucis allata nobis est spes sa-
lutis. Et licet nobis lignum ante non proderat, tamen po-
stea quàm Iesus id tetigit, proficere cœpit ad vitam, ut es-
set iudicio salutem populo per crucis patibulum refun-
dendam. Si enim Iesus in hunc mundum ad mortuum per
delicta genus humanum veniens lignum crucis non con-
tigisset, unde nobis spes fuisset à funere spiritali ad vitam
gratiæ resurgendi?

Sanè & aliam ob causam (secundum Cyrillum) non so-
lo verbo peragit miraculum, sed & feretrum tangit, ut co-
gnoscat efficax esse sacrum Christi corpus ad humanam
salutem. Est enim corpus vitæ, & caro verbi omnipoten-
tis, cuius habet virtutem. Sicut enim ferrum adiunctum
igni perficit opus ignis, sic postquam caro unita est verbo
quod viuificat omnia, ipsa quoque facta est viuificatiua
& expulsiva mortis.

Hinc attendamus, quàm magna sit virtus sacramenti cor-
poris Christi. Nam tactu eiusdem suæ mundissimæ carnis
dedit vim regeneratiuam aquis per verbum vitæ in baptis-
mi lauacro, tactu eiusdem suæ sanctæ carnis mundauit le-
prosum, tactu simbriæ vestium suarum mulierem infirmā
restituit sanitati. Quid plura? Omnis turba quæ rebat eum
tangere, quia virtus de illo exibat, & sanabat omnes. Quod
ergo Christus dominus resuscitaturus mortuum lignum
mortis contigit, altioris mysterij extitit typus. Futurū erat
enim ut humanum genus à morte æterna redemptum, ad
immortalem & beatam vitam idem dominus resuscitatu-
rus crucis lignum (ut iam dictum est) ita sacrosanctis sui
corporis contingeret membris, ut in eo clauis confixus
pro nostra vita moreretur.

Circa secundum, quod est, portitoris funeris à progres-
su cessatio, subditur:

Hi autem qui portabant, steterunt.

Steterunt, inquit, aut quia virtute attactus Christi mo-
ueret

Iob. 14.

Luc. 4.

DOMINICA XVI.

uere se loco non potuerunt, aut quia virtutis suae beneficium sperabant. Quum enim viderent eum appropinquatē defuncto, cupide expectabant ipsius virtutem & misericordiam in resurrectione mortui cernere, quandoquidem defuncti matrem tam humaniter & tā benignē fuerat consolatus.

¶ Et litera quidem plana est, sed mysteria sunt requirenda. Matrem hanc iam supra ostensum est, sanctam ecclesiam significare, quae (vt dicit Ambrosius) vnici filij labore (sed est agrotatione) vel morte frangatur, quem populus in triba septem, constat plus videri esse quā feminā, quae resurrectionem vnici adolescentis filij suis lachrymis mauerit impetrare, eo quod sancta ecclesia populum suum rem (non annis, sed defectu sapientiae) à pompa funeris quae à supremis sepulchri, suarum reuocet ad vitam contemplatione lachrymarum.

¶ Sanè portitores funesti, qui huius matris filium defunctum ad aeternae mortis deferunt sepulturam, distinguendi nobis sunt primum, & postea describendi.

¶ Sunt enim quatuor qui per viam peccati ad sepulchrum gehennae deportant animā, totidemque qui ferāt corpus. ¶ Animam deferunt desideria immunda, praua & peruersa, ecce portitor vnus: deferunt eam suggestiones & tentamenta daemonum, ecce portitor alter: deferunt exempla hominum malorum, quae tum vel maximè nocent, sed dalizantque, quum sunt multorum, magnorum, & impiorum peccantium, ecce portitor tertius: deferunt eam mala colloquia, consilia peruersa, praua dogmata haereticorum, ecce portitor quartus.

Portitores
anima
funesti.

I
Portitores
corporis.

¶ Porro, corporis portitores sunt quatuor elementa in quibus ipsum constat corpus. Hic enim mortuus in loco (vt inquit Ambr.) materialibus quatuor ad sepulchrum ferebatur elementis. Non quod elementa in suis formis in humano corpore permanerent, sed in qualitatibus suis duntaxat, quae sunt caliditas & frigiditas, humiditas & siccitas, quae vocantur qualitates primae, inuicem maximè cōtrarij, vnde etiam continuè inter se pugnantes, propriis actionibus mutuo se destruit. Quae enim reperiuntur quatuor quae propriis suis ac naturalibus actionibus magis inter se pugnant

POST PENTECOST.

200

pugnet quā caliditas & frigiditas, humiditas, & siccitas?

¶ Sanè ad geminam mortem, naturae videlicet & culpae, haec quatuor elementares qualitates vrgent hominem. Dū enim alteram superat altera: verbi gratia, caliditas frigiditatem aut è conuerso, aut humiditas siccitatem vel è conuerso, utique in dissolutionem & mortem cōpago corporis vrgetur. Vnde enim morbi & mors, nisi ex dispari proportionē pugnantium in corpore nostro quatuor elementorum? Terra enim aëri, & aqua igni totis suis qualitatibus opponuntur. Siquidē terra frigida & sicca est, calidus autem & humidus aër. Aqua frigida & humida, ignis autem calidus & siccus. Quis iam miretur humanum corpus nō diu posse consistere, vel potius tam diu hominem viuere, cuius ex tam contrariis est corporis complexio?

Elementa
vrgent ad
mortem.

¶ Itaque quatuor dicta mundi elementa per suas in homine contrarias qualitates, quasi quatuor portitores funesti & irrequieti, ad mortem naturae deferunt hominem incessanter.

¶ Deferunt eum nihilominus, vt iam dictū est, ad mortē culpae, dum amissa originali iustitia, ex iam dictis quatuor elementorum in corpore nostro qualitatibus ad vitia atque peccata (quae animae nostrae pariunt mortem) quasi à quatuor funestis portitoribus vrgemur. Hi enim in quibus abundant qualitates terrae, melancholici sunt, nempe frigidi & sicci, & inclinātur ad auaritiam. Ii verò in quibus aquae praedominantur qualitates, flegmatici sunt, frigidi scilicet & humidi, & propter humidi abundantiam procliuēs sunt ad luxuriam. Illi autem in quibus aëris qualitates praeva- luerint, sanguinei sunt, utique humidi & calidi, & proueniunt ad rerum fastigia capessenda per superbiam. Verūm ij qui ignis qualitatibus maximè imbuuntur, dicuntur colerici, & sunt calidi & sicci, & inde ad iracundiam faciles, & ad vitia cetera quae ira parit.

¶ Per loculū verò in quo defuncti cadauer ad sepulchrum K deferrebat, conscientiam hominis peccatoris accipim⁹. Loculus in qua iam vita gratiae destitutus, neglecta salute quasi profundo sopitus somno, malè requiescit. Quum autē suscitor mortuorum Christus ad preces ecclesiae supplicatis dignāter accedens, peccatoris cor & cōscientiam (loculū scilicet)

Loculus
mortui.
Portitores
vi sistant.

DOMINICA XVI

scilicet per efficaciam gratiæ suæ validam compunctionem imittendo, mentemque mutando tangit, mox sistunt gradum tam animæ quàm corporis memorati portitores, nec ulterius per opera mala hunc ut prius ad infernales deferunt sepulturam. Iam enim à peccatis conuersa voluntate alia vita, & alia placet via. Et (ut dicit Ambrosius) vox, scilicet confessionis, redit, redditur filius matri, reuocatur à tumultu. Sed nunc attendamus verbo virtutis Christi, mortuum resurgentem. Sequitur:

Et ait: Adolefcens, tibi dico, surge. Et resedit qui erat mortuus, & cepit loqui, & dedit illum matri suæ.

L Hic describitur ipsa mortui Christo iubente ad vitam re-
Quomodo resurrectio. Vbi primo considerandus est huius mortui re-
Christus suscitatio. Vbi primo considerandus est huius mortui re-
resuscitatio. xit. Non enim saluator similis est Heliseus, qui proprium cor-
3. Reg. 17. filium Sareptanæ, nec qualis Heliseus, qui proprium cor-
4. Reg. 4. pus applicuit corpori defuncti, nec qualis Petrus, qui pro
Act. 9. Thabita orauit. Sed ipse est qui non entia velut entia vo-
cat, qui mortuos ut viuos alloquitur.

Ait ergo: Adolefcens, tibi dico, surge. Vbi ait Grego. Nisi.
Qui dixit adolefcens, florentis significauit temporis
horam primam producentem lanuginem, qui paulò ante
mulcebris erat maternorum oculorum aspectui, iam aspi-
rans ad tempus sponsalium, virga generis, successioneis ra-
mus, baculus senectutis. Tibi dico, inquit, cum mortuo lo-
quent, tanquam cum viuente & audiente. Quo etià pro-
bat verum esse quod alibi dicit: Sicut pater suscitauit mor-
tuos & viuificat, sic & filius quos vult viuificat. Qui e-
nim nobis mortui sunt, non secus ante deum habentur
ac dormientes. Nemo tam facile à somno excitat dormien-
tem in lecto, quàm Christus mortuum in sepulchro. Ti-
bi, inquit, dico, surge. Inter dictum & factum domini nul-
la distantia est. Ipse enim dixit & facta sunt, ipse mādauit,
& creata sunt.

Audita igitur voce domini resedit qui erat mortuus,
& cepit loqui. Ecce viuificatio defuncti, resedit, inquit,
quia surgens sedet in loculo. Incunctanter, inquit Theo-
phylactus, erectus est, cui sunt surgendi mandata directa.

Diuina

POST PENTECOST.

201

Diuina enim potestas est irrefragabilis, nulla mora, nulla
hic orationum instantia.

Et cepit loqui. Verisimile est prima quæ loquebatur *Indicia vi*
verba, gratiarum actionis fuisse. Et utique hæc veræ resur- *14.*
rectionis indicia sunt. Corpus enim exanime loqui non
potest.

Et dedit illum matri suæ, quia non suo merito, sed ma-
tris reuixerat adolefcens, & ideo non sibi relinquitur, sed
matri redditur, ut quæ de ipso fuerat tristis, in ipso conso-
laretur.

Et licet non reperimus hanc matrem pro filii sui susci- *Cur dedit*
tatione dominum precationum verbis interpellasse, nihil *ei matri.*
lominus tamen ipse qui nouit abscondita, ingens cordis
ipsius vidit desiderium, quod utique ante eum quasi cla-
mor est deprecantis. Vera etenim postulatio non in oris
est vocibus, sed in cogitationibus cordis. Valenciores nā-
que voces in auribus dei non faciunt verba, sed desideria. *Grego. 22.*
moral.

Moraliter, mortuus reuiuiscit per veram cordis com- *Reniisce-*
punctionem, residet per sancti propositi assumptionem, in- *re moral.*
cipit loqui per humilem suorum peccatorum confessio-
nem, per intentam orationem, per gratiarum actionem, per
deuotam dei laudationem: matri redditur, cum per sacer-
dotale ministerium absoluitur, communioni sanctæ matris
ecclesiæ sociatur. Vbi Nouati dogma confunditur, qui de
sua munditia superbè gloriatus, humilem poenitentium
mundationem euacuare conatur, veramque matrem ec-
clesiam de natorum suorum spiritali extinctione ploran-
tem, spe vitæ redonandæ, negat consolari debere.

Circa secundum principale dicitur:

Accepit autem omnes timor, & magnificabant Deū,
dicentes: Quia propheta magn⁹ surrexit in nobis, & quia
Deus uisitauit plebem suam.

Hic ponitur de conspecto miraculo per turbas dei ma- *M*
gnificatio. Et quidem nouum, atque stupendum miraculū,
iustè magnus intuentium subsequutus est stupor, ita ut in
dei laudes tacentia prius ora soluerentur. Norant enim
mortuum fuisse adolefcens, cumque iam iam sepulchri
erant, audierant pauca illa christi, sed potentissima ver-
ba, &

DOMINICA XVI.

ba, & manifesta iam videbant in mortuo vitæ signa. Accipit ergo omnes timor, vel pro reuerentia maiestatis eius, vel timore tantæ virtutis quæ mortuos suscitabat. Nec mirum, quodd cum magnificabatur verbo, qui adeo magnificus erat in opere.

Dent. 18.

¶ Propheta magnus, inquit, surrexit in nobis. Videntur credere eum esse illum prophetam olim in lege promissum, dicente Moyse: Prophetam de gente tua & de fratribus tuis sicut me suscitabit tibi dominus deus tuus. Et infra: Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum similem tui, & ponam verba mea in ore eius, loquensque ad eos omnia quæ præcepero illi. Qui autem verba eius audire noluerit, ego ultor existam. Quodd autem christum dominum prophetam illum esse putarint, sequentia probare videntur. Dixerunt enim: Et quia deus visitauit plebem suam, sicut & apud Ioannem viso multiplicationis panum & piscium miraculo dicebant turbæ: Quia hic est verè propheta qui venturus est in mundum.

Ioan. 6.

Propheta
magnum
quo sensu
dicunt.
Luc. 24.

¶ Magnum sanè vocabant, quem tanti ratione miraculi non paruum, non communem reputabant esse prophetam. Sed ea fide qua & Cleophas de ipso dixit, quod fuit vir propheta, potens in opere & sermone, coram deo & omni populo: & isti prophetam magnum vocabant, per cuius tanta miracula plebem suam deus clementer & misericorditer visitauit. Quotiescunque enim deus aliquem vel admodum affligi sinis, vel magna illi bona contribuit, dicitur eum visitasse. Magis tamen in bonam partem intelligitur, quomodo visitauit dominus Saram, cui post longam sterilitatem conceptum dedit. Item filios Israël in Aegypto, sed & nos visitauit oriens ex alto.

Gen. 21.
Exod. 3.
Luc. 1.

N
Beda.
Christipie
tas sic elu-
cet.

¶ Moraliter, in conuersione peccatoris accipit omnes timor, & quanto desperatior in anima mortuus ad vitam reuocatur, tanto plures eodem corriguntur exemplo. Vide David prophetam, vide apostolum Petrum. Quorum quo gradus altior, eo casus grauior. Quo autem grauior casus, eo pietas erigentis gratio. Quo verò gratio in eis dominum pietas apparuit, eo certior cunctis penitentibus apparuit & spes salutis, ut iure omnes qui audierit dicant: Quia deus visitauit plebem suam, non tantummodo verbum suum

POST PENTECOST. 202

suum semel incorporando, sed etiam nostra hoc (ut suscitari debeamus) semper in corda mittendo.

¶ Quotidie enim deus fideles suos visitat, per prædicatum plebi suæ suum Euangelium, per dicta prophetarum, per exempla precedentium nos sanctorum. Visitat quoniam vel terrorem supplicij incutit æterni, vel desiderio celestis gloriæ trahit, & quemadmodum à morte peccati resurgere valeat, occulta per spiritum inspiratione edocet. Agamus igitur gratias deo patri creatori nostro, qui prisci temporis hominibus merito suæ iniquitatis in infidelitate relictis, nouissimis huius seculi temporibus super nos misericordiam suam confirmauit, nempe qui humano generi redimendo filium suum in hunc mundum mittere dignatus est.

¶ Cæterum, non immerito horum timor inuasit & stupor, qui mortuū resurgere cernebant & loqui. Stupeuda enim res erat, & maior admiratione, spectaculum sanè quale omnipotentem dei filium decebar exhibere. Ita que stupendi huius occasione miraculi quo mortuus resedit, & cepit loqui, notandum est scripturis proditum esse, loqui brutum, loqui mortuum, loqui cornu, loqui tonitruum.

¶ De primo (videlicet quodd brutum animal loquutum est) per beatum Petrum dicitur: Subiugale mutum voce hominis loquens, prohibuit prophetæ insipientiam. Hic fuit Balaam. Mystice verò est vel prælat^{us} malus, vel iniquus princeps, qui bene Balaam dicitur. Balaam quippe interpretatur, turbans gentes, vel deuorans populum: iuxta quodd per Salomonem dicitur: Leo rugiens, & ursus esuriens, princeps impius super populum pauperem. Asina autem animam subdi designat. Huic enim regiminis autoritate infidet prælatus, quam & soluere & adducere deberet ad Christum. Soluite, inquit, & adducite mihi.

Loquitur
brutum.
2. Pet. 2.

Pro. 28.

Matth. 21.

¶ Asina illa, dum à propheta sessore suo vrgeretur contra dei voluntatem procedere, obsequi decretauit, declinauitque, tandem humana voce loquens. Nihil minus facere debet subditus, quantumuis magnus sit suus sessor, prælatus vel princeps, sit pater vel mater, sit domina vel dominus, qui viam ei non bonam ostendens impellit hunc quipiam facere vel omittere contra dei mandata. Ibi enim

Loquitur
asina.

c ij debet

DOMINICA XVI.

Act. 7.
*In quibus
nulli homi-
nis est obe-
diendum.*
debet subditus os aperire, & voce humana, id est, rationa-
biliter & iuste loqui, & dicere: Obedire oportet deo ma-
gis quam hominibus. Vbi est aduertendum, quoddam quædā
sunt pura bona, quædam pura mala. Et in his nullam de-
beri hominibus obedientiam, quia neque illa bona omit-
tenda sunt quum prohibentur, neque ista quum iubentur
sunt committenda.

Dent. 32.
Contradicendum est autem timore gladii, quem non
propheta, sed asina vidit. Qui utique gladius, diuini ter-
ror iudicii est, de quo ipse loquitur, dicens: Si auero ut
fulgur gladium meū, & arripuerint iudiciū manus meæ,
reddam ultionem hostibus meis. De quo & per Psalmistā
dicitur: Nisi conuersi fueritis, gladium suū vibrauit. Hūc
itaque metuendum gladium plerunque subditi & idio-
tæ vident & prudenter vitant, quem interim duces cæci
nec timeant, nec vident.

P.
*Loquitur
mortuus.*
Heb. 11.
Ibid. 12.
De secūdo (quodd videlicet mortuus loquutus est) ex-
emplum patet in Abel, de quo per Apostolum dicitur: Per
illam (subaudi, fidem) defunctus adhuc loquitur. Et ite-
rum: Habemus, inquit, sanguinem melius loquentē, quā
Abel. Innoxius enim proximi sanguis effusus loquitur co-
ram deo, ultionem expetens. Sanguis autem Christi pro
peccatore misericordiā efflagitās, melius loquitur quā
sanguis Abel, quia (ut iam dictum est) ille ultionem, iste pe-
tit remissionem. Et quid mirum si sanguinē Christi loqui
dicimus, quum omnia vulnera eius pro nobis loquan-
tū?

**Cornu lo-
quitur.**
Dan. 7.
Luc. 1.
De tertio (scilicet quodd cornu loquutus est) habes in
Daniele: Ecce oculi hominis erant in cornu isto, & os lo-
quens ingentia. Cornu istud secundum expōitores, est an-
tichristus. Sicut enim animal cornu ferit, & impetit anima
lia, ita & ecclesiam diabolus, per antichristum est impu-
gnaturus. Et sicut Christus fuit cornu salutis, iuxta illud,
Et crexit cornu salutis nobis, ita ille erit cornu perditionis.

2. Theß. 2.
Diabolus enim per ipsum potenter operabitur, iuxta
quod prænnuntiavit Apostolus, dicēs: Cuius est aduentus
secundum operationem satanæ, in omni virtute & signis,
& prodigiis mendacibus, & in omni seductione iniquita

POST PENTECOST.

tis iis qui pereunt. Porro oculi in cornu occultorum no-
ticiam & astutiam ipsius designant. Os eius loquetur grā-
dia. Ingentia etenim in semetipso loquetur, dicēs se Chri-
stum esse Iudæis promissum. Vnde Apostolus ubi supra di-
cit, quodd homo peccati, filius perditionis, aduersatur &
extollitur supra omne quod dicitur deus, aut quod colit-
tur, ita ut in templo dei sedeat, ostendens se tanquam sic
deus. Ergo satan qui prius loquebatur in colubro, in fine
tandem loquetur in cornu. Mystice autem quotidie fide-
libus in colubro loquitur, & in cornu. In colubro, per hæ-
reticam suggestionem, in cornu, per apertam persecutio-
nem.

Q.
De quarto (scilicet quodd tonitruum loquutus est) scri-
ptum est in Apocalypsi: Clamauit (scilicet angelus) voce
magna, quemadmodum quum leo rugit. Et quum clama-
set, loquuta sunt septem tonitrua voces suas. Clamor ma-
gnæ vocis quasi rugitus leonis, est illa vox domini, cuius
virtute omnes qui in monumentis sunt resurgunt, de qua
per Apostolum dicitur: Dominus Iesus in iussu, & in vo-
ce archangeli, & in tuba dei descendet de cælo, & mortui
qui in Christo sunt, resurgent primi. Vnde etiam in Euā-
gelio dicitur: Media nocte clamor factus est. Septem toni-
trua, septem sunt descriptiones in sententia metuendi iu-
dicis comprehensæ. Primum tonitruū est: Discedite à me
maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & an-
gelis eius. Secundum tonitruum est: Esuriui, & non dedi-
stis mihi manducare. Tertium: Sitiui, & non dedistis mihi
potum. Quartum: Hospes erā, & non collegistis me. Quin-
tum: Nudus fui, & nō operuistis me. Sextū: Infirmus fui,
& non visitastis me. Septimum: In carcere eram, & nō ve-
nistis ad me.

Q.
Quid hæc septem tonitrua loquantur, beatus Ioannes
voce ad se de cælo facta scribere prohibetur. Nam adeo
grauia & importabilia sunt quæ loquuntur, quod intelle-
ctu capi non possunt. Vnde scriptum est: Quum vix par-
uam stillam sermonum eius audierimus, quis poterit toni-
truū magnitudinis illius intueri? Parua stilla sermonis
eius fuit, quum dixit querentibus se cōprehendere Iudæis:
Ego sum. Quam tamen stillam ferre non sustinentes, ceci-
derunt

derunt in terram. Quis ipsius sustinere iram poteris, cuius
mansueti verbi pondus non potuit tolerari?

DOMINICA DECIMA-
SEPTIMA POST PEN-
TECOSTEN.

Quum introisset Iesus in domum cuius-
dam principis Phariseorum sabbato
manducare panem, & ipsi observa-
bant eum. *Luc. 14.*

In hac lectione tria sunt conside-
randa. Primum est, benigna Christi ad
corporalem cibum accessio.

¶ Secundum, hydropici languentis virtuosa sanatio, ibi:
Ipse vero.

¶ Tertium, ad virtutem humilitatis utilis informatio, ibi:
Dicebant autem.

¶ Circa primum tria sunt consyderanda. Primum est, ipsa
domini corporalis refectio. Secundum, insidiantium do-
mino maligna observatio. Tertium, manifesta, & rationa-
bilis inuidorum confutatio. Secundum, ibi: Et ipsi obser-
uabant eum. Tertium, ibi: Et respondens.

*Cur chri-
stus adi-
bat conui-
uia.* ¶ Circa primum, mirari est mansuetudinem domini, qui
etiam consortia & conuiuia peccatorum non est asper-
natus. Non tamen magis attendendum est, quodd ad con-
uiuium accessit, quam quid illis aut egerit, aut docuerit.
Adibat enim carnalia hominum conuiuia non tam vt mi-
nistrantium epulis vesceretur, quam vt ipse (qui panis est
de celo descendens) auditoribus suis interni conuiuij
dapes erogaret.

¶ Agebat etiam elementissimo pietatis affectu, vt familia
quæ dominorum suorum seruientis semper occupata libe-
re ad illum quocunque esset loco venire nequibat, ipso ad
habituacula dominorum dignanter adueniente, & illius
præsentia communiter frui, & refici doctrinis, & miracu-
lis posset ad fidem conuertere.

¶ Simul etiam euangelicæ gratiæ futuris prædicatori-
bus,

bus exemplum præferbat, quatenus dei verbum & domi-
nis & subditis, & liberis & seruis, omnibusque absq; per-
sonarum acceptione, communiter impartirent, & ab iis
quibus verbum vitæ nuntiant, humanitatis obsequia ex-
hiberi sibi digno commercio non refugerent, vt quibus
feminant spiritualia, eorum etiam carnalia merant.

¶ Manducabat autem interdum dominus quum peccato-
ribus, vt eos ad poenitentiam cōuerteret. Interdum cum
familiaribus & pijs, vt illis & consolationem sua præsen-
tia impenderet, & in eis augeret pietatis affectu, vii quum
in Bethania cum sororibus sanctis Martha & Mariæ, & eo-
rum rediuitio fratre Lazaro familiariter amabilis & admi-
randus conuiua māducabat. Interdum etiam cum paupe-
ribus cognatis & propinquis, vt eorum diuinitatis suæ po-
tentia leuaret inopiam, sicut factu est vbi vino in nuptijs
deficiente aquam mutauit in vinum. *Ioan. 12.*

¶ Quinimō vbiunque ad conuiuium inuitatus accessit, B
munificentia suæ donis exhibita sibi conuiuia magnifice
cōpensauit. Inuitatus enim (vt iam dictum est) ad nuptiale
conuiuium, vinum ex aqua dedit. Qui etiam vt liberalita-
tem donationis facto monstraret, hydrias ipsas impleri iussit
aqua vsque ad summum, vt non diminutæ semiplenas
vino hydrias dedisse videretur. *Ioan. 12.*

¶ Porro in conuiuio Simonis pharisei lachrymantem ad
pedes suos peccatricem à peccatis clementer absoluit, &
hospitem ipsum salutaris doctrinæ verbis instruxit.
¶ Sed & in domo Zachæi conuiuia gratissimus hospite pu-
blicanum conuertit, & salutem illi domus factam annun-
tiavit, nempe quodd ipsius habitator per ipsum factus esset
filius Abraham. *Luc. 19.*

¶ Porro, pijs illis sororibus hospitij pariter & cibivicem
reddidit, quando earum germanum iam dies quatuor in
monumento habentem, ab inferis reuocauit ad vitam.

¶ Rursus in conuiuio sibi à B. Mattheo (tunc publicano) Mat. 9.
exhibito, ipsum ad apostolatus dignitatem prouexit.

¶ Denique ad conuiuium huius principis Phariseorum
sabbato manducare panem inuitatus, & hydropicum sa-
nitati restituit, & conuiuas saluari doctrina refecit.

¶ Nullam sanè in hoc mūdo domum propriam dei filius
sibi

DOMINICA XVII.

sibi vendicabat. Vnde & cuidam quæstus causa ipsum se-
vit nullam qui volenti & dicenti: Magister, sequar te, quocunque ie-
domi chris ris, respondit: Vulpes foueas habent, & volucres cœli ni-
si habuit. dos, filius autem hominis non habet vbi caput suum re-
Mat. 8. clinet. Itaque vt etiam se inuitantibus beneficiendi occa-
sionem præberet, inuitatus venire, pro sua clementia non
dedignabatur.

¶ Quauis autem (vt dicit Cyrillus) malitiâ agnosceret
phariseorum, tamen vt præsentibus per verba sua & mi-
racula proficeret, eorum dignabatur esse cœuiua: simul vt
Talia con doceret hominum inter se illicita nō esse cœuiua, quā-
uiu esse do doceret hominum inter se illicita nō esse cœuiua, quā-
licia, do scilicet honestæ amicitie gratia ad ea conuenitur, nul-
lius absentis vita mordetur, nullius simplicitas irrisione
contemnitur: à verbis lubris lingua coercetur quando nō
plus quàm deceat corpori indulgetur.

¶ Porro cœuiuium istud, & si ex parte eorum qui, Chri-
sto insidiabantur reprehensibile fuerit, attamen ex parte
domini saluatoris cui impendebatur, pium erat atque lau-
dabile, qui propter nos egenus factus erat, vt illius inopia
a. Cor. 8. diuites essemus. Pium est enim pauperes ad mensam pro-
pter deum accersire, iuxta quod huius prandij exhibitorem
Christus docuit, dicens: Quum facis prandium aut
cœnam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque
cognatos, neque vicinos diuites, ne forte te & ipsi reinui-
tent, & fiat tibi retributio: sed quum facis cœuiuium, vo-
ca pauperes, debiles, claudos, & cæcos, & beatus eris, quia
non habent retribuere tibi. retribuetur enim tibi in resur-
rectione iustorum. Erat autem sabbatum, qui dies apud
Iudeos celebris erat, sicut est dies dominicus apud chri-
stianos, quo die ab omni opere vacantes meditationibus
& cœuiuiis indulgebant.

¶ Circa secundū, quod est, insidiantium christo maligna
C. observatio, subiunctum est: Et ipsi obseruabant eum. Hoc
vt christo pharisei est, callidè & vigilanter ipsius reprehensioni intendebat,
insidiatur vt si curaret languidum, quasi contemptorem legis &
sabbati violatorem damnarent: si non curaret, aut impie-
tatis eum aut impotentie calumniarentur.

¶ Sicut enim boni dominum sequebantur, vt vel doctri-
nam ipsius audirent, vel ipsius conspecta prædicarent mi-
racula,

POST PENTECOST.

205

racula, sit aderant ei scribæ & pharisei insidiantes, vt si
Cyrl. quomodo possent, calumniarentur. Obseruabant igitur
eum si reuerentiam legis contemneret, & aliquid prohi-
bitorum faceret in die sabbati, vt dicere possent calum-
niantes, sicut & alio loco dicebāt: Nō est hic homo à deo,
Ioan. 9. qui sabbatum non custodit. Inuitauerant quidem domi-
num tanquam amici, sed vite ipsius insidiabantur tanquā
hostes & exitiales inimici.

¶ Ecce vt Christus habuit in factis suis obseruatores, in
verbis contradictores, in tormentis illusores. Sed attende
miram phariseorum malitiam, qui ex vna parte Christum
Christum qui pasce-
bant, mor-
debant. pascebant, ex alia sibi insidias disponebant: cum ipso man-
ducabant, & nihilominus eum ipsi mordere cupiebant.
Quid enim aliud est inuidiosis reprehensionibus alium
persequi, quàm ipsius vitam mordere, ipsum detractione
disserpere & comedere? Vnde Apostolus: Si inuicem, in-
quit, mordetis & comeditis, videte ne ab inuicem consu-
mini.

¶ Sanè pharisei aliquando Christum mordebāt, aliquā-
do autem comedebant. Mordebant quidem, dum in ali-
quo laudabant, & in aliquo blasphemabant, vt quum di-
cebat: De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia.
Ioan. 8. Ecce vt in eo opera bona prædicabāt, & simul ipsum
blasphemie insimulabant.

¶ Comedebant autem dominū, quādo eum ex toto quasi
peccatorem damnabant. Verbi gratia, quum dicebāt, quod
iam dictum est: Non est hic homo à deo, qui sabbatum
Ioan. 9. nō custodit. Et iterum: Nos scimus, inquit, quia hic ho-
Ibidem. mo peccator est. Et iterum: Ecce homo vorax, & potator
Mat. 11. vini, publicanorum & peccatorum amicis.

¶ Ipsi, inquit, obseruabant eum. Proprium est inuidorum
Mors inui-
dorum. alios insidiosè obseruare, sicut per Psalmistā dicitur, Ob-
seruat peccator iustū, & querit mortificare eū. Obseruat
vique, vt ipsius bona detractione contamine, mala autē
publicet & diuulget. Malis enim aliorum hilarescit & pa-
uitur, bonis contabescit & cruciatur. Et vt ait quidam:
Vixit: tenet lachrymas, quia nil lachrymabile cernit.

¶ Et iterum: Risus omnis abest, nisi quem fecere dolo-
res. Scarabei nutriuntur stercoreibus, inuidi aliorum in-
for-

DOMINICA XVII

fortuniis pascuntur. Sed iam vide in quo isti obseruatores Christo domino insidiantur. Sequitur enim:

Et ecce homo hydropicus erat ante illum.

D ¶ Creditur dolo Phariseorū factū, vt esset illic hydropicus iste, & explorare volebāt num languidū eo die curaret, necne. Et si quidē curaret, dicturi erāt tam legis quā sabbati violatorem. Quod si eum curare noller, vel de impotentia (vt dictum est) vel de inclementia ipsum criminarentur. Ecce, inquit, homo hydropicus erat ante illum.

Hydropicus. ¶ Hydropisis, morbus ab aquoso humore vocabulū trahit. Græcē enim hydor, aqua vocatur. Est autē humor subcutaneus de vitio vesicę natus, cum inflatione surgente & anhelitu foetido. Propriumq; est hydropici, quanto magis abundat humore nocuo, tanto amplius sitire.

Beda.

¶ Erat, inquit ante illum. Non petebat verbo sanitatem, cuius languor manifestus remedium efflagitabat. Vel certe secundum Cyrillum, metu Phariseorum propter sabbatum remedia non postulabat, sed solum astabat, vt ex aspectu misertus eius sanaret eum. Sed iam attende quemadmodum & quā rationabiliter dominus confutauit insidiantes. Sequitur enim:

Et respondens Iesus, dixit ad legisperitos, & phariseos: Si licet sabbato curare? At illi tacuerunt.

E ¶ Hic ponitur tertium superioris distinctiuncule membrum, quod erat insidiantium confutatio. Facile erat ei qui dei virtus & dei sapientia est, harum vulpium malignam astutiam deprehendere, deprehensamque vitare. Nam frustra iacitur rete ante oculos pennatorum. Dicit itaq; Euāgelista: Et respondens Iesus.

Prou. 1.

¶ Quum nullius interrogatio precesserit, quid sibi vult quod respondisse legisperitis & Phariseis dicitur? Sed quod dicitur respondisse Iesum, ad hoc respicit quod præmissum est. Et ipsi obseruabant eum. Dominus enim scit cogitationes hominum. Ergo insidiantium respondit cogitationibus quas videbat. Vt autem efficacius eos confuteret, & ipsos interrogat, dicens: Si licet sabbato curare? In qua sua interrogatione (vt dicit Theophil.) deridet eos sicut amētes. Deo enim benedicente sabbatum, ipsi prohibent in eo bona

Beda.

Ad cogitationes respondet christus.

POST PENTECOST. 206

bona operari. Dies autem quæ bonorum operationem non admittit, ualedicta est.

¶ At illi tacuerunt. Merito interrogati tacent, qui contra se dictum quicquid dixerint, vident. Nam si licet sabbato curare, quare saluatorem aut curet obseruant? si nō licet, quare ipsi sabbato pecora curāt? Hic enim fuit mos Phariseorum, vt vel turpiter silerent, vt hic: vel Christi verba impiē irriderent, sicut hic Euāgelista in sequentibus dicit. Audiebant hæc omnia Pharisei qui erāt auari, & deridebant eum: vel certē verba domini iniquē & prauē interpretabantur, prout apud Ioannem patet. Christo enim

Beda.

Pharisei interrogati cur tacent.

Luc. 10.

perhibente testimonium veritati & dicente: Antequam Abraham fieret, ego sum. & illud: Ego & pater vnū sumus, currebāt ad lapides. Similiter & illud quod dixit de templo sui corporis per eos morte soluendo, & in triduo suscitando, ad blasphemiam calumniam detorquebant.

Ioan. 8.

Ioan. 2.

¶ Itaque dominus neglectis insidiis ludæorū, noluit misericordiam suam magnum & præclarum opus intermittere, quin & hunc sicut & alios complurimos languidos diuinitatis suæ potentia curaret, vt in sequentibus patebit.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Ipse uero apprehensum sanauit eum, & dimisit.

¶ Vbi describitur hydropici languentis virtuosa curatio. Vbi etiam tam opere quā ratione ostendit, quod sabbato curare liceret.

P

¶ Itaque dominus languidi huius desiderium noscens, nō querit ab eo si vellet sanus fieri, sed nec ab ipso hydropico vel alio quouis rogatus, sed ex sola sua misericordia vltroneus ipsum mox sanauit. Ipse, inquit, apprehensum, manu videlicet suæ diuinæ virtutis, sanauit eum suæ sacratissimæ carnis attractu, & dimisit, in signum perfectæ sanitatis, vt qui antē morbo grauabatur, iam liber factus & expeditus, quod vellet abiret.

¶ Et bene dicit, sanauit eum & dimisit, quia nihil vel mercedis vel seruitutis ab eo exegit, operis sui ex emplo doctrinam cōfirmans qua futuris in ecclesia mysteriorum suorum dispensatoribus ait: Gratis accepistis, gratis date, fecerat itidē longe antē à deo inspiratus Hæliæus propheta, quā Naamā Syrum à lepra mundatū nulla mercede ab eo

Sanatum dimisit.

Mat. 10. 4. Reg. 5.

co

DOMINICA XVII.

Theophy.
Quorum
scandalum
cōtemnen-
dum.
Beda.

eo recepta etiam quā offerretur, & ipse liberū abire per-
misit. Porro in opere curationis huius hydropici nō hoc
prospexit dominus ne scandalizaret Pharisæos, sed ut re-
mediis beneficiat egenti. Docet enim nos quum magna
resultat utilitas, non curare si stulti scandalizentur.

¶ Prouida uero dispensatione dominus ante legisperi-
tos & Pharisæos hydropicum curat, & mox contra avari-
tiam disputat, ut uidelicet per huius corporis ægitudine
in illis exprimeretur ægritudo cordis. Denique post uul-
ta disputationis huius hortamenta, subiūctum est: Audie-
bant autem hæc omnia Pharisæi qui erant auari, & deri-
debant eum. Hydropicus quippe quo amplius biberit, am-
plius sitit. Et omnis avarus quasi ex potu sitim multipli-
cat, qui quum ea quæ appetit adeptus fuerit, ad appeten-
da alia amplius anhelat.

G ¶ Moraliter ergo per hunc hydropicum non incongrue
triplex genus hominum designatur, uidelicet, auari, luxu-
riosa, superbi.

Ananias
hydropicus.
Eccle. 5.

¶ Auarus hydropico similis est. Nam (ut iam dictū est) si-
cut hydropicus quo amplius corrupto humore distendi-
tur, eo sitit exitius, ita & de avaro scriptum est: Auarus
nō implebitur pecunia. Nam quomodo expleri pecunia
cupiditas sua posset, qui quo plus pecuniarum corrasce-
rit, has eo sitit immoderatus, ut Christi uerbum in eo ve-
rificetur quo ait: Qui biberit ex aqua hac, sitiet iterum.

Nitralia.
hiosa fa-
mes.

¶ Hæc est illa apud inferos secundum poetam Tantali fa-
mes sitisque rabiosa, cui & poma ante ora nascuntur, & a-
quæ usque ad labra, quūque aliquid horum voraci auidi-
tate captare conatur, inapprehensibiliter euanesceat. Et li-
cet per multa iam secula concupitis miser frustratus fue-
rit atque deceptus, semper tamen poma fugientia denti-
bus, & vanaescentes aquæ labiis insectatur. Vnde quidā:
Tantalus à labris sitiens fugientia caprat
Flumina, quid ridet? mutato nomine de te
Fabula narratur.

Ang.

¶ Potest equidem pecunia arcam replere, nō mentē, cui
solus deus sufficit. Vnde ait vir sanctus: Fecisti nos do-
mine ad te, & inquietum est cor nostrum donec requies-
cat in te. Quis enim illius sitim explere possit, cui sitis ex
potu

POST PENTECOST. 107

potu crescit. Quūque experientia longa didicerit se quā-
tumlibet multis iam accumulatis non posse diuitiis satu-
rari, quā magis uanissimam spem suam hætenus sem-
per fuisse delusam, nec tamen avaritiæ studia intermitte-
re: quid hunc aliud quā rabiem quandam pati dixeris? Ita-
que (ut ait Hieron.) avaro deest tam quod habet, quā
quod non habet. Non enim acquisita reputat, sed acqui-
renda. Et quemadmodum ignis appositione lignorum
amplius accenditur, sic & iste, quo pluribus pecuniis sue
mentis fornax incensa fuerit, eo maiora quibus amplius
ardeat diuitiarum fomenta deponit, nullum vnquam in-
sane cupiditatis modum habiturus, donec per mortem in
explebilis avaritiæ suæ saccus crepuerit, & effusa rapaci
atque impia anima, ad irrequieta gehennæ incendia &
inopiam sempiternam descendat.

¶ Quidni tandē crepet, qui tot diuitiis distentus, turgi-
dus inflatur? Ecce uerē hydropicus, nempe subundus
perituri, & inflatus.

¶ Hoc modo præ cæteris omnibus sitit, ardet, furit, & di-
stenditur (nō quidem suis pecuniis, sed alienis) vsuarius, ut suspen-
sio cessabit donec & ipse crepet medius. Et quomodo in sus crepet.
das suspensus crepuit medius, & visceribus effusus vacuo medius.

ventre pependit: sic & iste suis illaqueatus studiis, in cre-
pitu mortis amissis oīb, inanis & vacuū remanebit, nec
peti avaritiā quā animā ponet. Vnde scriptū est: Diuitias
quas deuorauit euomet, & de vētre illi extrahet eas de.

Arguit hunc mundi sapientibus quidam, dicens:

Sed quid diuitias hæc per tormenta coactas?

Quum furor haud dubius, quum sit manifesta phrenesis,
Vt locuplet moriaris egenti uiuere fato.

Interea pleno quum turgent sacculus ore,
Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit.

Et minus hanc optat qui non habet.

¶ Si homo gentilis suggillauit avaritiam, quanto magis
hanc abdicare debet Christianus? Quisquis enim molem
auri argentiq; atq; terrenæ substantiæ alis animæ sue ha-
bet alligatam, ad celorum regna euolare non potest.

¶ Secundo, per hunc hydropicum significari potest ho-
mo luxuriosus, & ipse indefinenter titiat carnis suæ vo-
lupta-

Mira aua-
ri infania.

Simile.

Sola mors
auaritia
finis.

Vsuaris

Iuuenalis.

H

DOMINICA XVII.

Luxuria - sus hydro- pici.
Super O- fee, lib. 1.
luptates. Luxuria enim (ut dicit Hieronymus) insatiabilis est voluptas: & quanto magis capitur, tanto magis vten-
tibus se, sitim creat. Vires in fornicatione deficiunt, & for-
nicandi desiderium non quiescit. Et sicut vinum & ebrie-
tas eum qui biberit mentis suae impotem facit, ita fornica-
tio atque luxuria pervertit sensum, animumque debilitat,
& de rationali homine brutum efficit animal.

Hydropi- cus anhe- litu foret.
Matt. 12.
Rursus per hydropicum homo luxuriae deditus signa-
tur, quod sicut illius foret anhelitus, ita & istius forent
per immundiciam tam verba quam facta, imò & ipsius o-
pinio. Nec mirum, quum intrinsecus sit ipse corruptus.
Ex abundantia autem cordis & os loquitur, & manus &
cetera membra operantur. Vique adeo ferebant Deo spur-
cissimas libidines Sodomoriti, quod hos tandem subvertit
in momento. Proinde, quid sunt aliud huiusmodi ho-
mines, quam cadauera foetida & corrupta? De quibus id
quod per Esaiam dicitur, accipi potest: De cadaueribus e-
orum ascendit foetor.

Esai. 34.
Cadaueri-
corus insi-
dent, colu-
ba fugit.
Gene. 6.
Sep. 1.
Ad haec cadauera spiritus immundi (utique corui infer-
nales) volitant, eisque insident, & in his pascuntur. Et quem-
admodum cadauera vitantur à colubis, ita spiritus sanctus
luxuriae vitio contaminatos fugit, dicente Domino: Non per-
manebit spiritus meus in homine, quia caro est. Et alibi
scriptum est: In maleuolam animam non introibit spiritus
sapientiae, nec habitabit in corpore subdito peccatis.

Ofec. 11.
Greg.
Et quemadmodum coruus diluuii tempore natantibus
insidens cadaueribus ad arcam minime rediit, ita nec illi
per veram à peccatis resipiscentiā (quandiu voluptates
suppetunt) ad deum conuertuntur. Vnde per Osee pro-
phetam dicitur: Non dabunt cogitationes suas ut reuer-
tantur ad dominum, quoniam spiritus fornicationis est
in medio eorum. Si enim possent huc semper viuere, sem-
per & sine fine suis vellent libidinibus vacare.

E. luxuria
odium dei.
Seneca.
Quomodo enim ad deum redirent, qui deum ode-
runt? Luxuria enim inter cetera in homine vitia generat
odium dei. Quo scelere quid horridius, quid hominem à
deo magis reddit alienum? Pessima sane parens, quae tan-
exitialem sortum producit. Quis iam tam pessimae pro-
lis non defugiat matrem? Dicebat quidam sapiens: Si sci-
rem

POST PENTECOST. 108

de deos ignoscituros, & homines ignoraturos, adhuc pec-
care nollem propter peccati turpitudinem.

¶ Tertio, per hydropicum etiam superbus significatur, I
eo quod & ipse hydropici in morem inflatus sit & disten-
tus, non quidem humore aequo, sed vento vanitatis. Quis hydropic-
us enim nesciat superbos quasi vento distentos? Et utique in
malum suum, & in cruciatus & cordis angustias magnas.

Ait quidam:

Define grande loqui, frangit Deus omne superbum:

Alta cadunt, inflata crepant, tumefacta premuntur.

¶ Et sicut acerbo dolore cruciantur, qui ventos visceri-
bus gerunt inclusos (ut in iis patet qui colica passione la-
borant) ita proculdubio superbi, qui vanitate sua quasi ve-
to tument, & ipsi mente irrequietissimi sunt. Obsident
enim eorum animos ira & indignatio, tribulatio & angu-
stia, illo attestante qui ait: Inter superbos semper iurgia
sunt. Horum tumor omnis in morte cadit. Siquidem mor-
tis aculeo puncti, omne vna cum anima superbiae ventum
efflant. Vnde ait quidam:

Vidi ergo vesicam modico turgescere flatu,

Quae pisus sonuit quatuor impositis.

Hanc puer vnus acu pupugit, displosa repente

Vilis & absque sono flatu cecida detumuit.

¶ Aiunt qui mortis aculeo puncti, à superbiae tumore vel
serò detumuerunt: Quid nobis profuit superbia, aut diui-
tiarum instantia quid contulit nobis? Ea omnia fuisse va-
na, verè sed serò considentur, quum mox subiungunt: Trans-
ierit omnia velut umbra. Sed quid magis vanum, quam um-
bra quae nihil est. Felices si hoc antè voluissent intelli-
gere, quod postmodum in perpetuum frustra deplangunt.
¶ Sed iam ad literam sacrae lectionis est redeundum. Vbi
consequenter declarat dominus quod licet sabbato cu-
rare. Quum enim iam ante noluisse quicquam respon-
dere pharisaei, ipse nunc quaestionem proponit.

Et respondens ad illos dixit: Cuius uestrum asinus aut
bos in puteum cadet, & non continuo extrahet illum die
sabbati?

¶ Sic observatores suos pharisaeos conuincit, ut eodem
etiam

DOMINICA XVI.

etiam avaritiæ condemnari: Si vos, inquit, in sabbato bovem, aut asinum, aut aliud quodlibet animal in puteum decidens eripere festinatis, non animali sed avaritiæ vestræ consulentes, quāto magis hominem (qui multo melior est pecore) ego liberare debeo?

*Congrua
assimila-
tio.*
Luc. 13. ¶ Conuenienter autem hydropicum animali quod in puteum decidit comparauit, humore enim laborat. Sicut & illam mulierem quam decem & octo annis alligaram dixerat, & ab eadem alligatione soluebat, comparauit iumento quod soluitur ut ad aquam ducatur. Itaque competente exemplo questionem soluit, ostēdens eos soluere sabbatum in opere cupiditatis, qui id eum violare arguunt in opere charitatis. Vnde subditur:

Et non poterant ad hæc respondere illi.

Act. 7. *k* ¶ Splendidissima nanque luce veritatis omnes suæ falsitatis tenebras videbant euanescere. Nec mirum cuiquā videri debet, si æterna Dei sapientia illorum vicit stoliditatem & ignaram prudentiam. Quando etiam in Stephano non potuerunt contradicere sapientiæ & spiritui qui loquebatur.

¶ Errabant itaque inuidia cæci, qui deus & sabbati Dominum (quem cognoscere poterant si voluissent) de opere nō humano sed diuino, de opere tantæ pietatis arguere præsumebant. Vnde & apud Ioannē scriptum est: Propterea persequēbantur Iudæi Iesum, quia hoc faciebat in sabbato. Sanauerat enim in sabbato languidum. Iesus autem respondit eis:

¶ Pater meus vsque modo operatur, & ego operor. Breuis sententia, qua & persecutores suos in ius vocabat. Audite Iudæi, alioqui audiant cælum & terra. Dicitis hunc hominem à Deo non esse, qui a sabbatum non custodit, quamobrem & interficere queritis, adeo cæci, adeo rationis expertes, ut huiusmodi opus, opus salutis & requiei, manifestum opus solius diuinæ virtutis, pro transgressione sabbati reputatis. Ipse autem suo iure, & secundum suos natales, se defendit, dicens: Pater meus vsque modo operatur, & ego operor.

¶ Negare non potestis quin pater eius cœlestis vsque modo etiam in sabbatis vestris operatur, oriri faciens solem

POST PENTECOST. 209

solem suum super bonos & malos, & pluens super iustos & iniustos.

¶ Nōne cunctis diebus, nullis festiuitatibus exceptis, ut deus in occidit & viuere facit, percutit & sanat, & quacunque die sabbato apprehenderit hominem dignum morte, quacunque die operatur. peccator in manus eius inciderit, non est sabbatum quod illum possit de manu eius eruere.

¶ Sed nec à substituendis animalium scetibus, vel nutritis dis terræ fructibus non magis sabbato quiescit quā prius ma sabbati vel secunda. Sed nec otiosus sedet in sabbato cœlestis pater, dum vos crudele homicidium contra eius filium pertractatis in sabbato, ut non vos de libro suo de leat, imò peccatum vestrum stilo ferreo in vngue adamantino scribat forti opere, & profunda scriptura, quam in sempiternum nemo deleat?

¶ Palam est ergo, inquit, quia pater meus cœlestis, vsque modo operatur, & q non ita requiritur die septimo ab omni opere, ut cuncta quæ creauit, desinat magis sabbato quā alia die gubernare. Et ego, inquit, operor. Quid enim? Nōne & vos tandem odio filij sui, patrem quoque condemnabitis & persequemini, quia nō vacat ab operibus vitæ vestræ necessarius, vel à gubernatione totius mudi in die sabbati? Et quum filius nō sit minus liber quā pater, quum sit eiusdē naturæ deus cum patre, eiusdemq; substantiæ, cur non etiam sabbati dominus, sit ipse filius hominis? Igitur & ego, inquit, operor in sabbato, quoniam nec minus liber, nec minus sum legitimus patre meo.

¶ His omnibus non obstantibus, adhuc dei filium obseruatis si languidum audeat curare in sabbato, parati mox dicere si curauerit: Nō est hic homo à deo, qui sabbatum non custodit. O serui peccati, ambulantes in equis superbæ, liberòsq; pedites, imò dominum omnis libertatis, & vnicum liberatorem eorum qui seruituti vitiosæ sunt ad stricti, ore mendaci iudicantes, facitote vos in prima vel secunda sabbati opus huic simile. Sed nec vos nec quisquā vestri similis seruus peccati, hoc facere potestis.

¶ Igitur hydropicum solo nutu sanare seruire opus non est. Porro lex scripta de sabbato, non quaecunque opus, sed opus, inquit, seruire nō facietis in eo. Quid igitur ser-
Mat. 23.
L. 23.

DOMINICA XVII.

ui peccati iudicare audetis opus libertatis? Superiora ab inferioribus iudicari fas non est. Nō enim opus dei æquē ut opus seruite dierum vel hominum lege constringitur. **¶** Omne nanque opus trifariā diuiditur. Est enim opus dei, cuius fructus, vita æterna. Est & opus peccati, cui finis, mors. Est opus mercenarii, cuius retributio quotidianum stipendium est. Opus peccati & opus mercenarii rectē verūque seruite opus dicitur. Opus mercenarii, die sacro (quale tunc erat sabbatum, nunc autem prima sabbati, propter domini resurrectionem) non licet fieri. Opus autem peccati, nunquam debet fieri.

¶ Porro, opus huic contrariū, i. opus dei, nullo vnquā die debet omitti. Scriptū est enim: Beati qui custodiunt iudicium & faciunt iustitiam in omni tempore. Quid autem ab opere mercenarii cessandum erat statutis diebus, non magis propter aliquod magnū sacramentum, quā propter serui vel ancillæ refrigerium fuit, dicēte domino per Moysen: Sex diebus operaberis, septimo die cessabis, ut requiescat bos & asinus tuus, ut refrigeretur filius ancillæ tuæ & advena. Quūq; ab hoc opere cessatur, ab opere dei vacare nullatenus conceditur: quia videlicet nec sabbato (si ritē pspicias) ab opere suo vacauit deus. Sic enim scriptum est: Compleuitque deus die septimo opus suum quod fecerat. Quid est autem dei filio hominem ad mortem languentem curare, nisi opus quodammodo imperfectum complere, vel restaurare caducum?

M Quodd autem otium sabbati in venerationem dominicæ diei est translatus, plures ob causas factum est, quatum in domini tamē omnium præcipua, est ipsa domini resurrectio: siquidem prima sabbati (quam dominicam diem dicimus) diem transiit à mortuis dominus resurrexit.

¶ Item propter gentilis erroris abolitionē, qui eundem diem solum habebant sacrum. Quin & tantis diuinarum dispensationum mysteriis dominica dies est consecrata, ut quicquid insigne à domino est constitutum in tertiis,

Dom. dies in huius diei dignitate sit gestum.
quā multi **¶** Est enim prima dies, in qua mundi cœpit exordium,
pliciter in in qua creati sunt angeli, pariter & beatificati, & lucifer
signis. cū angelis suis reprobis ē cœlo deiectus est. Sed & cœli
empyreum

POST PENTECOST. 210

empyreum, & quatuor elementorum materia quā ylē vocant, & tempus ipsum hoc die autore Deo esse coeperunt. Ipso etiam die, id est prima post sabbatum, filij israel egressi sunt de Aegypto. Item, secundum Orosium, eodem die præcepta decalogi in monte Syna à Deo Moy si data sunt. Et secundum Origenem, manna hoc die primum descendit super terram. hoc die Christus dominus noster de virgine natus est, & circumcissus. Hoc die Christus veteris testamēti sanctos eduxit ab inferis. Sed & spiritus sanctus hunc diem suo consecrauit aduentu.

¶ Propter hæc omnia sacra dies dominica pia obseruatione cunctis fidelibus est veneranda. Sed nunc (quod dogne sacrā lenter referimus) vbi iudæi suum inuile sabbatum tridies viola-
tur.
tū simē seruantes, mero otio illud terunt, plerique Christianorum sacros obseruandōsque dies, diuinōque cultui dedicatos, peccatis & diabolo dedicasse videntur. Quū enim cæteris hebdomadæ diebus victum labore quærentes abstinerint à crapula & ebrietate, à cubilibus & impudiciis, à rixis, à contentionibus, ab homicidiis, in his & similibus peragēdis sacris diebus abutuntur, ut meritis verēdū sit, ne & nobis à domino dicatur: Solennitates vestras odiuit anima mea. Vestras inquit, non meas. Sed & illud: Viderunt eam (id est, gentem Christianam) hostes (id est, demones) & deriserunt sabbata eius.

¶ Porro triplex pœna factorum dierum contemptoribus diuinitus infligitur. Prima est temporalis. Puniantur enim ægrotationibus corporū, frustratione laborū, destructione villarum, dicente domino per prophetā: Quia sabbata mea violauerunt vehementer, dixi ego ut effunderem furorem meum in eos, & consumerem eos.

¶ Secundō, puniuntur pœna spirituali, in eo. sc. quodd Deo iustē permittente & diabolo instigante diebus sacris magis quā aliis diebus in peccata grauiā, ut sunt homicidia & offensiones Dei & hominum, præcipitantur.

¶ Tertiā quæ eos manet pœna si non egerint poenitentiam, est pœna æterna, in qua nunquam illis requies dabitur, quia sabbatum, id est requiem domini, contempserunt dominū audire recusantes, qui dicit: Quiescite agere pertinet. Similes sunt illi, qui sabbato ligna colligens, dd ij Dominō

Quā indi-
gne sacrā
dies viola-
tur.
Esa. i.

Tren. i.
Pœna tri-
plex dies
sacros tem-
peranti-
bus.
Ezech. 20

DOMINICA XVII.

Dominus præcipiente lapidibus obruitur. Et quidem ii qui dies sacros peccando violant, quid aliud faciunt, quam qui propriis quibus cremandi sunt incendiis, fomenta conquirit? Quæ enim sunt alia quibus gehenna ignis nutritur fomenta, quam opera mala? Sed de his iam satis.

HOMILIA ALTERA.

Icebat autem & ad inuitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligeret, dicens ad illos. *Luc. 14.*

In hac Euangelicæ lectionis parte traditur à Salvatore ad humilitatis virtutem utilis informatio. Vbi primò appetentia loci superioris arcetur. Secundò, locus nouissimus eligi præcipitur, ibi: Sed quum vocatus fueris. Tertiò, veriusq; horum ratio assignatur, ibi: Quia omnis qui se exaltat, humiliabitur.

¶ Circa primum aduerte, quemadmodum ea quæ hic à Salvatore dicuntur, connectantur ad superiora. Nā qui cerneret dominus legisperitos & pharisæos ad propositā quæstionem respondere, non posse, nec tamen à malicia & inuidia cessare, ad eorum qui inuitati erant exhortationem sermonem conuertit. Attēdebat enim eos improbo studio primos accubitus affectare. Nec tamen illos tantum, sed & nos quid vitare debeamus instruxit. Ad indebitos enim honores profligare, indicat temerarium esse & vituperio dignum.

Ait ergo:

Quum inuitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco.

Beda.

Hæc admonitio Saluatoris ad litteram intellecta, saluterum cunctis præbet documentum, humilitatis virtutem præcipue commendans. Et quidem aperta est hæc admonitio saluatoris, docens humilitatem non solum apud deum, sed etiam apud homines esse laudabilem. Sed quoniam & hanc Euangelista non frustra parabolam vocat, breuiter intueudum est quid etiam mysticè signet.

¶ Nuptias appellari Christi & Ecclesiæ coniunctionem multis scripturæ patet testimoniis. E quibus vnum est: Nunquid possunt filij nuptiarum quandiu sponsus cum illis

POST PENTECOST.

211

illis est ieiunare? Item aliud: Simile factum est regnum eorum lori homini regi, qui fecit nuptias filio suo, & misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias. Tūc enim Deus pariter fecit nuptias suo vnigenito filio, quando diuinam naturam humanæ sociavit in vno supposito, & Deum ante secula fieri voluit hominem in fine seculorum.

Christi & Ecclesiæ nuptiæ. Marc. 2. Matth. 25.

¶ Itaque in incarnatione verbi per quod facta sunt omnia, matrimonium quoddā per indiuisibilem diuinæ & humanæ naturæ coniunctionem factum est. Quod etiam Ioannes testimonio suo confirmat, dicens: Qui habet spūs sanctus est. Manifestum est autem hoc ipsum de Christo & Ecclesia dixisse. Nec aliunde quam ex hoc matrimonio nasci possunt hæredes regni, dicente ipsomet sponso: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnum dei.

Grego. Ho. 38. Ioan. 3.

¶ Huius cœlestis sponsi thalamus, vterus sacrosanctæ & intactæ virginis fuit, vbi suam diuinitatem nostræ humanitati dignanter in vnitatem personæ copulauit, ut dictum est. Ad has nuptias inuitati sunt quicumque titulo Christianismi sunt insigniti. Has ergo nuptias quisquis inuitatus adierit, id est, ecclesiæ membris se fidei gratia coniunxerit, non discumbat in primo loco, hoc est, non se de meritis gloriando quasi cæteris sublimior extollat. Studeat autem iuxta alterius loci parabolam veste nuptiali vestitus, hoc est, virtutum decore coruscus apparere, sed ipsarū habitum virtutum loco deuotæ humilitatis adornet, id est, ut cæteris omnibus sese suā æstimatione postponens, de semetipso humilia sentiat. Porro causam huiusce monitionis subdit, dicens:

Beda.

Ne forte honoratior te sit inuitatus ab eo, & ueniens qui te & illum uocauit, dicat tibi: Da huic locum, & tunc incipias cum rubore nouissimum locum tenere.

¶ Hæc parabola palam nos docet Saluator, ut ab ambitione quorumcunque huius seculi fastum & honorum, & ambitione vel usurpatione cuiuslibet loci superioris abstinemus. Nam hæc de causa Dominum hæc dixisse videtur, per hoc quod in præcedentibus dicitur, intendens quomodo primos accubitus eligerent. Dominus enim videt

dd iij dens

DOMINICA XVII.

Matth. 23. dens phariseorum & legisperitorum insolentiam, & quam improbe ad prima sese loca ingererent, tam in synagogis, prout eis apud Matthæum exprobrat, quam conuiuiis, ut hic pater, doctrinā eis necessariā proposuit humilitatis.

Conuiuia Christi qualia. Talia enim fuerunt vel prandia Domini vel cenar, ut magis in utilitatem animarum, quam in ventris satietatem proficerent. Et qui iam ante docuerat licitum esse etiam sabbato beneficium curationis conferre languentibus, hydropico sanato, nūc etiam ipsis phariseis tetro & abominabili arrogantiae & ambitionis malo laborantibus, humilitatis doctrina salutari mederi nititur.

Isa. 14. Qui enim cum rubore nouissimum locum tenere tandem cogitur, nequaquam obtinuit quod concupiuit, sed magis ambitu honoris, repulsam passus, nil nisi ignominiam acquisiuit. Exemplo est vel Lucifer ille, qui dixit in semetipso: Super astra dei exaltabo solum meum. Sed eo in morte testamenti, similis ero altissimo. Qui cum ignominia sempiterna de caelo lapsus, ad inferna detractus est. Ad hæc, quisquis locum sublimem indignus occupat, nec securus est in ipso nec stabilis: plerumque enim inde elicitur meliore subrogato, ac si ei diceretur: Da huic locum.

Circa secundum principale dicitur:

Sed quum uocatus fueris, uade, recumbe in nouissimo loco, ut quum uenerit qui te inuitauit, dicat tibi: Amice, ascende superius.

Eccl. 3. Hic nouissimus locus eligi præcipitur. Vbi modestiā ambitioni contrariam nobis commendat, ita ut non modo prohibeat ambire primatum, sed etiam ultima uenari doceat. Sed quum uocatus fueris, inquit, uidelicet in ecclesiæ sanctæ societatem, recumbe in nouissimo loco, de temetipso humilia sentiendo: & si forte sis excelsior dignitate, vel nobilitate originis, audi dicentem: Quanto magnus es, humilia te in omnibus, & corā Deo inuenies gratiam.

Noli ergo de tuis vel meritis, vel uirtutibus, vel opibus, vel loco, vel dignitate gloriari, sed omnes te superiores, minimum omnium inferiorēque te puta. Nam tanto pretiosior eris in oculis dei, quanto despectior fueris in

POST PENTECOST.

312

in propriis. Ait psalmista: Humiliatus sum vsquequaque Domine, uiuifica me secundum uerbum tuum, manifeste significans, ita se à Domino posse uiuificari, si de suis ipse uirtutibus humilia sentiret.

Philip. 3. Vbi quoque docemur honore inuicem præuenire, ita ut ne quis semetipsum præ aliis obseruandum putet & uenerandum, sed magis ut docet Apostolus, in humilitate superiores sibi inuicem arbitantes, non quæ sua sunt singuli considerantes, sed & ea quæ aliorum. Idem Apostolus in nouissimo loco recubuit, quando ait: Ego autem sum minimus apostolorum, qui nō sum dignus uocari apostolus, quoniam persequutus sum Ecclesiam dei.

Sed modo diuersum prorsus in conuiuiis, in comitiis, in nuptiis, & cæteris hominū cōuētiis agitur, ubi quisque minimus esse recusat: imò qui uerè paruus vel minimus est, pro maximo cupit haberi. Humilitatem nemo sectatur, omnes honorem quærunt & gloriam uento uariorem.

Ut quum uenerit, inquit, qui te inuitauit, dicat tibi: Amice, ascende superius. Venies dominus quem humilem inuenit, amici nomine beatificans, superius ascendere præcipiet. Quicumque enim humiliauerit se sicut paruulus, hic est maior in regno cælorum.

Potest autem intelligi ut hæc domini sententia etiā in hac uita compleatur, ut is qui in nouissimo loco recubens inuenitur, ueniente domino sublimetur. Quotidie enim dominus suas nuptias intrat, quotidie mores, sedes, habitus conuiuantium diiudicat, & superbos despiciens humilibus sæpe tanta sui spiritus munera præstat, ut eos meritis simul discumbentium (hoc est, in fide quiescentium) cōcordi admiratione glorificet, stupēque in auctoribus sui laudationem prorumpat, dicens: Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui Deus, nimis confortatus est præcipatus eorum.

Qui etiā ad iudicium Dominus tandem ueniens quem cunquē uenerit humilem glorificabit, atque ab infimis ubi sese constituerat, iubebit ad superiora cōscendere. Ita que humilissimi sub potenti manu Dei, ut uox exaltet in tempore uisitacionis. Vnde & bene subditur:

Tunc ex tibi gloria coram simul discumbentibus.

dd iij

Pulchrè

DOMINICA XVII.

Psalm.
Prov. 20.
Gloriam
nunc esse
querenda.

¶ Pulchrè dicit, tunc erit tibi gloria, ne nunc querere incipias quod tibi servatur in fine: quia sicut Salomon ait, Hereditas ad quam festinatur in principio, in novissimis benedictione carebit. Tunc, inquit, erit tibi gloria, ne vide licet si quid boni agimus laudem ab hominibus in præse- ti requiramus. Quisquis enim gloria vitæ præsentis fuerit delectatus, & summam gloriæ quæ in futuro dabitur in præse- ti sibi vendicare voluerit, ille absque dubio vera & sempiterna gloria quæ electis per humilitatem ad supernam patriam tendentibus parata est, sine fine carebit. Cuius causam subiunxit, dicens:

¶ Circa tertium principale dicitur:

Quia omnis qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur.

R ¶ Hic ponitur veriusque (i. tam) humiliationis in futuro, quâ exaltationis causa, seu ratio. Sed dicat aliquis: Nô mox omnis qui se corâ hominibus exaltat humiliabitur, aut qui se in conspectu hominum humiliat, exaltabitur ab eis.

¶ Sed è contrario nonnunquâ qui se vel in apice dignitatis vel in aliena qualibet acquirenda gloria sublevarit, que in fine exaltari non cessat. Similiter & humilis quilibet ac verecundus, in sua qua cõtritus est usque ad vitæ terminum mediocritate, perseverat. Et ideo iuxta veritatis sententiâ, omnis qui se vanè de suis meritis alleuat, à domino humiliabitur. Itaque & si quod in hac sententiâ sua dominus loquutus est in præse- ti vita non fuerit impletum, restat tamen dubio ut in futuro cõpleatur. Tunc videlicet quâdo impij & superbi in inferno cum diabolo & omnibus adhærentibus humiliabuntur, audientes à domino. Ite in præse- ti æternum iusti autè & humiles exaltabuntur, digni quâto audiant sibi dici à domino: Venite benedicti patri mei, percipite regnû, quod vobis paratum est ab origine mundi.

Christi sententia in futuro cõplenda.
Matth. 25.

Humilitas simulata.
Eccle. 19.

¶ Illic igitur exaltabuntur qui se in hac vita verè humiliaverint. Est enim qui nequiter se humiliat, interiora autem eius plena sunt dolo. Quales non pauci sperantur, qui ut cõcupitas promotiones assequantur, quâ non habent simulat & mentiuntur modestiâ & humilitatē, in-

tus

POST PENTECOST.

213

tus autè immoderatis cupiditatibus amplectuntur vanitatē.

¶ Porro vera cordis humilitas in quatuor consistit, quæ sunt: Spernere mundum, spernere nullum, spernere sese. Humilitas vers in 4. Spernere se sperni. Hæc enim mentita humilitas assequi nequaquam potest. Non enim hypocrita mûdum spernit, sed diligit, spernit autem uniuersos, iuxta quod vnus eorum ait: Non sum sicut cæteri homines, raptores, iniusti, adulteri. Sese autem quomodo posset spernere, qui apud se tumens arrogantia, omnibus se præferre? Qui autem se ab omnibus honorari dignum censet, qui fieri posset, ut se sperni non ferat & gerrimēt

¶ Ille ergo & si humilitatem simulet, non tamen nouissimum locum elegit, sed primum, dignus utique qui à deo humilietur. Nam omnis qui de se grandia sentiendo se exaltat, humiliabitur, id est, pro nihilo reputabitur ante deū. Humiles ut amici vocantur. Sed & qui se apud semetipsum humiliat, apud deum pro magno reputatus, exaltabitur: amicus enim vocatur, quia humilis est. Quis autè dei amicos esse magnos ignoret? Ita que audire meretur à domino: Amice (quippe qui & amaris & amas) ascende superius, in præse- ti vita de virtute in virtutem ad maius meritum, & nihilominus ad maius præmium in futuro. Qui enim, ut ait Apost. bene ministraverint, gradû bonum sibi acquirunt. Nam qui humiliatus fuerit, erit in gloria, & qui inclinauerit oculos suos, ipse saluabitur. David inter fratres suos minimus, electione diuina vnctus est in regem Israël. Sed inter hæc elucet exemplum humilitatis electæ virginis genitricis Christi quæ quum se ex omnibus vnam in dei matrem electam audiret ab angelo, non nisi ancillam se computauit, dicens: Ecce ancilla domini, fiat mihi secundum verbum tuû. Et rursum: Respexit, inquit, humilitatem ancillæ suæ. Luc. 1.

¶ Humilitatem enim in omnibus amat dominus, nec quæ quâ recipit sine ea, nimirum quâ ianua sit qua sola ingredi cœlû quisquâ possit. Et quoniam hæc ipsa ianua arcta est, inflati & superbi per hanc intrare nō poterunt. Quâobrem monet Apost. dicens: Obsecro vos fratres ego vnctus in domino, ut dignè ambuletis vocatione qua vocati estis in omni humilitate. Scientes quoniam hæc sicut superbum sequitur humilitas, ita & humilem spiritu suscipiet gloria. Domi-

Dom-

DOMINICA DECIMA OCTA-
VA POST PENTE-
COSTEN.

Accesserunt ad Iesum Pharisei, & in-
terrogauit eum unus ex eis legis doctor,
tentans eum. Matth. 22.

¶ Lectio præsens in tres partes diuidi-
tur. In prima queritur, quod sit maxi-
mum mandatum diuinæ legis. In secun-

da ostenditur, quod dei amore nihil est præstantius, ibi: Et
ait illis Iesus. In tertia docetur, quomodo dominus noster
Iesus Christus non tantus homo est, sed etiam deus, ibi: Co-
gregatis autem Phariseis.

A ¶ Circa primum tria sacer Euangelista describit. Primum
est, Phariseorum ad Christum accessio. Secundum est, v-
nius eorum Christum tentantis peruersa intentio, ibi: Et in-
terrogauit eum. Tertium est, Christum tentantis interro-
gatio, ibi: Magister, quod est.

¶ Circa primum aduertendū est ea quæ lectione cōpre-
hensa sunt, paucis ante domini passionē diebus cōtigisse,
cū iam animo obfirmato Iudæi quæreret Christum inter-
ficere. Quum ergo iam Saducæis resurrectionē mortuo-
rum dissentibus silentium imposuisset, & hoc cognitum
esset Phariseis, qui de mortuorum resurrectione à Sadu-
cæorum opinione diuersum sentiunt (tametsi vtrique, vi-
delicet & Pharisei & Saducæi in Christi persecutione cō-
cordes essent) cōuenerunt in vñ, nec dubiū quin aduer-
sus dominum & aduersus Christum eius. Cōuenerunt, vt
multitudine vincerent, quem ratione superare non pote-
rant. A veritate se nudos esse professi sunt, qui multitudine
se armauerunt. Dicebant enim apud se: Vnus loquatur
pro omnibus, & omnes loquamur per vñ, vt si quidam
vicerit, omnes videamur victores: si autem victus fuerit,
vel solus videatur cōfusus. Accesserunt igitur ad Christum
nō amore, sed odio, neq; vt instrueretur, sed vt tentarent.

¶ Et quidem Iudæi diuersis interrogationibus Christum
sæpē tentantes, sibi quidem acquisiuerunt interitum, no-
bis autem prouiderunt salutem. Nam Christi verba profe-

D. XVIII. POST PENTECOST. 214

gationes
terunt illis ad confusionem, nobis autem ad ædificatio-
nem, quoniam responsus eius vincebatur, & non placat. sed nobis
batur. Nam malicia frequenter quidem vincitur, nūquā prodesse.
autem corrigitur aut placatur.

¶ Pharisei sunt omnes, qui contra veritatem contendūt,
qui non veritatē defendere, sed subuertere festinant. Qui
enim pro veritate contendit, cognita veritate, cōsentit ve-
ritati. Quia autem cognita veritate non cōsentit verita-
ti, manifestum est, quoniam prius non pro veritate, sed cō-
tra veri partem certabat.

¶ Audi igitur homo fidelis, qui contra hæreticum contē Hæretici
dis: Si Pharisei placati sunt, & tu cerrando contra hæreti vt placari
eum, potes eum placare quum viceris. Si autem Pharisei nequeunt
victi quidam sunt, placati autem non sunt, quomodo po-
teris eos placare quum viceris? Nunquid Christo fortior
es? vt quos ille non placauit, tu places? Debuerunt quidē
timere Saducæorum exemplum Pharisei, ne similiter in-
terrogantes & ipsi confunderentur, sed ardens malitia dū
se satiare festinat, non aspiciet rei exitum, sed tantum vt al-
teri noceat, nec parcens sibi. Si Christus neminem antē vi-
cisset, forsitan iusta ratione sperarent posse eum vincere,
à quo nullus est victus. Nunc autem videntes quoniam
quotquot eum interrogare ausi sunt, omnes victi recesserunt,
quid æstimandi sunt isti? Nunquid fortiores quā
cæteri, qui victis omnibus vincere possint?

¶ Sed imprudentiores quā omnes, qui confusi omni-
bus ante se, similiter erubescere non timuerūt. Itaque cū
Christus Phariseos superauerit quidem ratione, sed non
compescuit: quod frenum iniicies tu heretico etiam supe-
rato? Hoc nostris his pensandum est temporibus, quibus
aduersum hæreticos frustra disputatur, eo quod non do-
ceri volunt, sed docere, nec veritati demonstratæ acquies-
cere, sed tantum suos errores pertinaciter defendere cō-
sueverunt. Non ergo disputatione compescuntur, sed am-
plius insaniunt seuiuntque. Attestatur Origenes, dicens:
Proprium est eorū qui mendacij sunt doctores, obmutef-
cere quidem quantum ad rem, non autem tacere, & quum
etiam vix queunt mutire, adhuc tamen non tacent.

Itaque

DOMINICA XVIII.

1. Tim. 2. Itaque cum hæreticis disputare nō expediat, iuxta quod per Apostolum ad Timotheum dicitur: Noli contendere verbis, ad nihil enim vtile est nisi ad subuersionem audientium. Non temerè autem hæreticos idem Apostolus illis duobus: Magis Pharaonis assimilatis, dicens:

2. Tim. 3. Quemadmodum Iannes & Mambres resisterunt Moysi, ita & hi resistunt veritati. Homines corrupti mente, reprobi circa fidem, sed vltra non proficiunt. insipientia enim eorum manifesta erit omnibus, sicut & illorum fuit.

Hæretici Horum incorrigibilitatis vel præcipua causa est, quod iudicem ferre recusant. Quem quum non habeant, quid irremediabile. me bunt, vel à causa quomodo cadent quātumvis iniqui. Scipios enim nequaquā aut iniustos in factis, aut in dogmate falsos vnquam iudicabunt. Apostoli regulam debent & attendere & ferre, videlicet vt duobus aut tribus prophetantibus reliqui iudicarent. Quod si hætenus obseruatum fuisset, vtique iam dudum tot erroribus finis fuisset impositus.

C Secundum, videlicet, vnus eorum (nimirum Phariseorum) Christum tentantis peruersa præsumptio notatur, quum dicitur:

Et interrogauit eum vnus ex eis legis doctor tentans eum.

Christum In quo ostenditur insidiatoris huius Christum tentantis gemina qua tumebat autoritas, quod videlicet & Phariseus vita probatus erat, & legis doctor magisterio honoratus. Interrogauit ergo iste Christum, tentans eum.

Sap. 2. Antiquum Iudaicæ perfidiæ argumentum est, ex diffidentia tentare deum. Tentauerunt, inquit, me patres vestri quadraginta annis. Quorum ergo patres olim deum tentauerant, nunc dei filio tentatione insidiantur. Quem etiam multis modis tentauerunt. Nam primò quidem tentauerunt ipsius diuinitatem, sicut scriptum est: Videamus si sermones illius veri sint, & tentemus quæ ventura sunt illi. Si enim est verus filius dei, suscipiet illū. Et in Euangelio: Salua te ipsum, si filius dei es, descende de cruce.

Luce. 11. Tentauerunt etiam ipsius potentiam, iuxta illud: Et alij tentantes, signum de cælo quærebant ab eo. Sed & ipse cle.

POST PENTECOST.

275

clementiam tentauerunt, quum videlicet adducunt ei mulierem in adulterio deprehensam, & dicunt: Magister, mulier hæc modo deprehensa est in adulterio. Moyses autem præcepit nobis huiusmodi lapidare, tu verò quid dicis? Tentauerunt & eius iusticiam, interrogantes si liceret censum dari cæsari. Similiter & zelum eius erga legem tentabant, interrogantes: Si licet homini uxorem dimittere?

Et quis miretur si filij diaboli patrem suum imitantes, Christum tentauerunt, quum & hunc antè ipse tentasset in deserto? Et licet omnes Pharisei Christo imminerent, tamen (rationibus iam dictis) vnus tantum erat quæstionem propositurus. Vbi Chrysostomus: O Pharisei qui omnia propter homines cogitatis & facitis, primò quidem venientes cum vno vincendi estis per vnum. Putatis tamen, quia & si vno victo, homines non intelligant omnes vos esse victos, nunquid non conscientia vestra non sentiant se esse confusas? Leuis est ei consolatio qui in seipso confusus est quod ab aliis ignoratur. Audiamus ergo Phariseorum antesignanum insidias suas dei filio disponentem. Sequitur:

Magister, quod est mandatum magnum in lege?

Vbi ponitur tertium, Videlicet Christum tentantis interrogatio. Interrogatio sanè minimè friuola, sed præclara, si non ex animo maligno esset profecta. Iure magistrum appellat eum, in quo omnes thesauri sapientiæ & scientiæ dei sunt absconditi, imò qui est ipsa dei sapientia. Vnde & ad discipulos suos loquitur, dicens: Vos vocatis me magister & domine, & bene dicitis. Sum etenim. Verum iste legis doctor magistrum vocat, cuius nō vult esse discipulus. Simplissimus interrogator, & malignissimus insidiator de magno mandato interrogat, qui nec minimum obseruat. Ille enim debet interrogare de maiore iustitia, qui iam minorem impleuit.

Sed dicat aliquis: Quis fieri potuit, vt in tam vtili tamq. magnifica interrogatione Christum tentauerit? Sed accedit tentans, si apponat ille aliquid mandato primo, quasi legem corrigens, vnde occasionem sumere posset ipsum arguendi.

Ex

DOMINICA XVIII.

Mandata
equaliano
esse.

Lib. 2.

1. Cor. 13.

Orig.

Interrogā
tium in
tito.

Ex hac interrogatione id quoque est aduertendū, quod dum ille de magno querit mandato, mandata dei æqualia non esse, idēque nec mandatorum transgressionē culpas esse æquales. Vnde etiam error Ioviniani confutatur, qui omnia peccata esse æqualia putauit. Quem errorem beatus Hieronymus multis sacre scripturæ testimoniis fortiter confutat. Sicut enim boni, nō omnes æque boni sunt, ita & mali, non omnes æque mali sunt, quomodo & sancti non æqualiter omnes sancti sunt, iuxta illud Apostoli: Alia claritas solis, alia claritas lunæ, & alia claritas stellarū. Stella etiam differt à stella in claritate, sic & resurrectio mortuorum. Porro, si tentanti pharisæo dominus non respondisset, consequenter æstimassemus non esse vnum datum alio maius. Quando autem respondit, necessarium sequitur, mandatorum alia magna, mediocria alia, alia etiā esse minora.

Itaque qui tentantes quæstionem hanc domino proponunt, manifestum est hoc eos intendisse, ut ipsum de transgressionē legis conuincerent. Notum enim, præcepta primæ tabulæ maiora esse præceptis tabulæ secundæ. In prima tabula tria præcepta sunt, de quibus erat dubiū quod illorum esset maius. Si ergo interrogatus respondisset maius omnibus aliis esse primum, scilicet, Nō adorabis deos alienos, obiecturi erant, quia veniens Hierosolymā paucis ante dieb⁹, diuinos honores à turbis suscepisset. Quod si secundum præceptum dixisset esse maius, illud scilicet, Non assumes nomen dei tui in vanum, id est, nullā creaturam (quæ vtique vanitati subiecta est) deum appellabis, obiectissent, quoniam dei filius se asserbat, quum esset homo. Si verò tertium mandatum, de obseruatione sabbati maius esse omnibus respondisset, obiecturi eidem erant, quod non seruaret sabbatum.

Sed & ideo dominum hac quæstione pulsabant, cæci, ut ipsum conuincerent ignorantia. Nam, ut dicit Origenes, diu apud illos hac quæstio versabatur, quibusdā præferentibus vnum mandatum, aliis verò aliud. Quæcunque igitur domin⁹ tenuisset opinionem, alterius opinionis fautoribus videbatur ignorans. Sed ipsis ignaris diuinitus factum est, ut illius quæstionis solutio illi referuaretur.

POST PENTECOST.

216

tur, qui quum sit ipse legislator, suorum nouit gradus & ordinem præceptorum. Ipse enim scit cui præcepto nos magis voluit esse obligatos, idēque suum est eam quam condidit legem interpretari.

Magnum autem, inquit Chrysost. & minimum mandatum dicimus, quantum ad dignitatem mandatorum, non quantum ad vtilitatem. Alioqui vtilitas omnium mandatorum vna est, & omnia mandata ita sibi coherent, ut alterum sine altero esse non possit. Ut puta, si interroget te aliquis in ædificatione domorum, quæ pars est melior, dicit fundamentum. Sed quemadmodum ædificatio nō potest esse nisi fuerit fundamentum, ita nec fundamentum esse potest, nisi ædificatio cuius fundamentū dicatur. Ergo fundamentū ædificatione dignius est, nō vtilius. Sicut & caput dignius est quàm mēbra, tamē nec membra sine capite, nec caput sine mēbris. Sic digniores sunt sacerdotes quàm populus, non tamen vtiliores, quia nec populus sine sacerdotibus, nec sacerdotes sine populo esse possunt.

Ita & dignius est hoc mandatum, Diliges dominū deū tuum ex toto corde tuo, quàm illud: Non concupisces: Nō occides: tamen vtilitas vna est. Nam qui diligit deum, ille non occidit, aut concupiscit: qui autem occidit, aut concupiscit, non diligit dominum deum suum. Esse autem minora mādāta dominus manifestat, vbi dicit: Qui autē soluerit vnum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cælorum.

Diliges, inquit, potius quàm timebis, quia diligere maius est quā timere. Minoratio enim culturę dei habet timorem, perfectio autē dilectionem, dicente Ioanne: Perfecta autē dilectio foras mittit timorem. Quandiu enim homo timer deum, non diligit. Quum autem diligere cœperit, iam non eum tantummodo timet, sed etiam amplius diligit. Timere enim, seruorum est, diligere, filiorum. Timor sub necessitate est, dilectio in libertate. Qui in timore seruit deo, pœnam quidem euadit, mercedem autem iustitię non habet, quia inuitus facit bonum propter timorem.

Circa secundum principale dicitur:

Ait illi Iesus: Diliges dominum deum tuum ex toto corde

Questio
est de man
datorū di
gnitate.

Mat. 5.

Amare po
tius esse
quā time
re.

1. Ioan. 4.

DOMINICA XVIII.

corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua.

G Hic ostenditur, quod dei amore nihil est præstantius. Diliges, inquit, dominum deum tuum ex toto corde tuo. Qua responsione sic tentatorem istum dominus reprehendit, ut interrogationis eius fictam conscientiam statim primo responso percuteret, dicens: Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo, id est, non sicut tu, qui deuotionem ostendis in ore, & fraudem meditaris in corde.

Chryso. Non ergo vult deus ut timeatur tantum ab hominibus quasi dominus, sed ut diligatur quasi pater, qui adoptionis spiritum donauit hominibus: quod etiam patuit ab initio creati hominis. Ait enim: Faciamus hominem ad imaginem nostram. Similari autem cõuenit filiis ad patres suos, non etiam seruis ad dominos suos.

Diligere deū ex toto corde. Quid est diligere deum ex toto corde, nisi ut cor tuum non sit inclinatum ad ullius rei dilectionem amplius, quam dei, nec delesteris quasi specie mundi amplius quam dei, non in honoribus, nõ in auro vel argento, nõ in possessionibus aut vineis, non in animalibus aut mancipiis, non in ornamentis aut vestibus, non in filiis aut parentibus aut amicis, sed hæc omnia existimes tibi esse in deo, ut præ his omnibus ames deum. Si autem in aliquo horum amor cordis tui fuerit occupatus, iam ex toto corde non amas deum. Pro quantum enim parte cor tuum fuerit ad aliquam rem, pro tanta parte minus est ad deum.

H Quid est in tota anima diligere deum? Respondetur: Id est, certissimum animum habere in veritate, & firmum esse in fide. Verbi gratia: Didicisti vnum deum ex quo omnia, & per quem omnia. Si intellectus tuus alicuius doctrinæ seductione percussus coeperit dubitare de substantia dei, in tota anima non diligis deum.

Inclatio. Iterum qui putat incantationes aliquid posse, aut auguria aliquid intelligere, aut diuinationes aliquid nuntiare, ille non in tota anima diligit deum. Qui omne bonum credit apud deum, & omnia bona credit esse deum, & extra deum non credit esse bonum, qui omnem virtutem, & omnem sapientiam, credit esse deum, extra deum neque sapientiam esse aliquam credit, neque virtutem, qui credit deum omnia facere, & sine deo nihil posse fieri, ille

POST PENTECOST.

217

ille tota anima diligit deum.

Quid est in tota mente diligere deum? Id est, ut omnes sensus tui qui pertinent ad mentem, deo vacent. Is itaque deum tota mente diligit, cuius intellectus deo ministrat, cuius sapientia circa deum est, cuius cogitatio ea quæ sunt dei tractat, cuius memoria quæ bona sunt recordatur. Cuius autem intellectus quæ dei sunt non intelligit, aut non secundum deum sapit, aut scientia illius vana est & secularis, aut recordatio illius non est bona, aut cogitatio displicens deo, ille non tota mente diligit deum. Hæc post Chrysostomum.

Diligendus autem est à nobis deus cum timore, non I quidem seruiliter (ut iam dictum est) quem etiam charitas fortas mittit, sed filiali, ut semper timeamus ipsius dilectionem offendere, etiam si impune peccare possemus. Omnis enim amans timet, iuxta quod ait quidam.

Res est solliciti plena timoris amor. Diliges, inquit, dominum deum tuum. Ac si dicat: Non modo quia dominus est & deus diliges eum, sed multo magis quia tuus. Est autem tuus creator, tuus gubernator, tuus redemptor, tuus præmiator.

Itaque primo diligendus est, quia creator, & hoc quidem (ut iam dictum est) dilectione filiali. Ipse enim hunc amorē à nobis deposcens, dicit per prophetam: Si ego pater vester, ubi amor meus?

Principalis deus nobis est pater, qui nos de non entibus ad esse produxit, quàm qui nos genuerunt, quàm ipso etiā esse & generare illi susceperint. Et quidem multum illum diligeres, qui amissum oculum aut vitam tibi restitueret; ergo deum ama, qui tibi non habenti, hæc & alia omnia dedit. Et non solum hæc dedit, sed & multis hominem prærogatiuis cæteris creaturis prætulit. Vnde Psalmista cum dixisset: Quid est homo quod memor es eius, addidit: Omnia subiecisti sub pedibus eius.

Ait vir sanctus: Parum ac tibi videretur hoc? Cogita qualem te fecit, nempe secundum corpus egregiam creaturam, secundum animam, imagine creatoris insignem, rationis participem, æternæ beatitudinis capacem. Porro ambo hæc coherere sibi fecit vinculo amabili, artificio in-

Tota mens te diligera deum.

Quid.

Ratio diligendi deū.

Diligendus quia creator.

Mala.

Bernard.

ce com-

DOMINICA XVIII.

comprehensibili, sine spe mutue retributionis. Talem sane te fecit tuus creator, ut suam in te imaginem & similitudinem non amare ipse non possit. Quidni ergo & tu hunc vicissim ames?

K ¶ Secundo, diliges dominum deum tuum, quia ipse tuus diligendus est gubernator, nutritor, conservator. Naturale est hominibus, quia ni hominem illum diligere, qui ei vitæ necessaria gratis & tuus gubernator, benignè ministrat. Deus autem eas quas condidit creaturas, tuis visibus, o homo, tuisque voluit oblectamentis de-feruire.

¶ Diligimus principem qui rempublicam pacificè & vtiliter moderatur, multo magis ergo diligere deum tenemur, qui mundi machinam ad commoditates humani generis per succedentium sibi vices temporum quam optimè disponit. Tamen interdum ad cohibenda vel plectenda hominum peccata, ea que nobis inimica videtur (nempe famem, pestem, bella) ipso permittente sentiamus. Quæ tamen omnia piis conuertit ad salutem. Scimus, inquit Apostolus, quoniam diligentibus deum omnia cooperantur in bonum.

Quia tuus est redemptor. ¶ Tertiò, diliges dominum deum tuum, quia ipse tuus est redemptor. Si quis enim captus à barbaris in vincula coniectus esset, vel damnatus ad mortem, utique diligeret illum qui pro se intercederet, sed amplius diligeret hunc qui insuper illi mitteret qui liberaret. Maxime verò diligendus esset, qui etiam per semetipsum gratis ad ipsum accederet. Sed excelsius dignationis esset & charitatis, si se etiam vel seruituti vel morti traderet pro captiuo. Propter duo prima, id est, creationem & gubernationem, etiam ethnici & pagani tenentur deum plusquam seipsum diligere, qui totum quod habent bonum, ab illo habent. At homo sanctus:

Bernar. ¶ Quantum dilectionis debeo ego deo meo, quem non solum vitæ meæ gratuitum largitorem, largissimum administratorem, pium consolatorem, sollicitum gubernatorem, sed insuper etiam copiosissimum redemptorem, eternum conservatorem, datorem, glorificatorem.

L ¶ Quartò, diliges dominum deum tuum, quia tuus est in futuro glorificator. Quilibet enim propriam vitam diligit, & ad eam

POST PENTECOST.

218

ligit, & ad eam diligit, ut pro eius salute vniuersa que habet quantacunque illa essent, incunctanter expenderet. Diligit homo sanitatem, pulchritudinem, diuitias, potentiam, sapientiã, virtutem, honorem, & amicitiam: hæc enim sunt bona hominis.

¶ Ille igitur amplius quàm hæc omnia est diligendus, à quo & in quo sunt bona nostra vniuersa, nempe vita sine mortalitate, sanitas sine infirmitate, pulchritudo sine deformitate, diuitiæ sine paupertate, potètia sine debilitate, scientia sine ignorantia, virtus sine malitia, amor sine discordia, procul omni suspitione amicitia, honor sine inuidia. Sed vel ex hoc vno intellige quàm sit tibi amabilis dominus deus tuus. Quum enim verècundum sit, ut aliquis se ab alio amari deponat, tantus est erga te amor dei, ut se à nobis (qui fragiles & inutiles ei sumus) præcipiat amari. Vnde ait Augustinus: Quid tibi sum ipse, ut amari te domine iubeas à me, & nisi faciam, irascaris mihi, & mineri ingentes miseria: Paruane iniuria ipsa est, si non amem te, inò maxima. Scriptum est enim: Nunc audi Israel (plurima dei beneficia commemorauerat,) quid dominus deus tuus petit à te, nisi ut timeas dominum deum tuum, & ambules in viis eius, & diligas eum ac seruias domino deo tuo in toto corde tuo, & in tota anima tua, custodiasque madata domini, ut bene sit tibi? En domini dei tui cælum est, & cælum cœli, terra, & omnia que in ea sunt, & tamen patribus tuis conglutinati sunt dominus & amauit eos, diligitque semen eorum post eos, id est, vos de cunctis gentibus. Ama itaque, inquit, dominum deum tuum, & obserua præcepta eius. Hunc sui amorem in nobis dominus & probat & remunerat.

¶ Probat dupliciter, videlicet præcepti iniunctione, & tentatione. Quum enim nos ad sui dilectionem innumeris beneficiis obligauerit, suis nos præceptis probat, num ipsum amemus, nec ne. Si enim diligimus, utique præcepta eius contemnere non possumus, sed ea & amamus & seruamus: sin autem, utique conuincimur, quia non amamus. Vnde ipse ait: Qui non diligit me, sermones meos non seruauit. Et iterum: Si diligitis me, mandata mea seruauit. Hinc & beatus Ioannes ait: Qui dicit se nosse deum, &

Est præmiator.

1. Confess.

Deut. 10.

Deut. 11.

Amorem sui deus in nobis et probat.

Ioan. 14. 1. Ioan. 2.

et ij man.

DOMINICA XVIII.

mandata eius non custodit, mendax est. Quod si deum nō nouit, quomodo poterit diligere quem non nouit?

*Tentatione
nos probat
Tob. 12.
Luca. 8.* ¶ Probat etiam sui dilectionem in nobis tentatione. Vnde ad Tobiam dictum est ab angelo: Quoniam acceptus eras deo, necesse erat, ut tentatio probaret te. Sunt enim qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. Et hi sunt qui radicem veræ charitatis non habent. Qui enim deum verè diligit, quo plura illius amore patitur, eo diligit amplius. Exigui ignis flamma vento extinguitur, quo ignis validus amplius excitatur. Est enim (ut ait Sapiens) amicus secundum tempus suum, & non permanebit in die tribulationis. Porro amicus, si permanferit fixus, erit tibi quasi coequalis.

*Simile.
Eccl. 6.* ¶ Quoad alterum (videlicet quod probat dilectionem dominus remunerat) per beatum Iacobum dicitur: Beatus vir qui suffert tentationem, quoniam quum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromisit deus diligentibus se. Ecce ingens dilectionis remuneratio, videlicet incorruptibilis corona regni, sicut scriptum est: Accipiet regnum decoris, & diadema speciei de manu domini. De qua rursus dilectionis remuneratione & premio Apostolus Corinthiis scribens dicit: Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit deus his qui diligunt illum. Vnde & alio loco dicit: De reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi dominus in illa die iustus iudex: non solum autem mihi, sed & his qui diligunt aduentum illius.

*Dilectio
dei ut in-
docibilis.
Orige.* ¶ Quod si aliquis querat, quomodo acquiratur diuina dilectio, Respondetur, quia amor dei indocibilis est. Neque enim cadit sub arte. Nam sicut videre lucem, amare parentes, nemo vnquam didicit, ita diuinæ dilectionis semina-ria naturaliter in nobis sunt sine doctrina.

*Lib. 1. So-
liloqui.* ¶ Ait beatus Augustinus: Deus quem amat, omne quod potest amare, siue sciens, siue nesciens. Quæ sententia profundè est cogitanda. Nullus enim amat nisi quod vel verè bonum est, vel bonum sibi videtur. Deus autem est omne bonum.

Boëtius. ¶ Et licet veri boni (quod utique deus est) naturaliter sit mentibus hominum inferta cupiditas, ad falsam tamen de- uium

POST PENTECOST.

219

uius error abducit, à quibus nisi auulsi fuerint, dei amorē nequeunt admittere. Nam quum proprius diuinæ dilectionis locus sit cor humanum, quum alienus amor illud occupauerit, diuino amoris locus nō est. Vnde dicitur per Prophetam: Coangustatum est stratum, ita ut alter decedat, & pallium breue est, utrunque cooperire non potest. Esai. 28.

*Vbi diui-
na dilectio
mi locum nō
est.
Esai. 28.* Quomodo enim simul esse possent auaritiæ cupiditas, & dei charitas? Nemo potest & deum & pecuniam amare. Mat. 23.

Luc. 12. Nam ubi abundat iniquitas, charitas refrigescit. *Ignis in altari.*

Luc. 6. ¶ Porro ignem dilectionis dei filius venit mittere in terram, & voluit vehementer accendi. De quo igne figuraliter in lege mādante domino dicitur: Ignis in altari meo semper ardebit, quem nutriet sacerdos manē subiiciens ligna per singulos dies. Altare dei verum & viuum, est cor fide- le: ignis in eo ingiter nutriendus, dei amor est. Porro quis- quis in hoc altari alienum amorem, quasi ignem propheta- num subiicit, cœlestem diuinumque ignem prorsus extin- guit. Quid autem per hoc mereatur, exemplo sui exitij doceat Nadab & Abiū filij Aaron sacerdotes, qui alienum ignem offerentes, mortui sunt coram domino.

Luc. 10. ¶ Quum autem nemo cum charitate damnetur, sed nec sine charitate saluetur, queri posset, quibus signis chari- tas hominis innotescat. Sed nulla sunt signa quæ huius rei plenam faciant certitudinem, sicut scriptum est, Nescit homo utrum amore vel odio dignus sit. Obstat enim affectus naturalis charitatis, qui cum infusa charitate tantam habet multitudinem, ut nemo inter hanc & illam plene possit discernere. Sunt tamen signa quædam quæ de vera dei dilectione probabilem faciunt cōiecturam. Quorum vnum est, peccati detestatio & euitatio. Caut enim omnis amicus ab eo quo amicum offendit, & quo eius amicitia amicitiam. Igitur qui diligit dominum, odite malum, id est peccatum. Et discedat ab iniquitate omnis qui inuocat nomen domini.

*Diuine in
nobis dile-
ctionis si-
gna.* ¶ Secundum signum est, prompta & sedula boni operatio. Quisquis enim verè diligit, illa operatur per quæ amicum retineat, amicitiamque confirmet & augeat. Probatio enim dilectionis, exhibitio est operis. Nunquam Dei amor est otiosus, operatur enim magna si est. Si autem o- perari

Grego.

DOMINICA XVIII.

perari tenuit, amor non est.

I. Ioh. 4. ¶ Tercium signum est, proximorum dilectio, propter dei imaginem que in illis est, qualescunq; tandem hi fuerint, siue improbi, siue probi. Non enim fas est imaginem regis odire, contemnere, inhonorare, etiā si non nisi in vili materia est expressa, quoniā imago regis est, in qua rex ipse vel contemnitur, vel honoratur. Porro in homine peccatore est imago dei, sed eo schemate quasi sit imago regis carbone deliniata in pariete, nec tamen propter hoc fas est, hanc conspurcare. Ait discipulus quem diligebat Iesus: Si quis dixerit, quoniam ego diligo deum, & fratrem suum odit, mendax est. Et iterum: Qui nō diligit fratrem suum quem videt, deum quem non videt, quomodo posset diligere? **Ibidem.** ¶ Quartum signum est, & quantum malorum perpessio. Unde per Apostolum dicitur: Quis nos separabit à charitate Christi? Tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius? Et quidem signum hoc diuini amoris vehementer est significatiuum. Omnia enim quantumuis dura aut immania, leuia & quasi nulla facit amor. Bene ergo dictum est à saluatore ad legis doctorem de magno in lege mandato interrogantem: Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua; Nec ait, cognosces, sed diliges, quoniam cognoscere deum non solum bonorum est, sed & malorum. Nam & demones ipsi credunt & contremiscunt. Non autem vel crederent vel contremiscerent, nisi cognouissent. Residuum Evangelicæ lectionis alteri hominibus reſeruetur.

HOMILIA ALTERA.

Oc est maximum, & primum mandatum.

H. Matth. 22.

¶ In hac euangelicæ lectionis parte dicendum est, Primò de magno mandato dilectionis dei, & proximi. Secundò, de sublimi atque adoranda diuinitate Christi, ibi: Congregatis autem Pharisæis.

¶ Circa primum tria sunt consideranda. Primum est, mandatum de dilectione dei. Secundum est, mandatum de dilectione proximi, ibi: Secundum autem simile est huic.

POST PENTECOST. 220

huic. Tertium est, completum totius diuini mandati, ibi: In his duobus mandatis.

¶ Circa primum aduerte, mandatum dilectionis dei dupliciter in litera commendari. Primò, commendatur à magnitudine. Secundò, ab ordine.

¶ A magnitudine commendatur, dicente domino hoc mandatum omnium esse maximum. Nihil enim magis arduum, magisque perfectum potest mortalis homo, quam ut deum ex toto corde, & in tota anima, & in tota mente amando, semetipsum totum illi per amorem offerat & eo signet, quemadmodum martyres Christi fecerunt. Sed & ideo mandatum hoc maximum est omnium, quoddam nihil aliud vsque adeò obligamus, quantum ad hoc vnum. Nam alia dei mandata idcirco nos obligant, quoddam finem eorum impletionem deum (ut dictum est) non possumus diligere. Cætera enim mandata propter illud sunt, & ad ipsum ordinantur. Rursus mandatum hoc maximum est, eo quoddam grandia, imò maxima facit hominem hilariter & promptè operari.

¶ Maius est enim deum eo modo quo dictum est, diligere, quam loqui linguis hominum & angelorum, quam propheta, quam omnium habere scientiam, & omnia nouis se mysteria, quam fidei magnitudine montes transſerre, quam omnes facultates suas in cibos pauperum distribuere, sed & quam tradere corpus suum ut viuū ardeat. Hæc enim omnia & si quæ sunt alia, transcendit charitas, ut meritis dixerit Augustinus: Solus amor est, qui nomen difficultatis erubescit. Nam re vera, amanti nihil difficile.

¶ Denique maximum est dilectionis dei mandatum, quia maximum ei à deo post hæc vitam paratum est præmium, dicente Propheta: Oculi non viderunt deum absque te, quæ præparasti expectantibus te. Vbi Apostolus Paulus habet: Diligentibus te. Quin nulla virtus æternæ beatitudinis præmium expectat, nisi sola dilectio.

¶ Secundò, commendatur idem dilectionis dei mandatum ab ordine. Quum enim dixisset dominus mandatum hoc esse maximum, mox adiecit, & primum, non quidem hoc ordine scripturæ, sed virtutis dignitate. Charitas enim est virtutum omnium prima atque præcipua, sine qua

Mandatum
omnium
maximum.

Quantum
sit deum
diligere.

Esaie. 64.

1. Cor. 2.

Dilectio
mandatum
primum
Orige.

DOMINICA XVIII

qua nulla virtus est virtus ante deum. Item ideo est hoc primum mādātum, quia deus à nobis primò amorem deposcit. Amor enim est primum donum, vnde nec quicquam virtutis aut boni operis offerre deo possumus, nisi primum charitatis munus dederimus. Omnes enim virtutes continent in se charitas. Sicut enim deus in se continet omne bonum, sic charitas ipsa virtutes vniuersas. Hæc virtus in terris nos maximè sanctificat, & in cælo maximè beatificat. Nempe secundum quantitatem seu gradum habitæ charitatis in via, dabitur gradus beatitudinis & felicitatis æternæ in patria.

Beda. ¶ Primum ergo omnium & maximum mandatū est, cognitio atque confessio diuinæ unitatis, cum executione bonæ operationis. Bona autē operatio in dilectione dei & proximi perficitur, quam breuiter aliis verbis cōmendat Apostolus, dicens: In Christo enim Iesu neque circūcisio aliquid valet, neque præputium, sed fides quæ per dilectionem operatur.

Galat. 3. ¶ Itaque huius tam eminentis tamque necessariæ virtutis utilitates consideremus. Primò enim affert secum peccatorum omnium remissionem, dicente Christo de ea quam absoluit à peccatis: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Hinc etiam per Salomonem dicitur: Vniuersa delicta operit charitas. Cui consonat penè iisdem verbis beatus Petrus, dicens: Charitas operis multitudinem peccatorum.

Luc. 7. ¶ Secundò, affert secum omnis laboris alleviationem. Si enim tantum potest carnalis amor, ut huiusmodi amatores in iis quos amoris gratia subest laboribus & periculis reddat indefatigabiles, quāto ampliores in operibus bonis vires cōfert amor dei? Versū enim est illud: Vbi amor, nō labor, sed sapor. Vnde & dominus ipse: Iugum, inquit, meum suauē est, & onus meū leue. Leue est enim iugum domini, quod nō solum non onerat, sed & portat.

Mat. 11. ¶ Tertiò, charitas operatur in hominē omnium tēporaliū rerum despectionem. Siquidem gustato spiritu, despicit omnis caro. Et quum omnium malorum radix sit cupiditas, hæc per dei dilectionem extincta, cætera vicia succisa radice mortificata fathiscunt. Attende similitudinē.

Nux

POST PENTECOST. 211

Nux æstiuī solis radiis matura effecta, quum iam eius nucleus ad legitimam peruenit dulcedinem & quantitatem, corticem sponte exuit proliquitque. Quid autem sunt terrena omnia, nisi quædam corporis indumenta, & quasi quidam cohærens hominī cortex? Hunc corticem dei amor (vtique nucleus omnium longè dulcissimus) quū in mente succreuerit, ipōte ponit. Scriptum est dicēte Salomōne: Si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione, quasi nihil despiciet eam. *Can. 8.*

¶ Quartò, dei amor operatur operum nostrorum sanctificationem. Quicquid enim is qui dei amore diues est cōgitat, loquitur, operatur, vel patitur propter illum, gratum acceptūque est, ac tādē æternæ beatitudinis præmio remunerandum. *Charitas et hominis opera sanctificat*

¶ Proinde, quemadmodum cuiuspiam elegantis picturæ colores absente luce neminem oblectāt, & prorsus nullā habent gratiam, quia latent in tenebris, qui superueniente lumine grati sunt intuentibus, ita nec quæcunque hominibus bona opera, quantumuis apud homines iusta, quantumuis religiosi, quantumuis laudati, sine lumine gratiæ celestis, sine dei dilectione facta, nec cognita, nec grata sunt ante deum, de numero virginum satuarum est lampadem quidem habens, sed quia non habet oleum, lampas eius exstinguitur, auditurus & ipse: Amen dico vobis, nescio vos. Verū qui manet in me, inquit, & ego in eo, (nimirum per dilectionem) hic fert fructum multum. *Matt. 25. Ioan. 15.*

¶ Insuper & omnem qui fert hoc modo fructum, celestis purgat agricola, ut fructum plus afferat.

¶ Quintò, confert hominī bonorum omnium participationem, quam vtique pro magno desiderabat, qui ait: Participiceps ego sum omnium timentium te, & custodientium mandata tua. Sanè quemadmodum viuī corporis sanguis membrīs omnibus eiusdem corporis est communis, ita etiam quotquot vinculo sanctæ dilectionis colligantur, spiritualia bona communia inter se habent. Verū, sicut membra vel emortua vel abscessa huiusmodi communicationem minimè recipiunt, ita nec ii qui vinculo dilectionis non vniuntur, hanc quæ dicta est, recipiunt participationem.

¶ Sextò,

DOMINICA XVIII.

¶ Sexto, confert omnium tam bonorum quàm malorum in bonum cooperationem, dicente Apostolo. Scimus quoniam diligentibus deum omnia cooperantur in bonum. Si omnia ergo tam diuersa quàm prospera, tam ignominia quàm gloria, tam paupertas quàm abundantia, tam solatium ab amicis quàm afflictio ab inimicis, tam ægrotudo quàm sanitas, tam mori quàm viuere, omnia hæc & si quæ sunt alia diligentibus deum, cooperantur in bonum.

¶ Ad hæc ut dicit Augustinus, totam magnitudinem & latitudinem diuinorum eloquiorum secuta possidet charitas, qua deum proximumque diligimus.

¶ Si ergo non vacat omnes scripturas sanctas perscrutari, omnia inuoluta sermonum euoluere, omnia scripturarum secreta penetrare, tene charitatem ubi pendet omnia, ita tenebis quod ibi didicisti. Ille itaque tenet & quod latet, & quod patet in diuinis sermonibus, qui charitatem tenet in moribus. Et hoc est illud, Breuiarium sermonem faciet dominus super terram.

¶ Circa secundum, id est, mandatum de dilectione proximi, subditur in littera:

Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum sicut teipsum.

D ¶ Notandum est hic, secundum Marcum, quoddam quomodo iam dictum est modo Christo legisdoctore respondisset, ait illi: Bene magister in veritate dixisti, Quia vnus est deus & non est alius præter eum, & ut diligatur ex toto corde, & ex toto intellectu, & ex tota anima, & ex tota fortitudine, & diligere proximum tanquam teipsum, maius est omnibus holocaustis & sacrificiis.

¶ Ex qua responsione Scribe ostenditur grauem sepe inter scribas & phariseos questionem fuisse versatam, quod esset mādātum maximum siue primum diuinæ legis, quibusdam hostias & sacrificia laudantibus, alij verò maiore autoritate fidei & dilectionis opera præferentibus, eo quod plurimi patrum ante legem absque omni victimarum & sacrificiorum consuetudine, ex fide tantum quæ per dilectionem operatur, placuissent deo, summique apud ipsum fuissent habiti, nemo autem ynquam absque fide ac dilectione

Beda.

Questio inter Iudæos versata

POST PENTECOST.

222

dilectione per holocausta solum & sacrificia Deo placuisse inueniretur. In qua sententia scriba iste etiam se fuisse declarauit. Vbi subdit Marcus: Iesus autem videns quoddam sapienter respondisset, dixit illi: Non es longè à regno dei. Non longè fuit à regno Dei, quia sententiæ illius quæ non ui testamenti & Euangelicæ perfectionis est propria, fautor extitisse probatus est.

¶ Sed hic inquirendum est, quomodo in præsentī lectione dicat Matthæus, quoddam Scriba hic, siue legisdoctor (ut ipse appellat) tentando Dominum de mandato primo siue maximo interrogauerit, quem secundum Marcum (ut patuit) Dominus non longè esse à regno Dei asseuerat, quomodo constet eos qui tentando sapientiam quærun, hæc inuenire non posse, ideoque nec regni celestis quæ sapientibus solum panditur, appropinquare ianux.

¶ Dicit enim scriptura: Et in simplicitate cordis quærite illud, quoniam inuenitur ab iis qui non tentant illud. Sed re vera tentaturus dominum adit, audito autem ipsius responso correptus mox ad pietatis gratiam rediit, & quem prius tentando decipiendum putabat, postmodum amplectendo cognouit esse sequendum.

¶ Simile aliquid accidit ministris phariseorum, qui missi fuerant ut Dominum comprehensum adducerent. Quum enim hunc in templo docentem paulisper audissent, verborum ipsius gratia & virtute compuncti, vacui redierunt. Interrogati autem quare non adduxissent eum, responderunt: Nunquam sic loquutus est homo, subaudiendum est, sicut homo iste est loquutus.

¶ Sed ad litteram est redeundum. Secundum, inquit, mandatum simile est huic, videlicet: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Vbi mandatum de dilectione proximi dupliciter commendatur, ex ordine videlicet, & similitudine ad primum.

¶ Post primum enim, id est, de Dei dilectione mādātum, secundum ab illo est de proximi dilectione. Post creaturam enim secundo loco est creatura. Est & primo mandato simile: Tum quia vtriusque est de dilectione, imò secundo beatus Augustinus, eadem charitate diligitur Deus & proximus: Tum quia vnum ad aliud cōsequitur, secundum primum.

Questio.

Sap. 1.

Solutio.

Ioan. 7.

E.

Similitudinis ratio.

Lib. de tri.

DOMINICA XVIIIL

primum. Qui enim diligit Deum, diligit & proximum, quoniam imago Dei est homo. Tum, quia secundum Hilarium eandem cum primo illo de Dei dilectione mandato expectat retributionis mercedem.

Chryso.
Proximus
noster,
Christus.
¶ Deinde ponit ipsum mandatum, dicens: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Quis autem proximus noster nisi Christus, qui suscipiens carnem nostram, factus est nobis proximus, sicut in illa parabola ostendit, quum dixisset legisperitus: Et quis est meus proximus? introduxit hominem a latronibus vulneratum, & a sacerdote despectum, a Samaritano autem receptum, qui est ipse Christus. Qui verè proximus noster esse probatur, quia fecit nobis misericordiam.

1oan. 17.
¶ Quoniam ergo pharisæi sciebant quidem quod esset mandatum magnum in lege, & tentantes interrogabant, volens ostendere quia non sufficeret eis solius Dei patris agnitio ad salutem, non solum dixit, Diliges dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, sed addidit: Diliges proximum tuum sicut teipsum, qui utique erat ipse. Alioqui si ad solam interrogationem eorum respondisset, sufficeret dicere: Diliges Dominum Deum tuum, & non adderet, Et proximum tuum sicut teipsum, secundum quod alibi dicit: Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Iesum Christum. Et vide quia non dixit, Cognosces dominum Deum tuum, sed, Diliges: quoniam cognoscere verum Deum, penè proprium est humanæ naturæ: diligere autem eum, religio cordis est & recti. Et quicumque dilexerit Deum ex toto corde, non est possibile ut non perveniat ad filij eius agnitionem, id est proximi. Ipsa enim dilectio Dei quæ in eo habetur illuminans eum, præstat ei ducatum, ut post patrem cognoscat & filium. Si ergo Christum deum & hominem proximum nostrum agnoscimus, præceptum de huius dilectione simile est priori de Dei dilectione mandato, & ipse enim deus est.

¶ Si autem proximi nomine hominem quicumque simpliciter accipimus, præceptum de ipsius dilectione etiam idcirco priori illi præcepto simile est. Qui enim hunc rectè amat, quid aliud quàm dei imaginem in ipso amat? Amat

POST PENTECOST. 223

Amat enim hominem, quoniam Dei imago homo est.

¶ Proinde, sicut rex in sua imagine vel contemnitur, vel iam dictum est, vel honoratur, sic & deus in homine vel diligitur vel oditur. Non potest hominem odire qui deum amat, nec potest deum amare qui hominem odit, sicut ait Ioannes Apostolus: Qui dicit se diligere Deum, & non diligit fratrem suum, mentitur. Si enim fratrem quem vides non diligit, Deum quem non vides, quomodo potes diligere? Quis honorat regem & contemnit eius imaginem? Aut quis honorat imaginem, & authorem contemnit imaginis?

¶ Itaque si queritur quis nobis simpliciter proximus est? Itaque si queritur quis nobis simpliciter proximus est? Respondetur: Nomine proximi intelligitur vel cui præbendum est, vel à quo nobis præbendum est misericordiae officium. Hoc est dicere: Omnis ille nobis est proximus, vel cui nos possumus benefacere, vel qui nobis benefacere potest. Itaque exclusis demonibus & damnatis animabus, nempe quibus nec ipsi possumus benefacere, nec illi nobis, non modò mortales vniuersi qualescunque tandem hi fuerint, sed etiam angeli sancti, & beatæ cum Deo animæ proximi nomine censentur. Hos sicut nos ipsos iubemur diligere, quia illis bonum vitæ æternæ sicut & nobis velle & optare tenemur. Nam quatum ad eos qui adhuc viatores sunt, siue boni sint siue mali, siue propinqui, siue longinqui, siue amici, siue inimici, quoniam vel nos illis vel illi nobis possunt benefacere, quis dubitet hos omnes nobis esse proximos?

¶ Quum autem dicitur, Qui non odit patrem & matrem, & uxorem & filios, & fratres & sorores, non potest meus esse discipulus, de vitiis horum, & pro quanto nobis in obsequio creatoris obstitunt, accipiendum est (quæ nimirum in eis sicut & in nobis ipsis odire tenemur) non de eo quoddà à Deo conditi sunt, cui sicut & nobis vitam æternam velles (ut iam dictum est) & optare debemus, sicut & nobis ipsis. Hoc enim est hos diligere sicut semetipsum. Sed vide quomodo teipsum diligas. Audi dicentem: Ad hoc quilibet debet seipsum diligere, ut sic operetur, quatenus deum diligat toto corde, tota anima, tota mente sic utique & proximus diligendus est. Et hæc quidem proximo in corde

DOMINICA XVIII.

corde nostro & intrinsecus debemus.

Quid ex-
trínsecus
proximo
debemus.
Galat. 6.

Vt proxi-
mum erra-
ta paria

1. Ioan. 3.

Pia de pro-
ximo dilectio.

Bernardus

¶ Sanè extrinsecus si causa requirat, nonnulla proximis debemus (nempe quæ nobis ab illis exhiberi deposcimus) vt hos sicut nos ipsos amare probemur. Primò enim debemus proximis supportatione infirmitatis, iuxta quod Apostolus docet, dicēs: Alter alterius onera portare, & sic adimplebitis legem Christi. Nempe qui omnium nostrum imperfectiones & peccata portauit in corpore suo super lignum, & vsque adhuc magna sua patientia & lōganimitate portare nō cessat. Quin etiam & tu quia in multis es ab aliis supportandus, & ipse alios ferat oportet.

¶ Debemus autem alterutrorum improbitates & onera portare, non vt illorum peccatis consentiamus, aut quomodolibet eos foueamus in crimine, sed vt per charitatē proximorum imperfectiones quas ab illis tollere non possumus, supportemus. Quicquid enim proximis (eorū huiusmodi infirmitates supportantes) exhibemus, hoc tantum sibi impensum Christus reputabit, quum dicet: Infirmitas fui, & visitastis me.

¶ Secundò, debemus ei quem sicut nos ipsos diligere iubemur, leuamen suæ necessitatis, & hoc quidem si facultas superpetit. Vnde per Apostolum Ioannem dicitur: Qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suū necessitatem habere, & clausit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo?

¶ Tertiò, debemus ei doctrinā veritatis. Talis enim elemosyna spiritualis est, & spiritui proximi nō perituræ carni impenditur: eo præstantior illa quæ carnalibus proximi necessitatibus impenditur, quo immortalis anima morituro corpore melior est.

¶ Quarto, debemus ei iudicium benignitatis, id est, piam in dubiis rebus quas apud ipsum cernimus, diiudicationem, vt nequaquam in malam partem distorqueamus, quæ non malè fieri possunt. Sic enim & nostra cupimus ab aliis iudicari.

¶ Caue igitur serue dei, vt quos imitari non vis, damnare videaris. Caue alienæ conuersationis esse aut curiosus explorator, aut temerarius iudex, etiam si quid perperam actū deprehēdas, nec sic iudices proximū, magis aut excusa

POST PENTECOST.

224

cusa intentionem, si opus non potes. Pensā ignorantiam, puta casum, cogita surreptionem. Quòd si omnem omnino dissimulationem rei certitudo recusar, suade nihil omni- nus tibi, & dicito apud te: Vehemens nimis fuit illa tentatio, quid de me fecisset, si accepisset in me simile potestatem? ¶ Circa tertium, videlicet complementum totius diuini mandati, dicitur:

In his duobus mandatis uniuersa lex pendet & propheta.

¶ Quid est aliud hoc dicere, quàm quod per Apostolum H dicitur, Finis præcepti charitas? Lex enim præcepta, præmia, & pœnas in his duobus fundat mandatis.

¶ Prophetæ verò circa eadem præcepta exhortationes, comminationes, & promissiones denuntiauerunt. Quòd autem in obseruatione istorum duorum præceptorum tota lex impletur, manifestum est intuenti.

¶ Qui enim diligit proximum sicut semetipsum, nec oeci *Omnium mandatorum in vnam colle-* dit hunc, nec eius coniugem, aut opes tollit, neque de illo derogandi gratia mentitur. Nā sicut odium omne malum suggerit, sic dilectio suadet omne bonum. Si autem in mā-

dato istius geminæ dilectionis tota lex impletur, ergo is *Alia.* qui circa hanc dilectionem de hinc, quæcunque alia secū dum legem facit, vel facere videtur, nil aliud quàm focus & fictio sunt. Vnde Apostolus, sicut paulò ante citatum *Galat. 3.* est: In Christo Iesu, inquit, neque circuncisio aliquid valet neque præputium, sed fides quæ per charitatem operatur. Hinc fides & dilectio meretricum & publicanorū, *Matth. 21.* omnibus Phariseorū iustificationibus iudice Christo in Euangelio, præferuntur.

¶ Circa secundum principale dicitur: Congregatis autem Phariseis interrogauit eos Iesus, dicens: Quid uobis uidetur de Christo, cuius filius est?

¶ Hic docemur quòd dominus noster Iesus Christus non tantum homo est, sed etiā Deus. Vbi duo sunt cōsideranda. Primū est, Christi salutaris interrogatio. Secundū est, Phariseorū obmutescētū ad propositā interrogationē negata responsio, ibi: Et nemo poterat ei respondere verbum.

¶ Circa primum aduerte, quemadmodū Pharisei qui ad I ten-

DOMINICA XVIII.

tentandum dominum Iesum fuerant congregati, & ipsum qui veritas est, interrogatione fraudulenta capere nitebatur, occasionem præbuerunt confutationis suæ. Interrogatur de Christo, cuius filius sit. Interrogatio Iesu magnopere nobis proficit confutandæ perfidiæ Iudæorum. Ipsi enim Christum venturum purum fore hominem ac sanctum de stirpe David consentientur nasciturum.

Chrysost. Sed conuincendi erant prophetico testimonio Christum non modò esse hominem de stirpe David, sed etiam deum. Christus autem nec manifestè poterat dicere se esse deum, sed nec tacere. Dicere enim nõ poterat, ne occasionem hinc Iudæi blasphemæ rapientes, amplius insinarent. Tacere autem nõ poterat veritatem, qui (ut ipse ait) adhuc natus est & venit in mundum, ut testimonium perhibeat veritati. Ideo talem eis interrogationem proposuit, quoniam eo tacente ostenderet eis Christum non modò hominem esse, sed etiam Deum.

Iudæorum de Christo error duplex. Theoph. Geminus enim error Iudæi Christo præsentem tenebant, quia & quem conspicuum sibi quæ præsentem cernebant, cæcæ mente cognoscere noluerunt. & quia (ut dictum est) Christum quem errore vano decepti venturum adhuc putant, nequaquam deum, sed hominem purum fore contendunt. Quamobrem quanvis ad passionem Dominus in breui esset iturus, propriam tamè prædicat deitatem, nec tamen hoc incautè aut arroganter, sed modeste. Quærit enim ab eis quid eis de Christo promisso quem venturum expectauerant patres eorum, videretur, & cui foret filius vocandus. Sequitur:

Dicunt ei: David.

K Et rectè quidem etiam Euangelio attestante. Liber, Matth. 3. Christus ut sonat testimonium angeli loquentis ad virginem quæ hæc filius David erat paritura & dicentis: Dabit ei dominus deus sedem. David patris eius iuxta quod à domino ipsi David etiam interpolito iurciurando fuerat longè antè promissum, sicut scriptum est: Iurauit dominus David veritatem & nõ frustrabitur eum, de fructu ventris tui ponam super sedem tuam. Vnde & alio loco pollicetur & dicit: Ecce dies veniunt dicit dominus, & suscitabo David germen iustum.

POST PENTECOST. 225

& regnabit rex & sapiens erit, & faciet iudicium & iustitiam in terra. Quod hoc ad literam de Christo sit dictum, sequentia manifestant. Sequitur enim: In diebus illis saluabitur Iuda.

Itaque non reprehenditur quia David filium dicit, sed quia dei filium non credit. Siquidem ipse & dominus David est, Deus ante tempora manendo, & filius David apparuit homo in temporum fine nascendo. Quinetiam cæcus ille David filium confitendo meruit sanitatem, & pueri dicentes: Osanna filio David, præcelsæ prædicationis gloriam Deo deferrebant, sed (ut iam dictum est) reprehenduntur, quia non credunt filium dei. Sed quemadmodum superiuscui & cæci confutentur attende. Sequitur enim:

Att illis: Quomodo ergo David in spiritu vocat eum dominum, dicens: Dixit dominus domino meo, sede à dextris meis?

Longè potior istorum responsione illius fuit responsio. I. qui itidem interrogatus de Christo ait: Tu es Christus filius dei viui, hominem pariter & Deum confessus. Itaque dominus videns pharisæos longè esse ab intellectu diuinitatis suæ, voluit eos sermone suo ed prouocare, ut intelligerent psalmum illum totum de se scriptum esse, sicque viderent statim quod sequitur: In splendoribus sanctorum ex vtero ante luciferum genui te. Vnde & generatione ipsius æternæ ex vtero paterni intellectus cognoscere poterat.

Quomodo ergo, inquit, David in spiritu vocat eum dominum? In spiritu, inquit, nõ in erroris incerto, nec propria voluntate, sed in spiritu sancto. Nõ enim voluntate humana allata est aliquando prophetia, sed spiritu sancto inspirati loquenti sunt sancti dei homines à prophetis. Ergo David in spiritu sancto loquens de Christo, dominum suum ipsum se profiteretur agnoscere, dicens: dominus, nimirum deus pater, dixit dño meo. i. Christo, quod tãtummodo filius eius est, quomodo vocat eum suum dominum, præsertim quum nõ nisi post plura secula foret nasciturus: nobis filius potest esse qui post nos futurus est, dominus autè nobis esse nõ potest, nisi qui aut nobiscum, aut ante nos est. Christus autè secundum carnem post David est, secundum diuinitatè autè

Luc. 19.
Matth. 21.

Matth. 16.
Orig.

2. Pet. 1.

David christi
filius domini
non suus co-
stituitur.

Chrysost.

ff ante

DOMINICA XVIII.

ante David. Ergo illum significabat dominum suum, illum significabat iubendum sedere à dextris dei, qui iam tunc erat, videlicet, vnigenitus filius dei. Itaque sicut David in spiritu Christum fore filium suum præcognouit, ita etiam eodem spiritu ipsum sibi futurum dominum præiudicauit.

Ambro. ¶ Sede, inquit, à dextris meis. Ipse ad dexteram patris sedet, quia patri consors, nulli secundus est. Nec tamè præfertur qui ad dexteram sedet, nec iniurià patitur qui admittit. Gradus non queritur dignitatis, ubi plenitudo est diuinitatis. Sessione ista non accipiamus humanis membris positum, tanquam pater sedeat in sinistra, vt filius sedeat ad dexteram. Sed ipsam dexteram intelligamus potestatem quam accepit ille homo susceptus à deo, vt veniat iudicaturus, qui primò venerat iudicandus. Vel quòd sedet ad dexteram patris, supernam eius gloriam probat. Sessio enim in dextera, significat regnū & omnium potestatem. Sedet ergo à dextris dei patris, quia verbū ex paterna substantia procedens factū caro, diuinam non exiit dignitatem. Sequitur:

Donec ponā inimicos tuos scabellum pedum tuorum.

M. ¶ Verba sunt dei patris ad Christum. Quis ergo pater repugnat aduersariis filij, patet non solum esse cōcordes, quin & patrem ipsum filij iniuriā vlcisci, & pro ipsius honorē & gloria zelare, iuxta quòd ipse fili⁹ ad Iudæos loquens ait: Ego gloriam meam non quero, est qui querat & iudicet. Quòd autem à patre subiiciuntur inimici, non infirmitatem filij, sed vnitatem naturæ qua in altero alter operatur, significat. Nam & filius subiicit inimicos patri quia patrem clarificat super terram. Audiant iam Iudæi vel patrem, qui filium audire noluerunt. Audiant inimici Christi qui ipsum occiderūt, audiant inquam patrem filio suo dicentem: Sede à dextris meis donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum, id est, pedibus tuis.

Ioan 8.

Iudei inimici filij dei Mat. 21

Iudeos sub Christi pe

¶ Hoc enim vos respicit o Iudæi, inimici & homicidæ filij dei. Quoniam enim filium familiam à patre ad vos misit, sed vos occidistis, secundum propriam vestram sententiam, malos vos male perdidit, & vineam nūc alijs locauit agricolis, qui reddunt ei fructum temporibus suis.

¶ Ablatum est enim à vobis regnū dei, & datum est genti facienti fructum eius. Et illius iam pedibus subiecti iace-

POST PENTECOST. 226

tis, postquam impiam misistis & mittere non cessatis legationem, dicentes: Nolumus hunc regnare super nos. Sed iam vel inuitis vobis, vel liuore tabescentibus, sibi regnat, cui data est à patre omnis potestas in celo & in terra. Sed & ei quem vos multis & indignis nominibus blasphemastis, donatū est à deo nomen quòd est super omne nomē, vt in nomine eius omne genu flectatur celestium, terrestrium & infernorum, vt tandem aliquando credaris quòd lapides (id est, lapidea quondam gentium corda) crediderunt, & credendo in filios Abrahæ suscitati sunt, quòd videlicet Christus non solum esset secundum carnem David filius, sed etiam secundum sempiternam suam deitatem ipse David est dominus. Vnde subdit:

Si ergo David vocat eum dominum, quomodo filius eius est?

¶ Querit ergo ipse, & mota dubitatione sunt illos colligere quid sequatur. Et quidem David & pater est Christus & seruus. Pater secundum carnem, seruus secundum patrem Christum. Et nos ergo nouis phariseis (id est, hæreticis) qui isti est nec verum Dei filium neque Deum esse fatentur natum ex sacra virgine, sed diuidunt vnum filium in duos, talem & ipsi obiciemus questionem, quo pacto filius David domini eius est, & non humano dominio, sed diuino. Vnde rectè subiungitur:

Et nemo poterat ei respondere uerbum, neque ausus fuit quisquam ex illa die eum amplius interrogare.

¶ Nec mirum si istorum stoliditas diuinæ veritati & sapientie resistere & contradicere non potuerit, quum etiā de ipsius teste beato Stephano scriptū sit, quòd Iudæi non poterant resistere sapientie & spiritui qui loquebatur. ¶ Porò nobis interrogatio Iesu proficit vsque hodie contra Iudæos. Etenim qui consentient eum venturum, hominem simplicem & sanctum asserunt. Interrogemus ergo eos edoceri à domino: Si simplex homo est & tantum filius David, quomodo David eum dominum suum vocauit? Et attende quemadmodum ista deductio euidentissime probauit Christi diuinitatem contra Iudæos, Ebionitas, & iij Arrianos.

DOMINICA XIX.

Arrianos, & Nestoriamos. Itaque turpis illorum taciturnitas & confusio, disciplina cunctorum est.

¶ Et quoniam pharisæi non interrogabant dominum, nec cum eo discebant cognoscendæ gratia veritatis, alioqui videntes eum sapientem in interrogationibus, & in responsionibus prudentem atque irreprehensibilem, accesserunt desiderio plura interrogandi atque discendi, sed ad hoc tantum cum eo certabant ut superarent, & caperent in sermone, videntes se quod intendebant non posse consequi destiterunt à sermone, non habentes quod responderent. Quærentes enim occasionem calumniæ & verbis aliquid inuenire quod pateret insidiis, quia in sermonibus confutati sunt, ultra non interrogant, sed breui post tempore comprehensum Romanæ tradunt potestati.

¶ Ex quo intelligimus venena inuidiæ posse quidem superari, sed difficile conquiescere. Simile quid hæc nostra tempestate cernere est. Hæretici enim & disputationibus & scriptis plurimorum superari quidem potuerunt, ut amplius respondere nequiverint, non tamè propter hoc desinunt suum pestiferum latenter prosequi institutum ut catholicos & à veritate abducere, & suis erroribus valeat irretire. Sed qui mari terminum posuit, & ipse diabolicæ malitiæ in his & per hos aduersum se agentem, quando volet imponet finem.

DOMINICA DECIMANONA

POST PENTECOSTEN.

Ascendens Iesus in nauiculam transfre-
tauit, & venit in ciuitatem suâ. Mat. 9.

¶ Quatuor in præsentī lectione descri-
buntur. Primum est, Christi domini no-
stri nauigatio. Secundum, paralytici in-
cētis ad Christum deportatio. Tertiū, su-
per paralytici mirādæ potestatis ostensio. Quartū, à timē-
te turba dei glorificatio. Secundum, ibi: Et ecce. Tertium,
ibi: Et ecce quidam. Quartum, ibi: Videntes autem turbæ.

Circa

POST PENTECOST.

227

¶ Circa primum est præmittendum, unde Christus domi-
nus nauigauit & quod. Vnde secūdū hūc Euangelistā, post
quam seruum Centurionis paralyticum & socrum Simo-
nis febrientem sanasset, vñ cum discipulis nauem cōscen-
dit. Quūque motus magnus factus esset in mari ita vt
nauicula operiretur fluctibus, & ipse dormiret, acceden-
tes suscitauerunt eū dicentes: Præceptor, perimus. Quib⁹ Luca, 8.
ipse: Quid, inquit, timidi estis modicæ fidei? Tunc surgens
inrepaui ventum & tempestatem aquæ, & cessauit, & fa-
cta est tranquillitas. Et nauigauerunt ad regionem Gera-
senorum, quæ est contra Galilæā. Et quum de naui egres-
sus esset ad terram, occurrit ei homo quidam iam multo
tempore dæmonis plenus, & vestimento nō induebatur,
neque in domo manebat, sed in monumentis. Is vt vidit
Iesum, procidit ante illum, & exclamās voce magna dixit:
Quid mihi & tibi est Iesu fili dei altissimi? obsecro te ne
me torqueas. Præcipiebat enim spiritui immundo vt exi-
ret ab homine. Multis enim temporibus arripiebat illum,
& vinciebatur catenis & compedibus, & ruptis vinculis
agebatur à dæmonio in desertum. Interrogatus autem à
Christo quod ei esset nomen, dixit: Legio, quia intrauerāt
dæmonia multa in eum. Et rogauerunt illum, ne impera-
ret illis vt in abyssum irēt. Erat autem ibi grex porcorum
multorum pascentium in monte, & rogabant eum vt per-
mitteret eis in illos ingredi. Et permisit illis. Exierunt ergo
dæmonia ab homine & intrauerunt in porcos, & impetu
abiit grex per præceptum in stagnum, & suffocatus est.

¶ Quod vt viderunt factum qui pascebant, fugerunt, &
nuntiauerunt in ciuitatem, & in villas. Exierunt autem vi-
dere quod factum est, & venerunt ad Iesum, & inuene-
runt hominem sedentem à quo dæmonia exierant vesti-
tum ac sana mente ad pedes eius, & timuerunt. Et roga-
runt illum omnis multitudo regionis Gerasenorum, vt di-
scederet ab ipsis, qui magno timore tenebantur. Hæc secū-
dum Lucam. Et secundum Matthæum hæc eadem descri-
bentem, mox post hæc ascendens in nauiculam transfre-
tauit, & venit in ciuitatem suam.

¶ Ex quibus patet vnde nauigauit, quia à terra Gerase-
norum, & quod, quia rediit in Galilæā. Et venit, inquit, in B
ff iij ciui.

Terriò, dictum est hanc nauem habere sanctos angelos remiges, qui hanc inter seculi fluctus custodiant & deducant, iuxta quod scriptum est: Angelis suis deus mandauit andete. Sed & Sacerdotes nonnunquam in scripturis angeli vocantur, vti apud Malachiam, & legem requirent ex ore eius, angelus enim domini exercituum est. Nam & hi administratione sacramentorum ad portum salutis aeternae nauem hanc promouere laborant. In quorum typum scriptum est, discipulos laborasse in remigando. Erat enim ventus contrarius eis.

DOMINICA XIX.

D Quartò, dictum est quòd hæc nauis portat choros electorum dei atque sanctorum. Vnde de Petro & aliis discipulis scriptum est, Ascenderunt in nauim. Ideòque liberè ter in hanc nauim cum sanctorum atque piorum contubernio unicuique est intrandum.

Ioan. 21. **N**auis Salomonis. **2. Par. 9.** **3. Reg. 10.** Vnde etiam non incongruè per nauem Salomonis ecclesia sancta designatur, quæ semel in tribus annis adducebat aurum & argentum, & ebur, & simias, & pauones. Nam Christi ecclesia in fide sanctæ trinitatis ad cœlestem Ierusalem adducit sanctos Apostolos & martyres, qui sunt aurum, doctores sapietia claros, & doctrina sonoros quasi argentum, cœlibes propter regnum cœlorum & castos, quasi ebur firmi candidum & frigidum. Portat & simias id est, piorum exemplis inherentes, qui sanctorum atque sapientum doctrinam & opera imitari & quasi effingere conantur. Portat & principes, qui cum apparatu viuunt, & hi sunt pauones.

In nauis ecclesia arbor crucis. **Act. 27.** **Gene. 7.** Quintò, in hac naui arbor crucis Christi erecta est, quæ nobis spem salutis subministrat. Extra hanc nauim, id est, fidem crucifixi saluatoris, salus est nulli, ut meritò hinc etiam nobis dictum esse intelligamus: Nisi in nauim manseritis, non poteritis salui fieri. Vnde & per arcam Noë figurata fuit, quæ inter aquas diluuii cōtinuit & saluauit omnem carnem in qua erat spiritus vitæ.

Nauis huius vela. **Lucæ. 11.** **Ioan. 3.** **Portus quærit æterna.** Sextò, habet nauis sanctæ ecclesiæ vela Evangelicæ doctrinæ, quæ Christi verbis, quasi vento secundo, plena sunt. His enim docemur, quo modo, qua via, & quòd sit eundum. Ideòque attentione digna ab omnibus sunt audienda, dicente domino: Beati qui audiunt verbum dei, & custodiunt illud. Sed & ipse spiritus sanctus (qui vbi & quando vult ispirat) nauem hanc omnium saluberrimè promouet & propellit ad salutem. Vnde tandem subiecit, quòd nauis hæc quos portat, ad paradysum (portum vtiq; cunctis desideratū) & æternæ securitatis quietem perducit, sicut per Psalmistam dicitur: Deduxit eos in portum voluntatis eorum. Vnde & dicere possunt cum Paulo & Luca & sociis eorum: Nauigauimus, & venimus ad locum qui dicitur boni portus.

F Sed & de hac eadem ecclesiæ naui moraliter accipi potest

POST PENTECOST.

229

test, quod apud Ioannem est scriptum: Discipuli nauigio **Ioan. 21.** venerunt, nimirum ad lictus vbi apparuit eis dominus Iesus à morte iam rediuius, vbi etiam panem & piscem super prunas positum, refectionem vtiq; diuinitus paratam inuenerunt, refectionem beatitudinis sempiternæ in patria præsignantem, de qua, pollicente Christo, dictum est illis: Ego dispono vobis sicut disposuit mihi pater **Lucæ. 22.** meus regnum, ut edatis & bibatis super mensam meam in regno meo.

Cæterùm, non solum sancta ecclesia catholica nauis est, quæ nos ad patriæ cœlestis portum perducit, sed etiam **Quot mo-** sua cuique fides & conscientia nauis est salutis. Et quo- **dis nauis pe-** riantis **ri-** niam inter huius mundi pericula, quasi inter vastos fre- **succurri-** mentis ponti fluctus, huiusmodi nostra fragilis cari- **tur.** na, grauiter ac multipliciter periclitatur, attendamus iux **Act. 27.** ta præsentē similitudinem quatuor modis nauis quæ periclitatur subueniri, videlicet:

1. Primò, per exonerationem. Vnde Lucas in Actis Apostolorum: Valida, inquit, nobis tempestate iactatis, sequenti die iactum fecerunt, & tertia die suis manibus armamenta nauis proiecerunt. Quoniam ergo nobis per mortis angustias (quasi per syrtis & scopulos) est transeundū, attendat quisquis propriæ conscientie nauim diuitiis, furto, **Nauis ex-** fraude, viura, rapina, simonia, & aliis similibus nefandis **oneranda.** auaritiæ artibus sentit esse grauata, qualiter & ipse (ut æternæ damnationis discrimen euadat) per restitutionem, per largitionem propter deum in pauperes iactum faciendo, nauis suæ, id est, anime alioqui peritura succurrat. Huius enim amissio nulli damno quantumvis magno compari, nullo lucro compensari potest, dicente domino: Quid enim prodest homini, si mundum vniuersum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationem pro anima sua?

2. Si igitur hi quibus naufragium imminet, rerum etiam charissimarum & pretiosarum mercis iactum pro nauis & sua salute facere neque dubitant, neque morantur, quid non pro animæ perpetua salute est faciendum? Ait quidam: **F**

Quæ nocitura tenes, quanuis sint chara, relinque. **Rima ob-** **Secundo,** subuenitur nauis per rimarum obturationem. **iranda.** Porro

DOMINICA XIX.

Porro sensuum nostrorum organa, ut oculi & aures, quasi aperturæ quedam vel rimæ sunt, per quas malæ concupiscentiæ, quasi aquæ nauem animæ depressuræ subintrant. Quam ob rem clamandum est ad dominum cum propheta: Saluum me fac deus, quoniam intraverunt aquæ vique ad animam meam.

*Septimart
exhaustio
da.*

¶ Tertiò, subuenitur naui per sentinæ exhaustionem, videlicet quum aquæ nauem grauantes per fatiscientiū iuncturarum rimas fuerint infusæ. Aquæ istæ nauem (si non eiciantur) tandem perdituræ, assidua sunt delicta, sine quibus vita præsens non transigitur, quæ delicta sicut assidue contrahuntur, ita & per iugem cordis compunctionem & confessionem oris, sunt expurganda. Alioqui sicut sentina nisi exhausta fuerit, putrescentibus illis & multiplicatis aquis, nauem tandem est perdituræ: ita & peccata quæ incessanter contrahimus, nisi eo quo dictum est modo fuerint expiata, exitium animæ sunt allatura.

*Ancorana
mem figat,*

¶ Quartò, subuenitur naui per ancoræ fixationem, quæ tam men nequaquam in re instabili, sed immobili & firma figenda est. Porro inter tot & tanta huius seculi scandala, tentationes, & discrimina, spes animæ fideli quasi ancora est, cui ne hanc vel tempestas abducat, vel fluctus absorbeat, debet firmiter herere.

*Spe subla-
ta homo
qualis.*

¶ Nam spe sublata, quid aliud est homo quàm pulvis, quem proiicit ventus à facie terræ, vel naui quæ prudentia gubernatoris desperantis iam destituta, à vi tempestatis fertur in scopulos? De hac ancora per Apostolum dicitur: Fortissimum solatium habemus qui confugimus ad eandem propositam spem, quam sicut ancoram habemus animæ tutam ac firmam, & incedentem usque ad interiora velaminis, ubi præcursor pro nobis introiit Iesus. Porro hæc nostræ spei ancora non in re fragili (ut iam dictum est) vel terrena figenda est, sed in deo, exemplo illius qui ait: Quoniam tu es domine spes mea, altissimum posuisti refugium tuum. Hanc spei suæ ancoram Apostolus Paulus in deo fixerat, qui ait: Si deus pro nobis, quis contra nos?

Heb. 6.

psal.

Rom. 8.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Et ecce offerebant ei paralyticum iacentem in lecto.

Hic

POST PENTECOST. 230

¶ Hic ponitur paralytici in grabbato iacentis ad Christum G deportatio. Paralysim Græci vocant dissolutionem membrorum, qui morbus eam quam occupauerit corporis partem, officiis vniuersis funditus destituit. Plerumque vero etiam totum inuadit corpus.

¶ Porro Lucas miraculi huius patranda occasionem & modum latius describens, sic habet: Et factum est in vna dierum, & ipse sedebat docens. Et erant pharisæi sedentes & legisdoctores, qui venerant ex omni castello Galilææ, & Iudææ, & Ierusalem, & virtus domini erat ad sanandum eos. Hos enim ut à morbo perfidiæ spiritualiter sanaret in mente, paralyticum coram eis erat sanaturus in corpore. Necessarium enim erat ubi tanta scribarum & pharisæorum turba conuenerat, aliquid fieri ex iis quæ virtuti attestarentur ipsius, coram eis qui eum paruipendebant. Factum est ergo miraculum in paralytico, in quo quia deficiente ars medicinæ videbatur, ad supernum & celestem medicum à proximis portabatur.

*Cyril.
Opportu-
nitas mi-
raculo.*

¶ Modum verò quo paralyticus iste domino fuit oblat, describens Marcus, dicit: Et auditus est, quod Iesus in domo esset, & confestim conuenerunt multi, & loquebatur eis verbum. Et venerunt ad eum ferentes paralyticum, qui à quatuor portabatur. Et quum non possent offerre eum illi præ turba, nudauerunt tectum ubi erat, & patefacientes, submiserunt grabbatum in quo paralyticus iacebat. Consonat Lucas, dicens: Non inuenientes qua parte illum inferrent præ turba, ascenderunt supra tectum, & per tegulas submiserunt eum cum lecto in medium, ante Iesum.

Mar. 2.

¶ Moraliter, Curatio paralytici huius, animæ post diuturnam illecebræ carnalis inertiam ad Christum inspirantis indicat saluationem. Quæ primò omnium ministris, qui eam subleuant, & Christo offerunt, id est, bonis doctores, qui spem sanationis opemque intercessionis suggerunt, indiget. Qui bene (Marco teste) quatuor fuisse memorantur, siue quia quatuor euangelii libris omnis prædicationis virtus, omnis sermo firmatur, seu quia quatuor sunt virtutes, quibus ad promerendam sospitate mentis

*Quatuor
portatores
paralytici.*

DOMINICA XIX.

mentis erigitur. De quibus in æternæ sapientiæ laude dicitur: Sobrietatem enim & sapientiam docet, & iustitiam, & veritatem, quibus vtilius nihil est in vita hominibus. Quas veris nominibus alii prudentiam, fortitudinem, temperantiam, & iustitiam appellant.

¶ Desyderant autem paralyticum Christo offerre, sed turba interposita ab omni parte præcluduntur. Quia sæpe anima, post infirmi corporis desidiæ ad deum respiciens supernæque gratiæ remedio cupiens innovari, priscæ consuetudinis obstaculo retardatur. Sæpe inter ipsas secretæ orationis dulcedines, & quasi suæ cum domino colloquium, turba cogitationum interveniens, aciem mentis ne Christus videatur intercludit. Et quid inter hæc agendum? Non utique in infimis exterius qua turbæ tumultuatur, remanendum, id est, sacræ scripturæ sublimitas est appetenda, lexque domini cum Psalmista die nocteque meditanda. Et submisit illum, inquit Lucas, cum lecto in medium ante Iesum.

¶ Patefacto testō æger ante Iesum submitteitur, quō reſeratis ſcripturarum myſteriis, ad Chriſti notiā pervenitur, hoc eſt ad eius humilitatem fidei pietate deſcenditur. Et bene domus Ieſu apud Lucam tegulis conteſta deſcribitur, quia ſub contemptibili literarum velamine (ſi aſſit doctor qui reſeret) diuina ſpiritualis gratiæ virtus inuenitur. Quod autem cum lecto deponitur, ſignificat ab homine adhuc in iſta carne conſtituto Chriſtum debere cognoſci. Sequitur:

Et videns Ieſus fidem illorum, dixit paralytico: Conſide fili, remittuntur tibi peccata tua.

H ¶ Hominem dominus à paralyſi curaturus primū peccatorum ipſius vincula diſſoluit, ut oſtenderet eum obnoxius culpæ, artuum diſſolutione damari, nec niſi his relaxatis, membrorum poſſe recuperatione ſanari. Sic & illi paralytico qui iuxta piſcinam probaticam diu motum aquæ fruſtra præſtolabatur, ſanato à domino dicitur: Ecce, ſanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.

Beda,
Ægrota-
tionis cau-
ſam fuiſſe
peccata.
Ioan. 3.

¶ Et

POST PENTECOST.

231

¶ Et bene is cui peccata dimittebantur apud Lucam homo vocatur, qui hoc ipſo quodd homo erat, non poſſet dicere, nō peccaui, ſimul etiam ut ille qui homini dimittebat, intelligeretur deus. Et videns (inquit) Ieſus fidem illorum, id eſt, & deferentium & eius qui erat oblatuſ: Occurrebat enim, & in hoc ipſius patientis fides. Non enim fuiſſet ſe inferius ſubmitti, niſi credidiſſet.

¶ Vbi etiam eſt intueudum, quantum propriis cuiuſque fides apud dominum valeat, vbi tantum valuit aliena, ut totus homo repente, id eſt, exterius interiūſque iam ſalua- tus exurgeret, aliorūque merito aliis laxarentur peccata.

¶ Vbi Ambroſius: Magnus dominus qui aliorum merito ignoſcit aliis, & dum alios probat, id eſt, commendat, aliis relaxat errata. Quir apud te homo collega non valeat, quum apud deum ſeruus & interueniendi meritum, & ius habeat imperandi? Qua in re magna quidem & vtilis nobis commendatur humilitas, ut veraciter credamus per eorum qui deo placent interceſſionem adiuuari eos qui aut minus digni ſunt per ſe exaudiri, aut etiam propriæ infirmitatis conſeji, bonorum hominum interceſſio ni ſe commendant, ut eorum ope & temporale & ſpirituale à deo conſequantur auxilium.

¶ Quum ergo portitores iſti ſua fide meruerint huic paralytico non modò ſanitatē corporis, ſed & remiſſionē peccatorum, manifeſtum eſt quod alteri poſſit alter aliquid promereri.

¶ Et licet quis alteri non poſſit mereri vitam æternam, vel ſublimioris gradum beatitudinis, eo q̃ vnuſquiſque poſt vitam hanc recepturus eſt prout in vita geſſerit bonum vel malum, promerere tamen poteſt alteri compunſtionis & penitentię gratiam, alius quoque pro alio ſatisfacere, illiſque gratiſ ſanitatiſ & bonæ felicitatiſ, longevitatiſ quoque & aliorum bonorum temporalium impetrare.

¶ Erubeſcat hinc tandem hæreticorum huius temporis vana impietas, qui nec virgini Mariæ matri domini noſtri Ieſu Chriſti, nec cuiquam ſanctorum tantum honoris reliqui volunt, ut apud Chriſtum credant pro nobis in-

Chryſoſt.

Sua cuique
fides apud dominum valeat, vbi tantum valuit aliena, ut totus homo repente, id est, exterius interiūſque iam ſalua-
tus exurgeret, aliorūque merito aliis laxarentur peccata.

Sanctorum
nobis pro-
deſſe ſuf-
fragia.

DOMINICA XIX.

intercedentes posse quicquam impetrare. Quasi non tantum valeat apud ipsum dilectę genitricis sue intercessio, quantum interuentu suę fidei pro paralytico valuerunt hi portitores.

I Et quoniam absente spe consequendę remissionis nulli adulto peccata remittuntur, paralyticus iste iubetur habere fiduciā. Confide (inquit) fili, remittuntur tibi peccata tua. Sanē in eo q̄ tam benignē filium appellat, ostendit per adoptionis gratiam dei filium fieri, cui peccata remittuntur. Itaq; homo peccat, filio remittuntur peccata.

O mira humilitas, despectum & debile, tortisq; membrorum compagibus dissolutum, filium vocat, quem sacerdotes nō dignabantur attingere. Confide inquit nam benedictus vir qui confidit in domino, & erit dominus fiducia eius.

¶ Sed & aliam ob causam monuit hunc considerē de remissione peccatorum, quem erat corporaliter sanaturus, vt scilicet doceret, q̄ corporalis sanitas minimē valet ad salutem, nisi & anima infirma per peccatum a suo morbo curetur. Ideoq; magis petenda est a deo animę quā corporis salus. Sed nec aliter corporis debemus petere sanitatem, nisi in quantum expedit ad animę salutem.

¶ Deniq; idipsum fecit, vt ostenderet benignus dominus se plura cōferre quā petimus, & se non modō corpori esse medicum, sed & animarum. O mira Christi clemētia. O indicibilis misericordis, accepit scilicet paralyticus remissionem peccatorum suorum quā non petebat, quā non pręcesserat confessio, quā nō meruerat satisfactio, non exiebat contritio. Corporis salutem petebat, non animę, & tamen salutem & corporis & animę recepit. Audite veniam paralyticus & tacet, nec vllam respondet gratiam, quia plus corporis quā animę curam intendebat, & temporales resoluti corporis sic deflebat ærumnas, vt resolutioris animę pœnas æternas nō desleret, gratiorem sibi pręsentem vitam iudicans, quā futuram.

¶ Alienam igitur fidem dominus respicit, vt eius suffragio paralytici anima antē curaretur quā corpus. Cernitis in hoc loco fratres dominū non querere insipientium voluntates, non expectare ignorantium fidem, non infirmi stulta desyderia persequari, sed alterius fidei interue-

POST PENTECOST. 232

tu alteri subuenire. Hęc Chrysostomus. Et quoniam (vt iam dictum est) iste propter peccata sua paralyticus fuit effectus, Christus vt medicus sapiens, primū morbi causam sustulit, dicens Remittuntur tibi peccata tua. Medicus enim humores peccantes (id est, morbi causam) primū auferre studet, aggressurus deinde curare morbum. Et colonus primū euellit spinarum radices, deinde agrum conserit. Ita planē dominus in huius curatione paralytici, primū auferit morbi causam, id est, peccatum, postea curaturus ægrotum. Qui si in peccato mansisset, nequaquam potuisset recipere sanitatem.

¶ Hoc attendant non solum ægroti, sed & ipsi corporum medici, quibus etiam ecclesiastica constitutione pręcipitur in hunc qui sequitur modum:

¶ Quum infirmitas nonnunquā ex peccato proueniat, Depen. & dicēte domino languido quē sanauerat: Vade, & amplius noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat, pręsentis infirmitas secreto statuimus, & districtē pręcipimus medicis corporum, vt quum eos ad infirmos vocari contigerit, ipsos ante omnia moneant, & inducant, vt medicos aduocent animum, vt postquā fuerit infirmo de spiritali salute prouisum, ad corporalis medicinę remedium salubrius procedatur, quum cessante causa cesset effectus. Vbi etiā subanathematis interminatione pręcipitur, ne quis medicorum pro corporis salute cōsequenda aliquid ægroti suadeat quod in periculum animę conuertatur, quum anima corpore longē sit pretiosior.

¶ Aduerte igitur plures ob causas ægrotationes & morbos diuinitus immitti. Primū enim grauib; morbis interdum corripiuntur etiā boni, vt metū eorum per patie se. etiam augeatur, vt sanctus Iob & Tobias, cui dixit angelus Iob. 1. Raphael: Quia acceptus eras deo, necesse fuit, vt tentatio Tob. 12. probaret te. Et nunc misit me dominus vt curarem te.

¶ Secundū, ad virtutum custodiam, videlicet ne vel in peccatum quis defluat, vt ob dei in se gratiam in superbiam extollatur. Hinc apostolo Paulo datus est stimulus carnis 2. Cor. 12. suę, ne ipsum magnitudo reuelationum extolleret. Vnde & dixit: Nam virtus in infirmitate perficitur.

¶ Tertiū in pœnā peccati, vt in isto patet paralytico, sed Ioan. 5.

DOMINICA XIX.

& in illo languido iuxta probaticam piscinam iaceat.
Num. 12. Rursus in Maria sorore Moyli, quæ idcirco lepra percussa est, q̄ iniquè eidem fratri suo fuerat obloquuta.
Iean. 9. ¶ Quarto, ad dei gloriam manifestandam, sicut par in cæco nato, dicente domino: Neque hic peccauit, neque parentes eius, vt cæcus nasceretur, sed vt manifestentur opera dei in illo.
Act. 12. ¶ Quinto, ad initium pœnæ sempiternæ, quomodo angelus domini Herodem Agrippam lethali morbo percussit. Vnde tamen non inuenitur fuisse emendatus. Modo cõsimili & quidem acerbissimis cruciatibus affectus fuit.
2. Mach. 9. pius rex Antiochus, & periit, de quo scriptum est: Cras sceleratus dominum, à quo non erat misericordiam consecutus.
Iere. 17. sequuturus. De huiusmodi dicit Propheta: Duplice contritione conterere eos, id est, malis præsensibus pariter & futuris. Vnde Gregorius: Quos præsens mala non conungunt, ad sequentia perpetuæ damnationis mala perducunt. Vnde versus:

Iob, Paulus, paralis, cæcus, punitur Herodes.

Hunc probat, huc punit, reddit, manifestat, & adiuuat.

¶ Cæterum, quoniã in typo huius paralytici mouetur. L. omnes qui vitiorum morbo laborant consequẽde remissionis habere fiduciam (si quidem desperanti nihil superest salutis) attẽdamus multiplicẽ esse spem siue fiduciam.

Fiducia peruersa. Bern. ¶ Est enim primò fiducia peruersa, ea videlicet quæ propter magnam dei misericordiam perseueratur in peccatis. Fiducia planè infidelis & solius maledictionis capax.

¶ Alium in spe veniæ contempto dei timore peccatur. Ab hac fiducia nos cohercet qui ait: Ne dixeris, Peccauit, & quid mihi accidit triste! Altissimus enim est patiens reus. De propitiato peccato noli esse sine metu, neque adicias peccatum super peccatum, & ne dicas: Misericordia domini magna est, multitudinis peccatorum meorum mihi ferebitur. Misericordia enim & ira, citò ab illo proxima, & in peccatores respicit ira illius.

Fiducia presumptiosa. ¶ Secundo, est quædam fiducia presumptuosa, quæ videlicet peccator contemnens facere dignos pœnitentiæ fructus, per solam dei misericordiam contempta interitum ipsius iustitiæ, siue bonorum operum meritis sperare salu-

POST PENTECOST. 233

uari. Talis est illorum fiducia, qui quum totam vitam ab adolescentia sua peccatis impenderint, sperant vel in extrema senectute, vel in ipsa mortis hora se posse pœnitere ad salutem. Sed, vt ait Augustinus, percutitur hac animaduersio peccator, vt moriens obliuiscatur sui, qui dum viveret, oblitus est dei.

¶ Tertiò, est quædam spes mēdax & fraudulencia eorum videlicet, qui longā sibi vitā promittentes, & sperantes in incerto, licentius perseuerant in peccatis. Talis erat spes illius vanissimi diuitis, qui quum sibi ipsi annos vitæ plurimos pœmitteret in futurum, audiuit: Stulte, hac nocte animā tuam repetunt à te, quæ autem paraſti, cuius erunt? Luc. 12.

¶ Quarto, est spes incerta & infirma, eorum scilicet qui fiducia incerta. sperant in huius seculi transitoriis vanitatibus, & in incerto diuitiarum. Vnde dicitur per Psalmistam: Super eum ridebunt & dicent: Ecce homo qui non posuit deum adiutorem suum, sed sperauit in multitudine diuitiarū suarum, & prævaluit in vanitate sua. De quo alibi scriptum est: Sicut tela araneæ, fiducia eius. Texendo reti araneus sese enſeersit, vt vilem capiat muscam, & avaro nihil est Eccle. 10. scelestius. Hic enim animam suam venalem habet. Nōne ergo & hic sese enſeersit, qui vt fragiles & transitorias diuitias lucretur, animam suam prostituit?

¶ Tela aranei vento rupta tollitur. Et in mortis turbine M avari hominis studia cessabunt, & quæ congestis omnia, Similitudo ab araneo notanda. dispergentur. Et quomodo araneus ipse vnā cum sua tela capitur & perit, ita & diues avarus cum perituris diuitiis & ipse peribit. Tolluntur aranei cum sua tela, dum pro tempore domus expurgatur.

¶ Et quid aliud sunt in ciuitate avari rapaces, præcipuè In vsurarij, quàm quidam aranei rapiẽdis hominum familiarior. cultatibus fraudum suarum retia texentes? Vique purgamenta ciuitatū, omni araneo viliores detestabilioreſque, atque ideo potius quā omnes simul aranei, & quouis alia in domo vermiū immunda scarurij, & ciuitatibus pellẽdi.

¶ Quintò, est spes quædam sancta & virtuosa, quæ diuinæ misericordiæ cum pio timore innititur. Nec enim sine spe timere, nec sine timore sperare debemus, ne vel si ne spe timor deprimat, vel spes sine timore temerariè ex-

Spei ratio.
Biblioteca

Desperans
blasphemat.

Spei assi-
milatur.

Sap. 11.

Rom. 2.

1. Ioan. 2.

DOMINICA XIX.

tollat. Vnde quum dixisset Psalmista: Beneplacitum est domino super timētes eum, mox subiicit: Et in eis qui sperant super misericordia eius. Hanc spei virtutem à nobis requirit deus. Sicut enim debemus in eum credere, quia verax est, & ipsum diligere, quia bonus est, ita & in eum sperare, quoniam benignus & misericors est. Porro omnis qui sperat, diuinæ misericordiæ testis est: qui autem perfida mente desperat, non sine scelere blasphemæ ipsius misericordiæ est negator.

¶ Itaque spes in deum, quasi anchora quædam animæ nostræ est, quæ hæc inter aduersitatum & tentationum turbines (vt supra dictum est) ne in perditionem deferatur, retinet atque firmat. Ipsa est baculus, cui lassus huius mundi peregrinus, ciuis autem cœli, innixus respirat paulisper & requiescit. Denique quasi quædam columna est, cui rota virtutum ædificatio incumbit, qua sublata, omnia ruerent necesse est.

¶ Porro huic nostræ in deum spei suffulciendæ, succurrat in primis ea quæ dicta est immensa dei benignitas, & misericordia, cui proprium est misereri semper & parcere, sicut scriptum est: Parcis omnibus, quia tua sunt. Hæc dei misericordia in opere nostræ redemptionis vel maxime apparuit, iuxta quod per Apostolum dicitur: Qui enim proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit? Sed & illud spem nobis augere debet, quod ipse Dei filius Christus Iesus deus & homo est in dextera dei, ubi etiam interpellat pro nobis. Vnde & per beatum Ioannem dicitur: Si quis peccauerit, aduocatum habemus apud patrem Iesum Christum iustum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris.

HOMILIA ALTERA.

T ecce quidam de scribis dixerunt intra se:

E Hic blasphemat. Matt. 9.

¶ In Homilia priore visum est de Christi domino nostri navigatione, & de paralytico hominis deportatione ad ipsum, nunc iuxta hanc quæ superest tractanda euangelicæ sectionis partem, de reliquis duobus restat di-

POST PENTECOST. 234

cendum, quorum primum est, sanando paralytico mirandæ potestatis Christi ostensio. Secundum est, à turba timēte dei glorificatio, ibi: Videntes autem turbæ.

¶ Circa primum duo sunt consideranda. Primum est à scribis Christo calumniæ grauis impositio. Secundum est, iniquæ calumniæ fortissima confutatio, ibi: Et quum vidisset Iesus.

¶ Circa primum dicitur: Et ecce quidam de scribis dixerunt intra se. Ergo non voce oris hoc dixerunt, sed in secreto cordis. Hic blasphematur. In quo, vt dicit Cyrillus, mortis contra Christum præcipitant sententiam. Erat enim mādātum in lege, quod quicumque blasphemaret in deum, morte puniretur.

¶ Committit autē in deum blasphemiam, vel qui de deo falsa loquitur vel indigna, vt qui dicit deum peccati autorem, vel peccandi occasionem dedisse hominibus, vel qui ea quæ dei sunt, de deo negare audet, vel qui dicit deū vel misericordem non esse, vel esse iniustum, vel non omnipotentem, vel non sempiternum, vel qui ea quæ solius dei sunt, attribuit creaturæ. Et hoc blasphemæ genus scribæ & pharisæi calumniantes Christo domino hoc loco imposerunt, quia videlicet ea quæ solius dei sunt (quale est dimittere peccata) sibi arrogaret. Quod manifestius Marcus exponit, dicens: Erant autem illis quidā de scribis, sedētes, & cogitantes in cordibus suis: Quid hic loquitur? Blasphematur. Quis potest dimittere peccata, nisi solus deus?

¶ Inauditum erat ludæis hominem hominibus peccata dimittere, siquidem potestas illa omnibus retro seculis audita non fuerat, donec euangelica gratia mundo cœlitus donaretur. Nouerant illi dictum fuisse à domino per prophetam, Ego sum, ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum non recordabor. No uerant sacerdotibus suis ingentem diuinitus collatam potestatem, offerendi videlicet sacrificia, pro populo deprecandi, apertam proponendi populi nomine peccatorum confessionem, omnia proinde benedicendi atque consecrandi, denique primitias à populo & decimas accipiendi, nullam autem dimittendi peccata potestatem.

¶ Quis, inquit, potest peccata dimittere, nisi solus deus?

gg ij

deus!

DOMINICA XIX.

Deus: Vbi Chrysostomus: O pharisæ, qui sciendo nescitis, confitendo negas, quum testaris impugnas, cur tibi Christus deus non est, qui ea quæ solius dei sunt operatur? Dei nempe filius (vt dicit Ambrosius) ab operibus suis accepit testimonium. Nam & validius est ad fidem quod confitetur inuicti, & perniciosius ad culpam quod negant, qui suis assertionibus cōuincuntur. Magna sanè pericula plebis amentia, vt quum confessa fuerit solius dei esse donare peccata, nō credit deo peccata donati. Verū enim dicitur, quia nemo peccata dimittere nisi solus deus potest, qui per eos quoque; dimittit, quibus dimittendi tribuit potestatem. Et ideo Christus verus deus esse probatur, quia peccata dimittere quasi deus potest. Verum itaque; deo testimonium reddunt, sed Christum deum negādo falluntur. At multo de mentius errant Arriani, qui quum Iesum & Christū esse, & peccata posse dimittere euāgelij verbis deuicti negare nō audeant, nihilominus tamen deum negare nō timent.

Ioan. 20.

Manifestum est autem peccata dimittendi potestatem & illis Christum dedisse quibus ait: Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittantur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt. Quam potestatem prius inauditam seculis, per dei filium tempore gratiæ collatā constat esse hominibus. Quid ergo nunc omnium hominum ingratisimi temporis huius hæretici insanientes clamitant cum pharisæis solum deum peccata posse remittere, sacerdotem in ea re facere posse nihil? Hæc est enim vetus pharisæorum nec dei gratiam, nec Christi meritum nec noui testamenti euāgelicæque legis dignitatem agnoscendum oblatio.

Clauis triplex.

Clauis autem

Verū inter hæc notandum est, auctoritatē dimittendi peccata (quā clauē regni dicunt) diuersimodē esse dictam. Est enim clauis auctoritatis, & est solius dei. Est etiam clauis excellentiæ, & est solius Christi hominis. Denique est clauis ministerij, quā habet sacerdos minister dei & ecclesiæ. Quæ clauium differentia dilucidius est exponenda.

De eo enim qui peccata dimittit, possumus tripliciter loqui. Est enim qui principaliter & propria virtute tantumquam summus & præcipuus, primam & supremam dimittendi peccata habet potestatem. Et hæc est clauis auctori-

12

POST PENTECOST.

tatis quæ est solius dei, qui quoniam peccata offenditur, ipse est peccatum vel dimittere vel vlcisci.

Secundō, remittit quispiam peccata, tãquam is qui pro peccatis satisfecit & persoluit. Et vocatur potestas ipsius, clauis excellentiæ. Et hæc est solius Christi, qui est agnus dei, qui tollit peccata mundi. Ipse enim peccatum non fecit, & omniū peccata portauit, ac pertulit in corpore suo super lignum, in cuius persona dictum est per Psalmistam: Quæ non rapui tunc exsoluebam. Hoc modo nemo alius peccata dimittit, quia nemo alius peccata mundi abstulit, atque portauit.

Clauis excellentiæ.

Nemo igitur (vt dicit Augustinus) sibi arroget & dicat quia ipse auferat peccata mundi. Iam attendite cōtra quos superbos intendebat Ioannes digitum. Nondum erant natī hæretici & demonstrabantur, iam intendebat contra illos. Contra illos tunc clamabat à fluuio, contra quos modō clamat ex euangelio, videlicet quum dicit: Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi, nempe vnus & solus, & nemo alius. Vnde dicit Ambrosius. Solus nobis ille remittit peccata, qui pro peccatis nostris mortuus est.

Ioan. 1.

Tertiō, potest quispiam peccata dimittere, tanquam vicarius & minister, cui à vero domino ad hoc sit commissā potestas. Et hoc modo in sacramento penitentiae (quod virtutem habet à passione Christi) sacerdotes peccata dimittunt, & hæc est clauis ministerij. Conscientibus enim possunt agnoscere sacerdotes, quia quibuscunque illi remittunt peccata, iis & deus remittit. Siquidem & Lazarum iam à morte rediuius apostolis dedit soluendum, in quos potestatem soluendi presbyteris esse contraditam. In hoc enim alibi dixit: Amen dico vobis, quæcunque alligaueritis super terram, erunt ligata & in cælo: & quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cælo.

August.

Sacerdotes vt peccata dimittunt.

Matth. 28.

Itaque scribæ & pharisæi verè blasphemi, falsō dominū blasphemiam insinuant, quia remittebat peccata, arbitratumummodo hominē esse, quæ (nisi obstitisset corū inuidia) vtiq; ex eius operibus poterant agnoscere deū, cui (vt ipsi fatentur) est remittere peccata. Sed vt possis maiora capere diuinitatis eius insignia, o pharisæ, audi nunc eum pectoris tui penetrasse secretum. Aspice eum ad co-

Pharisæi blasphemii

Chrysost.

gg iij

gitatio.

DOMINICA XIX.

gitationum tuarum latebras peruenisse, intellige cum cor-
dis tui nudare consilium. Sequitur enim:

Et quum uidisset Iesus cogitationes eorum, dixit: *Vt
quid cogitatis mala in cordibus uestris?*

Probat ef-
fectu Chri-
stus se deū
esse.
P Hic notatur inique in domini calumnie fortissima co-
futatio. Quum uidisset, inquit, Iesus cogitationes eorum.
Scrutator animorum deus præueniens, mentium mala consi-
lia, ostendit scribis blasphemantibus deum se esse, qui pos-
set etiam occulta cordis eorum euidenter agnoscere, & quasi
tacens loquitur: Vt cognoscatis me non blasphemare deū
dum peccata remitto, sed meo iure me, uti qui deus sum,
manifestum vobis sit, etiam latebras cogitationum vestra-
rum me apertissimè cognoscere. Ea ergo deitatis meæ po-
testate qua cogitationes cordis vestri conspicio, cognosce-
te etiam me hominibus peccata posse dimittere.

Cyrl.
O pharisæe, quia dicis: Quis potest peccata dimittere,
nisi solus deus? Respondebo tibi: Quis potest cordis secre-
ta scrutari, nisi solus deus, qui per Prophetam dicit, Ego
dominus scrutans corda & probans renes?

1re. 17.
Dicat itaque: Si increduli estis erga primum diuinita-
tis meæ testimonium, scilicet, remissionem peccati, ecce
aliud adiicio, dū intima vestra patefacio. Vt quid, inquit,
cogitatis mala in cordibus vestris? Non quidem mala co-
gitabant in hoc quod est, solum deum peccata posse dimit-
tere: sed mala cogitabant, putantes Christum blasphemum
esse, qui quum solummodo homo esset, arrogaret sibi po-
testatem peccata dimittendi, quod esset solius dei. Itaque
dominus probauit se coram pharisæis deum peccata di-
mittendo, probauit item se deum cordis eorum secreta
rimando: teritiū idipsum est ostensurus hominis paralyti-
ci dissoluta membra, solius imperio verbi consolidando.
Vnde subdit:

*Quid est facilius, dicere, Dimittuntur tibi peccata
tua, an dicere: Surge, & ambula?*

Quasi dicat: Quam facile mihi est, dicere paralytico:
Surge, & continuo surgit, tam facile etiam est mihi dice-
re: Dimittuntur tibi peccata tua, & continuo dimittuntur.

For-

POST PENTECOST. 236

Fortiter defendit sibi dei filius quod suum est, posse vide-
licet dimittere peccata, sicque animas curando saluare, nā
& de ipso prædixerat angelus: Ipse enim saluum faciet po-
pulum suum à peccatis eorum. Vtrūque insigne est solius
diuinæ potestatis & dimittere peccata, & solius imperio
verbi dissoluta paralytici membra soliditati pristinae resti-
tuere. Vno quidem modo consideratione diuinæ virtutis
vtrunque istorum æqualis est facilitatis, cui nihil difficile
est, pari enim facilitate animas sanat & corpora, quæ pari
facilitate creauit.

Verū considerata creature infirmitate, facilius est cor-
pora quàm animas sanare. Quanto enim potior est anima
corpore, tanto peccatum dimittere maius est, quàm cor-
pus sanare. Dicit igitur: Verū, quoniam me animas sana-
re non creditis, o pharisæi, eo quod lateat, adiiciam quod
minus est, apertius tamen, quatenus id quod est magis oc-
cultum per hoc demonstratur. Vtrum sint paralytico pec-
cata dimissa, solus nouerat qui dimittebat. Surge autem &
ambula, tam ille qui surgebat, quàm ij qui surgentem vide-
bant, approbare poterant. Fit igitur carnale signū, vt pro-
betur spiritale. Nam signum sanitatis extrinsecus opera-
tus est, vt veniam peccatorum intrinsecus fecisse proba-
retur.

Et quidem quum alloquutus est, infirmitatem non di-
xit propriam exprimendo potestatem: Dimitto tibi pecca-
ta, sed: Remittuntur tibi peccata. Cogentibus autem illis
evidentius hanc declarat, dicens:

*Ut autem sciatis quia filius hominis habet potestatem
in terra dimittendi peccata, (tunc ait paralytico) Surge:
tolle lectum tuum, & uade in domum tuam.*

Si & deus est, iuxta memoratum Esaiæ testimonium, *Q*
qui delet iniquitates nostras, & filius hominis habet pote-
statem in terra dimittendi peccata, ergo idem ipse & deus
& filius hominis est, vt & homo Christus, per diuinitatis
sue potestatem dimittere peccata possit, & idem deus Chri-
stus per humanitatis sue fragilitatē pro peccatoribus mo-
ri. Et notanter ait, in terra. Dum enim sumus in terra, pec-
cata nostra deleri possunt, postquam verò à terra tollimur,
non

gg iiij

DOMINICA XIX.

non valebimus con fiteri. Clauditur enim ianua.

Vigilanter hic attendendū est à tribus euangelistis magna cum diligētia atque concordia, descriptum esse quod admodum Christus mundi saluator tanta euidentia tamque inuincibilibus argumentis probauerit se dimittendi peccata habere potestatem. Nequaquam enim hoc otiosum, sed mira ipsius domini factum est prouidentia. Nam huius potestatis toti mundo manifestandæ gratia, totum omnino scriptum & prædicatum est euangelium.

Et ne vllum super hoc dubium cuiquam oriretur, voluit ore trium testium (trium, scilicet euangelistarum) tam ingētis tamque ad salutem necessariæ veritatis verbum contineri. Quis enim crederet mundi saluatorem, si peccata dimittendi non haberet potestatem? Sed & in hunc modum quartus testis miraculorum Christi B. Ioannes dicit: Scripta sunt hæc ut credatis, quia Iesus est Christus filius dei, & ut credentes vitam habeatis in nomine eius.

Et aduerte, quā aptè sibi de Christo euangelica consonant testimonia. Ait ipse: Vesciatis autem, quia filius hominis habet potestatem dimittendi peccata. Et vide si non hoc idem obierunt b. Petrus quā ait: Huic omnes prophætæ testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen eius omnes qui credunt in eum.

Quam igitur constet hanc dimittendi peccata potestatem in terra Christum habuisse, quā temeritate mentionitur hæretici Christum apostolis (nempe vicariis suis & ministris) potestatem hanc non commississe, quibus in huius rei fidem postquam resurrexisset à mortuis, aperte dixit (quod supra memoratū est) Quorū remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorū retinueritis, retenta sunt? Quibus etiam hanc tradens potestatem ait: Sicut misit me pater, & ego mitto vos. Missus autem fuit à patre in mundū ut saluaretur mundus per ipsum, quod fieri nequaquam posset, nisi hominibus peccata dimitteret.

Si ergo discipulos suos misit in mundum vniuersum, si cui ipse fuerat missus à patre, constat ipsum peccata dimittendi potestatem illis contradidisse. Alioqui non sic eos misisset, sicut fuerat ipse missus à patre.

Huc etiam spectat quod penè eodem stilo prædicare exoristi

POST PENTECOST.

337

exoristi sunt Ioannes Baptista, Christus ipse, & Apostoli eius. Ait Baptista Ioānes prædicans in deserto Galilææ: Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cælorum. Porro de Christo domino perhibet idem Euangelista dicens: Exinde cepit Iesus prædicare & dicere: Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cælorum.

Et vide si nō & Apostoli hoc modo prædicationis suæ fecerunt exordium. Ait enim Petrus accepto iam spiritu sancto de cælo: Pœnitentiā agite, & baptizetur vnusquisque vestrum in nomine Iesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum. Quo nihilominus manifestata est imensa dei erga nos misericordia & gratia, qui tantam hominibus largitus est potestatem, signo nobis dato certissimo (ipso pœnitentiæ sacramento) quo securi sumus de remissione peccatorum, modò ne huic sacramento obicem ipsi ponamus. Quomodo autem non magis ipse peccata dimittit, qui cæteris hoc faciendi potestatem tradidit? Si terreni reges & principes homicidas absolvere, & à pœnitentiæ presentia liberare, quid non poterit is qui viuorum dominus est, & mortuorum tam vitæ presentis pœnitentiæ dimittere quā futuræ?

Quod autem dicitur: Tunc ait paralytico, verba sunt S. Euangelistæ. Surge, tolle lectum tuum. Hoc est, porta portantem te, ut quod fuit infirmitatis testimonium, iam sit probatio sanitatis. Ipsam ergo corporis sanationem demonstrat per lecti portationē, ut sic non reputetur phantasia quod factum est. Tolle, inquit, lectum tuum, & vade in domum tuam. Quasi dicat: Ego quidem per tuam passionem curare volebam illos qui sibi sani videntur, & grauius infirmantur in anima, sed quia curari nolunt, tu vade in domum tuam, tuam correpturus familiam.

Porro moraliter de lecto surgere, est animam à carnalibus desideriis ubi agra quiescebat, abstrahere. Lectum verò tollere, est ipsam quoque carnem per continentiam fræna correptam, spe cælestium præmiorum delictis priuare terrenis. Ipse est enim lectus qui per singulas noctes lauatur à David. Id est, pro vniuersumque noxæ maculis digno pœnitentiæ flumine castigatur. Sublato autem lecto domum ire, ad paradysum redire est. Ipsa est enim vera domus

Christo vs
se probat
peccata
posse dimit
tere.

Ioan. 20.

Act. 10.

Ve homi
nes pecca
ta dimit
tunt.
Ioan. 20.

Discipulos
potuisse
peccata di
mittere.

Matth. 3.

Matth. 4.

Acto. 2.

Chrysost.

Beda.

Surgere
& lectum
tollere
quid.

Vade in do
mum tuā.

DOMINICA XIX.

domus quæ hominem prima suscepit, non iure amissa, sed fraude, tandemque restituta per eum qui fraudulento hosti nihil debuit.

¶ Quod autem tunc dominus in paralytico fecit corporaliter, hoc quotidie in sancta ecclesia adhuc spiritualiter operatur. Sicut enim præcepit paralytico ut surgeret, & portaret lectum suum à quo portatus fuerat, ita nobis in vitiis carnalibus ægrè torpētibz iubet ut surgamus. Postquam autem à peccatis cessantes ad virtutis studium sursum exierimus, imperat ut aliorum quoque tam corporū quā morum infirmitates portare studeamus, quemadmodum & nos aliquando portari à fratribz oportuit. Porta igitur illos qui te portauerunt.

¶ Vade, inquit, in domum tuam. Quod & sic potes accipere: qui per vitia & vana desideria distractus tuæ salutis oblitus (quasi à te ipso alienatus) aberrasti, ad propriā conscientiam & animæ tuæ custodiam reuertere, iuxta illud: *Tecum habita & noris quā sit tibi curta supellex.* Hoc enim est sapientis, ut scilicet neglectis aliorum vitiis, seipsum diiudicet, corrigat, & emendet. Stultorum autem est, se neglecto aliorum infirma scrutari, irridere, contempnere, iudicare, iuxta illud: *Pes fatui facilis in domum proximi.* Itaque in domum suam ire, est errantem quēlibet peccanitates & peccata ad sui custodiam reuerti, & semetipsum mādatis sui creatoris adstringere, ut totus homo, interior scilicet & exterior, possit deo placere. Sequitur:

Et surrexit, & abiit in domum suam.

T ¶ Inter dicere Christi & facere, nulla distātia est: sine mora enim ad imperium Domini sanitas interuenit. Vnum dīctorum remediōrumque momētum est. Ipse enim dixit & facta sunt, ipse mādauit, & creata sunt. Porro inter nōstrū dicere & facere, plurima distātia est. Quia facile quidem loquimur, sed cū difficultate & labore operamur. Verūm solo iussu vel nutu miracula operari, solius dei est.

Inter christi, si sanctorum miracula, sed non sua virtute, sed dei. Et quicquid huiusmodi operantur, parum differt à precibus & deprecatione, ut in Helia patuit & Heliseo, & in aliis multis. Christus autem dum propria virtute sua præcipit paralytico sanitatem, Deum

POST PENTECOST.

238

Deum se esse professus est. Nam huiusmodi sua opera signilli loco sunt diuinitati suę testimoniū irrefragabile perhibentis.

¶ Iustus autem iuit in domum suam, ne veritatem dei in cur iubemendacium Pharisei commutantes fortasse dicerent phātur ire in tasma esse non veritatem. Sed & ideo domum ire iubetur, domū suā, ut populo ciuitatis ad dei gloriam quod factum fuerat miraculum innotesceret. Magna enim tenebātur admiratione, videntes hominem omnibus notum, sub lecto sanum incedere, qui mox antē super lectum inualidus portabatur. Vnde canit Evangelicus vates, dicens:

Sedulius.

¶ Ecce aderant viuum portantes, iamque cadauer Bis bina ceruice viri, lectoque cubantem Vix hominem, cui vita manens sine corporis vsu Mortis imago fuit, resolutaque membra iacebant Officiū deserta suis, fluxoque per artus Languida demissis pendebant vincula neruis. Hunc ubi virtutum dominus conspexit egentem Robore, peccatis primū confirmat adeptis, Quæ generant augmenta malis, miserōque iacenti, Surge ait, & proprium scapulis attolle grabatū. Inque tuam descende domum. nil iussa moratus Cui fuerat concessa salus, vestigia linquens Tandem aliena, suis lætatur vadere plantis, Vestorēque suum grata mercede reuexit.

¶ Sed & ideo misit eum in domum suam liberum, ne si Quos christi eum secum retinisset, propter futurum ipsius obsequiū stus secum hunc sanasse videretur. Nullum enim vnquam vel cæcū, habere nō vel paralyticum, vel dæmoniācum liberatum, vel resuscitū, ratum à se mortuum, in discipulum Christus assumpsit, etiam ab illo rogatus. Vnde apud hunc Evangelistam habes alio loco:

¶ Rogauit illum (nimirum Christum dominū) vir à quo Luc. 8. demonia exierant, ut cum eo esset. Dimisit autem eum le. In discipulū dicens: Redi in domum tuam, & narra quanta tibi fecerim in corpore tuo. Sic dicit Deus.

¶ Cæterū, licet plurima Christus coram discipulis misit miracula fuerit operatus, nullius tamē eorum in corpore cū iussu libet curationis miraculum patrauit, ne fortē quibusdam

DOMINICA XIX.

dam videretur nō gratuitō, nec propter dei gloriam, sed magis propriæ suæ utilitatis gratia remedium impendisse sanitatis. Sanavit quidem interdum nonnullos eorum amicos, ut patet in focu Simonis, sed in corporibus discipulorum nullum vnquam curauit morbum, ut iam dictū est, quin potius magna sua humilitate quotquot sanauit, statim à se dimisit.

Luc. 4.

Nullatenus autem decuisset ut aliquem ex iis quos à demoniis vexatos liberauerat, in discipulum assumeret, ne per hoc Phariseis dicere solitis in Beelzebub principe demoniorū elicere eum, demonia, amplior occasio calumniæ daretur.

Luc. 11.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Videntes autem turbæ timuerunt, & glorificauerunt Deum, qui dedit potestatem talem hominibus.

V. Bede.

¶ Hic ponitur viso miraculo à turba timente dei glorificatio. Videntes turbæ, i. populi signum quod fecerat, timuerunt, & glorificauerunt deum. Et meritis qui assuerat damnatis blasphemix iaculis, ad laudem tantæ maiestatis stupentia corda conuertunt. Et glorificauerunt, inquit, Deum, qui dedit potestatem talem hominibus, tam animas. s. peccatorum remissione curandi quàm corpora.

Potestas hominibus non angelis data.

¶ Hinc quàm maximè laudandus est deus, qui nō quācunque potestatem, sed eam quæ maximè deo conuenit, dedit non quidem angelis, non archangelis, non quibuscunque spiritibus angelicis, sed mortalibus hominibus creaturæ fragili, & sine peccato non viuente.

¶ Hinc enim dei relucet mira bonitas & magnificentia, qui in tam villi tamque caduca creatura tantum virtutis constituere dignatus est. Itaque Christi aduersariis tantæ virtutis effectū tantōque miraculo confusis, turbæ timentes laudabant dominum. Nec mirum. Qui enim nō obstupescat vidēs, quod homo inter homines positus & peccata remittat, & languida paralytici membra prorsusque soluta, nulla mora interueniente consolidet? Ait Prophetā: Quis non timebit te o rex gentium?

Iere. 10.

¶ Sed hic est attendendum quod triplex est timor. Vnus culpabilis, quem vocant timorem mundanū, quo quis ali-

POST PENTECOST.

239

quando deum, aliquando hominem timet. Timet autem Aug. de vir. lib. 4. propter temporalia bona, ne diuitias auferat, ne mundi aduersa venire sinat, ne infirmitates inducat. Neque enim propter ista timendus est Deus, quia est timor bestialis. Deum, inquit, nō inuocauerunt, illic trepidauerunt timore, ubi non erat timor.

¶ Aliquando etiam timore mundano timetur homo, ut timor mū iam dictum est, quādo quis timens offendere amicū dei, datus.

mandatum prauaricatur, eligens potius displicere Deo quàm homini. Timet etiam homo hominem ne noceat, timet hominis iram, potentiam, comminationes, flagella, quæ ut effugiat, peccat in Deum. Et quidem facili deuiat à iustitia, qui in causis non deum, sed hominem timet. Audi

Esa. 31.

propheta dicentē: Quis tu qui timeas ab homine mortali, & à filio hominis, qui quasi fenum ita arefcet, & oblitus es domini factoris tui? Hoc timore mundano nunquam homo timens penuriam, exercet vsuras, timens despici, querit inanem gloriam, timens egrotari, legitima relinquit ieiunia, & comellationibus vacat. Vnde Sapientis: Cor timidum in cogitatione stultū, contra impetum timoris non resistit. Sed timor iste non cogit, sed nec peccantem excusat, non enim occupat constantem, sed insipientem duntaxat stultum.

Eccle. 22.

¶ Secundus est timor seruilis, qui iam bonum operatur, sed non bene, quia non liberè, sed coactè, & ideo coarctè, quia non ex amore. Timor iste non virtus est, sed initium virtutis. Parit enim virtutem, quia cohibendo à malis, paulatim assuefacit ad bona, sed cum virtute non manet. Vnde

X. Timor seruilis.

propheta: A timore tuo concepimus, & peperimus spiritum salutis. Sed parit virtute euascescit timor. Vnde scriptum est: Timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem. Hoc timore timuit Adam dum

Esa. 26.

ait: Vocem tuam domine audiui & timui, eo quod nudus essem. Nec mirum si adueniente iudice timuit reus. Ait

1. Ioan. 4. Gen. 3.

Amos propheta: Leo rugiet, quis non timebit? Hoc timore expauescit homo districtum dei iudicium, iuxta illud: Confuge timore tuo carnes meas, à iudiciis enim tuis timui, expauescit etiam supplicium æternum. Neque mirum dicente domino: Eum time te qui potest & corpus &

Amos. 3.

Mat. 10.

ani-

DOMINICA XX.

animam perdere in gehennam.

Tertius est timor filialis qui manet cum charitate, de quo per Psalmistam dicitur: Timor Domini sanctus permanet in seculum seculi. Iste timor donum est spiritus sancti. Et est duplex, videlicet timor displicentie, & timor reuerentie. Timor displicentie est iustorum in presenti vita, quo timent & cauent ne deo displiceant, & ipsius offendat dilectionem, cuius totis viribus ambiunt gratiam. De quo timore per Salomonem dicitur: Timore domini declinat omnis a malo. Porro timor reuerentie non modo sanctorum est, sed & angelorum in vita beata, ob tantę maiestatis reuerentiam cum amore timentium dominum. De quo in Apocalypsi angelus volans per medium cœli voce magna dicit: Time de dominum, & date illi honorem, & adorare eum qui fecit cœlum & terram, mare & fontes aquarum.

Prov. 16.

Apoc. 14.

DOMINICA XX. POST
PENTECOST.

Simile factum est regnum cœlorum homini regi qui fecit nuptias filio suo.

Matth. 22.

Præfens hæc lectio in summa duo comprehendit. Primum est, ad fidem diuine incarnationis (quasi ad mysticas nuptias) vocatio Iudæorum. Secundum est, Iudæis recusantibus inuitatio gentium, ibi: Tunc ait rex seruis suis.

Circa primum tria sunt consideranda. Primum est, diuinę clementię mira benignitas. Secundum, humanę malitię detestanda perversitas, ibi: Illi autem neglexerunt. Tertium, diuinę distractionis digna seueritas, ibi: Rex autem.

Primum id est, mira diuinę clementię benignitas ex tribus patet. Primum est, nuptiarum gratię celebratio. Secundum est, inuitatorum ad has nuptias vocatio, ibi: Et misit seruos suos. Tertium est, liberalis & ampla conuiuij nuptialis preparatio, ibi: Ecce prandium meum parauit.

Circa primum dicit Euangelista, Christum hæc loquutum fuisse in parabolis. Nam quia in hac vita omnis no-

stra

POST PENTECOST.

246

stra cognitio ortum habet à sensu, ut ad cognitionem insensibilium possimus attingere, rerum sensibilium dominus proposuit similitudines. Nam ut ait beatus Gregorius, cœlorum regnum idcirco terrenis rebus simile dicitur, ut ex his quę animus nouit surgat ad incognita quę non nouit, & exemplo visibilium se ad inuisibilia rapiat. At itaque dominus loquens in parabolis: Simile factum est regnum cœlorum homini regi.

Plerumque in Euangelio presentis ecclesię status regnum cœlorum dicitur. Nam quid aliud est ecclesia præfens, nisi conuersitas pie fidelium? Horum enim corda dum huius seculi vanitates non ambiunt, per hoc quod ad cœlestia bona suspirant, iam in eis dominus quasi in cœlestibus regnat. Qui merito nomine regis designatur, nam rex regum ipse est, & Dominus dominantium, cuius compa-

Regnū cœ-
lorū, eccle-
sia præfens

Apoc. 19.

ratione terreni reges, egeni & serui sunt, qui quos terrę, ipsi plus metuunt. Magis enim reges isti seruis & subditis opus habent, quam illi regibus, cum isti sine illis viuere, illi verò sine istis nec esse reges nec regnare possint. Sed nec reges isti quum sint mortalis vitę necessitatibus imò & multis vitiis subiecti, liberi sunt, dicente Christo: Omnis qui facit peccatū, seruus est peccati. Omnis enim peccator seruus,

Ioan. 8.

& tot dominorum quorū vitiatorum. Vnus & solus rex est Deus, qui & nullius eget, & verē liber & princeps est libertatis. Itaque rex iste, id est, Deus pater nunc fecit nuptias filio suo, quando hunc in vtero virginis, humanę naturę coniunxit, quando Deum ante secula fieri voluit hominem in finem seculorū. Vterus autem genitricis virginis, huius sponsi thalamus fuit. Vnde & Psalmista dicit: In sole posuit tabernaculum suum, & ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo. Tunc autem Dei filius tanquam sponsus de thalamo suo processit, quando ad coniungendam sibi ecclesiam, de incorrupto virginis utero incarnatus processit. Quę sacra virgo nomine solis in præmissis Psalmistę verbis idcirco censetur, quod sicut sol clarior est cunctis cœli luminaribus, ita & dei mater virtutum & gratię decore cunctis dei electis & sanctis præclarior est.

Rex vni-
cus Deus,
Grego.

Porro

DOMINICA XX.

¶ Porro Christi & ecclesie coniunctionem, nuptias seu matrimonium appellari, multis scripturæ pater testimonio. Ex quibus vnum est illud: Nunquid possunt filij nuptiarum quamdiu sponsus cum illis est, ieiunare? Sed & Ioannes de Christo loquens ait: Qui habet sponsam, sponsus est. Itaque in incarnatione verbi quod erat in principio apud Deum & Deus erat, per quod & facta sunt omnia, per inuisibilem diuinæ naturæ ad naturam humanam in vno supposito coniunctionem, quoddam factum esse constat matrimonium.

¶ Nam quemadmodum in matrimonio necesse est consensum partium interuenire (qui & nonnunquam per interuentios requiritur) sic ad huius ecclesiæ matrimonij considerationem, missus est angelus Gabriel a deo ad electam virginem. Quæ gemmis ornata virtutum, geminisq; mentis & corporis decore præfulgida, specie sua & pulchritudine sua in coelestibus iam cognita, cæli ciuium in se prouocauit aspectus, aded vt ipsius quoque regis animum in sui concupiscentiam inclinaret. Dum itaque dei nuntio sacratissima virgo (genus representans humanum) consensus eloquium protulisset, dicens: Fiat mihi secundum verbum tuum, nec mora reuertitur nuntius, & virginalem thalamum ingreditur Christus.

¶ In cuius rei typum, scriptum est, quemadmodum Abraham patriarcha misit Elieser procuratorem domus suæ in terra promissionis in Mesopotamiam querere sponsam filio suo Isaac. Quumque ille peruenisset vsque ad Aran, & fecisset camelos accumbere extra oppidum iuxta puteum aquæ vespere, eo tempore quo solent mulieres egredi ad hauriendam aquam, orauit dominum, dicens: Domine, Deus Abraham domini mei, ecce ego sto prope fontem aquæ, & filiarum habitatorum huius ciuitatis egredientur ad hauriendam aquam. Igitur puella cui dixero: Inclina hydrium tuum vt bibam, & illa responderit: Bibe, quin & camelis tuis dabo potum, ipsa est quam præparasti seruo tuo Isaac. Er egressa est Rebecca puella decoratissima, virgoque pulcherrima, quæ seruo Abraham aquæ potum de sua hydria postulanti respondit, dicens: Bibe domine, quin & camelis tuis hauriam aquam donec cuncti bibant

POST PENTECOST.

241

bibant. Cui quum ille aduentus sui causam exposuisset, & illa desponsationis suæ consensum verbis expressuisset, mox illius sponsa effecta est.

¶ Vbi per Abraham deum patrem, per procuratorem ipsius archangelum Gabrielem allegorice accipimus, qui missus est cælo, vtique repromissionis terra, in hunc mundum veniens, inuenit ad fontem aquarum viuæ, gratiarum videlicet & diuinorum eloquiorum, virginem præcæteris mente & corpore angelicis diuinisque conspectibus longè pulcherrimum, quæ prudenti liberalitate ipsi angelo supernæ desponsationis internuntio, volutatis diuinæ adimpletionem & salutem humani generis ingenti desiderio sistenti, quin & camelis eius, id est, sanctis patriarchis & prophetis (qui & ipsi salutem ardentissimè sistentibus) desiderio satisfecit. Nam mox vt angelicæ legationis causam cognouisset, consensumque suum verbis expressuisset, dicens: Ecce ancilla domini, fiat mihi secundum verbum tuum, continuè per vtriusque consensum, matrimonium gratiæ contractum ratumque factum est, non dissoluedum in sempiternum.

¶ Quod tacer euangelista Ioannes completum nuntians, ait: Verbum caro factum est. Non tamen quasi in carnem sit verbum mutatum, sed carnis, vt carnis oculis cõgruen- ter appareret, indutum: ita sanè factum, vt ibi sit non solum Dei verbum & hominis caro, sed etiam hominis anima rationalis, & hoc totum, & Deus dicatur propter deum, & propter hominem homo.

¶ Huius matrimonij gemina causa fuit. Vna, vt inter deum & homines pax reformaretur. Solet enim inter reges mutuis inimiciis disidentes exitiosaque gerentes bella, per matrimonij fœdus pax firma componi, si videlicet tandem conueniat, vt alterius regis filius, alterius filiam spon- sam ducat.

¶ Prothoplastus etenim (vtrique principium humani generis & princeps, iuxta illud: Constituit cum dominus domum suam id est, huius mundi, & principem omnis possessionis suæ) a deo ad principem tenebrarum diabolum vasionis suæ seductus descendit, & obedire recusans, nis promissionibus seductus descendit, & obedire recusans, peccando rebellauit. Cui continuè resistens deus, habi-

hh

tationis

Typus ap-
prietur.

Luca. 1.

Ioan. 1.
Aug. 4. de
tri.

Incarna-
tionis. per
bi causa
duplex.
Vna, vt
fiat pax.

DOMINICA XX.

tationis fuit locum, paradifum deliciarum ei abstulit.

¶ Genuit autem filios & filias, qui quum & ipsi per scelera nefanda deo rebellarent, etiam illis resistens aquis diluuij (demptis octo animab⁹) vniuersos extinxit, eorumque terram vastauit. Quumq; post diluuium denuo multiplicati essent homines super terrā, addiderunt & ipsi deo rebellare. Siquidē ductu gigantū superhorum inconsulta audacia constituerunt edificare ciuitatē & turrim, cuius culmen ad cælum vique pertingeret, vt sic & diluuium (si forsan ad huc irato deo inundaret) euaderent, & cæli obtinerent deo inconsulto, quorsū deus temeritatem quasi demirās, quum videret eos rebus ceptis concordī perinaciam insistere, vires multitudinis labefacturus, diuifit linguas eorum, vt alterum alter non intelligeret. Quo factum est, vt tanta hominum multitudo in plurimas partes scissa, per vniuersum mundum dispergeretur.

¶ Itaque post tam exitiale dissidium bellumq; cum deo, per quosdam vtriusq; partis amicos (vtiq; procures pios) pro pace precari ceptum est, inter quos princeps loco cernit Abraham. Isti ardentissimis votis desiderabant, & precabantur, si fortē dignaretur deus pro sua clementia eoutque suam inclinare maiestatem, vt nostri principis filiam (id est, humanam naturam) pro pacis æternæ fœdere confirmando, suo vnigenito filio copularer.

Iere. 29.

¶ Porro benignus deus, secundum cuius magnitudinem etiam magna est misericordia, dicebat: Ego cogito cogitationes pacis, & nō afflictionis. Qui etiam tandem immensa charitate sua motus, suspicantium votis acquiescens, ait ad Abraham (vtique filium suum ex stirpe Abrahæ in humana carne nasciturum prænuntians) In semine tuo benedicentur vniuersæ cognationes terræ.

Gene. 12.

¶ Quum autem hoc semen (quod est Christus) per vterū intactę virginis mirabiliter nascens, venisset in mundum, angeli pacis pacem cælitus datam annuntiantes canebant, Gloria in altissimis deo, & in terra pax hominibus bonę voluntatis. Hęc est illa pax quam Christus discipulos annuntiare præcepit dicens: In quacunq; domum intraveritis, primum dicite: Pax huic domui. Hanc pacem sua morte conlecit, quam etiam moriturus discipulis testamenti

Luce. 2.

Luce. 10.

POST PENTECOST.

242

testamenti iure relinquebat, dicens: Pacem relinquo vobis, pacem meā do vobis: quem deniq; rediuius à morte, & Ioan. 14. reuersus ab inferis, discipulis annuntiabat, stans in medio eorum & dicens: Pax vobis.

¶ Altera huius diuini matrimonij causa fuit, vt inde filij D regni per adoptionis gratiam deo nascerentur. Ad hoc enim desponsauit sibi Christus ecclesiam. Dicuntur sanē carnationis inter Christum & ecclesiam spirituales nuptiæ ad similitudinem earum nuptiarum quę fuerunt prothoplastorū. causa.

¶ Primum enim hominem deus posuit in paradiso voluptatib⁹, quumq; immisisset soporem in eum, tulit vnā de costis Christi eius & edificauit in mulierem, repleuitq; carnem pro ea, primorum Quibus benedicens, ait: Crescite & multiplicamini, & replete terram. Sacramentum hoc magnum est, inquit Apostolus, quod in Christo & in ecclesia. Gen. 2.

¶ Iam attende comparisonem. Ait Apostolus: Nō prius quod spiritale est, sed quod animale. deinde quod spirituale. Primus homo de terra terrenus, secundus homo de cælo cœlestis. Qualis terrenus, tales & terreni: & qualis cœlestis, tales & cœlestes. Ephes. 5. 1. Cor. 5.

¶ Hi duo, patres sunt & principia duarum generationū. Nam Adam ille de terra terrenus, pater & omnium qui nascuntur ex culpa ad vitam ærumnosam & mortalem. Secundus autem Adam de cælo cœlestis, principium est & origo omnium qui ex gratia renascuntur ad vitam beatam & immortalem. Primus Adam fecit deus de terra necdum peccatis hominum contaminata. Secundū Adam, id est, Christum fecit quoad corpus de terra benedicta, id est, de virginę carnis per spiritum sanctum consecrata substantia. Illum posuit in paradiso voluptatis, vbi, inobediens deo peccauit. Hunc posuit in crucis acerbitate, vbi vsque ad mortem obediens deo patri, quę non rapuit exsoluens, peccata mundi innocens portauit. In illum misit soporem (vt dictum est) vt de latere eius cunctorum viuentium matrem educeret.

¶ In istum misit soporem mortis, & de latere eius lancea intulit aperto emanantibus aqua & sanguine, sponfam eius sanctam ecclesiā formauit. Hanc enim Christus & sanguine redemit, & aqua lauacri salutaris abluit à peccatis.

hh ij Vnde

DOMINICA XX.

Vnde Apostolus: Christus, inquit, dilexit ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea ut illam sanctificaret, mundans eam lauaeto aqua in verbo vitae, ut exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiam non habentem maculam aut rugam, aut aliquid huiusmodi, sed ut sit sancta & immaculata. Eua ex costa sumpta est, costa utiq; ossa & robusta, cuius locum carne repleuit deus. Caro autē flexilis & debilis est. Non secus ecclesia sancta quasi altera Eua, facta est ex costa. i. fortitudine Christi, qui est dei virtus & sapientia. Vnde & per ipsum sum sapiēter agit & fortiter. Vocauit Adam vxoris sue nomen virago, quia de viro sumpta esset. Sed multo verius *pleniūsq; sponsa Christi ecclesia sancta virgo* (id est, virilia agens & fortis) vocari meretur. Verū hoc non ex se, sed quia de viro. i. Christo filio dei, Deo vero sumpta est. Omnis enim sufficientia nostra ex deo est, ipso assistente & dicente: Sine me nihil potestis facere. Et sicut ab ipso recipimus virtutem & fortitudinem, sic ipse vicissim a nobis habet carnem, in qua pati potuit & mori.

1. Cor. i.

Ecclesia sum sapiēter agit & fortiter. Vocauit Adam vxoris sue nomen virago, quia de viro sumpta esset. Sed multo verius pleniūsq; sponsa Christi ecclesia sancta virgo (id est, virilia agens & fortis) vocari meretur. Verū hoc non ex se, sed quia de viro. i. Christo filio dei, Deo vero sumpta est. Omnis enim sufficientia nostra ex deo est, ipso assistente & dicente: Sine me nihil potestis facere. Et sicut ab ipso recipimus virtutem & fortitudinem, sic ipse vicissim a nobis habet carnem, in qua pati potuit & mori.

Ioan. 15.

¶ Circa secundum diuinę benignitatis indicium, quod est, inuitatorum ad has nuptias vocatio, subditur:

Et misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias, & nolabant uenire.

E ¶ Non suffecerat inuitasse per semetipsum, nisi etiam eos per seruos suos vocaret. Isti serui fuerunt testamenti veteris patriarchę & prophete, qui Iudeorum populum inuitabant ad obediendum deo in fide venturi mediatoris.

¶ Sed vide contemptum. Et nolabant, inquit, venire. Nō fuit defectus dei inuitantis, nō culpa vocantis, nec impotentia abstulit veniendi facultatem, nec ignorantia intulit excitationem, sed sola voluntatis malicia fecit contemptum. Et nunc quod ad cōlestes nuptias plerique non veniunt, tota causa est, quia venire nolunt.

¶ Itaque ad nuptias, id est, ad fidem incarnati filij dei soli Iudei primū per prophetas (ut dictum est) dein per Apostolos fuerunt vocati. Vnde Gregorius:

¶ Misit seruos suos ut ad istas nuptias amicos inuitaret. Misit semel, misit iterum, quia dominicę incarnationis prædicatores, & prius prophetas, & postmodum Apostolos

POST PENTECOST.

243

los misit. Bis itaque seruos ad inuitandum misit, quia incarnationem vnigeniti & per prophetas dixit futuram, & per Apostolos nuntiavit factam.

¶ Proinde quod maioris est benignitatis, non modō seruos, sed & ipsum sponsum inuitandis Iudeis rex iste misit. Venite, inquit, ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Et quia nolabant venire, expostulans loquitur dicens: Ierusalem Ierusalem quę occidis prophetas, & lapidas eos qui ad te missi sunt. Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti?

¶ Tertium in quo patet diuinę clementię benignitas, est ampla nuptialis conuiuij præparatio, ut quos non adducebat sedula vocantis instantia, saltem alliceret magnificus apparatus nuptiarum.

¶ Vnde consequenter dicitur:

Iterū misit alios seruos, dicens: Dicite inuitatis: Ecce prandium meum parauit, tauri mei & altitia occisa sunt, & omnia parata. Venite ad nuptias.

¶ Tauri mei, inquit, & altitia occisa sunt. Quod in animalibus est saginatum, hoc est altile in volatilibus. Altitia enim, sunt aues hominum studio impinguate, ut antea, capones, grues, cygni, pauones & huiusmodi. Per tauri occisos, Apostolos Christi & martyres accipe, qui a grum mundi bonorum operum feracem Deo suis laboribus effecerunt. Nam quasi tauri gregis cōstantes fuerunt & fortes. Per altitia verō sancti patres noui testamenti designantur, qui interna dulcedine per sancti spiritus gratiam impinguiti, penna contemplationis cōuersationem suam incolatus sui tempore in ccelis habuerūt. Hi omnes viciis & cōcupiscentiis mortificatis, diuinis nuptiis quodammodo occisi sunt. Vnde Gregorius:

¶ Quia predicatorum dominicę incarnationis missi, persequutionem ab infidelibus, & prius prophetę, & postmodum sancti Apostoli pertulerunt, inuitatis, & venire nolentibus dicitur: Tauri mei & altitia occisa sunt, & omnia parata. Ac si apertius dicat: Patrum præcedentū mortis aspiciat, & remedia vitę nostrę cogitate.

hb iij

No.

DOMINICA XX.

¶ Notandum verò est, q̄ in priore invitatione nil de tauris & altilibus dicitur: In secunda autem, iam tauri & altilibus mactata esse memoratur, quia omnipotens deus quod verba eius audire nolumus, adiungit exempla, ut omnino quod impossibile credimus, tanto nobis ad sperandū fiat

Fidei no-
stra veri-
tas et col-
firmata.
facilius, quāto per hoc transisse iam & alios audimus. Omnia, inquit, parata sunt, quando iam fidei veritatem Apostolorum & martyrum sanctorum mortes confirmant. Neque enim illi mori sustinuerunt, nisi eam pro qua moriebantur, fidem veram esse certissimum habuissent.

¶ Igitur illorum mors omnia facit esse parata. Vnde & Apostolus Paulus perficere se testatur in corpore suo quæ deerant passioni Christi. Hinc etiam ait beatus Dionysius Nostre sapientiæ principes & duces pro veritate moriuntur, omni die testificantes, sicut est consequens verbo & opere veram Christianorum esse dei cognitionem.

Fidem di-
sentere gra-
ue.
¶ Vnde etiam sanctus Maximus eleganter disserit, dicens: Nouerimus fratres, quia nō sine magno discrimine de religionis veritate disputamus, quā tantorum sanguine confirmatam videmus. Magni periculi res est, si post prophetarum oracula, post Apostolorum testimonia, post martyrum vulnera, veterem fidem quasi nouellā discutere præsumas, & post tam manifestos duces in errore permanear, & post morientium sudores, otiosa disputatione contendas. Veneremur ergo in sanctorum martyrum gloria fidem nostrā, Mater namq; martyrij fides catholica est, in qua illustres athletæ subscripserunt sanguine, morte iurauerunt. Ab illis enim dum tolerantia mortis excipitur, spes nobis immortalitatis euidenter asseritur. Nunquam enim hanc vitam sic constanter expendere, nisi esse alteram incomparabiliter beatorem perfectæ diffinitione sentirent.

¶ Circa secundum, quod est, Iudaicæ obstinationis perueritas, consequenter subditur:

G Illi autem neglexerunt, & abierunt alius in villam Iudeorum suam, alius uerò ad negotiationem suam.

negligētia
peruersa.
¶ Quod Iudeorum sacerdotes & scribæ addiscendis iis quæ dei sunt, pigri fuerint & oscitabundi, patet per hoc Ioh. 5. quod hic dicitur. Illi autem neglexerunt. Dixerat illis dominus

POST PENTECOST. 244

min^{us}. Scrutamini scripturas, quia vos putatis in ipsis vicā eternam habere. Et illæ sunt quæ testimonium perhibe de me, & non vultis venire ad me, ut vitam habeatis. Et ad operum (quæ diuinitatis suæ potentia faciebat) consideracionem hos mittens, alio loco dicebat: Si non facio opera Ioh. 10. patris mei, nolite credere mihi: si autem facio, & si mihi non vultis credere, operibus credite. Sed illi neglexerunt scrutari scripturas, & opera eius non Deo, sed demoni attribuebant.

¶ Et abierunt, inquit, alius in villam suam, alius uerò ad Iudei^{ve} negotiationem suam. Iudei enim exterioribus rebus de-
auaritia
intenti.
diti, & lucris terrenis immoderatus intenti, mysterium dominicæ incarnationis pensare, Christumque Dei filiū cognoscere, & in ipsum credere instituti (propter quæ utiq; dei
Mat. 15.
nagogæ suæ superuacuis institutis (propter quæ utiq; dei mandata transgrediebantur) emortuisque iam veteris legis sacrificiis & ceremoniis propter priuata sua commoda obstineta mente pertinacius intēdunt, quasi relicta dei ciuitate (i. dominicæ incarnationis fide) foras in villam suā, hanc culturū, proficiscuntur. Terrena enim quasi quædam agrestia, Christi fidei prætulērunt. Attende eos suæ villæ metuentes, & cæca mente sinistra consulentes, Aīūt enim: Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum, & venient Romani, & tollent nostrum locum & gentem.

¶ Altera huiusmodi cōtemptus causa fuit actuum secularium occupatio. Nec enim nisi qui minoratur actu, Eccle. 38. percipiet sapientiam. Porro fides in Christum, mundana lucra propter cælorum regna docet esse spernēda. Iudei autem auaritiæ studiis lacrisque mundanis intenti, ad fidei nuptias venire contempserunt. Vnde dictum est: Et abierunt alius ad negotiationem suam: Non ait, Ad negotiationem Dei, quā prudens negotiator datis omnibus suis, regni cælestis margaritam comparauit, sed ait: Negotiationem suam, id est terrenam, quæ (ut iam dictum est) sapientiæ studium intercidit, sicut scriptum est: Negotiato-
Mat. 13.
Bar. 3.
res terræ viam sapientiæ nesciunt.

¶ Sed iis omnibus deterius peccauerunt, qui non solum respuerūt vocantis gratiam, sed & nuntios benigni regis sunt persequuti. De quibus subditur:

hh iij

Reli-

DOMINICA XX.

Reliqui uero tenuerunt seruos eius, & contumeliosi affectos, occiderunt.

H *Iudei 71 in des nun tios contumeliosi. Act. 5.* Illi contempro inuitantis affectu, pro humanitate in crudelitatem versi, occidunt illos qui se ad tanti regis nuptias inuitarant. Tenuerunt, inquit, seruos eius, videlicet, carceribus hos includentes, sicut in Actibus Apostolorum legitur. Et contumeliosi, verborum scilicet & verberum affectos, occiderunt.

¶ *3 Reg. 19. Act. 7.* Primo enim prophetas, postmodum Apostolos ad mortem sunt persequuti. Vnde & apud Dominum de prophetis occisis queritur Helias, dicens: Altaria tua suffoderunt, & prophetas occiderunt gladio, & derelictus sum ego solus, & quærent animam meam. Hinc etiã ad illos per christi testem inuictissimum beatum Stephanum dicitur: Incircuncisi cordibus & auribus, vos semper spiritui sancto resististis. Quem prophetarum non sunt persequuti patres vestri? & occiderunt eos qui prænuuntiabant de aduentu iusti, cuius vos nunc proditores & homicidæ fuistis. Et hoc est quod alio loco per christum Iudæis dicitur: Ecce ego mitto ad vos prophetas & sapientes & scribas, & ex illis occidatis & crucifigatis, & flagellabitis in synagogis vestris, & persequemini de ciuitate in ciuitatem, ut veniat super vos omnis sanguis iustus qui effusus est super terram, à sanguine Abel iusti usque ad sanguinem Zachariæ filii Barachiz, quem occidistis inter templum & altare. Amen dico vobis, venient hæc omnia super generationem istam. Lapidatus est enim ab eis Stephanus, Iacobus decolatus, flagellati in Actibus Apostolorum discipuli, Paulus quinque quadragenas una minus à Iudæis accepit, & semel lapidatus, & pro mortuo relictus est.

¶ Sed dicat aliquis: Quando hic commemorat Dominus illos qui seruos erant occisuri, cur eos reticet, qui ipsum Dominum occiderunt? Respondet Hieronymus: In hac parabola sponsi sileat occisio, & per seruatorum mortes, cõtempus ostenditur nuptiarum. Ad hæc, paulo ante iam dixerat Dominus parabolam, quomodo coloni filii qui verus erat hæres occisum è vinea proiecerint, ideoque consulto hic non meminit occisionis sponsi. Sequitur:

Rex

POST PENTECOST. 245

Rex autem quum audisset iratus est, & missis exercitibus suis perdidit homicidas illos, & ciuitatem illorum succendit.

¶ Hic notatur tertium, id est, diuinæ distractionis condigna seueritas. Rex, inquit, quum audisset, Superius quando inuitabat ad nuptias, & agebat opera pietatis, hominis ei nomen appositum est: nunc autem quando ad ultionem venit, homo sileatur, & rex tantum dicitur.

¶ Quum audisset, inquit, subaudis, vocem sanguinis. Sanguis enim iniuste occisorum clamat ad dominum, sicut sanguis innocentis Abel clamauit super Cain. Vnde & Iudas Machabæus deprecatus est dominum, ut audiret vocem sanguinis ad ipsum clamantis. Sic & in Apocalypsi sancti dei occisi pro vindicta clamant, dicentes: Vtique domine sanctus & verus, non iudicas, & non vindicas sanguinem nostrum, de his qui habitant in terra? Gaudent enim ob dei honorem sancti de vindicta & ultione impiorum, dicente Psalmista: Lætabitur iustus quum viderit vindictam. Hinc etiam & angeli in cælo laudare magnis vocibus dominum perhibentur. Vnde & in eodem libro, dicente beato Ioanne scriptum est: Post hæc audiui quasi vo-

tem tubarum multarum in cælo dicentium: Alleluia, laus & gloria, & virtus deo nostro est, quia vera & iusta iudicia sunt eius, qui vindicauit sanguinem seruatorum suorum.

¶ Clamant & flagitia in aures dei. Clamor, inquit, Sodorum venit ad me. Clamant oppressiones pauperum, & auxilio destitutorum, iuxta quod scriptum est: Si laxeris eos, vociferabuntur ad me, & ego audiam clamorem eorum, & indignabitur furor meus. Quo exemplo docentur hic magistratus & iudices peccata publica & manifesta etiã citra omnem accusationem, per se ex officio punire.

¶ Iratus est, inquit, ira in deo nullam commotionem passionis significat, sed effectum iræ tantum, qui est vindicta in deo.

¶ Quia enim vindicta ab hominibus exerceri solet iratis, idcirco quum deus punit, iratus dicitur. De cuius ira Manasses hanc in se expertus, dixit: Insistentibilis est ira comminationis tuæ super peccatores. Itaque iræ dei effectus subditur, quum dicitur:

Et

DOMINICA XX:

Theoph.
Romani
exercitus
dei.

Homicida
Iudaei
perditi.

Iudeorum
ca
lamitas.

Luc. 19.

¶ Et missis exercitib⁹ suis, perdidit homicidas illos. Misit exercitus suos Romanos, qui inobediētes Iudeos perdidit, & ciuitatem eorum Ierosolimam succenderūt. Vbi Romani, exercitus dei dicūtur, quia ab eo ducti, multiplicati & roborati sunt: & quia ipsius (tameñ ignari) cōpleuerūt de Iudeis voluntatem. Perdidit, inquit, homicidas illos, Iudeos scilicet, qui & hominem deum occiderunt, & seruos eius. Hos enim exercitus Romanus ducibus Vespasiano & Tito filio eius, exitio toti mundo spectando perdidit. Et ciuitatem illorum succendit, cum qua & templum illud orbis terrarum famosum, atque vnicum igni crematum irreparabili ruina (iuxta quod dominus ipse prädixerat) collapsum periit, iuxta Psalmistae vaticinium, quo ait: Exarsit ignis in synagoga eorum, flamma combulsit peccatores.

¶ Illic itaq; ardere cōperūt Iudaei, quorū incendium ad ignem vsque gehēnae pertingit. Cernere enim est Iudeos ob incomparabile scelus interfectionis filij dei patris sedibus irrecuperabiliter amissis per mūdū dispersos & vagos, sine principe, sine sacerdote, sine prophetis, sine templo, sine altari, sine sacrificiis, sine oblationibus, sine gloria, sine dignitate, sine magistratu, denique sine deo miserimē viuere. De quibus alio loco dominus in parabola loquens, ait: Inimicos meos illos qui noluerunt me regnare super se, adducite huc, & interficite ante me.

K ¶ Caterū, vt hēc ad tropologiam paulisper cōuertamus, intelligamus etiā nos ad aeternae felicitatis nuptiale conuiuium multipliciter & instantē deo inuitari. Sed quemadmodum hic audimus alios quidem venire noluisse, alios ad sua priuata abiisse negotia, ceteros prae inuitantis contemptum, etiam seruos eius violasse, ita & nunc cernere est triplex hominū genus diuinę inuitationis gratiam contemnentium.

1. Cor. 2.

¶ Primi sunt homines in deuoti, & animales, qui (ve dicit Apostolus) non percipiūt quae sunt spiritus dei. Stulticia enim est illis: bestis sanē sunt similes, quarū omnis ad implemēdā carnis lasciuia atq; voluptatem festinat intentio. Nec enim vnum aliud aut cognoscunt aut appetunt, in quo sese oblectēt bonum, nisi quod corporeis sensibus com-

POST PENTECOST. 146

comprehēdunt, de quibus scriptū est: Oculos suos statuerunt declinare in terram, nempe caelestium bonorum prorsus oblitū, aut certē de caelesti & aeterna beatitudine dei promissionibus increduli. Ex quorū persona scriptū est: Dixerunt impii cogitantes apud se non rectē: Exiguum & cū medio est tempus vitae nostrae, & nō est refrigeriū in fine hominis, & nō est qui agnitos sit reuerſus ab inferis. Quia ex nihilo nati sumus, & post hoc erimus tanquā nō fuimus. Venite ergo, & fruamur bonis quae sunt. Vino pretioso & vnguentis nos impleamus, & nō praeſereat nos flos temporis. Coronemus nos roſis antequā marceſcāt. Et inde: Quoniam, inquit, hēc est pars nostra, & hēc est sors nostra. Vnde & per Psalmistā dicitur: Homo quū in honore eſſet, nō intellexit: cōparatus est iumentis inſipientibus, & similis factus est illis, ne dicamus deterior, viliōrque factus est illis. Huiusmodi hominum si corpora mentibus responderent, profectō in terram proni quadripedes incederent, ad morem illius quam alligauerat satanas decem & octo annis, eratque inclinata, nec omnino poterat sursum respicere. Et hi quidem significantur per eos de quibus hic dictum est: Et nolēbant venire.

¶ Porro per eos qui ad regis nuptias inuitati ad priuata sua negotia abire maluerunt in villam, scilicet vel negotiationem suam, quā ad regis cōuiuium nuptiale, ii designantur, qui & dei verbum audiunt, & aeternae felicitatis cōuiuium in cōlo non omnino aspernantur: quia tamen bonis caelestibus terrenas fragilesque diuitias, caeterasque perituras mundi vanitates anteponunt, ad caelestia inuitatem sequi contemnunt. Illi, inquit, neglexerūt, & abierunt, alius in villam suam, alius in negotiationem suam. In villam ire, est labori terreno immoderatus incurrere. In negotiationem verō ire, est actionum secularium lucris inhare. Quia enim alius intentus labori terreno, alius mundi huius actionibus deditus, mysterium dominicae incarnationis pensare, & secundum illud viuere dissimulat: quasi ad villam vel negotium pergens, venire ad nuptias regis recusat.

¶ Deniq; per eos qui nō solū regis nuntios ad se missos nec audire volunt, nec sequi, sed insuper afficiunt contum-

Psal.

Sap. 2.

Luc. 13.
Animalis
homo a sim-
ilatur.

Auaria
dedit.

Greg.

Superbia
malitiosi.
me.

DOMINICA XX.

meliis vel occidit, superbi & malitiosi intelliguntur, qui prædicationem verbis celestis non solum non audiunt, sed insuper, irridet, calumniantur, iniuriis afficiunt, vel quomodolibet persequuntur ipsum prædicatorem, non verum interim ipsius maiestatem, qui ad huiusmodi suos nuntios ait: Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit. Non enim definit deus nuntios suos ad salutem omnium salvandorum assidue destinare.

Luc. 10.

*Hæretico-
rum calu-
nia men-
dax elidi-
tur.*

¶ Pudeat igitur hæreticos adeo indigne non ipsos tantum evangelicæ legis prædicatores, sed & ipsam sanctam ecclesiam catholicam, & quod super omnia nefarium est, etiam ipsum ecclesiæ sponsum Christum contumeliis & blasphemis insectari, dum mentiuntur plus quadringentis annis non fuisse prædicatum evangelium, quasi tanto tempore intermisisset dominus servos mittere, qui verbi prædicatione ad cæli regna credentes inuitarent. Disce hinc dei ministros in officio prædicationis non contemnere, non persequi, neque illis quomodolibet insidiari. Sed & ij qui à deo in id muneri sunt vocati, attédât ne sicut statuae Mercuriales, dum aliis quâ ingrediantur viam ostendunt, ipsi remanentes immoti, vocatis à se aliis, interim excludantur.

M Porro rex celestis, cui nostra loquitur cogitatio, & omniū corda patent, iis quæ dicta sunt auditis & cognitis, iratus est. Vbi advertendum est deum tribus modis irasci. Nam vno modo irascitur vt pater, quando videlicet percutit delinquentem & facit poenitentem, quo signo filios probatur agnoscere, iuxta quod scriptum est: Etenim non sine peccatoribus ex sententia agere, sed statim ultiones adhibere, magni beneficii indicium est. Et inde: Nunquam à nobis misericordiam suam amonet: corripit nos vt rô populum suum, in aduersis non deselinquit.

*Irafcitur
vt dominus
Eccl. 5.*

¶ Secundo modo irascitur vt dominus, videlicet quâ in presenti punit peccantem, qui tamen hinc non emendatur. De qua ira dei per sapientem dicitur: Subito dum non speratur venit ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te. Ideoque & David orabat, dicens: Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripas me.

Irafcitur ¶ Tertiò, irascitur vt iudex, quum iam amplius neq. poenitent-

POST PENTECOST. 247

nitentia locus est, neque venia, quando dicitur: Ite maledicti in ignem æternum. De qua ira per apostolum dicitur: *Matth. 25.* Venit ira in filios diffidentia, id est, in eos qui diffidunt de dei misericordia, vel qui non credunt deum victorem malorum, & bonorum remuneratorem.

¶ Est autem ira dei summè formidanda propter multa. Primò, propter suam immensam fortitudinem, & potestatem. Scriptum est: Apud ipsum est sapientia, & fortitudo. *Iob. 12.* Item: Sapiens corde est, & fortis robore. Sapientiam eius *Iob. 9.* nihil potest latere, fortitudini eius nullus potest resistere. Vnde clamant ciulantes, qui omnipotentis dei manum super se sentiunt: Misere mini mei, misere mini mei, sicut vos amici mei, quia manus domini tetigit me. Et quidem quo maior est ipsius potentia, eo magis est ipsius percussio formidanda.

¶ Secundo, est ira dei summè formidanda, propter iudiciorum ipsius distractionem terribilem, quæ patet ex tria formis. Primò, quia nonnunquam percutit paruos cum magna, prout patuit in diluuiò, patuit & in subuersione Sodanorum. Licet enim filius non portet iniquitatem patris, quia tamen ad poenam spiritualem vel æternam, quia tamen filij sunt charissima parentum pignora, idcirco deus interdum hos punit in filiis, sicut patuit in David, cuius filius infans propter delicta patris, decernente deo mortuus est. Puniantur itaque interdum propter parentum peccata filij, sed tantum corporaliter & temporaliter, non autem (vt dictum est) æternaliter vel spiritualiter, quia sub tali punitione vnusquisque onus suum portabit.

¶ Secundo, quia nonnunquam percutit bonos cum malis, poena videlicet temporalis. Nam vñ cum malis ducti sunt in Babylonicam captiuitatem, etiâ boni, vt Ezechiel, Daniel, Mardocheus, Ananias, Azarias, & Misael, & alij complures. Attamen, vt dicit Augustinus, licet boni & mali pariter affligantur, manet tamen dissimilitudo passionum. Nam sicut in eodem igne palea fumat & aurum rutilat: & sub eadem tritura frumenta purgantur, & stipula comminuntur: ita etiam eadem tribulatio bonos probat & purificat, malos exterminat & damnat.

Tertiò,

DOMINICA XX.

Plures propter unum puniri.
¶ Tertiū patet q̄ sit terribilis ira dei, quia propter vniū peccatum interdum punit plurimos. Nam propter crimina Pharaonis tota Aegyptus decem plagis horrendis percussa fuit, ac tandem vniuersus Aegyptiorum exercitus
Exod. 14. propter eiusdem Pharaonis impietatem submersus est in mari rubro. Similiter & propter furtum Achan, qui surripuit de anathemate Iericho, militia filiorum Israel corā paucis hostibus ante ciuitatem Hai in fugā versa est. Denique propter peccata duorum filiorum Heli sacerdotum
1. Reg. 4. Ophni & Phinees, corruit populus Israel in prelio corā Philistiim, vbi & arca fœderis domini ab ipsis Allophylis capta est.
¶ Punit autem deus populi multitudinem propter paucorum peccata, quando illa manifesta sunt. Vt cernere est in vsurario publico, in hæretico, in blasphemo, in inuocatore demonum, in adultero manifesto.
¶ Maximè autem, quando hi quorum interest iudicium & iustitiam facere, dissimulando efficiuntur participes in crimine. De quibus per Esaiam prophetam dicitur: Principes tui infideles, socij furum, omnes diligunt munera, sequuntur retributiones, pupillo non iudicant, & causa viduæ non ingreditur ad eos.
¶ Porro, boni iudices manifesta scelera secundum ordinem iustitiæ plectendo, iram dei auertunt, patuit in Moyse, qui gladio extinxit idololatrias: in Phinees filio Eleazari, qui pugione confodit nefariè fornicantes: in Dauid, qui vltus Gabaonitas de iniuria illis à Saul rege illata, promeruit post tritum annorum sterilitatem, vt cœlum pluuiam, & terra daret fructum suum. Quando verò peccata sunt occulta, ei tantum qui peccat, imminet ira dei.
¶ Tertiū, est ira dei summè formidanda propter punitio nis severitatem, quæ seueritas patuit primò, in damnatione peccantium angelorum, quos ad poenitentiam nō expectauit, sed mox præcipitauit. Secundò, in primis parentibus in paradiso dei mandatum præuariantibus, quos non distulit, sed protinus expulit. Denique in terribili iudicio diluuij vniuersalis, in quo deus (demptis paucis) vti iam dictum est, perdidit omnem carnem, in qua erat spiritus vitæ super terram.

Homi.

POST PENTECOST.
HOMILIA ALTERA.

248

Vpiæ quidem paratæ sunt, sed qui inuitati-

N rant, non fuerunt digni. *Matt. 22.*

¶ In hac parte lectionis euangelicæ, designatur vocatio gentium, vbi tria sunt consideranda. Primum est, Iudæis reprobatis ad Christi fidem gentium vocatio. Secundum est, erga credentium actus diuina consideratio, ibi: Intrauit autem rex. Tertium est, verborum domini formidabilis conclusio, ibi: Multi autem.

¶ Circa primum, id est gentium ad fidem vocatione, tria notantur. Primum est, perfidorum Iudæorum indignitas. Secundum est, demandata discipulis noua prædicandi auctoritas, ibi: Ite ergo ad exitus. Tertiu est, euangelicæ prædicationis in gentibus generalitas, ibi: Et egressi serui.

¶ Circa primum dicitur in litera: Tūc rex ait seruis suis: *A* Nuptiæ quidem paratæ sunt. Hoc dicens, ostendit per se non stetit, quin Iudæi saluarentur. Et quidem paratæ erant nuptiæ præparatione æternæ providentiæ: paratæ, condonatione diuinæ gratiæ: paratæ, sacramento incarnationis dominicæ. Et in summa, paratæ erant adhibitis omnibus iis quæ ad hominum salutem erant necessaria. Vsq; aded enim bene instructa fuerunt omnia in iis nuptiis, & hic per gratiam, & illic in gloria, vt hinc merud dicat per Prophetam dominus: Quid vltra debui facere, & non feci!

¶ Sed inuitati Iudæi non fuerunt digni, ipsorum enim perfidiæ imputandum est, quod reprobi facti sunt. Si quidem & ante crucem, & post crucem, ad Iudæos dominus primum misit. Ante crucem enim ait discipulis, in opus prædicationis à se destinatis: In viam gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum non intraueritis. Iusit autem hos ire tantum ad oues quæ perierunt domus Israel. Post crucem autem iussit veritatem per Apostolos testificari. Quauis enim in orbem vniuersum Apostolos ire iuberet prædicaturos euangelium regni dei, attamen ante ascensionem suam in cœlum, peculiariter eos testes sibi esse voluit in Ierusalem & Iudæa, ac deinde in gentes in Samaria, inquit, & vsque ad vltimum terræ. Pri-

Nuptiæ enim Iesæ 72 paratæ.

Esai. 5.

Iudæi suo crimine reprobati.

Matt. 10. Chrysost.

DOMINICA XX.

Primum itaque prædicauerunt Iudæis Apostoli, diuque permanserunt in Iudæa, tametsi virgis cæsi, ac sæpè in carceribus, lapidato iam Stephano, Iacobbo decollato, & comprehenso vincloque ad necem Petro.

B ¶ Sed dicat aliquis: Quare ergo Iudæi inuitati sunt, si non erant regalibus nuptiis digni? Respondeo: Ideo inuitabatur, ut seipsum præpararent quatenus ex indignis, Christi nuptiis efficerentur digni. Indignos autem se exhibuerunt contradicendo veritati, dicente ad eos Apostolo Paulo: Vobis oportebat primum loqui verbum dei, sed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes, sic enim præcepit nobis dominus: Vnde & super hoc propheticum inducit testimonium, loquente deo ad hominem Christum: Parum est ut

Esai. 49. sis mihi seruus ad suscitandas tribus Iacob, & feces Israël conuertendas. Posui te in lucem gentium, ut sis in salutem visque ad extremum terræ. Sic enim fieri oportebat, ut priusquam euangelice prædicationis stillicidia stillarent per nationes gentium super omnem terram, Iudaici populi velus ipso dei filio illis & per se & per suos prædicante, non modo doctrinæ cælestis, sed & miraculorum & signorum gratia (quasi quadam benedictionis pluuia) infunderetur.

Heb. 6. Quum verò sæpè venientem super se cælestis gratiæ bibillet imbrem, nil autem quàm spinas proferret ac tribulos, reprobæ fuit ac maledictæ proxima, cuius consummatio in combustionem.

Hes. 1. ¶ Sane typus reprobandæ Iudæorum contumaciæ, eligendæque ex gentibus per fidem ecclesiæ in eis præcussit, quæ in Assueri regis cœuiuium gesta legimus. Ipse enim præpotens monarcha Assuerus tertio anno sui imperij, instituit grande cœuiuium cunctis principibus & pueris suis, fortissimis Persarum & Medorum inclytis, ut ostenderet diuitias gloriæ regni sui. Inuitauit autem omnem populum qui inuentus est in ciuitate, à maximo usque ad minimum.

Quumque iâ septimo die cœuiuij rex esset hilarior, præcæpit inuitari ad cœuiuium per septem proceres regni sui, qui in conspectu eius ministrabant, reginam uxorem suam nomine Vasthi. Quæ renuit, & ad imperium regis venire contempsit.

Fecerat

POST PENTECOST.

249

¶ Fecerat enim & ipsa cœuiuium foeminarum in palatio vbi rex manere consueuerat. Vnde iratus rex, interrogauit sapientes, qui ex more regio semper ei aderant, & quorum faciebat cuncta consilio, scientium leges ac iura maiorum: qui videbāt faciem regis, & primi post eum residerere soliti erant, cui sententiæ regina subiaceret, quæ regis imperium facere noluisse. Itaque approbantibus cunctis regis indignationem iustam esse, omnium consensu decretum & lege sancitū est, ut regina Vasthi repudiata, nequaquam ultra ad regem ingrederetur, & regnum illius aliter quæ melior esset, acciperet.

¶ Vbi rex Assuerus typum prætulit huius hominis regis qui nuptiale cœuiuium præparauit in tempore gratiæ, quasi tertio imperij sui anno. Præterierant enim & tempus legis naturæ, & legis scriptæ. Inuitauit rex iste pro sua amplissima charitate omnem populum, nempe qui vult omnes homines saluos fieri. Vnde & dicit: Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Porro quod ipse instruxit cœuiuium, fides est dominicæ incarnationis. In quo cœuiuium gratiam in vita præsentis, & gloriam in futuro seculo præparauit.

¶ Porro Vasthi regina Iudaicæ synagogæ olim deo per fidem desponsatæ figura fuit, quæ ad fidem dominicæ incarnationis per regis summi proceres, id est, apostolos inuitata, contumaciter ac superbe contempsit. Contemnendi causa fuit, quia & ipsa Iudaica synagoga seorsum sibi quasi cœuiuiū quo se oblectaret parauerat, quæ in huius mundi gloria, & in perituris seculi diuitiis, sibi statuerat gloriantium. Vnde etiam Iudæis à saluatore dicitur: Quomodo vos potestis credere, qui gloriam ab inuicem accipitis, & gloriam quæ à solo deo est non queritis? Et alio loco: Ex principibus multi crediderunt in eum, sed propter phariseos non confitebantur, ut è synagoga non eiecuntur: dilexerunt enim gloriam hominum magis, quàm gloriam dei. De eorum verò auaritia, qua diuitiis acquirendis ardebat, in euangelio scriptum est: Audiebant hæc omnia pharisæi qui erant auari, & deridebant eum, Christum videlicet contra auaritiam disputantem. In iis autem sprete dei gratia, sese oblectare non sapientum est, non fortium,

Applicatio figura.

Matth. 11.

Synagoga inuitata recusata.

Idem 5.

Idem 12.

Luc. 16.

DOMINICA XX.

hum, non virorum, sed insipientium & effeminatorum quasi conuiuium foeminarum.

¶ Nec otiosum esse putemus, quod huiusmodi fusi conuiuium regina contumax mox repudianda in palatio fecit, vbi rex manere consueuerat, nec iam tunc manebat. Nam per hoc typicè datur intelligi, quemadmodum sacerdotum & scribarum in dei templo, vbi olim per cultu pietatis ipse habitauerat, auaritiæ & ambitionis studia (vt euangelia sacra testantur) quàm maximè feruebant. Vnde & illic negotiantibus, & sola lucra sectantibus dicitur: Scriptum est, Domus mea, domus orationis vocabitur. Vos autem fecistis illam speluncam latronum. Ergo nō iam deus in illo suo templo habitabat, sed effeminati cultores mammonæ.

¶ Quid autem impulerit dominum hoc suum nuptiale conuiuium præparare, per hoc insinuat quod dictum est, videlicet, vt ostenderet diuitias gloriæ regni sui, id est, vt ostenderet diuitias bonitatis suæ, & vt in eo delictis sempernitatis resciantur inuitati.

D ¶ Itaque terrenus ille rex ob sui, conuiuii quæ præparati contempnum iratus, sententia ex concilio decreta, perpetuo diuortio abiecit contumacem.

*Synagoga
damnata,
ecclesia
a-
luta.
Ioan. 8.
Matth. 21.*

¶ Non secus Iudeorum synagogam dominicæ incarnationis fidem & dei gratiam contumaci perfidia contempnentem, graui sententia firmoque decreto Christus damnauit, dicens: Si non credideritis quia ego sum, moriemini in peccatis vestris. Et iterum alibi: Auteretur à vobis regnum dei, & dabitur genti facienti fructum eius. Et hoc est quod in typo dictum est, videlicet in repudiata loci alteram illa meliorem, & quæ regis pareret imperio, debere substitui.

Mala. 1.

¶ Quod autem repudiata nequaquam vterà potuit ad regem ingredi, hoc ipsum est quod dominus per prophetam Iudæis perfidis loquitur, dicens: Non est mihi voluntas in vobis, & munus non accipiam de manu vestra. A solis enim ortu vsque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco offertur nomini meo oblatio munda. Quibus & per Esaiam iratus clamat:

Esai. 1.

¶ Audite verbum domini principes Sodomorum, percipite

POST PENTECOST.

250

capite auribus legem dei vestri populus Gomorrhæ. Quo iudicat ob
mihi multitudinem victimarum vestrarum, dicit dominus: *se quia vt*
Plenus sum. Holocausta arietum, & adipem pinguium, & repudiata.
sanguinem vitulorum, & agnorum, & hircorum nolui. Et
inde: Ne offeratis vltra sacrificium frustra. Incensum abo-
minatio est mihi. Neomeniam & sabbatum & festiuitates
alias nō feram. Iniqui sunt cœtus vestri. Et infra: Quis
extenderitis manus vestras, auertam oculos meos à vobis:
& quum multiplicaueritis orationem, non exaudiam. Ma-
nus enim vestrae sanguine plenæ sunt.

¶ Nam præter sanguinem prophetarum quem effuderunt, etiam Christi sanguine impias manus suas plenas habent: quod vtique se in votis habuisse ipsi testati sunt, clamantes: Sanguis eius super nos & super filios nostros. Et hæc *Matth. 27.*
est causa, cur iam neque muneribus, neque precibus, neque quibuscunque abolitæ legis ritibus, neque ephandis id atque blasphemis, ad dei gratiam ingressum habere queunt.
¶ Circa secundum, quod est, demandata discipulis prædicandi noua auctoritas, dicitur in litera consequenter:

Ite ergo ad exitus viarum, & quosunque inueneritis, uocate ad nuptias.

¶ Itaque Euangelicæ gratiæ predicatorum, quibus antè dictum fuerat: In viam gentium ne abieritis, nunc Iudeam relinquere, & propter incredulorum perfidiam ad gentes transire iubentur. Ite, inquit, ad exitus viarum. Per quos *Exitus via*
exitus viarum, varias gentium doctrinas & errores intel-
lige. A veritatis enim semita deuiabant, omnes vias suas e-
ducuentes à veritate, in interitum & perditionem.

¶ Vnde Theo. Apostoli vocant gentiles in via vera, sed alios alio diuitos in viis pluribus, & dogmatibus, discordes, imò existentes iuxta exitus viarum, hoc est, in errore & inæqualitate multa, multis in erroribus, omniumque flagi-
tiorum genere versantes, alia aliis sibi comminiscuntib'. *Erroris gē-
tilium.*
rāt enim qui vt suæ libidini fucum prætexerent, huius da-
re operā cultum deæ Veneris esse dicebant. Auari præsi-
dē sibi quæsiuere Plutonē. Ad sublimia quæque, vel ad re-
gna rēdētes, Iunonē. Ebrii, Bacchū. Bellatores, Martē, alij
alios felicitatis & successu suorum præfides conuenerunt.

ii ij Et

DOMINICA XXI.

Et quosunque, inquit, inueneritis, vocate ad nuptias, quoniam indistincte omnibus gentibus fides dominice incarnationis annuntiata est, secundum domini præceptum *Matth. 28.*

Circa tertium, quod est, in gentibus apostolicæ prædicationis generalitas, consequenter dicitur:

Et egressi serui eius in vias, congregauerunt omnes quos inuenerunt, malos et bonos.

Vita secularis. ¶ Gentilium populus non erat in viis, sed in exitibus viarum. Facilius autem ad penitentiam conuertuntur, qui de exitibus viarum huius seculi vocantur, quam ij qui vel de principio vel de medio huiusmodi viarum inuitantur. Viæ secularis vitæ multæ sunt. Quædam enim est via superbiæ, quædam avaritiæ, quædam inuidiæ, quædam luxuriæ, quædam gulæ, & sic de cæteris, quarum omnium viarum finis est ciuitas Babylonis, carcer inferorum, fornax gehennæ.

Istæ viæ in principio delectant, quod sunt amplæ & spatiosæ, & quia sunt voluptuosæ, per quæ omnia stultorum mentes alliciunt. Vnde & qui vocantur in ingressu harum viarum non facile acquiescunt, ut vocantem sequantur ad penitentiam. Verum in medio sui viæ istæ processu fatigant, quia sunt quibusdam tædio, scrupulosæ, laboriosæ. Quibus tamen non obstantibus, propter longæ consuetudinis vinculis, plerique ex illis viis reduci vix possunt.

Exitus vite secularis. ¶ Porro exitus istarum viarum est periculosus, tristis, anxius, formidolosus, & tenebrosus. Introducit enim in tenebras sempiternas. Vnde ait vir sanctus: Dimitte ergo me domine, ut plangam paululum dolorem meum, antequam vadam, & non reuertar ad terram tenebrosam, & operam mortis caligine. Terram miseræ & tenebrarum, ubi umbra mortis & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Itaque ab isto exitu reuocandi sunt pereuntes, & in viam iustitiæ reducendi, cuius viæ, viæ pulchræ, & omnes seminae illius pacificæ.

Proph. 3. ¶ Congregauerunt, inquit, omnes quos inuenerunt. Congregare pereuntes, colligere dispersos, opus dei est: contra verò, salubriter congregatos dispergere, opus est diaboli, dicente

POST PENTECOST. 251

dicente domino: Qui non est mecum, contra me est: & qui non colligit mecum, dispergit. Apostoli verò de o freti, diuersarum linguarum & rituum gentes in vnitatem fidei congregauerunt.

Dispergere collectos, opus diaboli. ¶ Diuersum faciunt hæretici, qui per errorum & sectarum varietatem, ecclesiasticam discindunt vnitatem. Nec mirum. Nam sicut pastoris est oues dispersas congregare, ita & lupi est vnitum gregem dispergere. Et quidem hæretici omnes (qui ouibus Christi lupi graues sunt) hoc vnum habent commune, quod mox ingressi scindunt vnitatem. Itaque apostoli sancti Christi euangelium prædicantes inter gentes, sine defectu magno: & paruos, pauperes & diuites, senes cum iunioribus, quos per vias perditionis diabolus abduxerat, per semitam fidei & iustitiæ congregantes, duxerunt ad Christum.

Num inter ethnicos fuerint boni. ¶ Sed quæstio suboritur: Qui fieri potuit, ut apostoli bonos & malos ex gentibus vocarent ad nuptias, quum ethnici simul omnes fuerint mali? Dissoluit hanc quæstionem beatus Hieronymus per verba apostoli ad Romanos, quod gentes naturaliter facientes ea quæ legis sunt, condemnant iudeos, qui legem scriptam non fecerint. Inter ipsos quoque ethnicos est infinita diuersitas, quum sciamus alios esse procliuēs ad vitia & ruentes ad mala, alios ob honestatem morum virtutibus deditos.

¶ Secundum Theod. verò, quidam inter ethnicos dicebantur mali, quia verè mali essent: quidam boni, quod illis malis paulo meliores essent, vel potius minus mali, qui comparati illis verè malis, boni poterant haberi.

¶ Sanè magnus est error eorum, qui dicunt omnes infideles æqualiter post hanc vitam puniri, quum ex hoc loco contrarium probetur.

¶ Aliter hunc locum exponit Gregorius, per bonos & malos non ethnicos ipsos, sed eos accipiens qui sunt in ecclesia. Ecce, inquit, iam ipsa qualitate conuiuantium aperte ostenditur, quia per has regis nuptias præsens ecclesia designatur in qua cum bonis & mali conueniunt. Permixta quippe est diuersitate filiorum, quia sic omnes ad fidem generat, ut tamen omnes per mutationem vite ad libertatem spiritualis gratiæ culpis exigentibus, non perducatur. Quousque

DOMINICA XX.

Quosque enim hic viuimus, necesse est ut viam presentis seculi permixtim peragamus. Tunc autem discernimur, dum peruenimus. Boni enim soli nusquam sunt, nisi in celo, & mali soli nusquam sunt, nisi in inferno. Hæc autem vita quæ inter celum & infernum sita est, sicut in medio subsistit, ita utrarumque partium ciues communiter recipit. Quos tamen sancta ecclesia & nunc indiscretè, suscipit, & postmodum in egressione discernit.

Mali vbi bonis tolerandi. Si ergo boni estis, quandiu in hac vita subsistitis, æquanimiter tolerate malos. Nam quisquis malos non tolerat, ipse sibi per intolerantiam suam testis est, quia bonus non est. Abel enim esse renuit, quæ Cain malitia non exercebat.

Similia. Sic in tritura aræ grana sub paleis premuntur, sic flores oriuntur inter spinas, & rosa quæ redolet, crescit cum spina quæ pungit. Duos quippe filios primus homo habuit, vnus horum electus est, alter reprobus fuit. Duos filios habuit Abraham, sed vnus electus, alter reprobus fuit. Duos Isaac filios habuit, sed vnus electus est, alter reprobatus. Duodecim filios habuit Iacob, sed ex his vnus per innocentiam venditus est, alij verò per malitiam venditores fratris fuerunt. Duodecim apostoli sunt electi, sed vnus in his admixtus est qui reprobaretur, vnde cum qui pbareretur. Septem sunt diacones ab apostolis ordinati, sed sex in fide recta permanentibus, vnus extitit author erroris.

In omni familia cum bonis. In hac ergo ecclesia nec mali sine bonis, nec boni sine malis esse possunt.

Iob. 3. Vnde & de seipso beatus Iob ait: Frater fui draconum, & socius struthionum. Hinc & per Salomonem sponsi vocæ sanctæ ecclesiæ dicitur: Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. Hinc ad Ezechielem dominus dicit: Fili hominis, increduli & subuerfores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas. Hinc Ioannes Pergami ecclesiæ testatur, dicens: Scio vbi habitas, vbi sedes, est satanas, & tenes nomen meum, & non negasti fidem meam.

Arca Noë typus ecclesiæ. Terrere autem nos non debet hoc quod in ecclesia & multi mali, & pauci sunt boni, quia & arca in vndis diluuij (quæ ecclesiæ typum gessit) ampla in inferioribus, & angusta in superioribus fuit, quæ etiam in summitate sua ad vnus mensuram cubiti excreuit. Inferius quippe bestias,

POST PENTECOST.

252

stias, quadrupedia, atque reptilia, superius verò aues & homines habuisse credenda est. Ibi lata extitit, vbi bestias habuit ibi angusta, vbi homines seruaui. Quia nimirum sancta ecclesia in carnalibus ampla est, in spiritualibus angusta. Vbi enim bestiales hominum mores tolerat, illic latius sinum laxat. Vbi autem eos habet qui spirituali ratione suffulti sunt, angustatur. Lata quippe via est quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui vadunt per eam. Et angusta porta est quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui inueniunt eam. Tanto magis ergo tolerandi sunt, quanto magis abundat, quia & in arce tritura pauca sunt grana quæ seruantur horreis, & grandes acervi palearum, quæ ignibus comburuntur: hæc ille.

Hæc idcirco libuit inducere, ut ipsi quoque qui in hac tam periculosa tempora incidimus, discamus malos patienter tolerare. Siquidem & nos sub hæreticis peruersis quæ hominibus à deo probamur. Inter hæc autem potest quispiam diuinæ legis zelator amore iustitiæ indignari & succensere malis, dicendo cum Apostolo: Utinam abscondantur qui vos conturbant.

Porro, qui magistratu fungentes rebus præsumt, ex officio tenentur condignis poenis hæreticos coercere, paratique semper esse vlcisci omnem inobedientiam, & omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam dei. Cæteri verò hos tolerant, orantque pro ipsis deum, ut ad fidem rectam resipiscant, sciuntque eos interim non profusus esse inutiles.

Tolerando enim eorum malitiam, & exercemur, & probamur, dicente Apostolo: Oportet enim hæreses esse, ut qui probati sunt, manifesti fiant. Itaque ex bonis & malis, ex reprobis & electis sanctæ ecclesiæ sigena impletur, quoadusque in fine mundi quasi ad litus tracta, inter pisces bonos & malos, inter murenam & anguem iudicante domino discernatur, de qua plenitudine post præmissa subiunctum est:

Et impletæ sunt nuptiæ discumbentium.

Nō enim impediri vllatenus potuit celestis regis tantum ac tale conuiuij nuptiale preparatis intentio. Nunc
ii iij enim

Malos plus esse bonis.
Mat. 7.

Temporis huius consideratio.

Galat. 4.

2. Cor. 10.

1. Cor. 11.

DOMINICA XXI.

Synagoga enim sancta ecclesia, quæ ante diu sterilis fuerat, peperit plurimos, & synagoga Iudeorum quæ multos olim habebat filios infirmata, sterilitate damnata, & accepto libello repudiij, reprobata atque derelicta est. Cecidit corona & capite eius, & oculorum orbata luminibus in cæcitate suæ perfidiae contabescit.

Sedulius. Itaque discebat synagoga suo fuscata colore, Ecclesiam Christus pulchro sibi iunxit amore.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Intrauit autem rex ut uideret discumbentes, & uidit ibi hominem non uestitum ueste nuptiali.

¶ Hic notatur erga credentium actus diuina consideratio. Discumbere in Christi nuptiis, est sacramentis ecclesie participare, fidem Christi habere, & dei beneficiis atque gratiis perfrui: & diligenter attendit deus si composuit, si reuerenter, si cum gratiarum actione in ecclesia uiuamus. Vnde Theophylactus:

*Actus fide-
lium ut co-
siderat
deus.*

¶ Ingressus ad nuptias sine diiudicatione fit, at uira eorum qui ingressi sunt posthac non indisplicuit erit, sed examen valde magni faciet rex eorum, qui post ingressum in fordidum habitu inuenientur. Et licet intra nos sit deus intimis nostris intimior, nobis se imper præsens, extra tamen esse videtur, quum sui præsentiam dissimulat.

Lib. con. 7.

¶ Tunc uero intrare dicitur, quando se nobis presentem per effectum demonstrat. Intrans autem uidet qualiter recumbimus, & si fidei cibum quem gustauimus in opere demonstrauimus, ut in huius alimenti naturam ipsi quodammodo cõuertamur, sicut B. Augustino dictum fuit. Cibum sum grandium. Cresce & manducabis me, nec tu me mutabis in te, sicut cibum carnis tuæ, sed tu mutaberis in me.

¶ Et quia sic attendit deus quid agamus, par est ut & ipsi providentes dominum in conspectu nostro semper, eius offensam sollicitè vitemus. Ait Boëtius: Magna uobis est (si dissimulare non uultis) necessitas indicta probitatis, quum ante oculos agatis iudicis cuncta cernentis. Itaque uersimini, inquit, uirtutes, colite uirtutes, ad rectas spes animi subleuate, humiles preces in excelsum porrigite, quæ quum re & sunt, inefficaces esse non possunt.

Vidit

POST PENTECOST.

253

¶ Vidit, inquit, ibi hominem non uestitum ueste nuptiali. Vestis nuptialis, charitas est. Quasi enim nuptiæ ex amore celebrentur, utique vestis nuptialis amor est. Est etiam charitas vestis nuptialis ratione lætitiæ quæ in nuptiis est. Charitas enim iocunditate plena est. Vnde est illud Apo- stoli: Fructus autem spiritus est charitas, gaudium, pax.

¶ Denique vestis nuptialis charitas est, ratione suæ dignitatis aut pretiositatis. Nullus enim contractus nuptiali foridare neque maior neque dignior est. Nam in aliis contractibus pecunia uel res alia traditur, in nuptiis autem uterque sponsum tradit semetipsum. Quam uero sit magni valoris charitas ostendit, qui ait: Si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione, quasi nihil despiciet eam, scilicet substantiam.

¶ Aduerte triplicem esse charitatis uilitatem, iuxta uerbi similitudinem, cuius triplex usus esse dignoscitur. Primò enim ueste teguntur deformis. Et de charitate per Salomonem dicitur: Vniuersa delicta operit charitas. Et quidem beatus qui custodit huiusmodi uerba sua ne nudus ambulet, & appareat turpitudine nuditatis suæ.

¶ Secundus usus vestis est fouere, contra æstum, nimbos, ventos, & frigora. Non secus protegit charitas coram tentationis æstum, contra rigidum desperationis frigus, contra nimbos & imbres aduersitatum, & contra irruentes perturbationes, quasi quasdam graues ventorum tempestates. Vnde per Salomonem de sancta ecclesia sub similitudine mulieris fortis dicitur: Non timebit domui suæ à frigore nix: omnes enim domestici eius uestiti sunt duplicibus, id est, & dei charitate & proximi.

¶ Tertius usus vestis est, membra corporis ornare. Porro omnis ornatus & decor uirtutis à charitate est, qua absente nullæ uirtutes nos coram deo commendat. Vnde Gregorius: Intrat ad nuptias sed cum nuptiali ueste non intrat, qui in sancta ecclesia fidem habet, sed charitatem non habet. Recte enim charitas nuptialis uestis vocatur, quia hæc in se conditor noster habuit, dum ad sociandam sibi ecclesiam nuptias uenit. Sola quippe dilectione dei actus est, ut eius unigenitus menses sibi electorum hominum uniret. Vnde & ipse dicit: Sic deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum

Ioan. 3.
nitum

DOMINICA XX.

genitum daret. Qui ergo per charitatem venit ad homines, eandem charitatem innotuit esse vestem nuptialem.

¶ Et certe si quis ad carnales nuptias esset inuitatus, vestem mutaret, & congauderet se sponso & sponsae, ex ipso sui habitus decore ostenderet, inter gaudentes & festa celebrantes despectis apparere vestibus crubesceret. Nos ad dei nuptias venimus, & cordis vestem mutare dissimulamus. Porro de dilectione ipse dominus nobis praecepit, dicens: Diliges dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua, & proximum tuum sicut teipsum. Duo haec necesse est ut charitatis praecepta custodiat, quisquis in nuptiis vestem nuptialem curat. Quisquis autem hanc in Christi nuptiis recumbens non habet, ingressum regis sollicitus metuat. Ecce rex ad nuptias ingreditur, & cordis nostri habitum contempletur, atque ei quem charitate vestitum non inuenit, protinus iratus dicit.

Amice, quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit.

M. ¶ Vnumquemque hominum in particulari iudicio (id est, hora mortis) dominus interrogat qualiter in fide Christiana quasi in suis se gesserit nuptiis. Verum in fine mundi, super hoc communiter loquitur vniuersis.

Grego. ¶ Sed mirandum est, quod hunc & amicum vocat dominus & reprobatur. Ac si apertius dicat, amice & non amice. Amice per fidem, & non amice per operationem. Amicus enim ille erat, quia ad mensam residebat, & idem non amicus, quia charitate vacuus erat. Cuiusmodi hominem solo nomine amicum vocat sapiens ubi dicit: Est amicus socius mensae, & non permanebit in die necessitatis. In hunc sensum & Iudam quoque dominus amici nomine compellauit, dicens: Amice ad quid venisti?

Ecl. 6. ¶ Quomodo, inquit, huc intrasti? Vbi Hieronymus: Amicum vocat quod inuitatus ad nuptias est. Arguit impudentiam, quod veste sordida munditias polluerit nuptiales. Quicunque enim pannis veteribus & laceris sunt obfusi, quos ex illo veteri Adam quasi hereditarios habet, iis dicit dominus: Amici, quomodo huc intrastis? Iis Apostolus salubriter suadet, dicens: Renouamini spiritu mentis vestrae,

¶ Et induite novum hominem qui secundum Deum creatus est, in iustitia & sanctitate veritatis. Non autem in iustitia Phariseorum, quae ex lege est, sed in iustitia veritatis: non autem in iustitia illa figurati tantum & typica. Si iustitia veritatis nec in sanctitate typica & vmbatili, cuius gratia vivatur. Pharisei & omnes Iudei non manducant panem nisi crebro lauerint manus suas: sed in sanctitate veritatis. Veritas Mar. 7. Christus est, respectu vmbrae legis. Sanctitas ergo veritatis, est illa qua per fidem in Christo in gratia spiritus sancti fideles vere sanctificantur.

POST PENTECOST. 254

¶ Inter sunt autem plerique nuptiis Christi iuduti sacco N auaritia, sed non, sed non est fas sacco indutum aulae regis intrare. Ceteri pellibus simulate iustitiae, nonnulli etiam armis iracundiae. Alij sordidatam habet vestimentum peccato luxuriae. Alij laterum, dissecatione inuidiae. Alij incopositum, negligetia acediae, de quibus omnibus accipere possumus quod ait Dominus per prophetam: Visitabo super omnes qui induti sunt veste peregrina.

¶ Ceterum, autoritate huius loci confutatur error eorum haereticorum qui negant malos esse in ecclesia, quod quidem in nuptiis fuerit malus, & ideo eiectus. Sed & illorum error convincitur, qui asserunt solam & nudam fidem ad salutem sufficere. Nam hic vult ingressus est nuptias, & utique non nisi cum fide, nam infideles non in nuptiis Christi, sed foris sunt, & tamen hunc nuda fides non satis dignè Christi nuptiis vestiuit. Quos etiam & in hoc a vero deuare constans est, quod asserunt amittere charitatem, etiam fidem perdere, quum in nuptiis recumbens, vestem charitatis amiserit fide salua.

¶ At ille obmutuit, inquit, non habes quod responderet. In tempore enim illo non erit locus impudentiae, nec facultas negandi, quando omnes angeli, & mundus ipse, testis sit peccatorum. Vnde Grego. In illa distributione ultimae inreparationis, omne argumentum cessat humanae excusationis. Quippe quia ille foris increpat, cui testis conscientia intus animam accusat. Quum enim vita peccatoris discutiatur in examine, & quid dignos poenitentiae fructus non fecerit, non poterit respondere vnum pro mille. Non enim defuit ei interna inspiratio suggerens, non scriptura docens,

¶ Ut reprobis in iudicio excusatio nulla.

DOMINICA XX.

Jocēs, non prædicator annuntians, non exemplum prouocans, nō misericordia dei expectās, nō oportunitas se exhibens. Et quidem dicere potest peccator deprehēsus & conuictus. Quid faciam quum surrexerit ad iudicandum Deus, & quum quæsierit, quid respondebo illi? Subditur ergo conuicti terribilis & formidanda damnatio.

Tunc dixit rex ministris: Ligatis manibus & pedibus eius, mittite eū in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium.

O Commemorat dominus mēbra corporis, scilicet manus, pedes, oculos, & dentes (vt dicit Hiero.) ad comprobandam aduersus Sadducæos resurrectionis veritatē. Manus illi ligantur & pedes, quatenus exinde nec manibus malum facere, nec pedibus in malum currere possit. Sed nec bonum exinde facere poterunt, quod hic facere & potuerunt & contempserunt. Vbi Greg.

Q Ligantur tunc pedes & manus per distractionem sententiæ, qui modō à prauis operibus ligari noluerunt per meliorationem vite. Vel certē tunc ligat pœna, quos modō à bonis operibus ligauit culpa. Pedes enim qui uisitare ægrum negligunt, & manus quæ nihil indigentibus tribuunt, à bono opere iam ex voluntate ligatæ sunt.

Q Uæ ergo nunc spontē ligantur in vicio, tunc in supplicio ligantur inuitō. Itaque dum tempus habemus, operemur bonum. Non enim post mortem tempus est operādi, sed mercedem operum recipiendi. Vnde per Salomonem dicitur: Quodcūque potest manus tua instanter operare, quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quod tu properas.

Porro ministri quibus peccator iam damnatus ligandus traditur, spiritus maligni sunt, de quibus scriptum est: Sunt spiritus qui ad vindictā creati sunt, & in furore suo confirmauerunt tormenta sua. Et merito quidem peccator his traditur, vt sint ei implacabiles tortores in pœna, qui fuerunt ei suggestores in culpa.

Bene autem dicitur, q̄ in exteriores tenebras proniciatur. Interiores quippe tenebras cecitatis cordis accipim, exteriores verō tenebras, noctē æternæ dānationis. Tūc ergo

POST PENTECOST. 255

ergo dānatus quisq; nō in interiores, sed in exteriores tenebras mittitur, quia illic inuitus proicitur in noctem dānationis, qui sponte cecidit in cecitate cordis. Vbi fletus & stridor dentium, quia stridor dentium esse perhibetur, vt illic dentes strideāt, qui hic de edacitate gaudebāt, illic oculi defleāt, qui hic per illicitas concupiscētiās versabatur. Quatenus singula quæq; mēbra supplicio subiacēāt, quæ hic singulis quibusq; vitiis subiecta seruiebāt. Illic peccator in æternū nō obtinebit quod vult, & quod non vult sine fine sustinebit. Illic omni seipsum iuuadi potētia cunctisq; priuatus viribus, quasi truncus iners nūquā vltra soluēdus, in gehennæ cruciatibus proiectus iacebit, iuxta quod per Salomonem dicitur: Si ceciderit lignum ad austrum siue ad aquilonem, in quocunque loco ceciderit, ibi erit.

Circa tertium principale dicitur:

Multi enim sunt vocati, pauci uerō electi.

Ecce dominicæ parabolæ conclusio formidabilis. Vbi Greg. Ecce nos omnes iam vocati per fidem ad cœlestis regis nuptias venimus incarnationis eius mysterium credimus & cōfitemur, & diuini verbi epulas sumimus. Sed futuro die iudicii rex intraturus est. Quod vocati sumus nouimus, si sumus electi nescimus. Tanto igitur necesse est vt vnusquisque nostrum in humilitate se deprimat, quanto si sit electus ignorat.

Nonnulli enim bona nec incipiunt. Nonnulli verō in bonis quæ incoperunt minime persistūt. Alter penē totam vitam ducere in prauitate conspicitur, sed iuxta finem vite a prauitate sua per districtā penitentiam lamenta reuocatur. Alter electam videtur vitam ducere, & tamē hunc contingit ad erroris nequitiam iuxta finem vite declinare. Alius bonum bene inchoat, melius cōsummat. Alius in malis actibus à primæua ætate se exercet, & in eisdem operibus semper seipso deterior consummat. Tanto ergo vnusquisq; sibi sollicitē metuat, quanto ignorat quod restat. Quia quod sæpe dicendū est, & sine obliuione retinendum, multi sunt vocati, pauci uerō electi.

Vocati enim sunt omnes, ad quos Christianæ fidei notitia peruenit, sed quorū quisque est qui secundum hanc fidem viuens, verē Christiani hominis operapræstet? De

DOMINICA XXI.

sexcentis viciorū millibus Aegypti egredientibus, duotū. i. i. Caleph & Iosue reperiuntur terrā ingressi sunt, ceteris ob perfidia in deserto irato Deo cōsumptis. Sed & p̄sente saluatore ē decē à lepra mūdatis vōus tantū reuerſus est, qui daret gloriā deo. Ad hāc malorū hominū cōparatione, pauci boni reperiūtur, iuxta, qđ quidā sapiētū ait:

Iuuenalis.

Rari quippe boni, numero vix sunt totidem quot Thebarū portæ, vel diuitis ostia Nili. Et idē alio loco: Terra malos homines nunc educat, atque pusillos.

1. Pet. 4.

Et quum iuxta apostoli Petri sententiā vix iustus saluabitur, quum adeo multi sint impij & peccatores, quis miretur, & si multi vocati sint, tamen paucos saluati. Si ex omnibus quos mundus capit hominibus vnus, tantum crederetur periturus, qui de ipso formidare non deberet, ne fortē ille vnus sit ipse! Et multo magis quum is qui nouit & iudicaturus est vniuersos, dixerit multos esse vocatos, paucos verō electos.

DOMINICA XXI. POST
PENTECOSTEN.

Rat quidam regulus cuius filius infirmabatur Capharnaum. Ioan. 4.

In hac sancti Euangelii lectione tria describuntur, quorum primum est, reguli pro salute filii ad Christum supplicatio. Secundum est, incredulitatis ipsius

reguli iusta reprehensio, ibi: Dixit ergo Iesus ad eum: Nisi signa. Tercium est, à Christi benignitate beneficii impetratio, ibi: Dixit ad eum Iesus: Vade, filius tuus vivit.

A Circa primum aduertendum est, quo tempore peracta sunt quæ lectione cōprehenduntur. Recurrendum igitur est ad ea quæ sanctus Euangelista præmisit. Narrauerat conuersionem & fidem Samaritanorum, qui Christo audito dicebant: Ipsi audiuiimus & scimus quia hic est verus saluator mundi. Quum autem rogantibus Samaritanis bidui spatio apud eos mansisset, exiit inde, & abiit in Galilæam. Et quoniam ampliore humanitate & beneuolentia

POST PENTECOST. 256

Samaritani (qui erant exteri) se receperunt, promptiorque in eum erat fide quàm contribules sui Iudæi, subdit Euangelista: Ipse enim Iesus testimonium perhibuit quia propheta in sua patria honorem nō habet. Venit ergo iterum in Chana Galilææ, vbi fecit aquam vinum. Iudeorum diit, vnde vendentes & ementes eiiciendo vetus sacrificiū Ioan. 4. abiecit, licet & illa ciuitas patria eius fuerit, sed rediit in Galilæam. Nam ad Israël quidem salus reuertetur, quum plenitudo Gēcium intrauerit. Ad templum autem, id est, Iudæi rī ad hostiarum sanguinem suscipiendum, vel circumciden-
tus nūndi ritum, Christus nūquam rediturus est. Quid ergo nunc illuc, id est, in Galilæa fecerit, audiamus: & in exteriori e-
tendi.
ius opere interius mysterium perquiramus.

Et erat, inquit, quidam regulus, cuius filius infirmabatur Capharnaum. Non legimus fuisse tunc temporis alium in Galilæa regem, nisi Herodem cognomento Antipam filium Herodis magni, fratrem Archelai. Et fortē aliquis sub eo in parte, regni negotia administrabat, qui hinc regulus dictus sit.

Itaque regulus iste qui accessit ad dominum Iesum rogans vt descenderet & sanaret filium eius, à superiore an-
no nosse poterat quod illum ad sanitatem conferendam prout vellet, comitaretur effectus. Nam & hic idem Euangelista superius dixit, quod antequam ascenderet Ierosolymam imminente pascha māsit in Capharnaum aliquā-
tis diebus. & ceteri Euangelistæ non tacent qđ ibi multas virtutes fecerit, intantum vt dicerent ei conciuēs sui in Nazareth: Quanta audiuiimus facta in Capharnaum, fac & hic in patria tua, quæ quum omnia huic regulo cōper-
ta forent, opem filio morituro postulaturus accessit ad e-
um. Vnde sequitur:

Luc. 4.

Hic quū audisset quia Iesus adueniret à Iudæa in Galilæam, abiit ad eum, & rogabat eum ut descenderet & sanaret filium eius. Incipiebat enim mori.

Ergo nullum iam supererat remedium medicinæ. Ad illum igitur istius pertinebat curatio, qui habet clauēs vitæ & mortis, qui mortificat & viuificat.

Quod

DOMINICA XXI.

Indicium populi quodam modo incipit. Esa. 48.
¶ Quod si per hunc mori incipientem populum Iudæi accipimus, utique & hic mori cepit ex quo cepit esse populus. In ipso enim sui primordio, & ingratitude & idolatriæ, & murmurationis, ac diffidentie secleribus spiritualiter mori cepit. Vnde scriptum est: Transgressor ex utero vocavit. Sed tunc mortuus est populus ille, quando vitam in ligno crucis occidit, iuxta quod eis in lege fuerat prædictum: Erit vita tua pendens ante te, & non credes vitæ tuæ.

Dent. 28.
2. Reg. 14.
Sententia.
¶ Sed & nos ipsi adhuc in fragili carne viventes, mori incipimus, sicut scriptum est: Omnes morimur, & sicut aqua dilabimur in terram. Vita namque præsens, mors quædam est, sicut quidam ait: Quotidie morimur, quotidie demitur aliqua pars vitæ nostræ. Et quidam alius ait: Instat & hanc vitam mortis habere puta.

Processus ad mortem animæ. Luc 7.
¶ Ad hæc, per tædiationem homo spiritualiter infirmatur, incipit mori per delectationem in peccato, per consensum verò peccati moritur, sicut puella in domo. Peccatio enim verò quasi foras defertur tumultuans, sicut adolescens filius vnicus matris suæ mortuus efferebatur. Denique per consuetudinem peccandi sepelitur, & per culpe defensionem quasi iam sciet in monumento. Quia ob rem dominus ostensurus quod omne ab anima spirituales auferet languorem, sinavit infirmos, liberauit iam mori incipientes, suscitavit mortuam in domo puellam, iuuenem foras civitatem elatum, sed & Lazarum iam quatuor diebus in monumento scitentem mirabiliter reuocavit ad vitam.

Christi virtus ut patuit.
Solatio carnis animæ perniciet. Deut. 32.
¶ Porro, quoniam Capharnaum ager pinguedinis, vel villa consolationis interpretatur, advertere est quam plurimos in Capharnaum spiritualiter ægrotare, illos videlicet, quibus mundi prosperitas & rerum affluentia terrenarum, & incitamenta peccandi sunt & fomenta. Quam multi enim inter fallaces mundi illecebras & carnis solatia, perituri tam dei quam sui obliuiscuntur? sicut scriptum est: Incrassatus est dilectus & recalcitrauit, incrassatus, impinguatus, dilatatus. Dereliquit deum factorem suum, & recessit a deo salutari suo. Quando enim prosperitate fruimur, & tamē in malignitate vivimus, tunc nobis magis ac magis est dolendum. Vnde recte per Salomonem dicitur:

POST PENTECOST. 257

Chrysost. Eccles. 2. 7.
dicitur: Risum reputavi errorem, & gaudio dixi: Quid frustra deciperis? Hinc iterum alio loco ait: Cor sapientis ubi tristitia est, & cor stultorum ubi lætitia. Porro stultorum exultatio, ignominia.

Apoec. 18.
¶ In Apocalypsi auditur vox de celo, dicens: Quantum glorificavit se & in delitiis fuit, tantum dare ei tormentum & luctum. Aquis Aegypti in sanguine versis omnes pisces mortui sunt. Delitias carnis Christi cruce damnavis, poenitentes decet mori peccatis. Vt verè dicant: Propter te mortificamur tota die. Porro quisquis in delitiis carnis (quasi in aquis Aegypti) manet immeritus, dicere potest cum Prophetam: Nundaverit aquæ super caput meum, dixi, perii.

Thre. 3.
¶ Vivere non potest qui non spirat. Sub aquis autem spirare nemo potest, ait Psal. Os meum aperui & attraxi spiritum. Spiritum attrahit, qui deum orat. Spiritum emittit, qui gratias agit, qui Deum laudat, qui sermone proximum edificat.

Greg.
¶ Quid autem agendum sit sapienti quum gaudium quodlibet arrider, docet qui ait: Præsentis temporis si qua est, ita est agenda lætitia, ut iudicii sequentis amaritudo à memoria nunquam recedat. Recte sapiebat qui ait: Renuit consolari anima mea, scilicet in vanis. sed quid? Memor, inquit, fui dei & delectatus sum. Similiter & Apostolus qui ait: Omnia detrimentum feci & arbitror ut stercora, ut Christum lucrificam. Hinc etiam Hieronymus: Impossibile est, inquit, ut quis hic ventrem, & illic mentem impleat, de delitiis ad delicias transeat, & in præsentis & futuro seculo gloriosus appareat.

Num. 23.
¶ Hoc Balaam ariolus frustra sibi optabat, dicens: Morietur anima mea morte iustorum, & fiant novissima mea horum similia. Optabat sibi in futura vita iustorum gloriam, qui in hac vita mundi gloriam sectabatur. Optabat mori ut iustus, qui vivere volebat ut impius.

Job. 20. Greg. 14. mor.
¶ Et quoniam vanum huius mundi gaudium quasi esca est, sub qua latet hamus peccati animam expiscaturus, quæ esca ad modicum delectat, hamus verò lethaliter sauciat, nimis insipiens est quisquis propter momentaneam voluptatem gehennæ cruciatibus qui non habent finem, se obstringit. Scriptum est: Gaudium hypocritæ ad instar puncti, quod utique in huius gaudii fine patebit. Vnde si ab initio mundi

DOMINICA XXI.

di vsque ad hoc tempus in quo sumus, mentis oculos ducim⁹, omne quod finiri potuit quā breue fuerit, videmus.

¶ Ponamus enim quēlibet hominē à prima die mundi vsque ad diem hodiernam vitam ducere, tamen eandem vitam quā longā ducere videbatur, finit. Ecce finis adest, prāterita iam nulla sunt, quia cuncta transierunt. Futurū in hoc mundo nihil restat, quia nullum vltra ad vitā vel breuissimū restat momentum. vbi ergo est longum tempus, quod inter initium finemq; deprehensum est? Vtique sic consideratum, adeo perexiguū est, ac si nec fuisset. Impii itaq; vitam prāsentem diligentes, longam hanc aestimāt dum assequuntur, sed breuē dum amittunt. Quid itaq; eis nunc profunt prāteritā delectationes vel diuitiā, & omnia bona quā in peccatis habuerunt, aut sanctis quid nocent prāterita mala, quā sustinuerunt?

Febbris animae peccatum. ¶ Cāterū, non otiosum esse putemus qd non quocūq; morbi genere, sed febre hic reguli filius laborans, incipiebat mori. Nam omne peccatum rectē febris animae vocari potest, vique ad mortem morbus, & febris lethalis nullis considerationibus corporum febri comparandus.

Febre frigus. ¶ Sicut enim initium febris à frigore est, & desinit in calorem, ita & initium peccati est à defectu viuifici caloris in anima, qui est Dei amor & proximi. Hic enim est ille ignis quem dominus venit in terram mittere, & voluit vehementer accendi.

Eccl. 6. ¶ Hoc igne in cordibus hominum extincto, nihil aliud succedit quā frigus iniquitatis, (de quo per Prophetam dicitur: Sicut frigidam facit cisterna aquam suam, sic frigidam populus iste fecit malitiam suam. Frig⁹ hoc absente sole iustitiā compunctionis lachrymas in quandā glaciale duritiā (ne fluant) constringit. Et horrida quadā quasi hyemali asperitate superinducta, tertam animae nostrā; nec bona desideria germinare, nec opera bona quā si fructum pietatis ferre finit.

Febilis calor. ¶ Huic frigori amor peccati & desideria mala succedūt, quā ad modum lethiferi caloris peccatricem animam succensam, immoderate sitire faciunt diuitias, voluptates carnis, vltionem de inimicis, fastigia secularis honoris, aquā sanē de qua qui biberit, sitiet iterum.

¶ Secun-

POST PENTECOST.

258

¶ Secundō, peccatū febri comparatur. Nam sicut febris bonum hominis colorem immutat, ita peccatū dei imaginem in homine deturpat, & Dei similitudine sublata, diaboli similitudinem introducit. Et licet dei imaginem tollere non possit, hanc tamen contaminat & deturpat, vt ei & Zech. 16. dicatur: Abominabile fecisti decorē tuum. Et illud verisimiliter Thre. 1. cetur: Et egressus est à filia Sion omnis decor eius.

¶ Denique peccatū febri comparatur, quia sicut febris fastidium cibi generat, ita peccatū vitalis alimoniz (quod fastidium est Dei verbum) tollit appetitum.

¶ Sed & malē iudicat de saporibus, qui febre laborat. Dicit enim amarum dulce, & dulce amarum. Ait Psalmista: Quam magna multitudo dulcedinis tuā domine, quam abcondisti à timētibz te. Sed dulcedinem hanc non sentiunt, qui seruire iniquitatis palatum cordis habent infectum. De quibus & illud intelligi potest: Omnem escam abominata est anima eorum, & appropinquaucrunt vsq; ad portas mortis.

¶ Sed vt ad cōsiderationē corporalium aegrotationum paulisper secedam⁹, querat fortā aliquis & dicat: Ex quo propter originale peccatū infirmitates sunt homini inflicte, & illud in sacramento baptismi passionis Christi merito sit dimissum, cur etiam infirmitatū molestiā hū sunt prorsus ablatae? Respondetur, plures ob causas sed vtilitates originali peccato infirmitates esse superstitas.

¶ Primō, qui per eas peccata commissa & puniuntur & expurgantur. Vnde diuina dispensatione agitur, vt prolixiori vitio, prolixior detur & aegritudo. Et quidem haec magna dei erga peccatorem est misericordia, qua per infirmitatum carnis flagella promerita, ab aeternis hominē supplicii liberat. Hanc sibi misericordiam optabat, qui dominum precabatur, dicēs: Domine, hic vres, hic seca, vt in aeternum parcas. Magna sanē Dei erga peccatorem est misericordia, sempiterna quā meruit supplicia, in poenas temporales commutare.

¶ Secundō, viles sunt infirmitates corporum, quia hostem, id est carnem, debilitant. Caro enim quo validior est, eo spiritū rationalem acius impugnat. Caro, inquit Apostolus, concupiscit aduersus spiritum. Quum totum Gal. 5.

kk ij

infirmitatum

DOMINICA XXI.

infirmorum molestis fuerit castigata, bella concupiscen-
tium ipsius conquiescunt. Vnde ait idem Apostolus: Vir-
tus in infirmitate perficitur. Et subinde: Quum enim in-
firmor, inquit, tunc potens sum. Siquidem carne domita,
virtus animi vegetior est.

Morbis nos ¶ Tertio viles sunt infirmitates, quia nos de sequen-
premoneri te morte commonesciunt, ne improvisa mors opprimat
inopinantes. Vnde Gregor. Venit quippe dominus, quum
ad iudicium properat: pulsat verò, quum per ægritudinis
molestias mortem esse vicinam denuntiat. Cui confe-
ssim aperimus, si hunc cum amore suscipimus. Quoniam
ergo infirmitates & morbi quasi quidam nuntii sunt pro
nostra salute à deo nobis missi, non modò patienter, sed
& cum gratiarum actione suscipiendi sunt.

¶ Quarto sunt viles, quia per eas peccata vitantur. Quia
plures enim per carnis infirmitates coercentur à pecca-
tis. Sepiam, inquit, viam tuam spinis.

¶ Quinto, quia dei amorè erga hominè demonstrant, ut
apoc. 3. xta quod dicit: Ego quos amo, arguo & castigo.

Grego. ¶ Voluit autem dominus mortis tempus nobis esse in-
Cur tem- certum, ut homo vivat purius. Si enim scirent homines
pus mortis quando ab hoc seculo migrare deberent, vnam vitæ par-
nobis incer- tem voluptatibus, aliam fortè bonis operibus impende-
tum, rent. Nunc autem qui nos incertos reddidit, semper nos
servitio suo voluit esse intentos.

¶ Item & alia ratione nobis expedit mortis nostræ tem-
pus ignorare, videlicet ut non coactè sed liberè quod bo-
num est operemur, & ut nò solum nobis sed & proximis
vtilis esse studeamus: quod vix quisquam faceret, qui in
vitabilem vitæ suæ præsciret finem, sibi quippe soli, negle-
ctis aliis, totus forsitan esset intentus.

¶ Sed nec quisquam infirmitate sua quam sciret non es-
se ad mortem, emendationem vitæ meditaretur, nec ad
deum vel sanctos supplicibus votis pro assequenda salu-
te confugeret.

¶ Ad hæc si vitæ suæ terminus mortales prænoscerent,
plerique mortis formidine tabescentes, aut præfixum vi-
tæ finem, ipsam quæ assidue formidaret mortem, sibi accelera-
rēt. Et licet moriendi tempus deus nos ignorare voluit, cer-
tos

POST PENTECOST. 259

tos tamen voluit esse, quoniam breves dies hominis sunt.
¶ Notandū est tamen quod beatus Gregorius (illud tra-
ctans quod in Iob scriptum est: Constitisti terminos eius Iob. 14.
qui præteriri non poterunt) ait: Præfixi sunt dies seculi
singulis hominibus ab æterna præscientia Dei, nec auge-
ri possunt neque minui, nisi præsciatur, ut aut optimis ope-
ribus longiores fiant, aut pessimis breviores. Scriptū est em:
Timor domini apponit annos, anni autē impiorū brevia-
buntur. Sed ab hac digressionē ad litteram est redeundum.
¶ Circa secundum principale dicitur:

Dixit ergo Iesus ad eum: Nisi signa & prodigia vide-
ritis, non creditis.

¶ Hic ponitur incredulitatis reguli iusta reprehensio. V-
bi non leuiter accipiendum est, quod grauissima veritas
patriæ suæ dixit, quod vni reguli loquens, toti suæ genti plu-
ralis numeri verbo obiecit, dicent: Nisi signa & prodigia vi-
deritis, non creditis. Quod præfatum cum graui (ut dignū est)
vituperatione dixit, quia comparatione illorū iustificati
fuerāt Samaritani supra memorati, quibus dedignabatur
Iudæi contū, quia paulò antè apud illos fuerat (ut superius
dictū est) fuerat inquā, & non sine honore, quia credide-
runt in eum, nò propter signa & prodigia (nulla enim vi-
derunt) sed propter prophetiā quidē credere coeperunt,
qua dixerat mulieri omnia quæcūque ipsa fecit. Sed dein-
de propter sermonem ipsius sanum & verum, multo plu-
res crediderunt dicentes, nò quia signa vidimus, sed quia
audimus & scimus, quia hic est verè saluator mundi.

¶ Nōne ipsi contribules sui maxime audierunt, imò &
quotidie audiebāt, & proinde scire poterant? Nōne sal-
tem Ioannis testimonia satisfacere illis debuerant, quem
omnes sciebant esse prophetam? Rectè igitur hoc in tēpo-
re illis improperebat, quia Samaritani (ut dictum est) eom
paratione illorum de proximo iustificati fuerant, imò &
omnes Gentē paulò post magnificè erant iustificandæ. ¶ Non pro-
pter signa
¶ Ipsi verò Iudæi à fide patrum nimium degenerabant, Abraham
Nunquid enim Abraham propter signa & prodigia credi-
dit? Nunquid quando dixit ei deus: Egrede de terra tua,
& de cognatione tua, & benedicam tibi, & multiplicabo, Gen. 12.
Gen. 22.

H
Rupert.

Samarita-
ni Iudæis
meliores.

DOMINICA XXI.

atque in semine tuo benedicetur vniuersæ cognationes terræ, nūquid in quā dixit Abraham: Quod signū tu ostēdis mihi, quia hoc præcipis vel hoc promittis mihi, vt credam tibi?

¶ Quod si obicias quorundam scripta, quæ non sunt autentica, quibus fertur de igne Chaldaeorum diuinituseductus fuisse, & hoc illi pro signo sufficere, dic quæ signa & prodigia Deus illi ostenderat, vt fiduciam habens in ignem se proiciit intrepidus permitteret? Quod signum aut prodigium acceperat, vt Deo sæpius promittente semen in quo benedicerentur omnes gentes terræ non infirmaretur fide, nec consideraret corpus suum emortuū & sterilem vuluam Saræ?

Rom. 4.

¶ Ergo degeneres, inquit, vos, ergo tāto patre indigni, ergo deteriores Samaritanis, & omnibus alienigenis, quā nisi signa & prodigia videritis, non creditis.

K ¶ Sed dixerint Iudæi: Visne vt frustra vel leuiter credamus tibi? Num credere debemus omni spiritui? Te dicente quod Christus sis, quod filius dei sis, qualiter experiemur quod verum dixeris?

Iudæi hoc

quo signo

potuisse

Christum

cognoscere.

Deut. 18.

Deut. 13.

¶ Ad hæc, inquam, planè experiemini, sed quomodo lex præcipit: Probate, sed legitime. In lege enim scriptum est: Quod in nomine domini ppheta prædixerit & nō euenerit, hoc dominus nō est locutus, sed per tumorem animi sui ppheta confinxit, & idcirco nō timebis eū. Sed & lex iterū dicit: Si surrexerit in medio tui propheta, aut qui somnium se vidisse dicat, & prædixerit signa atq; portenta, & euenerit quod loquutus est, & dixerit tibi: Eamus & sequamur deos alienos, nō audies verba pphetae illi, aut somniatoris. Vtiq; hoc lex dicit, sed de somniatore & de propheta qui suadet tibi ire post deos alienos, hoc dicit. Alio loco est aliud mādātū est de ppheta qui cōfiteretur se in nomine domini venire, & verū pphetat cū ista professio-

Deut. 18.

¶ Sic enim ait: Prophetā de gente tua, & de fratribus tuis, sicut me, suscitabit tibi Dominus deus tuus, ipsum audies, vt peristi à domino deo tuo in Oreb. Et inde: Qui autem verba eius quæ loquetur in nomine meo audire noluerit, ego ultor existā. Et subinde eadē lex dicit: Quod si tacita cogitatione responderis, quomodo possum intelligere

gere

POST PENTECOST. 260

gere verbū quod nō est loquutus dñs? hoc habebis signū: Quod in nomine domini ppheta ille prædixerit & nō euenerit, hoc dominus non loquutus est, sed per tumorem animi sui propheta confinxit, & idcirco non timebis eum.

¶ Itaque secundū legis mādātā, nō per signa & prodigia, sed per verbū verum experire, vt scias o patria mea, quid credere debeat. Verbi gratia, quā dico tibi: Soluite templū ^{Ioan. 2.} hoc, & ego in tribus diebus excitabo illud; imō quā aper- ^{Christus} tius dico & dicam, quia occisus post tres dies resurgam, si ^{propheta} non euenerit quod dico, hoc dominus non loquutus est, ^{verax.} imō ego qui loquor, dominus non sum. Interim antequā ^{Matth. 9.} illud fiat, quum dico vobis, Quid cogitatis mala in cordibus vestris? & cætera talia quum dico, redeuntes ad cor vestrum, si intelligitis ita esse rem in cordibus vestris vt dico, scitote, quia dominus loquutus est; & vera sunt cætera, quæ omnia in nomine domini vobis loquor.

¶ Sic enim legitime Samaritani paulō ante veritatem examinauerunt, vna muliere prædicāte: Venite & videte hominem qui dixit mihi omnia quæcunque feci. Quis enim alius nisi dominus deus occulta cordium perspicit? Alūni legis sapite legem. Prophetā tā ille qui loquitur in nomine domini, sed mēitur, quā ille cuius quidem verbū quod loquutus est euenerit, sed loquitur est in diis alienis: hic in quā, & ille pariter contemnentur, imō & occidētur. Qui autem & in nomine domini loquitur, & verum verbū loquitur, hic timendus est, huic per omnia credendum est.

¶ Sed vos è contra, signis & prodigiis experiri vultis, aliqui, imō penè cuncti, signa de cælo quæritis, videlicet si Christus ego sū, si propheta ille ego sū de quo dixit Moyses (vt dictū est) ppheta suscitabit vobis dominus deus de fratribus vestris, ipsū audieris, tāquā mēsi in quā ppheta ille ego sum, hæc signa & prodigia quæritis, vt rursus idē vel simile quid ppter vos fiat Romanis signis & portentis illis quæ ppter patres vestros facta sūt iteremptis Aegyptiis. ^{Matth. 12.}

¶ Certe generationi huic malæ & adulteræ, quæ tentando huiusmodi signa quærit, signum non dabitur, nisi si signum lonæ prophetæ, vt sicut ille fuit in ventre cæti tribus diebus & tribus noctibus, & tunc demū illo prædicante, triduanam poenitentiam egit, Ninive, & Ninive re-

kk iij seruata

DOMINICA XXI.

seruata exaruit cucurbita (secundū alios hædera) quæ ob
umbrabat super caput Ionæ, ita sit filius hominis in corde
terræ tribus diebus & tribus noctibus, & tunc demū in
nomine eius pœnitentia & remissio peccatorū prædica-
tur in omnes gētes, illisq; baptizatis in nomine patris & fi-
lij & spiritus sancti, & ita illis saluatis, ista patria mea, hæc
generatio mala disperdatur. Attamen vobis paucis quicun-
que residui estis, qui nō tentātes, sed necessitate habētes
signa queritis, signa sient plura & maiora quā petitis,
ut audiat gētes, quæ solo auditu contētæ erunt, & dicant:
Audiuimus & scimus, quia hic est verē Saluator mundi.

Regulus
ut incredu-
lus.

L Quum ergo dicit: Nisi signa & prodigia videritis, non
creditis, secundum Augustinum arguit hominem & fide
tepidum, aut frigidum, aut omnino nullius fidei, sed tenta-
re cupientem de sanitate filij sui qualis esset Christus, quid
esset, quantum posset. Consiueverunt enim, ut ait Chryso-
stomus, patres ex multo amore ad filios non solum medi-
cis loqui de quibus confidunt, sed & de quibus non con-
fidunt, nihil volentes prætermittere eorum quæ ad salu-
tem pertinent filiorum.

¶ Constat ergo quoddam ignorans Christum esse Deum, illū
ut hominem adiit, & tamen Dominum vocat, & de cuius
magnifica parum sentiebat dignitate. Si enim credidisset
Christum solo verbo posse sanare filium suum, non opus
fuisset rogare ut descenderet ad illum.

Centurio
gentilis re-
gulo me-
lior,
Matth. 8.
4. Reg. 5.

¶ Vbi etiam patet quāto perfectior in fide Centurio genti-
lis fuerit hoc regulo Iudæo. Centurio enim nō solum nō
petiit ut ad seruū paralyticū curandum veniret, sed &
venire volentem reueritus humiliter prohibebat, indi-
gnum se esse ratus sub cuius tectū ille ingrederetur. Hic
autem non credebat Christum nisi coram esset posse sana-
re filium suum, confimilis in errore Naaman Syro, qui
per nūtiū Helisæ iussus se septies lauare in Iordane ut
à lepra sanaretur, abire volebat indignans. Putabam, in-
quit, quoddam egrederetur ad me, & ita inuocaret nomē
domini Dei sui, & tangeret manu sua locum lepræ, & cu-
raret me. A quo etiā errore non pcul abuisse videtur quæ
ait: Domine, si fuisses hic, frater meus nō fuisset mortuus.
Itaque reguli petitionem iuste expēdētibus manifestū est
cum

Ioan. 13.

POST PENTECOST.

261

eum in fide dubitasse, dum corporalem domini præsentia
desiderauit, qui spiritu vbique est. Perfectus enim fide non
uisset nullum locum esse cui non adsit deus.

¶ Credidit Centurio, ut iā dictum est, posse omnia domi-
nū etiā corpore absente, omnēque illius imperio subie-
ctas esse creaturas magis quā sibi sui parerent serui. Vnde
& ipse laudem à domino, regulus meruit increpationem.
Fuit enim (ut dictū est) in fide tepidus, aut certe nul-
lus, qui superioris anni miraculum in Chana factum, ubi
aquis Christus in vinum conuerterat, non potuit ignora-
re. Chana enim, & Capharnaum, loca inuicē vicina sunt.
Et quis dubitet ipsum quoque fuisse Ierosolymis in die fe-
sto Paschæ, ubi multi crediderunt in eum, videntes signa
quæ faciebat, e quorū numero ille vnus erat, qui ait: Rab-
bi, scimus quia à deo venisti magister. Nemo enim potest
hæc signa facere quæ tu facis, nisi fuerit deus cum eo. Pro-
pter quæ omnia, & Galilæi redeuntem ex Iudæa Christi,
honestius exceperunt.

Ioan. 2.

Ioan. 3.

¶ At post hæc omnia, & multa præter hæc alia ipsius si-
gna quæ fecerat, etiam in istius reguli ciuitate Capharna-
um, post hæc inquam omnia, nondum credebat Christi di-
uinitatem regulus. Rogabat tamen pro filij salute, incer-
tus tamen an sanari posset à Christo, ut dictum est. Cū autem
enim humanis remediis deficientibus, quasi experimentū
facturus accessit ad Christum, non secus quā si ægroto
à medicis iam derelicto permittantur omnia, si forte ali-
quid ex omnibus vel casu proficiat. Voluit igitur pericu-
lum facere in filio, si famæ signorum Christi (quæ iam tūc
vbique percrebuerat) ipsius opera responderent. Quis er-
go iam miretur fuisse reprehensum? Adde enim dominus
supra omnia mutabilia vult mentem credentis attollere,
ut nec ipsa miracula quæ tametsi diuinitus de mutabilita-
te corporum fiunt, à fidelibus queri velit. Vnde Aposto-
lus: Quoniam, inquit, & Iudæi signa petunt, & Græci sa-
pientiam querunt. Nos autem prædicamus Christum cru-
cifixum, Iudæis quidem scandalum, gentibus autem stulti-
tiam: ipsis autem vocatis Iudæis atque Græcis, Christum
dei virtutem & dei sapientiam. Nisi, inquit, signa & prodi-
gia videritis, non creditis.

August. de
conf. e. vii.

1. Cor. 1.

Signum

DOMINICA XXI.

M Signum, est res aliqua, quæ in noticiam alterius rei quæ
Signum quid nō apparet sensibus, facit deuenire. Itaque miracula quæ
Christi in humilitate assumptæ nostræ humanitatis ope-
rabatur, maiestatem latentis suæ diuinitatis significabant.
¶ Prodigium verò, est signum in lōgum tempus dirigens
significationem, quale erat suscitatio mortuorū. Per hāc
enim demonstrauit se omne mortaliū genus in fine secu-
li à mortuis suscitaturum. Tale fuit etiam, quādo facto de
funiculis flagello, omnes vendentes & ementes eiecit de
templo, portendens futurū esse qualiter ciuitate, regno &
templo amissis, eiiciendi forent per Romanos Iudæi, & di-
spargendi in omnem ventū. Iudæorum sanè hæc fuit anti-
qua perūdia, vt nisi visis signis nō crederent, quibus tamē
datis, nō crediderunt. Vnde & admirans sanctus Euangeli-
sta dicit: Quum tanta signa fecisset coram eis, non crede-
bant in eum. Quin & ipsa diuinitatis Christi signa calum-
niali sunt, dicentes: In Beelzebub principe dæmoniorum
eiicit dæmonia. Sanè modicitatem fidei reguli huius maui
festè prodit quod subditur: Quum enim dixisset ei domi-
nus, Nisi signa & prodigia videritis, non creditis.

*Dicit ad eum regulus: Domine, descende priusquam
moriatur filius meus.*

¶ Rogat sanari filium suum, qui & ipse perūdiæ morbo
gravius laborabat. Reprehensus enim à Christo de fidei
pusillitate, necdū emendatur. Dixerit ei dominus: Aegro-
tus quidem decumbit filius tuus, sed tu deterius laboras.
Tu fili, petis sanitatem, ego etiam te sanum vellem vt cre-
deres. Perseuerans ergo in illa sua exigua fiducia regulus,
dicit ad eum: Domine, descende priusquam moriatur fi-
lius meus. Quid aliud mortali medico diceret, medico in-
quam, qui quum sit homo nō deus, opus habet per semeti-
psum ad ægroti lectulum accedere, & tam visū oculorum,
quàm tactu venarum, genus morbi dinoscere, & secundū
morbum antidotum dare? Dum enim rogat dominum, vt
descendat priusquam moriatur filius suus, non credebat
quod ab illo resuscitari posset, si moreretur. At Iesus non
descendit, sed mansit in eodem loco, & tanquam deus, qui
omnia quæcunque voluit, fecit: sanitatem filio eius sola
sua

*Reguli e-
luet per fi-
dia.*

POST PENTECOST.

262

sua voluntate, in qua vniuersa sunt posita, restituit: & tan-
quam propheta, verbum verum dicit, quo secundū legem
(vt superius dictum est) probari debeat, quia vera essent
quæ in nomine domini loquebatur.

HOMILIA ALTERA.

Ecce ei Iesus: Vade, filius tuus uiuit. Ioan. 4.

D Hic ponitur ingentis beneficii à Christi beni-
gnitate impetratio. Vbi duo sunt notanda. Pri-
mum est, ad mortem ægrotantis sola domini voluntate sa-
natio. Alterum est, perspecto miraculo, fidei in regulo cō-
summatio, ibi: Credidit homo.

¶ Circa primum dicit: Vade, filius tuus uiuit. Quia enim
infirmas illa erat ad mortem, ideo sanatum dicit viuere: *Idem opus
Christi &
prophetia
esse & si-
gnum.*
sanatum, inquam, absque tactu, absque præsencia corpora-
li, absque vilo verbo, sed solo nutu suæ voluntatis. Nam
quia Christus (qui vtiq; est veritas) mentiri non potest,
eo ipso quod dixit eum viuere, oportuit sermonem suum,
rem ipsam comitari necessitate incommutabilis veritatis.
Hoc vnum idemque factum, & vera de præsentibus pro-
phetia est, sicut ex seruis suis idem regulus postmodū cō-
perit, & imperium vitæ est. *Rupert.*

¶ Constat verò quia de miraculi huius minori parte (id
est, de prophetiæ veritate) sancti prophetae dignè secundū
legitimā probationem (de qua superiore homilia dictum
est) magni habiti sunt. Verbi gratia: Samūel quando dixit
Sauli inuentas esse asinas quas quærebat, & verum dixit,
quas tamen ipse non inuenerat. Itēque Helias qui regi
Achab multam pluuiam mox affore dixit, & verum dixit,
nec tamen illam opere suo aut dedit, aut fecit. *1. Reg. 10.
3. Reg. 18.*

¶ Igitur quū incomparabiliter maius sit, opus vitæ & vir-
tutis, & potenti imperio facere, & vere verbo annuncia-
re, quàm opus non suæ virtutis vero tantū verbo nun-
tiare, meritō generationi malæ & adulterę impropertur,
quia sepulchra prophetarum honorabant, quos patres il-
lorum occiderant, & prophetarum dominum verbis blas-
phemis inhonorabant, quem etiā tandem implendo men-
suram patrum suorum erant occisuri. Longè enim maio-
ra opera his ostendit, quàm fuerint olim opera propheta-
rum, nec tamen crediderunt in eum.

Matth. 23.

Vade,

DOMINICA XXI.

O *Christum* *pleraque* *lari* *giri indi-*
gnis. **V**ade, inquit, filius tuus vivit. Ergo & illum exaudiuit misericordia domini saluatoris, qui etiam infirma fide & hæsitans postulavit, ut hinc discamus, quod non semper quid nos meremur attendat dominus, sed ut cognoscamus, quod multa secundum suam magnam misericordiam beneficentia suæ dona largitur indignis. Nam regulum hunc à plena atque perfecta in Christum fide longe distantem, citra omne meritum suum exaudire dignatur, dicens: Vade, filius tuus vivit. Dicit: Vade, ut fidem ei persuadeat. Dicit ei: Filius tuus vivit, largiens ei quod optauerat. Ac si diceret: Vade, nō credis dum mecum es, nunc me deum agnosce, vivit ecce iam filius tuus.

Cæterum, hæc in re, ut dicit Gregorius, hoc nobis solerter intueendum est, quod sicut alio Evangelista testante didicimus, Centurio venerat ad eum, dicens: Domine, puer meus iacet paralyticus in domo, & male torquetur. Cui Iesus protinus respondet: Ego veniam & curabo eum. Quid est quod regulus rogat, ut ad eius filium veniat, & tamen corporaliter ire recusat: ad servum autem Centurionis nō invitatur, & tamen corporaliter se ire pollicetur?

Miranda
Christi hu-
militer. **R**eguli filio per corporalem præsentiam nō dignatur adesse. Centurionis servo nō dedignatur occurrere. Quid est hoc, nisi quod superbia nostra recunditur, qui in hominibus nō naturā qua ad imaginē dei facti sunt, sed honores & divitias veneramur. Redemptor verò noster ut ostēderet, quia quæ alta sunt hominibus, sanctis despicienda sunt: & quæ despecta sunt hominum, despicienda eis non sunt: ad filium reguli ire noluit, ad servum autem Centurionis ire paratus fuit. Certè si nos cuiuspiā servus rogaret ut ad eum ire deberemus, protinus nobis nostra superbia in cogitatione tacite responderet, dicens: Non eas, quia temetipsum degeneras, honor tuus despicitur, locus tuus vilescit. Ecce de cælo venit, qui servo occurrere in terra non despexit, & tamen humiliari in terra contemnimus, qui de terra sumus. Quid verò apud deum vilius, quid esse despectius potest, quàm honorandū se ingerere apud homines, & interni testis oculos non timere? Vnde ipse dominus ad phariseos ait: Vos estis qui iustificatis vos coram hominibus, deus autem novit corda vestra, quia quod ho-

Lucæ 16.

POST PENTECOST.

263

minibus altum est abominabile est apud deum.

Circa secundum dicitur:

Credidit homo sermoni quē dixerat ei Iesus, & ibat.

Hic notatur perspecto miraculo, in Regulo perfectio fidei seu consummatio. Ergo dominus iisdem verbis, scilicet dicendo, Vade, filius tuus vivit, duos simul curavit. Nam & reguli mentem ad fidem induxit, & à corporis lethali morbo adolescentem filium eius eripuit. Vbi etiam patet quemadmodum proficiat & crescat hominis fides iam credentis, tametsi intentiones spiritualium formaru tunc stultè negent hæretici. Parum enim aliquid primò credidit regulus, aliqui non venisset ad Christum. Amplius credidit dicente ad eum Christo: Vade, filius tuus vivit, & reuertebatur domum. Tandem perfectè credidit, quando comperit filium suum ea hora sanatum, quia dixerat ei dominus: Filius tuus vivit.

Fidei in-
tensio in
regulo.

Credidit, inquit, homo. Nondum credentem, appellat regulum: iam verò credentem appellat hominē. Fides enim eorū est duntaxat qui secundū interiorem hominem renovari, homines appellari merentur. Vnde Aposto. Ephesius scribens ait: Renovamini spiritu mentis vestre, & induite novum hominem qui secundū deū creatus est, in iusticia & sanctitate veritatis. Credidit ergo homo sermoni quem dixerat ei Iesus. Hoc est, credidit Christum verbo illo filium suum sanasse, quo dixit: Vade, filius tuus vivit. Et ibat, nimirum, quia dixerat ei dominus, Vade.

Eph. 4.

Et nota mysticè, quod ille vadit qui credidit sermonibus Iesu: Quorsum autem vadat, ostenditur per id quod alio loco ait: Qui verbum meū audit, & credit ei qui misit me, habet vitam æternam, & in iudicium non venit, sed transit à morte in vitam. Vnde etiam dicit ad eum Simon Petrus: Domine, ad quem ibimus? verba vite æternæ habes. Itaque, credidit nūc interiri sermoni domini Iesu, paulo post autem cōperta non sola veritate sermonis, sed & potentia loquentis, non solū sermoni eius credidit, sed etiā in ipsum tanquam in deum dei filium credidit. Vnde sequitur:

Quovadit
qui credit
Ioan. 5.

Ioan. 6.

Iam autem eo descendente, servi occurrerunt ei, & nuntiaverunt dicentes, quia filius eius moreretur.

Re-

DOMINICA XXI.

Deut. 18.

Quod redeunt ex Chana regulo Capharnaum versus, serui eius allaturi nuntiū bonum, quod viueret iam filius eius qui coeperat mori, occurrerunt. Et fortassis occurrebant, non ut nuntiaturi tantum, sed ut superfluum fore Christi aduentum dicerent. Dicunt nonnulli expositorum, obstupefactos repentina morbi mutatione seruos domino suo occurrisse, quoniam non communi febricitantium more sanatus est, sed omnino subito & repente, ut constaret non naturæ, sed Christi hoc opus esse. Iam igitur ex hoc prænuntio scire potuit regulus iste, quod fidelis Iesus propheta esset domini, quia videlicet iuxta legalem diffinitionem, & nihil loquebatur in diis alienis, sed potius inuitabat auditores ad dilectionem creatoris, & verum sibi verbum dixerat de vita filij sui. Et quoniam casu aliquo vel medicina se absente illata filius suus forsitan cõualuisse potuisset, examinat miraculi veritatem. Opportune etiam serui occurrerunt, velocitatem & vim verborum Christi annuntiantes, domino sic dispensante, ut ab euentu rerum, reguli fides confirmaretur. Sequitur enim:

Interrogabat ergo horā ab eis in qua melius habuerit: Et dixerunt ei: Quia heri hora septima reliquit eū febris.

¶ Vbi hoc præcipue est obseruandum, quod eisdem verbis, quibus Christus fuerat ad regulum de salute filij sui loquutus, & ipsi loquuntur. Filius, inquiunt, tuus viuit, vel disponente sic voluntate diuina, vel quia illi iam de vita eius desperauerant, pro mortuo habentes, sicut & pater domino dixerat, incipere eum iam mori. Aiunt ergo: Filius tuus viuit. Quasi dicant: iam mortuus erat, & rursum viuit. Et addunt: Reliquit eum febris. Quo signo poterant utique & ipsi serui ad Christi fidem adduci.

¶ Interrogabat ergo, inquit, ab eis horam. Si quidem regulus ipse nondum plene contentus nuntio, ut crederet tantæ virtutis Christum fuisse authorem, interrogabat ab eis horam qua sanitatem recepit. Nimirum scire cupiebat, num eodem verbo quo dixerat ei Iesus: Filius tuus viuit: eodem, inquam, verbo virtutis sue salutem portasset, ut ad filium suum febre fugata salus ipsa tam citò rediret. Selebatur quippe horam illam, & diligenti memoria tenebat ex industria

POST PENTECOST.

264

industria notam, certoque tenore apud animum suum defixerat, ut si hora recuperatæ sanitatis illa esset, in qua dixit ei Iesus: Filius tuus viuit, iam de diuina illius magni prophete potentia non dubitaret, quod esset ipse filius dei, quod esset rex Israël. Sequitur:

Cognouit ergo pater, quia illa hora erat, in qua dixit ei Iesus: Filius tuus uiuit, & credidit ipse & domus eius tota.

¶ Ergo per occasionē vnus filij, salus patri & toti domui facta est. Sed quid magni fuit ut per tanto signo credidit tota domus vnus reguli? Non enim signi hoc parui fuit, per quod se ubique esse, ubique posse, & sola voluntate cuncta perficere satis euidenter ostendit. Ergo signum istud ab hoc Euangelista præteriri non debuit, qui cæteris diligentius cõseripit testimonia diuinitatis Christi. Cur ergo quasi pro magno nobis declamat. Credidit ipse & domus eius tota, *Ioan. 4.* nisi quia domus illa erat de incredula huius magni prophete patria? Siquidem ipse Iesus testimoniū perhibuit, quia *Magnum quod hic & Iudaica incrediderunt.* propheta in patria sua honorem non habet. Hic autem regulus & tota domus eius ad hæc luce rationis perducipoterunt, ut inuidentiæ tenebras euaderet, & hominē patriæ suæ non tantum ut prophetam, sed ut prophetarum dominum credendo honorarent, & honorando crederent. *Ioan. 2.*

¶ Similiter, quando conuertit aquas in vinum. Crediderunt, inquit, in eum discipuli eius, quum pro quantitate miraculi fructus esset valde exiguus. Ergo & quod hic ait Euangelista: Credidit ipse & domus eius tota. & illic: crediderunt in eum discipuli eius, pro quantitate quidem operum paruum commemorat fructum, veruntamen non contemnendum respectu patriæ suæ, quod ipsa esset nimium difficilis ad credendum. Quod manifeste patet, si ea *Ioan. 4.* quæ hic Euangelista paulo ante descripsit, cõsideremus. Nam transeunte per Samaritanorum regionem domino, & illi genti obiter nec diu predicante, propter vocem mulieris vnus annuntians in ciuitate & dicentis: Venite & videte hominem qui dixit mihi omnia quæcūq; feci, plurimi Samaritanorum absq; vllius signi visione propter solum sermonem eius in illum crediderunt. Ad istud autem tam ingens

D O M I N I C A X X I I .

Ingens signum inter Iudeos dei legem & prophetas nescientes, solus regulus credidit & domus eius.

Ex gētib⁹ ¶ Quo utique praelignabatur futurum esse, q. fidei gratiam quam gentium multitudo deinde susciperet, pauci Iudeis paucis ex Iudeis consequerentur. Iudei enim dei filium ante eorum oculos signa facientem viderunt, apostolorum nihilominus testimonia de Christo verbis & miraculis cognoverunt, & tamen pauci ex eis iugo fidei colla submiserunt, ceteris in cecitate perfidie pereuntibus, lute igitur illis ob perfidie culpam ad gehennae incendia damnatis, dicitur de nobis gentibus per fidei gratiam Christo coniunctis, & ex lapidibus in filios Abraham suscitatis: Beati qui non viderunt & crediderunt.

Ioan. 20.

D O M I N I C A X X I I . P O S T
P E N T E C O S T .

Assimilatum est regnum caelorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum servis suis. Matth. 18.

¶ In praesenti lectione quatuor valde attendenda nobis insinuantur. Primum est, debitoris obligatio ponderosa. Secundum est, erga debitorem domini miseratio viscerosa, ibi: Procidens autem servus. Tertium est, ingrati debitoris detestanda malitia, ibi: Egressus autem servus ille. Quartum est, ingrati & malitiosi punitio metuenda, ibi: videntes autem conserui.

A ¶ Circa primum dicit: Assimilatum est regnum caelorum homini regi. Vbi Christiana religio & fidelium universitas regnum caelorum dicitur, videlicet, & quia caeli legibus subicitur, & quia caelum patriam habet, tamen nunc in terris peregrinatur, dicente Apostolo: Quam diu sumus in corpore, peregrinamur a domino, ad quem sancta ecclesia piis desiderijs quasi quibusdam passibus cōcrendit. Phil. 3. Nostra, inquit, cōversatio in caelis est. In huius autem regni politia non minus necessaria est pro conservatio pacis iniuriae dimissio, quam beneficentiae communicatio, utrunque enim in ea requiritur.

Porro

P O S T P E N T E C O S T .

265

¶ Porro regni huius moderator & saluator nō modò vitare peccata docuit, sed & qualiter a reatu peccatorū pos- A peccato
simus absolui, salubri consilio monstraui. Est autem hu- quo pacto
iusmodi sanum consilium, ut si volumus a peccatorum no- quis libera-
strorum debitis absolui, nos quoque offensores nostros a tur-
culpis quibus erga nos rei tenentur, absoluamus.

¶ Ad hoc autem non solum frequenti exhortatione, sed etiam opere suo nos inuitare dignatus est. Verborum exhortatione, quum ait: Dimitte, & dimittemini. Et rur- Luca. 6.
sum: Quum stabitis ad orandum, dimitte si quid habetis Mar. 11.
aduersus aliquem. Et iterum: Si dimiseritis hominibus Mat. 6.
peccata eorum, dimittet & vobis pater vester caelestis pec-
cata vestra. Et quum interrogaretur a Petro, num usq. se-
pties dimittendum esset fratri, ait: Non dico tibi septies, Mat. 18.
sed usque septuagies septies.

¶ Operis quoq. executione grāde ac memorabile huius rei nobis reliquit exemplum, quum in cruce pendens pro sui crucifixoribus orabat patrem, dicens: Pater, dimitte il- Luca. 23.
lis, quia nesciunt quid faciunt. Ita factus est nobis domi-
nus noster Iesus Christus, sicut aquila prouocans ad vo- Deut. 32.
landum pullos suos, & super eos volitans. Parum illi vi- Christi vt
sum est, solis verbis nos prouocasse ad volandum, ad eam nos & ver-
utque perfectionem qua diliguntur inimici & ignoscitur bis & ope
debitoribus, nisi & in seipso eiusdem rei nobis exemplum re docuit.
ostendisset, & quasi quodam sublimi volatu ad imitandum se nos inuitasset.

¶ Equidem homini sensato & cor lapideum nō habenti, solum hoc sufficere debebat exemplū, etiam si omnis illa verborum exhortatio praemissa non fuisset. Itaque verbis quidem aliquando planis & manifestis ad hanc perfectionem nos inuitat, sicut in praemissis patet exemplis: aliquando vero parabolicis, sicut in praesenti patet lectione.

¶ Dicit ergo: Simile est regnum caelorum homini regi. Ipse B
enim dominus utiq. rex regum rectē homini regi cōpara-
tur, quem misericordem esse decet & iustū. Talis enim est ipse. Misericors est debitorē absoluen- do, et iustus, ingrātū puniendo. Et quidem multum est misericors, misericordiā querentibus, & seuerus iudex, in malo obstinatis.

¶ Qui voluit, inquit, rationem ponere, cū servis suis. Ve-
II quid

DOMINICA XXII.

Acta 17. **A**lla *17.* quid ergo irritauit impius deum, qui dixit in corde suo, reddidam rationem, non requirere? Oblitus, inquit, est deus: auertit faciem suam ne videat in finem. Sed nonne deus requirere ista? (nimirum vniuersa quae agunt homines) ipse enim nouit abscondita cordis, multo magis ergo quae sunt manifesta.

Erratū cir- **E**rratum est autem à quibusdam circa dei prouidentiam, & hoc duobus modis: Primo in generali, dicentibus *ca dei prouidentia.* mundum non regi prouidentia dei, sed omnia casu evenire, iuxta quod ait quidam:

Iuuenal. Sunt qui in fortunae iam casibus omnia ponant,
Et nullo credunt mundum rectore moueri,
Natura volente vices, & lucis & anni.

Abac. 1. Atque ideo intrepidi quaecunque altaria tangunt, scilicet peierantes. Simile quid exclamat ad deum propheta sanctus, dicens: Quid taces, conculcante impio iustiores? Facies hominis ut pisces maris, qui utique, nemine prohibente inuicem se deuorant. Et multa hinc in modum apud prophetas. Sed hic error eliditur per hoc quod hic dicitur: Simile est regnum caelorum homini regi, cuius utique est subiectos equis legibus moderari, sicut scriptum est: Tua pater prouidentia cuncta gubernat. Consonat Apostolus, dicens: Quae à deo sunt, ordinata sunt. Ergo non à casu, sed ordinatione & arbitrio diuino cuncta disponuntur.

Sap. 14. *Rom. 13.* **S**ecundo, erratum est à quibusdam circa diuinam prouidentiam in speciali, qui putauerunt ceterarum quidem rerum curam habere deum, sed ea quae homines agunt vel patiuntur non curare. Ex quorum persona Boetius expostulat, dicens:

Omnia certo sine gubernas,
Hominum solos respicis actus
Merito rector cohibere modo.
Nam cur tantas lubrica versas
Fortuna vices? premit insontes
Debita scelera noxia poena.
At peruersi resident cello
Mores solio, sanctaeque calcant
In ista vice colla nocentes.
Latet obscuris clara tenebris
Condita virtus, iustusque tulit
Crimen iniqui.

Hoc

POST PENTECOST.

266

Iob. 22. **H**oc errore tenebatur amicus Iob, dicentes: Circa cardines caeli perambulat, nec nostra considerat. Ad hunc errorem excludendum, hic dictum est, quod rex ille voluit rationem ponere cum seruis suis. Rationem, inquam, non modò de manifestis & magnis sceleribus, sed etiam de minimis & occultis, ipsis scilicet cogitationibus, iuxta quod scriptum est: In cogitationibus impij, erit interrogatio. Sed & de verbis otiosis, dicente domino: De omni verbo otioso quod loquuti fuerint homines, reddent rationem in die iudicii.

Sap. 1. **Q**ui voluit, inquit, rationem ponere cum seruis suis. Tres sunt serui regis nostri, cum quibus habet rationem ponere de suis debitis. Vnus est, qui nunquam à debito absolui vel postulari vel meretur. Alter, qui ad tempus quidem absoluitur, sed efficitur ingratus. Tertius, qui & absoluitur, & permanet gratus. Seruus qui nunquam à debito absoluitur, vniuersus infidelium est populus, qui graui debito creatori suo obstrictus, absolutionem nec unquam meretur, nec unquam inuenit, iamque à deo iudicatus est. Duo reliqui serui, duo genera hominum sunt ad fidem ecclesiae venientium. Nam quum electi & reprobi quotidie ecclesiastica sacramenta suscipiunt, simul cum electis reprobi in ecclesiae gremio nutriuntur: sed electis aduersari, & hos multis efficere doloribus reprobi non desistunt, & Esau Iacob in visceribus matris coarctat.

In ecclesia **S**unt ergo in ecclesia serui duo, bonus & malus, electus & reprobus. Nam tertius ille de quo dictum est, foris est, *serpi duo.* Et omnes quidem serui sunt summi regis, quos ad sibi seruandum, legum laudandum ad imaginem suam condidit, sed à seruitio eius vno manente, duo recedunt.

Mat. 6. **S**ed quod est debitum, quod debent singuli domino suo? Debiti nomine peccatum appellari per hoc perspeximus, quod dum docuisset saluator sic orandum esse: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris, statim post pauca subiicit: Si enim non dimiseritis hominibus peccata eorum, nec pater vester coelestis dimittet vobis peccata vestra. Hoc debito omnis homo obligatus est deo. Omnes enim in peccato concipimur, nascimur in peccato, & in peccatis omni tempore viuimus.

Omnis homi- **P**onit autem rationem rex iste cum seruis suis, quando *nes dei de-* *bitoribus*
Il ij vel

DOMINICA XXII.

vel per ora predicatorum, vel etiā per inspirationem occultam, quorumlibet delinquentium culpas redarguit, & satisfactionem exigit pro peccatis. Audit seruus ille infidelis, cōtemnit, induratur ad increpationem, veniam nec querit, nec inuenit, sed in infidelitate sua damnatur. Audit seruus electus, & cōpungitur, & satisfacit, & de peccatis absoluitur, & permanet deo gratus, quia & delinquentibus in se cōseruis suis libenter ignoscit. Quid autē agat ille seruus reprobus, qui cū electis ad tempus in ecclesia cōuersatur, in sequentibus apparebit. Sequitur:

Et quum cōpisset rationem ponere, oblatuſ est ei vnus qui debebat ei decem millia talenta.

D **¶** Ponitur autē ista ratio, quum requirente deo (vt dictū est) nosmetipsos discutimus & diiudicamus. Debet enim vnusquisq; mens causas suas apud dominū, & causas domini cōtra se sollicita inquisitione discutere, debet cautē pensare vel quā ab eo bona perceperit, vel quā mala bonis illius peruerſe viuendo rependit. Ibi sit cōscientia accusans, ratio iudicans, timor ligans, & dolor excrucians.

Oblatus **¶** Oblatus, inquit, est ei vnus. Hic vnus, est quislibet grauioribus criminibus oneratus, qui vnus idcirco dicitur, quia oneri suo portando solus relinquitur, iuxta quod dicit Apostolus: Vnusquisque onus suum portabit.

Peccator **¶** Porro deus quū sit præsens omnib⁹, euidētia tamē discusse cōscientiæ facit & ipsum peccatōrē esse deo præsentem. Nō potuit deū latere prothoplastus, quem cōscientiæ reatus in publicum demonstrabat. Velauit quidē pudenda foliis, abscondit se inter densas frutices, & tamen euidētia criminis eum fecit deo præsentem. Nō est enim qui se abscondat à calore eius. Omnia enim nuda & aperta sunt oculis ei⁹. Mala etenim hominū nec cogitata ignorat de⁹, nec perpetrata obliuiscitur, nisi ab eius oculis pōnitēdo deleantur. Deus enim lux est. pōnde quoties indignē aliquid mēte cōcipimus, toties in luce peccam⁹, quia & nos sibi, & ipsa nobis præsēto est. Quum enim nos ab illo vidēti non credimus, quasi in sole clausos oculos tenemus.

¶ Oblatus, inquit, est ei vnus qui debebat decem millia talenta. Vbi notatur primō debiti numerositas. Secundō,

POST PENTECOST. 167

debiti pondus seu grauitas, nomine talentorum. Tertiō, notatur huius debiti insolubilitas.

¶ Debiti numerositas ingens notatur in eo quod dictum est, eum debuisse decem millia talenta. Quod illi alludit parabolæ quā de semetipso rege & seruis suis alio loco dominus protulit, dicens: Homo quidam nobilis abiit in *Luce. 19.* regionem longinquā, accipere sibi regnū & reuerti. Vocatis autem decem seruis suis, dedit illis decem minas, & ait ad illos: Negotiamini dum venio. Abiit Christus ascēdens in cælum accepturus à patre principatū & honorem regni, vt omnes populi, tribus, & linguæ ipsi seruiāt. *Dan. 7.*

¶ Per decem nummisinata quæ seruis dedit, decem pręcepta decalogi possumus accipere, in quibus nos per opera *Decemnummisinata,* bona spiritualiter ad suā gloriā & nostrā perpetuam decem pręcepta.

nobiscum habiturus adueniat. Quoniam ergo circa hæc decem pręcepta sua innumeris modis offendimus, hinc quasi debitum decem millium contrahimus talentorum.

¶ Itaque debitor tantorum talentorum, homo est multo reus criminalium peccatorum, qualia sunt adulterium, homicidium, sacrilegium, furtum, vſura, periurium, simonia, hæresis, rapina, & similia.

¶ Vnde Augustinus: Quia lex in decem pręceptis nobis commendatur, ille qui debebat decem millia talentorum, vniuersa peccata significat quæ contra legem sunt.

¶ Secundō, talētorū vocabulo debiti grauitas designatur. *Debiti grauietas.* Summum enim in ponderibus talētorū est. Siquidem hoc genus ponderis inter cetera pōdera quæ certis nomenclationibus distinguuntur, grauiſsimū est, vt meritō illa grauita quæ iam dicta sunt peccata, & illis similia, ricē significet. Sicut autē talenti diuersæ sunt species (nā talentum maius, centum & viginti librarum est, talentum minus, librarum sexaginta, talentum mediocre, librarum centum) ita & ipsa criminalia peccata inter se differunt grauitate. Si ergo quodlibet peccatū quasi talenti pōdus habet, quantum est pōdus decem millium talētorū? Quis illud sustinet? imō quis sub tanto pondere non frangatur? Quis iam miretur, si pondus hoc omni mola asinaria grauius peccatri cem animā in profundum perditionis æternę demergit?

DOMINICA XXII.

Ysa. 1.

Anima et
peccatorum
pondus sen-
tit.

Zach. 3.

Quando nō
habet unde
reddat.

Soluerede-
bitum suū
nemo po-
test.

Osee. 18.

Rom. 7.

Rom. 9.

1. Cor. 3.

Ioan. 13.

¶ Ponderis huius gravitatē cognovit qui ait: Iniquitates meę supergressę sunt caput meū, & sicut onus graue grauatę sunt super me. Pondus hoc etiam deū ipsum (qui sine labore portat & sustentat vniuersa quę condidit) grauari videtur. Nā per Esaiam hinc loquitur, dicens: Peccata vstra facta sunt mihi molesta, laboraui sustinēs. Sed & anima peccatrix ad deū cōuersa, quum per verā penitentiam & humilem peccatorū cōfessionem sacerdotali absolutione accepta, hoc pondus abiecit, mirū in modum alleviatam se sentiens, rectē iudicat quā fuerat graue peccatorum pondus quo prius premebatur. Vnde & apud Zachariam prophetam talenti nomine impietas designatur, quum dicitur: Et vidi, & ecce talentū plūbi portabatur, & piecit illud in medio amphore, & dixit: Hęc est impietas. Tertio, debiti huius insolubilitas ostēditur, quū subditur:

Quum autem non haberet unde redderet, insit enim dominus eius uenundari, & uxorem eius, & filios, & omnia quę habebat, & reddi.

¶ Peccator quum arguitur à domino per os ministrū suū, siue per propriā conscientiam, nō habet unde reddat debitum, dū adhuc ad correctionē cor obdurat, dū nec timore concutitur, nec salubri dolore cōpungitur, neq; ad lachrymas vsq; succēditur. Rursus nō habet peccator unde reddat, quia nec condignū quicquam deo pro acceptis beneficiis potest tribuere, nec pro culpis valet satisfacere. Peccantibus enim nihil superest, quo quasi ex suo gratificari deo possint. Ex se quidem homo peccat, sed sine dei gratia à peccatis ad iustitiam rursus redire non potest. Vnde etiam peccatori ex persona domini dictū est per prophetam: Perditio tua ex te est, Israël, tātummodo ex me auxilium tuum. Attestatur Apostolus Paulus, dicens: Velle quidem adiacet mihi perficere autem bonum non inuenio. Qui rursus alibi ait: Igitur non volentis, neq; currentis, sed miserentis est dei. Nam omnis nostra sufficientia ex deo est, ipso domino perhibente: Sine me nihil potestis facere. Imō nec saltem pro vnicō mortali peccato potest homo ex se per quamcunq; penitentiam tēporalem quantumlibet magnā ad plenum deo satisfacere, propter pec-

POST PENTECOST.

268

cati magnitudinem & immensitatem. Nam peccati quantitas est secundum magnitudinem dei, qui in peccato contemnitur, qui utique infinitus est, & immensus.

¶ Iubet ergo eū dominus venūdari & vxorē eius, & filios & omnia quę habet, & reddi. Iubet, inquā, venūdari. i. æterno gehēne incendio mācipari, & seruū subiectū, fieri crudelitati & furori implacabili in inferno spirituum malignorum. iuxta quod per pphetā loquitur, dicens: Tradam Aegyptum in manus dominorū crudelium. Sed nec tantummodo vir, i. rationalis spiritus, quin etiam vxor, i. caro, & filij eius, id est, quinque sensus, qui quodammodo sensualitatis siue carnis filij sunt, gehēne supplicij mācipari iubētur. Et quoniā hi nostrę carnis sensus ad ea quę delectabilia sunt ratione repugnāte desyderijs æstuatibus ferūtur, idcirco de his sponsa in Canticis queritur, dicens: Filij matris meę pugnaverunt contra me.

¶ Omnes, inquā, iubētur ad promerita supplicia venūdari, quod utique fiet in resurrectione mortuorū. Extitit enim vnā cum spiritu caro ipsa cū suis sensibus cremabitur, quę pœna etiam solo cogitatu horribilis est. Et quū pœna quam patitur anima à corpore exuta, in immensum excedat omnem corporalem pœnam in hac vita, dicit tamen Augustinus: pœnam illam quam patitur anima sine corpore, si cōparetur illi pœnæ quam passura est corpori rursus vnita, nō esse nisi ad modum molestiæ seu pœnæ quam in somniis patitur dormiens, respectu illius verę pœnæ quam vigilans sustineret. In somniis enim, inquirit, anima tantum patitur, caro non patitur: parua autem est pœna somniantium ad eam quę cruciaretur homo, si ea quę somniat veraciter & vigilans pateretur.

¶ Et notandum, qd remittere seruo debitum noluit, nisi prius cum ipso poneret rationem, ve hinc seruus magnitudinem sui cognosceret debiti, angustis quoq; in quibus verfabatur, non habens unde solueret, iubere utque iam vendi, agnosceret etiam immensam illam quam ei dominus exhibebat misericordiam, quibus omnibus & ipse adduci debebat etiam proximo suo, impendere benignitatem.

¶ Expedit itaq; peccatori ad salutē, qd à domino in ratione vocetur, alias enim nec dominū nec debitū suū effec-

Iubetur venūdari.

Esai. 19.

Vir, vxor, & filij.

Gen. 1.

Venūdari quid.

Supplicij grauitas.

Expedit peccatori.

DOMINICA XXII.

cogniturus. Cognoscetur enim dominus iudicia faciens, qui nō fuit cognitus iudiciū suspendens, & Iōhanis im pendens misericordiā. Hinc David precatur in Psalmo, di cens: Imple facies eorū ignominia, & quæret nomen tuū domine. Si enim peccatori nullū deus monitōrē immitte ret qui hūc cōmonestaret debiti, sicut iā dictū est, nec quid debeat domino, imō tādem nec se cognosceret debitorem.

I Hinc bene per Esaiam prophetam dicitur: Quum se-
Esa. 26. ceris iudicia tua in terra, iustitiam discant habitatores or-
Apparito- bis. Misereamur impio, & non discet iustitiam. Immittit
res dei im- itaque dominus debitori decem millium talentorum ap-
paritores paritōres suos & lictōres, id est, morbos, famem, bella, in-
tori. fortunā, & damna rerum, vt debitum immensum cogno- scens, desinat non superbire.

¶ Quis enim ægrotat hic, ille perit incendio, alter in- quis suffocatur, quur illi fruges ē cælo tactæ pereunt, quur annonæ caritas, quur aque prodigiose inundantes terras cū habitatoribus premūt exterminantq; nisi propter debitū peccatoris? vt sic cōmonit^r domini misericor diā imploret, periturus in debito, si nō hæc quæ dicta sunt immitteret ei deus. Vtili^r ergo & salubrius est peccatori grauis sui debiti cognitionē sibi à deo ingeri, vt procidēs ante deum ipsius imploret misericordiam, quæ vt cæca mē te sese ignorās, abiecto timore dei dicat: Peccaui, & quid mihi accidit triste? Altissimus enim est patiens redditor. Itaq; seruus hic tot millib; talentorū debitor, à domino suo conuentus & conuictus quid egerit attendamus.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Procidens autem seruus ille, orabat eum dicens: Pa-
tientiam habe in me, & omnia reddam tibi.

K Hic notatur erga suum debitorem domini miseratio
gratiosa. Quocirca tria consideremus. Primò, debitoris supplicis humiliationem. Secundò, humiliati supplicem deprecationem, ibi: Patientiā habe in me. Tertiò, clemen- tissimi domini facillimam miserationem, ibi: Misertus au- tem dominus serui illius.

¶ Circa primum dicitur: Procidēs autē seruus ille. Pro- cidit ante deum peccator, quando seipsum abiicit, quan- do

POST PENTECOST. 269

do superbam mētem inclinat, & qui prius currebat ere-
cto collo aduersus deū, & pingui cervice armat^r fuerat, *Iob. 15.*
timore iudicis seipsum deiecit. Quod quantum placeat *Humilia-*
Deo, ex eo patet, q loquente domino ad Heliam de rege *tio sui vt*
Achab (vtique multis & grauib; sceleribus contamina- *deū placat*
to) scriptum est: Nōne vidisti humiliatum Achab coram *3. Reg. 21.*
me? Igitur quis humiliat^r est mei causa, non inducam ma-
lum in diebus eius. Siquidem diuinæ maiestati proprium
est misereri semper & parcere. Et hoc est quod quidā ait:
Parcere subiectis, & debellare superbos.

Hoc intelligebat qui ait: Custodiēs paruulos domin^r, hu-
miliatus sum, & liberauit me. Dei enim clementia secun-
dū ipsi^r est magnitudinē quæ vtq; est immēsa, ait quidā:

Quo maior est quisquam, magis est placabilis ira, *Ouidius.*
Et faciles motus mens generosa capit.

Corpora magnanimo satis est prostrasse leoni,

Pugna suum finem quum iacet hostis habet.

At lupus & turpes instant morientibus vrsi,

Et quæcunque minor nobilitate fera est.

¶ Circa secundū, id est humiliari supplicē deprecationē, *I.*
dicitur: Orabat eū dicens: Patientiā habe in me, & omnia
reddā tibi. Ecce vox humiliatis se, & supplicis peccatoris
tempus viuendi & spatium se corrigendi poscentis. Pru-
denter autem eius deprecatur patientiā, de quo per Iohē-
lem prophetā dicitur: Conuertimini ad dominum Deum *Iohel. 2.*
vestrum, quoniam benignus & misericors est, patiens &
multæ misericordiæ, & præstabilis super malitia.

¶ Cuius tanta est longanimitas & patientia, vt hominum *Deus vt*
iniquitates, videatur nō aduerrere. Quæ sua patiētia mul- *patiens.*
tos adduxit ad poenitentiam, & ad salutem, iuxta illud A- *Rom. 2.*
postoli: An diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & longa-
nimitatis contemnis? Ignoras quoniam benignitas Dei ad
poenitentiam te adducit?

¶ Nec solum debitor iste dominum precatur, sed & sa- *Quæstio*
tisfactionem pollicetur, dicens: Et omnia reddam tibi.
Sed quum non haberet hic seruus debitor vnde solueret, *Omnia*
quur promittit domino se omnia quæ debebat reddi- *reddā tibi,*
tum? Ad quod respondetur: *quid.*

¶ Primò, quod ille reddet omnia, qui de omnibus quæ
pec-

DOMINICA XII

peccauit, veram gerit poenitentiam. & qui per ea omnia poenitentiam agit, per quæ Deum offendit, quæ sunt, corpus, anima, & terrenæ facultates, ita vt de corpore exinde præstet continentiam, ieiunia, vigilias, labores pios, patienter ferens famem, sitim, frigora, ætus, ægrotationum molestias, & his similia. De anima præstet pias & assiduas in Deum preces, meditationes sanctas, fidem in deum integram, spem firmam, ac geminam (dei videlicet & proximi) dilectionem. De terrenis opibus reddat in pauperes christi eleemosynarum subsidia propter Deum. Nonne is tibi videtur omnia reddere, qui de omnibus per quæ peccauit, secundum exiguitatis suæ modum, contendit satisfacere Deo?

Non ex se
solutionem
promittit
debiti.

¶ Secundò, dico quod omnia reddit, qui rectè credēs in Deum committit se virtuti illius inestimabilis pretii, quomundi peccata soluntur. Omnia reddit, dum suam proficiens paupertatem, humiliter cognoscit totalem ad satisfactionem se esse prorsus impotentem. Non ergo ex suis viribus solutionem tanti debiti promittebat, quoniā nec id poterat, sed quia poenitentiam acturus & satisfactorius erat cum gratia dei, & opitulanti bus ecclesiæ sacramētis in quibus pretiosa mortis Christi meritum efficaciter homini cooperatur ad salutem.

M
Tres orationes à
christo commendatæ.
Luca. 18.

¶ Itaque & si peccator non habet vnde reddat quandiu perseuerat in peccatis (vt iam dictum est) conuersus tamē ad Dominum discescit, mutuante quodammodo sibi Christo & loculum pretii sanguinis sui, vt ad gratiam perueniat, & peccatorum soluat debitum vniuersum, aperiente.

Mat. 8.

¶ Patientiā, inquit, habe in me, & omnia reddā tibi. Tres breues in Euangelio reperimus orationes à domino mirè commendatas, quarū hæc vna est. Altera est publicani à Iohāne stātis, & verētis oculos ad cælū leuare, pectusq; expandere, & dicētis: Deus, propitius esto mihi peccatori. Reliqua est, Centurionis, qui languēti seruo salutē imploraturus, nō se dignū arbitrat⁹ est ad cuius domū veniret dominus, sed cum ingenti fide & humilitate loquebatur, dicēs: Domine, non sum dignus vt intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo, & sanabitur puer meus.

¶ Porro istarū trū orationū, secūda melior est quā prima, & tertia quā secūda. Prima obtinuit totius debiti remissionem

POST PENTECOST. 270

missionem (vt statim patebit.) Secūda promeruit publicano iustificationem, dicente domino: Descendit hic iustificat⁹ in domū suā ab illo. Tertia verd accipere meruit ab ore Christi eximiā cōmēdationē. Nam sequentibus se dixit: Amen dico vobis, nō inueni tantam fidem in Israël.

¶ Primus horum trium orabat timore iudicialis sententia: Iusserat enim iam dominus ipsum vñundari, vt dictum est. Secūdos orabat ex reatu propriæ conscientia, semetipsum spōtē humilians. Tertius orabat ex grādi admiratione bonitatis diuinæ.

Tria moti-
uent ad o-
rationem.

¶ Iuxta horum trium supplicantium exemplum à diuersis diuersimodē supplicatur. Verū is qui ex solo damnationis timore supplicabat, post acceptam remissionem in peccatum denuo lapsus est atque dānatus. Nā quos timor coërcet à crimine, auidiores facit ad crimē: nec stabilis solēt esse eorum poenitentia, qui solo seruli timore resipiscunt, nisi huic timori accedat timor filialis. Porro reliqui duo iam dicti oratores, reciduum passi minimē leguntur.

¶ Circa tertium, quod est, clemētissimi domini facillima misertio, subditur:

Miserus autem dominus serui illius, dimisit eum, & debitum dimisit ei.

¶ Miserus, inquit, dominus serui illius, dimisit eum liberum, & debitum dimisit ei. Plus accepit quā petiit. Rogauit dilationem, inducias tantū ad soluendū omnia postulat, & accepit totius debiti remissionem. Vides sanē magnam clementissimi domini patientiam & miserationem.

¶ Habet & erga nos dominus triplicem patientiā. Prima Triplex est, qua tolerat reprobos, & quidem misericorditer, quoad ipsos, vt tandem aliquando conuersi saluentur, & vtiliter patientia, quoad electos, vt per illos ad meritum vitæ æternæ exerceantur. Nam teste Augustino, omnis malus ideo viuīt, aut vt conuertatur, aut vt bonus per eum exerceatur.

¶ Secūda est, patientia domini qui suspendit eorū promeritam punitionem qui ad salutem æternam sunt predestinati, tametsi adhuc sint auersi. Hanc dei patientiam Apo. 1. Tim. 1. stultus Paulus in se recognoscens, ait: Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores saluos facere, quorū primus ego

DOMINICA XXII.

ego sum qui fui blasphemus, & persecutor, & contumeliosus, sed misericordia dei consequutus sum, ut in me primo ostenderet Christus Iesus omnem patientiam ad informationem eorum qui credituri sunt illi in vitam eternam.

Lib. de spl.
ritu & ani
ma.

¶ Tertia est patientia qua Deus ad se conuersis poenitentiam agendi tempus clementer indulget. Vnde Augustinus. Nemo de dei pietate diffidat, quoniam maior est quam nostra miseria, & quisquis ad eum toto corde clamauerit, exaudiet illum, quia misericors est. Citius siquidem videtur illi, peccatori veniam dare, quam ipsi peccatori hanc accipere. Sic enim festinat absolueret eum a tormento conscientie suae, quam si plus cruciet eum compassio miseri, quam ipsum miserum passio sui. Exemplo est in Evangelio filius prodigus, cui non dicit, unde venis? ubi fuisti? ubi sunt quae tulisti? sed, cito proferte stolam primam, & induite illum.

Misericor-
dia dei su-
per omnes.

Ezech. 18.

¶ Misertus, inquit, dominus serui illius. Nimirum, quia miserationes eius super omnia opera eius, non solum electis sed & reprobis qui ad tempus credunt, siue qui ad tempus faciunt fructus poenitentiae per baptismum aut poenitentiam peccata dimittit. Vnde & per prophetam pollicetur, dicens: Si dixero impio, morte morieris, & conuersus egerit poenitentiam a peccato suo, feceritque iudicium & iustitiam, omnia peccata eius quae peccauit non ei imputabuntur.

O
Dei miseri-
cordia indi-
gni, qui.
Mat. 5.
Iaco. 2.

¶ Sed attende triplex hominum genus, qui se dei misericordia praestant indignos. Primus est, eorum qui in seipsis misericordiam non habuerunt. Nam solum misericordibus promissa est misericordia, dicente domino: Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Porro iudicium sine misericordia fiet ei, qui non fecit misericordiam.

1. Ioan. 3.

¶ Potest autem quispiam dici immisericors vel per negationem remissionis offensae in se delinquentis proximo. Vnde in homilia sequenti, vel per priuationem compassionis, respectu inopum & egentium. Vnde per. b. Ioannem dicitur: Qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clausit viscera sua ab eo, quomodo charitas dei manet in illo?

¶ Indignus sane est cui a deo fiat misericordia in largitione bonorum spiritualium & aeternorum, qui nec terrena haec & temporalia propter deum voluit in Christi pauperes

POST PENTECOST.

278

res elargiri. Qui enim obturat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse quoque ad deum clamabit, & non exaudietur. Vnde & diues quondam epulo apud inferos clamans, Luc. 16. guttam refrigerantis aquae obtinere non potuit, qui micam panis mendico negauit. Hinc etiam in iudicio audietur sive reprobi: Ite maledicti in ignem aeternum, ubi nullam est sperare misericordiam, hanc nimirum ob causam quia misericordiam indigentibus impendere noluerunt. Esuriui (diceret) & non dedistis mihi manducare, & caetera quae sequuntur. Quod si misericordia iuste negatur iis qui per misericordiam suam cum pauperibus non diuiserunt, qui fieri posset ut dei misericordiam consequantur, qui per crudelitatem pauperes oppresserunt & spoliauerunt? Et ut interim de caeteris taceamus, Quam misericordiam consequi posset apud deum usurarius, qui quum tot expoliet pauperes, mentitur tamen eis se facere misericordiam.

¶ Secundum genus hominum qui dei misericordia sunt indigni, est eorum, qui de dei misericordia nimis praesumpserunt. Hi dei misericordiam abutuntur contra deum, nam ubi misericordia de hunc amare debebant, inde amplius contempserunt. Vnde per Salomonem dicitur: Quia non profertur cito sumentes, contra malos sententia, absque timore vllio filij hominum Eccl. 10. 21. perpetrant mala. Vnde Augustinus.

¶ Plerosque incredulos misericors dei patientia longa peccare facit intrepidus, quia deum non arbitrantur peccato suorum vlcorem. Istis (quod praemissum est) dicit Apostolus: An ignoras quoniam benignitas dei ad poenitentiam te adducit? Secundum autem duritiam tuam & impoenitentem cor, thesaurizas tibi iram in die irae & reuelationis iusti iudicij dei, qui reddet unicuique secundum opera eius.

¶ Ex quibus patet praesumptionem hanc de impunitate nasci in illorum mentibus, qui iustitiae dei obliuiscuntur misericordiae. Sed semetipsos fallunt miseri. Nam omnino potentis dei misericordia illius obliuiscitur, qui ipsius iustitiae fuerit oblitus. Quia deum misericordem inuenire non poterit, qui hunc iustum non timet. Porro misericordia eius a progenie in progenies timentibus est. Vnde & per Psalmistam dicitur: Quo modo misereatur pater filiorum, misertus est dominus timentibus se. Vnde etiam per Sapientem

DOMINICA XXII.

Eccle. 1. **P**ientem dicitur: Timenti Deum bene erit in extremis, & in die defunctionis suæ benedicetur.

Bibliot. **T**ertium genus, est eorum hominum qui dei ad poenitentiam reuocantis misericordiam contempserunt. Magna enim est illa dei misericordia qua & peccatores reuocat, & temptores, qua vix tandem reuersos in gratiam suam clementer recipit. Sed vique adeo hanc dei misericordiam plerique contemnunt, vt quo grauius peccauerunt, eo minus hanc requirant, sicut per Salomonem dicitur: Impius quæ in profundum peccatorum venerit, contemnit: unde & ipse iusto dei iudicio tandem contemnitur, vt misericordia indignus, Væ qui spernis, nonne & ipse sperneris? Unde etiam per Esaiam ex domini persona dicitur: Vocauit, & renuistis, extendi manum meam, & non sinit qui aspiceret: despectis omne consiliū meū, & increpationes meas neglexistis, Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo quæ vobis id quod timebatis aduenerit. Iustum est enim vt qui Deum ad reconciliationis gratiam misericorditer vocantem contemnit, etiam ab eo misericordia elongetur, iuxta illud: Noli benedictionem, & elongabitur ab eo.

HOMILIA ALTERA.

Matth. 18. **E**gressus autem seruus ille, inuenit unum de co seruis suis, qui debebat ei centum denarios.

In hac parte Euangelicæ lectionis de duobus restat dicendum. Primum est, ingrati debitoris detestanda malicia. Alterum est, ingrati & mali punitio metuenda, ibi: Videntes autem conserui.

Circa primū tria sunt consideranda. Primum est, dimissi debitoris auersio. Secundum est, debitoris auersi reciditatio, ibi: Inuenit vnum de conseruis suis. Tertium est, debitoris reciditantis obstinatio, ibi: Ille autem noluit.

Egressus a facie domini, quid. **A** Circa primū dicitur: Egressus autem seruus ille. Egressus, inquam, à carcere angustis conscientie & reatuū vinculis absolutus. Egressus insuper, id est, interiora relinquens, & dei oblitus ad exteriora reuersus, non proponens sibi deum ante conspectum suū, sed nec domini reuerentiam maiestatem, nec præsentem timentem, sed ita agens, ac si deo nec præsens nec cognitus esset. Hoc modo & Cain à facie domini

POST PENTECOST.

272

domini legimus egressum. Sed & de ipso diabolo qui omnium impiorum caput est, scriptum legimus: Egressusque est sathan à facie domini.

Notandum est quod Euangelista dicit egressum à domino seruum, in conseruum seruū quoniam (vt dicit Theop.) nullus qui in deo manet, compassionis expertus est. Sed quia Deus charitas est, quisquis in Deo manet, etiam in charitate manet, & Deus in illo manet. Egressus itaque à domino seruus, alienus factus est ei, quia alienatus à charitate, sicque etiam à seipso egressus, vt iam omnis gratia à domino sibi facta fuerit oblitus. Non autem sic ille qui ait:

Prouidebam dominum in conspectu meo semper. Proinde à facie domini omnis ille egreditur, qui dei verbum auribus & mente percipere contemnit. Sicut enim hominem quemlibet in facie, ita deum in verbo suo cognoscimus. Itaque dei verbum, illa domini facies est: unde per Esaiam dicitur: A facie tua domine, concepimus, & quasi parturimus, spiritum salutis fecimus super terram. In huius faciei, id est, celestis verbi assiduitate & præsentia, deus cognoscitur, & cognitus timetur & amatur. Et ideo quisquis ab hac domini facie egreditur, is amissa dei cognitione, timorem pariter & amorem eius amittit.

Sanè prætereundum non est, quod seruus hic debitor exactus à domino suo debiti solutionem supplex erat & humilis, reconciliatus autem & debito liber, propter ingratitudinem deterior ampliorisque debiti reus quā antea fuerat, effectus est. Peruerso non dissimilis Absaloni, qui quæ propter eandem fratris irato patre rege, exularet, eiusdem patris sui gratiam & pacem quibus potuit studiis amebat. Quum verò iam reconciliatus ad mensem patris esset admissus, ex ingrato & prauo pessimus effectus, hostilibus insidiis conlurrexit in patrem, sed in exitum sui. Ne in patrem arma impia mouens, dum fugeret è prælio, à ramis arboris capillis pendens confossus, interiit.

Non secus plerique peccatores iratum sibi deum per flagella sentientes, supplices pacem & remissionem flagitant peccatorum. Qui reconciliatione accepta, & mentis dominicæ participes effecti, contempro rursus deo scelera tiores facti, per impiam vitam & opera pessima aduersus deum,

DOMINICA XXII.

deum quodammodo in bella ad suam ipsorum perditionem insurgunt. De quibus per Psalmistam dicitur: Quum occideret eos, quarebatur eis. Sed quid? Obliti sunt, inquit, Deus qui saluauit eos.

Rom. 14. ¶ Circa secundum, quod est, auersi peccatoris reciditio, dicitur: Inuenit unum de conseruis suis. Conseruus debitorum inuenire, est illarum nobis a proximo iniuriam cuiuslibet reminisci. Si conseruus suus erat, pari seruitutis conditione debebat se illi exhibere placabilem. Item si uterque sui erat domini seruus, utique domino, non seruo stabat utriusque iudiciu. Tu quis es, inquit Apost. qui iudicas alieni seruum? Cane ergo quem quam spernas, vel infimum, quoniam unus domini dei serui sumus vniuersi, quantumlibet etiam in hoc mundo vnus sit altero potentior, honoratior, opulentiorve, nec aliud quicquam nos ante deum, vel nunc, vel etiam in nouissimo die, nisi operum merita distinguit.

Mora. 12. ¶ Ut enim dicit Greg. Deus hominem non homini preposuit, sed bestiis tantum, & ubi non deliquimus, pares sumus. Quum vero non hominis, sed magis iumenti vita peccando viuatur ab homine, iam nunc sub hominis potestatem per culpam homo reductus est. Vnde Apostolus: Si male egeris time, nimirum potestatem, non enim sine causa gladium portat.

Rom. 13. ¶ Qui debebat ei, inquit, centum denarios. Attende quam sit istud debitum exiguum comparatione debiti sibi dimissi, & quantum ad numerum, & quantum ad pondus. In numero quidem, quoniam centenarius nisi centesima pars est decem millium. In pondere vero, quia ibi talenta, hic denarius debitum est.

Talentum maius, & libra quid. ¶ Porro talentum maius quod erat sanctuarii secundum Isidorum, fuit centum viginti librarum (ut dictum est). Libra vero est centum viginti denarios continens. Ex quo patet quod debitum huius serui non fuit vna libra. Et quum talentum sit centum viginti librarum, constat quia decem millia talentorum fuisse potius mille millium, & ducentorum millium librarum. Vides quam incomparabiliter maius sit debitum quo homo obligatur deo, quam illud quo homo homini obligatur. Maius dico, & numero, & pondere grauatis.

¶ Et quoniam denarius insignitam sibi habet regis imaginem

POST PENTECOST.

273

ginem. Homo vero ad imaginem factus est creatoris, ille debet denarium, qui deliquit in hominem. Ad hanc maiorem numeri sunt peccata in deum quam in proximum (quia nemo delinquit in proximum, quin & in deum peccet, sed non econuerso) ideo immensum maioris est numeri debitum quo deo obligamur, quam quo obstrictus est nobis proximus. Audiuius itaque in superioribus clementiam domini erga debitorem seruum, attendamus iam nimiam crudelitatem serui erga debitorem conseruum. Sequitur enim:

Et tenens suffocabat eum, dicens: Redde quod debes. Et proci dens conseruus eius, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.

D Debitorem quis tenet. ¶ Hic notatur tertium, videlicet, relapsi debitoris oblatio. Et tenens, inquit, suffocabat eum. Ille debitorem tenet, qui illatam offensam in mente resequat, qui iram & odium & ultionis propositum in corde retinet.

¶ In verbo suffocandi superba & tyrannica debiti notatur exactio, que sit quum vel per vim, vel per asperas oburgationes debitor ita opprimatur, & quasi strangulatur, ut vix respondendi aut excusandi facultatem habere possit.

¶ Redde, inquit, quod debes. Cum clamore increpat vituperose exigens, quum dicit: Redde, & ignominiose improperat, quum dicit, quod debes. Habes itaque hanc tria, videlicet, iniuriam retentionem, excusationis suffocationem, & debiti improperationem.

¶ Ergo oblitus domini sui (quem suppliciter rogauerat) clementiam & miserationem, oblitus tam grauis tam insolubilis debiti sui facilem remissionem, oblitus etiam suam cum conseruo parem conditionem, oblitus debiti quod tam atrociter exigebat (respectu debiti sibi dimissi) paruitatem, ad solam se conuertit crudelitatem.

¶ Audiant hanc qui vel pecuniarum gratia his similia passim committunt. Nam si id fieri non licet in debito mortali, id est, in his que erga te conseruus tuus deliquit, quanto minus in pecuniis licebit? Quis tam enarrare sufficiat quam indignam crudelitatem, quam inhumanam in pauperes plerique debacchantur? Viuarum praesertim quod quod facultatum pauperibus reliquum est, quasi tinea pau-

Caca mentis ingrati tudo detestanda.

Pecuniarum repetitores immittes, audiant.

DOMINICA XXII.

paulatim comedunt & consumunt. Sed attendamus quid fecerit & quid dixerit suo conseruo debitor iste centum denariorum, dum aded immisericorditer ab eo improperiis flagellaretur & vrgeretur ad soluendum.

Hominis **immitis su** **perbia,** ¶ Procident, inquit, conseruus eius rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. Procident ante conseruum, humilitatem exhibebat conseruo suo homini, qualem ille merito exhibuerat domino suo. Domino, inquit, cui flectitur omne genu, & confitetur omnis lingua.

Apoc. 22.

¶ Aspiciebat ille conseru suu ante se prostratu, & hoc sibi fieri permisit tumidus & implacabilis homo, quod celestis angelus sibi exhiberi phibuit dicens, ad Christi Apostolo. B. Ioanne coram illo procidere volente: Vide ne feceris, conseruus enim tuus sum, & frattu tuoru. Deum adora.

¶ Itaque venerationum quam angelus sibi ab homine fieri non permisit, mortalis homo, vermis in terra conculcandus, & exhiberi sibi superbus & arrogans a conseruo sustinet, & humilanti se conseruo nulla mollitur pietate, nulla miseratione condescendit. Vidimus quid conseruus debitor fecerit, audiamus nunc quid dixerit.

¶ Rogabat, inquit, eum dicens: Patientiam habe in me. Eadem conseruus verba repetit, quae & ille Domino suo supplicando praeulerat, Domini misericordia ad memoriam illi reducens, ut eisdem verbis inclinaret ad sui miserendum conserui animu, quibus ille ad sui misericordiam inflexerat Deum.

¶ Sed haec verba superbi in conseruo rogante non honorauit, quibus tamē ne videretur ipse, & oia quae habebat, emendari. Non contempsit illa supplicatis verba deus, quae nunc idem seru non dignatur attendere ex ore deprecatis conserui.

¶ Quum ergo rogaret ille conseruum suum, sicut & ipse rogauerat dominu, non talem iste inuenit conseru, qualem ille inuenerat dominum. Nullam enim tanta sui humilitatione verbisque supplicibus apud conseruum promeretur, ne dicam miserationem vel remissionem, sed ne patientiam quidem, neque vllam dilationem. Vnde subditur:

Ille autem noluit, sed abiit, & misit eum in carcerem, donec redderet debitum.

¶ Ille, inquit, noluit, subaudit, prestare conseruo volenti soluere

POST PENTECOST.

274

soluere inducias aut dilationem, aut vllam in conseruum habere patientiam. Sed abiit, id est, a familiaritate & amicitia proximi alienatus. Et misit eum in carcerem donec redderet debitum. Hic carcer infernus intelligitur.

¶ Et quidem toties in nos peccatorem proximu in carcerem mittimus, quoties eius culpa ignoscere recusamus. Nota sex quae seruus ille malus & ingratus crudeliter egit in conseruo: quae sunt, iniurie recitio, excusationis compresio, aspera exactio, impatiens dilationis negatio, familiaritatis alienatio, & quantum in ipso est, animae proximi damnatio.

¶ Quae omnia non tantum spiritualiter malus seruus facit, sed & nonnunquam ad literam conserui tenent corporaliterque constringens, vel suffocare non metuit. Vel famam eius bonam extinguit, vel ipsum contaminat vituperiis, aut aded dure accusat tot casus adducens, ut respiciendi misero facultas sit nulla. Debitum importune exigit dilationis impatiens, sed & deprecatione supplicis prouocatur non ad miserationem, sed magis ad iracundiam, indignans abiit, & insuper in carcerem corporaliter includit.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Videntes autem conserui eius quae fiebant, contristati sunt valde, & uenerunt, & narrauerunt domino sua omnia quae facta fuerant.

¶ Hic ponitur ingrati, & mali serui punitio metuenda. Vbi tria sunt consideranda. Primum est, pessimi sceleris accusatio. Secundum est, serui nequissimi iusti damnatio, ibi: Tunc vocauit illum. Tertium est, totius parabola memoranda conclusio, ibi: Sic & pater meus celestis.

¶ Circa primum dicit: Videntes autem conserui. Conserui nostri qui super iniquitate nostra contristantur, & eam domino annuntiant, viri iusti sunt, qui iustitiae zelo accessi, dum enormitates nostras corrigere non valent, ad deum suspirant, & correctionem nostram illi committunt.

¶ Sed & angeli dei conserui nostri dicuntur, qui semper vident faciem patris, & omnia nostra intuentes, in conspectu dei singula annuntiant.

¶ Et atrede quatuor esse quibus abscondi non possumus, quae sunt: Conscientia propria, Angelus bonus testificans, impossibilia.

m m ij

Dia-

F **Abire,** **En** **in carcerē** **mittere,** **quid.** **Sex crude-** **litates de-** **testanda.**

G **Conserui** **accusati,** **qui.**

A. A. nos

abscondere

DOMINICA XXII.

Heb. 4. Diabolus prodens, Deus diiudicans. Omnia enim nuda & aperta sunt oculis eius. Dicuntur autem angeli sancti cōserui hominum, & quia tam ipsi quā homines ad obsequium supernae maiestatis sunt creati, & quia ad nostram salutem deo ministrant. Omnes, inquit Apostolus, administratorij spiritus sunt in ministeriū missi propter eos qui hereditatem capisūt salutis. Sed & nos homines in dei ministeria creati sumus, dicente Apostolo: Sic nos existimet homo ut ministros Christi. Hoc ipsum multis in locis Evangelicæ nos parabola commoneat. Vbi Theop.

Cōtra im- **¶** Conserui isti, angeli sancti, olores mali, & boni amatores, ipsi annuntiant quod factum est domino, nō quoddā **li indignatur.** lateat quicquam qui nouit vniuersa, sed ut hinc discamus indignari etiā angelos super immites & duos corde. Sed & hac ratione quæ cognoscunt narrare dicuntur, quia videlicet expostulant dei iustitiam ad retribuendum malis, & dei misericordiam ad subueniendum oppressis.

Tob. 12. **¶** Sic enim narrabat domino angelus Raphael Tobiae & Saræ afflictionem. Hinc etiam ante deū queritur Prophetā, dicens: Quare respicis contemptores, & taces conculcāte impio iustitiam? Et facies hominis quasi pisces maris, & quasi reptilia nō habentia ducem. Quia impi⁹ praeualet aduersus iustum, propterea egreditur iudicium peruersum. Ecce quæ madmodum seruus narrat domino quæ nequiter fieri conspexit.

¶ Circa secundum, quod est, serui nequissimi iusta damnatio, consequenter dicitur:

Tunc uocauit illum dominus suus, & ait illi: Serue nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me.

H **¶** Seruus nequam de ingratitude iudicandus tūcā domino vocatur, & tortoribus traditur, quū de hac vita per mortem rapitur, & potestati pessimorum spirituum torquendus subiicitur. Ergo vocatio hæc tantū intelligenda est de ea quæ vel ī morte vel ī nouissimo die futura est. Sic enim omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis prouegelsi, siue bonum, siue malum. Dum autem hunc seruū dominus vocat, iustum se iudicem esse declarat. Et in iudicium

POST PENTECOST. 275

iudicium quidem intrat cum seruo dominus propter serui immisericordiam, ut ostendat quoddā nō ipse, sed serui crudelitas & ingratitude & donationem prius factā irritet. & in iudiciū domini suū cuius ante tā facilem tamq; benignā clemēciā seruo. tūc expertus fuerat, ad condemnationem eius impulerit. Itaque vocās eū dominus, ait illi: Serue nequam. Ecce quā hūc asperē aggreditur, cui etiā seruilem exprobrat condi appellationem. Re vera enim in facto suæ tantæ crudelitatis seruū se non ingenuum demonstrauit, unde & nequam dicit, id est sine æquitate, quia à Deo receperat misericordiam, & in conseruum supplicantiē exercuit crudelitatem.

¶ Omne debitum, inquit, tam numerosum, tam ponderosum, nulla interueniente satisfactione dimisi tibi, ob hoc solum, quoniam rogasti me. Quo patet quantæ sit apud ipsum efficacieg oratio suppliciter deprecatus. Et merito quidem nunc seruū nequam vocat. Nam quādo decem milia talentorum debebat, dominus conuictus non fuerat debitori, sed misertus: quando verō aduersum conseruum crudelitatem exercuit, tunc nequam atque improbi seruū appellauit. Antea autem illum quāuis malum, adhuc tamen in numero penitentium constitutum nequam nō vocauit. Verū nulla existente emendationis spe reliqua, seruū nequam appellauit, & adiecit:

Nōne ergo & te misereri oportuit conserui tui, sicut & ego tui misertus sum?

¶ Sanē oportuit. Scriptū est enim: Intellige quæ sunt proximi tui ex teipso. Si beatus censetur qui intelligit super egenū & pauperem, & dignus quem in die mala liberet domin⁹, nōne hic lōgē est à beatitudine qui nō solum nullam erga egenū & pauperem habet misericordiam, sed in super hunc opprimat, cōculcat, exercueat? Dignus sanē quem dominus in die mala, in die illius iudicii metuendi à se reiciat & cōdemnet, & qui nullā speret misericordiā qui obstinata mente misericordiam proximo negauit.

¶ Dicat igitur ei dominus: Oportebat quidē ut tāto meo prouocatus beneficio etiam totum debitum conseruo tuo relaxares supplicanti, sed tu etiam quod minus est facere voluisti, qui recusasti vel solā dare dilationem, & quod pe

DOMINICA XXII.

Dei pietas **¶** Vbi attendere est iudicis & iustitiæ & pietatem. Pietas
tem, in eo quodd plus doluit de iniuria conserui, quam de
sua. Iustitiâ, quia hanc ex malitia & scelere ferui nequæ,
non autem ex miseratione ostendit esse profectam.

Excusatio **¶** Et auende quodd diuino examini nullum dedit respon-
homini sum. Nam sic eum districta ratio convincebat, vt excusa-
nulla. tioni locus non relinqueretur. Vnde etiam datur intelli-
gi, quodd in die iudicij & etiam statim post hanc vitam con-
ue argumentum excusationis cessabit.

Curnope- **¶** Sed dicat aliquis: E si nō adesset excusatio, saltē veni-
tit venia. quare non petit? Dicendum, quodd de peccatis suis nemo
salubriter à deo veniâ petit, nisi dei præueniente gratiâ,
quæ mentem peccatoris per cōpunctionē emolliat. Verū,
quoniâ iste qui gratiâ nō habebat ad cōseruum, se dei gra-
tia indignū effecerat, petendæ veniæ gratiam accipere nō
meruit. Itaque obmutescens damnationi adiudicatus est.

Matt. 6. **¶** Quisquis ergo sibi peccata dimitti precatur, audiat dicen-
tem iudicem iustum pariter & misericordē: Dimittite, &
dimittetur vobis. Et rursum: Si dimiseritis, inquit, hominibus
peccata eorum, dimittet & vobis pater vester cœlestis
peccata vestra. Quodd si non dimiseritis, quid aliud sequi-
tur nisi illud, nec pater vester cœlestis dimittet vobis pec-
cata vestra? Iste enim misericordiæ pontem, sine quo deli-
ctorum multitudinem quali gurgitem profundi fluminis
transire nequaquam potest: huc, inquam, pontem ipse
ibi dissipat & infrangit. Vnde bene subiunctum est:

Et iratus dominus eius, tradidit eum tortoribus, quo-
adusque redderet uniuersum debitum.

K **¶** Terror iræ dei insustentabilis est, dicente. Manasse iam
2. Par. vi. tunc suorū criminū agente poenitentia: O cœ pauent es, &
tremunt à vultu virtutis tuæ, & insustentabilis super pec-
Tortores ctores ira conminationis tuæ. Tradidit eū tortoribus, id
qui sunt. est, secundū Hierony. angelis poenarū, mittendū in carce-
Theoph. rem, hoc est, in infernū, vbi torturas pateretur & tormēta.

¶ Tortores enim sunt punitrices potestates, à quibus il-
le torquetur donec soluat. Et quum nō possit vquam
soluere, semper & perpetuū cruciabitur. Et hoc est illud
iustum

PO ST PENTECOST.

276

iustum iudicium dei, de quo per beatum Iacobum Apo-
stolum dicitur: Iudicium sine misericordia fiet ei, qui non
fecerit misericordiam. **Iac. 2.**

¶ Quoadusque, inquit, redderet vniuersum debitum, id
est, & recens & antiquum illud decem millium talento-
rum prius supplici dimissum. Porro, quoniam in inferno
nulla est redemptio, semper à damnato pœna soluitur, nec
tamen hinc minuitur debitum. Et quia vt lex dicit, Iuxta
mensuram delicti erit & plagarum modus, pro tot & tan-
tis delictis reprobis cruciabitur, pro quot & quātis reus
est, vt acerbitas & numerus pœnæ, ad numerum & quan-
tatem culparum accedant.

¶ Itaque reproborū supplicia esse perpetua, primò patet
authoritate domini dicentis: Ibi sunt, hi in supplicij eternū,
iusti autē in vitam eternā. Deinde patet idem beato Gre-
gorio sic ratiocināte: Si aliquādo finitur pœna damna-
torum, finitur & gloria beatorū. Vbi etiam recitat Origenis
obiectiones dicentis: Primò, q̄ ideo Christus æternam
pœnam comminatus est creaturæ, nō quidem quodd hanc
inferret, sed vt eius timore à malo compelleret. **Reprobo-
rū suppli-
cia perpe-
tua.**

¶ Quibus, inquit, respondemus: Si falsā minatus est vt ab
iniusticia cohiberet, etiam falsā pollicens est, vt ad iusti-
tiam prouocaret. Iste ergo dum satagunt deum perhibere
misericordem, non verentur prædicare fallacem. **Mat. 25.**

¶ Secundo arguunt, dicentes: Sine fine puniri non debet
culpa finem habēs. Quum igitur omnipotens deus iustus
sit, non punit æterno tormento quodd nō æterno commis-
sum est peccato. **34. mor.**

¶ Sed respondemus, quodd rectē dicerent: Si districtus iu-
dex facta tantū non corda pensaret, Facta quidem eorum
finem habebunt delinquendi, eo quodd vita talium finia-
tur. Sed prauæ voluntatis eorum desyderium fuit sine fi-
ne viuere, vt possent sine fine peccare. Et quia nunquam
voluerunt carere peccato, ideo nunquam carebunt sup-
plicio. Iudex enim principaliter attendit in eis, non diu-
ternitatem vel breuitatem malorum operum, sed mentis
eorum perpetuū peccandi, desyderium. **Origenis
error.**

¶ Tertio arguunt: Nullus iustus credulitatibus pasci-
tur, & delinquens seruus à iusto domino ideo cedi præ-
cipi-

**Cur pœna
reproborū
sine caret.**

DOMINICA XXII.

descriptur ut corrigatur: quia ergo deus iustus non pascitur damnatorum poenis, cessat ut propter aliquem intentum finem (ut videlicet expiatur) eos torqueri permittat. Respondemus quod quia deus pius est, iniquorum poenis non delectatur, quia vero iustus est, ab eorum visione in perpetuum non sedatur. Ad aliquid tamen cremantur damnati, ut videlicet maius sit gaudium electorum visa poena quam euaserunt.

Cur sancti non orant pro damnatis.
Matth. 5.
¶ Quicquid instat dicentes: Et quomodo illi sancti sunt si non orat pro inimicis quos vident cremari, quum utique dictum sit illis, Orate pro inimicis? Sed nos dicimus, quia iusti debent pro inimicis orare eo tempore quo ad fructuosam posunt poenitentiam peruenire, videlicet in hac vita. Nunc autem quia damnati non possunt ab iniquitate ad opera iustitiae commutari, ideo pro ipsis non orant sancti.

¶ Aduertendum est tamen quod licet damnatorum poena non habeat terminum durationis, habet tamen terminum & modum magnitudinis & acerbitatis. Tanta est enim doloris poena, quanta fuit culpa. Et hoc est, quoad usque, redditum vniuersum debitum. Unde & in Apocalypsi dicitur: Quantu glorificauit se & in delictis fuit, tantum date illi tormentu & luctu. Hinc seruus qui sciuit voluntatem domini sui & non fecit, vapulabit multis: sed qui nesciuit & non fecit, vapulabit paucis. Sicut enim in domo patris aeterni mansiones multae sunt pro diuersitate virtutis, ita in igne gehennae diuersum tormentum est pro disparitate criminis.

¶ Circa tertium, quod est huius Euangelice parabolae memento conclusio, dicitur:

Sic & pater meus coelestis faciet uobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo, de cordibus uestris.

M.
Raba. Vt semel dimissa rursum impunitur.
¶ Ecce formidanda nimium & horrore plena sententia, videlicet, quod si immiseri cordes fuerimus erga debitores non illos, non solum ea peccata quae post remissionem commisimus, sed & ea quae vel per baptismum siue per poenitentiam nobis dimissa sunt, in nobis fore punienda. Qui enim (ut dicit Augustinus) diuini oblitus beneficii suas vult vindicare iniurias, non solum de futuris peccatis veniam non meretur, sed etiam praeterita quae sibi dimissa credebat, ad vindictam replicabuntur. In ea sententia est Gregorius, dicens:

Ex

POST PENTECOST.

277

¶ Ex dictis Euangelicis constat, quia si quod in nos delinquitur, ex corde non dimittimus, & illud rursus exigitur, quod iam per poenitentiam dimissum gaudebamus.

¶ Augustinus quoque dicit redire peccata dimissa ubi charitas fraterna non est. Idem sentit Ambrosius, dicens: Donata inuicem si alter in alterum peccat, alioqui deus repetit dimissa. Si enim in his ipse contemptus fuerit, sine dubio reuocabit sententiam per quam misericordiam dederat. Idipsum probat per huius Euangelij locum. Sed & propheta verbis eadem sententia confirmatur, quum dicit: Si auerterit se iustus a iustitia sua, & fecerit iniquitatem secundum omnes abominationes quas operari solet impius, nunquid uiuet? Omnes iustitiae eius quas fecerat, non recordabuntur. Si omnes iustitiae eius quas fecit in obliuionem dicuntur, ergo & poenitentia quam pro peccatis exhibuit in nihilum reputanda est.

¶ Restat igitur ad poenam reuocari peccata pro quibus poenitentia exhibitae fuerat, quum nihil iam sit quod illa excuset. Quid ergo proderit quod baptizati sumus, quid quod afflictis ieiuniis, vigiliis, & his similibus? Quid proderit elemosynas pauperibus distribuisse, ut remissionem acciperemus peccatorum, si peccata nostra quae his remediis iam nobis a deo dimissa sunt, iterum prauitate nostra aduersum nos suscitamus? Quid prodest vulnerato plagam sanasse, si propria negligentia cicatricem corrumpat, ac denuo vulnus aperiat?

¶ Plane iuxta diuinam autoritatem, & assertiones patrum, vulnera nostra a coelesti medico iam sanata, id est, peccata iam nobis dimissa in nostram poenitentiam suscitamus, ita ut in futuro examine singula cruciatum suum nobis inferant, si odium erga nostros debitores gerimus, si veniam delictorum postulantes obliuionem & immiseri-corditer denegamus.

¶ Illud quoque attendendum est, quod non similiter ait: Si non dimiseritis, sed: Si non dimiseritis ex cordibus uestris. Hoc quippe additamento simulatam reconciliationem exclusit, quae sit quum quis importunitate rogantium euictus, odio in corde retento, pacem cum inimico simulat, & opportunitum vindictae tempus expectat.

Itaq;

DOMINICA XXIII.

¶ Itaque (vt Beati August. verbis vtamur) vnusquisque nostrum & debitor est, & debitorem habet fratrem suum. Quis est enim qui non sit debitor dei, nisi in quo nullum potes reperire peccatum? Quis est autem qui non habet debitorem fratrem, nisi in quem nemo peccauit? Est ergo

Homo de- omnis homo debitor habens & ipse debitorem. Ideo do-
bitor tra- minus iustus constituit tibi regulam in debitore tuo, quod
bet debito- faciet & ipse cum suo. Duo enim sunt opera misericordie
rem, quæ nos liberant, quæ breuiter ipse dominus posuit in
Luce, 6. Euangelio: Dimittite, & dimittetur vobis. Date, & dabitur
Duo opera vobis. Primum ad ignoscendum pertinet. Secundum ad
liberant. beneficium præstandum. Quod ait de ignoscendo, & tu vis
tibi ignosci quum peccas, & habes alium cui possis igno-
scere. Rursus quod pertinet ad tribuendum beneficium,
petis & mendicus, & tu es dei mendicus. Omnes enim
quando oramus, mendici dei sumus, ante ianuam magni
patrisfamilias stamus, imò etiam prosternimur supplices,
ingemiscimus aliquid volentes accipere, & ipsum aliquid,
ipse deus est. Quid à te mendicus petit? Panem. Et tu quid
petis à deo, nisi Christum qui dicit: Ego sum panis viuus
qui de cælo descendì? Ignoscei vobis vultis, ignoscite. Re-
mittite, & remittetur vobis. Accipere vultis: Date, & da-
bitur vobis.

Ioan. 6.

Vt culpa **¶** Quotidie petimus, quotidie diuinas aures oratio pul-
nostramul samus, quotidie nos prosternim⁹, & dicimus: Dimitte no-
triplicatur. bis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus no-
Mat. 6. stris. Quæ debita nostra? Omnia, an aliquam partem? Re-
spondebis: Omnia. Sic ergo & tu debitori tuo. Hanc ergo
regulam ponis, hæc conditionem loqueris, hoc pacto quæ-
do oras, commemoras vt dicas: Dimitte nobis debita no-
stra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.

¶ Nemo igitur contra se teneat non ignoscendo, ne con-
tra illum teneatur quando orat. Dicit enim deus: Dimit-
te, & dimittetur tibi: sed ego prior dimisi, dimitte postea.
Nam si non dimiseris, reuocabo te: & quicquid tibi dimi-
seram, replicabo tibi. Non mentitur veritas, nec fallit, aut
fallitur Christus qui dicit: Sic & vobis faciet pater vester
qui in cælis est. Hæc Augustinus.

¶ Notum est plerisque aliter sentire, qui putant in re-
cidio

POST PENTECOST. 278

cidiantem dimissa prius peccata non redire, nisi per ag-
grauationem posterioris delicti propter peccantis ingra-
titudinem, nec ea in carcere gehennæ esse ab eo requiren-
da, quæ aliquando per poenitentiam ei fuerunt dimissa.
Tu vide, cui potius sit credendum.

DOMINICA XXIII. POST PENTECOSTEN.

Beantes Pharisei consilium inierunt,
ut caperent IESVM in sermone.

Matth. 22.

¶ In hac lectione quatuor sunt com-
prehensa. Primum est, aduersus Christum
impia phariseorum consultatio. Secun-
dum est, insidiosæ questionis fraudulenta propositio, ibi:
Magister, scimus quia verax es. Tertium est, deprehensio
insidii simulatoris redargutio, ibi: Cognita autem. Quartum
est, ad propositam questionem irreprehensibilis Christi
responsio, ibi: Tunc ait illis: Reddite.

¶ Circa primū attende, qd Christus præsciens quæ ventu-
ra erant tibi quàm Iudæis, hoc est, quemadmodum post
dies paucos tradendus ipse ad mortē, & illi propter hoc
amissuri forent locū & gentē, grauēq; & multiplices pro
tanto scelere Romanis poenas daturi, omnia hæc illis in
parabolis prædixit, præsertim in ea quæ de patrefamilias
loquutus fuerat, qui vineam suā locauerat colonis, vt red-
derent ei fructū opportuno tēpore. Quūq; seruos eius
hui⁹ rei gratia missos, cæcos interfecissent coloni, nouissi-
mè etiam ipsum filiumfamilias ad se missum agnoscētes
dicebant: Hic est hæres, venite, occidamus eum, & habebi-
mus eius hæreditatem. Extractum itaq; extra vineam, in-
terfecerunt. Et quum eos post hanc parabolā interrogas-
set, quid facturus esset dominus colonis illis, sua se voce
damnantes, responderunt: Malos malè perdet, & vineā suā
locabit aliis agricolis, qui reddāt ei fructum temporibus
suis. Tunc quā ipsi, tulerant condemnationis sententiam
in eos dirigens, ait: Sic auferetur à vobis regnum dei, &
dabitur genti facienti fructus eius. Porro principes sacer-
dorum

Matth. 20.
Crime suis
& poena
Iudæis præ-
dicatur.

DOMINICA XXIII.

dotum & scribere cognito, q̄ ad ipsos dixerit similitudinē, in illa hora querebant in illum manus mittere, sed time- runt populum. Vbi est attendere eorum cecitatem. Ipsi quasi mentientem contra ipsos dominum querebant in- terficere, & hoc idem querendo docebant vera esse quae dicebat. Ipse quippe est haeres, cuius iniustam necem aie- bat esse vindicandam. Illi autem erant nequam coloni, qui ab occidendo dei filio ad modicum quidem timore hu- mano retardari donec veniret hora eius, nunquam verò diuino amore potuere cohiberi.

B Itaque quod per se facere timore populi nō audebāt, praesidis manibus efficere tentabant, vt velut ipsi à morte eius viderentur emunes. Hoc, inquam, tractantes, abeun- tes cōsiliū inierunt vt caperent (vtique ad mortem) Ie- sum in sermone. Abierunt sanē à dei gratia, abierunt à lu- ce veritatis, abierunt inire cōsiliū in cōsulta lege, pro- phetis in cōsultis, abierūt furore & odio & desyderio ho- micidii astantes dominicae parabolaē verbis conuicti, li- cet minimē emendati: Omnis enim malitia, vt dicit Chry- sostomus, confunditur quidem aliquoties ratione verita- tis, corrigitur autem nunquam, maximē eorum qui propo- sito malo, & nō ignorātia peccant, quod pater. Nam post- quam sacerdotes parabolarum ratione cōstricū se suo iu- dicio ipsi reos fecerunt, dicentes: Malos malē perdes, ne- mine contra eos dante testimonium, nisi conscientia sola, non eos compūxit timor peccati. Sed abeuntes cōsiliū acceperunt, vt eum caperent in sermone.

Simile. Quemadmodū si aliquis claudere voluerit aquae cur- rentis meatum, si hic exclusa fuerit aquae violentia, aliud de sibi semitam rumpit. Sic eorum malignitas ex vna par- te confusa, aliud sibi aditum adinuenit. Sicut enim non potest fieri, vt ligna mittendo extinguas incendia, sic nec fieri potest vt rationem dicēdo places hominem malum. Et sicut ignis quanto amplius ligna susceperit, in maio- rem flammam erigitur, sic anima mala quanto magis ve- ritatem audierit, eo amplius in malitiam excitatur.

Simile. Abierunt ergo nō ad dei seruos, nō ad fideles & pios, sed ad Herodianos. Herodes enim à Romano principe in parte regni Iudaici, id est Galilaea, rex constitutus tribu- tis

POST PENTECOST.

279

tis (quae Romanis pendebar) praerant. Et ipse quiddam na- tu & religione Iudaeus esset, ascenderat illis diebus Iero- A similib' solymam Iese purificaturus celebrandae paschae festiuita- auxilium ti. Abierunt ergo principes sacerdotum & pharisaei ad He- petitur. roditanos, id est, Herodis satellites, vt cum illis circunuen- tionis suae cōsiliū tractarent.

¶ Nec mirum. Nam vt dicit Chrysostomus, homo colo- nus cuius terram possidet, illius auxilio opus habet. Qui iustitiam tenet, nulli* indiget patrocinio nisi dei. Qui in diaboli iniquitatibus ambulat, diaboli adiutorium neces- sarium habet. Colonus autem dei, diaboli auxilium nō re- quirat: colonus autem diaboli, auxilium dei & si quærat, non inueniet. Vidisti aliquando euntem ad furtum deum orare, vt bene prosperetur in furto? Aut qui vadit ad for- nicationem, nunquid signum crucis sibi ponit in fronte, vt non cōprehendatur in crimine? Quod si fecerit, nō so- lum nō adiunatur, sed adhuc amplius traditur, quia ne- scit iustitia dei patrocinium dare criminibus. Sic & isti Christi expugnare cupientes, non ad seruos dei, sed ad Herodianos se contulerunt. Quale cōsiliū, tales & cō- sultores. Quis enim dare poterat cōsiliū contra Chri- stum nisi diabolus, qui erat aduersarius Christi? Cōsiliū ergo cum Herodianis inierunt, vt quem in opere non po- tuerunt, caperent in sermone.

¶ Insipientes & maligni in verbo capere frustra conan- C tur eum qui dei sapientia est, & verbum quod erat in prin- Pharisaeo- cipio apud deum, & de* erat, per quod facta sunt omnia. rā infantia. Hoc verbum, inquam, quod ad salutem suam capere no- lebant intelligendo atque credendo, se posse comprehen- dere stulti putabant ad accusandum & perdēdum. Vnde ipse ait: Queritis me interficere, quia sermo meus nō ca- pit in vobis. Sed si ultra iacitur rete ante oculos pennato- rum, eorum enim molimina dei sapientia (quam nihil la- tet) praeuenit. Non est, inquit, sapientia, non est scientia, non est cōsiliū contra dominum. Quia magis ipsi con- tra sanguinem suum insidiatur, & moluntur fraudes con- tra animas suas.

¶ Talis erat phariseorum infantia, ac si culices agmine facto lucernae flammam exufflare contumaci studio con- ten-

DOMINICA XXIII.

tendentes, à flamma adusti, mox alis & pedibus amissis id
teirent. Sed qua arte rem aggrediantur, aduerte:

Et mittunt ei discipulos suos cum Herodians.

Chrysost.
Vt Christo
dolos ne-
ciunt.

¶ Consultò pharisæi per seiplos ad Christum non acce-
serunt. Cogitabāt enim apud se: Si nos soli euntes inter-
rogauerimus ipsum, quanuis diceret quia non licet dare
tributū Cæsari, tamen nemo nobis crederet dicentibus cō-
tra eum. Iam enim omnes scīst, quod inimici sumus eius.
Inimicorum autem testimonium, in iudicio & si verum
fuerit, tamen quasi suspectum reprobatur.

¶ Sed nec per seiplos Christū interrogare volebant, quia
in magna suspitione inimicitie fuerāt apud Christum, ne
fortē quasi suspecti circumuenire eum nō possent. Nam
inimicus manifestus minus nocet, quā fictus amicus. Il-
le enim dum timeretur, facilē vitatur: iste dum non cognō-
scitur, praualet. Miserunt ergo discipulos suos, quasi ad-
huc minus cognitos, & minus suspectos, vt aut abscon-
dē faciliē deciperent eū, aut deprehensi minus erubescerent
apud eum. Nam consilio malo deprehensio, tanto minor
nascitur confusio, quanto vilior persona fuerit.

¶ Porro discipuli illi etsi magistris suis ætate minores
erāt, malitia tamē fuere pares. Nā & serpentū pulli statu-
ra quidē breuiore sunt, veneno autē æquales. Cattuli lu-
porum adhuc teneri, etsi venationē attingere necdū pos-
sunt, iam tamen & sanguine gaudēt & morsibus ludunt.

Malorum
à bonis di-
stantia.

¶ Moraliter, Pharisæi (quod idē est quod diuisi) sunt om-
nes iniqui. Hi enim & nunc merito, & postmodum præ-
mio à iustis diuiduntur. Et licet nunc cum bonis sint si-
mul, quemadmodum in agro simul crescunt triticum &
zizania, in area simul sunt grani & palea, in fornace au-
rū & scorin, longe tamē diuersum est meritum vtrorū-
que, non enim communicant iniqui iustis in vitæ san-
ctitate. Diuisi sunt etiam à Deo, dicente Psalmista: Con-
tinuauerunt testamētū eius, diuisi sunt ab ira vultus eius.
Diuisi sunt etiam mutuis odiis & dissentionibus ab inui-
cem, iuxta illud: Inter superbos semper iurgia sunt. Deni-
que, diuisi sunt intra semetipsos iniqui. Faciūt enim quæ
iudicio rationis non conueniunt. De quibus per pro-
phetam dicitur: Diuisum est cor eorum, nunc interibūt.
Nouiss.

Proh. 13.

Osai. 10.

POST PENTECOST. 280

Nouissimē verò & cōubernio pariter & premio repro-
bi ab electis perpetuo diuortio separabuntur.

¶ Isti tunc abeunt in cōsilio impiorum, iuxta quod per E-
beatum Iudam apostolū dicitur: Vae illis qui in viā Cain Pharisæi
abierunt, & errore Balaam mercede effusi sunt, & in con moraliter
traditione Chore perierunt. Vbi nota hæc tria: Frater-
num odium, auaritiæ cupiditatem, & violentā principa-
tus ambitionē. Porro cōsiliū impiorum hoc ipsum est,
quod cum suis quique vitis ineunt. Verbi gratia:

¶ Auaro consulit auaritia sua coaceruare pecunias, dila-
tare prædia, magnificare domos & ædificia, nempe cui auaritia,
& opes suppetant & amici. Consulit item & simulat, alie-
num vi, fraude, rapina, vsura tollere, indigentibus nō sub-
uenire, nihil propter spem vitæ æternæ in pauperes ero-
gare, iniuste acquisita non restituere, mendaciis & periur-
iis nondum habita acquirere, vel acquisita tueri. Deni-
que omnia facere, & omnia ferre, vt damna rerum euitentur,
& lucra crescant.

¶ Consulit gula, prouidēdum esse corpori, ieiunia repu-
gnare etiā ipsi naturæ, debilitatem cauēdā, saporibus pro gula,
vocādum repleto iam stomacho nouū appetitum. Huius-
modi cōsiliū sequebatur ille qui epulabatur quotidie Luc. 16,
splēdidē. Sequenti etiam pthoplasti, qui pro esu pomi per Gen. 3,
diderūt immortalitatem. Sequutus Esau, qui pro edulio vi-
Gen. 25,
lis lenticulæ, primogenita sua vendidit & contempsit.

¶ Consulit luxuria libidinis impetum rem naturalem ef-
fesse re inuitabilem, esse rem necessariā. Huius cōsilio luxuria,
acquiescens David, ruit non modò in adulterium, sed & 2. Reg. 11,
in homicidium & prodicionem. Sequutus est & Amnon
filius eius maior, qui sororem suā Thamar virginem vi op-
pressit. Sed & Sichem filius Emor princeps suæ ciuitatis, 2. Reg. 13,
huius cōsilio rapuit Diaam filiam Iacob patriarchæ, Gen. 34,
cuius stupri causa & ipse & Sichemite inter suæ ciuitatis
periere ruinas. Quā sint autem perniciofa luxuriæ con-
filiis, multis patet exemplis. Nam propter hanc Sampson est 2. Reg. 12,
exoculatus, David diuinitus flagellatus, Amnon filius e-
ius iam dictus à fratre inter dapes & pocula peremptus, 3. Reg. 11.
Salomon infatuatus & deprauatus.

¶ Consulit ira, & dicit: Vindicta, est bonum vita iucun-
dius ira.

DOMINICA XXIII.

dius ipsa, dicit malum pro malo etiam cum scenore esse reddendum, dicit effeminatum qui se non vleiscitur. Hæc multos in proprium interitum aduersus alios incitauit. Impulit Pharaonem contra populum dei, Saulem contra Dauid, Iob contra Abner.

Consilium inuidia. ¶ Consultit inuidia, & dicit aliorum successus, sua esse dæna: aliorum honorem, suam esse ignominiam: aliorum gratiam, sui esse contemptum. Inuium hostem derogationibus esse cõtaminandum vituperandumque, amicos ab eo separandos, honoribus spoliandum, ipsius omnibus succelsibus resistendum, imò & (si fieri posset) tollendum de medio. Huius rei exẽplum patuit in Cain aduersus inuocũ fratrem Abel, in filiis Iacob cõtra fratrem Ioseph, in Iob contra Amasam, in Haman contra Mardochæum.

Genr. 4.

Genr. 37.

2. Reg. 3.

Consilium acedia.

Num. 14.

Consilium superbia.

2. Reg. 15.

3. Reg. 12.

Dan. 4.

1. Pet. 5.

2. Reg. 18.

Luc 18.

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶

¶ Acedia dicitur impossibile esse recipere sese à vitis ad probitatem, peccato non posse resisti, pœnitentiam agendo hominem contabescere, deo seruire graue esse, & inutile, denique suggerit esse de salute desperandum. Huius cõsilium sequuti filii Israel in deserto, cognito per exploratores, quod terra promissionis haberet ciuitates gradas, muratas & fortes, & habitatores statura proceres, dixerunt: Constituam⁹ nobis duces, & reuertamur in Aegyptum.

¶ Superbia suadet rerum fastigia capeßenda, ceteris subiectis imperandum, parendum nemini, superiorem non esse tolerandum, adulandum potentioribus, quorum se sperat eueni posse fauoribus, apud hos simulandum esse, atque dissimulandum. Hæc suasisit Absaloni patrem armis regno pellere. Suasisit Roboam filio Salomonis, ut supplicanti populo superbe & minaciter responderet. Suasisit Nabuchodonosor, ut sese supra omnia extolleret. Sed quia deus superbis resistit, semper in suo conatu superbia succumbit.

¶ Nam Absalon interiit capillis suis suspensus atque tribus confossus lanceis, Roboam regno decem tribuum priuatus, Nabuchodonosor rex ex hominibus abiectus, cum bestis & feris est conuersatus. Siquidem (ut æterna est lege decretum) qui se exaltat, humiliabitur.

¶ Ut caperent, inquit, Iesum in sermone. Videat quisque

POST PENTECOST.

281

ne & ipse capiatur in sermone, ne illi dicatur: Illaqueatus es verbis oris tui. Et quidẽ in sermone propriis illaqueati verbis plurimi capiuntur. Quum enim abrenuntiaueros se diabolo & pompis eius Christiani omnes promiserint, si promissa non præstant, propriæ sponfionis sermone capiuntur. Similiter qui iniuriã retinent malefacti, nec volunt ignoscere, sermone proprio capiuntur, dum orantes dicunt: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.

¶ Sic capiuntur adulteri verbis suæ matrimonialis sponfionis. Sic sacerdotes, sic claustrales aliter quàm oportebat viuentes, & ipsi professionis suæ verbis capiuntur. Sed & hi qui magistratum quolibet ineuntes, legitimũ præstare super administratione reipublicæ iuramentũ, si quæ pollicentur non exhibent, proprio capti sermone, à diabolo veniunt coram domino accusandi, qui obicit cuique in iudicio verba professionis suæ, obiecturus per singula quæ contra propriam professionem quisque gesserit. Capiuntur in sermone detractores, mendaces, adulatores, suadatores criminum, fabricatores falsorum dogmatum, & his similes, dicente domino: Ex verbis tuis iustificaberis, & Matth. 12. ex verbis tuis condemnaberis. Ergo mors & vita in manibus linguæ. Vnde & qui non offendit in verbo, hic per se Iacob 3. bonus est vir.

¶ Proinde certis rationibus sollicitè cauendum est vni cuique ne delinquat in lingua sua. Primò, propter doni dignitatem. Nam linguæ loquela vni tantummodo animæ studio Officiũ homini data est, ut per eam creatorem deum collaudet, intuoet, gratias agat, proximum per hanc doceat, molingua. neque, consoletur, viliter consulat, & ut cordis affectũ per eam exprimens, loquatur veritatem vnusquisque cũ proximo suo.

¶ Sed & ipse situs linguæ docet hanc prudenter esse moderandã. Sita enim est lingua sub facie, ubi ceterorũ sunt organa sensuum, sub cerebro, sub auribus, sub oculis, nempe ut priusquã loquamur, cogitemus & meditemur, prius audiamus, prius videamus, spectemusquẽ, quàm loquamur.

¶ Et quum ceterorum organa sensuum bina & bina natura formauerit, videlicet aures binas, oculos binos, bi-

na nat

DOMINICA XXIII.

nas nares, binas manus, vnicam verò linguā, docere potest. Hæc provida natura videtur plura nos debere audire, plura videre, plura mente versare, plura etiam nos facere debere, quàm loqui.

Prou. 25. Ad hæc, quod lingua mollis est & carnea, indicat mansuetam atque tractabilem esse debere loquutionem, dicente Salomone: Responsio mollis frangit iram, sermo durus suscitatur furorem.

**Lingua ad lappum pro-
na.** **Eccle. 14.** **Iacob. 3.** Secundò, est lingua custodienda propter labendi prouinitatem. Nam in lubrico sita est. Vnde per Sapientem dicitur: Beatus vir qui non est lapsus in lingua. Difficile enim est hanc custodire, teste Apostolo Christi Iacobo, qui ait: Omnis natura bestiarum & volucrum, & serpentum, & cæterorum domatur, & domita sunt à natura humana, linguam autem nullus hominum domare potest.

Proditum est, auctore Plinio, immanissimam serpentis aspidem in ægypto domitam à patrefamiliis, & quotidie de cauerna sua egressam ad mensam eius annonam percipere solitam. Legimus item scribente Marcellino comite, mansuetam Tygridem ab India Anastasio principi missam. Linguā, inquit, nullus hominū domare potest. Quod etiam ipsa docere natura videtur, quæ linguam non tantum vna sed pluribus quasi feris & repagulis inclusit, labiis scilicet duobus, & dentibus multis.

I. Tertiò, est lingua custodienda propter lapsus ipsius grauitatem. Nocet enim peccatum linguæ, primum ipsi loquenti. Nam etsi res levis sit sermo, grauitatem tamen lædit conscientiam: & vsque adeò, vt plerisque verbum leuiter prolatum, longo tempore grauitatem nocuerit.

**Lingua
quàm no-
cua.** Secundo, nocet ei ad quem perniciosus sermo proferatur, & quidem multis modis. Prouocat enim vel ad iram & inuidiam, prouocat ad luxuriam, ad rixas & contentiones, ad homicidia, ad furta, prouocat ad hæreses. Denique vix villa reperias crimina, quæ non per linguam vel committantur, vel concevantur, vel excusentur, vel defendantur.

Tertiò, nocet malè custodita lingua ei de quo loquitur & obloquitur. Facilius sanatur vulnus à gladio, quàm vulnus à lingua. Gladio caro, detractoris lingua fama læditur. Scriptum

POST PENTECOST.

282

Scriptum est: Multi ceciderunt in ore gladii, sed non sic vt per linguā. Hinc Salomon ait: In multiloquio non deerit peccatum. Vas quodlibet non habens operculum, per le- gem censetur immundum. Liberum est enim araneis & aliis reptilibus immundis illud subintrare.

Sanè mens quæ multiloquio dedita, in verbis discretio nem non seruat, quasi vas est sine operculo: & ideo immundum, quod omni genere vitiorum (quasi immundis vermibus) scateat. Sed nec thesaurum suū arcæ patulæ quisquā committit. Multo minus dei gratiam & animi virtutes dignus est accipere homo vanus & excors, qui non refrenat linguam suam. Vnde & per Salomonem dicitur: Sicut vrbs patens, & absque murorum ambitu, ita vir qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum. Hæc dicta sunt, vt Christi exemplo verba nostra ita moderari discamus, ne vel à diabolo, vel à quibuslibet nobis insidiantibus inimicis in sermone capiamur.

Circa secundum principale dicitur:

Magister, scimus quia verax es, & uiam dei in ueritate doces, & non est tibi cura de aliquo, non enim respicis personam hominum.

Hic ponitur insidiæ questionis fraudulenta propositio. Vbi duo sunt consideranda. Primum est, hypocritarū ficta adulatio. Secundum est, ipsa præmeditata questionis propositio.

Circa primū dicunt: Magister, scimus quia verax es. Magistru vocat, & veracem magistrū, vt quasi honoratus & laudatus mysteriū sui cordis simpliciter eis aperiat, tanquam volens eos habere discipulos. Hæc est enim prima hypocritarū potentia, simulatio & laudatio. Laudant enim quem perferre volunt, vt per delectationem laudis, paulatim cor eorum ad simplicitatem benignæ confessionis inclinent. Veluti si quis tauro valido (quem nec virib⁹ subiugare potest nec vinculo flectere) molibus manibus nodo sibi fricat ceruicem, vt quæ virtute tenere non potuit, per blādimenta cōprehendat. Sic & isti cathenā subdole laudis portantes in ore, & gladium malitiæ abscondentes in corde, dolo laudis dominum comprehendere moluntur.

nn ij Magister,

DOMINICA XXIII.

Christus *Magister* *inquunt.* Si is qui nouit artes magister dicitur, re vera Christus magister est, qui est ars ipsa & artifex, qui mundum hunc ex nihilo creauit, qui elementa distinxit, qui sydera fixit, qui corpora membris composuit, qui terram virentibus & bestiis ornauit, qui volucres leuauit in aëra, & pisces sectari aquarum profunda voluit, & arte sua hominem de terra finxit. Sed præter magisterium creationis, attulit nobis etiam magisterium veritatis. Prospiciens enim de cælo supernus artifex super filios hominum, vidit quoddam non esset intelligens quisquam, necquirens deum: omnes enim declinauerunt à veritate, inutiles facti sunt, & qui faceret bonum non erat vsque ad vnum.

Matth. 11. *Christus* *quid docet.* *Ioan. 13.* *Ibidem.* Itaque cælestis magister descendit ad terras, vt scholam congregaret humilium & mansuetorum. Vnde & dicit: Discite à me quia mitis sum & humilis corde. Non hos docuit cælos formare, non suscitare mortuos, non siccis mare calcare plantis, sed mites esse & humiles corde, & esse dilectione concordes, dicens: In hoc cognoscent omnes quoddam discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem. Vos, inquit, vocatis me magister & domine, & bene dicitis. Sum etenim. Si ergo laui pedes vestros dominus & magister, & vos debetis alter alterius lauare pedes. Exemplum enim dedi vobis, vt quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis.

L. Porro quem isti magistrum vocant, à triplici veritate (tamen mendaces) verè tamè meritoque commendant, videlicet à veritate vitæ, à veritate doctrinæ, & à veritate iustitiæ. A veritate vitæ, dum aiunt: Magister, scimus quia verax es, id est, in vita tua non est simulatio: sed quod es, hoc veritate vitæ demonstras exemplo. In Christo enim nihil simulatum, nihil falsum fuit. Verus enim deus est, & homo verus, veram habens carnem, veram animam, veram vitam, verè passus, verè mortuus, verè à mortuis resurrexit, verè in cælum ascendit. Ego, inquit, sum via & veritas.

Cōmendat *à veritate* *doctrinæ.* A veritate doctrinæ commendant eum, dicentes: Et viam dei in veritate doces. Via qua peruenitur ad deum, est via arcta per paupertatem, via à plerisque despecta per humilitatem, via laboriosa per poenitentiam, est via excelsa per charitatem, dicente Apostolo Paulo, ubi erat de virtute cha-

POST PENTECOST.

283

charitatis differturus: Adhuc excellentiorem vobis viam demonstrō.

In veritate, inquit, doces. In veritate docet, qui non mentitur. Christus autem peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. In veritate docet, qui veritatem non abscondit. Et ipse dominus de se profitetur, dicens: In hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, vt testimonium perhibeam veritati. Sed & ille in veritate docet, qui propter solam veritatem, non autem aliud intendens, docet. Christus autem non mundi gloriam, sed veritatem & mundi salutem docendo quæsiuit. Vnde & ait: Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi? Et iterum: Ego gloriam meam non quero.

Denique à veritate iustitiæ dominum commendant, qui dicunt: Et non est tibi cura de aliquo. Nam in proferendo veritatem nullius vel amicitiam, vel inimicitiam curas. Et cur hoc dixerint, manifestant quæ subdicit: Nō enim respicis personam hominum, id est, nec propter pauperem, nec propter diuitem, veritatem relicta, mendacium loqueris. Quasi dicat: Hinc certi sumus, quia potentiam Cæsaris nō vereris, quo minus quod verū est iuste diffinas. Nō ergo tibi deest nec veritas vitæ, nec veritas sciētiæ, nec veritas iustitiæ. Huius magistri semper esse velimus discipuli, assimilati ei nō in magisterio vanitatis & superbix, quia ipse dicit: Nō vocemini magistri, quia magister vester vnus est Christus: sed (sicut iam dictū est) discipuli ei esse velimus in mutua dilectione, in mansuetudine, in humilitate.

Sed ad insidiantium dolos redeamus. Magister, inquit, scimus quia verax es. Blanda & fraudulenta interrogatio illuc prouocat respondentem, vt magis deum, quam Cæsarem timeat, & dicat, non debere tributa solui, vt statim audientes ministri præsidis, (qui iuxta alios Evangelistas affuisse leguntur) seditionis contra Romanos principem teneant.

Circa secundum, quod est, fraudulentæ quæstionis astuta propositio, consequenter subditur in litera:

Dic ergo nobis, quid tibi uideatur, licet censum dari Cæsari, an non?

nn iij

Ecce

DOMINICA XXIII.

N Ecce questio versuta, & ad quamlibet partem responderetur, captiosa. Ad cuius notitiam sciendū, quoddam iudea circa tempora natiuitatis Christi Romano imperio tributaria facta est. Exigendis verd tributis Tiberius Cæsar Pōtium Pilatum præfecerat Ierosolymis, Herodem Galilæe.

Questio de censu sol- uendo. De qua re frequens cōtentio habita est, pharisæis & sacerdotibus asserentibus, populum dei mundanis legibus nō debere constringi, nec regi terreno fore licitum eum populum tributa soluere, qui primitiis, decimis, & sacrificiis regi seruebat æterno. Sed contra dicebant, ij qui ex parte præsidis erant & Herodiani, nempe Cæsarem Iudæam ab hostibus defendere, populum Iudaicum iam sibi subiectum militari præsidio præstare securum, quæ omnis absque stipendiis perfici non possent. Ideoq; iustum esse, dare tributa, eos quos Cæsar ipse Romanus militari manu ab hostibus undique protegebat.

Occasio excidij Ierosolymæ. Atque hinc & inde allegationibus adductis, non absq; violentia tributa exigebantur. Cuius rei causa Ierosolyma ipsa post Christi glorificationem tandem subuersa est. Aded enim huius seditionis fomes inualuit, ut Iudæi insistentibus sibi Romanis, gentem, regnum, & illud nobile cum sua regione templū, imō ipsam lucem perdere, quā pendere tributa maluerint.

Itaq; dum imminente festo azymorū hæc questio ageretur in populo, pharisæi oblata sibi aduersus Christum hac opportunitate, per discipulos suos vnā cū Herodianis (ut dictum est) ad ipsum missos, ut utralibet parte diffinita caperetur in sermone, super ea re ipsum questione pulsabant. Si enim diceret non esse tributa soluenda, ab Herodianis (ut dictum est) mox esset cōprehendendus. Quodd si assereret iustē tributa exigī, tanquā ciuilibus libertatis aduersarium, odiosum populo demonstrarent. Itaque ne in hac controuersia recusaret propriam manifestare sententiam, laudes ipsius præmiserunt (ut dictum est) quodd scilicet veritatis esset obseruator, veritatis doctor, & veritatis defensor. Laudibus igitur callidē præmissis, subiiciunt:

O Dic ergo nobis, qui intantum amas veritatem, quid tibi videtur. Non enim aliud sentis, & aliud doces, licet censum dari Cæsari, ut quibusdam videtur, quodd sit defensor

POST PENTECOST. 284

ensor patrig, an non, sicut plurimi asserunt, deum esse loci protectorem cui dantur primitiæ, decimæ, & sacrificia secundum legem. Vnde & ipsi soli, & non Cæsari huiusmodi sunt persoluenda tributa. Ac si dicerent: Nos summi regis serui sumus, legem ab eo accepimus: decimas, oblationes, ac victimas ipsi offerimus. Indignum ergo & ini- quum est, ut terrenis regibus seruiamus.

¶ Non est iustū, inquit, ut summi regis serui, terrenis regibus seruiamus. Si enim indignum est, ut existentibus duobus regibus homo alterius alteri obsequatur, & iniuriam faciat suo, si subiaceat alieno, quanto indignius est, ut cultores dei humanarū potestatum grauamina cognoscamus? Ecce quemadmodum mollii sunt sermones eorum super oleum, & ipsi sunt iacula. Et iterū. Loquuntur *Psal.* pacem cū proximo suo, mala autem in cordibus eorum.

Iusta & vera cōmendatione laudauerant Christum, sed non absq; dolo. Sic & hæretici faciunt, qui multa quæ ve- *Et hereti-* ra sunt de Christo prædicantes, separadis ab vnitate eccle- *ci Christi* siæ catholicæ fidelibus, nectunt dolos. Blandiuntur enim *dolo lan-* & loquuntur hominibus placentia. Sed meliora sunt vul- *dant.* nera diligentis, quā oscula fraudulentī. Et iterum: Labilis *Pro. 27.* suis indulcat inimicus, quum in corde traſtauerit dolos. *Pro. 26.*

Quando submisit vocem suam ne credideris ei, quoniam septem nequitie sunt in corde illius. Sed qui operit odiū fraudulenter, reuelabitur malitia eius in cōcilio. Qui fo- dit foueam, incidet in eam. Lingua fallax non amat veritatem, & os lubricum operatur ruinas. Quæ utiq; in ipsis Iudæis aded verificata reperiuntur, quasi de ipsis fuissent prophetata. Non enim amabāt veritatem, sed præparabāt Christo, qui veritas est calumniam, ac per hoc grandem sibi & irreparabilem superinduxere ruina.

HOMILIA ALTERA.

Ognita autem Iesus nequitia eorum, ait: Quid

C me tentatis hypocritæ?

¶ In hac lectionis Euāgelicæ parte duo cōtinentur. Vnū est, deprehensio infidiis simulatorum reſargutio. Alterū, Ad propositā questionem irreprehensibilis Christi responsio, ibi: Tunc ait illis: Reddite quæ sunt Cæsari.

n n iij Circa

DOMINICA XXIII.

¶ Circa primū, duo quę fecit Christ⁹, sunt cōsideranda. Nam prim⁹, hypocritas reprehendit. Secūdo, denariū sibi ostendi postulauit, ibi: Ostendite mihi nūmismā census.

Hypocrita quis.
A ¶ Circa primum ait: Quid me tentatis hypocritę? Hypocrita simulator est, qui aliud est, & aliud pręterdit. Aliud habet in ore, aliud in corde: foris mentitur pietatem, interius meditatur iniquitatem, quales utique isti erant, **Lucę 10.** ca teste, qui ait: Principes sacerdotum & scribę, Christum obseruantes, miserunt insidiatores qui se iustos simularēt, & caperent eum in sermone. Et quia simulatores & callidi prouocant iram dei, ideo dominus non secundum sermones eorum pacificos blandē respondit, sed secundum conscientiam eorum crudelem & asperā dixit: Quia deus plerumque ad animam loquitur, non ad corpus, voluntatibus respondet non verbis.

Iob. 36. Chrysost.
Christi cōstantia.
¶ Vbi aduertere est, dominū humanis affectionibus, odij scilicet vel fauoris, nequaquam potuisse commoueri. Nam dum ipsum contumelias afficerent dicentes: Samaritanus es, & dęmonium habes, nil motus tam atroci blasphemia, mansuetē respondit, dicens: Ego dęmonium non habeo, sed honorifico patrem meū. Dum autem laudibus ipsum demulcerent, nequaquam in his delectabatur, sed uti erāt digni, asperē reprehendens, tentatores & hypocritas appellabat. Blandiebantur pharisęi ut perderēt: Iesus autem hos confundebat ut saluaret. Vtilior enim est deus homini dum corrigit iratus, quā homini homo propicius.

Iohan. 8.
¶ Idcirco autem eos hypocritas nūcupat, ut audientes ex eius ore quę ipsi in corde versarent, intelligerent eum humanorum cordiū cognitorem tanquam deum verum, & quod facere in illum cogitabant, non auderent perficere. ¶ Porro quoniam hypocritarū vitium in pharisęis multis locis Euangelij grauius a saluatore culpatur, nempe res tam deo quā hominibus detestanda, operę pretium est ipsius cōsiderationem parumper tractare. Vbi primū est notādum omnem hypocritā fictum esse ac duplicem, quippe qui velit iustus apparere, nec curat iustus esse.

Gravitas hypocritarū.
¶ Eo grauior autem est huiusmodi fictio, quo illud iniquius est quo tēdit intentio simulatis. Verbi gratia: Detestanda est eorū hypocritarū, qui ut ad quālibet siue ecclesiasticam

POST PENTECOST.

285

sticam siue secularem euehantur dignitatem, vel ut peruerfam efficacius doctrinam ingerant hominibus, eam quam nec habent, nec habere curant, simulant sanctitatem.

¶ Verū si quis peccata sua quātū potest occultat, ne hinc alij scādalizentur, ipsa peccata si manifesta essent imitari, hypocrita nequaquā censeri debet. Sec⁹ si simularet sanctitatem, ut per hoc iniquitas sua in qua perseverat palliaretur, & ipse iusti nomē & opinionē aucupare sibi vellet corā hominibus. Sed nec ille dici meretur hypocrita, qui ut alios, ad pietatē edificet, maiore quā in se cognoscat cōsideratā tamē & speratā ostendit perfectionē. Ceterū aduertere nō omnem simulationem esse culpabilem. Est enim simulatio prudentię seu cautelę. Verbi gratia: Quando quispiā periculo quolibet cōstrictus absq; vilius detrimēto quippiā fingit ut euadat, quo modo Dauid simulauit se furere coram Achis rege Geth. in terra Philistin, ut sic efugeret periculum mortis, nec imputatur ad crimen.

1 Reg. 21.
¶ Est & simulatio doctrinę, ut quādo doctrinę gratia quod est fingitur, ut quum dicitur fabulosē de lupo, quē vestē pastoris assumpta in posteriores erectus pedes bipes incedens pascebat oues, vel aliquid simile, sed nec talis fictio peccatū est. Huiusmodi enim fictione ipse dominus instruendis discipulis vsus est, quando finxit se longius ire. Est deniq; simulatio dupliciatis, & est mendaciū in opere, qualis erat simulatio Iudę pditoris osculi signo Christum dominum tradentis ad mortem. Talis etiam erat istorum simulatio, qui quod nec erant, nec esse attendebāt, se esse mentiebantur, cuiusmodi sunt hypocritę vniuersi.

Simulatio triplex.
¶ Ad hęc quales sint hypocritę etiam assimulatione declaratur. Assimilatur enim prim⁹ stellis cadentibus, quas **Lucę 24.** Assub vocāt. Eę videntur noctu in cęlo esse, & esse verę stellę, & nō sunt, sed sunt exhalationes pingues ē terra sursum eleuatę, quę per superiore regionem aęris latę, a vi elementi superioris (id est, ignis) inflammantur, & inflammatę decidere cōspiciuntur. Sic & hypocritę videntur incautis lumina spiritalia esse a deo accensā, putantur in cęlestibus mente versari, quū nihil interim ab iis sit magis alienum. Et sicut illarum lumen breue est, & cito cadunt, sic & gaudium hypocritę ad instar punēti.

Secund⁹,

C Multitudo hypocritarum ad simulationem.

DOMINICA XXIII.

*Sepulchra
dealtata
Mat. 23.*
¶ Secundò, similes sunt (teste Christo) sepulchris dealbatis, quæ à foris apparent hominibus speciosa, intus verò plena sunt ossibus mortuorū, & omni spurcicia: sic & vos (inquit) o pharisei, paretis hominib⁹ iusti, intus autē pleni estis hypocrisis & iniquitate. Dñi locus ferebro impositus ornatus esse cōspicitur, indicat ornatus ipse in loco mortuū abscondi. Quid est enim aliud falsa simulatio sanctitatis, quàm ornamentum quo mortuus operitur?

*Statua
sepulchra.*
¶ Tertiò, assimilatur huiusmodi fictio sanctitatis arti sculpenis simulachrum, cui cura est tantummodo de foris operari, & quod spectantium oculis obiciendum sit, polire & exornare, nec est ei cura quale sit simulachrum ab intus, vel à parte posteriori. Absit autem ut sculpsit suo vitā infundat. Sic hypocrita sanctus videri cupit in oculis hominum, ideòq; exteriora sua summo studio curat esse cōposita, & iustitiæ similitudine fucata, quum tamen interim & interiora sua quæ dei conspectui semper apparēt, & etiam posteriora, id est, vitæ suæ finem, ac dei iudicium negligat. Ergo hypocrita non nisi simulachrum est hominis iusti, sine veritate & sine vita.

*Differētia
operantur
hypocrisis
& gratia.
Ephē. 4.
Ephē. 3.*
¶ Itaq; hypocrisis operatur per modū artis, quæ nihil vnum valet effingere, gratia verò cœlestis operatur in homine ad modū nature, quæ primū animātis interiora vivificat, ac deinde membra exteriora vivificata decenter & pulchrè perornat. Vnde Aposto. Renouamini (inquit) spiritu mentis vestræ. Et iterum: Flecto genua mea ad patrem, ut det vobis virtutem corroborari in interiori homine, habitare Christū per fidem in cordib⁹ vestris. Mente enim per dei & proximi dilectionem renouata & vivificata per spiritum, omnia exteriora magisterio charitatis ritè cōponuntur. Quin & dilectio proximi malū non operatur.

*Rom. 13.
Simia simili
hypocrita.*
¶ Quartò, similis est hypocrita simiæ quæ quum non homo sit sed bestia, effingit tamen & imitatur pleraq; eorum quæ cernit homines actitare: sic nimirū hypocrita effingere nititur opera sanctorū, sed ad modum simiæ quod operatur non intelligit, nec ei sapit, nec quod faciat, alicuius est vilitatis. Vnam enim nō potest assequi veram dei & proximi dilectionem. Vnde Chry. Omnes species iustitiæ quas habent serui dei in veritate, habere possunt serui diaboli

POST PENTECOST. 286

diaboli in simulatione. Habet enim ipse fictos mansuetos, fictos castos, fictos eleemosynarios, fictos ieiunos. Et omnē speciem boni quæ creavit deus ad hominū salutē, introduxit diabolus ad hominū perditionē, ut inter verum & simulatum cōfusio fiat, solam autē spiritus sancti charitatem non potest immundus spiritus imitari.

E
¶ Quintò, authore Christo, similes sunt lupi in vestimentis ovium, ovinā speciem pelle simulationis ostentantes, qui in veritate sint intrinsecus sævi & truculenti. Crede mihi (inquit Bernar.) sub habitu religionis reperies cor peruersum. Lupus in ovina pelle indicat ovem quidem esse mortuā, sed lupum vivere testatur operibus.

Lupi in vestimentis ovium.
¶ Sextò, assimilatur hypocritæ vermibus in nocte lucēbus, quos inde vocant noctilucas, quæ & si nocte lucent, in die tamen immundi & viles vermiculi sunt. Hypocritæ enim & si in huius seculi nocte per iustitiæ simulationem lucere cernantur, attamen in die futuri seculi turpes inveniuntur & abominabiles.

Noctilucæ.
¶ Sanè hypocritarum certam damnationem dominus in Euāgelio denūciat, septies inculcādo: Væ vobis scribes & pharisei hypocritæ, quod de aliis peccatorib⁹ in Euāgelica scriptura nō facile reperies. Hypocritæ enim ante diutū iudicē excusationē habere nō poterūt de ignorantia, quoniā ante hominū oculos omnem modum ostentant sanctitatis, vnde sibi sunt testimonio quia benè vivere nō ignorāt. Quāobrē propheta de futuris quasi de præterito loquēs ppter prophetiæ certitudinē, ait: Possedit timor hypocritas, itaque sapientis nobis consiliū placeat, qui ait: Ne fueris hypocrita in conspectu hominum.

*Hypocritarum damnatio.
Mat. 23.
Grego. 16.
mor.*
¶ Circa secundum, id est, vbi dominus denarium sibi ostendi deposcit, Sequitur in litera:

*Esa. 33.
Ecclē. 5.*
Ostēdite mihi numisma census. At illi obtulerūt ei denarium. Et ait illis Iesus: Cuius est imago hæc & superscriptio? Dicunt ei, Cesaris.

¶ Ad dominū enim pertinebat huius iuris determinatio, f qui omnibus & temporaliter & spiritualiter dominatur, cui à patre data est omnis potestas in cœlo & in terra. Ostēdite, inquit, mihi numisma, id est, nummum, qui pro censu

Mat. 22.

DOMINICA XXIII.

censu capitis dabatur, & ideo additum est, census. Vbi Be-
da: Sapientia semper agit sapienter, & ut suos tentatores
propriis illorum sermonibus vinceret, nummis sibi po-
tuit exhiberi, quod per singula capita Romano Cæsari sol-
uebatur. Et obtulerunt ei denarium, adhuc ea spe ducti,
quod durius aliquid aduersus Cæsarem esset loquuturus
vnde calumniandi raperent occasionē. Et quoniam mo-
netam cudere semper fuit eorum qui principatu summo
funguntur, Romani quod tunc summam haberent pote-
statem, etiam ius habuere monetæ, illique Cæsaris imagi-
nem insculpebant. Sicut antea Iudæi quoque ius habuerat
monetam cudendi, testantibus id ipsum scriptis Antiochi
1. Mac. 15. regis ad Simonem summum sacerdotem, quibus ei indul-
sit, ut propriam in sua regione cudere monetam.

¶ Cuius est, inquit, imago hæc & superscriptio? Nouerat
quidem cuius erat, propter tria tamen interrogat. Primum,
ut à negotiis secularibus se alienum ostenderet, qui num-
mismatum videbatur ignorare imaginem.

¶ Secundum, ut doceat nos non præcipites esse in respon-
dendo, sed circumspectos.

¶ Tertium, ut ex eorum responso competētius eis responde-
do, æquitatē soluendi cēsus aperiat. Cuius, inquit, est hæc
imago? quasi diceret: Vos quidē ius monetarium amisistis,
penes aliū iam est illud, qui & potestati & magistratui su-
prema possidet officia. Quod si penes illū potestas, & ma-
gistratus est, cur non & illius & census erunt & tributa?

¶ Sanē eadem questio aliquando inter fideles tractata
est, num videlicet imperatori ethnico tributa deberēt. Su-
per qua re Apostolus Paulus Romanis scribit, dicens: Om-
nis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non
est enim potestas nisi à deo, quæ autem sunt à deo, ordinæ
ta sunt. Itaque qui resistit potestati, dei ordinationi resi-
stet. Qui autem resistunt, ipsi sibi dānationem acquirunt.
Et post pauca: Ideoque necessitati subditi estote, non so-
lum propter iram, sed etiam propter conscientiam. Ideo
enim & tributa præstatis, ministri enim dei sunt, in hoc
ipsum seruientes. Et subdit: Reddite ergo omnibus debi-
ta: cui tributum, tributum; cui vectigal, vectigal; cui timo-
rem, timorem; cui honorem, honorem.

Cæterum

POST PENTECOST.

287

¶ Cæterum, dum interrogati cuius esset imago & super-
scriptio, respondent: Cæsaris. Cæsarem non putemus Au-
gustum, sed Tiberium significari priuignum eius, qui in
locum successerat ipsius, sub quo & passus est dominus.
Omnes autem reges Romani à primo C. Cæsare qui im-
perium arripuerat, Cæsares appellati sunt.

¶ Mystice nos ipsi sumus numisma diuini census. Denar-
ius enim rationalem spiritum designat. Et sicut Cæsar ima-
ginis suæ impressionē requirit, ita & Deus animā requirit
vultus sui lumine insignitam. Creatus enim est homo ad
imaginem dei, ut sicut ille est sanctus iustus & verus, dis-
cernitque inter malum & bonum, & ipse homo sanctus,
iustus, verusque manens, discretionem æquē retinet bo-
ni & mali. Ad similitudinem nihilominus dei factus est,
ut sicut est Deus perpetuus & immortalis, ita esset etiam
homo nisi peccasset immortalis atque æternus.

¶ Porro secundum Chrysostomum, triplex est differen-
tia inter imaginem dei & imaginem Cæsaris. Imago enim
dei, non est in auro depicta, sed in hominibus figurata.
Nam Cæsaris nummisma aurum est, nummisma dei homo.
Ecce differentia quantum ad materiam.

¶ Secunda differentia est, quātum ad representationem.
In solidis enim Cæsar videtur, in hominibus deus.

¶ Tertia est differentia, quantum ad vtriusque imaginis
causam efficientē. Nā Cæsaris imaginē manus sculpsit ar-
tificis, & corruptibilibus literis annotauit. Dei verò ima-
ginē hominem diuina manus decem viuis apicibus demō-
strauit. Quibus? Quinque sensibus carnalibus, & quin-
que sensibus spiritualibus, per quos cōsideramus & ap-
prehendimus quæ sunt vilia, sicut est deus. Hæc ille.

¶ Nec fas esse putemus q̄ dei in nobis habemus imaginē Christi in
tribus animæ rationalis potētibus. i. memoria. intelligen nobis ima-
gine & vultu indelebiliter impressam, nisi etiā sit in nobis necessaria
bis imago gratiæ eius quasi filio ei? Christo Iesu domino rēa.
nostro cōfiguremur: Vnde Apost. Paulus Corint. scribens:
Sicut portauimus, inquit, imaginem terrestris (subaudis, 1. Cor. 15.
hominis proroplacti) sic portemus & imaginem celestis,
subaudis hominis Christi. Genuit ille filium ad imaginem
suam, i. peccator peccatorem, mortalis mortalem, terre-
stri

Censum
principi
reddendū.
Roma, 13

DOMINICA XXIII.

stris terrenū. Generat & Christus gratiæ filios quos de eēt imaginem suam piis in moribus præferre, vt ipsi sint conformes. Nam quos Deus saluandos fore præsciuit, hos & prædestinavit conformes fieri imaginis filii sui.

Itaque huius cœlestis hominis quam portare iubemur imago est, vt mites simus & humiles corde, misericordes, benigni, pacifici, casti, iusti, tractabiles, obediētes. Denarius Cēsus qui Cæsari persoluebatur, valebat vsuales nūmos decē. Rationalis anima quā a nobis repositit Deus, valere debet corā eo per mandatorū (quæ numero denario cōprehenduntur) obseruationē. Vnde & ipse cuidam ait: Si vis ad vitam ingredi, serua mandata.

Denarius
mysticē

Mat. 19.

H
Dei imago
vt cōtami-
nata.

Artificium
diaboli.

Iere. 17.

Thren. 4.

Imaginem
diaboli
qui habet.
Iuan. 8.

Et quidem futurum est, vt in nobis imago dei districtē examinetur, & dicatur: Cuius est imago hæc? Nam in quibuldam vsq; ad eō dei imago vitiōrū deformitate contaminata est, vt quasi ab incognitis requirat Deus & dicat: Cuius est imago hæc? ac si dicat: Hæc mea imago non est. Diabolus enim intendens satagēsq; vt hominem sibi per peccata conformet, in quibuldam sculpsit imaginem vitiōrum, quā primō blandiēdo proposita voluptate quā depingit, postea stilo sculpsit consuetudinis, tandem verd statuam format obstinationis, dum iam vitia in consuetudinem ducta etiam defenduntur.

Vnde per Ieremiam dicitur: Peccatum Iuda scriptū est stilo ferreo, vngue adamantino, exaratum est super laticiu dinem cordis eorū. Itaq; nō venit cognoscēdus a deo in quo deus opus suum nō agnosceret, sed dicturus est: Amen dico vobis, nescio vos. Hoc deplāgens propheta dicebat: Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus? Denigrata est super carbones facies eorum, & nō sunt cogniti in plateis. Hoc attēdant præcipuē mulieres vanæ, quæ luxuriæ gratia fūco suis vultibus superlito, dei imaginem quoad possunt, in seipsis exterminant. Nōne tales meritō audiri sunt: Cuius est imago hæc?

Porro quisquis in se dei imaginem non seruat incontaminatam, diaboli similitudinē per diuersa vitia sibi su perinducit. Anne diaboli similitudinē in se habebāt qui bus dicebat Christus: Vos ex patre diabolo estis? An non illi similes sunt ambiciosi, superbi, mendaces, inuidi, blasphemī,

POST PENTECOST. 288

sphemi, furore & iracundia pleni, homicidæ, immunditia luxuriæ contaminati, avaritiæ studiis neglecta cōtemptaque vita æterna semper intenti? Itaque cuius opera quisque facit, eius etiam habet imaginem.

Cæterū quoniā dei nūmismata secundum animā sumus, I aduertamus tria requiri ad hoc vt nūmismata sit receptibile, quæ sunt, pbata materia, iustū pōdus, legitima scriptura. *mismate* *requiri.* Iuxta hanc similitudinē requirit deus in nobis.

Primō opera bona. Materia denarii illius aurum erat, *vt necessa* quo nimirum charitas significatur. Nam sicut aurum temeria chara- poraliter, ita charitas spiritualiter dicat. Auro cætera de- corātur. Et charitas sola nos atque opera nostra corā deo cōmendat. Rursus sicut ea quibus opus habet quisque, auro emuntur, ita & quicūque habet charitatem, cæteras omnes quæ ad salutem necessariæ sunt, habet virtutes. Qui autem hanc non habet, & si coram hominibus bona opera cōspiciatur habere, coram deo tamen virtutum atque meritorum prorsus est inanis, & opera eius tamen etiam præclara, quasi quoddam vile metallum reprobantur. Talis anima quia materia suorum operum probata non est, quia legitima non est, quia aurum non est, in examine iudicii nequaquam digna censetur, quæ in cœleste ætarium recipiatur, quin potius vt moneta vilis, in gehenne fornacem abiecta conflabitur.

Secundō, requiritur in nummismate iustum pondus, *In sum pō.* & in anima nostra quæ dei nummismata est, exigitur apud deum intentio recta. Licet enim aureus sit nummus, si tamen iustum pondus nō habet, reprobatur: & si in operibus bonis peruersa reperiatur intentio, ipsa opera vñ cum auctore suo veniunt abiicienda.

De hoc pondere ait S. Augustinus: Amor meus pondus meum, eo feror quocunque feror. Itaque si amor tuus in deum tendit, etiam ad deum in cunctis operibus tua pergit intentio. Quid si quicquam a deo diuersum amas, sicut amor tuus ab eo recessit, ita & intentio tuorum operum aliō tendit. De huiusmodi dicit Christus in Euange- *Mat. 6.* lio: Amen dico vobis, receperunt mercedem suam.

Itaq; videat vnusquisque etiam dum ea quæ bona facit, quoniam sua pergat intentio, verbi gratia, si ad mercedem tem-

DOMINICA XXIII.

temporalem, si ad humanos fauores, aut laudes, si operis nō deum, sed homines timēs: si, ut hominū despectiōne euites, nō autē propter deum, omnia opera tua pōdere carent, & sunt palea, quæ auolās ab aëre cum frumētis non manet, sunt tanquam puluis quem proicit ventus à facie terræ. Vana enim sunt. Et quid leuius vanitate! Aut quidam sanctus: Terret me tota vita mea, quæ discussa, aut sterilitas mihi apparet aut vanitas. Sterilis est illius vita, qui hanc non exercuit in bono opere. Vana autem, si opera bona fecit, sed tamen non recta intentione.

Ansel. in-
medi.

K Tertio, requiritur in nūmismate legitima scriptura. Et quidem anima illa legitime inscripta est, quæ Christianismo imbuta, fidem rectā & corde tenet & operibus cōstituitur, digna cuius scribatur nomē in libro vitæ, dicente domino: Gaudete & exultate, quia nomina vestra scripta sunt in cœlis. Sed & legitime inscripta est anima omnis,

Luc. 10.

Apo. 20.

Conscien-
tia vt in-
scripta.

1. Pet. 4.

Exech. 14.

Iob. 9.

quæ bene sibi est cōscia corā deo. De qua scriptura in Apocalypsi dicitur: Iudiciū sedit, & libri aperti sunt, & iudicati sunt mortui secundū ea quæ scripta erant in libris secundū opera eorum. Hæc scriptura est vniuersusque vel de bonis vel de malis operibus conscientia. Vt animæ vsque ad sui diuisionē a corpore perseuerā in peccatis. Hæc enim ad iudiciū dei demigrans, damnationis suæ literas auferit secū. Timeamus, nō incerti multa nos iudicio digna admisisse, incerti interim num quicquā operis nostrorū deo vnquam placuerit. Aut ipse pastor ecclesiæ Petrus: Vix iustus saluabitur. Nō quod iustus de salute sit periclitaturus, quū scriptū sit dicte apud Ezechielē domino de viro iusto: Iustitia sua saluabit animā suā. Et iterum ibidem memoratis nōnullis viris sanctis ait: In iustitia sua liberabūt animas suas. Sed quia metuendum cuique est, ne fortē corā deo nō iustus, sed iniquus conuincatur. Quod considerans vir sanctus ait: Verebar omnia opera mea.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Tunc ait illis: Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo.

L Hic ponitur ad ppositā quæstionem irreprehensibilis Christi responsio. Reddite ergo, inquit, quæ sunt Cæsaris, Cæsari.

POST PENTECOST.

289

Cæsari. Ergo viso denario & inscriptione atque imagine Cæsaris, quasi concludens respondet. Ac si diceret: Inscriptio hæc arguit Cæsare non modō super vos, sed & longā spūsa ir- latēq; per orbem dominari, & pro subditarum sibi gentiū reprehensibilem. defensio militare, cōtraclus vestros & disponere & cōfirmare: æquum est ergo vt propter hæc omnia tributum illi depēdatis & censum. Ex quo enim huiusmodi numismate vtentes profitemini illius inscriptionem & imaginem Cæsaris esse, ipsi Cæsari ius suū tribuite. Et nihilominus quæ sunt dei, deo, subaudis, Reddite & persoluite.

¶ Attende quod nō solum eis ad interrogata respondet, sed falsam quoq; eorū infringit rationem, qua permouebantur censum Cæsari negare. Dicebāt enim: Nos deo & ministris eius decimas & cetera huiusmodi persoluimus, quæ nobis per legem mandantur, nihil igitur est quod depēdamus Cæsari. Soluant tributa Cæsari nationes gentium, qui nihil horum quæ nos soluimus, persoluant deo. Id itaq; refutans, iubet eos & quæ dei sunt dare deo, & simul ea quæ Cæsaris sunt, illi dependere. Ac si dicat: Tantum vobis elargitur deus, vt vtrunque illud & bene cum dignitate possitis persoluere. Vtrunque enim ius cum altero se compatitur, nec alterum alteri præiudicat.

¶ Deus enim qui regna cōstituit, etiā ius regiū determinat. Sic enim loquente domino scriptū est: Hoc erit ius regis qui imperaturus est vobis. Vbi inter alia ius filci seu tributorū exprimitur, quum dicitur: Segetes vestras & vinearū redditus atq; greges vestros decimabit. Ex quib; patet, quod quicquid in his persoluedis potestati resistit, etiā dei ordinationi resistit. Quin etiā Christū dixisse puta: Diuitias vestras Cæsari date, deo autē cōscientiæ vestræ innocentia reservate. Et quæ sunt, inquit, dei, i. primitias, decimas, oblatiōes, sacrificia, deo persoluite. i. Hæc omnia dei ministris sacerdotibus vt deum pro vobis exorent, date.

¶ Id vtrunq; Christus ipse opere adimpleuit. Quoniam & in spiritualibus sedulū studuit patris sui cœlestis implere voluntatem, prout ipse testatur, dicens: Nō enim veni facere voluntatem meā, sed voluntatem eius qui misit me, & reddidit, nihilominus interim Cæsari quod suum erat, tribuit. Nam Ioan. 8. matrem suam vnā cum Ioseph ascendere voluit à Nazareth Galilæe.

DOMINICA XXIII.

Galilee in Bethleem, vt & nomina sua darent, subditosq; se esse Romano imperio profiterentur, & in huius rei signum censum darent Cæsari.

¶ Ad hæc quum venisset ipse quadā die Capharnaum accesserunt qui didragma accipiebāt ad Petrum, & dixerūt: Magister vester soluit didragma? At ille ait: Etia. Et quum introisset Petrus domū, præuenit eum Iesus dicens: Quid tibi videtur Simon? Reges terræ à quibus accipiunt tributum vel censum? à filiis suis an ab alienis? At ille ait: Ab alienis. Dicit illi Iesus: Ergo liberi sunt filij. A c si diceret:

Exemplū ¶ Ego qui sum filius eterni regis & de stirpe David terre christi spe ni regis pgenitus, à tributi præstatione liber esse deberē. Etiam. Vt autem nō scādalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum, & cum piscem qui primus ascēderit tolle, & aperto ore eius, inuenies staterē, illū sumēs da pro me & pro te. **Mira præ-** ¶ Hoc loco ignorare se dicit Hieronym⁹ quid potissimū sit mirandū, vtrum ne præscientia saluatoris, an magnitudo sue virtutis. Præscientia quidem, q̄ nouerit piscem habere staterem in ore, & q̄ primus ipse capiendus esset. Magnitudo autem virtutis, si ad verbum illius mox stater in ore piscis creatus est, & quod futurum erat loquendo fecerit. Itaq; & si tributa (nēpe regis filius) nō debeat, quia tamē humilitatem nostrę carnis assumpserat, sese suis humiliando, adimplere voluit omnem iustitiam. Nec quicquam vīpiam inuenias quod aduersum magistrum dixerit, quoad dignitatē & potestatem, siue ea omnia quę subditi principibus suis præstare tenentur.

N ¶ Considerandū est autē nō otiose dixisse dominū, reddenda esse Cæsari non quidē quęcūq; sed quę sunt Cæsaris. Nā si aduersus equitatem aliquid exigat seculares magistratus, cōtra fidē, contra religionem, aut contra ecclesię catholicę dogmata sana (vri nunc faciunt magistratus & principes hereticorū) ecclesiis, & monasteriis ac scenodochia spoliātes, parendū eis nō est, sed magis ad mortem vsq; pro iustitia certandū. Quod pulchrē exēplo sui docet B. Ambrosius in epistola ad Marcellam sororem, dicens: 23 q. 8. c. ¶ Cōuenior ipse à comitibus vt per me fieret basilicę mæ conuenior, tura traditio, dicentibus, Imperatorē iure suo iussisse tradidi debere, vt pote in cui⁹ potestate essent omnia. Respondit: Si

POST PENTECOST. 291

Si à me peteret quod meū est. i. fundum meū, argenti meū & huiusmodi meū, me nō refragaturū, quanquam omnia quę mea sunt, sint pauperum. Verū ea quę diuina sunt, In tempore Imperatoris potestati nō sunt subiecta. Si patrimonium valia possē petit, inuadite: si corpus, occurrā. vultis in vincula rapere, Imperator vultis in mortē? voluntas est mihi. Nō ego me vallabo circumfusione populorum, nec altaria tenebo vitā obsecrās, sed pro altaribus gratis immolabor. Et infra:

¶ Mādatur: Trade basilicā. Hoc est, Dic aliquod verbum in deum, & morere. Nec solum dic aduersus deū, sed etiā fac aduersus deum. Mādatur: Trade altaria dei. Vrgemur præceptis regalibus, sed cōfirmamur scripturę sermonibus quę respondi: Tāquam vna ex insipientibus loquuta es. Quid ergo turbamini? volens nunquā deserā, coactus repugnare non noui. Dolere potero, flere potero, gemere potero. Aduersus arma, milites, gothos quoq; lachrymę meę arma mea sunt. Talia enim sunt munimenta sacerdotis, aliter nec debeo, nec possum resistere. Et infra:

¶ Allegatur Imperatori licere omnia, ipius esse vniuersa. In diuina Respondet: Noli grauare te Imperator, vt putes te in non posse ea quę diuina sunt imperiale aliquid ius habere. noli te imperator extollere, sed si vis diutius imperare, esto deo subiectus. rem. Scriptum est: Quę dei deo, quę Cæsaris Cæsari. Ad Imperatores palatia pertinent, ad sacerdotes, ecclesię. Publicorum tibi mortuum ius commissum est, non sacerdotum.

O ¶ Item, dicitur mihi mandasse Imperatorem, debeo & ego vnam basilicam habere. Respondi: Nō licet tibi vllam habere. Quid tibi cum adultera? Adultera est enim, quę nō est legitimo coniugio Christo copulata. Naburthe sanctū virtū possessorem vineę suę scimus interpellatū peritione regia vt vineam suam daret, vbi rex successis vitibus honebus virefceret, eumq; respondisse: Absit vt ego patrū meorum tradā hereditatem, regem cōtristatum esse quoddā sibi esset alienum ius relatione iusta negatū, sed muliebri consilio deceptū, morte in vineā venisse. Sāctus enim Naburthe vitēs suās vel proprio cruore defendit. Si ille vineam non tradidit suam, nos trademus ecclesiā Christi? Quid igitur à me responsum est contumaciter? Dixi enim conuentus: Absit à me, vt tradam Christi hereditatem, atque hære

DOMINICA XXIIII.

hereditatem omnium fidelium retro episcoporum. Respondi ergo: Quod sacerdotis est faciam, quod imperatoris est faciat imperator. Prius est ut animam mihi quam fidem auferat.

¶ Et infra: Tributum Cæsaris est, non negatur: Ecclesia dei est, Cæsari non debetur. Si de me posceretur quod mei iuris esset, libenter offerrem. Templo domini nihil possum nec decerpere, nec tradere, quum illud custodiendum, non tradendum acceperim. Deinde, consulere me etiam imperatoris salutem oportet: quia nec mihi expediret tradere, nec illi accipere. Accipiat vocem liberi sacerdotis. Si vult sibi esse consultum, recedat à Christi iniuria. Hæc ille. Quæ hic inferere idcirco placuit, ut autoritate tanti viri doceatur, quarum rerum potestates seculares sibi iura vendicare possint, & quarum minimè.

Hereticorum duo genera.

¶ Moraliter. Phariseos & Herodianos qui tentare dominum misit sunt, constat fuisse diuersæ voluntatis. Alij enim id est Pharisei, nil reddere Cæsari. Alij verò omnia Cæsari censebant esse reddenda. Isti duo ordines tentatorum, duo significant genera hereticorum, quorum alterum docet tantummodo corpori obsequendum, & ventri exactori solummodo militandum & seruiendum. Alterum suadet corporis curam penitus omittendam, & animæ profectibus tantummodo inuigilandum, quin etiam interdum ipsi corpori in animæ commodum inferendum perniciem. Sed dominus utrunque abnuens, regia via docet esse gradiendum, & corpori quidem necessitatibus subsidium non esse negandum: animæ verò profectui pro tempore insinuat insistendum, discretionem in omnibus obseruata, ut & corpus animæ subservire valeat, & animus inedia corporis non tabescat.

DOMINICA XXIIII.
POST PENTECOST.

Matt. 9.

Loquente Iesu ad turbas, ecce princeps unus accessit, & adorabat eum, dicens. ¶ Presentis Euangelij lectio tria comprehendit. Primum est, principis synagogæ pro filia suæ defunctæ vita apud Christum supplicatio. Secundum est, Emoruisse Christi

POST PENTECOST.

291

Christi vestem enim fide tange nris sanatio, ibi: Et ecce mulier. Tertium est, filia archisynagogi ad vitam resuscitatio, ibi: Et quum venisset Iesus.

¶ Circa primum aduerte, quodd pharisei odio in Christo & inuidia cæci, miracula quæ faciebat vel negare, vel blasphemare, vel saltem attenuare nitentur. Ergo ipsis contrafatis opportunè factum est, ut non vilis persona vel mediocris, sed ipse synagogæ princeps virtutum Christi & testis fieret & prædicator.

¶ Loquente enim ad turbas domino, ecce princeps vnus, archisynagogus, accessit. Hic apud Lucam nomine proprio designatur, ubi sic habetur: Et ecce venit cui nomen Iairus, & ipse princeps synagogæ erat in Capharnaum. Est autem positum nomen eius Iudæorum causa, qui tunc nouerunt quod accideret, ut nomen demonstrationis miraculi fiat. Accessit ergo, non aliquis inferiorum, sed princeps synagogæ, ut magis obtinere ora Iudæorum. Accessit ad Christum causa necessitatis. Urget enim interdum dolor ad agendum quæ decent, secundum illud Psalmi. In chamo & freno maxillas eorum constringe, qui non approximant ad te.

¶ Quanta autem cum humilitate ad Christum accesserit, Lucas pariter & Marcus ostendunt, dicentes quod prociuit ad pedes eius. & hic dicitur quod adorabat eum, hæc minimè facturus nisi credidisset. Humilitatis suæ argumentum est, quod princeps esset, nihilominus ad domini pedes pronus in terram caderet, cadens adoraret, adorans suppliciter dominum rogaret. Nec ad insipientiam sibi ad Iesu pedes prociuit, ubi multi misericordie ipsius dona sunt consequuti. Quid autem rogauerit, subdit dicens:

Vs supplex Christi. Iairus.

Domine, filia mea modo defuncta est, sed ueni, impone manum tuam super eam, & uiuet.

¶ Dominum vocas, agnosces eius potestatem. Ipse enim est B cui dicitur: Tu es dominus, qui vitæ & mortis habes potestatem. Sap. 16. stare, & deducis, usque ad portas mortis, & reducis. Causam aduentus sui explicat dicens: Filia mea modo defuncta est, Lucius 7. Vnica ei erat, ut Lucas perhibet, dicens: Cecidit ad pedes nigeniti Iesu rogans eum ut intraret in domum eius, quia filia unica erat illi ferè anno octiduo decem. Itaque pater eo instantius dominum pro filia vita precabatur, quod unica sibi esset, nepe
oo iij speratum

DOMINICA XXIII.

speratum domus stabilimentum, desiderata successio generis, quæ & ipsa iam ad pubertatis annos accedebat.

¶ Sed & natura venit, ut parentes plus diligant prolem unicam, quam singulos inrer liberos multos. Vnde Dauid Ionathan occitum deplangens ait: sicut mater unicam amat filium suum, ita ego te diligebam. Hinc etiam Ieremias: Luctum, inquit, unigeniti fac tibi planctum amarum. Filiam quoque tenerius amare parentes solent, quam filium.

Questio.

¶ Sed questio occurrit, quomodo filiam quam Lucas morientem dicit, & Marcus in extremis fuisse perhibet, lairus pater apud hunc Euangelistam mortuam dixerit? Ad hoc respondet Augustinus dicens: Duo Euangeliste (id est, Marcus & Lucas) posuerunt quid dixerit lairus, Mattheus vero quid cogitaret, & voluerit. Vtrumque enim petium est à domino, videlicet, vel ut morientem saluam faceret, vel mortuam suscitaret. Secundum Chrysostomum filia quidem extremum adhuc trahebat abeunte ad Christum patre spiritu, patris autem dicentis eam defunctam, sermo erat calamitatis suae amplificantis. Nam qui se aliqua indigent, ærumnas suas verbis solent augere, & maiores facere ut exorent.

Esa. 6.

¶ Sed veni, inquit, & impone manum tuam super eam, & viuet. Nouerat dictum fuisse per Esaiam prophetam: Non est abbreviata manus domini ut saluare nequeat. Nam & ut per Psalmistam dicitur: Ipse aperit manum suam, & implet omne animal benedictione.

Questio soluitur.

¶ Sed queritur quare iste non arguitur petens corporalem Christi presentiam, sicut reprehenditur regulus qui rogabat Christum ut descenderet, & sanaret filium eius? Respondetur, quod quamuis illi ambo similes fuerint imperfectione fidei, dum uterque corporalem domini presentiam petiit, quasi non illius omnipotentia etiam absente corpore ubique posset quæ vellent operari, huius tamen fides maior fuit fidei illius, nam regulus petebat Christi aduentum antequam suscitaret: iste vero etiam ad mortuam filiam resurrectionis gratia Dominum inuitabat. Veni, inquit, & impone manum tuam super eam, & viuet. Proinde lairus hic plus humilitatis & reuerentiæ Christo exhibuit, quam ille. Procidens enim in terram ad Domini pedes (vtrique ex fide) eum

Lairi fides maior quam reguli.

POST PENTECOST. 292

eum adorauit, quia deuotione atque pietate, fidei suæ promeruit argumentum, sicut & apud Marcum per quendam dicitur: Credo domine, adiuua incrementum meum.

¶ Vbi etiam & hoc vigilanter est attendendum, quod & si interdum dominus diuinitatis suæ præbuit argumenta, etiam corporaliter absens potentiam suam declarauit (ut in filio reguli) tamen aliquando humanitatis suæ dignitatem voluit aperire, ut etiam incarnati filii dei fides confirmaretur, sicut & opera quæ ipse faciebat in nomine patris sui, testimonium de se dixit perhibere. Proinde ex sacris literis patet diuinitatem ipsam aliquam fuisse operatam per humanitatem, quæ sine illa facta non fuissent. Sic enim visum est diuinitatem bonitati. Vnde & tactu suæ sacrosanctæ carnis dedit vitam regeneratiuam aquis, & multos infirmos tactu suo sanauit, ut cæcum luto ex sputo suo facto, & mutum cuius linguam sputo suo tangens soluit, & leprosum quem manu extendens tetigit, & tægendum mundauit: & alia multa in hunc modum dominus ad declarandam suæ carnis sanctitatem miracula & curationes operari dignatus est.

¶ Itaque lairus prudenter rogauit, dicens: Impone manum tuam super eam, & viuet. Hæc enim est illa manus, per quam mundus ex nihilo productus est, per quam primus homo de limo terræ factus est in animam viuentem. [Non ergo mireris si manus illa mortuis suo tactu vitam dare poterit. Sequitur:

Et surgens sequebatur eum, & discipuli eius.

¶ Ecce supplicantis exaudicio. Et surgens, inquit, Iesus sequebatur eum. Vbi Christi patet humilitas, & benignitas magna, qui ad unicam lairi petitionem sequutus est eum cum discipulis suis, ut illos quoque in fide redderet patrandi signo firmiores.

¶ Surgeat, inquit, nimirum ab opere prædicationis, quod interdum ratione imminetis necessitatis est intermittendum, sequebatur eum. Præcedebat enim citato gressu anxius pro filii salute pater. Sequebatur & discipuli, quomodo & medicorum discipuli illos comitari solent dum ad infirmos accedunt. Nam & à tanto magistro hos discere prius oportebat, qui postmodum erant similia facturum.

¶ Addit hoc loco Marcus, quod tam multa turba Dominum sequebatur, ut etiam eum comprimerent. Properabat enim

oo iij om.

DOMINICA XXIIII.

omnes qui interfuerat ei⁹ prædicationi, vt quæ audierat prædicatæ, viderent etiã puellam mortuam suscitacem. **¶** Mystice secundum Bedã, ad puellã pergens sanãdã dominus, à turba cõprimitur, quia genti Iudæe salutaria monita præbēs quibus agrã vitii cõscientiã erigeret, noxia carnaliũ populorũ est cõsuetudine grauat⁹. Sed & nũc usque in ecclesia cõprimitur Iesus à turbis hæreticorũ, à turbis tyrãnorũ à turbis falsorũ Christianorum. Proinde etiã in cordib⁹ credentiũ cõprimitur, à turbis malorũ cogitationũ, prauorũ desideriorum, curarum temporalium, scãdalorũ & offendiculorum, sed & à turbis earum suggestionum quas spiritus maligni nobis ingerunt, eam quam ipsi non habent pectoris pacem nobis inuidentem.

¶ Porro, otiosum esse nõ putemus, quod loquente Iesu ad turbas, supplicaturus pro filie salute synagoge princeps accedit. Nisi enim & nobis ipse loqueretur, pro animæ nostræ remedio non rogaremus. Quum autem oramus, deo loquimur: quum verò legentes diuina meditamur, deus loquitur nobis. Hauriendum nobis est ex verbo dei, quod postmodum orãtes effundamus. Quum ergo in meditatione sancta ipse loquitur nobis, tũc ad supplicationes & preces & ipsi prouocamur.

¶ Circa secundum principale dicitur:

Et ecce, mulier quæ sanguinis fluxũ patiebatur duodecim annis, accessit retro, & tetigit fimbriã uestimenti eius.

¶ Hic ostenditur Emoroissæ Christi vestem pia fide tangenti sanatio. Vbi quatuor sunt per ordinem consideranda. Primum, quæ fuerit mulieris ægrotatio. Secundum, pia mulieris deuotio, ibi: Accessit. Tertium, fidei ipsius mulieris commendatio, ibi: Et Iesus conuersus. Quare, ipsa mulieris sanatio, ibi: Et salua facta est.

¶ Circa primum, dicitur quod patiebatur fluxum sanguinis sui, ecce passionis qualitas: duodecim annis, ecce temporis diuturnitas. Secundum Marcum verò de hac muliere & alia quædam sunt attendenda, quod videlicet multis se medicis curandam exposuerat, quod omnem substantiam suam in medicos erogauerat, & per hæc nihil profecerat,

POST PENTECOST. 293

cerat, denique quod etiam hinc ipsa deterius habebat.

¶ Hic enim suæ infirmitati sanandæ ecclesiis erat medicus expectandus, qui suo mundum sanguine saluaret, qui etiam miro medendi genere, vulneratus est, vt sanaremur mortui, vt viueremus.

¶ Mira verò congruitate dominus archisynagogi filiam à morte suscitaturus, inter eundem sanat Emoroissam, vt illi per hoc de filie resurrectione fidem faciat. Vnde & Gabriel partum virginì annuntians, Elizabeth sterilem ac iam anam, à sex mensum lapsu filium, concepisit prædicat, vt partus sterilis, virginis partus foret argumentum.

¶ Sic etiam celebratur Christi domini nostri resurrectio temporalis, vt per hæc omniũ resurrectio futura credatur.

¶ Circa secundum dicitur, Accessit retrò. Magna mulieris istius patet deuotio, & hoc in multis. Vnũ est, fiduciæ securitas. Accessit enim confidenter, nequicquam obstaret, qd secundum legem esset immunda, atque ideo fas ei nõ esset cuiquam communicare. Verum tantam conceperat de Christi misericordia fiduciam, vt hunc etiam lege prohibente contingeret. Vbi Chrysostomus: Licet propter morbi genus se non ignoraret immundam, audierat tamen dominum etiam leprosos tãgere, quod etiam fuit in lege prohibitum. Poterat ipsam & hoc mouere, quod acceperat Christum ægrotantibus quoque mederi mulieribus, iamque esse in via, vt filiam laici curaret.

¶ Ita que his freta, cõfidentius accessit ad Christum. Sanè magno digna præconio, quæ graui morbo detenta, extinctique ob perpetuum vitalis sanguinis sui defluxũ corporeis viribus, cuius sicut infirmitas corpus, ita diuitias medici consumpserant, & tanto circa Iesum populo corrente, affectu & fide roborata, solam in tanta diffidentis spem reperit, vt accederet, & accedens humiliter, & cum multa verecundia remedium sperans, tangeret. Et quoniam indignam se reputabat, quæ in domini veniret conspectum, à tergo accedebat, & tetigit fimbriam uestimenti eius. Christus enim more Ibrahænicæ gentis, secundum legis præceptum iacinthini coloris tumbrias in quatuor angulis pallii sui habebat. Indignã se arbitrata, quæ domini pedes vel sui plenitudinem uestimenti tangere mere-

Vt laico si des fiat.

Luc. 1.

Nota

Leui. 12. Vnde mulieris fiducia tangendi.

Mulieris humilitas.

Num. 15.

DOMINICA XXIIII

mereretur. Fimbriam solam tetigit. Patuit ergo mulieris huius fiducia, patuit verecundie honestas, patuit humilitas, pateat & ipsius fidei sinceritas. Sequitur enim:

Dicebat enim intra se: Si tetigero tantum uestimentum eius, salua ero.

Hic vidit Rabanus: In desperatis causis magistra est extrema necessitas. Vnde & hæc mulier de omni humano desperans auxilio, didicit ex Christi uestimentis se ad ipsi fidei posse salutem. Et docuit nos mulier quantum sit corpus Christi, quæ in fimbria uestimenti eius tantum monstrauit esse salutis. Credidit enim non modò Christum virtutem habere sanandi, sed & omne quod ipse tangeret, quoniam sic tetigit leprosum (ut supra dictum est) & mundabatur, tetigit loculum in quo ferebatur adolescentis cadauer exanime, & mox resedit qui fuerat mortuus, & cepit loqui.

Cæterum, hæc ipsa mulieris huius fidei, huiusque loci autoritate, tam veteres quam nouæ hæreses quibus tam Christi quam sanctorum reliquie contemnuntur, blasphemanturque, huiusmodi (inquam) hæreses hæc cadunt & confutantur. Clamant demones, & dicunt: Quorsum ista mortuorum ossa? quid faciat lignum crucis, quidve profunt uestimenta mortuorum? & multa alia indigna in hunc modum. Confunduntur itaque, quandoquidem & tactu fimbriæ mulierem hanc dominus curauerit.

Quod si fimbriæ uestimenti sui tantam Christus virtutem dedit, quanto maiorem ligno sue crucis in qua operatus est salutem mundi, quamque suo pretioso respersam sanguine consecrauit? Quin & reliquias sanctorum in veteri quoque testamento miraculorum gloria decorauit: nam ad contactum corporis Helisei, defuncti exanime cadauer hominis reuixit. Itaque si tantum sue diuinæ virtutis communicauit dominus ossibus Helisei, quando iam tunc iustorum animæ ad cælestem beatitudinem non dum transibant, quanto magis id ipsum confert sanctis noui testamenti, qui secum in cælis nunc regnant beati?

Libet hic ad confirmandam fidem horum quæ iam dicta sunt, de reliquiis sacris recitare historiâ quam refert Eusebius Cæsariensis de hac muliere, quam fuisse eiuem vrbis

POST PENTECOST. 294

vrbis quæ Cæsarea Philippi dicta est, testatur, dicens: Pro huius mulieris domus foribus basis quædam in loco edito, collocata monstratur, in qua mulieris ipsius genibus prouolutæ, palmæque suppliciter tendentis imago ære videtur expressa. Astat verò alia ære nihilominus fusa statua habitu viri, stola cōpre circumdati, & dexterâ mulieris porrigentis. Huius ad pedem statuae, è basi, herba quædam noua specie nascitur. Quæ quum exorta fuerit, excresecere vsque ad stolæ illius ærei indumenti fimbriam solet. Quam quum summo vertice crescens herba contigerit, vires inde ad depellendos omnes morbos, languoresque conquirat, ita ut quæcunque illa fuerit infirmitas corporis, haustu exiguo madefacti salutaris gramini depellatur, nihil omnino virium gerens, si ante quam ære fimbriæ summitatem crescendo contigerit, decerpatur. Hanc statuam ad similitudinem vultus Iesu formatam tradebunt, quæ permansit (inquit) ad nostra vsque tempora, sicut ipsi oculis nostris in speciemus. Meminit etiam ibidem imaginum Christi, Petri, & Pauli.

Huius historie veritati subscribit Sossigenus in historia tripartita in hunc modum: Quum cognouisset Iulianus Imperator in Cæsarea Philippi ciuitate Phœnicie (quam Paneadem vocat) insigne Christi esse simulachrum, quod mulier illa sanguinis liberata profluuium constituerat, eo deposito, suam ibi statuam collocauit. Quæ violento igne de cælo cadente, circa eius pectus diuisa est, & caput cum vertice vna parte deiectum, atque in terra fixum, reliqua verò pars hæctenus superfuit, & fulminis indicium reseruauit. Statuam verò Christi tunc quidam pagani trahentes confregerunt. Postea verò christiani colligentes in ecclesiam recondiderunt, ubi hæctenus reseruatur.

Hæc idcirco recensere libuit, ut reliquie sanctorum & maxime Christi, semper vti dignum est, venerationi & honori habeantur. Multo magis autem quæ fimbriæ uestimenti dominici, corpus Christi sanctissimum sancta pietate ac synccra fide tangamus, vnde nobis sanctificatio & redemptio & salus æterna prouenit.

Circa tertium, quod est, fidei huius mulieris comendatio, & quartum, quod est, ipsius sanatio, sequitur:

At

DOMINICA XXIII I.

At Iesus conuersus & uidens eam, dixit: Confide filia, fides tua te saluam fecit. Et salua facta est mulier ex illa hora.

K ¶ Marcus & Lucas hunc locum suppleunt. Dicunt enim, quod statim ad tactum simbrie mulier sanata est, & sensit quia sanata esset. Vnde sic apud Lucam. Et ait Iesus: Quis est qui me tetigit? Negantibus autem omnibus, dixit Petrus, & qui cum illo erant: Præceptor, turbæ te cōprimunt & affligunt, & dicis: Quis me tetigit? Et dixit Iesus: Tetigit me aliquis, nam & ego noui virtutem de me exisse. Et circūspiciebat, inquit Marcus, videre eam quæ hoc fecerat. Videns autem mulier quia non latuit eum, timens & tremens, sciens quod factum esset in se, venit & procidit ante pedes illius, & ob quam causam tetigerit eū, indicauit coram omni populo, & quemadmodū confestim sanata sit. ¶ Itaque mulier hæc credidit, & saluata est, & ut cōgruū fuit, primò tetigit Christum per fidem intellectūaliter, deinde corporaliter. Porro dominus tactum audiuit mulieris desiderium, & ipse tacens liberauerat tacetē, sua ipso passus sanitatis rapinam, sed miraculum publicari volēs qui cuncta cognoscit, quasi nesciret interrogauit. Et quia discipuli nesciebant quod quærebatur, putabant dominū de simplici tactu loqui. Dominus autem tactum sua respōsione distinguit.

Luc. 8. ¶ Tetigit, inquit, me aliquis. Quo modo alio loco dixit: Qui habet aures audiendi, audiat, quauis omnes qui tunc aderant corporalem haberent auditum. Sed non est verè Christum audire, si negligenter audiat: nec verè cōgere, si infideliter tangatur. Itaque propalaturus quod factum est, dixit: Nā & ego noui virtutem de me exisse. Materialius responder, inquit Cyrillus, secundum audientū opinionem. Quo tamen nobis manifestatur, quod ipse verus est deus, & ex eo quod prodigialiter factum est, & ex suis sermonibus. Transcendit enim nostram naturam, & forsan etiam angelicam, posse aliquam virtutem emittere, quasi à propria natura. Conuenit autem hoc soli supernæ naturæ. Nulla panque creaturarum aliquam gerit sanandi potestatem, vel etiam aliqua alia miracula faciendi, sed tantū

POST PENTECOST.

295

tantū diuinitus sibi præstitam.

¶ Ob hoc autem dominus nō statim eam manifestauit, ut ostenso quod omnia sibi liquent, faciat mulierem prædicare quod factum est, ut suspitione miraculum careat. Itaque Iesus videns eam, dixit: Confide filia. Videns eā timētem & tremētem venisse, & procidisse ante pedes suos, ad eam conuersus est. Hoc ipsum etiā facit erga omnes qui per penitentiam peccatorum ad ipsum conuertuntur, iuxta quod per prophetam ipse dicit: Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos. Quum ergo mulier hæc per deuotionem & fiduciam magnam se cōuertisset ad dominū, mox ille vicissim per gratiam & misericordiam suam ad illam se dignanter conuertit. Sic & alibi legis: Conuersus dominus respexit Petrum, nempe oculis suæ misericordiz, & gratiæ suæ efficacia in Petro id operante quod subiunctum est: Egressus Petrus fleuit amarè.

¶ Confide filia, inquit. Quur autem vel vnde iam filia domini erat? Ideo, quia credidit. Vnde ait Apostolus: Filij dei estis per fidem. Et in Euangelio: Quotquot autem receperunt eum (nimirū in corda sua per fidem) dedit eis potestatem filios dei fieri. Quoniam ergo ista in eā credidit, iam fidei merito filia erat, iā salua fieri promeruit. Neque enim dictum est ei: Fides tua te saluam faciet, sed iam salua fecit.

¶ Sed quærat aliquis: Quur dominus hanc mulierem latere volentem manifestauerit, hancq; ei mouerit vereturū, quærens quis se tetigisset, quū tamen illa timore & pudore perculsa, vix à tergo trepida ausa fuerit accedere?

¶ Respondetur, quod nequaquam ambitione gloriæ factum est, ut diuinæ virtutis suæ opus latere non permiserit dominus, qui multoties miracula sua præcepit regi silentio, sed propter eorum vilitatem, qui per fidem ad gratiā vocabantur, miraculum hoc abscondi noluit.

¶ Proinde mulierem hanc sanatam latere noluit, sed omnibus fecit manifestam. Primò ut solueret eam à metu, & ne remotum cōscientiæ pateretur, quod sanitatis gratiā furto surripuerit, & contra legis præceptū immunda quū esset, tetigerit Christum. Deinde quoque ut ipsius curaret animum, quæ se dominum potuisse latere putauit. Item ut

Chryso.

Christi et-
ga penitē-
tes elemen-
tia.

Zach. 1.

Luc. 22.

L.

Cur filiā
appellei.
Galat. 3.

Ioan. 1.

Cur mulie-
rem Chri-
stus latere
noluit.

Chryso.

DOMINICA XXIII

fidem eius ad aliorum utilitatem faceret manifestam (vt iam dictum est) vt eius fidem imitentur, ostenditque miraculum non minus restitutione sanguinis, dum ostendit sibi cuncta etiam cordium secreta patere. Deinde miraculum hoc principem synagogæ persuadebat indubitanter credere, qd à laqueis mortis etiam filiam suam eriperet.

M Ad hæc, Christus data opera accedere ad archisynagogi filiam morabatur, vt mortua esset puella priusquàm ipse adueniret, & mysteriū patefaceret resurrectionis. Proinde ne filiz resurrectio suspecta fieret, sed omni dubitatione semota omnibus innotesceret, quo modo & ad Lazari languentem venire rogatus; aliquot dies venire distulit, vt mors eius & resurrectio omnibus esset indubitata. De quo Aug. Noluit sanare, vt posset resuscitare. Itaque sanitas quam mulier hæc furtim surripuit, verbis suis ei dominus confirmavit, dicens: Filia, fides tua te saluam fecit. Animā quidem prius per fidem, deinde & corpus sanauit.

Beda. **Ecclesia gē**
tiū typus.
1. Reg. 16.
Allegoricē autem mulier hæc sanguine fluens, sed à domino curata, ecclesia est ex gentibus congregata, quæ ingento carnalium delectationū polluta fluxu, atque à cætu iam fuerat segregata fidelium. Quia enim relicto vero deo colebat creaturam, sanguine fluxisse dicitur. Transgressioni namque primi præcepti decalogi de vno solo deo adorando, prima Aegypti plaga (id est, aquarum in sanguinem versio) respondet, vt dicit Rabanus. Fluuius, est vitæ nostræ defluxus, iuxta quod scriptū est: Omnes morimur, & sicut aquæ dilabimur super terram, quæ non reuertuntur. Hæc aqua quasi in sanguinem vertitur, quum fluxus vitæ, carnis, & sanguinis voluptate maculatur.

Hierony.
Act 13.
Quum autem iam dei filius principis filiam, id est, synagogam saluare decerneret, ecclesia de gentibus congreganda, paratam iam promissamque aliis præripuit spe certa salutem. Proinde mulier hæc sanguine fluens, nō in domo, nō in vrbe accedit ad dominū, quia iuxta legem verbis excludebatur, sed in itinere ambulanti domino, vt dū pergit ad aliam, alia curaretur. Vnde & apostoli iudeis dicunt: Vobis oportebat primum loqui verbū dei, sed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad gentes. Vbi etiam deprompta fi-

POST PENTECOST.

296

de gentium subditur: Audientes autem gētes gauisæ sunt, & glorificauerunt verbum domini, & crediderunt quot. quot erant præordinati ad vitam.

Sed attende, secundum Hieronymum, quoddam filia principis duodecim annos habebat ætatis, & mulier hæc sanguinis sui fluxu annis duodecim laborauerat: quo nimirum datur intelligi, quoddam eo tempore gentium populus coepit ægrotare, quo genus crediderit iudeorum. Nisi enim ex comparatione virtutum, vitium non ostenditur. Eodē enim quo synagoga nata est tempore, gentilitas coepit infirmari. Vna enim penē eadēque seculi ætate, & synagoga in patriarchis nasci, & gentilitas natio per orbem coepit idololatriz sanguine foedari.

Beda.
Synagoga
Quandiu ergo synagoga vixit, ecclesia laborauit. Porro synagogæ defectus, ecclesiæ virtus est, iuxta quod dicit occasus, s. apostoli illorum, scilicet iudeorum, delicto, salus est gēti ecclesiis. Quandiu autem illa credebatur, ista non credidit, & sic per varias corporis atque animæ passionēs immedicabili Rom. 11. morbo ægra languebat.

Ambro.
Quum autem dicit, qd mulier hæc omnem substantiam suā in medicos erogauerat, nec ab vilo potuit curari, medi cos hos siue falsos theologos (scilicet qui idola gentium Medici in deos esse docebant) siue philosophos, legūque doctores quos secularium, qui multa de virtutibus vitis que subtilissimè stantia erodissent, vitia se viuendi credendique instituta mortu-gatur fructibus dare promittebant, seu certē ipsos spiritus immundos significat, qui velut consulendo se iam pro deo colendos ingerebāt. Quibus vicissim audiendis, gētilitas quāto magis naturalis industriæ vires expendere, tātō minus potuit ab iniquitatis suæ sorde mundari.

Vnde Marcus bene de hac muliere scribens, ait: Et fuerat multa perpeffa à compluribus medicis, & erogauerat omnia sua, nec quicquam profecerat, sed magis deterius habebat. Sed hæc vbi populum iudeorum ægrotare, verūque de cælo cognouit adesse medicum, coepit & ipsa languoris sui sperare pariter & querere remedium.

Itaque dum ad principis filiam properat Dei verbum, Ambro. vt saluos faceret filios Israël, sancta ecclesia ex gētibz cōgregata, quæ lapsu criminum deperibat, paratam aliis fide præ-

DOMINICA XXIIII.

præripuit sanitatē, medicinā salutis præoccupauit, medicū vitæ præuenit, synagogāq; ad finem mūdi mortua remanente, iuxta illud: Actiopia præueniet man^u eius deo. Et go vt ait Apost. quod quærebat Israël, hoc nō est cōsequutus, electio autem (subaudis gentium) cōsequuta est.

Med^a quæ sita salutis **Med^a quæ sita salutis** Sed modum quo ecclesia cōsequuta est fidei sanitatē, consideremus. Accessit, inquit, retro & tetigit fimbriā vestimenti eius. Accedit, & dominum tangit ecclesia, quæ ei per fidei veritatem appropinquat. Accedit autem retro, si ue iuxta id quod ipse ait: Qui mihi ministrat, me sequatur. Et apud Ieremiam: Patrem vocabis me, & post me ingredi non cessabis, siue quia præsentem in carne dominū nō videns, per actūs temporalis dispensationis suæ sacramentis, ei^{us} iam per fidem cepit vestigia subsequi. Retro accessit, quia iam Christo in cælos assumpto credidit, ad priora enim ipsius nō appropinquauit. Tetigit dominum credendo, & Thomas credidit tangēdo: quo tactu certa fidei perceptio datur intelligi, quæ magis Christo à nobis ita in cælum assumpto facta est, quàm adhuc ipso præsentē.

Tunica 3a **O** Tetigit, inquit, fimbriam vestimenti eius. Vestimentum Christi, humanitas sua est, quā superinduit quodammodo seph myst. suæ diuinitati. Vnde per Aposto. dicitur: Et habitu inuentus vt homo. Hæc est illa Ioseph tunica talaris & polimita, hœdi sanguine tincta, quā ecclesia sancta per sacerdotale ministeriū iugiter offert conspectui paternæ maiestatis, ac si dicat: Hanc inuenimus (.s. per fidei cognitionem) vide si tunica filij tui sit, an non. At ille: Tunica, inquit, filij mei est. Et addit: Fera pessima deuorauit filium meum. Vique fera pessima, impia synagoga est, quæ Christum interficiens, humanitatis suæ tunicam sanguine hœdi, id est, suo ipsius sanguine, qui pro nobis maledictū & peccatum fuit nuptialis, id est, vestis charitatis, quam vt nos sibi per fidem desponsaret, & coniungeret, inducere dignatus est.

Fimbria vestimenti mysticæ **Fimbria** verò quum sit extremitas in vestimento, passio est filij dei in carne, vbi illud humanitatis suæ vestimentū tanquam in termino consummatum est, ipso elamento atque testante: Consummatum est. Hanc fimbriam qui tetigit, à carnis fluxu mundabitur.

Tangitur

POST PENTECOST. 297

Tangitur autē fide credendo, tangitur piē meditando, tangitur per eam deū patrem deprecando, tangitur amando, tangitur compatiendo, & sentiēdo ea quæ passionis & mortis Christi sunt, dicente Apostolo: Hoc sentire in vobis, quod & in Christo Iesu. Nec aliud vllum contra peccati lapsum (quasi sanguinis fluxum) efficacius est remedium, quàm credēdo, quasi tangēdo, & per reciproca charitatem ei quodammodo sentiēdo communicare.

Ita quæ secundum Lucam, quum interrogasset dominus P & dixisset: Quis est, qui me tetigit, omnibus se tetigisse negantibus, responsum hoc accepit à Petro: Præceptor, turbæ te comprimunt & affligunt, & tu dicis, Quis me tetigit? Vbi considerandum est, quæ sit turba dominum mysticē premēs & affligēs, & quæ sit mulier dominū tangēs. Dominum enim quem turbæ comitantes passim comprimunt, vns credula mulier tangit. Quia qui diuersis inordinatē glomerantium hæresibus affligitur, solo catholice ecclesiæ fideliter corde queritur. Nam vt quidam vidēt, non vident, & audientes non audiūt: ita etiam tangentes non tangunt, qui non fideliter Christum tangunt. Vnde euidam amanti quidem, sed nondum plenē credenti dicie: Noli me tangere, nondum enim ascendi ad patrem meum, apertē docens quid sit eum veraciter tangere, patri scilicet credere æqualem.

Vnde Gregorius: Premēte turba redēptorem nostrum mulier vna tetigit, quia carnales quiq; in ecclesia eum cōprimunt à quo longē sunt, & soli tangunt, qui huic veraciter humiles adiunguntur. Turba igitur premit & nō tangit, quia & importuna est per præsentiam, & absens per vitam. Porro secundum Lucam dixit Iesus: Tetigit me aliquis, nam ego noui virtutem de me exisse. Dicat Pelagius se suo conamine saluari. Dicamus autem nos, quia vana salus hominis, in deo faciemus virtutem. Nam & ipse virtutē (quæ propicietur omnibus iniquitatibus nostris, & sanet omnes iniquitates nostras) non ex nobis ipsis, sed de se nouit exire. Non ergo latet eum is qui fimbriam tetigit, id est, qui incarnationis mysteria donec ad maiora capiēda perueniat, perfectē amando crediderit.

pp

H O M I

*Christus à quibus cōprimuntur.**Ioan. 20.*

DOMINICA XXIII.
HOMILIA ALTERA.

Um uenisset Iesus in domum principis, & uidisset tibicines & turbam tumultuantem, dicit illis. *Matth. 9.*

C In hac Evangelicæ lectionis parte, describitur filia archisynagogi mortuæ, ad vitam resuscitatio. Vbi duo sunt consideranda. Vnum est, defunctam Iugentium pia consolatio. Alterum est, admiranda diuinæ virtutis operatio, ibique eiecta esset turba.

C Circa primum quatuor sunt attendenda. Primum est, Christi mora seu cunctatio. Secundum est, mortis filie denuntiatio. Tertium est, perfidorum eiectio. Quartum est, Iugentium pia consolatio.

A *Cyril.* Circa primum dicit Lucas: Adhuc illo loquente, nimirum Christo ad mulierem quæ sue fidei merito sanauerat. Opportune enim dominus expectabat puellæ mortem, ut resurrectionis eius miraculum propalaretur, propter quod & tardius incedit & loquitur diutius cum muliere, ut archisynagogi filia expiraret, & huius rei nuntius adueniret. Vnde apud Lucam dicitur: Adhuc illo loquente, venit quidam ad principem synagogæ dicens ei, quia mortua est filia tua, noli vexare illam. In quo notatur secundum. i. mortis filie denuntiatio. Quo audito, dominus respondit patri puellæ: Noli timere. Crede tantum, & salua erit. Noli timere, inquit, timore diffidentie. Porro nuntiatis puellæ mortem, & magistrum ut veniat rogare prohibentibus, non legitur puellæ patrem quasi amissa spe salutis filie iam mortuæ, nuntiatis acquiescisse. Vnde & dominus quasi diffidentem non reprehendit, sed credentem robustius confirmauit, dicens: Noli timere. Sanè fidem exigit dominus ab invocantibus eum, non quia indiget adminiculo fidei aliorum. Ipse namque & dominus & largitor est fidei. Sed ne videatur ex acceptione personarum sua dona conferre, ostendit quod credentibus fauet, & ne sine fide accipiant beneficia, & ea per infidelitatem aboleant. Vult enim benefacere dare gratiam, & sanans in concussam manere remedium.

Beda. Mystice: Saluata à profluuiio sanguinis muliere, mortua filia principis mortua nuntiatur, quia dum ecclesia à vitiis

POST PENTECOST.

298

tiorum sorde madata, & ob fidei meritum filia est cognominata, continuò synagoga perfidiæ simul inuidiæque letho soluta est. Perfidiæ quidem, quia in Christum credere noluit. Inuidiæ verò, quia ecclesiā credidisse doluit. Scriptum est enim in actibus apostolorum: Sequenti autem sabbato post vniuersa ciuitas conuenit audire verbum domini. Videntes autem turbas Iudæi, repleti sunt zelo, & contradicebant his quæ à Paulo dicebantur, maledicentes viam domini coram multitudine. *Synagoga conturbauit. Cap. 13.*

C Et vidisset, inquit, tibicines & turbam tumultuantem. Tibicines dicuntur, tibia canentes. Hoc enim musicum instrumentum primum ex antiquo plangendis funeribus adhibitum esse Isidorus testatur, quo ad amplius Iugendum parentes provocarentur. *Tibicines, qui.*

C Et turbam tumultuantem. i. irrequietam. Hic erat tumultus plangentium & flentium. Vnde sic habet apud Lucam: Flebant autem omnes & plangebant illam. Non minus deplangendi sunt qui vanè plangunt defunctos, quam ipsi qui deplangunt. Vnde quid sapiens dixisset: Super mortuū plora, defecit enim lux eius, mox adiecit: Et super futurum plora, defecit enim sensus eius. Vanitatis est, quod mortui plangunt mortuos, quos potius oportebat plangere semetipsos. Nihil enim tam dignum luctu est, quam culpa, mori autem, natura est. Et quid venisset in domum, inquit Lucas, non permisit secum quenuquam introire, nisi Petrum & Iacobum & Ioannem, & patrem & matrem puellæ. Mortuam suscitaturus eiecit oēs, quasi nos docens absque inani gloria esse, & nihil ad ostentationem facere. Et quod quis debet miracula perpetrare, non decet ipsum esse in medio plurimorum, sed solitariū & ab aliis separatū, quod huius loci docet exēplo. Solos hos intro misit, tanquam discipulorum vertices. Nec volebat seipsum ante tempus pluribus reuelare, & hoc forte propter inuidiam Iudeorum. Docēs, ut quum quis nobis inuidet, non debere nos iustitias nostras ei reuelare, ne ei maioris inuidiæ occasio tribuatur. *Plangentes, deplangendi. Eccl. 12. Nota.*

C Assumpsit etiam parentes in testes, ne quis dicere posset, fallax est resurrectionis indicium. Ad hæc, etiam illud nota, quod plangentes exclusi à domo, & indignos ostendit resurrectionis visione. Vnde sequitur: *Theoph.*

pp ij

Recedi-

DOMINICA XXIIII.

Recedite, non est enim mortua puella, sed dormit. Et deridebant eum.

C Homi nibus mortuus erat, qui suscitare nequibant. Deo dormiebat, in cuius ditione & anima recepta vivebat, & caro resuscitanda quiescebat. Vnde mos Christianus obtinuit, vt mortui qui resurrexerunt esse nō dubitantur, dormientes vocentur, dicente Apōsto. Nolumus vos ignorare de dormientibus, vt nō contristemini, sicut & ceteri qui spem nō habēt. Hinc & pro defunctis orās ecclesia dicit: Deus cui omnia viuunt, & cui nō pereunt moriendo corpora nostra, sed mutantur in melius. Itaque flentibus atq; plagentibus mortuā dicitur à domino: Recedite. Et apud Lucā. Nolite flere. Si tunc exclusit plāgētes, multo magis nūc. Tunc enim nōdum patuerat in somnū mortē fuisse conuersam. Nullus ergo de cetero se cōtundat, iniuriam inferens victoriæ Christi qui superauit mortem, & eam in somnum conuertit. Vnde & dixit: Non enim est mortua puella, sed dormit. Ostendens omnia sibi fore in prōptu, & q̄ eam viuificaret, quasi suscitaret à somno.

C Et deridebant eum. Ecce, plangentes facti sunt irrisores. Et verē derisio erat fletus ille mortaliū, quia ipsi ad mortem properantes, plangebāt mortuum, quod si plangendi sunt mortui, illorū praua vita (sicut iam est dictum) magis desēda erat. Deridebant, inquit, eum, scientes quia mortua est. Quos nō obiurgauit, nec represit derisionē, vt etiam derisio fiat certæ mortis puellæ indicium. Nam quia post acta miracula (vt plurimū) homines perseuerāt increduli, verbis eos propriis prauēnit.

C Porro mysticē, quum anima quæ peccauerit, ipsa moriatur, tamē ea quæ resuscitari à Christo meruerit, nobis quidem mortua fuisse, sed ei obdormisse dici potest, iuxta quod per Apōstolum dicitur: Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus.

C Sed querat aliquis: Cur dominus tam ingens miraculū facturū turbas eiecerit, qui tamē multa aliās huiusmodi miracula faciebat corā hominibus? Vtiq; quia turba hæc indigna fuit quæ tantū miraculū videret. Nō enim credebāt christū posse resuscitare defunctā, quæ (vt omnis humana) propriū habet bonos deridere) idcirco deridebāt, quia dormientem

POST PENTECOST. 297

dormientem affirmabat, quæ mortua esset, quū tamen (vt dictum est) ei dormiret, qui ea facilitate suscitatur mortuos, quæ quilibet nostrum excitat à somno suo dormientem. In hunc modum & de Lazaro iam vita functo dixit: Lazarus Ioan. 11. amicus noster dormit, sed vado vt à somno excitem eū. *Derisus* Attamē parū nocuit gloriæ Christi risus iste perfidorum, *perfidus* quin magis in cōtrariū relapsa res est, videlicet vt suo derisū *vt Christo* risu ipsi cōfunderentur, & amplius miraculo darent testi *ad gloriā.* moniū, verē s. fuisse mortuā, Christi q; virtute verē à mortuis resuscitatā, miraculūq; exhibito magis se culpabiles agnoscerent, qui nō antea credendo dominū honorassēt, *Quorū de-* sed deridendo, potentiam negassent resuscitantis. Porro *rispones no-* dominus horū derisione nil motus, quod intenderat op^{er}is *bit contē-* suæ virtutis & gratiæ exequitur. In quo nihilominus ex *nenda,* plū nobis & formam præbuit, vt dum benefacientes vel piē consulentes aut docentes, à prauis hominibus deride mur, eorum derisione contempta, piē ceptis instemus.

C Circa secundum principale dicitur:

Et quum ciecta esset turba, intrauit, & tenuit manum eius & dixit: Puella, surge. Et surrexit puella.

C hic ostenditur admiranda diuinæ virtutis operatio. Vbi primū perfidos & tumultuantes eiici voluit, qui virtutem resuscitantis deridere, quæ credere malebāt. Et meritō excludūtur, indigni qui miraculū resurrectionis viderēt.

C intrauit, inquit, & tenuit manum eius. Iam antē intrauerat dominus in domum lairi, sed nō in eo triclinio vbi filia mortua decumbebat, quod nūc demum ingressus manū ipsius apprehendit. Et vt verum esse ostenderet, quod mortua puella coram se mortua non esset, sed dormiret, manum eius tenet, quasi hanc ē somno excitaturus.

C Et aduerte, q̄ lairus pater rogauerat dominum, vt veniens iponeret manū super filiā, & viveret, sed nō sic fecit ille. Nō em̄ imposuit ei manū, nō suspexit in cœlū, non orauit, sed vt omnia suo subdita esse doceret imperio, tantū tetigit eam, & dixit: Puella, surge. Tactu autem suæ manus *Potentia* reuocatam aīam corpori rursus infudit, argumentū præ- *virtutis* bens diuinitatis inhabitantis, quæ ad sacrę manus cōtactū, *Christi,* amissam protinus vitam reparauit. Itaq; dextera Domini

pp ij fecit

DOMINICA XXIII.

fecit virtutem. Secundum Lucā, tenens manum eius clāmauit, dicens: Puella, surge. Sic & Lazarus reuocans ab inferis, clamauit: Lazare, veni foras. Sic etiā futurum est in nouissimo die, quādo omnes qui in monumentis sunt, audiēt vocē filii Dei, & tā faciliē ad Christi vocātis imperiū cuncti resurgent, quā hāc puella ipso iubente resurrexit.

*Vita signa
duo in puel
la.*

Ioan. 11.

¶ Et reuersus est (inquit Lucas) spiritus eius, & surrexit cōtinuū, vt palām sit, qd tā mors quā vita christo domino famulantur. Nō ergo sue potestati mortua erat, quam non incertus de resurrectionis euectū resuscitare intendebat. Reuersus, inquit, est spiritus eius. Non enim aliam animā infudit, sed illam eandēque quam expirauerat, restituit. Et ne fantasticum esse videatur quod factum est, iussit illi dare manducare. Nec tamen ipse propinat, sed hoc mandauit aliis. Quomodo & Lazaro resuscitato dixit discipulis: Soluite eum. Quem postmodum & mensē suę participem esse voluit. Ecce vnum vitę signum, in eo qd manducauit: apud Marcum verō & alterum ponitur, quia confestim ambulauit, ad certum indicium vegetę sanitatis.

*Beda.
Resurre
ctionis ani
ma signa.*

¶ Spiritualiter insinuat, quia quisquis à morte animę, Christo manū sibi confortante respicit, nō modō à foribus exurgere vitiorū, sed & in bonis cōtinuū proficere debere operibus. Porro qui instar pharisei videtur resuscitari, figuram quidem viuentium habent, sed non operationem. Qui enim magicis artibus mortuos suscitare putantur, ambulare eos faciunt & cōfabulari, sed vt manducēt, non possunt efficere. Hinc & dominus ipse à morte rediuit in argumentum suę verę resurrectionis dignatus est cum discipulis manducare.

Hierony.

¶ Mystice: Tenens manum puellę Iesus suscitauit eam, quia nisi prius mundatę fuerint manus Iudeorum quę sanguine plenę sunt, synagoga eorum mortua non cōsurgit. Iudeorum enim multitudo hoc in votis habuit, vt in eos Christi sanguis redundaret. Sanguis eius, inquit, super nos & super filios nostros.

Matt. 27.

¶ Moraliter autē, rectē tenet manū eius quem suscitāt à peccatis, qd is ppter iniquitatis operibus animę vitā amittit. Nā in operib⁹ manū suarū cōprehensus est peccator. Itaque dominus tactu misericordię suę, efficacię gratię suę

POST PENTECOST.

300

suę, mūdāt mala opera peccatoris, sicque hunc ad gratię vitā restituit. Vnde psalmista: Tenuisti manū dextera meā, & in volūrate tua deduxisti me, & cū gloria suscepisti me. Itaque spiritualiter ad Christū à peccatis reuertentes, fide surgunt, proficiēdo in operibus bonis ambulant, & cōle si pane satiantur. Si quis ergo à spirituali morte surrexerit, cōlesti necesse est mox pane satiari, & diuini. s. verbi & sacrosancti altaris participem fieri. Vt autem ait Ambr. beatus ille cui manū sapientiā tenet. Veniā meos quoque teneat actus, teneat manū iustitiā, teneat dei verbū, inducat in penetralia sua, spiritū auertat erroris, cōuertat salutis, dari mihi iubeat māducare. Panis enim cōlestis, est dei verbū. Inde & illa sapiētiā quę diuini corporis & sanguinis sacrosancti altaris repleuit alimentis: Venite, inquit, & edite panes meos, & bibite vinum quod misceui vobis.

Beda.

Prou. 9.

¶ Denique certis argumentis filię resurrectione probata, parentes ipsius miraculo stupefactos & penē clamantes, cohibet ne quod factum est prædicent. Vnde Lucas: Et stupuerunt parentes eius, quibus præcepit ne alicui dicerent quod factum erat. Ostendens qd largitor bonorum est, nō autem cupidus glorię: datque totū, nihil recipiēs. Qui autem venatur opetum gloriā, aliquid quidem exhibuit, aliquid verō recepit. Denique miraculi huius diuulgationem subdit Euangelista, dicens:

*Christus
vt iohannem
refugit glo
riam.*

Et exiit fama hęc in uniuersam terram illam.

¶ Scilicet prouincię Galilę. Nō enim potest diuina virtus occultari. Nā licet ipse Christus eiecit turbis paucis arbitris in cubiculo paternę domus puellam à morte suscitauerit, vehementerque præceperit parētib⁹ ne quod factum erat cuiquam dicerent, attamen rei magnitudo latere non potuit. Modicum est enim verbis tantum extendere famam, sed virtus adeo clara atque conspicua est, vt quanto magis occultitur, tantō prodeat amplius.

¶ Sanē propter duo præcipit ne cui dicerent quod factū erat, id est, propter mysterium, & propter exemplum. Propter mysterium, quia culpa secreta secreta emendatur pœnitentiā, iuxta quod per Sapientem dicitur: De negligentiā purga te cum paucis: & publica culpa, etiam publica corrigenda est pœnitentiā, dicente Apostolo: Peccantem

*Cur præce
pit ne cui
dicerent.
Eccle. 7.
1. Tim. 5.*

pp iij

coram

DOMINICA XXIII.

coram omnibus argue, ut & ceteri timorem habeant.

Eccl. 9.

Beda.

Mysteriū

etiam mor

tuorum.

¶ Propter exemplum, ut in magnificis factis doceat nos fugere gloriam, iuxta quod Sap. admonet, dicens: Ne zeles gloriam.

¶ Ceterum iuxta intellectum morale, tres illi mortui quos saluator in corporibus suscitavit, tria genera resurrectionis animarum significant. Siquidem nonnulli consensum malæ delectationi præbendo, latente tantum cogitatione peccati, mortem sibi conciscunt. Sed tales se significans vivificare saluator, suscitavit filiam archisynagogi, nondum foras elatam sed in domo mortuam, quasi victimæ secretum in corde.

¶ Alij non solum noxiæ delectationi consentiendo, sed & ipsum malum quo delectantur agendo, mortuum suum quasi extra portas efferunt. Et hos si poeniteant, resuscitare se demoustrans, suscitavit filium viduæ iuvenem extra portam civitatis elatū, & reddidit matri suæ. Quia resuscitentem à peccati tenebris animam, unitati restituit ecclesiæ.

¶ Quidam verò non solum cogitando vel faciendo illicita, sed & ipsa peccandi consuetudine se quasi sepehendo corumpunt. Verum nec ad hos erigendos minor sit virtus & gratia saluatoris, si tamen adsint cogitationes sollicitæ, quæ super eorum salute (velut deo & Christo sorores) invigilent. Nam ad hoc intimandū resuscitavit Lazarū quatuor iam dies in monumento habentem, & attestante sorore iam factentem, quia pessima noxios actus solet fama comitari.

N. ¶ Notandum autem quod quanto gravior animæ mors ingruerit, tanto acrior necesse est ut resurgere mereatur poenitentis fervor insistat. Quod occultè volens ostendere dominus, iacentem in conclavi mortuam, modesta, lenique voce suscitavit dicens: Puella surge, Quam & ob facilitatem resuscitandi, iam mortuam fuisse negaverat. De latum autem foras iuvenem, pluribus ut remuiscere debebat dictis corroborat, quum ait: Adolescens, tibi dico, surge. Quatriduanus verò mortuus, ut longa prementis sepulchri claustra deponere posset, fremuit spiritu letus, turbavit seipsum, lacrymas fudit, ac magna voce clamavit: Lazare, veni foras. Et sic tandem qui erat desperatus, diffusio tenebrarum pondere, vitæ lucique redditur.

Eccl. 11.

Porro

POST PENTECOST. 101

¶ Porro tibicines animæ mortuæ funeralia prosequen- *Tibicines*
tes, maligni spiritus intelliguntur, ferali carmine hanc de-
mulcentes, quum suggerunt aut culpam gravem non esse, mystice ut
aut parcendum ætati, aut ex improviso crimen contigisse, decipiunt.
& ulterius non futurum, aut alios multos agere similia,

aut dei ad miserendum pronam esse clementiam, aut spatium poenitentiae superesse. Verum huiusmodi carminibus ad vitam peccatrix anima non revocatur, sed in peccati morte detinetur, imò & hoc amomo (viriq. oleo peccatoris) vincta & impinguata ad gehennæ rogiū defertur.

¶ Narrat de se Boetius, quod quum iam multis quassatus aduercatibus, pro animi solatio poeticis musis sese oblectaret, superueniens philosophia magistra quondam sua, ipsum consolatura, has omnes eiecit. Vbi, inquit, poeticas musas nostro vidit assistentes choro, flebilis quæ meis verbis distantes, commota paulisper, ac torvis inflammatas luminibus: Quis, inquit, has scenicas meretriculas ad hunc ægrum permisit accedere? Quæ dolores eius non modò nullis forent remediis, verum dulcibus insuper alerent venenis? Hæ sunt enim quæ hominum mentes assuefaciunt morbo, non liberant.

Solatio
fraudulen
ta.

¶ Sed abice potius Syrenes usque in exitium dulces, meis quæ cum musis curandum sanandūque relinquit. His ille chorus increpat, deiecit humi mæstior vultum, cessusque rubore verecundiam, lumen tristis excessit.

¶ Hæc philosophiæ subintroducta persona, veram quæ de sursum est sapientiam intellige, de qua scriptum est: Per sapientiam sanati sunt quicumque placuerunt tibi domine à principio. Et ideo sapientiam qui abicit, infelix est, & vacua est spes illorū, & labores sine fructu, & inutilia opera eorum. De huiusmodi scriptum est: Et quoniam nō habuerunt sapientiam, perierunt propter suam insipientiam. Huiusmodi sunt (ut ibidem dicitur) principes gentiū, qui dominantur super bestias quæ sunt super terram, qui in quibus cæli ludunt, qui argentum thesaurizant, & aurum in quo confidunt homines, & non est finis acquisitionis eorum. De quibus mox subditur: Exterminati sunt, & ad inferos descenderunt, & alij in locum eorum exurrexerunt. Vbi etiam de seclatoribus mundanæ sapientiæ dicitur:

Sap. 9.

Sap. 3.

Bar. 3.

Sapientia
carentes.

DO. 24. POST PENTECOST.

tur: Filij quoque Agar qui exquisierunt prudentiam quæ de terra est, negotiatores terræ, & Themam, & fabulatores & exquisitores prudentiæ, & intelligentiæ, viam autem sapientiæ nescierunt.

Prou. 2.
Sapientia
utilitas.
¶ Porro sapientiæ utilitatem attende. Si intrauerit, inquit Salomon, sapientia cor tuum, & scientia animæ tuæ placuerit, consilium custodiet te, & prudentia seruabit te, ut eruaris à via mala, & ab homine qui peruersa loquitur, qualis est omnis hæreticus, qui utique altam faciens (per superbiam) domum suam, quærit quam inueniet, ruinam. Sapientia autem ædificabitur domus, & prudentia roborabitur. Itaque si doctrinam sapientiæ inueneris, habebis in nouissimis spem, & spes tua non peribit.

Iudei vt mortuam plangunt synagogâ.
lere. 9.
Rom. xi.
K ¶ Cæterum quod ad allegoriam spectat, nota quia synagoga manet in domo clausa & mortua, quum interim ad Christum per fidem sanata venit è gentibus ecclesia. Agunt Iudei funeralia synagogæ cultum plangentes. Quod Ieremias propheta prænuntians, ait: Et dabo Ierusalem in æceruos arenæ, & in cubilia draconum, & ciuitates Iuda dabo in desolationem, eo quod non sit habitator. Et inde: Ego cibabo populum istum absynthio, & potum dabo eis aquam fellis, & dispergam eos in gentibus. Et post pauca: Hæc dicit dominus exercituum: Contemplamini & vocate lamentatrices ut veniant, & ad eas quæ sapientes sunt mittite & properent. Festinent & assumant super nos lamentum. Deducant oculi nostri lachrymas, & palpebræ nostræ defluant aquis, quia vox lamentationis audita est de Sion, quoniam vastati sumus & cõfusi vehementer. Quia dereliquimus terram, quoniam deiecta sunt tabernacula nostra. Hæc omnia in Iudeis cernimus esse completa, digna sanè quæ illorum (vanis licet) plangantur lamentis. Sed quum plenitudo gentium intrauerit in fine seculi, futurum est, ut ad hanc mortuam principis filia depulsor mortis vitæque dator Christus veniat, qui cunctis vanis lamentis, intrans per fidem corda Iudeorum, synagogæ manum apprehendat ut rectè operetur, ut hanc post se trahat, & tunc viuet puella quæ adhuc mortua plangitur.

IN

IN DEDICATIONE
ECCLESIAE.

302

*I*ngressus Iesus perambulabat Iericho. *Lucæ. 19.*

¶ Præfens sancti Euangelij lectio tris præcipue comprehendit. Primum est, conueniens ad salutem in publicano dispositio. Secundum est, erga publicanum benigna Christi miseratio, ibi: Et quum venisset ad locum. Tertium est, publicani ab iniquitate perfecta conuersio, ibi: Stans autem.

¶ Circa primum quatuor sunt consideranda. Primum, ciuitatis Iericho mystica designatio. Secundum, Zachæi publicani notanda descriptio, ibi: Et ecce vir. Tertium, videnti Christum Zachæi desiderium, ibi: Et quærebat videre. Quartum, videre desiderantis non inane studium, ibi: Et præcurrens.

¶ Circa primum dicitur: Et ingressus Iesus perambulabat A Iericho. Vbi notandum est, Iericho ciuitatem quondam fuisse *Iosue. 6.* se munitissimam, nempe muro septemplex cinctâ, ut nec Iericho ci-
ariete peruia esset, nec ferro penetrabilis. Hæc Iosue septem uitas de-
dierum ambitu die septimo clangentibus tubis sacerdota scribitur.
libus (quæ iubilares dicebantur) corruentibus muris, ca-
ptam, ferro & flamma deleuit, & regem eius interfecit, & ait: Sic ciuitas hæc anathema, Sola Raab meretrix uiuat cū
uiuersis qui cū ea in domo sunt abscondit enim (inquit) nuntios quos direximus. Et subinde: In tempore illo im-
pregatus est Iosue, dicens: Maledictus vir coram domino, *Ibidem.*
qui suscitauerit & ædificauerit ciuitatem Iericho. In pri-
mogenito suo fundamēta illi iaceat, & in nouissimo libe-
rum ponat portas eius. Porro Achan qui contra vetitum *Iosue. 7.*
de anathemate Iericho furtim surripuit, victoriam Israël
impediuit, deprehensusque, lapidatus est. Dehinc cæteris
hostibus potenter debellatis, filij Israël terrâ patribus eo-
rum diuinitus promissam possederunt.

¶ Iericho interpretatur luna, & mysticè mundum hunc Iericho my-
designat, qui ut luna mutatur, & nunquam in eodem statu
statu

IN DEDICATIONE

Ioan. 1.

14.

Iosue typus
Christi.

Esa. 58.

Raab, et
typus eccle-
sie gressit.

1. Ioan. 2.

Luce. 4.
De anathe-
mate surri-
pit, myst.Iericho sus-
citatur.

statu permanet. Hic est ille mundus qui deum per quem factus est, nō cognouit. Huius mundi rector diabolus est, in Euangelio princeps mundi appellatus.

¶ Septemplex murus, obliuio in septem capitalibus vitiis significat voluntatem. Porro Iosue (qui & Iesus Naue) Christi typum gessit. Tubæ sacerdotales quibus utebantur in Iubileo, prædicationem Christi & apostolorum eius præfigurabant. Iubileus autem, gratiæ noui testamēti tempus est. Vnde est illud prophetæ: Quasi tuba exalta vocem tuam, & annuntia populo meo scelera eorum.

¶ Proinde tubis personantibus muri Iericho corruunt, quia prædicationibus per mundū apostoli, diaboli potestate labefacta, obliuio prius in malo gentiū corda, recepta fide veritatis qua deū nosse cœperūt, cedente priore duritia, pietati peruia facta sunt. Iericho flāmis & ferro dānatur, & Christus gladio bis acuto ex eius ore procedēte vitio- nem de impiis sumet, iudicaturus seculum per ignem.

¶ Raab meretrix, quæ vnā cum suis sola saluatur, quia nuntios Iosue recepisset, designat ecclesiam ex gentibus collectam, quæ Christi apostolos ceterosque ipsius prædicatores in mundū missos fidei suæ recepit hospitio. Quæ quoniam olim per idolatriam immūdis se spiritibus prostituta subdiderat, meretricis vocabulo designatur.

¶ Porro quod à Iosue ciuitas Iericho sub anathemate ponitur, hoc ipsum designat, quod per Apostolum suum loquitur Christus, dicens: Nolite diligere mūdum, neque ea quæ in mundo sunt. Quia si quis diligit mundum, non est charitas patris in illo. Et rursum: Qui vult esse amicus huius mundi, inimicus dei constituitur.

¶ De anathemate surripit, qui vetitis mundi huius inhæret illecebris, quibus illaqueatus & victus, non solum ipse peccata non vincit, quin etiam quantum in se est, suæ prauitatis exemplo aliis quominus vincant obstitit, graui tandem iudicio quasi lapidibus obruendus.

¶ Denique maledicto subicitur, qui ciuitatem Iericho denuō suscitauerit, quoniam qui veteres vel etiam novos errores per Christi predicationes dissipatos per doctrinā hæreticam aut opera pessima suscitauerit, audietur est au- ditionem malam, importabilis illius iudicii sententiam, ite

TEMPLI.

303

Ite maledicti in ignem æternum.

¶ Iericho superata, hostibusque deuictis, terra lacte & melle manās victori populo distribuitur, quia mūdus huius illecebris & peccato triumphatis, beata cœli requies & diadema regni victoribus à deo reddetur, ipso iudice dicente: Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo. sicut & Apoc. 3. ego vici, & sedi cum patre meo in throno eius. Regnum Mar. 11. quippe cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.

¶ Porro ciuitati Iericho suscitandæ fundamenta ponit, Fundamen- qui proposito volūtatis ad amorem huius mundi rediēs, ta Iericho peccato cōsentit. Is primogeniti sui morte muliatur, quan- doquidem bonorum operum suorum pristina mei ita ob- peccatum solo licet cōsensu volūtatis peractum, morti- ficantur. Portas autem Iericho ponit, qui male volūtatis culpam operis exequutione consummans, non nisi cum vita sua peccata dimittit.

¶ Per nouissimum verō liberorū, vanū mundi gaudium & omne quod ex peccato solatiū captabat, non immerito designatur. Solēt enim parentes nouis infans seu minimum suorum liberorū cōplecti dulcius, sinu tenere, huic sua- uius adblandiri. Sed quoniam in fine malæ ac tē vitæ om- nis pristina peccatorū dulcedo vnā cum mundi huius ma- le amatis illecebris amittitur, rectē in nouissimo libero- rum suorum portas Iericho peccator ponere perhibetur.

¶ Circa secundum, quod est, Zachæi publicani notanda descriptio, subditur:

Et ecce uir nomine Zachæus, & hic erat princeps publicanorum, & ipse diues.

¶ Ecce, inquit, quod utique demonstrantis est, quo audito. Mira Christi intentionem excitet, nempe rem memorabilis exem- pli narraturus, id est, publicanum ad Christi discipulatum misericor- repente conuersum. Sed nec tantum publicanus is fuerat, dia, verumetiam princeps publicanorū, hoc est primus & præ- cipuus inter eos qui de labore periculisque vectorum Theoph. pedagiis & vectigalibus extorquendis intendebant.

¶ Et magna quidē in huius uocatione apparet misericor- dia & abundās gratia diuine pietatis, quæ non solum publi- canos discipulos facit, sed & Zachæū principem publica- no-

IN DEDICATIONE

norum, captiuum, ad salutem recipit. Quod publicanus, ter quidem abominabilis, princeps autem publicanorum, multo magis, utpote in malitia princeps. Lucra enim sua publicani non aliunde quam ex pauperum sudoribus habent. Et ipse, inquit, diues. Pauld ante dominus pramiserat dicens: Quam difficile qui pecunias habet in regnum dei intrabunt! Vnde claret, quia qui hic multiplicandis diuitiis incumbunt, alterius vite gaudia querere contemunt. Sed inter pecunias habere, & pecunias amare nonnulla distantia est. Multi enim habentes non amant, multi non habentes amant. Alij & habent & amant, alij nec habere nec amare se diuitias seculi gaudent, quorum tutior status est, nempe quibus cum Apostolo mundus crucifixus est, & ipsi mundo. Vnde & Salomon non ait, Qui habet, sed, Qui amat diuitias, fructus non capiet ex eis. Et ipse dominus secundum Marcum obstupentibus in verbis huiusce sententiae discipulis exponendo subiunxit: Filioli, quam difficile est confidentes in pecuniis regnum dei introire. Non ait: Impossibile, sed, Difficile, hoc est, maxime difficultatis est pecunias habentes, vel in pecuniis confidentes, exutis avaritiae retinaculis, aulam regni celestis intrare.

Luc. 18. Facilius enim est, inquit, camelum per foramen acus transire, quam diuitem intrare in regnum dei. Si facilius est camelum ingentibus membris enormem, angustum foramen acus penetrare, quam diuitem intrare in regnum dei, nullus ergo diues intrabit in regnum dei. Et quo modo vel in Evangelio Matthaeus, Zachaeus iste, & Ioseph, vel in veteri testamento quamplurimi diuites dei intraverunt in regnum? nisi forte quia diuitias vel pro nihilo habere, vel ex toto relinquere domino inspirante didicerunt? Nunquid enim David in regni diuitiis confidebat, qui & de semetipso canit: Quoniam in opus & pauper sum ego? Et alios hortatur, dicens: Diuitiae si affluant, nolite cor apponere? Credo, non ausus dicere: Nolite suscipere. Nunquid Abraham domino substantiam praeluisse credibile est, pro quo unicuique ferre non dubitavit heredem? Sequitur:

Et dixerunt qui audiebant: Et quis potest saluus fieri? Quod pertinet ista responsio, quum incomparabiliter maior

TEMPLI

304

ior sit turba pauperum quam diuitiis perditis potuerit saluari, nisi quia intellexerunt omnes qui diuitias amant, etiam si adipisci nequeant, in diuitum numero deputari? Sed quae impossibilia sunt, inquit, apud homines, possibilia sunt apud deum. Non tamen quod cupidi & superbi qui nomine diuitis significati sunt, regnum caelorum cum suis cupiditatibus & superbia sint intraturi, sed possibile est deo ut per verbum (sicut etiam factum esse & quotidie fieri videmus) a cupiditate temporalium ad charitatem eternorum, & a perniciosam superbia ad humilitatem saluberrimam converterantur. Vides sane in Zachaeo quemadmodum camelus deposita gibbi sarcina, per foramen acus transit. Diues enim & publicanus relicto onere diuitiarum, contempro censu fraudum, angustam portam arctamque viam quae ad vitam ducit, ascendit. Et bene, inquit Ambr., princeps inducitur publicanorum. Quis enim de se desperet, quando iste peruenit cui census ex fraude? Et ipse quidem diues, ut scias non omnes diuites avaros. Sed Zachaeus iste, inquit Cyrillus, in his moram non traxit, sed factus est dignus propitiatione dei, qui caecos illuminat, & longinquos vocat.

Circa tertium, quod est, videndi Iesum Zachaei desiderium, subditur:

Et quarebat videre Iesum quis esset, & non poterat praeturbare, quia statura pusillus erat.

Pullulauerat iam in eo semine salutis, quia cupiebat Iesum videre, utpote quem nunquam viderat, quoniam si vidisset, iam dudum recessisset a nequitia publicana. Si quis enim Iesum videt, non potest in nequitia immorari. Duo erant impedimenta huic visioni, nam retardabat eum populus non tam virtorum quam delictorum, & quod statura parvus esset. Sed quid sibi vult quod nullius alterius itaturam nisi huius scriptura expressit? Vide, ne forte adhuc pusillus fide. Nondum enim promiserat quum ascenderet, nondum viderat Christum. Non tamen publicanorum ipse princeps despiciatur, sed solum dat alacritatem, & recipit mercedem. Haec enim in peccatore ut Iesum recipere mereatur, dispositio praegria necessaria est, videlicet ut Iesum desideret. Nam Iesus, qui utique dei sapientia est, preoccupat eos qui se concupiscunt.

Circa

Camelus
ut per angustam tran
sit.

Glos.

Ambr.

Theoph.

IN DEDICATIONE

¶ Circa quartum, quod est, videre desiderantis non inane studium, subditur:

Et præcurrens ascendit in arborem sycomorum, ut videret illum, quia inde erat transiturus.

Reda. ¶ Mira deuotione fidei Zachæus ad videndum saluatorem quod natura minus habuerat ascensu supplet arboris, atq; ideo iuste quauis ipse rogare non audeat, benedictione dominice susceptionis quam desiderabat, accepit.

Theoph. ¶ Moraliter autem: Quisquis pluribus in malitia præest Zachæus paruus est statura spiritali, & non potest videre Iesum moraliter. præ turba. Nā perplexus à passionibus & secularibus rebus, non aspicit Iesum ambulantiem, id est, in nobis operantem, nullum opus eius cognoscens. Proinde eadē turba noxiæ consuetudinis quæ ante hoc factū cæcum clamantem ne lumen peteret increpabat, etiam suspicientem publicanum ne Iesum videat, tardat. Sed sicut cæcus turbarum voces magis ac magis clamando deuicit, ita huiusmodi pusillus necesse est turbæ nocētis obstaculo altiora petendo transcendat, terrena relinquat, arborem crucis ascendat, inde enim videre poterit Iesum quis & qualis est.

Luca, 18. ¶ Hec ipsa enim mystica sycomorus est. Sycomorus enim grece, Latine ficus fatua dicitur. Nam sycos ficum significat, moros fatuum. Nam ipsa dominica crux quæ credentes alit ut ficus, ab incredulis irridetur ut fatua. Nos, inquit Apost. predicamus Christū crucifixū, Iudeis quidem scandalum, gentibus autē stultitiā. Ipsi verō vocatis Iudeis atq; gentibus, Christum dei virtutem & dei sapientiam. Hanc videlicet arbore pusillus statura zachæus quo exaltari possit ascendit, dum quilibet humilis & propriæ confusio infirmitatis cōfidens in domino, proclamat: Mihi absit gloriari nisi in cruce domini nostri Iesu Christi.

1. Cor. 1. Ascensum autem sycomoro transeuntem prope dominum, cernit, quia per hanc laudabilem fatuitatem & si needum ut est solide, iam tamen raptim & quasi in transitu luci sapientie celestis intendit. Pusillus itaq; zachæus sycomorum subiit & dominum vidit, quia qui mundi stulticiam humiliter eligunt, ipsi dei sapientiā sublimiter contēplantur. Porro quisquis propter Iesum humiliatur, hic iuxta mundū infatuatur, quū tamē in solus sit verē sapiens, dicente

Galat. 6. ¶ Ascensum autem sycomoro transeuntem prope dominum, cernit, quia per hanc laudabilem fatuitatem & si needum ut est solide, iam tamen raptim & quasi in transitu luci sapientie celestis intendit. Pusillus itaq; zachæus sycomorum subiit & dominum vidit, quia qui mundi stulticiam humiliter eligunt, ipsi dei sapientiā sublimiter contēplantur. Porro quisquis propter Iesum humiliatur, hic iuxta mundū infatuatur, quū tamē in solus sit verē sapiens, dicente

Myst. sycomorum ascendit. ¶ Ascensum autem sycomoro transeuntem prope dominum, cernit, quia per hanc laudabilem fatuitatem & si needum ut est solide, iam tamen raptim & quasi in transitu luci sapientie celestis intendit. Pusillus itaq; zachæus sycomorum subiit & dominum vidit, quia qui mundi stulticiam humiliter eligunt, ipsi dei sapientiā sublimiter contēplantur. Porro quisquis propter Iesum humiliatur, hic iuxta mundū infatuatur, quū tamē in solus sit verē sapiens, dicente

TEMPLI.

305

cente Apost. Quod stultū est dei, sapientius est hominib. 1. Cor. 1. Quid autē in hoc mūdo stultū, quā amissa nō querere, possessa rapientib. relaxare, nullā p acceptis iniuriis iniuriā reddere, imō auctis iniuriis paciētiā præbere? Quasi enim sycomorū nos dominus ascendere præcipit, quum dicit: Si quis voluerit tecum cōtendere in iudicio, & tollere tibi pallium, dimitte ei & tunicam. Et rursum: Si quis te percusserit in vnā maxillā, præbe ei & alteram.

¶ Circa secundum principale dicitur: Et quum uenisset ad locum, suspiciens Iesum vidit illum & dixit ad eum: Zachæe, festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere.

¶ Hic ponitur erga publicanū benigna Christi misericordia. Vbi tria sunt consideranda. Primum est, sese inuitatis benigna dignatio. Secundum est, excipientis Christum digna exultatio, ibi: Et festinans descendit. Tertium est, tabescens inuidiæ iniqua murmuratio, ibi: Et quum viderent.

¶ Circa primū dicitur: Et quum uenisset ad locum, suspiciens Iesus vidit illū. Solā Zachæus desiderauit visionē, sed qui nouit plus præstare quā petimus, dedit ei supra id quod expectabat. Quū enim ascēdisset, priusquā videret, prius ipse spectatur à Iesu. Sic omnibus in locis præuenit nos dominus, tantū ut nos alacres & propitios videat.

¶ Suspiciens, inquit, vidit illū. Illos enim videt, qui mente à rebus terrenis suspensa, Christum mundi saluatorem qualis sit cōtemplaturi, arborem crucis meditatione cōscendunt. Hos nequaquam neglectos præterit, quum scriptum sit: Oculi domini super iustos. Vidit illum, inquit, Videre etenim dei, diligere vel amare est. Nam & nos quæ amamus videre delectamur, & ab his quæ execramur, intuitum festinamus auertere. Vidit ergo Iesus videntem se, quia elegit eligentem se, & amauit amantem se.

¶ Itaq; piū Zachæi desiderium Iesus cognoscens & acceptus, hūc ut descenderet vocauit, dicens: Zachæe festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere. In domo quidē materiali propter sui & suorum discipulorū corporalem refectionem, & ad ostendendā à peccatis respicienti misericordie suæ benignitatē: & nihilominus in

IN DEDICATIONE

domo tua, inquit, interiori & spirituali per gratiæ infusionem. Ergo benignus dominus apud hunc publicanum se non inuitatus inuitat. Sciebat enim vberem hospitij sui mercedem, publicani videlicet in discipulum mox futuram conuersionem. Sed & si nondum vocem inuitantis audierat, audierat tamen affectum.

Theoph. Zachæe, inquit, festinans descende. Hoc est, ascendisti per poenitentiam in subliorem vitam, descende per humilitatem. Non te supplantet superbus sensus, festina, humiliate. Si enim humilis fueris, in domo tua oportet me manere. Necesse est enim, inquit, ut ego maneam in domo humilis. Ad quem enim respiciam, quàm super mansuetum & quietum?

Esa. 66. Circa secundum, quod est, Christum excipientis digna exultatio, subditur:

Et festinans descendit, & excepit illum gaudens.

H Theoph. Mox ut agnouit, quod in domo eius Christus erat mansurus, descendere festinat, nec segnis erat. Vnde & nos paratos esse oportet, quando quippiam imperat Christus.

Luca. 2. Alibi legis de pastoribus: Et venerunt festinantes, ad Christum videlicet visendum & adorandum, cuius natiuitatem euangelizantibus angelis iam cognouerunt. Neque enim cum desideria presentia Christi querenda, nec oscitantur Christus suscipiendus est. Hinc est quod plerique eum querentes, neque inuenire, neque suscipere merentur, quia desidiosè requirunt. Porro ad Christum festinanter ire est, non pedum gressus accelerare, sed in fide semper ac virtute proficere.

Pro. 13. Excepit, inquit, illum gaudens. Desiderium enim si compleatur, delectat animam. Et quia iam pio desiderio in cor suum zachæus Christum susceperat, etiā in domū eius dignat⁹ est suscipi. Si quidem piis humilium votis semper annuit, & eorum sancta psequitur & perficit desideria, iuxta quod per Psalmistā dicitur: Desideriū pauperū exaudiuit domin⁹. Grāde nepe desiderii, ingēscit clamor in dei aurib⁹ est. Vnde autē

Homini vere Christiani vita sanctum desiderium est. Quod autem desideras, nondum vides, sed desiderando capax efficiaris, ut quum venerit quod videas, implearis. Hec enim est vita nostra, ut desiderando exerceamur. Tantum autem nos exercet sanctum desiderium, quātum desideria

TEMPLI

306

syderia nostra amputauerimus à seculi huius amore.

¶ Ceterum, ex eo quod zachæus diues est electus à domino, patet non in facultatibus crimen hæerere, sed in his qui uti nesciunt facultatibus. Nam diuitiæ ut impedimenta sunt reprobis, ita bonis sunt adiumenta virtutis.

¶ Et excepit, inquit, illum gaudens. Manebat aliquando domin⁹ in domo principis pharisæorū, hoc est, in Iudeorum synagoga docebat, sed quia non baptizatus ante prandium, Christus autē sabbato curantem, publicanos & peccatores recipiētem, Iudæis ut contra auaritiā disputantem, & cætera deo digna gerentem, linguis venenata carpebāt, pertæsus eorum facinorosa, discessit, & aufugit, dicens: Relinquitur vobis domus vestra deserta. Hodie autem in domo pusilli zachæi oportet illum manere. Hoc est, nouæ legis gratia coruscante, in humili credentium nationum corde quiescere.

¶ Moraliter autem, si etiam unicuique nostrum à Christo dici intelligimus, festinans descende, nimirum per veram & profundam mentis humilitatem, quia hodie, id est, hodie mortalis vite tempore in domo tua oportet me manere, solliciti sumus nosmetipsos domum præparare regi gloriæ suscipiendo non indignam. Porro domum tuam domine (inquit Psalmista) decet sanctitudo.

¶ Sed quomodo recipiet talem hospitem in domo sua, qui ipsemet non habitat in ea? Aut quomodo ille veniet in domum minimè preparatam? Quia & plerique recipiunt dominum in suam domum, quem inde cum graui iniuria postmodum eiiciunt. Vnde & plerique se recipientibus merito dicunt: Intraui in domum tuam, nec aquam pedibus meis, nec osculum mihi dedisti, nec oleo caput meum unxisti, qui videlicet nec sanctæ compunctionis lachrymas, nec sincerae dilectionis affectum, nec piarum precum vigilentium offerre domino studuerunt.

¶ Circa tertium, quod est, tabescentis inuidiæ iniqua murmuratio, subditur:

Et quum uideret, omnes murmurabant dicentes, quia quid ad hominem peccatorem diuertisset.

¶ Duplo peccant Christi gratiam publicano inuidentes, diuini quandoquidem & iustos se reputat, quum sint superbi, ini- qui, qd ij qui,

IN DEDICATIONE

qui, & vani, & reum qui iam respiciens per Christi gratiā erat iustificatus. Et quod multo grauius est, ipsum dominū ex sese meitentes, quasi peccatorem iudicare non verentur, quasi dicant: Quum iste peccatorum consortia nō vitet, palam est eum falsū iustum & sanctum prædicari.

Iudai monu-
culi.

¶ Sed nō sic inuidi, nō sic d' monoculi, quib' d' taxat sinit ster oculus superest, nō sic possunt dei filiū peccatores at-
taminare, sed potius cū ipso sancto sancto Christi dom-
mino sancti erunt etiam peccatores. Ipse enim, qui solus
potest facere mundum de immundo conceptum semine.

Sap. 2.

¶ Videbāt ergo Christi gratiā & benignitatē, videbant &
inuidebāt. Erutus enim fuit illis ab eo, cuius inuidia mors
intrauit in orbem terrarum, oculus dexter, vt nihil non
peruerso iudicio cerneret. Nō enim erat eis pars aut fors
vlla est gratia & misericordia Christi, qui in felle amaritu-
dinis & in obligatione iniquitatis permanebant, qui se
de lege iactantes legem non faciebant, digni qui audiant:
Meretricis & publicani præcedent vos in regno dei.

Act. 8.

Mat. 21.

¶ Vbi cōsiderare est, inquit Chrysostomus, nimis salua-
toris bonitatem. In fons cum fontibus conuersatur, sol ius-
titie cū auaritia, quæ est materia prauitatis. Sed ingressus
domum publicani, nullam ex auaritiæ nebula iniuriā pa-
titur, quia magis fulgore iustitiæ auaritiā delet. Ineufatus
autem vt epulo & publicanorū amicus, spernebat hæc vt
propositū cōsummaret: Quia & medicus nisi patiatur sa-
niem egrotorū, nō liberat à morbo, quod & tunc cōtigit,
quoniam conuersus est publicanus, & factus est melior.

Luc. 7.

¶ Cæterum, siue zachæus gentilis fuerit (sicut quibudā
visum est) siue Iudæus, allegoricè per eum gentiū popu-
lus cōgruè designatur. zachæus enim interpretatur, iusti-
ficatus. Sanè gentium populus quanto curis secularibus
occupatur, tato flagitiis deprimentibus erat factus humi-
lior. Sed ablatus est, sed sanctificatus in nomine domini
nostri Iesu Christi, & in spiritu dei nostri.

1. Cor. 6.

Beda.

Iudæos sem-
per odisse
gentiles.
Act. 13.

¶ Nec mireris hinc murmurasse Iudæos. Manifestum est
enim Iudæos semper gentium odisse salutem. Scriptum est
enim: Sequēti sabbato penè vniuersa ciuitas cōuenit au-
dire verbi dei. Videantes autem turbas Iudæi, repleti sunt
zelo, & contradicebant his quæ à Paulo dicebantur, blas-
phe.

TEMPLI.

307

phemantes. Et alibi fideles etiā fratres aduersus apostolo-
rum principem disceptabant, dicentes: Quare introisti ad Act. 11.
viros præputium habentes, & manducasti cum illis?

¶ Circa tertium principale dicitur:

Stans autem zachæus, dixit ad dominum: Ecce di-
midium bonorum meorum domine do pauperibus, & si
quid aliquem defraudauit, reddo quadruplum.

¶ Hic ponitur publicani ab iniquitate perfecta conuer-
sio. Vbi tria sunt cōsideranda Primum est, perfecte con-
uersionis vera probatio. Secundum, perfectè conuersio sa-
lutis annuntiatio, ibi: Ait Iesus ad eum. Tertium est, aduen-
tus Christi in mundum ratio, ibi: Venit enim.

¶ Circa primum dicitur: Stans autem zachæus, hoc est,
in bono quod conceperat firmiter persistens, ex Iudeorū
calumniis minimè turbatus. Nam & quisquis est verè pœ-
nitens, ac illas sibi non concipit animo cōtumelias, sed pœ-
nitens perseuerat in proposito pietatis, quinetiā & gaudet,
iuxta quod de apostolis scriptū est: Ibant gaudentes à con-
spectu consilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu
contumeliam pati. Simili modo David nō cecidit ad ma-
ledictā & contumelias Semei, quin potius ad eum qui re-
gis iniuriam vltum ire volebat, ait: Dimitte eum vt male-
dicat. Dominus enim præcepit ei vt malediceret David.

¶ Et post pauca: Dimittite (inquit) eum vt maledicat, si for-
tè respiciat dominus afflictionem meam, & reddat mihi
bonum pro maledictione hac hodierna.

¶ Stans, inquit, zachæus, nempe domino obedire para-
tus. Vbi Chrysostomus: Nondum didicit & obedit. Et si-
cut sol per radios infusus in domum, non verbo illustrat,
sed opere, ita saluator radiis iustitiæ, nequitie fugat cali-
ginem. Nam lux in tenebris lucet.

¶ Ecce, inquit, dimidium bonorum meorum domine do
pauperibus, & si quid aliquem defraudauit, reddo quadru-
plum. Nō parè seminare cœpit (inquit Theo.) neq; pau-
ca quædam dedit, sed totam vitam, & illa ipsa quæ iustitiam
fidebat. Non enim totæ opes ipsius erant ex iniquo, sed e-
tiam ex patrimonio cōgregatæ, alioqui non posset iniquè
extorta restituere in quadruplum. Sciebat enim legem iu-
bentem

IN DEDICATIONE

Exod. 22. bentem restituere in quadruplum maiore ablata: ut si lex non terreat, damna mitigent rapacis cupiditatem. Sed non expectat zachæus legis censuram, ipse sibi iudex effectus.

Eleemosyna sit ex proprio. Ambro. ¶ Docet nos sanè zachæus, nihil prodesse, si quisquā ex iniustitia pecunias habēs aliis misereatur, relictis quos affecerat iniuria. Nō enim habet gratiam liberalitas, si iniuria perseverat, quia nō spolia sed dona queruntur. Quadruplum ergo zachæus reddit si quem defraudavit, ut illius cui iniuria facta fuerat, damnum refartiat. Hæc est enim abundans iustitia, ut non solum reddatur damnum simplex, sed & cum augmento. Lex enim (sicut iam dictū est) furem quadruplum reddere iubebat.

Theoph. Zachæus ut omnia reliquit. Prov. 3. ¶ Proinde si subtilius cōsiderare velimus, nullæ profuit ei pecuniæ relictæ sunt. Data enim medietate bonorū pauperibus, ex residuo reddebat in quadruplo. Nec solum hoc se facturum promittebat, sed faciebat. Nō enim dixit: Dabo dimidium, reddam quadruplum, sed, ecce do, & reddo. Audierat enim Salomonis admonitionem: Ne dicas, rediens redi, & cras dabo. Porro qualiter hæc zachæi verba eleemosynæ faciendæ modum doceant, ad longum habet in homilia dici B. Laurentij. At hic Beda:

Sapientia stultitia. ¶ Nihil retinēs omnia sua dispergit & dat pauperib⁹, & iustitia eius manet in seculū seculi. Periturus enim nudatus divitiis, iustitiæ thesauro qui manet dives factus est in perpetuū. Hæc enim est sapiens illa stultitia, quā de sycomorō publicanus quasi fructū vite legerat, rapta videlicet reddere, propria relinquere, visibilia cōtemnere, pro invisibilibus etiam mori desiderare, seipsum abnegare, & eius qui necdum videatur domini vestigia sequi, cōcupiscere.

¶ Circa secundum, quod est, perfectè conuerso salutis annuntiatio, subditur:

At Iesus ad eum: Quia hodie salus domui huic facta est, eo quod & ipse filius sit Abraham.

Theoph. Hinc filius Abraham. ¶ Itaq; Christus zachæo salutem euāgelizat. Quasi dicat: Hodie das, hodie tibi & salus. Dicēdo enim, domui huic, omnino zachæū significat qui salutē accepit. zachæ⁹ enim per domū significatur. Etenim inanimatā domū nō dicebat filiū Abraham, sed manifestū est, q̄ animarum patrem-

TEMPLI

308

familias Abraham filium nominari, eo q̄ crediderat, iustificariq; erat ex fide, & q̄ in dispensandis opibus magnanimus & pauperum amator, qualis fuerat patriarcha ille.

¶ Vide insuper quoddā nunc dicit filius Abraham zachæum quā morum similitudinē in se ostendit. Neque enim dixit q̄ & ipse fili⁹ Abraham ante fuerat, sed q̄ nō sit. Pri⁹ enim quū princeps publicanorū & exactor esset, nihilq; ei iniustitia cum Abraham commune esset, non erat filius.

¶ Itaque filius Abraham zachæus dicitur, non quia de eius stirpe generatus, sed quia eius est fidem imitatus. Ut sicut Abraham terram, cognationem, domūque paternā, ob spē futuræ hereditatis domino iubetē deseruit, ita & ille quo thesaurum in cœlis acquireret, bona sua pauperibus partiendo reliquit.

¶ Et pulchrè dicit, eo quod & ipse, ut non solum eos qui iuste perseverant, sed & eos qui ab iniustitia respiscunt, ad filios promissionis pertinere declarat.

¶ Proinde salus olim ludæorum domum implebat, hodie populo nationum illuxit, & quod etiam ipse populus filius sit Abraham credendo in eum, de quo dicit Apostolus. Si autem vos Christi, ergo Abraham semen estis. Et alibi dicit, quod ipse Abraham sit pater circumcisionis, nō iis tantum qui sunt ex circumcisione, sed & iis qui sectantur vestigia fidei, nostri quæ est in præputio patris Abraham.

¶ Circa tertium, quod est aduentus Christi in mundum, ratio subditur:

Venit enim filius hominis querere & saluum facere quod perierat.

¶ Hoc est quod alibi dicit: Nō veni vocare iustos, sed peccatores. Pius sanè magister, qui murmuratibus turbis suæ mysteria non designatur exponere, aded scilicet peccatorum penitentiam non esse respuendam, ut ipse dei filius ob hanc maxime querēdam, sit destinatus ad terras.

¶ Qui etiam ut pietatis suæ nobis dispensationē inculcet, sapientissimè se filium hominis appellat, commendans sollicitē nobis, quod factus est benignè pro nobis.

¶ Venit, inquit, filius hominis querere & saluum facere quod perierat. Quasi dicat: Quid me criminamini, si reg-

Beda.

Gen. 12.

Galat. 3.

Rom. 4.

Matt. 9.

Beda.

penitentia

peccatorū

a Christo

querita.

qq iiij

Etico

IN DEDIC. TEMP.

Chryso. **Q**uoniam peccatores? Tam enim procul est à me odium illorum, quod eorum causa aduenerim. Nam medicus ueni, non iudex, ob hoc conuiuia suo languentium, patiorque feruorem, ut præstem remedia.

Quæstio
1. Cor. 5. **S**ed quæret forsitan aliquis, quomodo Paulus iubet dicent: Si is qui frater nominatur inter vos, est fornicator, aut avarus, aut idolis seruiens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum eiusmodi nec cibum esse sumendum, Christus autem erat publicanorum conuiuia? Sed nōdum eousque prouecti erant isti, ut iā tunc essent fratres. Sed & tunc præcepit Paulus vitare fratres, quum persistunt in malo, isti uero iam tunc erant mutati.

Cur Christi
st. ad pu
b. canum
diu. tit. **E**t itaque murmurantibus benignus dominus reddit causam, cur ad publicani conuiuium diuertisset. Siquidem hoc fecit, ut medicus egrotum curaret, ut ipse deus peccatorem iustificaret, ut pastor ouem perditam reportaret, & ut saluator quod per culpam perierat, saluum faceret: idcirco Iesus, id est, saluator est appellatus, quia saluum facit populum suum à peccatis eorum.

Mat. 1. **A**d hoc enim dei filius descendit de cælo, & uenit in mundum, & per humanæ carnis assumptione factus homo, & filius hominis, nempe Mariæ virginis, ut per doctrinam quæreret, & per mortem crucis saluum faceret quod perierat.

Arroganti
iusto humi
liter peni
tenti præ
fertur.
Luc. 11. **P**roinde publicani penitentiam & conuersionem suscipiens & commendans, docet magis sibi placere humilium peccatorum respicientiam, quam iustitiam arrogantium & superbiorum. Sic etiam gentiles ob ignorantiam legis humiles, magis Christo placuerunt, quam Iudæi de scientia legis & prophetarum inflati, qui tulerunt elatorem scientiæ, & ipsi non introierunt, quin & eos qui introibant prohibuerunt, conspirantes aduersus dominum & aduersus Christum eius, ut si quis confiteretur ipsum esse Christum (quod utique est in regnum dei, id est, in ecclesiam credentium introire) extra synagogam fieret.

PARTIS AESTIVAE

FINIS.

